

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

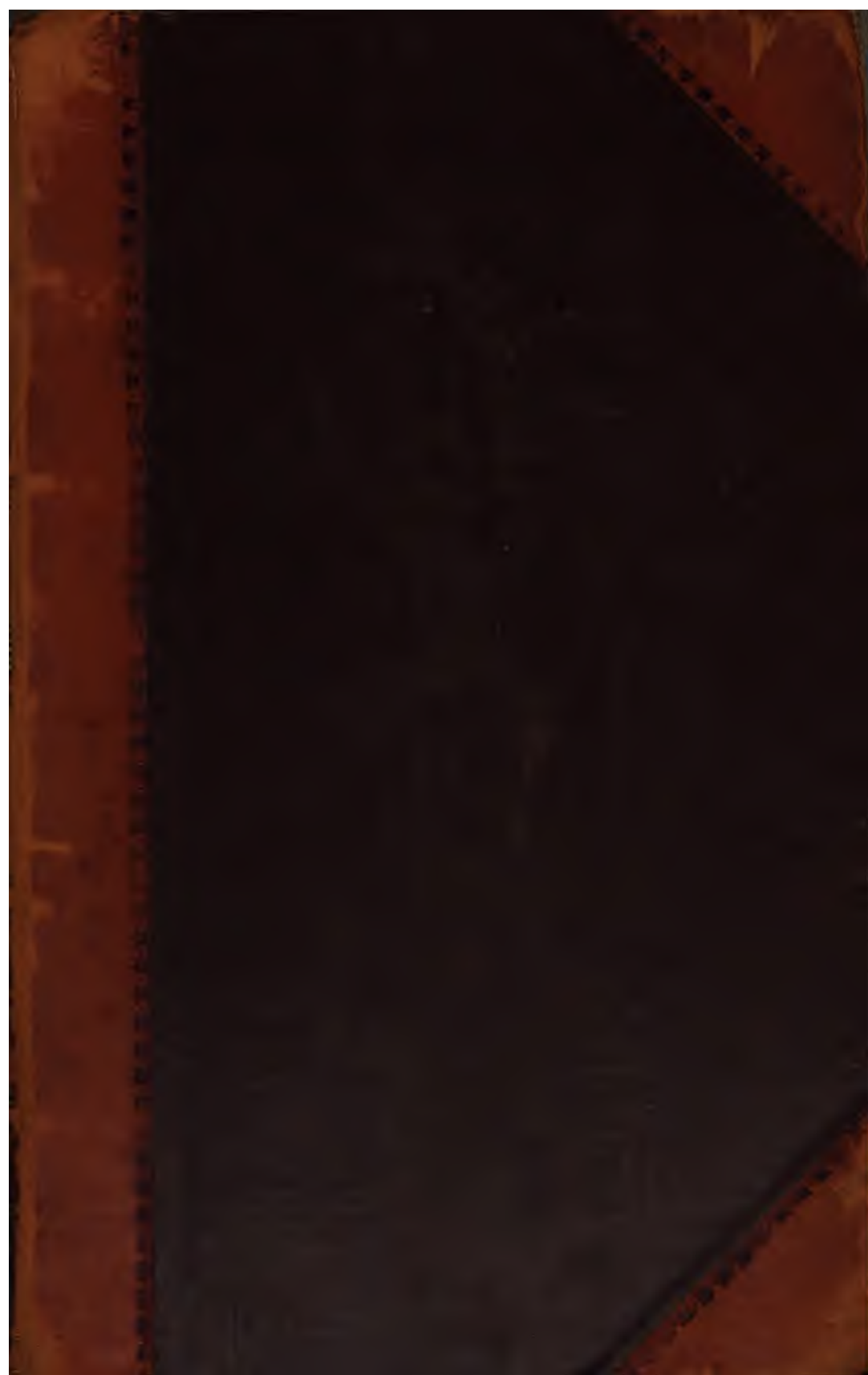
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

600089941.

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIA.

VOLUMEN IV.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE

LIBRI XXXVII.

RECENSUIT

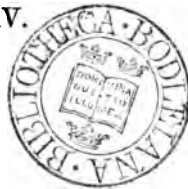
ET

COMMENTARIIS CRITICIS INDICIBUSQUE

INSTRUXIT

IULIUS SILLIG.

VOLUMEN IV.

GOTHAE,

SUMPTIBUS FRID. ANDR. PERTHES.

MDCCCLV.

294. e. 18.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXIII.

PROOEM. SECT. 1. **P**eracta cerealium in medendo quoque § 1
natura est omniumque quae ciborum aut florum odorumve
gratia proveniunt supina tellure. Non cessit his Pomona par-
tisque medicas et pendentibus dedit, non contenta protegere
arborumque umbra alere quae diximus, immo veluti indignata
plus auxili inesse his quae longius a caelo abessent quaeque
postea coepissent; primum enim homini cibum fuisse inde
et sic inducto caelum spectare pascique et nunc ex se posse
sine frugibus.

2. Ergo Hercule has partes in primis dedit vitibus, non 2
contenta delicias etiam et odores atque unguenta omphacio et
oenanthe ac massari, quae suis locis diximus, nobiliter instru-
xisse. Plurimum, inquit, homini voluptatis ex me est; ego
sucum vini, liquorem olei gigno, ego palmas et poma totque
varietates neque ut tellus omnia per labores, aranda tauris,

Ad hunc librum toti sunt excussi Vad; sed desunt in Vd § 27—30., in a
§ 37—54.

§ 1. *omnium quae*, V. — *odorumve*, VTad. *odorumque*, β. — *cessit his*, a d.
cessitis, V. — *medicas et*, a d. φ. *medicasset*, V. *medicas*, β. — *pendentibus*, a d. φ.
peridentibus, V. *pendentibus quoque*, β. — *umbra alere*, VTad. *alere umbra*, β γ.
— *veluti*, Vd. *velut*, a β γ. — *quaeque*, Va. q̄, d. — *hominibus*, K. — *inducto*,
Vd. *inductos*, a β. — *spectasse*, K.

§ 2. *has partes*, r. *artes*, θ VTad γ. *has partes primas*, Pint. — *delicias*, Va.
delicta sed, d. — *masuari*, a. — *diximus* 12, 130—133. De massari nihil antea
Plin. dixit. — *hominis*, Vd. — *voluptati*, a. — *ut tellus*, d. *vitellus*, V. *igubis*,
a. — *aranda tauris*, a. *arant data curis*, Vd.

PLIN. IV.

terenda areis, deinde saxis, ut quando quantove opere cibi fiant? At ex me parata omnia, nec cura laboranda sed sese porrigentia ultro et, si pigeat attingere, etiam cadentia. Certavit ipsa secum plusque utilitatis causa genuit etiam quam voluptatis.

3. Folia vitium et pampini capitis dolores inflammationes-
que corporum mitigant cum polenta, folia per se ardore
stomachi ex aqua frigida, cum farina vero hordei articula-
rios morbos; pampini triti et inpositi tumorem omnem sic-
cant, succus eorum dysintericis infusus medetur. Lacrima
vitium, quae veluti cummis est, lepras et lichenas et psoras
nitro ante praeparatas sanat; eadem cum oleo saepius pilis
inlitis psilotri effectum habet maxumeque quam virides ac-
censae vites exsulant, qua et verrucae tolluntur. Pampini
sanguinem exscreantibus et mulierum a conceptu defectioni
diluti potu prosunt. Cortex vitium et folia arida volnerum
sanguinem sistunt ipsumque volnus conglutinant. Vitis albae
viridis tunsae suco inpetigines tolluntur. Cinis sarmentorum
vitiumque et vinaceorum condylomatis et sedis vitiis medetur
ex aceto, item luxatis et ambustis et lienis tumori cum ro-
saceo et ruta et aceto; item igni sacro ex vino citra oleum
adspergitur et intertrigini, et pilos absument. Dant et biben-
dum cinerem sarmentorum ad lienis remedia aceto conspar-
sum, ita ut bini cyathi in tepida aqua bibantur utque qui
biberit in lienem iaceat. Claviculae ipsae quibus repunt
vites tritae ex aqua potae sistunt vomitionum consuetudi-
nem. Cinis vitium cum axungia vetere contra tumores pro-

ut quandoque tanto labore cibi fiant, Pint. — At, om. r. — nec cura laboranda, VTd. nec curvo aboranda, a. nec curvo adoranda (adaranda, K) aratro, r. nec curvo laboranda, γ. nec curvo adoranda aratro, nec cura laboranda, β.

§ 3. Folio, r. Ceterum v. Dioscor. 5, 1. — pampini, Vd. pampina, a. pampino, r. — pampini triti, a d. pampini trita, V. — medetur infusus, d. — gummi, V θ. gummi, a d β γ. Nos litteram c restituiimus. — pilis, om. d¹. — maximeque, Td. maxime quae, V. maximeque aqua, β. — quam, Va. cum, Td. — exsulant, V.

§ 4. Vitis albae — tolluntur, om. r. — suco, VTd. succo et thure, β. — inpetiginis, V. — vina eorum, V. — condylomati, Vd. — tumori, Va. tam ori, d. — sacro igni, d. — intertrigini, VTd. intertrigines, a β.

§ 5. sarmentorum, Vd. sarmento, a¹. sarmenti, a². — ad lienis, Va. lienis ad, d. — consparsum, V. conspersum, d β γ. compressum, a. — bini, a d. vini, V. — in lienem, a. in liene, Vd. — ex, Va. et ex, d β γ.

§ 6. mox et, a. mox ei, Vd. — item, omitt. Vad. — ortus, V. — partes cum oleo, a. partes vel cum oleo, θTd.

ficat, fistulas purgat, mox et persanat, item nervorum dolores frigore ortos contractionesque, contusas vero partis cum oleo, carnis excrescentis in ossibus cum aceto et nitro, scorpionum et canum plagas cum oleo. Corticis per se cinis combustis pilos reddit.

4. Omphacium qua fieret ratione incipientis uvae pubertate, in unguentorum loco docuimus; nunc ad medicinam de eo pertinentia indicabimus. Sanat ea quae in umore sint ulcera, ut oris, tonsillarum, genitalium; oculorum claritati plurimum confert, scabritiae genarum ulceribusque angulorum, nubeculis, ulceribus quacumque in parte manantibus, cicatricibus marcidis, auribus purulente limosis. Mitigatur vehementia eius melle aut passo. Prodest et dysintericis, sanguinem exscreantibus, anginis.

5. Omphacio cohaeret oenanthe quam vites silvestres ferunt, dicta nobis in unguenti ratione. Laudatissima in Syria, maxime circa Antiochiae et Laodiceae montis et ex alba vite; refrigerat, adstringit, vulneribus inspergitur, stomacho inlinitur, utilis urinae, iocineri, capitis doloribus, dysintericis, coeliacis, cholericis, contra fastidia obolo ex aceto pota. Siccat manantis capitis eruptiones, efficacissima ad vitia quae sint in umidis, ideo et oris ulceribus et verendis ac sedi cum melle et croco. Alvum sistit, genarum scabritiem emendat oculorumque lacrimationes, ex vino stomachi dissolutionem, ex aqua frigida pota sanguinis excreationes. Cinis eius ad collyria et ad ulcera purganda et paronychia et pterygia probatur; uritur in furno, donec panis percoquitur. Massaris

§ 7. *Omfacium*, V. Ceterum v. Dioscor. 5, 6. — *docuimus* 12, 130. 131. — *de eo*, ad. deo, V. — *humore*, *Θ* V T d. numero, a¹. *numera*, a². *humido*, β γ. *humidis*, Dalec. — *sint*, *Θ* V a. *sunt*, T d β γ. — *tonsillarum*, V. — *quacumque*, V a. — *auribus*, Hard. ex Dioscor. *ἔτα πωποπύρα*. *ossibus*, ad β γ. *ussibus*, V. — *purulentis et limosis*, K. — *Mitigatur*, *Θ* V T d. *Fatigatur*, a. *Frangitur*, β. — *et*, om. a. — *anginis*, V d. *sanguinis*, a. Om. r.

§ 8. *serunt*, V. Ceterum v. Dioscor. 5, 5. — *dicta* 12, 132. — *nobis*, V a. *a nobis*, d β γ. — *Laoditiae*, V. — *montes*. *Et ex alba vite refrigerat*, K. — *stomacho*, a. *in stomacho*, V d. — *iocineri*, a. *iocineris*, *Θ* V d. — *doloribus*, ad. *doloris*, *Θ*. *dolori*, V. — *coeliacis*, *cholericis*, V. Omitt. ad γ γ. — *sint*, V d. *sunt*, a β γ. — *ideo*, *Θ* V ad. *ideoque*, β. — *sede*, V d.

§ 9. *genarum*, V a. *germanum*, d. — *scabritiem*, r. *scabiem*, V ad β γ. — *potae*, V d. — *excreationes*, *Θ* V T ad. *excreationem*, β. — *purganda et*, V. *purganda*, ad. — *et pterygia*, V ad. *pterygia*, β. — *forno*, V. — *percoquitur*, d. *percoquatur*, V a β γ. — *Massaris*, V d.

odoribus tantum gignitur, omniaque ea aviditas humani ingeni nobilitavit rapere festinando.

CAP. I. 6. Maturescentium autem uvae vehementiores 10 nigrae; ideo vinum ex his minus iucundum; suaviores albae, quoniam e translucido facilius accipitur aer. Recentes stomachum et spiritus inflatione alvum turbant; itaque in febris damnantur, utique largiores; gravedinem enim capiti morbumque lethargum faciunt. Innocentiores quae decerptae diu pependere, qua ventilatione etiam utiles fiunt stomacho aegrisque; nam et refrigerant leviter et fastidium auferunt.

7. Quae in vino aut in dulci conditae fuere caput temptant. 11 Proximae a pensilibus in palea servatae; nam e vinaceis servatae et caput et vesicam et stomachum infestant, sistunt tamen alvum, sanguinem excreantibus utilissimae; quae vero in musto fuere peiorem vim etiamnum habent quam quae in vinaceis; sapa quoque inutilis stomacho facit. Saluberrimas 12 putant medici in caelesti aqua servatas, etiamsi minime iucundas, sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiri et in amaritudine iecoris fellisque vomitione et in cholera, hydropicis cum ardore febrium aegrotantibus. At in ollis servatae et os et stomachum et aviditatem excitant; paulo tamen graviores existunt fieri vinaceorum halitu. Uvae florem in cibis si edere gallinacei, uvas non attingunt.

8. Sarmenta earum in quibus acini fuere adstringendi vim 13 habent, efficaciora ex ollis.

9. Nuclei acinorum eandem vim optinent. Hi sunt qui in vino capiti dolorem faciant; tosti tritique stomacho utiles

§ 10. *uvarum*, K. — *ideo*, V ad. *ideoque*, βγ. — *et translucido*, d. *et e translucido*, V. *ethucido*, a. *e translucido*, βγ. — *et spiritus*, Brot. *et spiritum*, VT ad β. — *inflatione*, VT ad. *inflammatione*, θ. *inflant*, β. — *alvum*, θ VT ad. *alvumque*, β. Hard. coniecit: *Recentes stomachum spiritus inflatione alvumque turbant*, secutus Dioscoridem 5, 3: *ἐξαράσσει τοὺς αἵμας καὶ ἐμπνεύματα στομάχου*; at propter codicum scripturam etiam h. l. errorem Plinii agnosco, quo accedit, quod per Harduini coniecturam verba *spiritus inflatione turbant* ad utrumque, et stomachum et alvum, pertinent contra sententiam Dioscoridis. — *graviditatem*, V. — *capitis*, K. — *lethargum*, θ VT ad. *lethargicum*, βγ.

§ 11. *Quae*, V d. *Quae autem*, a βγ. — *aut in dulci*, V d (Murbae. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 11.) *aut dulci*, a. *et dulci*, K. *dulci*, βγ. Eadem qua h. l. ratione opponuntur sibi *vinum* et *dulce* 20, 161. — *condita*, V d. — *a*, θ VT d. *ea*, a. *sunt*, Murbae. βγ. — *paleas*, V. — *e vinaceis*, T ad. *et vinaceis*, V. *in vinaceis*, βγ. — *etiamnunc*, V d. — *inutiles stomacho*, V d. *stomacho inutiles*, a βγ.

§ 12. *Saluberrimas*, a. *Saluberrimum*, V d. — *ardore sentiri et*, d. *ardores sentiri et*, V. *ardores sentient*, a. — *iecoris*, a. *coris*, V. *oris*, K. *cordis*, T d. —

sunt. Inspergitur farina eorum polentae modo potioni et dysintericis et coeliacis et dissoluto stomacho. Decocto etiam eorum fovere psoras et pruritum utile est.

10. Vinacei per se minus capiti aut vesicae nocent quam 14 nuclei, mammarum inflammationi utiles cum sale triti. Decoctum eorum veteres dysintericos et coeliacos iuvat et potione ac fotu.

11. Uva theriace, de qua suo loco diximus, contra serpentium ictus estur. Pampinos quoque eius edendos censent inponendosque, vinumque et acetum ex his factum auxilium contra eadem vim habet.

12. Uva passa quam astaphida vocant stomachum, ven- 15 trem et interanea temptaret, nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent; iis exemptis vesicae utilis habetur et tussi alba utilior. Utilis et arteriae et renibus, sicut ex his passum privatim e serpentibus contra haemorrhoidea potens. Testium inflammationi cum farina cumini aut coriandri inponuntur, item carbunculis, articulariis morbis, sine nucleis tritae cum ruta; fovere ante vino ulcera oportet. Sanant epinyctidas et ceria et dysinteriam cum suis nucleis; et in oleo coctae gangraenis inlinuntur cum cortice raphani et melle. Podagris et unguum mobilibus cum panace et per se ad purgandum os caputque cum pipere comanducantur.

13. Astaphis agria sive staphis, quam uvam taminiam alii 17 qui vocant falso, suum enim genus habet, cauliculis nigris, rectis, foliis labruscae, fert folliculos verius quam acinos,

vomitiosis, VTad. — et in, VTad (Murbac.) in, βγ. — hydropicis, ad (Murbac.) hydropi, V. hydrope, T. — febris, VT. — aegrotantibus, om. Murbac. — os, a. in os, Vd. — cibis si, a. cibos si, V. cibos, d. — dere, V.

§ 13. acinis, V. — adstringendi vim, a. adstringendum, Vd. — capiti, θVTd. capitis, aβγ. — faciant, θV a. faciunt, Tdβγ. — potioni, Dalec. ad. potionis, θVTβ. — et dysintericis, θVT. dysentericis, adβγ. in dysentericis, Dalec. — dissoluto, θVTad. dissolutis, β.

§ 14. utiles cum sale triti, Vd. triti cum sale utiles, aβγ. — earum, Vd. — ac fotu, a. et potu, Vd. et fotu, βγ. — luco, V. — diximus 14, 117. — vinumque, V. et vinum, a. Om. d. — habet, θVad. habent, β.

§ 15. et interanea, θVTad. interanea, β. De ipsa re v. Dioscor. 5, 4. — temptarent, Vd. — his, Vd. — sed tussi, Dalec. — haemorrhoidam, V.

§ 16. articulariis, Vad. articularibus, β. — si nucleis, V. — et ceria, Pint. e Dioscoride. et teria, Tad. et theria, V. et ceteriam, θ. Om. β. — os, ad. hos, V. — comanducatur, V.

§ 17. Astafis, V. De ipsa re v. Dioscor. 4, 153. — statis, V. — rectis, ad. erectis, VT.

viridis, similis ciceri, in his nucleum triangulum. Maturescit cum vindemia nigrescitque, cum taminiae rubentis norimus acinos sciamusque illam in apricis nasci, hanc non nisi in opacis. His nucleis ad purgationem uti non censuerim propter ancipitem strangulationem, neque ad pituitam oris siccandam, quod faucis laedunt. Phthiriasi caput et relium corpus triti liberant, facilius admixta sandaraca, item pruritu et psoris; ad dentium dolores decocuntur in aceto, ad aurium vitia, rheumatismos cicatricum, ulcerum manantia. Flos tritus in vino contra serpentis bibitur; semen enim abdicaverim propter nimiam vim ardoris. Quidam eam pituitariam vocant; plagis serpentium utique inlinunt.

14. Labrusca quoque oenanthem fert satis dictam, quae a Graecis ampelos agria appellata, spissis et candicantibus foliis, geniculata, rimoso cortice, fert uvas rubentis cocci modo, quae cutem in facie mulierum purgant et varos; coxendicum et lumborum vitis tunsae cum foliis et succo prosunt. Radix decocta in aqua pota in vini Coi cyathis duobus umorem alvi ciet; ideo hydropicis datur. Hanc potius crediderim esse quam vulgus uvam taminiam vocat. Utuntur ea pro amuleto et ad expuitionem sanguinis quoque adhibent, non ultra gargarizationes et, ne quid devoretur, addito sale, thymo, aceto mulso; ideo et purgationibus ancipitem putant.

15. Est huic similis sed in salictis nascens; ideo distinguitur nomine, cum eodem usus habeat, et salicastrum vo-

cineri, V. — *Maturescitque*, a. — *cum*, ad. Om. V. — *taminia*, d. — *illam*, V d. nullam, a. — *neque ad*, V. *neque*, d. *nec ad*, aβγ. — *siccandam*, V ad. *ciendam*, K. — *quod fauces*, T. *quae fauces*, θ V ad. *fauces enim*, βγ.

§ 18. *relicum*, V. — *triti liberant*, V T ad. *liberant triti*, βγ. — *psoris*, V ad. *epiphoris*, T. — *decoquuntur*, V. — *rheumatismos*, V d. *rheumatismum*, aβγ. — *ulcera*, K. — *manantium*, d. — *enim*, V ad. *etiam*, Dalec. Om. r. — *eam pedicularem*, K. — *plagis*, V d. *et plagis*, aβγ.

§ 19. *dictam*. *Quae a*, K. Ceterum v. 12, 132. 15, 29. 21, 65. 23, 8. 9. et Dioscor. 4, 180. — *a Graecis*, V d. *Graecis*, a. — *appellata*, ad. *appellatur*, V βγ. — *uvas*, ad. *quas*, V. — *varos*, Ka. *varios*, V. *variis*, dβ. — *Coi*, a. Omitt. V T d. Et quamquam Dioscorides quoque nihil de Coi vino dicit, simpliciter vinum memorans, adiectivum tamen illud gentile retinendum fuit propter 27, 44., ubi Plin. hunc locum ad verbum repetit. — *ideo*, ad. *et ideo*, V T.

§ 20. *expuitionem*, codd. Gel. *expiationem*, V T ad (codd. Barbari). — *sanguinis*, V T ad. *sanis*, K. — *et ultra ad gargarizationes*, Dalec. — *thymo*, ad. *cymo*, V. — *ideo et*, a. *ideo*, d. *idem et*, V. *iidem et*, r. — *ancipiti temptant*, d. — *Est*, Va. *Et*, d. — *salicastrum*, a.

catur. Scabiem et pruriginem hominum quadripedumque aceto mulso trita haec efficacius tollit.

16. Vitis alba est quam Graeci ampeloleucen, alii staphy-²¹ len, alii melothron, alii psilotrum, alii archezostim, alii cedrostim, alii madon appellant. Huius sarmenta longis et exilibus internodiis geniculata scandunt; folia pampinosa ad magnitudinem hederæ dividuntur ut vitium. Radix alba, grandis, raphano similis initio; ex ea caules asparagi similitudine exeunt. Hi decocti in cibo alvom et urinam cient; ²² folia et caules exulcerant corpus, utique ulcerum phagedaenis et gangraenis tibiærumque taedio cum sale inlinuntur. Semen in uva raris acinis dependet, suco rubente, postea crocino. Novere id qui coria perficiunt; illo enim utuntur. Psoris et lepris inlinuntur; lactis abundantiam facit coctum cum tritico potumque. Radix numerosis utilitatibus nobilis contra ser-²³ pentium ictus trita drachmis duabus bibitur; vitia cutis in facie varosque et lentigines et suggillata emendat et cicatrices, eademque praestat in oleo decocta; datur et comitialibus potus, item mente conmotis aut vertigine laborantibus drachmae pondere cotidie anno toto; et ipsa autem largior aliquando sensus purgat. Illa vis praeclara, quod ossa infracta ²⁴ extrahit in aqua inposita ut bryonia, quare quidam hanc albam bryoniam vocant; alia vero nigra efficacior in eodem usu cum melle et ture. Suppurationes incipientis discutit, veteres maturat et purgat; ciet menses et urinam. Ecligma ²⁵

§ 21. *ampeloleucen*, V. *ampelon leucen*, d. *ampelon leuchen*, a. — alii *staphylen*, θ. alii *stafilen*, Vd. a *fistafilen*, a. alii *ophiostaphylon*, Barbar. e Dioscor. 4, 181. βγ. Scripturam a nobis receptam tuentur etiam codd. indicis huius libri. — *melotrum*, d. — *cedrostim*, Barbar. *cedrosin*, V a. *cedrusin*, d. *agrostin*, T. — ex ea, Vd. ex eo, a. — *asparagis*, d.

§ 22. *Hi decocti*, a. *idecocti*, V. *Idem decocti*, T. *Idem decocti*, d. *Idem cocti*, θ. — *cient*, Vd. *gignit*, a. — *taedio cum*; pro his vv. habent *taedioque cum a*, *taediumque cum* Vd. — *Fructus in uva*, Dalec. — *rasis*, a. — *crocino*, VT (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 161.) *crocini*, ad βγ.

§ 23. *in facie*, omitt. Td. — *varisque*, V¹. *variisque*, V². — *in oleo decocta*, VT ad. *decocta in oleo*, βγ. — *datur*, VT ad (Murbac.) *Decoctas datur*, βγ. — *et comitialibus*, Vd. *in comitialibus*, a. — *aut vertigine*, θ VTd. *et vertigine*, aβγ. — *aliquando*, V ad. *aliquanto*, βγ. *διποταπάττει δὲ ἐνίοτε τὴν διάνοιαν*, Dioscor., unde Cornar. probabiliter turbat coniicit.

§ 24. *fracta*, a. — *in pota*, a. — *ut*, codd. Barbari. *aut*, Vd. *et*, K. Om. a. — *bryonia*, codd. Barbari. — *alia*, ad. *aliam*, VK¹. *alba*, K². — *nigra*, ad. *nigram*, VK. — *efficacior in eodem usu*. *Cum melle et ture suppurationes*, K. — *menses*, V.

§ 25. *Ecligma*, Vd.

ex ea fit suspiriosis et contra lateris dolores, volsis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus consumit; inlini-
tur eadem cum fico et pterygiis digitorum. Ex vino secun-
das feminarum adposita trahit et pituitam drachma pota in
aqua mulsa. Sucus radicis colligi debet ante seminis matu- 26
ritatem, qui inlinitos per se et cum ervo laetiore quodam
colore et cutis teneritate mangonicat, serpentis fugat. Tun-
ditur ipsa radix cum fico pingui erugatque corpus, si statim
bina stadia ambulentur; alias vitiet, nisi frigida statim ab-
luatur. Incundius hoc idem praestat nigra vitis, quoniam
alba pruritum adfert.

17. Est ergo et nigra quam proprie bryoniam vocant, alii 27
Chironiam, alii gynaeacanthem aut aproniam, similem priori
praeterquam colore; huius enim nigrum esse diximus. Aspa-
ragos eius Diocles praetulit veris asparagis in cibo urinae
ciendae lienique minuendo. In fructetis et harundinetis ma-
xume nascitur. Radix foris nigra, intus buxoe colore, ossa 28
infracta vel efficacius extrahit quam supra dicta; ceterum
eidem peculiare est, quod iumentorum cervicibus unice me-
detur. Aiunt, si quis villam ea cinxerit, fugere accipitres
tutasque fieri villaticas alites. Eadem in iumento homineque
flemina aut sanguinem qui se ad talos deiecerit circumligata
sanat. Et hactenus de vitium generibus.

18. Musta differentias habent naturalis has, quod sunt can- 29

fiet, a. — *et*, a. Omitt. V d. — *evulsis*, a. — *ruptis*, a. *corruptis*, Θ V T d.
— *ficu*, d.

§ 26. *Succus radicis colligi debet*; haec verba Dalec. et Hard. γ ex Diosco-
ride, qui ait: *χυλίζεται δὲ ἡ ῥίζα ἀπὸ τῆς ἑαροῦ· πίνεται δὲ σὺν μελιπράτῳ ὁ*
χυλὸς πρὸς τὰ ἀντρά, ἄγων φλέγμα, ita disponunt: *succus radicis. Colligi debet*
ante rell. At malo hoc quoque loco Plinii errorem agnoscere, quam vim inferre
eius sermoni, qui, ubi de singulis partibus medicis alicuius herbae loquitur,
numquam ceterae orationi postponit, sed semper ab iis novam periodum in-
cipit, ut nihil dicam de pronomine *qui* statim sequente, quod ex Dalecampii
interpunctione miram quandam emphasin prae se ferens consuetudini Plinii
prorsus refragatur. — *seminis maturitatem*, V d. *maturitatem seminis*, β γ. —
inlinitos, V. *illinitos*, T. *illitus*, a d β γ. — *mangonicat*, a. *mangonizat*, V d. *man-*
gonizat, β γ. Huic voci addunt *corpore* a, *corpora* β γ, quorum nihil habent
V T d. — *serpentes fugat*, a. Omitt. V T d r (Murbac.) γ. — *fico pingui*, V. *ficu*
pingui, d. *pingui fico*, a β γ. — *vitiet*, V. *uretet*, a d. *urit*, β γ. — *statim*, V T K d.
Omitt. a β γ. — *vitis*, a. *vitio*, V d.

§ 27. *bryoniam*, v. Dioscor. 4, 182. Ceterum in V d desunt § 27—30. — *si-*
milis priori pr. acini colore, Dalec. — *colorem*, a. — *enim nigrum*, a (codd. Gel.)

dida aut nigra aut inter utrumque, aliaque ex quibus vinum fiat, alia ex quibus passum; cura differentias innumerabilis facit. In plenum ergo haec dixisse conveniat. Mustum omne stomacho inutile, venis iucundum; a balineis raptim et sine interspiratione potum necat; cantharidum naturae adversatur, item serpentibus, maxime haemorrhoidi et salamandrae. Capitis dolores facit, et gutturi inutile; prodest renibus, iocineri et interaneis vesicae; conlevat enim ea. Privatum contra buprestim valet, contra meconium, lactis coagulationem, cicutam, toxica, dorycnium, ex oleo potum redditumque vomitionibus. Ad omnia infirmius album, iucundius passi mustum, et quod minorem capitis dolorem adferat.

19. Vini genera differentiasque perquam multas exposuimus et fere cuiusque proprietates; neque est ulla pars difficilior tractatu aut numerosior, quippe cum sit tardum dictu pluribus prosit an noceat. Praeterea quam ancipiti eventui potum statim auxilium fit aut venenum! Etenim de natura ad remedia tantum pertinente nunc loquimur. Unum de dando eo volumen Asclepiades condidit ab eo cognominatus; qui postea vero de volumine illo disseruere, innumeri. Nos ista Romana gravitate artiumque liberalium adpetentia non ut medici sed ut indices salutis humanae diligenter distinguemus. De generibus singulis disserere inmensum et inexplicabile est discordibus medicorum sententiis.

enim colorem nigrum, codd. Barbari. — diximus § 24. — *Asparagos eius*, codd. Gel. *Asparago eius*, a. cuius *asparagos similes*, codd. Barbari.

§ 28. *buzeo*, om. a. — dicta § 24. — eadem, a. — est, om. a. — in villa, r. — ea cinxerit, margo Dalec. ea tinxerit, codd. Gel. β. extinxerint, a. extruxerit, r. ea praecinxerit, Hard. γ. — fieri villaticas aktes, codd. Barbari. aves fieri villarum aliter, a. — flemina, a. phlegma, codd. Gel. β.

§ 29. aliaque ex quibus — passum, codd. Gel. alia ex alia ex quibus passum, a. — balneis, a. — sine; pro h. v. habet simul a.

§ 30. eas, a.

§ 31. est. ulla, Vd. ulla, aβγ. — arduum, Hard. — potum, VTd. potu, aβγ. — auxilio, T. — quae ad remedia tantum pertinet, r.

§ 32. dando eo, Vd. dando et, θρφ. dando, β. — cognominatus, adθρφ. cognominatis, V. cognominatum, βγ. At cum hoc de volumine, quod totum de vini usu medico agit, non nisi inepte dici possit, codicum quamvis partim minoris ordinis scripturam praeferebam duxi, ut iam agatur de cognomine hinc Asclepiadi dicto nobis nunc incognito. — postea vero, Vd. vero postea, aβγ. vero post illum, T. — volumine, delet Pint. — innumeri, TK. innumera, Vd. aβγ. condidit. Ab eo cognominati qui postea fuere, de volumine — innumera, Gron. — medicis, V. — indices, θ. iudices, Vd. aβγ. — distinguimus, a.

20. Surrentinum veteres maxime probavere, sequens aetas 33 Albanum aut Falernum et deinde alia alii iniquissimo genere decreti, quod cuique gratissimum, ceteris omnibus pronuntiando. Quod ut constarent sententiae, quota portio tamen mortalium his generibus posset uti? Iam vero nec procures usquam sinceris; eo venere mores ut nomina modo cellarum veneant, statim in lacibus vindemiae adulterentur. Ergo Hercules, mirum dictu, innocentius iam est quodcumque et ignobilis; hae tamen facere constantissime videntur sententiae, quorum mentionem fecimus. Si quis hoc quoque discrimen exigit, Falernum nec in novitate nec in nimia vetustate corpori salubre est; media eius aetas a xv annis incipit. In 34 frigido potu stomacho utile, non item in calida; diutinae tussi sorbetur merum utiliter a ieiunis, item in quartanis. Nullo aequae venae excitantur. Alvum sistit, corpus alit. Creditum est obscuritatem visus facere, nec prodesse nervis aut vesicae. Albana nervis utiliora, stomacho minus quae sunt dulcia. Austera vel Falerno utiliora; concoctionem minus adjuvant, stomachum modice implent; at Surrentina nullo modo, nec caput temptant; stomachi et intestinorum rheumatismos cohibent. Caecuba iam non gignuntur.

21. Et quae supersunt Setina cibos concoqui cogunt; vi- 35 rium plus Surrentino, austeritatis Albano; vehementiae minus

§ 33. et deinde, *Θ* VTd. deinde, aβγ. — pronuntiando, Vd. pronuntianda, a. praefereendo, K¹. praeponeendo, K². — Quod, Vd. Quin, βγ. At v. 18, 194. — constarent, Va. constant, d. constant, K. — mortalibus, a. — his, *Θ* Vd. iis, β. — ne, V. — nusquam, Vd. unquam, αγ. — venire, Vd. — veniant, Vd. — statim, Va. statimque, dβγ. — lacibus, Vd. lacubus, βγ. — vindemiae, V.

§ 34. Hercules, Vd. Hercle, aβγ. — hae, V. haec, adβγ. — fecere, V. — sententiae, *Θ* Vd. victoriae, a. sententiae victoriam, β. victoriam, γ. — quorum, a. quoniam, Vd. quarum, Gron.; at v. Wagner. ad Vergil. Aen. 11, 172. — discriminus, V¹. discriminiosi, V². — exigit, *Θ* VTdr. exegit, a. exigit, β. — alternum, a. — minia, V. — a XV annis, Td. a. annis, V. a quindecimo anno, βγ.

§ 35. In frigido, ita nos scripsimus. nrigido, V. ne rigido, ad. Non rigido, T. Hoc non frigido et inutile, r. Hoc non rigido, βγ. — potu stomacho, a. potus stomacho, Vd. stomacho potu, r. — item, a. idem, Vdr. — calida, Vd. calido, βγ. — diutinae tussi sorbetur merum, ita nos scripsimus ex claris codicum vestigiis comparatis cum editionum vulgarum scriptura. diutinae tussis orbetur merum, a. diutinae iussit orbe verberum, Vd. et in diutina tussi sorbetur merum, βγ. — alit, ad. aliter, V. — Creditum est, Dioscor. 5, 10. — nec, ad. nec non, *Θ* V. — aut vesicae. Albana nervis, a. Omitt. Vd. — ustera, V. — Falerno, Va (codd. Gel.) Falernum, d. — nec, Va. donec, d. Om. K.

§ 36. Et quae, Vd. At quae, βγ. — concoqui cibos, ad. — coguntur, a. — Surrentino, Vd. Surrentina, Gron. γ. — Albano, Vd. minus Albano, T. Al-

Falerna habent. Ab his Statana non longo intervallo afuerint. Alvo citae Signinum maxime conducere indubitatum est.

22. Reliqua in commune dicentur. Vino aluntur vires, san- 37
guis colosque hominum. Hoc distat orbis medius et mitior
plaga a circumiectis; quantum illis feritas facit roboris, tan-
tum nobis hic sucus. Lacteus potus ossa alit, frugum ner-
vos, aquae carnis; ideo minus ruboris est in corporibus illis
et minus roboris contraque labores patientiae. Vino modico 38
nervi iuvantur, copiosiore laeduntur; sic et oculi; stomachus
recreatur et adpetentia ciborum invitatur, tristitia et cura
hebetatur, urina et aliorum expellitur, somnus conciliatur. Prae-
terea vomitiones sistit, collectiones extra lanis umidis in-
positis mitigat. Asclepiades utilitatem vini aequari vix deo-
rum potentia posse pronuntiavit. Vetus copiosiore aqua
miscetur magisque urinam expellit, minus siti resistit; dulce
minus inebriat sed stomacho innatat, austerum facilius con-
coquitur. Levissimum est quod celerrime inveteratur; minus 39
infestat nervos quod vetustate dulcescit. Stomacho minus
utile est pingue, nigrum, sed corpora magis alit; tenue et
austerum minus alit, magis stomachum nutrit, celerius per
urinam transit; tanto magis capita temptat; hoc et in omni
alio suco semel dictum sit. Vinum si sit fumo inveteratum,

bana, Gron. γ. — Falerna habent, Gron. Falerno habent, ΘVTadφ. quam
Falerno, K. Falerno, β. — afuerint, V. abfuerint, adβγ. — Signum, Vd.
Signum, a. Illa scribendi forma Graecis usitata videtur fuisse; v. Strab. 5.
p. 237. et Galen. antid. 1, 3.

§ 37. dicentur. Haec vox ultima est codicis a hoc in folio, in cuius margine haec
sunt scripta ab antiqua manu: „deē int haec unū foliū de h' libro in q' disputat-
de vini generibꝫ.” In initio paginae sequentis leguntur adscripta a manu paulo
recentiore: „hi sex folia sunt de XXIII. libro et hic intermitte de libro quē scribis
folium vacuū. quia hic plenitudo deē.” Rursus incipit codex a § 55. a verbis
rimum fotu medetur. Eadem lacuna est in θpp. — dolosque, V. dolusque, d. —
Hoc, VTd. Hoc quoque, βγ. — circumiectis, ΘVTd. — illi, d. — Lacteus,
Dalec. V². Lactus, ΘV¹. Latus, Td. Lactis, βγ. — aquae, d. aqua, ΘVT.
§ 38. et adpetentia, ΘV. appetentia, dβγ. — invitatur, Vd. — et cura, T.
cura, Vd. — habetatur, V. — inpositus, V. — posse, V. Omitt. dβγ. — magis
novo, V². magis ovo, V¹. magis otio, Td. — austerum, d. veterum, V.

§ 39. celerrime, d. a celerrimo, V. — magis alit corpora, d. — tanto, ΘVTd.
tantoque, βγ. — Vinum Situinum fumo, ΘT. Vinum sit vinum fumo, Vd. De
vino Situino med., Θ in lemmate. Quamquam vinum Situinum prorsus nobis
incognitum modo librariis suam originem debet, corruptae tamen codicum
scripturae vitium vulgatae convincunt, quae insuper deleta statim infra se-
quente verbo substantivo ut interpolata arguitur. Haec enim sana esse non

insaluberrimum; mangones ista in apothecis excogitavere; iam et patresfamilias aetatem addunt his quae per se cariem trahunt. Quo certe vocabulo satis consili dedere prisci, quon- 40 iam et in materiis cariem fumus erodit; at nos e diverso fumi amaritudine vetustatem indui persuasum habemus. Quae sunt admodum exalbida, haec vetustate salubria fiunt. Quo generosius vinum est, hoc magis vetustate crassescit et in amaritudinem corpori minime utilem coit. Condire eo aliud minus annosum insalubre est. Sua cuique vino saliva innocentissima, sua cuique aetas gratissima, hoc est media.

23. Corpus augere volentibus aut mollire alvom conducit 41 inter cibos bibere, contra minuentibus alvomque cohibentibus sitire in edendo, postea parum bibere. Vinum ieiunos bibere, novicio invento, inutilissimum est curas vigoremque animi ad procinetum tendentibus, somno vero ac securitatibus iamdudum hoc fuit quod Homericam illam Helena ante cibum ministravit; sic quoque in proverbium cessit sapientiam vino obumbrari. Vino debemus homines, quod soli animalium non 42 sitientes bibimus. Aquae potum interponere utilissimum, itemque iugem superbibere; ebrietatem quidem frigidae potus extemplo discutit. Meracis potionibus per viginti dies ante canis ortum totidemque postea suadet Hesiodus uti. Merum quidem remedio est contra cicutas, coriandrum, aco- 43 nita, viscum, meconium, argentum vivum, apis, vespas, crabrones, phalangia, serpentium scorpionumque ictus contraque

potest, cum in ea id, quod omnibus vinis inde ex longo tempore (v. 14, 94.) fieri solebat, ut in apothecis fumo uterentur, h. l. gravissime vituperetur. In corruptela illa *situinum* latet nomen alicuius ligni vel fruticis (fortasse *viticum*), quod ad inveterandum vinum adhibitum a Plinio damnatur. Nunc demum querela de mangonibus intelligi potest, in vulgata scriptura prorsus inepta. — *insaluberrimum*, V d. *insaluberrimum est*, β γ. — *mangones istat*, V. — *addunt his quae*, θ. *addi atque*, V d. *ademere his quae*, β. *addi his quae*, T γ. — *trahunt*, θ. *trazere*, V d β γ.

§ 40. *Quod*, V. — *quoniam et*, V d. *ceterum*, K. — *materis*, V. — *erodii ad*, V. — *vetustate*, V. — *inducti*, K. — *salubria*, defendit Gesner. chrestom. p. 822. collatis verbis *ad omnia autem maxime album inveterascens* § 44. *insalubria*, θ V T d γ. — *fiunt*, V. *sunt*, d. — *est*, d. *cum*, V. — *et*, d. *est*, V. — *utilem*, d. *utile*, V¹. *inutile*, V². — *cuique*, V. *quoque*, d. — *vino* — *cuique*, omitt. θ V. — *quoque*, d.

§ 41. *condecet*, V². — *curis*, V d d γ. A voce *Curas* in β nova periodus incipit; v. adnot. seq. — *animi*, V d d. *animi impedit*, β. — *intenduntibus*, Gron.; *at tendere animum vigilem dixit etiam Stat. Achill. 1, 543.* — *vero accommodatum ac securitati*, Erasmus ap. Dalec. — *profuit*, K. — *Homericam*, V. — *Helena*, v. Odyss. δ, 19.

omnia quae refrigerando nocent, privatim contra haemorrhoidas, presteras, fungos, item contra inflationes rosionesque praecordiorum et quorum stomachus in vomitiones effunditur et si venter aut interanea rheumatismum sentiant, dysentericis, sudatoribus e longa tussi, in epiphoris meracum, Cardiacis in mamma laeva merum in spongia inponi prodest, ad omnia autem maxime album inveterascens. Utiliter et fovetur vino calido virilitas iumentis; infusum autem cornu iis lassitudinem aufert. Simias quadripedesque quibus digiti sunt negant crescere adsuetas meri potu.

24. Nunc circa aegritudines sermo de vinis erit. Saluber-
 rimum liberaliter genitis Campaniae quodcumque tenuissi-
 mum, volgo vero quod quemque maxime iuverit validum.
 Utilissimum omnibus sacco viribus fractis; meminerimus su-
 cum esse qui fervendo viris e musto sibi fecerit. Misceri
 plura genera omnibus inutile; saluberrimum cui nihil in
 musta additum est, meliusque, si nec vasis pix adfuit. Mar-
 more enim et gypso aut calce condita quis non et validus
 expaverit? In primis igitur vinum marina aqua factum inutile
 est stomacho, nervis, vesicae. Resina condita frigidis sto-
 machis utilia existunt, non expedire vomitionibus, sicut
 neque mustum neque sapa neque passum. Novicium resi-
 natum nulli conducit, capitis dolorem et vertigines facit; ab
 hoc dicta crapula est. Tussientibus et in rheumatismo nomi-

§ 42. *debemus*, codd. Barbari. *demus*, *Θ V. damus*, *Td γ. vitio damus homini*, alii codd. Barbari. — *iugem*, Gron. *iuge*, *Θ. iugi*, *Vd β γ. iugiter*, *K. interque iungere ac superb.*, Pint. *e iugi*, Hard. — *superbire*, *V. — ebrietatem*, *Θ VT d d. ebrietati quam*, *β.* — *Hesiodus* loco aliquo deperdit; male huc retulit Hard. Hesiodi *Εργ.* x. *ήμ.* 596.

§ 43. *Merum quidem*, Dioscor. 5, 11. — *privatim contra*; pro his vv. habent *privatim cum* *V d. — e longa*, *Θ V d. in longa*, *β γ. — moracum*, *V. mora con*, *d.*

§ 44. *Cardiacis*, *V d. At vero cardiacis*, *β γ. — inveterascens*, *V. inveterescens*, *Θ T d. — et*, *V d. etiam*, *β γ. — infusum autem*, ita nos scripsimus. *infusa*, *Θ VT d. quo etiam infuso*, *β γ. — cornu iis*, ita nos scripsimus. *cornus*, *Θ. cornu*, *VT d. Cornu* h. l. idem quod infundibulum corneum coll. 18, 261. — *aufert*, ita nos scripsimus. *aut peri*, *V. auferri*, *d. auferunt*, *Θ. auferri aiunt*, *β γ. — potui*, *K.*

§ 45. *iuverit. Validum utilissimum omnibus*, *K. — validam*, *V. — in musto sibi facit*, *K. — in musta additum*, *V d. in musto additum*, *β. — nec vasis*, codd. Barbari. *sine vasis*, *V. sine causis*, *d. — enim*, *d. ens*, *V. — non et*, Gron. *d. non sit*, *V. non etiam*, *β γ. — expaverat*, *V. — stomacho est*, *d.*

§ 46. *existuntur sed non*, *K. Ceterum v. Dioscor. 5, 9. 43. — vomitionibus*, *Θ VT d. vomitoribus*, *β*, quod praefert Gesner. chrestom. p. 629. — *sapam*, *K. — vertiginem*, *d.*

nata prosunt, item coeliacis et dysintericis, mulierum mensibus. In hoc genere rubrum nigrumve magis constringit magisque calefacit. Innocentius pice sola conditum; sed et picem meminisse debemus non aliud esse quam combustae resinae fluxum. Hoc genus vini excalfacit, concoquit, purgat, 47 pectori, ventri utile, item volvarum dolori, si sine febre sint, veteri rheumatismo, exulcerationi, ruptis, convulsis, vomiciis, nervorum infirmitati, inflationibus, tussi, anhelationibus, luxatis in sucida lana inpositum. Ad omnia haec utilius id quod sponte naturae suae piceum resipit picatumque appellatur; helvennaco tamen nimio caput temptari convenit. Quod 48 ad febrium valetudines attinet, certum est non dandum in febre nisi veteribus aegris nec nisi declinante morbo, in acutis vero periculis nullis nisi qui manifestas remissiones habeant et has noctu potius, — dimidia enim pars periculi est noctu, hoc est spe somni bibentibus, — nec a partu abortive nec a libidine aegrotantibus, nec in capitis doloribus, nec quorum accessiones cum frigore extremitatum fient, nec in febre tussientibus, nec in tremore nervorum vel doloribus faucium aut si vis morbi circa ilia intellegatur, nec in duritia praecordiorum, venarum vehementia, neque in opisthotono, tetano, nec singultientibus, nec si cum febre dyspnoea sit; minime vero oculis rigentibus et genis stantibus aut 49

magis constringit, om. V.

§ 47. *dolori si, d. dolores, V. — reumatismo, V ubique. — infirmitantum, V d. — inflammationibus, d. — anhelationibus, V. — piceum, ΘVT. picem, d (codd. Barbari) βγ. — Helven cypacro cotamen, V. helven cypacro quo tamen, d. helvencaco quoque tamen, βγ. Hic ego primum helvennaco scripsi coll. 14, 32. 84., deinde eieci copulam quoque orationi prorsus contrariam unique librariorum interpolationi debitam; quid tamen in syllabis cypacro co vel quo lateat, incertum. Verba Plinii 14, 18., quae huc referri possint: vitis per se in vino picem resipiens — Arverno Sequanoque et Helvico generibus non pridem illustrata, nihil auxilii praebent.*

§ 48. *valetudines, V² d. — febre, ΘV d. febre, β. — aegris, ΘVT d. aegris vinum, β. — declinanti, V. — remisiones, V uti aliquoties. — enim, om. d. — periculi abest noctu, K. — spes omnibus, V d. — nec a partu — aegrotantibus, om. V d. — fient, V d. fiant, βγ. — nervorum vel, ΘV d. nervorumque, βγ. — doloribus faucium, ita nos scripsimus. doloribus vel faucium, βγ. — illa, K. illa, V d. βγ. — urinarum, K. — tetanon et, V. tectanon et, d. — febre, Θ. febridis, V d. febre, β.*

§ 49. *et genis; pro his vv. habent egentis V d. — gravibus, V d. gravibusque, βγ. — nec, d. ne, V. — conventium, V. — palpebrisve, ΘVT d. neu palpebris, β. — evenit, ΘV d. eveniet, βγ. — aut, d. ad, V. — cruores, V. — lemae, d (codd. Barbari). laeme, V. — nec gravi, V d. vel gravi, K. — rursū, d. — effundetur, V. effundatur, ΘT d γ.*

defectis gravibus, nec quorum conniventium perlucebunt oculi palpebrisve non coeuntibus, vel si dormientibus hoc idem evenit aut si cruore subfunduntur oculi vel si lemae in oculis erunt; minime lingua fungosa nec gravi et subinde imperfecta loquentibus, nec si urina difficile reddetur, neque expavescentibus repente nec spasticis aut rursus torpentibus, nec si per somnos genitura effundetur.

25. Cardiacorum morbo unam spem in vino esse certum 50 est, sed id dandum quidam non nisi in accessione censeant, alii non nisi in remissione, illi, ut sudorem coerceant, hi, quia tutius putant minuite se morbo, quam plurimum sententiam esse video. Dari utique non nisi in cibo debet, nec a somno nec praecedente alio potu, hoc est utique sitiēti, nec nisi in desperatione suprema; et viro facilius quam feminae, seni quam iuveni, iuveni quam puero, hieme quam aestate, aduetis potius quam expertibus. Modus dandi pro vehementia vini, item mixtura aquae; vulgo satis putant unum vini cyathum duobus aquae misceri; si dissolutio sit stomachi, largius dandum, et si cibus non descendat.

26. Inter vini genera quae fingi docuimus, nec fieri iam 52 arbitror, et supervacuum est eorum usum docere, cum ipsis rebus ex quibus finguntur doceamus uti. Et alias modum

§ 50. *spem hanc vino*, Θ Vd. Cum haec scriptura vix casui alicui tribui possit, scripsisse Plinium existimo *spem hanc esse certum est*, ita ut statim infra *sed iis dandum* scribatur. — *quidam*, om. V. — *cessant*, V. — *alii in remissione omissis non nisi*, Θ Vd. — *coerceant*, V. — *totius*, V. — *plurimum*, V. — *nec a somno*, Vd. a somno, γ vitio operaram. — *sitiēti*, V. *sitiēte*, d. *nisi sitiēti*, Dalec. — *summa*, K.

§ 51. *iuveni*, om. d. — *potius*, Vd. *potu*, T. — *inexpertibus*, d. — *mixturae*, K. — *aquae*; vulgo, TK. a quae vulgo, V (una littera post a erasa). Atque vulgo, δβγ. — *vini*, omitt. VTd. — *largius*, K. Omitt. Vdβγ. — *et*, omitt. Θ Vd.

§ 52. *Inter*, d. mī, V. — *docuimus* 14, 98—113. — *nec fieri iam arbitror*. Totum hunc locum qui perlegerit, eum et sententia et constructione cassum esse inveniat necesse est. Verba enim in lemmate proposita ad superiora referri nequeunt, cum Plin. 14, 98 seqq. maximum vinorum ficticiorum numerum commemoraverit et proinde ipsa haec verba ineptissime addantur; porro subiectum totius enuntiationis frustra quaeritur. Iam vero cum 14, 111. dixerit: *vocarunt et scyzinum et itaeomelin et lectisphagiten, quorum iam obliterata ratio est*, nihil certius videtur, quam ante illa verba lemmatis excidiisse sunt quae, ita ut tam nec — et egregie sibi respondeant, coll. 10, 134. De pronomine autem demonstrativo substituto pro altero relativo v. Madvig. opuscul. acad. II. p. 178. ad Cic. de fin. I. 12, 42. p. 88. — *supervacuum est*, ita nos scripsimus coll. 7, 140. 27, 57. 28, 30. *supervacue*, V (sub tribus ultimis litteris aliquid erasum). *superbire*, d. *supervacaneum*, β. *supervacuum*, γ. — *fingitur*, Vd. — *docere*, K. Omitt. Vdβγ. — *doceamus*, Vd. *possimus*, K.

excesserat medicorum in his ostentatio, veluti e naxis vinum utile esse ab armorum equitandive lassitudine praecipientium, atque, ut reliqua omittamus, etiam e iunipero. Et quis satius censeat apsinthite vino utendum potius quam apsinthio ipso? In reliquis omittatur et palmeum capiti noxium ventrique 53 tantum molliendo et sanguinem excreantibus non inutile. Ficticium non potest videri quod bion appellavimus, cum sit in eo sola pro arte festinatio; prodest stomacho dissoluto aut cibos non perficienti, praegnantibus, defectis, paralyticis, tremulis, vertigini, torminibus, ischiadicis; in pestilentia quoque ac peregrinationibus vim magnam auxiliandi habere dicitur.

27. Vini etiam vitium transit in remedia. Aceto summa 54 vis est in refrigerando, non tamen minor in discutiendo; ita fit ut infuso terra spumet. Dictum est saepius diciturque quotiens cum aliis prosit; per se haustum fastidia discutit, singultus cohibet, sternumenta olfactatum; in balineis aestus arcet, si contineatur ore. Quin et cum aqua bibitur; multorum stomacho utiliter gargarizatur, cum eadem convalescentium et a solis ardoribus. Oculis quoque illo modo saluber- 55 rimum fotu; medetur potae hirudini, item lepris, furfuribus, ulceribus manantibus, canis morsibus, scorpionum ictibus, scolopendrarum, muris aranei contraque omnium aculeatorum venena et pruritus, item contra multipedae morsum. Calidum

e naxis, Barbar. in apis, Vd. — equitandi vel, V. — et iunipino, Vd. — Et si quis, d. — absinthite, V. — absinthio, V.

§ 53. omittatur, d. omittetur, βγ. Om. V. — morando, Cornar. ex Dioscor. 5, 40: ποιῶν πρὸς πνεύματα διὰ τὸ στυφέν. Idem vel molliori proponit Hard. — excreantibus. Non inutile ficticium, K. — Facticium, V². — appellavimus 14, 77. — festinato, V. — perficiente, V. — sciadicis, Vd.

§ 54. transit et in, T. — est, d. et, V. — maior, V. — infuso terra, K. infuso terrae, Vd. infusum terrae, βγ. quo fit ut terra respersa aceto spumet, Col. V. 27, 4. — quotiescumque alias, θ. quotiescumque alia, V. quotiescumque alii, d. — cohibet, V²d. prohibet, θ V¹. — sternumenta, ita nos scripsimus. sternutamenta, Vd βγ. Vid. ad 32, 28. — olfactatum, ita nos scripsimus. olfactat vini, V. olfactat. Vim, d. olfactu. Vim, βγ. — in, d. Om. V. — bibitur multis. Cum stomachicis utiliter gargarizatur. Cutem non velatam tuetur a solis, K.

§ 55. saluberrimum, θ VTd. rimum, a hinc rursus incipiens; v. ad § 37. saluberrimum; plurimum, θ ρ φ β. — fotu, T ad ρ φ. fotu, θ. potu, θ V (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 5, 17.) — medetur potae hirudini, Hard. medetur; prodest contra hirudines, r. medetur post hirudines, θ (Murbac.) medetur post hirundines, Td. medetur post irundines, V. medetur post erudines, a. medetur. prodest erudines, θ. medetur; prodest contra erudines, ρ φ. medetur post uredines, β. βδέλλας ποθεύσας καταρροφούμενον ἀποβάλλει, Dioscor. 5, 21. Quod ad sententiam

in spongia, adiecto sulphuris sextante sextariis tribus aut
 hysopi fasciculo, medetur et sedis vitiiis, in sanguinis fluctione
 post excisos calculos et omni alia foris in spongia inposi-
 tum, intus potum cyathis binis quam acerrimum. Congloba- 56
 tum utique sanguinem discutit; contra lichenas et bibitur et
 inponitur; sistit alvom et rheumatismos interaneorum infu-
 sum, item procidentia sedis vulvaeque. Tussim veterem in-
 hibet et gutturis rheumatismos, orthopnoeam, dentium labe-
 factationem; vesicae nocet nervorumque infirmitatibus. Nesciere
 medici quantum contra aspidas polleret; nuper ab aspide
 calcata percussus utrem aceti ferens quotiens deposuisset
 sentiebat ictum, alias inlaeso similis; intellectum ibi reme-
 dium est potuque succursum; neque aliter os conluunt ve-
 nena exsugentes. In totum domitrix vis haec non ciborum 57
 modo est verum et rerum plurimarum; saxa rumpit infusum
 quae non ruperit ignis antecedens. Cibos quidem et sapes
 non alius magis sucus commendat aut excitat, in quo usu
 mitigatur usto pane aut cum vino, vel accenditur pipere ac
 lasere; utique sale conspescitur. Non est praetereundum in 58
 eo exemplum ingens; siquidem M. Agrippa supremis suis
 annis conflictatus gravi morbo pedum cum dolorem eum
 perpeti nequiret, unius medicorum portentosa scientia, igno-
 rante divo Augusto, tanti putavit usu pedum sensuque omni

verborum attinet, Harduinum codd. *Or* adiutum ea emendasse certum est; at
 dubitatio remanet de structura, cum omnes quotquot sunt codd. substantivum
 in *es* neque in *i* terminent. Hinc in subsidium vocatis codd. *ρρ* scribendum
 puto *medetur contra potas hirudines*, de qua locutione v. ad 32, 85. — *aranei*
contraque, a. *araneique contra*, T d (Murbac.) *aranei quae contra*, V. — *aculea-*
torum, Murbac. *aculeorum*, T a d. *oculorum*, *Θ V*. — *millepedae*, Murbac. —
Calidum in; pro his vv. habent *in calidum* V a d. — *adiecto*, Var. aut *adiecto*,
 T d. *appositum adiecto*, β. *appositum aut adiecto*, Murbac. — *tribus*, V a d. *tribus*
aceti, β γ. — *fasciculi*, V. — *et sedis*, V (Murbac.) *sedis ad β γ*. — *fluctione*
rell., Dioscor. 5, 23. — *omnis alas*, V. *omnes alas*, d. *omnis alias*, a. — *spongeas*,
 a. *spongias*, d. *spotigeas*, V.

§ 56. *Conglobatum*, V a d. *Contra conglobatum*, Murbac. — *discutit*; contra
lignē, a. Omitt. V d (Murbac.) — *alvom*, *Θ V* T a d. *alvos*, β. — *vulvaeque*, V d.
vulve, a. — *orthopneum*, d. — *Nesciere medici*, a. *Nescire neque dici*, V d. — *per-*
cussos, V. — *similis*, V a. *Similiter*, d. — *aliter*, *Θ V* T d. *altero*, a β γ. — *os*
coluunt, V. *osculant*, d. *colunt*, a.

§ 57. *vomitrix*, V a d. — *vix*, V. — *saxarum potu fustum*, d. — *usto*, *Θ V* T d.
tosto, a β. — *cum vino*, *Θ V* T d. *cumino*, Murbac. *vino*, a β. — *lasere*, a. *lasari*, d.
lasar, V. — *utique*, a. *utique non*, V d. — *conspescitur*, V.

§ 58. *supremis*, V. — *pedum morbo*, d. — *Musae medici*, Pint. — *tanti*,
 V a d. *sati*, K.

carere, dummodo et dolore illo careret, demersis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi

II. 28. Acetum scillinum inveteratum magis probatur. 59 Prodest super ea quae diximus acescentibus cibis — gustatum enim discutit poenam eam, — et his qui ieiuni vomant, — callum enim faucium facit ac stomachi; — odorem oris tollit, gingivas adstringit, dentis firmat, colorem meliorem praestat; tarditatem quoque aurium gargarizatione purgat et transitum auditus aperit, oculorum aciem obiter exacuit, comitialibus, melancholicis, vertigini, volvarum strangulationibus, percussis aut praecipitatis et ob id sanguine conglobato, nervis infirmis, renium vitis perquam utile, cavendum exulceratis.

29. Oxymeli antiqui, ut Dieuches tradit, hoc modo tem- 60 perabant: mellis minas decem, aceti veteris heminas quinque, salis marini pondo libram quadrantem, aquae pluviae sextarios quinque pariter coquebant deciens defervescente cortina atque ita diffundebant inveterabantque. Sustulit totum id 61

morbi evasit, Pint. ex edd. vett. Et hoc quidem Itali illi, quibus *evasit* debetur, bene viderunt, totum locum, uti vulgo legitur, iusta compage grammatica destitui, cum ita sit a Plinio conformatus, ut protasis comprehendat verba *siquidem M. Agrippa — perpeti nequiret*, apodosis autem a verbis *unius medicorum portentosa scientia* incipiat, quae ipsa verba subiectum apodoseos faciunt. Iam vero secunda apodoseos pars, *demersis — impetu morbi*, verbo suo finito caret eaque de causa locus ita refingendus videtur: *scientia — usu pedum eum sensuque omni carere, dummodo — careret, et demersis in acetum — impetu morbi* statim liberavit morbo, ubi *scientia* est nominativus. Sin vero *portentosa scientia* ablativos esse statuimus, ut sit dictum pro *secundum portentosam scientiam* (v. ad 19, 56.), tum locus ita refingendus: *unius medicorum portentosa scientia — tanti putavit (Agrippa) usu pedum sensuque omni carere, dummodo — careret, et demersis in acetum — impetu morbi* statim liberatus est morbo. Alterutrum certe eligendum, unde extremae paragrapho signa lacunae apposui. Ob faciliorem structurae decursum secunda via mihi magis placet; in utroque autem supplemento quomodo lacunae ortae sint, longum est exponere.

§ 59. *diximus* 20, 98 seqq. Add. Dioscor. 5, 25. — *cibis*, a. ubi, Vd. — *gustatum*, a. *gustatu*, ΘVd. — *et his*, a. *et in his*, VTd. — *vomant*, V. *vomunt*, adβγ. — *odorem*, a. *dolorem*, ΘVTd. — *auditus*, a. *aditus*, V. — *vertigini*, T. *vertigi*, V. ad. *vertiginosis*, βγ. — *volaurum*, Vd. — *renium*, d. *renum*, Vaβγ. — *exulceratis*, a. *exulcerandis*, VTd.

§ 60. *Dieuches*, a. *die vehes*, V. *Diocles*, Td. — *minas*, Barbar. *eminas*, a. Omitt. Vd. — *decem aceti veteris*, omitt. Vd. — *libram*, VTad (Murbac.) *liberam*, Θ. *thymbrae*, β. *libram et*, γ. Vid. 14, 101. — *pluviae*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 5, 18. *marinae*, V. ad βγ. *ὑδατος κοτύλας ε'*, Dioscor. 5, 22. — *defervente*, Td. — *diffundebat*, V.

§ 61. *in*, om. a. — *databant*, ΘVa. *dotabant*, Td. *dabant*, βγ. — *fatentur* pro corrupto habendum et potius legendum *fatetur* sc. Asclepiades. Hic enim

Asclepiades coarguitque; nam etiam in febribus dabant; profuisse tamen fatentur contra serpentis quas sepas vocant et contra meconium ac viscum et anginis caldum gargarizatum et auribus, oris gutturisque desideriis, quae nunc omnia oxalme contingunt; idem sale et aceto recente efficacius.

30. Vino cognata res sapa est, musto decocto, donec tertia pars supersit; ex albo hoc melius. Usus contra cantharidas, buprestim, pinorum urucas quas pityocampas vocant, salamandras, contra mordentia venenata. Secundas partusque emortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus auctor est venenum esse, si quis ieiunus a balineis id bibat.

31. Consequens horum est faex sui cuiusque generis. Ergo vini faeci tanta vis est ut descendens in cupas enecet; experimentum demissa praebet lucerna quamdiu extinguatur periculum denuntians. Inlota miscetur medicamentis, cum iridis vero pari pondere eruptionibus pituitae inlinitur et sicca vel madida contra phalangia et testium mammarumque inflammationi vel in quacumque parte corporis, item cum

eam totum oxymeli damnaret, quod alii adeo in febribus dabant, unde eos oxymeli primariis medicamentis adnumerasse apparet, idem tamen in minoribus morbis oxymeli profuisse fatebatur, quod verbum sane de Asclepiade oxymeli in totum damnante, neque vero de aliis medicis magnas ei laudes tribuentibus dici potest. — quos, d. — anginis, *θ* V ad. anginas, *β*. — caldum, *θ*. calidum, V ad *βγ*. — oris, V d. et oris, a *βγ*. — oxalme, Dioscor. 5, 22. oxyalme, a. oxialme, d. oxyhalme, V. — idem, T d. id est, V. id, a *βγ*. ex sale et aceto recente efficacior est, K¹. Fit sale, aqua et aceto. Recens efficacior est, K². — efficacius, V ad. efficacius est, *βγ*.

§ 62. Vinognata, V. — decocta, V¹. — haec melior, K. — buprestim pinorum, d. bupraestim pinorum, V. buprestinorum, a. — urucas, ita nos scripsimus, quia, ubicumque Plin. de vermiculo loquitur, uruca neque eruca dicit. erucas, V ad *βγ*. — contra, d. quas pityocampas vocant contra, V (tribus illis verbis e superiori male repetitis). et contra, a *βγ*. — emortuos, a d. mortuos, V r. — potum, V ad. potu, *θ*. pota, K. — a balineis, V. a balneis, a. ab alimentis, T d. — eam, K.

§ 63. faex, a d (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 5, 96.) fex, V T. vini faex, *βγ*. De re v. Dioscor. 5, 131. — sui cuiusque, V T d (Murbac.) vini cuiusque, a. cuiusque, *xy*. V. Wex. ad Tac. Agric. p. 322. — feci, Murbac. fecibus, *θ* V T. faecibus, a d. — dimissa, a. — praebet, V ad. trahitur, r. — periculum, V ad (codd. Gel.) descensionis periculum, Murbac. — denuntians, d. dentians, V. denitionis, a. — inlinitur, V ad ex interpolatione librariorum, qui h. l. falsae lectionis faecibus male memores erant, immemores vero in vv. enecet — illota miscetur — sicca vel madida et aliis. — inflammationi, ita nos scripsimus. inflationi, *θ* V T ad. inflammationes, *β*. inflationes, *γ*. — vel in quacumque parte corporis, a. vel in quacumque inflatione vel in quacumque parte corporis, V d. vel in quacumque inflatione seu in quacumque parte corporis, T.

hordeacia farina et turis polline in vino cocta; crematur et siccata. Experimentum est legitime coctae ut refrigerata lin- 64
guam tactu videatur urere. Celerrime exanimatur non inclusa condita. Crematio ei multum virium adicit. Utilissima est ad conpescendos lichenas, furfures cum fico decocta; sic et lepris et ulceribus manantibus inponitur. Fungorum naturae 65
contraria est pota, sed magis cruda; oculorum medicamentis cocta et lota miscetur. Medetur inlita et testibus et genitalibus, in vino autem adversus strangurias bibitur, cum expiravit quoque, lavandis corporibus et vestibus utilis; tunc usum acaciae habet.

32. Faex aceti pro materia acrior sit necesse est multoque 66
magis exulceret. Resistit suppurationum incrementis, stomachum, interanea, ventrem inlita adiuvat; sistit rheumatismos earum partium et mulierum menses; panos discutit nondum exulceratos et anginas, ignis sacros cum cera. Mammas lactis 67
sui inpatientis eadem exstinguit, unguis scabros aufert, e serpentibus contra cerastas validissima cum polenta, cum melanthio autem contra crocodili morsus et canis. Et haec cremata ampliat viris; tunc addito lentiscino oleo inlita una nocte rufat capillum. Eadem ex aqua in linteolo adposita volvas purgat.

33. Sapae faece ambusta sanantur, melius addita lanugine 68
harundinis, eadem faece decocta potaque tusses veteres. De-coquitur in patinis cum sale et adipe ad tumorem quoque maxillarum et cervicum.

cocta, ΘVTd. coctē, a. decocta, Kβγ. — crematur et siccata, ΘVTad. siccatur et crematur, K. crematur et siccatur, βγ cum superioribus nullo sensu coniungentes. χαυσιόειον δὲ ὡς ἀλκυόνειον προσξηραμένην ἐπιμελῶς, Dioscor.

§ 64. In perimentum, a. — urere videatur, d. — non inclusa, ΘV. loco non incluso, adβγ. Vid. ad 37, 82. — ei, a. et, Vd. — Utilissima est, a. Utilissimae, V. Utilissime, d. — conpescendos, Va. compescendas, dβ. — furfures, Vd. furfuresque, βγ.

§ 65. expiravit, ΘVTad. expiraverit, β. — quoque lavandis, Vd. lavandis quoque, T. — tunc, Vd. tuncque, βγ.

§ 66. Fex, V. — exulcerat, d. — reumatismos earum partium, Vd. earum partium, a. earum partium rheumatismos, βγ. — menses, V. — ignes sacros, Vd. sacros, a. sacros ignes, βγ.

§ 67. scabras, a. — pulenta, V. — melanthio, V. — crocodilli, V. — haec cremata, Vd. haecmata, a. — adito, V.

§ 68. Sapae, ad. Sape, VT. Saepe, β. — feci, Va. — ambustas, a. — eadem, Vd. eam, a. — tussis, V.

III. 34. Olearum proxuma auctoritas intellegitur. Folia 69 earum vehementissime adstringunt, purgant, sistunt; itaque conmanducata inposita ulceribus medentur et capitis doloribus inlita cum oleo, decoctum eorum cum melle iis quae medici usserint, gingivarum inflammationibus et paronychiis sordidisque ulceribus et putrescentibus; cum melle sanguinis profluvium e nervosis partibus cohibet. Sucus eorum car- 70 bunculantibus circa oculos ulceribus et pusulis procidentique pupulae efficax, quapropter in collyria additur; nam et veteres lacrimationes sanat et genarum erosiones. Exprimitur autem sucus tunsis adfuso vino et aqua caelesti siccatusque in pastillos digeritur. Sistit menses in lana admotus volvae, utilis et sanie manantibus, item condylomatis, ignibus sacris quaeque serpunt ulcera, epinyctidi.

35. Eosdem effectus et flos earum habet. Uruntur cauli- 71 culi efflorescentes, ut cinis spodi vicem praestet, vinoque infuso iterum uritur. Suppurationes et panos inlinunt cinere eo vel foliis tunsis cum melle, oculos vero cum polenta. Sucus fruticis recentis accensi destillans sanat lichenas, furfures, manantia ulcera. Nam lacrima quae ex arbore ipsa destillat 72 Aethiopicae maxume oleae mirari satis non est repertos qui dentium dolores inlinendos censerent venenum esse praedicantes, atque etiam in oleastro quaerendum. E radice oleae quam tenerrimae cortex derasus in mel crebro gustatu medetur sanguinem reicientibus et suppurata extussientibus.

§ 69. iis, V. his, adβγ. De ipsa re v. Dioscor. 1, 136. — iusserint, V. — et paronychiis, Θ V. paronychii, adβγ. — et putrescentibus, Θ V ad. excrescentibus, β. — sanguinis profluvium, V ad. profluvium sanguinis, βγ.

§ 70. pusulis, V ad. pustulis, β. — pupulae, T d. pupillae, V. populae, Θ. pupillae, aβγ. — tunsis, a. tonsis, V. tonsus, d. — sanie manantibus, Θ V a. sanie emanantibus, dβ. — condylomatis, V. — ulcerae pinratidi, V.

§ 71. Eosdem effectus, V ad. Eosdem, βγ. — earumdem, T. — habet, V ad. habet effectus, βγ. — Uruntur, ad. Uruntur, V. — cauliculi, V a. cauliculis, d. et cauliculi, βγ. — efflorescentes, ita nos scripsimus. et florescentes, d. exflorescentes, V. florescentes, aβγ. — cinis spodi vicem, V ad. spodi vicem cinis, βγ. — Sucus fruticis, Dioscor. 1, 137. — destillans, V. distillans, adβγ.

§ 72. Nam, V ad. (codd. Gel.) Nam et, βγ. — lacrimam, r. — destillat, V. distillat, adβγ. — oleae mirari, V (codd. Gel.) mirari oleae, ad. — non est, V T ad. (codd. Gel.) est, β. — Reperti sunt qui, r. De re v. Dioscor. 1, 141. — inlinendos, d. — venenum tamen esse, Dalec. — quaerendum, Θ V T ad. quaerendam, β. — tenerrimae, a. tenerum e, V T d. — cortex, V a. cortice, T d. — derasum, V T ad. — mel, V a. melle, T d βγ. — gustatu, V a. gustatum, T d. — et tussientibus, a.

Ipsius oleae cinis cum axungia tumores sanat extrahitque fistulis vitia et ipsas sanat.

36. Olivae albae stomacho utiliores, ventri minus. Prae- 73
clarum habent usum antequam condiantur recentes per se
cibi modo devoratae; medentur enim harenosae urinae, item
dentibus carnem mandendo attritis aut convolsis. Nigra oliva
stomacho inutilior, ventri faciliior, capiti, oculis non convenit.
Utraque ambustis prodest trita et inlita, sed nigra conman-
ducatur et protinus ex ore inposita pusulas gigni prohibet.
Colymbades sordida ulcera purgant, inutiles difficultatibus
urinae.

37. De amurca poteramus videri satis dixisse Catonem 74
secuti, sed reddenda medicinae quoque est. Gingivis et oris
ulceribus, dentium stabilitati efficacissime subvenit, item igni-
bus sacris infusa et his quae serpunt. Pernionibus nigrae
olivae amurca utilior, item infantibus fovendis, albae vero
mulierum volvae in lana admovetur. Multo autem omnis
amurca decocta efficacior; coquitur in Cyprio vase ad cras-
situdinem mellis. Usus eius cum aceto aut vino vetere aut
mulso, ut quaeque causa exigit, in curationem oris, dentium,
aurium, ulcerum manantium, genitalium, rhagadum. Volne- 75
ribus in linteolis inponitur, luxatis in lana; ingens hic usus
utique inveterato medicamento; tale enim fistulas sanat. In-
funditur sedis, genitalium, volvae exulcerationi, inlinitur vero
podagris incipientibus, item articulariis morbis; si vero cum
omphacio recoquatur ad mellis crassitudinem, causarios dentis
extrahit; item iumentorum scabiem cum decocto lupinorum

uomores, a. — ipsas, a. ipsa, Vd.

§ 73. usum antequam condiantur, Vd. antequam condiantur, a. antequam con-
diantur usum, βγ. De re v. Dioscor. 1, 138. — sibi, Vd. — devorata, V. —
carnem mandendo, codd. Hard. carnem audendo, Θ. carnem audenda, Vd. carne
mandenda, Gronov. T. carmen audebam, a. andodam, Θ. aut, β. — perculsis,
K. — oculis, Vd. et oculis, βγ. — sed, ad. ad, V. — pusulas, Θ Vd.
pustulas, β.

§ 74. amurca, V¹. — dixisse 15, 33. 34. Add. Dioscor. 1, 140. — medicinae,
Va. medicina, Td. — stabilitati, Vd. stabilitate, β. — Cyprio, ar. cypro, T.
qui pro, Vd. cupreo, β. — aut quaeque, Vd. — exigit, d. exigit, Vaβγ. —
curationem, Θ VTd. curatione, aβγ. — rhagadum, a. hagadum, V. agadum, d.

§ 75. usus, a. succus, Vd. — articulariis, Vd. articularibus, β. — decoqua-
tur, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 113. — causarios, Θ VTad (Murbac.)
casuros, βγ. — chamaeleonte, Vd. chamaeleone, γ. — podagras, Θ. podagros,
VTad. podagris, β.

§ 76. Spondium, Vd. De re v. Dioscor. 1, 136. — e, Vd. a, a. — explet, a.

et chamaeleonte herba mire sanat. Cruda amurca podagras foveri utilissimum.

IV. 38. Oleastri foliorum eadem natura. Spodium e cau- 76
liculis vehementius inhibet rheumatismos; sedat et inflam-
mationes oculorum, purgat ulcera, alienata explet, exorescen-
tia leniter erodit siccaturque et ad cicatricem perducit; cetera
ut in oleis. Peculiare autem, quod folia decocuntur ex melle
et dantur coclearibus contra sanguinis excreationes. Oleum 77
tantum acrius efficaciusque; ideo os quoque conluitur illo ad
firmitatem dentium. Inponuntur folia et paronychiis et car-
bunculis et contra omnem collectionem cum vino, iis vero
quae purganda sint cum melle. Miscentur oculorum medi-
camentis et decoctum foliorum et sucus oleastri; utiliter et
auribus instillatur cum melle vel si pus effluat. Flore oleastri 78
condylomata inlinuntur et epinyctides, item cum farina hor-
deacia venter in rheumatismo, cum oleo capitis dolores.
Cutem in capite ab ossibus recedentem cauliculi decocti et
cum melle inpositi conprimunt; ex oleastro maturi in cibo
sumpti sistunt alvom, tostī autem et cum melle triti nomas
repurgant, carbunculos rumpunt.

39. Olei naturam causasque abunde diximus. Ad medici- 79
nam ex olei generibus haec pertinent, utilissimum esse om-
phacium, proxume viride, praeterea quam maxime recens
nisi cum vetustissimum quaeritur, tenue, odoratum quodque
non mordeat, e diverso quam cibus eligitur. Omphacium
prodest gingivis; si contineatur in ore, colorem dentium cu-
stodit magis quam aliud; sudores cohibet.

et explet, Vd. — leniter, Va. lenit, Td. — erodit, Td. odit, V. et erodit, a. —
siccaturque, ΘVTad. siccatur, β. — ut, Barbar. a. aut, Td. — oleis. In hoc autem
peculiare, K. — ex, Vd. et, a. — et dantur, ΘVTd. dantur, a. danturque, β. —
coclearibus, V.

§ 77. tantum, ΘVTad. tamen, β. De re v. Dioscor. 1, 139. — efficaciusque,
ΘVTad. atque efficacius, β. — ideo, Pint. et de eo, VTdγ. et de, aθ. et, β.
— coluitur, V. — illo, VTd. illa, aθ. Om. γ. — firmitatem dentium, Vadθ.
dentium firmitatem, Tγ. dentium infirmitatem, β. — paronyciis, V. — his, V. —
purganda, Vd. curanda, a. — sint, Vad. sunt, βγ. — coctum, Vad. — et
auribus, Vad. etiam auribus, βγ.

§ 78. doloribus, VT. — Cute, Vd. — manas repurgant, a. manasse purgant, Vd.

§ 79. diximus 15, 4 seqq. coll. Dioscor. 1, 29. — esse, ΘVa. est, dβ. —
omphacium, ΘVTad. omphacinum, β. — recens. At si, K. — mordeas, V. —
cibus, Vd. in cibus, aβγ. — eligitur, V. — Omphacium, VTad. Omphaci-
num, β. — colorem, Vd (codd. Barbari). dolorem, a. — alibi, VTad. albat,
Pint. — corrigit, K.

40. Oenanthino idem effectus qui rosaceo, omni autem 80
oleo mollitur corpus, vigorem et robur accipit; stomacho
contrarium auget et ulcerum incrementa, faucis exasperat
et venena omnia hebetat, praecipue psimithi et gypsi in
aqua mulsa aut ficorum siccarum decocto potum, contra me-
conium ex aqua, contra cantharidas, buprestim, salamandram,
pityocampas; per se potum redditumque vomitionibus contra
omnia supra dicta laudatissimum lassitudinum et perfrictio-
num refectio est. Tormina calidum potum cyathis sex magis- 81
que ruta simul decocta pellit, item ventris animalia; solvit
alvom heminae mensura cum vino et calida aqua potum aut
tisanæ suco; vulnerariis emplastris utile, faciem purgat.
Bubus infusum per naris donec ructent inflationem sedat.
Vetus autem magis excalfacit corpora magisque discutit su- 82
dore, duritias magis diffundit, lethargicis auxiliare et incli-
nato morbo; oculorum claritati confert aliquid cum pari
portione mellis acapni. Capitis doloribus remedium est, item
ardoribus in febris cum aqua; si vetusti non sit occasio, de-
coquitur ut vetustatem repraesentet.

41. Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris cum 83
pari caldae mensura; privatim dicitur purgare praecordia;
prodest et articulorum morbis, duritiis omnibus, volvis, au-
ribus, ambustis, cum cinere vero muricum sedis inflamma-
tionibus, item psorae; colorem cutis commendat capillumque
fertili natura evocat. Semen, ex quo fit, nulla animans at- 84
tingit; ellychnia ex uva fiunt claritatis praecipuae, ex oleo

§ 80. *idem*, V a d. *idem est*, β γ. — *omne*, a. De re v. Dioscor. 1, 30. — *auget et*, V a. *auget*, d β γ. — *purgamenta*, K¹. *excrementa*, K². — *venena*, V a (codd. Gel.) *venenata*, T d. — *psimithi*, V. *psimythii*, ad β γ. — *decoctum*, V d. — *contra meconium ex aqua*; haec et quae sequuntur verba non habent, unde pendeant. Post vocem *meconium* excidit *utile*, quo adiectivo in his libris sexcenties ita utitur Plin. — *bupraestim*, V. — *salamandram*, ita nos scripsimus. *salamandra*, V a d. *salamandras*, β γ. — *potum*, Barbar. *lotum*, V a d. — *supra*, Pint. — *omnia*, V a d. *marina*, K. — *laudatissimum*, omitt. V T a d γ. At revocavi ego ex β hoc adiectivum prorsus Plinianum, quod hoc loco omitti non possit. Nisi enim adest, praepositio *contra* non habet, unde pendeat, quod sentiens Pint. altero loco *supra* coniecit, id minus recte, quam quod verba statim posita, unde vulgo nova periodus incipiebat, superioribus aptissime annexuit. Omissum vero est illud adiectivum propter viciniam vocis sequentis. — *lassitudinum*, a. *lassitudinem*, V d. *Et lassitudinum*, β γ. — *et perfrictionum*, V a² d. *et perfrictionem*, a¹. *perfrictionumque*, β γ.

§ 81. *decocta sedat*; *pellit item*, K. — *aut tisanæ*, ad. *aviti sanæ*, V. *aut ptisanæ*, β γ. — *vulneratis*, d. — *ruptat*, a. *rictent*, T. *rictet*, V d.

lumen obscurum propter nimiam pinguitudinem. Folia igni sacro inlinuntur ex aceto, per se autem recentia mammis et epiphoris, eadem decocta in vino inflammationibus cum polenta, croco; per se autem triduo inposita faciem purgant.

42. Oleum amygdalinum purgat, mollit corpora, cutem ⁸⁵ erugat, nitorem commendat, varos cum melle tollit e facie; prodest et auribus cum rosaceo et melle et mali punici tegmine decoctum vermiculosque in his necat et gravitatem auditus discutit, sonos incertos et tinnitus, obiter capitis dolores et oculorum. Medetur furunculis et a sole ustis cum cera; ulcera manantia et furfures cum vino expurgat, condylomata cum meliloto, per se vero capiti inlitum somnum adlicit.

43. Oleum laurinum utilius quo recentius quoque viridius ⁸⁶ colore. Vis eius excalfactoria et ideo paralyticis, spasticis, ischiadicis, suggillatis, capitis doloribus, inveteratis destillationibus, auribus in calyce punici calefactum inlinuntur.

44. Similis et myrtei olei ratio; adstringit, indurat, me- ⁸⁷ detur gingivis, dentium dolori, dysinteriae, volvae exulceratae, vesicis, ulceribus vetustis vel manantibus cum squama aeris et cera, item eruptionibus, ambustionibus. Attrita sanat et furfures, rhagadas, condylomata, articulos luxatos, odorem gravem corporis. Adversatur cantharidi, bupresti aliisque malis medicamentis quae exulcerando nocent.

45. Chamaemyrsinae sive oxymyrsinae eadem natura. Cu- ⁸⁸ pressinum oleum eosdem effectus habet quos myrteum, item

§ 82. *excalefacit*, d. — *discutit*. *Sudores et duritias*, K. — *auxiliare*, VTad. *magis auxiliare*, β. — *cum pari portione*; pro his vv. habent *conpari portionem* V, *cum participatione* d, *in portione* a, *cum portione* γ. — *acapni*, Va (codd. Gel.) *acapini*, d. — *idem*, V. — *si*, VTad. *et si*, βγ. — *ut*, ad. *et*, V.

§ 83. *cicinum*, Barbar. ad. *cycinum*, V. *cnicinum*, Pint. V. Dioscor. 1, 38. — *calidae*, d. — *psorae*, Vd. *ipsam*, a.

§ 84. *nullum animal*, K. — *elychnia*, V. — *com polenta*, V. — *croco*, Vd. *et croco*, βγ.

§ 85. *corporum*, a. De ipso oleo v. Dioscor. 1, 39. — *a facie*, a. — *rosacio*, V. — *tegmine*, K. *germine*, V ad βγ. Vid. 22, 103. — *sonosque*, K. — *innitus*, a. — *ulcera*, om. d. — *expurgat*, a. *et purgat*, Vd.

§ 86. *quo*, d. *quod*, Va. De hoc oleo v. Dioscor. 1, 49. — *quoque*, Vd. *quodque*, a. — *pasticis*, Vd. — *sciadicis*, Vd.

§ 87. *rhagadas*, a. *ragadas*, d. *hagadas*, V. *et rhagadas*, βγ. — *laxatos*, T. — *aliisque*, V. Ceterum de oleo myrteo v. Dioscor. 1, 48.

citreum; e nuce vero iuglande, quod caryinum appellavimus, alopeciiis utile est et tarditati aurium infusum, item capitis dolori inlitum, cetero iners et gravi sapore; enimvero si quid in nucleo putidi fuerit, totus modius deperit. Ex Cnidio ⁸⁹ grano factum eandem vim habet quam cicinum. E lentisco factum utilissimum acopo est, idemque proficeret quod rosaceum, ni durius paulo intellexeretur; utuntur eo et contra nimios sudores papulasque sudorum; scabiem iumentorum efficacissime sanat. Balaninum oleum repurgat varos, furunculos, lentigines, gingivas.

46. Cypros qualis esset et quemadmodum ex ea fieret ⁹⁰ oleum docuimus. Natura eius excalfacit, emollit nervos; folia stomacho inlinuntur et volvae concitatae succus quoque eorum adponitur. Folia recentia conmanducata ulceribus in capite manantibus, item oris medentur et collectionibus, condylomatibus. Decoctum foliorum ambustis et luxatis prodest; ipsa ⁹¹ rufant capillum tunsa adiecto struthiei mali succo. Flos capitis dolores sedat cum aceto inlitus, item combustus in cruda olla nomas sanat et putrescentia ulcera per se vel cum melle; odor floris olet, qui somnum facit. Adstringit gleucinum et refrigerat eadem ratione qua oenanthinum.

47. Balsaminum longe pretiosissimum omnium, ut in un- ⁹² guentis diximus, contra omnis serpentis efficax, oculorum claritati plurimum confert, caliginem discutit, item dyspnoeas, collectiones omnis duritiasque lenit. Sanguinem densari prohibet, ulcera purgat, auribus, capitis doloribus, tre-

§ 88. vero, om. a. — carynum, *Θ* V d. carenum, a. Ceterum v. Dioscor. 1, 41. — appellavimus, 15, 28. — dolori, *Θ* T ad. dolor, V. doloribus, β. — inlitum, V. — cetero, V T d. ceterum, a β γ. — iners, a d. inesset, V. — sapore, T. — putidi, V. putridi, a d β γ. — totus modius, r¹. totus modus, V a d β γ. totis modius, r². Nomen modus om. Pint. — perit, T d.

§ 89. cnicinum, Pint. — quod rosaceum, d. et qua rosaceum, V. etque rosaceum, a. aequae ut rosaceum, β γ. V. Dioscor. 1, 50. — Balaninum, d. Balanium, a. Balinum, V. De hoc oleo v. Dioscor. 1, 40.

§ 90. docuimus 12, 109. coll. Dioscor. 1, 65. 124. — emollit, *Θ* V T ad. molli, β. — a stomacho, a. — concitat, V d. — moris, V. — et, om. γ vitio operarum.

§ 91. struthiei, V. — combustis, V. — Odor floris suavis et qui somnum faciat, Dalec. Neque quemquam fugere potest verba olet qui interpolationi debet, quae quomodo sit tollenda, non liquet. — gleucinum, V d. leucinum, a. melinum, K, quod probat Cornar. ad Dioscor. 1, 54. — qua, V. et qua, a d. qua et, β γ.

mulis, spasticis, ruptis perquam utile; adversatur aconito ex lacte potum, febris cum horrore venientis perunctis leviores facit. Utendum tamen modico, quoniam adurit augetque vitia non servato temperamento.

48. Malobathri quoque naturam et genera exposuimus. Uri-⁹³ nam ciet, oculorum epiphoris vino expressum utilissime inponitur, item frontibus dormire volentibus; efficacius, si et nares inlinantur aut si ex aqua bibatur. Oris et halitus suavitatem commendat linguae subditum folium, sicut et vestium odorem interpositum.

49. Hyoscyaminum emolliendo utile est, nervis inutile;⁹⁴ potum quidem cerebri motus facit. Therminum e lupinis emollit, proximum rosaceo effectum. Narcissinum dictum est cum suo flore. Raphaninum phthiriasis longa valetudine contractas tollit scabritiasque cutis in facie emendat. Sesaminum⁹⁵ aurium dolores sanat et ulcera quae serpunt et quae cacoethe vocant. Lirinum, quod et Phaselinum et Syrium vocavimus, renibus utilissimum est sudoribusque evocandis, volvae molliendae concoquendisque intus. Selgicum nervis utile esse diximus, sicut herbacium quoque quod Iguvini circa Flaminiam viam vendunt.

50. Elaeomeli, quod in Syria ex ipsis oleis manare dixi-⁹⁶ mus, sapore melleo, non sine nausea alvom solvit, bilem praecipue detrahit duobus cyathis in hemina aquae datis; qui bibere torpescunt excitanturque crebro. Potiores certaturi

§ 92. *diximus* 15, 30. coll. Dioscor. 1, 18. — *efficax* — *collectiones omnes*, om. a. — *modico*, *ΘVT* ad. *modice*, β.

§ 93. *Malobathi*, Vd. *Molobathi*, a. — *exposuimus* 12, 129. coll. Dioscor. 1, 11. — *vinum*, a. — *fronti*, K. — *alitus*, V.

§ 94. *Hyoscyaminum*, Dioscor. 1, 42. — *emolliendo*, d. *molliendo*, a. *emoliendo*, *ΘV*. — *utile est*, *ΘVT* ad. *utilius*, β. — *proximum rosaceo effectum*, d. *proximum rosaceo effectum*, Vd *δρφ*. *proximum rosaceo effectum habens*, βγ. *proxime rosacei effectum*, Gron. — *dictum est* 15, 30. — *Raphaninum*, Dioscor. 1, 41. — *valetudine*, Vd. — *emendavit*, V.

§ 95. *quae serpunt*, Vd. *serpunt*, a. — *vocant*, a. *vocant ulcera*, Vd. — *Lirinum* 21, 22. *Lilinum*, *ΘV* ad. Ceterum v. Dioscor. 3, 106. — *et Phaselinum*, omitt. Vd. — *vocavimus* 21, 24. — *concoquendisque*, *ΘVT* d. *concoquendisque vitis*, K. *concoquendoque*, aβγ. — *Selgicum*, ita nos scripsimus coll. 15, 31. *Selgitium*, *ΘV* d. *Selgiticum*, aβγ. — *herbacium*, Vd. *herbaceum*, aβγ. — *Iguvini*, a. *Egovini*, *ΘV* d. *Egubini*, r. *Iguini*, β.

§ 96. *diximus* 15, 32. coll. Dioscor. 1, 37. — *solvit*, *ΘVT* K ad (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 30.) *emollit*, β. — *aquae*, omitt. Vd. — *crebro*. *Potiores*, ad. *ore probatores*, V.

prae-sumunt ex eo cyathum unum. Pissino oleo usus ad tussim et quadripedum scabiem est.

51. A vitibus oleisque proxuma nobilitas palmis. Inebriant 97 recentes, capitis dolorem adferunt, — minus siccae, — nec, quantum videtur, utiles stomacho; tussim exasperant, corpus alunt. Sucum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant aegris ad viris recreandas, sitim sedandam, in quo usu praeferebant Thebaicas. Sanguinem quoque excreantibus utiles, in cibo maxime. Inlinuntur caryotae stomacho, vesicae, ventri, intestinis cum cotoneis et cera et croco; suggillata emendant. Nuclei palmarum premati in fictili novo cinere loto spodi vicem efficiunt miscenturque collyriis et calliblephara faciunt addito nardo.

V. 52. Palma quae fert myrobalanum, probatissima in 98 Aegypto, ossa non habet reliquarum modo in balanis; alvom et menses ciet in vino austero et vulnera conglutinat.

53. Palma elate sive spathe medicinae confert germina, 99 folia, corticem. Folia inponuntur praecordiis, stomacho, iocineri, ulceribus quae serpunt, cicatrici repugnantia. Psoras cortex eius tener cum resina et cera sanat diebus xx; decoquitur et ad testium vitia; capillum denigrat suffitu, partus extrahit. Datur bibendus renium vitiis et vesicae et praecordiorum, capiti et nervis inimicus. Volvae ac ventris fluctiones sistit decoctum eius; item cinis ad tormina potus in vino albo, in volvarum vitiis efficacissimus.

Pisino, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 95. — ad tussim et, θ Td. ad tussim ad, V. et passim ad, a β . — scabiem. Est autem a vitibus, r.

§ 97. alunt, Td. aiunt, V. augment. β . Ceterum v. Dioscor. 1, 148. — quo usu, θ VTd. quem usum, β . — vaesicae, V. — cum cotoneis — et croco; haec vv. ad sequentia trahit β ; interpunctionem emendavit Pint. ex Dioscoride. — suggillant, a. — lotos podi vice mepfici uni, V.

§ 98. prae se fert myrobalanum in Aegypto. Ossa non habet rel. modo balanus, K. quae prae se fert, Reines. var. lect. 2, 7. p. 172. — in balanis, Va. Balanis, d. — ciet, θ VTd. sistit, β , quod defenditur per Dioscoridem.

§ 99. Palma elate, Td. Palmae elate, V. Palma elatae, θ r. Palma sive elate, β , quod defendi videtur per 12, 134. Ceterum v. Dioscor. 1, 50. Palma et elate, Salmas. exerc. p. 290. b. F. e codice. — stathe, a. state, Vd. — conferet, V. — vulceribus, V. — Psora, Vd. ipsora, a. — tenerum resina, Vd. — renium, ita nos scripsimus; v. ad 32, 99. renum, Vd β γ . — capiti, Vd. et capiti, a β . — fluctiones, θ VTd. fluctionem, a β . — cinis et tormina, Vd. — et in uvarum, Dalec. Sed tota haec enuntiatio item cinis — efficacissimus pluribus, ut videtur, verbis deperditis est inquinata, quod cum particula et docet, tum novissima verba, quae cum superioribus nulla ratione grammaticae iungi possunt.

§ 100. Proxime, V. — medicinarum quae, ita nos scripsimus. medicinarumque, Vd. macerarumque, a. medicinarumque quae, β γ . At h. l. non agitur de variis

VI. 54. Proxumae varietates generum medicinarum quae 100 mala habent. Ex his verna acerba et stomacho inutilia sunt, alvom, vesicam circumagunt, nervos laedunt; cocta meliora, cotonea cocta suaviora; cruda tamen, dumtaxat matura, prosunt sanguinem exscreantibus ac dysintericis, cholericiis, coeliaciis; non idem prosunt decocta, quoniam amittunt constringentem illam vim suci. Inponuntur et pectori in febris 101 ardoribus et tamen decocuntur in aqua caelesti ad eadem quae supra scripta sunt, ad stomachi autem dolores cruda decoctave cerati modo inponuntur; lanugo eorum carbunculos sanat. Cocta in vino et inlita cum cera alopeciiis capillum reddunt; quae ex his cruda in melle condiuntur alvom movent, mellis autem suavitati multum adiciunt stomachoque utilius id faciunt; quae vero in melle cocta condiuntur, qui- 102 dam ad stomachi vitia trita cum rosae foliis decoctis dant pro cibo. Sucus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest, item mammiis, condylomatibus, varicibus, flos et viridis et siccus inflammationibus oculorum, exscreationibus sanguinis, mensibus mulierum. Fit sucus ex illis mitis cum vino 103 dulci tunsis, utilis coeliaciis et iocineri; decocto quoque eorum foventur, si procidant volvae et interanea. Fit et oleum ex his, quod melinum vocavimus, quotiens non fuerint in umidis nata; ideo utilissima quae ex Sicilia veniunt, minus utilia struthia, quamvis cognata. Radix eorum circumscripta terra manu sinistra capitur, ita ut qui id faciet dicat quare capiat et cuius causa; sic adalligata strumis medetur.

generibus et medicinis, sed de variis medicinarum generibus, quae mala habent; de genetivo autem a genetivo pendente v. ad 36, 116. — *malas*, V. — *acerva*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 159. — *et stomacho*, V Td. *stomacho*, aβγ. — *alvom cogunt et*, K. — *vesicam*, ad. *vesicas sanant*, ita habuit V, sed pro his ipsius librarii manus in margine *vesicas sanat* posuit. — *tamen natura prosunt*, r. — *ac*, V. *et*, ad. — *prosunt*, θ. *possunt*, V ad β.

§ 101. *pectoris*, a. — *scripta*, V ad. *dicta*, T. — *Cocta* — *cera* ad superiora refert β; interpunctionem emendavit Hard. ex Marcello Empir. 6. et Plinio Valer. 1, 6. — *alopiciis*, V. — *qua*, V. — *conduntur*, V ad. — *id*, ad. In Y videtur erasum.

§ 102. *cocta condiuntur*, d. *cocta conduntur*, V a. *condiuntur cocta*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 1, 160. — *stomacium atrita*, V. — *cibo*. *Sucus*, V d. *suco cibis*, a. — *in orthopnoicis*, a.

§ 103. *Fit*, V d. *Fit et*, a βγ. — *ex illis*, ita nos scripsimus. *ex illis*, V. *exilis*, d. *ex his*, a βγ. — *tusis*, a. *tussis*, V. *tusus*, d. — *coeliaciis*, V ad. *et coeliaciis*, βγ. — *vocavimus* 13, 11. — *terra manu sinistra*, V. *manu terra sinistra*, a. *manu sinistra terra*, d. — *qui id*, Dalec. *quid*, θ V a. *qui*, d β. — *faciet*, θ V ad. *facit*, β. — *quare*, V T d. *quae*, a βγ. — *capit*, T. — *sic*, a. *siccata*, V. *siccata*, T d.

55. Melimela et reliqua dulcia stomachum et ventrem sol- 104
vont, siticulosa, aestuosa, sed nervos non laedunt; orbiculata
sistunt alvom et vomitiones, urinas cient. Silvestria mala
similia sunt vernis acerbis alvomque sistunt; sane in hunc
usum immatura opus sunt.

56. Citrea contra venenum in vino bibuntur vel ipsa vel 105
semen. Faciunt oris suavitatem decocto eorum conluti aut
suco expresso; horum semen edendum praecipunt in mala-
cia praegnantibus, ipsa vero contra infirmitatem stomachi,
sed non nisi ex aceto facile manduntur.

57. Punici mali novem genera nunc iterari supervacuum. 106
Ex his dulcia, quae apyrena alio nomine appellavimus, sto-
macho inutilia habentur, inflationes pariunt, dentis gingivas-
que laedunt; quae vero ab his sapore proxima vinosa dixi-
mus, parvom nucleum habentia, utiliora paulo intelleguntur.
Alvom sistunt et stomachum, dumtaxat pauca citraque satie-
tatem; et haec minime danda, quamquam omnino nulla, in
febri, nec carne acinorum utili nec suco; caventur aequae
vomitionibus ac bilem reicientibus. Uvam in his, ac ne ma- 107
stum quidem sed protinus vinum aperuit natura, utrumque
asperiore cortice; hic acerbis in magno usu. Volgus coria
maxime perficit illo; ob id malicorium appellant medici.
Urinam cieri eodem monstrant mixtaque galla in aceto de-
coctum mobilis dentis stabilire. Expetitur gravidarum ma-
laciae, quoniam gustatu moveat infantem. Dividitur malum

§ 104. *dulcis*, V. De hoc pomo v. Dioscor. 1, 161. — *sticulosa*, V. — *aestuosa* et, V. — *orbiculata*, Dioscor. 1, 162. — *Silvestria*, Dioscor. 1, 163. — *acerbis* — sane in, omitt. Vd. — *haec*, V.

§ 105. *decocta*, $\delta\rho\phi$. Ceterum v. de hoc pomo Dioscor. 1, 166. — *eorum*, T $\delta\theta\rho\phi$. *earum*, Vd. ore, K. — *colluti*, T ad θ . *collu*, V. *colluta*, $\delta\rho\phi$. *colluto*, β . — *expraessu*, V. — *praecipium*, V. — *malicia*, V. — *contra*, a. *contrita*, Vd. — *sed*, Vd. et, a. — *facile*, a. *facillime*, Vd. — *mandantur*, a.

§ 106. *novem* Dalec. aut vult delere aut *quinque* legere coll. 13, 113.; sed ipse Plin. in indice libri XIII. *Punici mali genera IX* dixit. — *iterari*, θ Vd. *iterati*, a. *iterare*, $\beta\gamma$. — *cum ex*, V ad. — *apyrena*, ita nos scripsimus coll. 13, 112. *apyrina*, V ad $\beta\gamma$. — *appellamus*, θ V. — *dentes*, om. V. — *diximus* 13, 113. Add. Dioscor. 1, 151. — *stomachum*, θ VT ad. *stomacho* prosunt, β . — *et haec*, Vd. *sed haec*, a $\beta\gamma$. — *utili*, ad. *utile*, V β . — *ac bilem reicientibus*, om. a.

§ 107. *acervis*, Va. *acervos*, d. *ex acerbis*, Barbar. $\beta\gamma$. — *magno usu*, a. *magnis*, V. *magis*, d. — *perficit*, V ad. *perficere*, $\beta\gamma$. — *illo*^e, V. *illo* novit, ad $\beta\gamma$. — *ob id*, Va. *obiri*, d. — *decoctum*, θ VT Kd. *decocto*, a β . — *infantem*, V ad. *famem*, K. — *Dividitur*, a. *Videtur*, Vd.

caelestique aqua madescit ternis fere diebus; haec bibitur frigida coeliacis et sanguinem exscreantibus.

58. Ex acerbo fit medicamentum quod stomatice vocatur, 108
utilissimum oris vitilis, narium, aurium, oculorum caligini,
pterygiis, genitalibus et his quas nomas vocant et quae in
ulceribus excrescunt; contra leporem marinum hoc modo:
acinis detracto cortice tunsis sucoque decocto ad tertias, dein
cum croci et aluminis scissi, murrae, mellis Attici selibris.
Alii et hoc modo faciunt: punica acida multa tunduntur; 109
sucus in cacabo novo coquitur mellis crassitudine ad virili-
tatis et sedis vitia et omnia quae lycio curantur, auris pu-
rulentas, epiphoras incipientis, rubras maculas in manibus;
rami punicorum serpentis fugant. Cortice punici ex vino
cocti et inpositi perniones sanantur. Contunsum malum ex
tribus heminis vini decoctum ad heminam tormina et tae-
nias pellit. Punicum in olla nova, coperculo inlito, in furno
exustum et contritum potumque in vino sistit alvom, discutit
tormina.

59. Primus pomi huius partus florere incipientis cytinus 110
vocatur a Graecis, mirae observationis multorum experi-
mento: si quis unum ex his solutus vinculo omni cinctus et
calciatus atque etiam anuli decerpserit duobus digitis, pol-
lice et quarto sinistrae manus, atque ita lustratis levi tactu
oculis in os additum devoraverit, ne dente contingat, affir-
matur nullam oculorum inbecillitatem passurus eodem anno.

§ 108. *acervo*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 151. — *decocta*, V. — *tertias*, T ad (codd. Barbari). *ternas*, θ V. — *dein cum*, T d (codd. Barbari). *decum*, V. *cum*, a β γ . — *croci*, ad (codd. Barbari). *croco*, VT. — *selibris*, V a (codd. Barbari). *sex libris*, T d.

§ 109. *aliis*, d. — *acida multa*, om. a. Adiectivum *multa* est ineptum, cum de modo et mensura alicuius rei numquam ita universe dicatur; iam cum Plin. 13, 113. punicorum communes nucleos habentium quinque genera enumeret, *dulcia*, *acria*, *mixta*, *acida*, *vinosa*, hoc loco legendum existimo *acida mixta* per asyndeton Plinio usitatissimum copula omissa. — *crassitudine*, a. *crassitudo*, V d. — *maculas in manibus*. *Rami*, V. *maculas*. In *manibus rami*, ad β γ . — *cocti*. V d. *decocti*, a β γ . *decocto et inposito*, Dalec. — *decoctus*, V. — *taenias*, θ VT d. *tineas*, a β . — *coperculo*, θ VT d. *operculo*, a β . *cooperculo*, Plin. Valer. 4, 40., γ . De crasi in voce *coperculum* v. Lachm. ad Lucret. 2, 1061. — *inlito*, θ VT ad (Plin. Valer.) *indito*, β . — *exustum*, θ VT ad (Plin. Valer.) *totum*, β .

§ 110. a Graecis, θ VT. Graecis, ad (codd. Gel.) β γ . — *vinculo* — *calciatus*, om. a. Ceterum v. Dioscor. 1, 152. — *calciatus*, V d. *calceatus*, β γ . — *etiam*, V d. *ita*, a. — *tractu*, d. — *oculis*, VT ad. *oculis mox*, β γ . — *inditum*, K. — *continguat*, V. — *passurus*, θ VT ad. *passurum*, β . — *eodem*, θ VT. eo, ad β γ .

Idem cytini siccati tritique carnis excrescentis cohibent, 111 gingivis et dentibus medentur, vel si mobiles sint, decocto suco. Ipsa corpuscula trita ulceribus quae serpunt putrescuntve inlinuntur, item oculorum inflammationi intestinorumque et fere ad omnia quae cortices malorum. Adversantur scorpionibus.

60. Non est satis mirari curam diligentiamque priscorum 112 qui omnia scrutati nihil intemptatum reliquerunt. In hoc ipso cytino flosculi sunt antequam scilicet malum ipsum prodeat erumpentes, quos balaustium vocari diximus. Hos quoque ergo experti invenerunt scorpionibus adversari; sistunt potu menses feminarum, sanant ulcera oris, tonsillas, uvam, sanguinis excreationes, ventris et stomachi solutiones, genitalia, ulcera quacumque in parte manantia. Siccavere etiam, 113 ut sic quoque experirentur, inveneruntque tunsorum farina dysintericos a morte revocari, alvom sisti. Quin et nucleos ipsos acinorum experiri non piguit; tosti tunsique stomachum iuvant cibo aut potionibus inspersi; bibuntur ex aqua caelesti ad sistendum alvom. Radix decocta sucum emittit qui taenias necat victoriati pondere; eadem discoccta in aqua quas lycium praestat utilitates.

61. Est et silvestre punicum a similitudine appellatum. 114 Eius radices rubro cortice denari pondere ex vino potae somnos faciunt; semine poto aqua quae subierit cutem siccatur. Mali punici corticis fumo culices fugantur.

VII. 62. Pirorum omnium cibus etiam valentibus onerosus 115 aegris vini quoque modo negatur; decocta eadem mire sa-

§ 111. Item, d. — iritique carnis, V. — medentur, si mobiles sint, decocto aut suco, K. — corpuscula, Vd. — vascula, K. — putrescuntque, K. — ad quae, K.

§ 112. reliquerunt, Va. — reliquere, dβγ. — quod, d. — balaustium, d. — balautium, a. — balatum, V. — diximus 113, 113. — invenerunt, Vd. — invenerunt, βγ. — ulcera oris, Vd. — oris ulcera, aβγ. — tonsillas, Vd. et tonsillas, aγ.

§ 113. ut sic, ad. — ut sis, V¹. — tussis, V². — sistunt, Vd. — Quin et, ad. — pinei, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 151. — ipsos, V. et ipsos, ad. — in stomachum, a. — potionibus, θVTd. — potioni, aβγ. — inspersi; pro h. v. habent per se θVTad. — remittit, Vd. — taenias, θVTadr. — tineas, β. — nec ad, V. — utilitatis, V.

§ 114. poto aqua quae, a. — pota quaque, Vd. V. Dioscor. 1, 154. — subterit, V. — cute, d. — cortices, V.

§ 115. vini quoque, VTad. — quoque vini, βγ. — decocta, Vd. — dein cocta, a. — Fiunt, a. — Fluunt, Vd. — cataplasmata e, a. — cataplasmate, Vd. Ceterum v. Dioscor. 1, 168. — decocto, a. — decocta, θVd. — adque, V.

lubria et grata, praecipue Crustumina; quaecumque vero cum melle decocta stomachum adiuvant. Fiunt cataplasmata e piris ad discutienda corporum vitia et decocto eorum ad duritias utuntur; ipsa adversantur boletis atque fungis pel-luntque pondere et pugnante suco. Pirum silvestre tardissime 116 maturescit; conciditur suspensumque siccatur ad sistendam alvom, quod et decoctum eius potu praestat; decocuntur et folia cum pomo ad eosdem usus. Pirorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. Mala piraque iumentis portatu mire gravia sunt vel pauca; remedio aiunt esse, si prius edenda dentur aliqua aut utique ostendantur.

63. Fici sucus lacteus aceti naturam habet; itaque coaguli 117 modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi et in umbra siccatur ad aperienda ulcera, cienda menstrua adpositu cum luteo ovi aut potu cum amylo. Podagris inlini-tur cum farina Graeci feni et aceto; pilos quoque detrahit palpebrarumque scabiem emendat, item lichenas et psoras, alvom solvit. Lactis ficulni natura adversatur crabronum 118 vesparumque et similium venenis, privatim scorpionum; idem cum axungia verrucas tollit. Folia et quae non maturuere fici strumis inlinuntur omnibusque quae emollienda sint dis-cutiendave; praestant hoc et per se folia. Et alius usus et alius eorum in fricando lichene et alopeciis et quaecumque exulcerari opus sit. Et adversus canis morsus ramorum te- 119 neri cauliculi cuti inponuntur; iidem cum melle ulceribus quae ceria vocantur inlinuntur; extrahunt infracta ossa cum papaveris silvestris foliis, canum rabiosorum morsus folio

§ 116. *potu*, Θ V T ad. *potum*, β. — *fungos*, ad. *fungo sed*, V. — *etiamnum*, Va. *etiamnunc*, d. Omitt. Hard. γ vitio operarum. — *iumentis portatu*, a. *iumentis portatum*, V. *iumentis portatu*////, d. *portatu iumentis*, β γ. — *paca*, V. — *aiunt*, d. *diuvent*, V. *adiungent*, a. — *alia*, a.

§ 117. *lactens*, Heins. ad Ovid. fast. 2, 263. Ceterum v. Dioscor. 1, 163. — *ante*, V² ad. *autem*, V¹. — *appositu*, Hard. tacite, T. *adpositum*, Θ V d. *adposita*, a. *appositus*, K. *apposito*, β. — *potus*, K. — *Graeci feni*, Θ V d. *Graeci feci*, a. *foeni Graeci*, β.

§ 118. *adsectatur*, a. — *idem*, V ad. *item*, β. — *verrucae*, ad. *veruca et*, V. — *Folia et*, Va. *Folia*, T d. — *maturuere fici*, ad. *maturae effitici*, V. *inaruere et fici*, T. — *omnibusque quae*, a. *omnibus quaeque*, V d. — *emollienda*, V. — *sint*, Θ V a. *sunt*, d β. — *hoc*, Θ V ad. *haec*, β. — *alius usus et alius eorum*, Θ V. *alius usus eorum*, T d. *alii usus eorum tanquam*, a β γ. — *alopeciis*, V. — *et quae-cumque*, Va. *quaecumque*, d. — *sint*, a.

§ 119. *ceria*, V.

trito ex aceto restingunt. E nigra fico candidi cauliculi inlinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera; cinis earum e foliis gangraenis consumendisque quae excrescunt. Fici maturae urinam cient, alvum solvont, sudorem movent 120 papulasque, ob id autumno insalubres, quoniam sudantia huius cibi opera corpora perfrigescunt; nec stomacho utiles, sed ad breve tempus, et voci contrariae intelleguntur. Novissimae salubriores quam primae, medicatae vero numquam. Iuvenum viris augent, senibus meliorem valetudinem faciunt minusque rugarum; sitim sedant, calorem refrigerant, ob id non negandae in febribus constrictis quas stegnas vocant. Siocae fici stomachum laedunt, gutturi et faucibus magnifice 121 utiles. Natura his excalfaciendi. Sitim adferunt, alvum molliunt, rheumatismis eius et stomacho contrariae, vesicae semper utiles et anhelatoribus ac suspiriosis, item iocinerum, renium, lienum vitiis. Corpus et viris adiuvant; ob id ante athletae hoc cibo pascebantur, Pythagoras exercitator primus ad carnis eos transtulit. Recolligenti se a longa valetudine 122 utilissimae, item comitialibus et hydropicis omnibusque quae maturanda aut discutienda sint inponuntur, efficacius calce aut nitro admixto. Coctae cum hysopo pectus purgant, puitam, tussim veterem, cum vino autem sedem et tumores

restingunt, ita nos scripsimus. *restringunt*, V ad βγ; at v. 20, 223, 24, 45. 154. 29, 62. — *fico*, ita nos scripsimus ex constanti Plinii usu. Etenim omnibus locis, ubi adhuc *ficu* legebatur, verior iam lectio e codd. est restituta; hic unus locus illi usui refragaretur. *ficu*, V ad βγ. — *morsibus cum*, a. *morsus ebucum*, V. *morsu sevo cum*, d. — *ceracinis*, d. — *consumendisque quae*, a. *consumendis quaeque*, V d.

§ 120. *Ficus*, d. — *ob id*, a d. *quae ob id*, VT. — *insalubres*, a. *insalubri*, V. *insalubria*, T d. — *sudentia*, T. — *opera*, om. T. — *perfrigescunt*, V. — *utiles*, a d. *utile est*, V. — *sed ad*, V. *et ad*, a d. — *contraria*, a. — *agent*, V.

§ 121. *ficus*, d. — *anhelatoribus*, d. *anhelationibus*, V. *anellationibus*, a. — *renium*, V ad. *renum*, βγ. — *ante*, Va. *dant ea*, d. Exscripserunt haec Isidor. origg. XVII. 7, 17. et Plin. Valer. 4, 47. — *eo*, d.

§ 122. *Recolligenti*, Gron. *Recolligentes*, V ad θρθ. *Recolligens*, d. *Recolligentibus*, β. — *item*, a d. *item in*, θ V. — *comitialibus*, V. — *omnibusque*, a. *omnibus*, V d. — *aut*, om. d. — *sint*, V. *sunt*, a d βγ. — *aut nitro aut si admixto*, θ VT d. *aut nitro aut si admixte*, a. *aut sinapi addito*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 142. *aut iridis radice admixta*, Pint. ex Dioscor.: καὶ μάλλον σὺν ἱπρίδι ἢ νίτρον ἢ ἀσβέστη. — *Coctae cum*, Va. *Coactae*, d. — *sedem*, VT d. *ad sedem*, βγ. — *tumores*, θ VT d. *tumorem*, a β. — *ad furunculos*, VT d. *et furunculos*, a β. — *Utile et*, V d. *Utile*, a. — *fovere earum*, V ad. *earum fovere*, βγ. — *femina*, Gron. At v. Dioscor.: καὶ εἰς γυναῖκα εἰς πυλίας μετὰ τήλειος ἢ πτισάνης. — *Decoctae quoque eadem*; pro his vv. habent quoque decocta eodem V d, quoque decoctae eodem a. — *cum*, a. Omitt. V d. — *saeno*, V. — *sunt*

maxillarum; ad furunculos, panos, parotidas decoctae inlinuntur. Utile et decocto fovere earum feminas. Decoctae quoque eadem cum feno Graeco utiles sunt et pleuriticis et peripneumonicis. Cum ruta coctae torminibus prosunt, 123 tiliarum ulceribus cum aeris flore et parotidi, pterygiis cum punico malo, ambustis, pernionibus cum cera, hydropicis coctae in vino cum apsinthio et farina hordeacea. Nitro addito manducatae alvum solvunt, scorpionum ictibus cum sale tritae inlinuntur; carbunculos extrahunt in vino coctae et inpositae. Carcinomati, si sine ulcere est, quam pinguiissimam ficum inponi paene singulare remedium est, item phagedaenae. Cinis non ex alia arbore acrior; purgat, conglutinat, replet, adstringit; bibitur et ad discutiendum sanguinem concretum, item percussis, praecipitatis, ruptis, convulsis cineris cyathis singulis aquae et olei; datur tetanicis et spasticis, item potus vel infusus coeliacis et dysintericis, et si quis eo cum oleo perunguatur, excalfacit; idem cum cera et rosaceo subactus ambustis cicatricem tenuissimam obducit, lusciosos ex oleo inlinitus emendat dentiumque vitia crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata arbore supino 125 ore aliquem nodum eius morsu abstulerit nullo vidente atque cum aluta inligatum licio e collo suspenderit, strumas et

et, Vad.*sunt, βγ. — pleuritis, V. — et, V. ac, ΘTad. — peripneumonicis, a. plerimonicis, Vd. pleumonicis, T.

§ 123. coctae terminibus, Barbar. cocta et omnibus, Vad. — et parotidi, ΘVTK (Murbac.) et parate dy, a. Omitt. dβγ. — pterygiis, ΘTd. ptrygiis, V. ptericis, a. ac pterygiis, K¹ (Murbac.) et spasticis, K². — vino cum, T. vino cum et, Vad. vino et cum, βγ. — absentio, V. — farinae hordeacea, V. — Nitro addito ad sequentia refert Pint., prioribus annectant Vadβγ. κολλᾶν τε μαλάσσει μετὰ νέτρου καὶ χρέου καὶ ἐσθιδόμενα, Dioscor. — manducatae alvum solvunt, ΘVTad. alvum sistunt manducatae, β. manducatae alvum sistunt, γ. — scorpionis, a. — cum, om. a. — Carcinomatae, Vd. Carcinomatas, a.

§ 124. acrior; purgat, VTd. aciem purgant non, a. acrior ulcera purgat, K. aciem purgat acrior, β. Ceterum v. Dioscor. 1, 186. — conglutinant replet, V. — adstringit, a. adstringitur, Vd. — ruptis convulsis, Td. raptis convulsis, ΘV. convulsis ruptis, aβγ. ruptis, r. — cineris cyathis, ΘTad. cineris ciatus, V. acinis cyathis, r. cyathis, βγ. Haec vero scriptura prorsus nullum sensum praebet et Plinium fere scripsisse necesse est: cineris drachma sumpta e cyathis singulis rell. Hinc nomine cineris recepto lacunam punctis apposis indicavi. — passicis, a. pasicis, Vd. — et dysentericis, ΘVTad. dysentericis, β. — idem, ΘVTd. item, aβ. — ambustis, a. cum ambustis, Vd. — inlinitus, V². illinatus, V¹a. illinitus, d. illitus, βγ.

§ 125. nondum, V. — cum aluta, Θa. eum aluta, V. cum aluto, d. eum aluto, T. in aluta, β. — licio e, a. ilicio, V. ilico, Td.

*

parotidas discuti. Cortex tritus cum oleo ventris ulcera sanat. Crudae grossi verrucas, thymos nitro farinaque additis tollunt. Spodi vicem exhibet fruticum a radice exeuntium cinis; bis tostus adiecto psimithio digeritur in pastillos ad ulcera oculorum et scabritiam.

64. Caprificus etiamnum multo efficacior fico. Lactis minus habet; surculo quoque eius lacte coagulatur in caseum. Exceptum id coactumque in duritiam suavitatem carnibus adfert; fricatur diluto ex aceto; miscetur exulceratoriis medicamentis, alvum solvit, volvam cum amylo aperit, menses ciet cum luteo ovi, podagricis cum farina Graeci feni inliniuntur, lepras, psoras, lichenas, lentigines expurgat, item venenatorum ictus et canis morsus. Dentium quoque dolori hic 127 sucus adpositus in lana prodest aut in cava eorum additus. Cauliculi et folia admixto ervo contra marinorum venena prosunt; adicitur et vinum. Bubulas carnis additi caules magno ligni conpendio percocunt. Grossi inlita strumas et omnem collectionem emolliunt et discutunt, aliquatenus et folia; quae mollissima sunt ex his cum aceto ulcera manantia, epinyctidas, furfures sanant. Cum melle foliis ceria 128 sanant et canis morsus, recentes cum vino phagedaenas; cum papaveris foliis ossa extrahunt. Grossi caprifici inflatio-

discutit, a. — ulcera, V. vulnera, ΘTad. — Crudae, Barbar. Cruda, V. erudi, d. Om. a. V. Dioscor. 1, 185. — verrucas, d. verrucas, V. ferrucas, a. verrucas et, Barbar. βγ. — thymos, Barbar. a. thymo, Vd. — farinaque, Barbar. farina, Vad. — bis totum, a. bis coctus, ΘVTd. — psimithio, V. psimythio, adβγ. hyoscyamo, r. — dirigitur, a. — scabritia, Vd.

§ 126. *etiannum, V. — surculo, ad. sarculo, V. surculis, r. — lacte, ΘV. lac, adβγ. — caseo, Vad. — ideo actumque, V. — menses, VΘ. pota menses, adβγ. — podagricis, ΘVTad. podagris, β. — Graeci feni, Vad. foeni Graeci, β.*

§ 127. *in cava eorum, K¹a. cavorum, Vd. cavis eorum, K². in cavis eorum, β. — inditus, K¹. — adicitur, ΘVTad. adiciunt, β. — ligno, K. — Grossi, V. — illatae, d. — omnem, VKa. omnium, dβ. — epinyctidas, d. epinyctides, V. et epinyctidas, aβγ. — furfures, Vad. et furfures, βγ.*

§ 128. *Cum melle foliis, VTadβpφ. Cum melle item et foliis, β. — cetaea, Vd. — sanantur, Ta. sanatur, Vd. — phagidenas, V. — Grossae, Vad. — inflationes, ΘVTd. inflammationes, aβ. — psimithyo, V. — pota, d. — item, Va. eidem, d. — sanant, omitt. Vad. — eius aut grossi quam, d. — minutissimae, V.*

§ 129. *ragadia, V. — caprificis, V. — ramenta ramorum, K. ramenta ramo, a. ramentarimo, Vd¹. ramentarimos, d². ramenta rami, βγ. — scopis, d.*

§ 130. *corticem, ad. cortice, VT. — intumescensem, Hard. impubescentem,*

nes discutiunt suffitu, resistunt et sanguini taurino potō et psimithio et lacti coagulato potae; item in aqua decoctae atque inlittae parotidas sanant. Cauliculi aut grossi eius quam minutissimae ad scorpionum ictus e vino bibuntur. Lac quo- 129 que instillatur plagae et folia inponuntur, item adversus mu- rem araneum. Cāliculorum cinis uvam faucium sedat, ar- boris ipsius cinis ex melle rhagadia, radix defervefacta in vino dentium dolores. Hiberna caprificus in aceto cocta et trita inpetigines tollit; inlinuntur ramenta ramorum sine cor- tice quam minutissima ad scobis modum. Caprifico quoque 130 medicinae unius miraculum additur, corticem eius intume- scentem puer impubis si detracto ramo detrahāt dentibus, medullam ipsam adalligatam ante solis ortum prohibere stru- mas. Caprificus tauros quamlibet ferocis collo eorum circum- data in tantum mirabili natura conpescit ut immobilis praestet.

65. Herbam quoque Graeci erineon vocant, reddendam 131 in hoc loco propter gentilitatem. Palmum alta est, cauliculis quinis fere, ocimi similitudine, flos candidus, semen nigrum, parvum; tritum cum Attico melle oculorum epiphoris mede- tur, utcumque autem decerpta manat lacte multo dulci. Herba perquam utilis aurium dolori nitri exiguo addito; folia resi- stunt venenis.

VT ad βγ. iam pubescentem, K. Caprifici corticem intumescensem puer impubis si detracto ramo tollat dentibus et medulla ipsa alligetur ante solis ortum, prohibere strumas constat, Plin. Valer. 3, 29. Quid sit autem cortex intumescens, aperitur verbis Plinii 16, 100. — puer impubis si, a (Plin. Valer.) pueris id, Vd. puer si, T. — detracto ramo, Plin. Valer. defracto ramo, a βγ. defracturam, T. effracturam, Vd. — detrahāt dentibus, VTd. detrahentibus, a. tollat dentibus, Plin. Valer. — taurorum quamlibet ferocium collo eor. circumdata in tam rabi- dam naturam, r. — collo, V'ad. colla, V². — mirabili, Vd (codd. Barbari). rabidi, a.

§ 131. Herbam quoque, Vd. Herba quoque quam, βγ. Ceterum de hac herba v. Dioscor. 4, 29. — erineon, codd. Barbari. erinen, a. herinen, Vd. irineos, alii codd. Barbari. — reddendam, a. reddenda, Vd βγ. — similitudinem, V. — candidum, V. — Attico melle, Va. melle Attico, d βγ. — utcumque autem decerpta; pro his vv. habent ut cum ciati ut deceptarum a, ut cum cyathi ut carpto- rum codd. Barbari, cum ut lati decreptarum (deceptarum, d) Vd. II drachnis cum cyathis Attici quatuor, Barbar. ex Dioscoride. Et vulgatam quidem inter- polatam esse liquet, Barbarumque non multum a vero abesse probabile est; sed nemo iam ausit e codicum vestigiis aliquid proponere, quo ipsam Plinii manum restituisse confidat. Id unum certum, decerpta retinendum esse, cum terminatio rum in codd. exstans e proxime sequente syllaba sit orta. — dulci, Vd. et dulci, βγ. — foliare, V.

66. Pruni folia tonsillis, gingivis, uvae prosunt in vino ¹³² decocta et subinde conluto ore; ipsa pruna alvom molliunt, stomacho non utilissima, sed brevi momento.

67. Utiliora persica sucusque eorum etiam in vino aut in aceto expressus. Qui alius eius pomis innocentior cibus? Nusquam minus odoris, suci plus, qui tamen sitim stimulet. Folia eius trita inlita haemorrhagiam sistunt; nuclei persicorum cum oleo et aceto capitis doloribus inlinantur.

68. Silvestrium quidem prunorum bacae vel e radice cor- ¹³³ tex in vino austero si decoquantur, ita ut triens ex hemina supersit, alvom sistunt et tormina; satis est singulos cyathos decocti sumi.

69. Et in his et sativis prunis est limus arborum, quem Graeci lichena appellant, rhagadiis et condylomatis mire utilis.

70. Mora in Aegypto et Cypro sui generis, ut diximus, ¹³⁴ largo suco abundant summo cortice desquamato, altiore plaga siccae, mirabili natura. Sucus adversatur venenis serpentium, prodest dysintericis, discutit panos omnisque collectiones, vulnera conglutinat, capitis dolores sedat, item aurium; splenicis bibitur atque inkinitur et contra perfrictiones; celerrime teredinem sentit. Neque apud nos suco minor usus; adver- ¹³⁵ satur aconito et araneis in vino potus, alvom solvit, pituitas taeniasque et similia ventris animalia extrahit; hoc idem praestat et cortex tritus. Folia tingunt capillum cum fici nigrae et vitis cortice simul coctis aqua caelesti. Pomi ipsius sucus

§ 132. *Prunis*, V. — *folia*, r. *folia decocta*, V ad βγ. — *decocta et*, d. *decoctae et*, V a. *decocto eo*, Gron. ad § 105., γ. Ceterum copulam et librariis deberi mihi persuasum est, qui saepe illam temere intruserunt, uti statim infra male in nonnullis codd. et eorum legitur. — *conluto ore*, ita nos scripsimus. *coluere*, V ad. *ore colluto*, βγ. — *non*, VT ad. *vero*, β. — *Utiliora persica*, Dioscor. 1, 164. — *eorum*, d. et *eorum*, V. et *earum*, a. — *etiam*, V a. *etiamnum*, d βγ. — *aut in*, V a. *aut*, T d. — *expressus*, V. *eorum etiam expressus cum vino aut aceto*, Dalec. — *Qui*, ita nos scripsimus, ut sit enuntiatio interrogativa. *que*, V ad. *Nec est*, βγ. — *eius*, θ V d. *eis*, a βγ. At v. statim infra. — *haemorrhagiam*, codd. Gel. *haemorrogiam*, d. *haemorogian*, a. *emorogian*, V. — *nuclei*, a. *nucleo*, V. *nucleus*, d. — *cum oleo et aceto*, θ VT ad. *in aceto et oleo*, β.

§ 133. *decoquantur*, V. — *sistunt et tormina*, V ad. *et tormina sistunt*, βγ. — *fumi*, V. — *his*, V d. *iis*, a βγ. — *ragadiis*, V d. *tragodis*, a.

§ 134. *diximus* 13, 56 seqq. coll. Dioscor. 1, 187. — *altiore*, a. *altior*, V d. — *siccae*, r. *siccae si*, V ad. *siccantur*, βγ. — *splenicis*, θ T ad. *spleneticis*, V¹. *spleneticis*, V² β. — *atque*, θ VT ad r. Om. β.

§ 135. *Neque*, θ VT dr. *Nec*, a β. — *minor usus*, θ VT ad r. *usus minor*, βγ. — *aversatur a cognito*, V. — *et araneis*, Dioscor. 1, 180. — *pituitas taeniasque*,

alvom solvit protinus; ipsa poma ad praesens stomacho utilia refrigerant, sitim faciunt; si non superveniat alius cibus, intumescunt. Ex immaturis sucus sistit alvom, veluti animalis alicuius in hac arbore observandis miraculis quae in natura eius diximus.

71. Fit ex pomo panchrestos stomatice, eadem arteriace 136 appellata, hoc modo: sextarii tres suci e pomo leni vapore ad crassitudinem mellis rediguntur; post additur omphacii aridi pondus X II aut murrae X I, croci X I; haec simul trita miscentur decocto, neque est aliud oris, arteriae, uvae, stomachi iucundius remedium. Fit et alio modo: suci sextarii duo, mellis Attici sextarius decocuntur, ut supra diximus. Mira sunt praeterea quae produntur; mori germinatione, 137 priusquam folia exeant, sinistra decerpi futura poma; ricinos Graeci vocant. Hi terram si non attigere, sanguinem sistunt adalligati, sive ex vulnere fluat sive ore, sive naribus sive haemorrhoidis; ad hoc servantur repositi. Idem praestare et 138 ramus dicitur luna plena defractus incipiens fructum habere, si terram non attigerit, privatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam mensum; hoc et quocumque tempore ab ipsis decerptum ita ut terram non attingat adalligatumque existumant praestare. Folia mori trita aut arida decocta serpentium ictibus inponuntur ad idemque potu proficitur. Scorpionibus adversatur e radice corticis sucus ex vino aut posca

Θ V T ad. *pituitas tineasque*, V². *pituitasque ac tineas*, β. — *fici*, Va. *fic'*, d. — *cortice*, r. *corticem*, V. *corticibus*, ad β γ. — *aqua*, V ad. *in aqua*, β γ. — *stomacho inutilia*, Hard. — *immaturis*, V ad. *vernaturis*, T. — *animalis*, V d. *natalis*, a. — *naturae*, V. — *diximus* 16, 102.

§ 136. *e pomo*, a. *et pomo*, V d. — *leni*, Θ V T ad r. *levi*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 140., β. — *post additur*, a (codd. Gel.) *postea*, Θ V T d. — *omphacii*, Θ T d. *omphacis*, Va. — *pondus XII aut murrae XI croci XI*, V T ad. *pondus XII croci XI aut murrae XI*, Θ. *pondus sextariorum duorum aut murrae sextarii unius, croci unius*, codd. Barbari. *aut*, om. Murbac. — *miscentur*, V ad. *et mixta*, r. — *decocta*, d. — *uva*, V. — *suci*, om. a. — *sextarius*, Va. *sextarium*, d.

§ 137. *mori*; pro h. v. habent *mira* V ad. — *folia*, Θ. *in folia*, V ad β. — *decerpi*, V ad. *decerpi iubentur*, β γ. — *futura poma*, a. *futuri pomi*, V d. — *cytinos*, Barbar. — *attingere*, V. — *adalligati*, ad². *et alligati*, V. Om. d¹. — *sive naribus sive ore*, d. — *haemorrhoides*, V d.

§ 138. *praestari*, a. — *non*, om. a. — *adalligatos*, V. — *mensum*, V. *mesum*, ad. *mensum*, β γ. — *adtinguat*, V. — *ad idemque*; pro his vv. habent *alique* V d. *alique* a. — *cortici*, V.

potus. Reddenda est et antiquorum compositio: sucum ex-¹³⁹
 pressum pomi maturi immaturique mixtum coquebant vase
 aereo ad mellis crassitudinem; aliqui murra adiecta et cu-
 presso praeduratum ad solem torrebant permiscentes spatha
 ter die; haec erat stomatice qua et vulnera ad cicatricem
 perducebant. Alia ratio suci: siccato exprimebant pomo mul-
 tum saporis opsoniorum conferentem, in medicina vero contra
 nomas et pectoris pituitas et ubicumque opus esset adstringi
 viscera; dentis quoque conluebant eo. Tertium genus suci¹⁴⁰
 foliis et radice decoctis ad ambusta ex oleo inlinenda; in-
 penuntur et folia per se. Radix per messis incisa sucum dat
 aptissimum dentium dolori collectionibusque et suppuratio-
 nibus; alvom purgat. Folia mori in urina madefacta pilum
 coriis detrahunt.

72. Cerasa alvom molliunt, stomacho inutilia; eadem sic-¹⁴¹
 cata alvom sistunt, urinam cient. Invenio apud auctores, si
 quis matutino roscida cum suis nucleis devoret, in tantum
 levare alvom ut pedes morbo liberentur.

73. Mespila exceptis setaniis, quae malo propiorem vim
 habent, reliqua adstringunt stomachum sistuntque alvom; item
 sorba sicca; nam recentia stomacho et alvo citae prosunt.

VIII. 74. Nuces pineae quae resinam habent contusae¹⁴²
 leviter, additis in singulas singulis sextariis aquae ad dimi-
 dium decoctae, sanguinis exscreationi medentur ita ut cyathi
 bini bibantur ex eo. Corticis e pinu in vino decoctum contra

§ 139. *compositi usu cum*, V. — *vase*, Θ VT ad. in *vase*, βγ. — *duratum*, Td. — *ad solem*, T. *vas sole*, V ad β. — *spata*, V. — *quae*, V ad r. — *perducebat*, r. — *suci*, Vd. *sucum*, αβγ. — *opsomniorum*, V. — *conferentem*, ita nos scripsimus. *conferente*, V ad βγ. At non de pomo h. l. sermo esse potest, sed de suco, ita ut ad *conferentem* ex *suci* sit supplendum *eum* i. e. sucum; eadem ratione dicitur *antecedente* scil. ea 20, 84. Alia coniicit Dalec. — *et pectoris*, Va. *pectoris*, d.

§ 140. *folia per se*, V ad. *per se folia*, βγ. — *messes*, d. *meses et*, Va. — *dat*, om. a. — *collectionibusque*, V ad. *collectionibus*, T. — *madefactata*, a.

§ 141. *Cerasa*, V ad. V. Dioscor. 1, 157. — *utilia*, d. — *apud auctores*, Vd. *auctore*, a. *auctorem*, r. — *Mespila*, a. *Mespilis*, d. *Mespellis*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 169. — *propiorem*, Vd. — *sorba*, Dioscor. 1, 173. — *in stomacho*, a.

§ 142. *sinam*, d. Ceterum v. de nucibus pineis Dioscor. 1, 88. — *singulas singulis*, K. *pineae* — *tusae singulas in singulis sextariis ad dimidium decoquantur*, Plin. Valer. 4, 56. *singulis*, V ad β. *singulas*, Gron. ad 23, 1. § 45., γ. — *aquae*, a. *quae*, Vd. — *bini*, a. *vini*, Vd. — *pinu*, Θ V ad. *pino*, β. — *piniae*, V. — *vesicae*, V ad. *et vesicae*, βγ. — *exasperatas lenire*, K. — *tussi*, V. — *phoenicobalanorum*, K.

tormina datur. Nuclei nucis pineae sitim sedant et acrimo-
niam stomachi rosionesque et contrarios umores consistentis
ibi, et infirmitatem virium roborant, renibus, vesicae utiles;
faucis videntur exasperare et tussim; bilem pellunt poti ex
aqua aut vino aut passo aut balanorum decocto. Miscetur 143
his contra vehementiores stomachi rosiones cucumeris semen
et sucus porcillacae, item ad vesicae ulcera et renis, quon-
iam et urinam cient.

75. Amygdalae amarae radicum decoctum cutem in facie 144
corrigit coloremque hilariorem facit. Nuces ipsae somnum
faciunt et aviditatem, urinam et menses cient; capitis dolori
inlinuntur maxumeque in febris; si ab ebrietate, in aceto et
rosaceo et aquae sextario; et sanguinem sistunt cum amylo
et menta, lethargicis et comitialibus prosunt, capite peruncto
epinyctidas sanant, e vino vetera ulcera putrescentia, canum
morsus cum melle et furfures ex facie ante fotu praeparata,
item iocineris et renium dolores ex aqua potae et saepe ex
ecligmate cum resina terebinthina. Calculosis et difficili uri- 145
nae in passo et ad purgandam cutem in aqua mulsae tritae
sunt efficaces; prosunt ecligmate iocineri, tussi et colo cum
elelisphaco modice addito; in melle sumitur nucis abellanae
magnitudo. Aiunt quinis fere praesumptis ebrietatem non
sentire potores vulpisque, si ederint eas nec contingat e vi-
cino aquam lambere, mori. Minus valent in remediis dulces,
et hae tamen purgant, urinam cient; recentes stomachum
implent.

§ 143. *porcilacae*, θ VTad. *portulacae*, β . — *renes*, θ Va. *renium*, d. *renum*, β .

§ 144. *faciem*, a. Ceterum v. Dioscor. 1, 176. — *corrigit*, Vd. *colligit*, a.
erugat, K. — *somnium*, a. — *dolores*, d. Multa in h. l. tentat Pint. — *febri*
si, Va. *febris*, Td. — *ab*, om. T. — *in aceto*, VTad. *ex aceto*, $\beta\gamma$. — *et*
sanguinem, Va. *sanguinem*, Td. — *cum amylo et menta*; haec verba ad se-
quentia refert β ; meliorem interpunctionem praebent VKad. — *lethargicis*,
Kad. *lethargis*, θ V. — *et comitialibus*, θ Vad. *comitialibusque*, β . *comitialibus*,
prosunt capite peruncto. *Epinyctidas*, K. — *vetera*, θ . *vetera*, Vad. γ . *veteri*, β .
— *ex facie*, Vad. *in facie*, K. — *renium*, Vad. *renum*, $\beta\gamma$. — *et saepe*,
Vad. *et sumptae*, K. — *ex eligmata*, a. *et eligmata*, d. *in eligmate*, K. — *te-*
rebinthina, V.

§ 145. *Calculosis*, a. — *difficili*, V. — *eligmate*, Vd. — *iocineris*, V. —
elelisphaco, a. *elelisphaco*, Vd. *melle aut passo modice addito*, Kr. — *in melle*, a.
et melle, VTd. — *abellanae*, V. *avellanae*, ad $\beta\gamma$. — *magnitudo*, Va. *magni-*
tudine, Td. Multa in his tentat Pint. — *potores*, a. (codd. Barbari). *poto*, V.
pota, d. — *e vicino*, Va. *in vicino*, d. — *tamen*, a. Omitt. Vd. — *urinam*, Vad.
et urinam, $\beta\gamma$. — *recedente*, a. — *deplent*, Hard. ex Dioscoride.

76. Nucibus Graecis cum apsinthi semine ex aceto sum- 146
ptis morbus regius sanari dicitur, iisdem inlitis per se vitia
sedis et privatim condylomata, item tussis, sanguinis reiectio.

77. Nuces iuglandis Graeci a capitis gravedine appella- 147
vere; etenim arborum ipsarum foliorumque virus in cerebrum
penetrat; hoc minore tormento sed in cibis nuclei faciunt.
Sunt autem recentes iucundiores, siccae unguinosiores et sto-
macho inutiles, difficiles concoctu, capitis dolorem inferentes,
tussientibus inimicae, vomituris ieiunis, aptae tenesmo solo;
trahunt enim pituitam; eadem praesumptae venena hebe-
tant, item anginam cum ruta et oleo; item adversantur cepis
leniuntque earum saporem. Aurium inflammationi inponuntur 148
cum mellis exiguo et cum ruta mammis et luxatis, cum cepa
autem et sale et melle canis hominisque morsui. Putamine
nucis iuglandis dens cavos inuritur; putamen combustum tri-
tumque in oleo aut vino, infantium capite peruncto, nutrit
capillum et eo ad alopecias sic utuntur. Quo pluris nuces
quis ederit, hoc facilius taenias pellit. Quae perveteres sunt
nuces gangraenis et carbunculis medentur, item suggillatis,
cortex iuglandium lichenum vitio et dysintericis, folia trita
cum aceto aurium dolori. In sanctuariis Mithridatis maximi 149
regis devicti Cn. Pompeius invenit peculiario commentario
ipsius manu compositionem antidoti e duabus nucibus siccis,

§ 146. sumtus, V. — isdem, a. item, V d β γ. — se, ad. se si, V. — tussis, V a d d θ ρ φ. tussi, β. — sanguinis, V a d. et sanguinis, β γ. — reiectio, a d d θ ρ φ. relictio, V. relicto, T. reelectio, d (e corr.) reiectioni prodest, β.

§ 147. a, om. V. Ceterum v. Dioscor. 1, 178. — gravedinem, d. — virus, θ V T K d (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 138.) vires, a β γ. — penetrat, V T K d (Murbac.) penetrant, a β γ. — hoc, V T a d d θ ρ φ. hocque, K (Murbac.) β. — minore tormento, V T K d (Murbac.) minorem tormento, a. minorem momento, θ φ. minore momento, β. — sed, V a d. et, β γ. Idem, Murbac. — unguinosiores, a (codd. Barbari). in vino siores, V. /// vinosiores, d. vinosiores, T. — capitis dolorem, V d. capitis dolores, a. dolorem capitis, β γ. — vomituris, V a d. et vomituris, β γ. — ieiunis, V d. in ieiunis, a. — tenesmo, V a d. in tenesmo, β γ. ieiunis aptae ut et in tenesmo solo, K, quae interpolatio partim petita ex Dioscoride: *χρήσιμα δὲ βεβρωχόμενα πρὸς ἐμέτους νήστευσι.* — eadem, V. — item anginam cum ruta et oleo, d. item anginam cum rutae et oleo, V. Omitt. a r. — item adversantur, a. adversantur, V d γ. Sed retinenda particula, quia ita modo apparet, quomodo superior clausula excidere poterit. — eorum, d.

§ 148. et cum ruta, Broter. et ruta, V a d. item cum, β. — morsui, a. morsus, V d. — et eo, V a d. et, β γ. — ad, omitt. V a d. — sic, V a d. eo sic, β γ. — nuces quis, V. quis nuces, a d. — taenias, K. tineas, V a d β γ. — perveteres, a d θ. perveteres, V, sed per syllabas perversae lineola traducta. — concrenis, V. — item suggillatis, om. a. — dysentericis, V a d' θ. dysentericis prodest, d' β.

§ 149. invenit, V d. invenit in, a β γ. — peculiario, V d. peculiari, a β γ. —

item ficis totidem et rutae foliis viginti simul tritis, addito salis grano, et qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsum hi nuclei ieiuno homine conmanducati inlitique praesenti remedio esse dicuntur.

78. Nuces abellanae capitis dolorem faciunt et inflationem 150 stomachi; corpori et pinguitudini conferunt plus quam sit verisimile. Hae tostae et destillationi medentur, tussi quoque veteri tritae in aqua mulsa potae; quidam adiciunt grana piperis, alii e passo bibunt. Pistacia eisdem usus et effectus habent quos nuclei pinei praeterque ad serpentium ictus, sive edantur sive bibantur. Castaneae vehementer sistunt stomachi et ventris fluxiones, alvom cient, sanguinem excreantibus prosunt, carnis alunt.

79. Siliquae recentes stomacho inutiles alvom solvunt; 151 eadem siccatae sistunt stomachoque utiliores fiunt, urinam cient. Syriacas in dolore stomachi ternas in aquae sextariis decoctunt quidam ad dimidium eumque sucum bibunt. Sudor virgae corni arboris lamina candente ferrea exceptus non contingente ligno inlitaeque inde ferrugo incipientis lichenas sanat. Arbutus sive unedo fructum fert difficilem concoctioni et stomacho inutilem.

80. Laurus excalfactoriam naturam habet et foliis et cor- 152 tice et bacis itemque decoctum ex his, maxime foliis, prod-

addito salis, ad. *additis aliis*, V. — *morsum*, Θ V a. *morsus*, d β. — *hi nuclei*, V. *nuclei*, a β γ. *nucleos*, d. — *ieiuno*, V d. a *ieiuno*, a β γ. — *conmanducet*, V d.

§ 150. *et inflationem*, V T ad θ. *inflationem*, β γ. De nucibus abellanis v. Dioscor. 1, 179. — *corpori et pinguitudini*, T ad. *corpori et in pinguitudini*, V. *et pinguitudinem corpori*, θ. *et pinguedini corporis*, β. *et pinguitudini corporis*, γ. Ex θ *et pinguedine* est enotatum, de voce *corpori* nihil additum. *corpori in pinguitudinem vel in pinguitudine*, Gron. — *sit verisimile*, T d. *sunt verisimile est*, V. *verisimile*, a. — *Hae tostae*, T. *Haeo tostae*, d. *est ortae*, V. *Tostae*, a β γ. — *et*, V a. Om. d. — *destillationi*, V. — *tritae in*, V d. *sumitae in*, a. *tritae et in*, β γ. — *quidem*, V. — *grani*, V. — *paso*, V. — *Pistacia*, V¹ a. *Pistaceae*, V². *Pistacte*, d. V. Dioscor. 1, 177. — *et effectus*, V. Omitt. T ad. — *nuclei pinei*, V ad. *pinei nuclei*, β γ. — *praeterea*, codd. Barbari. — *ad*, ad. a, V. — *Castanea*, V. — *stomachum*, T. — *alvo citae et sanguinem*, K.

§ 151. *eadem*, V. De siliquis v. Dioscor. 1, 158. — *aquas sextariis*, a (codd. Barbari). *aqua sextariis*, V. *aqua sextarios*, d. — *decoquant*, V. — *corni arboris*, a. *et cornu arboris*, V d. *arboris e cornu*, T. — *lamina*, Θ V. *lamina*, ad β γ. — *candente ferrea*, V ad. *ferrea candente*, β γ. — *perrugo*, V. — *unedo*, a. *unedae*, V. *unedone*, d. De hac arbore v. Dioscor. 1, 175. — *difficilem*, V.

§ 152. *itemque*, Θ V T ad. *itaque*, β γ. De lauro v. Dioscor. 1, 106. — *foliis*, a. *foliisque*, V d. e *foliis*, β γ.

esse volvis et vesicis convenit; inlita vero vesparum crabro-
numque et apium, item serpentium venenis resistunt, maxime
sepos, dipsadis et viperæ; prosunt et mensibus feminarum
cum oleo cocta, cum polenta autem quæ tenera sunt trita
ad inflammationes oculorum, cum ruta testium, cum rosaceo
capitis dolores aut cum irino; quiri et conmanducata atque
devorata per triduum terna liberant tussi, eadem suspiriis
trita cum melle. Cortex radicis cavendus gravidis; ipsa radix 153
calculos rumpit, iocineri prodest tribus obolis in vino odorato
pota. Folia pota vomitiones movent; bacæ menses trahunt
adpositæ tritæ vel potæ; tussim veterem et orthopnoeam
sanant binæ detracto cortice in vino potæ; si et febris sit,
ex aqua aut ecligmate ex passo aut aqua mulsa decoctæ.
Prosunt et phthisicis eodem modo et omnibus thoracis rheu- 154
matismis; nam et concutiunt pituitam et extrahunt; adversus
scorpiones quaternæ ex vino bibuntur. Epinyctidas ex oleo
inlitæ et lentigines et ulcera manantia et ulcera oris et fur-
fures, cutis porriginem sucus bacarum emendat et phthiria-
sim; aurium dolori et gravitati instillatur cum vino vetere
et rosaceo. Perunctos eo fugiunt venenata omnia; prodest 155
contra ictus et potus, maxime autem ea laurus quæ tenuis-
sima habet folia. Bacæ cum vino serpentibus et scorpionibus
et araneis resistunt; ex oleo et aceto inlinuntur et leni, io-
cineri, gangraenis cum melle; et in fatigatione etiam aut
perfrictione suco eo perungi nitro adiecto prodest. Sunt qui 156

vulvis et, ad. voluisse, V. — illita, a. inlata, V. illatis, d. — apium, V a.
apum, d. — resistunt, a. persistunt, V d. — sepos dipsadis, T d. sepost ipsa-
dis, a. sepo id ipsadis, V. sepi, dipsadis, βγ. — viperæ, V. — ad, om. d. —
inflationes, ar. — ad capitis dolores, K. — irino, V a. cumino, T d. — tussi,
V a d. a tussi, δθρβ. — suspiriis, V T a d. a suspiriis, δθρ. prosunt suspiriis, β.

§ 153. *cavendus, a d². cavendis, V d¹. — obolis, V a. heminis, d. — odorato*
potu, V a d. — Folia potu, V a. Folia potæ, d. — orthopnoeam, d. ortonoeant, V.
orthopnoean, a. — detractæ, V. — sit ex, a d. silex, V. — ecligmate, a. et
ligmate, V. eligmate, d. — ex passo aut aqua mulsa, V d. ex aqua aut ex passo, a.
ex aqua mulsa aut ex passo, βγ.

§ 154. *concutiunt, V². concunt, V¹. coquunt, a dγ. concoquunt, β. — qua-*
terna, d. — Epinyctidas sanant, K. — et ulcera oris, a. Omitt. θ V d. — por-
riginem, θ V. perorriginem, a. pruriginem, d βγ. — thiriasim, V. — et gravitati,
V. aut gravitati, a d.

§ 155. *ea laurus, a. et laurus, V d. eius laurus, βγ. — quæ, a. Omitt. V d. —*
tenuissima, V d. tenuisse, a. tenuiora, βγ. — iocineri, V d. iocineris, a. et iocineri,
βγ. — frictiones, V. — prodest, a d. prodes, V¹. prosunt, V².

§ 156. *conferre multum, V d. multum conferri, a. multum conferre, βγ. — ra-*
dice, a. — aqua, d. aquam, V a. — Quidem, V. — potu, V. — foliorumve, θ V T a d r.

celeritati partus conferre multum putent radicem acetabuli mensura in aqua potam, efficacius recentem quam aridam. Quidam adversus scorpionum ictus decem bacas dari iubent potui, item et in remedio uvae iacentis quadrantem pondo bacarum foliorumve decoqui in aquae sextariis tribus ad tertias, eam calidam gargarizare et in capitis dolore in pari numero bacas cum oleo conterere et calefacere. *Laurus Del-* 157
phicae folia trita olfactaque subinde pestilentiae contagia prohibent, tanto magis si et urantur. Oleum ex *Delphica* ad cerata acopumque, ad perfrictiones discutiendas, nervos laxandos, lateris dolores, febris frigidas utile est, item ad aurium dolorem in mali punici cortice tepefactum. Folia decocta ad tertias partis aquae uvam cohibent gargarizatione, potu alvi dolores intestinorumque, tenerrima ex his trita in vino papulas pruritusque inlita noctibus. Proxume valent cetera *laur-* 158
rus genera; *laurus Alexandrina* sive *Idaea* partus celeres facit radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus; secundas etiam pellit mensesque. Eodem modo pota *daphnoides* sive his nominibus quae diximus silvestris *laurus* prodest, alvom solvit vel recenti folio vel arido drachmis tribus cum sale in hydromelite; manducata pituitas extrahit, folium et vomitus, stomacho inutile; sic et bacae quinae denae purgationis causa sumuntur.

IX. 81. *Myrtus sativa* candida minus utilis medicinae 159
 quam nigra. Semen eius medetur sanguinem exscreantibus, item contra fungos in vino potum; odorem oris commendat

foliorumque, β. — eam, V ad. eamque, βγ. — calefacere, V²β. calefacere, θ V¹ a d. calido illinere, K.

§ 157. *Delficae*, V. — olfactaque, a. quae, V d. — et, V a. hae, d. — utantur, Harduini operae. — *Delbica*, V. — certa, V. — acopa, K. — perfectiones V. — febris, V. febres, a dγ. febresque, β. — et intestinorumque, V. — noctibusque, V.

§ 158. *laurus*, a. *laurusque*, V. *laurorum*, T dγ. *lauri*, β. De *lauru Alexandrina* v. Dioscor. 4, 145. — *Idaea*, a. *Ideae*, V. *Ideae*, d. — partus, V. — mensesque eodem modo pota. *Daphnoides*, dβ. Meliorem interpunctionem cum Va restituit Hard. ex Dioscor. 4, 146. — *daphnoides*, V. — sive omnis iis, K. — diximus 15, 132. — in hydromelite; manducata pituitas, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 128. in hydromelite manducata. *Pituitas*, V a dβγ. ἐπιτηδεύονται δὲ (ἀποφλεγματισμοὶ) διαμασσωμένων τούτων, δαφνοειδοῦς σπέρματος κτέ., Dioscor. eupor. 1, 5. — quinae denae, a. quinae dinae, V. qui in edine, T d. quinae denaeve, β.

§ 159. utilis, V T. inutilis, d. utile, a. utilis est, βγ. Ceterum v. Dioscor. 1, 155. — nigre, d. — item, om. K. Mihi ideo scribendum videtur.

vel pridie conmanducatum; item apud Menandrum Synaristossae hoc edunt. Datur et dysintericis idem denari pondere in vino; ulcera difficilia in extremitatibus corporis sanat cum vino subfervefactum. Inponitur lippitudini cum polenta et 160 cardiacis in mamma sinistra et contra scorpionis ictum in mero et ad vesicae vitia, capitis dolores, aegilopas antequam suppurent, item tumoribus exemptisque nucleis in vino veterere tritum eruptioni pituitae. Sucus feminis alvom sistit, urinam ciet; ad eruptiones pusularum pituitaeque cum cerato inlinitur et contra phalangia; capillum denigrat. Lenius suco 161 oleum est ex eadem myrto, lenius et vinum quo numquam inebriantur; inveteratum sistit alvom et stomachum, tormina sanat, fastidium abigit. Foliorum arentium farina sudores cohibet inspersa vel in febris, utilis et coeliacis, procidentiae volvarum, sedis vitiis, ulceribus manantibus, igni sacro fotu, capillis fluentibus, furfuribus, item aliis eruptionibus, ambustis. Additur in medicamenta quae liparas vocant eadem 162 de causa qua oleum ex his efficacissimum ad ea quae in umore sunt, tamquam in ore et volva. Folia ipsa fungis adversantur trita ex vino, cum cera vero articulariis morbis et collectionibus; eadem in vino decocta dysintericis et hydropticis potui dantur; siccantur in farinam quae inspergitur ulceribus aut haemorrhagiae. Purgant et lentigines, pterygia 163 et paronychia et epinyctidas, condylomata, testis, tætra ulcera, item ambusta cum cerato. Ad auris purulentas et foliis

Menandrum p. 157. Meinek. ed. 1. — edunt, a. aedunt, V. edant, d. — idem denarii, *Θ* V. item denarii, Td. denarii, aβγ. — ulcera, a.d. vel cera, V.

§ 160. ictum, *Θ* V ad. ictus, βγ. — mero et ad vesicae, a. meto et ad vesicae, V. meteta uvae siccae, d. — dolores, a. dolore, Vd. — aegilopas, Vd. et aegilopas, aβγ. — supurent, V. — exemptisque, a. exeuntisque, Vd. — eruptioni, ita nos scripsimus. eruptionis, Vd. eruptionibus, aβγ. — sistit, a. inestitit, Vd. — pusularum, V ad. pustularum, β. — flangia, V.

§ 161. inebriantur, *Θ* VTK ad. inebriatur, βγ. — sistunt, a. — fastigium, V. — argentium, Vd. — procidentiae, Vd. et providentiae, a. et procidentiae, βγ. — vulvarum, a.d. vulnerum, V. — aliis, V ad. papularum, K.

§ 162. Additur, VT ad. Additur quoque, βγ. — medicamenta, *Θ* VTK d. medicamento, a (codd. Barbari) βγ. — quae, TK d. ad quod, V. quod, a (codd. Barbari) βγ. — liparas, codd. Barbari. lepras, VT d. lephas, a. Eodem prorsus modo dixit Plin. Addunt et in medicamenta quae vocant liparas 33, 105. — eademque de causa oleum, r. — articulariis, a.d. articularis, V. articularibus, β. — inspergiturque, a.

§ 163. Purgat, K. — paronychia, a.d. paronscia, V. paronychias, Dalec. γ. — epinyctida, a. — tætra, a.d. tera, V. — cremenstis, V. — et decocto, ad (codd. Gel.) decocto, VT. — et in antidota, a.d. et antidota, V. — cali-

crematis utuntur et suco et decocto; conburuntur et in antidota; item cauliculi flore decerpti et in fictili novo operto cremati in furno, dein triti ex vino; et ambustis foliorum cinis medetur. Inguen ne intumescat ex ulcere, satis est surculum tantum myrti habere secum nec ferro nec terra contactum.

82. Myrtidanum diximus quomodo fieret. Volvae prodest 164 adpositu, fotu et inlitu, multo efficacius et cortice et folio et semine. Exprimitur et foliis sucus molliissimis in pilatunsis, adfuso paulatim vino austero, alias aqua caelesti; atque etiam expresso utuntur ad oris, sedis ulcera, volvae et ventris, capillorum nigritiam, alarum perfusiones, purgationes lentiginum et ubi constringendum aliquid est.

83. Myrtus silvestris sive oxymyrsine sive chamaemyrsine 165 bacis rubentibus et brevitate sativa distat. Radix eius in honore est; decocta vino ad renium dolores pota et difficili urinae praecipueque crassae et graveolenti, morbo regio, vulvarum purgationi trita cum vino; cauliculi quoque incipientes asparagorum modo in cibo sumpti et in cinere cocti. Semen cum vino potum aut oleo et aceto calculos frangit, 166 item in aceto et rosaceo tritum capitis dolores sedat, et potum morbum regium. Castor oxymyrsinen myrti foliis acutis, ex qua fiunt ruri scopae, ruscum vocavit, ad eosdem usus. Et hactenus habent se medicinae urbanarum arborum; transeamus ad silvestris.

culis, V. — flore decerpti, Vd. florentes decerpti, K. Om. a. — et in, ΘΥΤ. in, dβγ. Om. a. — fictili novo, VT. ficti novo, d. novo fictili, aβγ. — Inguen; pro his vv. habet Inguine a, Inguen si V, In ungue et d. — ex ulcere, a. exulcerare, Vd. — est, om. d. — myrti — contactum, om. a. — nec ferro, Vd. non ferro, βγ.

§ 164. diximus 14, 104. Add. Dioscor. 1, 156. — appositu, VTad. appositum, β. — inlito multu, V. — etiam, Va d. ita, βγ. — sedis, Vd. sedisque, aβγ. — alarum, Dalec. malarum, Vaβγ. mamillarum, Td. ξηρά δὲ λεία (μύρτου φύλλα) — χρυσίμωσ καταπάσσεται καὶ καθύγραϊς μασχάλοις, Dioscor. 1, 155.

§ 165. sativa, V. a sativa, aβγ. Ceterum v. Dioscor. 4, 144. — pota, a. potu, Vd. — graveolenti, ad. grave olentum, V. graviter olenti, K. — vulvarum, Va d. et vulvarum, βγ. — sumptis, Vd. — et in, Va. et, d. — coctis, d.

§ 166. et aceto, VTad. aut aceto, βγ. — idem, Dalec. — dolorem, d. — morbum; haec vox ultima est codicis a in hoc libro. — hanc myrti, Dalec. — foliisque, Vd. — ruri copiae, Vd. — usus commendans vel et ad eosdem usus commendavit, Dalec. — ita se, Dalec.

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXIII.

CAP. I. SECT. 1. Ne silvae quidem horridiorque naturae § 1 facies medicinis carent, sacra illa parente rerum omnium nusquam non remedia disponente homini ut medicina fieret etiam solitudo ipsa, sed ad singula illius discordiae atque concordiae miraculis occurrentibus. Quercus et olea tam pertinaci odio dissident ut altera in alterius scrobe depactae moriantur, quercus vero et iuxta nucem iuglandem. Pernicilia et brassicae cum vite odia; ipsum olus, quo vitis fungatur, adversum cyclamino et origano arescit. Quin et an-² nosas iam et quae sternantur arbores difficilius caedi, celerius inarescere tradunt, si prius manu quam ferro attingantur; pomorum onera a iumentis statim sentiri ac, nisi prius ostendantur his, quamvis pauca portent sudare illico. Ferulae asinis gratissimo sunt in pabulo, ceteris vero iumentis praesentaneo veneno, qua de causa id animal Libero patri assignatur cui et ferula. Surdis etiam rerum sua cuique sunt § 3

Ad hunc librum toti sunt excussi V a (omissis in hoc §§ 1—7.) d. Principio codicis a antiqua manus haec adscripsit: „Initium *XXIII*. libri de³ trium capitulorum sententiis absentibus. de cetero totum est.”

§ 1. naturae, V. narratae, d. — opponente, K. — medicinae vireret, K. — solido, d. — ad singula, T d. ad stigula, V¹. et est gula, V². — illius, d. illis, VT. — atque concordiae, om. T. — occurrentibus, T d. — ipsum, Θ VT d. ipsumque, β.

§ 2. iam, om. T. — sternantur, Θ VT d. sternuntur, β. — celerius, VT d. ac celerius, β γ. — inarescere, d. marcescere, Θ V. maturescere, T. — attinguntur, V. — gratissimo, Θ VT d. gratissimae, β. — assignant, cui et ferulam, K.

venena ac minumis quoque. Philyra coci et polline nimium salem cibis eximunt; praedulcium fastidium sal temperat. Nitrosae aut amarae aquae polenta addita mitigantur ut intra duas horas bibi possint, qua de causa in saccos vinarios additur polenta; similis vis Rhodiae cretae et argillae nostrati. Concordia valent, cum pix oleo extrahitur, quando utrumque pinguis naturae est; oleum solum calci miscetur, quando utrumque aquas odit. Cummis aceto facilius eluitur, atramentum aqua; innumera praeterea alia quae suis locis dicentur adsidue. Hinc nata medicina; haec sola naturae placuerat esse remedia parata volgo, inventu facilia ac sine impendio et quibus vivimus. Postea fraudes hominum et ingeniorum capturae officinas invenere istas in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones et mixturae inexplicabiles decantantur, Arabia atque India in medio aestumantur ulcerique parvo medicina a rubro mari inputatur, cum remedia vera cotidie pauperrimus quisque cenet. Nam si ex horto petantur aut herba vel frutex quae-⁴ ratur, nulla artium vilior fiat. Ita est profecto, magnitudo populi perdidit ritus vincendoque victi sumus; paremus externis et una artium inperatoribus quoque inperaverunt. Verum de his alias plura.

II. 2. Loton herbam itemque Aegyptiam eodem nomine,⁶ alias et Syrticam arborem, diximus suis locis. Haec lotos,

§ 3. *Phylira*, V. — *pilline*, V. — *cibis*, V. *cibi*, dβγ. — *mitigaretur*, V. — *in saccos*, Vd. *et in saccos*, β. — *vis*, d. *suis*, V. — *nostrati*, VTd. *nostratis*, β. — *Concordia valent cum*, Vd (codd. Gel.) *concordia valentium*, T. *valet*, K. — *pix*, Td (codd. Gel.) *pia*, V. — *quando utrumque*, Vd. *quoniam utrumque*, T. — *Cummis*, ita nos scripsimus coll. ad 32, 24. *Gummi*, Vγ. *Commi*, θ. *Gummi*, dβ. — *praeterea alia*, d. *alia praeterea*, V. *alia praetereo*, Gronov. At eadem prorsus breviloquentia *Milia praeterea*, sc. dicere possum, usus est Plin. 8, 102. — *adsidue*, delet Pint.

§ 4. *Hic*, Vd. — *medicinae*, Vd. — *et quibus*, θVTd. *ex quibus*, β. *ac sine impendio eorum*, quibus, Pint. — *bibimus*, d. — *sitas*, V. — *quique*, V¹. — *venali promittitur vita*, V. *venalis vita promittitur*, Td. — *cum positiones*, V. — *decantatur*, V. — *media*, θVTd. *medendo*, K. *remedia*, Hard. — *imponitur*, K¹. *impenditur*, K². — *quisque*, om. d¹. — *coenet*, Nam, d. *centenam*, V.

§ 5. *ortu*, V. — *fiat*, V. *fiet*, Td. — *magnitudine*, Vd. — *populi*, VTd. *populi Romani*, βγ. — *vincendoque*, θVTd. *vincendo*, β. — *imperaverunt*, VTd. *imperat*, β. — *Verum*, om. V.

§ 6. *Lothon herba*, V. — *Aegyptia*, V. — *diximus* 13, 104. coll. Dioscor. 1, 171.

quae faba Graeca appellatur a nostris, alvom bacis sistit; ramenta ligni decocta in vino prosunt dysintericis, menstruis, vertigini, comitialibus; cohibent et capillum. Mirum his ramenti nihil esse amarius fructuque dulcius. Fit et e scoobe eius medicamentum ex aqua myrti decocta, subacta et divisa in pastillos, dysintericis utilissimum pondere victoriati cum aquae cyathis tribus.

III. 3. Glans intrita duritias quas cacoethe vocant cum 7 salsa axungia sanat; vehementior est iligna et in omnibus cortex ipse corticique tunica subiecta; haec decocta iuvat coeliacos. Dysintericis et inlinitur vel ipsa glans; eadem resistit serpentium ictibus, rheumatismis, suppurationibus. Folia et bacae vel cortex vel sucus decocti prosunt contra toxica; cortex inlinitur decoctus lacte vaccino serpentis plagae, datur et ex vino dysintericis. Eadem et ilici vis.

IV. 4. Coccum ilicis vulneribus recentibus ex aceto inponitur, epiphoris ex aqua, oculis subfusiis sanguine instillatum; est autem genus ex eo in Attica fere et Asia nascens celerime in vermiculum se mutans, quod ideo scolecion vocant inprobantque. Principalia eius genera diximus. ●

alvo, V. — commitialibus, V. — ex cobe, V.

§ 7. *cacoethe*, ita nos scripsimus. *cachoeta*, V. *choeta*, d. *cacoethes*, βγ. — *salsa*, d. *folia*, V. — *vehementior est iligna*, ita nos scripsimus. *vehementiores ligna*, V. *vehementiores lichenas*, d. *vehementioresque lichenas*, K. *Vehementiora sunt ligna*, βγ. Sponsorem emendationis nostrae habemus Dioscoridem 1, 143: *ἄμαλ δὲ (βάλανοι) καταπλασθεῖσαι λείαι φλεγμονὰς παρηγοροῦσι, σὺν στέατι δὲ χοιρσίῳ ταραιγρῶ πρὸς κακότηεις σκληρίας καὶ πρὸς πονηρευόμενα ἔλκη ἀρμόζουσιν· ἰσχυρότεραι δὲ τῶν δρυῶν αὶ πρίνιναι τῇ δυνάμει εἶσιν*. Uti Dioscorides glandibus in universum dictis i. e. quernis opponit ilignas, ita Plinius quoque loquitur; adiectivum autem *ilignus* aequae est Plinio usitatum atque *iligneus*, id quod docet index verborum. — *et*, V. Omitt. Kd. — *corticisque*, d. — *subiecta*, V. — *iuvat coeliacos*, d. *in vatelia eos*, V. — *et*, Vd. *etiam*, βγ. — *eadem*, Vd. *eademque*, βγ. — *vel sucus decocti*; hic rursus incipit cod. a.

§ 8. *ilicis*, V. — *recentibus ex aceto*, Vd. *ex aceto recentibus*, β. — *oculis*, VTd. *et oculis*, βγ. — *instillatum*, Vd. *instillatur*, βγ. — *et Asia*, a. *etania*, Vd, unde suspicari quis possit legendum esse *et Edetania*, cum Dioscorides 4, 48. narret coccum et in aliis terris, quas inter Ciliciam refert, et in Hispania inveniri, Edetania vero sit pars Hispaniae Tarraconensis. Nihilominus vulgatam retinendam censeo, quia Dioscorides id, quod h. l. Plinius Attico et Asiatico cocco tribuit, Cilicio proprium esse refert. — *vermiculum*, a. *vermis ultimis*, VTd. Vulgatam esse interpolatam horum codicum scriptura docet, ex qua Plinio restituendum esse censeo in *vermis subtilis* i. e. exiles, minutos se mutans. Dioscorides enim dicit hunc vermem *γίνεσθαι ὁμοίως κοχλῆα μικρῶ*.

5. Nec pauciora gallae genera fecimus, solidam, perfora-
tam, item albam, nigram, maiorem, minorem, vi omnium
simili; optuma Commagena. Excrecentia in corpore tollunt,
prosunt gingivis, uvae, oris exulcerationi; crematae et vino
extinctae coeliacis, dysintericis inlinuntur, paronychiis ex
melle, et unguibus scabris, pterygiis, ulceribus manantibus,
condylomatibus, ulceribus quae phagedaenica vocantur; in vino
autem decoctae auribus instillantur, oculis inlinuntur, ad-
versus eruptiones, panos cum aceto. Nucleus conmanducatus 10
dentium dolorem sedat, item intertrigines et ambusta. In-
maturae ex his aceto potae lienem consumunt; eadem cre-
matae et aceto salso extinctae menses sistunt volvasque pro-
cidentis fotu; omnis capillos denigrat.

6. Viscum e robore praecipuum diximus haberi et quo 11
conficeretur modo. Quidam contunsum in aqua decocunt, donec
nihil innatet, quidam conmanducant acinos, expuunt cor-
tices. Optimum quod sine cortice quodque levissimum, extra
fulvom, intus porraceum; nihil est glutinosius; emollit, discus-
sit tumores, siccatur strumas; cum resina et cera panos mitigat
omnis generis. Quidam et galbanum adiciunt pari pondere 12

*Subtilis vero illo sensu legi docet subtilis arundo 16, 168., subtile semen 18, 129., et ipsae litterae VERMISVLTIMIS illam emendationem commendant. Per-
mire vero Pint. ulicem conicit nixus verbis Plinii 83, 76: (ulex) frutex est roris
marini similis, asper aurumque retinens. — se mutans, a. d. remutans, V. — scole-
cion, codd. Barbari. scolechilum, a (codd. Salmas. exerc. p. 194. b. E.) stultilum,
VTd. scolecinum, Salmas. exulicem, Pint. — diximus 16, 32.*

§ 9. fecimus 16, 26. coll. Dioscor. 1, 146. — simili, V. similis, a. d. βγ. Hinc
statim supra vi reposui, cum a. d. βγ vis habeant. — tollunt, ΘVTd. tollit, β.
— et vino, Td. ex vino, V. et in vino, β. — ulceribus quae phaged., r. vulne-
ribus quae phaged., V a. d. βγ. — instillatur, V. — adversus pituitae eruptiones, K.
— panos, V a. d. et panos, βγ.

§ 10. Nucleus — crematae et aceto, omitt. Vd. — his aceto, a. his ex aceto,
Hard. tacite, γ. — crematae et aceto aut vino aut oxalme extinctae — vul-
vasque procidentibus decoctum earum fotu, K. — salsae, V. — fotu, a. potu, Vd.
— omnis et denigrat, Var. omnes et denigrant, Td. β. — capillos, Var. ca-
pillum, Td.

§ 11. diximus habere, V. habere diximus, d. haberi, a. Vid. 16, 30. 245. coll.
Dioscor. 3, 93. — conficeretur, Vd. conferetur, a. consecetur, r. — nihil, ΘVTd
(codd. Barbari). Omitt. a. βγ. — innatet, a. — conmanducant, V. conman-
ducantes, a. d. βγ. — expuunt, V. — quod sine, V a. d. est quod sine, βγ. — cor-
tice, V a. d. cortice est, βγ. — quoque, V a. d. — intus, Td. in his, Vd. —
nihil, VTd. quo nihil, βγ. — glutino sive se mollit, V. — tumores, codd. Gol.
umores, Va. humores, Td. — omni, V.

singulorum eoque modo et ad vulnera utuntur. Unguium scabritias expolit, si septenis diebus solvantur nitroque conluantur. Quidam id religione efficacius fieri putant prima luna collectum e robore sine ferro; si terram non attingat, comitialibus mederi, conceptum feminarum adiuvere, si omnino secum habeant; ulcera conmanducato inpositoque efficacissime sanari.

7. Roboris pilulae, ex adipe vero ursino alopecias 13 capillo replent. Cerri folia et cortex et glans siccata collectiones suppurationesque, fluxiones sistit; torpentis membrorum partis conroborat decoctum eius fotu, cui et insidere expedit siccandis adstringendisve partibus. Radix cerri adversatur scorpionibus.

8. Suberis cortex tritus ex aqua calida potus sanguinem fluentem ex utralibet parte sistit; eiusdem cinis ex vino calido sanguinem exscreantibus magnopere laudatur.

V. 9. Fagi folia manducantur in gingivarum labiorumque 14 vitii. Calculis glandis fagineae cinis inlinitur, item cum melle alopecii.

10. Cupressi folia trita serpentium ictibus inponuntur et 15 capiti cum polenta, si a sole doleat; item ramici, qua de causa et bibuntur; testium quoque tumori cum cera inlinuntur, capillum denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mollis e vino amineo subacta pedum ac ner-

§ 12. *Unguium*, a.d. in *gaium*, V. — *expolit*, V (ut videtur, a m. pr.) ad (codd. Barbari). *expellit*, V²T. — *si*, omitt. Vd. — *non solvantur*, K. — *relegione*, V. — *collecto*, K. — *atingat*, ΘTd. *attinguat*, V. *attigit*, aβγ. — *cum manducato*, V.

§ 13. *vero*, ΘVad. Omitt. βγ; sed recipiendum putavi hoc adverbium, ita ut quaedam excidisse putarem, quae itidem a praepositione *ex* inciperent. Hinc lacunae signa posui. — *capillos*, Vad. — *replet*, Vd. — *fotu cui*, a.d.; atque ita a m. pr. habuisse videtur V, in quo iam *sucum* substitutum est. — *insidere*, a. *insedere*, Vd². *sedere*, d¹. — *adstringendisque*, a.d. — *Suberi*, Vd. — *utralibet parte*, a. *utralibus parte*, Θ. *utralib;* et *partes*, d. *utralibus ex partes*, V¹. *utealibus partibus*, V².

§ 14. *labiorumque*, V. *labrorumque*, a. *laborumque*, d. — *Calculis*, Va. *Caulis*, d. *Oculis*, Mercur. var. lect. 2, 8., K. — *idem*, Td. — *alopicetis*, V.

§ 15. *serpentium ictibus*, V. *serpentibus*, Td. V. Dioscor. 1, 102. — *si a*, a.d. *sua*, V. — *ramiti*, V. — *cerato*, a. — *e vino*, Vad. et *e vino*, βγ. — *amineo*, ΘV. *amineo*, a.d.βγ. — *dolorum nervores*, V. — *sedat*, d. — *Ramiti*, V. — *prosumt*, a. *ponunt*, Vd. — *ponuntur*, V.

§ 16. *tusis*, a. *tussi*, Vd. — *qui*, om. d. — *mixtus*, a.d. *mixas*, V. *misto*, r. —

vorum dolores sedant. Pilulae adversus serpentium ictus bibuntur aut si eiciatur sanguis; collectionibus inlinuntur. Ramici quoque tenerae tunsae cum axungia et lomento prosunt; bibuntur ex eadem causa; parotidi et strumae cum farina inponuntur. Exprimitur sucus tunsis cum semine qui mixtus 16 oleo caliginem oculorum aufert; item victoriati pondere in vino potus inlitusque cum fico sicca pingui, exemptia granis, vitia testium sanat, tumores discutit et cum fermento strummas. Radix cum foliis trita pota vesicae et stranguriae medetur et contra phalangia. Ramenta pota menses cient, scorponum ictibus adversantur.

11. Cedrus magna quam cedrelaten vocant dat picem quae 17 cedria vocatur, dentium doloribus utilissimam; frangit enim eos et extrahit, dolores sedat. Cedri sucus ex ea quomodo fieret diximus, magni ad volumina usus, ni capiti dolorem inferret. Defuncta corpora incorrupta aevia servat, viventia conrumpit mira differentia, cum vitam auferat spirantibus defunctisque pro vita sit; vestis quoque conrumpit et animalia necat. Ob haec non censeam in anginis hoc remedio 18 utendum neque in cruditatibus, quod suasere aliqui, gustu; dentis quoque conluere ex aceto in dolore timuerim vel gravitati aut vermibus aurium instillare. Portentum est quod tradunt, abortivom fieri in venere ante perfusa virilitate. Phthiriasis perunguere eo non dubitaverim, item porrigines. Suadent et contra venenum leporis marini bibere in passo; 19 facilius in elephantiasi inlinant. Et ulcera sordida et excre-

caligini, V. — illiusquem, V. — fico, Vd. vino, a. — umores, a. — pota, Va d. potaque, βγ. — medentur, Vd. — scorlangia et phapionum, γ vitio operarum. — adver versantur, V.

§ 17. *Cedros, V. — cedroelaten, Vd. — cedria, a. decedria, d. decreta, V. — vocantur, V. — et extrahit, a. extrahit, Vd. — dolorem, Td. — diximus 16, 52. coll. Dioscor. 1, 105. — magni, V (a m. pr., ut videtur) ad. magna, V². — volumina, VTad. lumina, βγ. — nisi, T. — capiti, ΘVTad. capitis, β. — dolorem, Td. dolore, Va. — aevia servat, a (codd. Gel.) et viscerat, d. et viscera, V. — vita, V. — defunctisque, ΘVTad. defunctis, β.*

§ 18. *haec, Vad. hoc, β. — anginis, V. — gustu; dentes, a. gustatu dentes, d. custodentes, V¹. custodientes, V². gustandam, K. — vermium auribus, a. — in venere, ad. invenire, V. fieri, in venere uncta prius virilitate, Pint. — viriditate, Vd. — Ptiriasis, a. Pteriasis, Vd. Esse qui pityriases legere malint, quorum sententiam postea praeferebat Brot., narrat Hard. — item, VTad. itemque, β. — Suadent et, ad. Suadent, V. — venena, d. — cedriam bibere, Gesner. hist. anim. 4, 408. — illinant, Θr. si illinant, a. illinantur, d. illinatur, Vβ. illinant, Brot. γ.*

scientia in iis auctores quidam et oculorum albugines caliginisque inunxere eo et contra pulmonis ulcera cyathum eius sorberi iusserunt, item adversus taenias. Fit ex eo et oleum quod pisselacon vocant, vehementioris ad omnia eadem usus. Cedri scobe serpentis fugari certum est, item bacis tritis cum oleo, si qui perunguntur.

12. Cedrides hoc est fructus cedri tussim sanant, urinam 20 cient, alvom sistunt, utiles ruptis, convolsis, spasticis, stranguriae, volvis admoti, contra lepores marinos eademque quae supra, collectionibus inflammationibusque.

13. De galbano diximus. Neque umidum neque aridum 21 probatur sed quale docuimus. Per se bibitur ad tussim veterem, suspiria, rupta, convolsa; inponitur ischiadicis, lateris doloribus, panis, furunculis, corpori ab ossibus recedenti, strumis, articularum nodis, dentium quoque doloribus; inlinitur et cum melle capitis ulceribus. Purulentis infunditur auribus cum rosaceo aut nardo; odore comitialibus subvenit et volva strangulante vel in stomachi defectu. Abortus non 22 exeuntis trahit adpositu vel suffitu, item ramo hellebori circumlitum atque subiectum. Serpentis nidore urentium fugari diximus; fugiunt et perunctos galbano; medetur et a scorpione percussis. Bibitur et in difficili partu fabae magnitudine in cyatho vini volvasque conversas corrigit, cum murra autem et vino mortuos partus extrahit. Adversatur et venenis, maxime toxicis cum murra et vino; serpentis oleo et spondyllo mixto tactu necat; nocere urinae existimatur.

§ 19. *is*, V. *his*, ad. — *quidem*, Vd. — *inunxere*, V. — *pulmonis*, ad. *pulmones*, T. *pulmonibus*, V. — *ulcera*, Va. *hulceraque*, Td. — *sorberi*, θ Vd. *sorbere*, a βγ. — *taenias*, θ a. *teneas*, V. *tineas*, d β. — *ex ea*, K. — *et oleum*, Va. *oleum*, d. *et oleum ut et quod*, K. — *pisselacon*, d. *piraelacon*, a. *pissaeleon*, V. *cedrelacon*, K. — *vehementiores*, Vd. — *scrobe*, d. — *fugare*, V. — *perungatur*, V.

§ 20. *fructus*, codd. Barbari. *frutices*, VTad. — *pasticie*, Vd. — *stranguriae*, V. — *admoti contra*; pro his vv. habent *contra admota* V ad, *poti contra* r. Id aut reponendum ex Dioscoride aut *vulvis*. Ac *poti contra* legendum esse censet Hard. — *quae*, d. Omitt. Va. — *inflammationibusque admoti*, K.

§ 21. *diximus* 12, 126. coll. Dioscor. 3, 87. — *probatum*, a. — *et quale*, Vd. *et quales*, a. — *ischiadicis*, V. — *ab ossibus recedenti*, d. *ab ossibus recedendi*, V. *ab ossibus recedentibus*, a. *et ossibus recedentibus*, r. — *strangulante*, Vd. *in strangulante*, a. — *vel in*, θ VTd. *vel*, ar. *et in*, βγ. — *stomaci*, V.

§ 22. *adposito*, V. — *ramo*, VTdr. *rami*, a. *ramis*, βγ. — *elebori*, V. — *urentium*, V ad. *usti*, K. — *diximus* 12, 126. — *peruncto*, a. — *ab*, a. — *cyatho vini*, ad. *quiato vini*, V¹. *ciato vini*, V². *vini cyatho*, βγ. — *myra*, V. —

VI. 14. *Similis hammoniacci natura atque lacrimae proban-* 23
dae, ut diximus; mollit, calefacit, discutit, dissolvit, claritati
visus in collyriis convenit, pruritus, cicatrices, albugines
oculorum tollit, dentium dolores sedat, efficacius accensum.
Prodest dyspnoicis, pleuriticis, pulmonibus, vesicis, urinae
cruentae, lieni, ischiadicis potum, — sic et alvom solvit, —
articulis et podagrae cum pari pondere picis aut cerae et
rosaceo coctum. Maturat panos, extrahit clavos cum melle,
— sic et duritias emollit, — lieni cum aceto et cera Cypria
vel rosaceo efficacissime inponitur. Lassitudines perungui
cum aceto et oleo exiguoque nitro utile.

15. *Et styraeis naturam in peregrinis arboribus exposui-* 24
mus. Placet praeter illa quae diximus maxime pinguis, pu-
rus, albicantibus fragmentis. Medetur tussi, faucibus, pectoris
vitiis, volvae praecclusae duritiae laboranti; ciet menses potu
adposituque, alvom mollit. Invenio potu modico tristitiam
animi resolvi, largiore contrahi, sonitus aurium emendare in-
fusum, strumas inlitum nervorumque nodos. Adversatur ve-
nenis quae frigore nocent, ideo et cicutae.

16. *Spondylium una demonstratum infunditur capitibus* 25
phreneticorum et lethargicorum, item capitis doloribus longis;
cum oleo vetere bibitur et in iocinerum vitiis, morbo regio,
comitialibus, orthopnoicis, volvarum strangulatione, quibus et
suffitu prodest. Alvom mollit; inlinitur ulceribus quae ser-
punt cum ruta. Flos auribus purulentis efficaciter infunditur; 26
sed sucus cum exprimitur integendus est, quoniam mire ad-

et vino, VT. et in vino, ad βγ. — partus, om. a. — murra, V. myrrha, ad βγ.
— et vino, VTd. et in vino, αβγ. — spodio, V.

§ 23. *probandae ratio ut, K. — diximus 12, 107. coll. Dioscor. 3, 88. —*
calefacit, Vd. calfacit, αγ. — dyspnoicis, Vd. — pleuricis, a. — sciadicis, V.
— duricias, V. — lieni, a. lienis, Vd. — et cera, a. cum cera, Vd. — Cy-
pra, V. — utile, Vd. utile est, β.

§ 24. *syracis, Vd. — exposuimus 12, 124. coll. Dioscor. 1, 79. — fragmen-*
tis, Vd. stragentis, a. — duritiae, ad. duritiae, V. duritiae, Θ. — adpositu-
que, VTd. adposituque, a. apposituque, βγ. ἐμμηνά τε ἀγεί πινόμενος καὶ
προσπινόμενος, Dioscor. — potum, V. — modicae, a. — largiori, d. — emen-
dare, ita nos scripsimus. emenda'i, V. emendat, ad βγ. — infusum, ad. infu-
sam, V. infusus, K. — illitum, Vd. illitus, K. — adversarum, V, unde conilio
adversari item legendum esse.

§ 25. *Spondylium, Vd. Spondylium, βγ. — demonstratum 12, 128. coll.*
Dioscor. 3, 80. — freneticorum, V. — veteri, d. — comicialibus, V. — quae
serpunt, Θ VTd. quae serpent, a. serpentibus, β.

§ 26. *prurulentis, d.*

petitur a muscis et similibus. Radix derasa et in fistulas coniecta callum earum erodit; auribus quoque instillatur cum suco. Datur et ipsa contra morbum regium et in iocineris vitio et volvarum; capillos crispas facit peruncto capite.

17. Sphagnos sive sphacos sive bryon et in Gallia, ut indicavimus, nascitur, volvis decocto insidentium utilis, item genibus et feminum tumoribus mixtus nasturtio et aquae salsae tritus; cum vino autem ac resina sicca potus urinam pellit celerrime. Hydropicos inanit cum vino et iuniperis tritus ac potus.

18. Terebinthi folia et radix collectionibus inponuntur; decoctum eorum stomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in vino et contra difficultatem urinae, ventrem leniter emollit, venerem excitat.

19. Piceae et laricis folia trita et in aceto decocta dentium dolori prosunt, cinis corticum intertrigini, ambustis; potus alvom sistit, urinam movet; suffitu volvas corrigit. Piceae folia privatim iocineri utilia sunt drachmae pondere in aqua mulsa pota. Silvas eas dumtaxat quae picis resinaeque gratia radantur utilissimas esse phthisicis aut qui longa aegritudine non recolligant viris satis constat et illum caeli aera plus ita quam navigationem Aegyptiam proficere, plus quam lactis herbidos per montium aestiva potus.

20. Chamaepitys Latine abiga vocatur propter abortus, ab aliis tus terrae, cubitalibus ramis, flore pinus et odore; altera brevior et incurvae similis; tertia eodem odore et ideo no-

fistula, V. — quoque, om. d.

§ 27. *Sphacnos, Va². phagos, a¹ d. — phacos, V. — bryon, V. — indicavimus 12, 108. coll. Dioscor. 1, 20. — decocto, ποιεῖν πρὸς τὰ περὶ μῆτραν ἐν ἀπεψήμασιν εἰς ἐγκάθισμα, Dioscor. Omitt. VTad. — aquae salsae, Vd. aqua salsa, aβγ. — autem, θVTadr. Om. β. — ac resina, θar. et resina, VTd. — iuniperis, θVTad. iunipero, β. — ac potus, θTad. et potus, Vβ. — Terebinthi, V uti plerumque. Ceterum v. Dioscor. 1, 91. — leviter, a.*

§ 28. *prodest, Vad. Ceterum v. Dioscor. 1, 86. — intertrigini, Va. intertrigina, d. intertrigini et, βγ. — Pice, V. — potata, d. — raduntur, Dalec. — phisicis, V. — recolligant vires satis, a. recolligantur essatis, V. recolligantur esse satis, d. recolligunt, Dalec. — caeli, a. caeri, V. ceri, d. — lactis per herbidorum montium, K.*

§ 29. *Latine abiga vocatur dicitur, a. Haec omnia omittunt Vd. Ceterum v. Dioscor. 3, 165. 166. — propter abortus, d. propter abhortus, V. abortus propter, a. — et odore, V¹ad. sed odore, V². — alter albior, V. — incurva, Vd. — parvula, θVad (codd. Barbari). parvulo, β. — colicula, θV (codd. Barbari). — digitali, θVad. crassitudine digitali, codd. Barbari, β. — iocineris, V.*

mine quoque, parvola, cauliculo digitali, foliis scabris, exilibus, albis, in petris nascens, omnes herbae sed propter cognationem nominis non differendae. Prorsum adversus scorpionum ictus, item iocineri inlitae cum palmis aut cotoneis; renibus et vesicae decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quoque regio et urinae difficultatibus ex aqua decoctae bibuntur. Novissima contra serpentis valet cum melle; sic et adpositu volvas purgat; sanguinem densatum extrahit pota, sudores facit perunctis ea, peculiariter renibus utilis. Fiunt ex ea et hydropicis pilulae cum fico alvom trahentes. Lumborum dolorem victoriati pondere in vino finit et tussim recentem. Mortuos partus ex aceto cocta et pota eicere protinus dicitur.

21. Cum honore et pityusa simili de causa dicitur, quam quidam in tithymali genere numerant; frutex est similis piceae, flore parvo purpureo. Bilem et pituitam per alvom detrahit radix decocti hemina aut seminis lingula in balanis. Folia in aceto decocta furfures cutis emendant, mammas quoque mixto rutae decocto et tormina et serpentium ictus et in totum collectiones incipientis.

22. Resinam supra dictis arboribus gigni docuimus et genera eius et nationes in ratione vini ac postea in arboribus. Summae species duae, sicca et liquida. Sicca e pinu et picea fit, liquida terebintho, larice, lentisco, cupresso; nam et haec ferunt in Asia ac Syria. Falluntur qui eandem putant esse e picea atque larice; picea enim pinguem et turis modo suco-

§ 30. *adpositu*, V a d. *apposita*, β. — *potata*, d. — *fico*, θ V a. *fieu*, d β. — *Lumborum*, θ V T a d. *Lumborum quoque*, β. — *finis*, V a. *sanat*, T d. — *et pota*, θ V T d. *pota*, a. *potaque*, β. — *protinus*, V a. *statim*, T d.

§ 31. *Cum honore*, a. Omitt. V T d (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 145.). Ceterum v. Dioscor. 4, 63. — *dicitur*, V. — *quidem*, V. — *intymalligine renumerant*, V. — *frutex*, a d. *fuit*, V. — *est similis*, a. *exsimilis*, V. *similis*, d. — *piceae*, V. — *lingulam*, V. *lingula*, a d β. — *in balneis*, K¹. *in phoenicobalanis*, K². — *furfuris*, V. — *cutis*, V a d. *capitis*, Murbac. — *mixto rutae decocto*, V a. *mixta ruta decocta*, T d. — *tormina*, a. *turbina*, V d.

§ 32. *supra*, V d. e *supra*, a β γ. — *docuimus* 14, 122 seqq. — *et nationes*, a. *nationes*, V d. — *postea* 16, 38 seqq. — *picea*, a d. *pice*, V. — *liquida*, V a d. *liquida e*, β γ. — *larice*. Nam *lentiscus et cupressus in Asia ferunt ac Syria*, K. — *nam et*, θ V T a d. *nam*, β. — *haec*, θ V. *haec*, T a β γ. *ea*, d. — *afferunt*, d. — *ac*, V. *et*, a d β γ.

§ 33. *esse*, a d. *eam esse*, V. — *e picea*, a. *picem*, V d. — *laricem*, V. — *pinguem*, a (codd. Barbari). *pingue*, V d. — *turis*, Barbar. a d. *tursi*, V. *thyrsi*, codd. Barbari.

sam fundit, larix gracilem ac mellei coloris, virus redolentem. Mediei liquida raro utuntur et in ovo fere e larice propter tussim ulceraque viscerum, nec pinea magnopere in usu, ceteris non nisi coctis; et coquendi genera satis demonstravimus. In arborum differentia placet terebinthina odoratis-³⁴ sima atque levissima, nationum Cypria et Syriaca, utraque mellis Attici colore, sed Cypria carnosior sicciorque. In sicco genere quaerunt ut sit candida, pura, perlucida, in omni autem ut montana potius quam campestris, item aquilonia potius quam ab alio vento. Resolvitur resina ad vulnorum usus et malagmata oleo, in potiones amygdalis amaris. Na-³⁵ tura in medendo contrahere vulnera, purgare, discutere collectiones, item pectoris vitia. Terebinthina; inlinitur eadem calida membrorum doloribus spatiasque in sole avellitur, et totis corporibus mangonum maxime cura ad gracilitatem emendandam, spatiis ita laxantium cutem per singula membra, capacioraque ciborum facienda corpora. Proximum³⁶ locum optinet e lentisco; inest ei vis adstringendi, movet et ante ceteras urinam. Reliquae ventrem molliunt, cruda concocunt, tussim veterem sedant, volvae onera extrahunt etiam suffitae; privatim adyersantur visco, panos et similia cum sebo taurino et melle sanant. Palpebras lentiscina commo-

melli, V. — coloris, VTd. liquoris, aβγ. Receptam lectionem tnetur ipse Plin. 16, 43. — verius, a. — e ante larice omitt. Vd. — nec, Vd. ut, a. — usus, V. — et coquendi, ad. equoquendi, V. — demonstravimus 16, 53. — § 34. In, omitt. Vd. Ceterum γ. Dioscor. 1, 91. — arborum, Vd. resinarum, K. — odorantissima, a. — atque, a. quae, Vd. — colore, ad. colores, V¹. coloris, V². — et, V. — sicciorque, a. crassiorque, VTd. — quaerunt, a. quaerunt, Vd, quod fortasse verum recipere tamen dubitavi. — in omni, a. nomini, V. nomina, d. — adaquilonia, V. Haec sunt partim sumpta ex Theophr. hist. plant. IX. 2, 3. — malagmata, V. — oleo, Va. cum oleo, Td. — in potiones, a. in potiones, V. impetigines, Td.

§ 35. contra pectoris, K. — vitia, Kad. via, V. — Terebinthina; hanc vocem nulla structurae sensusque ratione habita ad superiora referunt Hard. γ; nos antiquam interpunctionem revocavimus, sed ita, ut post eam nonnulla verba excidisse censeamus, ad quam sententiam pronomen eadem nos ducit. Incipiebant verba illa omissa a voce verbo inlinitur simili, unde lacunam indicavi. — inlinitor, V. — eadem, Vaddθρφ. et eadem, β. — callido, a. — membrorum, addθρφ. membrum, V. pernionum, Gronov. — spatiasque, Vd. spatia usque, addθρφ. spasticisque, θρβγ. — in sole avellitur, θVTd. in sole evellitur, arddθρφ. illinitur in sole, β. in sole. Illinitur, γ. — et totis, θVTadrdθρφ. totisque, β. „Intellige, illinitur et avellitur similiter.” GRON. — angonium, V. — crura, Vd. — ad gracilitatem emendandam, a. a gracilitate emendandam, V. emendanda a gracilitate, d.

§ 36. vis, ad. vis et, V. — molliuntur, V. — sanat, Vd. — commodissima, Vd.

dissime replicat, fractis quoque utilissima et auribus purulentis, item in pruritu genitalium; pinea capitis vulneribus optume medetur.

VII. 23. Pix quoque unde et quibus conficeretur modis ³⁷ indicavimus, et eius duo genera, spissum liquidumque. Spissarum utilissima medicinae Bruttia, quoniam pinguisima et resinosisima utrasque praebet utilitates, ob id autem magis rutila quam ceterae; id enim quod in hoc adiciunt, ex mascula arbore meliorem esse, non arbitror posse intellegi. Picis natura excalfacit, explet; adversatur privatim cerastae ³⁸ morsibus cum polenta, item anginae cum melle, destillationibus et sternumentis a pituita. Auribus infunditur cum rosaceo, inlinitur cum cera, sanat lichenas, alvum solvit, excreationes pectoris adjuvat ecligmate aut inlitis tonsillis cum melle; sic et ulcera purgat, explet. Cum uva-passa et axungia carbunculos purgat et putrescentia ulcera, quae vero serpunt, cum pineo cortice aut sulphure. Phthisicis etiam cyathi ³⁹ mensura quidam dederunt et contra veterem tussim. Rhagadas sedis et pedum panosque et unguis scabros emendat, volvae duritias et conversiones odore, item lethargicos; strumas cum farina hordeacea et pueri inpubis urina decocta ad suppurationem perducit. Et ad alopeciās sicca pice utuntur,

§ 37. *modis conficeretur*, d. — *indicavimus* 14, 122 seqq. coll. Dioscor. 1, 97: — *et eius*, a. *eius*, Vd. V. § 32. — *Spissimarum*, a. — *medicinae*, VT ad. *medicinae est*, β. — *Bruttia*, a. *Bruttea*, V. *Brutea*, d. *Brutia*, βγ. — *ob id autem magis*, ita nos scripsimus. *ob id amagis*, V. *ob id magis*, ad βγ. *ad idque magis*, K. — *hoc mihi suspectum est*, quia haec vox non habet, quo referatur. Nullo modo enim ē superioribus suppleri potest *genus*; deinde neutrum genus damnatur eo, quod sequitur *meliozem*. Hinc legendum est *hac* sc. pice. — *ex*, V. *e*, ad βγ. — *arbore meliorem*, ad. *arborem*, V.

§ 38. *cerastea*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 94. — *destillationibus*, a. *destinationibus*, Vd. *distillationibus*, βγ. — *sternumentis e pituita*, V. *sternutamentis a pituita*, θ. *sternutamentis e pituita*, Tdγ. *sternutamenta pituitas*, a. *sternumenta pituitas*, δ. *sternutamentis pituitis*, codd. Barbari. *sternutamentis. Pituitis aurium*, K. *sternutamentis. Purulentis*, β. Ex illis codd. lectionibus retinimus *sternumentis et a*, quia e hoc sensu apud Plinium legi non memini, coll. ad 36, 133. — *excreationis*, V. — *elicmatae*, V. — *inlitis*, Vd. *illitis*, βγ. — *explet cum uva passa et axungia. Carbunculos*, β. Meliorem interpunctionem commendarunt Dalec. ex Dioscor. 1. l. et Hard. ex Plinio Valer. 3, 22, 30. — *purgat et*, a. *purgat, d. purgat explet cum uva passa et axungia*, V superiora male repetens. — *sulphure*, V.

§ 39. *Phthisici*, d. — *etiam*, V. Omitt. ad γ. — *mensura*, a. — *quidem*, d. — *Ragadas*, Vd. *Ragadis*, a. — *strumas*, Vd. *strumas item*, aβγ. — *ad suppurationem*, ad. *et suppurationem*, V. — *Et ad*, Va. *Et*, d. Ceteram v. Dioscor. 1, 96.

ad mulierum mammas Bruttia ex vino subfervefacta cum pol-
line farracio quam calidissimis inpositis.

24. Liquida pix oleumque quod pisselaeon vocant quem- 40
admodum fieret diximus; quidam iterum decocunt et vocant
palimpissam. Liquida anginae perunguntur intus et uva. Ad
aurium dolores, claritatem oculorum, oris circumlitiones, su-
spiriosas volvas, tussim veterem et crebras excreationes
pectoris, spasmos, tremores, opisthotonos, paralysis, nervo-
rum dolores. Praestantissimum ad canum et iumentorum
scabiem.

25. Est et pissaspaltos mixta bitumini pice naturaliter 41
ex Apolloniatarum agro. Quidam ipsi miscent praecipuum
ad scabiem pecorum remedium aut si fetus mammas laeserit
matrum. Optimum ex eo quod cum fervet innatat.

26. Zopissam eradi navibus diximus cera marino sale ma-
cerata; optima haec a tirocinio navium; additur autem in
malagmata ad discutiendas collectiones.

27. Taeda decocta in aceto dentium dolores efficaciter
conluunt.

28. Lentisci ex arbore et semen et cortex et lacrima uri- 42

Bruma, V. — ex vino, om. a.

§ 40. *pice*, V. — quod, ad. eo quod, V. — *pissaeleon*, V. — *diximus* 16, 52.
15, 28. — *decocunt*, V¹. *quoquunt*, V². *decoquunt*, ad βγ. Ceterum v. Dioscor.
1, 97. — *palimpissa*, V d. — Ad, omitt. V ad. — *aurium*, V. *arium*, ad. — *clarita-*
tem, a. *claritati*, V d. — *suspiriosas*, θ V d. *suspiriosos*, βγ. Verba *suspirio-*
sas — *pectoris* omittit a. *Suspiriosae* vulvae eadem esse videntur, quae *exanima-*
tae dicuntur 32, 28.; vulvae conversione *suffocantur* mulieres 20, 238. *Suspiriosos*
vero homines intelligi non posse docet, quod in toto hoc loco morbi, neque
homines laborantes commemorantur. — *tremores*, a. *tremoles*, V. *tremulos*, d. —
dolores praestantissima, et ad canum iumentorumque, K. Ut haec scriptura certē
est interpolatio, ita non minus certum multa in hac paragrapho esse corrupta.
Cum enim Plinius antea commemoraverit liquidam picem et pisselaeon, pri-
mum id fuisse docet adiectivum *Praestantissimum*, unde apparet plura verba
excidisse, quibus pisselaeon nominabatur. Huc accedit, quod, sive cum βγ le-
gimus *ad aurium dolores*, sive cum codd. *aurium dolores*, haec verba non habent,
unde pendeant. Qualia autem illa, quae exciderunt, fere fuerint, divinare pos-
sumus ex Dioscoride 1, 95., qui ait: *ποιεῖ δὲ (τὸ πισσέλαιον) πρὸς ὕδα καὶ ἡ*
ὕψα πίσσα.

§ 41. *pissaspaltos*, V. *pissaspaltos*, d. De pissaspalto v. Dioscor. 1, 100. —
bitumini, a. *bituminis*, V d. — *Apolloniatarum*, θ V T ad. *Apollionatarum*, β. —
laeserit matrum. *Optimum*, K. *laeserit*. *Maturum optimum*, V ad βγ. *laeserit*. *Nat-*
urale optimum, Barbar. — *fervet innatat*, a. *fervent innatant*, V d. *quod aquae*
ferventi innatat, K. — *diximus* 16, 56. coll. Dioscor. 1, 98. — *ad*, V ad. *et*
ad, K. — *Teda decocta*, r. *Teda decoctaeque*, V. *Tede decocte eque*, T. *Teda*
decocte eque, d. *dete decoctaeque*, a. *Tedae decoctae*, β. — *coluunt*, V.

nam cient, alvom sistunt; decoctum eorum ulcera quae serpunt fotu; inlinitur in umidis et igni sacro; gingivas conluit. Folia dentibus dolore atteruntur, mobiles decocto conluuntur; capillum tinguunt. Lacrima sedis vitiis prodest, cum quid sicari excalfierive opus sit; decoctum et e lacrima stomacho utile, ructum et urinam movens, quod et capitis doloribus cum polenta inlinitur; folia tenera oculis inflammatis inlinitur. Mastiche lentisci replicandis palpebris et ad extendendam cutem in facie et zmegmata adhibetur et sanguinem reicientibus, tussi veteri; et ad omnia quae acaciae vis. Medetur et attritis partibus sive oleo e semine eius facto ceraeque mixto, sive foliis ex oleo decoctis, sive cum aqua virilia foveantur. Scio Democratem medicum in valetudine Considiae M. Servili consularis filiae omnem curationem austeram recusantis diu efficaciter usum lacte caprarum quas lentisco pascebant.

VIII. 29. Platani adversantur vespertilionibus, pilulae earum in vino potae denariorum tri pondere omnibus serpentium et scorpionum venenis, item ambustis; tunsae autem cum aceto acri magisque scillite sanguinem omnem sistunt

§ 42. *Lentisci ex arbore*, r. *Lentisci et arbores*, Vβ. *Lentiscis est arbores*, a. *Lentisci et arbor*, Td. — *potu*, V. — *sacro*. *Eo gingivas colluunt*, r. — *dolore*, V ad. in *dolore*, βγ. Vid. ad 32, 113. — *coluuntur*, V. — *tinguit*, V ad. tinguunt, βγ. *tingit lacrima*. *Sedis*, r. — *vitis*, V. — *decoctum et e lacrima*; his in verbis particula et librariis debere videtur, cum nulla prorsus eius sit causa. Decoctum aliarum partium lentisci aliis malis utile fuit. — *utile ructum*, a d. *utile ructus*, T. *utiliter ustum*, V. — *doloribus*, θ VT ad. *dolori*, β. — *inlinitur*, a d. *linitur*, θ V.

§ 43. *Mastiche*, a. *Mastice*, Vd. *Item mastiche*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 1, 90. — *extendendam*, V ad. *exterendam*, r. *extergendam*, K. — *zmeconata*, V. *smegmata*, a d βγ. — *ad omnia quae acaciae vis*, ita nos scripsimus ex Dioscor. 1, 89: καὶ καθόλου ἀντὶ ἀξαιτίας καὶ ὑποκρίσεως ἔνεστιν αὐτῷ (τῷ σκίνῳ) χρῆσθαι. *ad omnia quae eis*, θ. *ad omnia quaevis*, r. *ad omnia quae eius*, a. *omnia quae ius*, V¹. *omnia quae ius*, V². *amonia quaevis*, Td. *ad omnia quae hammoniaci vis*, βγ. Nomen ACACIAE facile absorberi potuit per proximas litteras similes QVAE VIS; de ipsa planta v. § 109. 110. Ceterum in verbis et *ad omnia* vitium latet; nam haec verba pessime proximis concinunt. Legendum ei et *ad omnia* i. e. praeter ea, quae de lentisco diximus, est ei etiam vis ad omnia, quae est acaciae. Pronomen per particulam et absorptum. — *atritis*, V. — *paribus* i. e. testiculis, Barbar. — *virilia*, Barbar. a. *ut ita*, VTd. *naturalia*, Dalec. — *Democritem*, d. — *Considiae M.*, a. *considentem*, d. *Considiae*, V. — *consolaris*, V. — *lentiscion*, a. — *pascebant*, θ Vd. *pascebat*, a βγ.

§ 44. *scorpionibus*, K. De platani vi medica v. Dioscor. 1, 107. — *denarium*, om. V. — *et scorpionum*, a. Omitt. θ VTK d. — *item*, V d δ ϑ ρ ϕ. *medentur*; item, βγ. Nihil horum habet a. — *scillite*, Vd. *scilliti*, a γ. *scillino*, r. — *omnem* — *lentiginem*, a. Omitt. Vd.

et lentiginem et carcinomata melaniasque veteres addito melle emendant. Folia autem et cortex inlinuntur collectionibus et 45 suppurationibus, et decoctum eorum; corticis autem in aceto dentium remedium est, foliorum tenerrima in vino albo decocta oculorum. Lanugo foliorum et auribus et oculis inutilis. Cinis pilularum sanat ambusta igni vel frigore. Cortex e vino scorponum ictus restinguit.

30. Fraxinus quam vim adversus serpentis haberet indi- 46 cavimus. Semen foliis eius inest, quae medentur iocineris, laterum doloribus in vino, aquam quae subit cutem extrahunt. Corpus obesum levant onere sensim ad maciem reducentia, iisdem foliis cum vino tritis ad virium portionem ita ut puero quinque folia tribus cyathis diluantur, robustioribus septem folia quinis vini. Non omittendum ramenta eius et scobem a quibusdam cavenda praedici.

31. Aceris radix contunsa e vino iocineris doloribus efficacissime inponitur.

32. Populi albae uvarum in unguentis usum exposuimus. 47 Cortex potus ischiadicis, stranguriae prodest, foliorum sucus calidus aurium dolori. Virgam populi in manu tenentibus intertrigo non metuitur. Populus nigra efficacissima habetur quae in Creta nascitur. Comitilibus semen ex aceto utile.

melaniasque, Barbar. melanias quoque, β. melandriasque, ΘVTad. — melle, a. mala, Vd.

§ 45. *Folia autem, VTadr. Folia, βγ. — decoctum, a. decocto, Vd. Verba et decoctum eorum delet Dalec. — in aceto, Va. cum aceto, d. — foliorum, ΘVTad. folia eorum, β. — albo, V. — et auribus, V. ut auribus, ad. — e vino, Va. ex vino, Td. — restringit, r.*

§ 46. *indicavimus 16, 63. 64. coll. Dioscor. 1, 108. — quae medentur, ΘV. quo medentur, adβγ. quod medetur, T. — iocineris, Vad. iocineris et, βγ. — laterum, VTad. lateris, βγ. — onerem, V. — reducentia, Vad. reducentes, βγ. — isdem, V. — portione, V. — diluantur, Vd (codd. Gel.) dirivantur, a. dentur, K. — folia septem, Td. — quinis, ΘVTad. quinque, β. — vini, VTa. cyathis vini, dβγ. — a quibusdam, ΘVTd. quibusdam, aβ. ac quibus, r. — e vino, ΘVTad. Om. β. — efficacissime, Vad (codd. Gel.) utilissime, r.*

§ 47. *exposuimus 12, 132. coll. Dioscor. 1, 109. — potu, d. — ciadicis, V. — stranguriae, Vd. et stranguriae, aβγ. — metuitur, Dalec. Td. metuatur, Vaβ. V. Hand. Lehrbuch des lat. Stils p. 177. et Tursell. 4, 266. — aceto, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 110. — utile, omitt. Vad. — Infundit, Vad. — ex attritu, Gron. et attritu, ar. ex atrita, ΘV. ex attrita, Td. et attrita, dδρρβ. — abortas, ita nos scripsimas. odoratas, ΘVTad. odoratus, rδδρρ. corporis, β. ortas, Gronov. γ. Ille cum sensum loci recte perspexerit, nostra tamen emendatio a scriptura codd. propius abest, et similiter Plin. dixit caprisque caecitas*

Fundit illa et resinam exiguum qua utuntur ad malagmata. Folia podagris in aceto decocta inponuntur. Umor e cavis populi nigrae effluens verrucas papulasque ex attritu obortas tollit. Populi ferunt et in foliis guttam ex qua apes propolim faciunt; gutta quoque aequae ac propolis ex aqua efficax.

33. Ulmi et folia et cortex et rami vim habent spissandi 48 et vulnera contrahendi; corticis utique interior tilia lepras sedat et folia ex aceto inlita. Corticis denari pondus potum in hemina aquae frigidae alvom purgat pituitasque et aquas privatim trahit. Inponitur et collectionibus lacrima et vulneribus et ambustis quae decocto fovere prodest. Umor in foli- 49 culis arboris huius nascens euti nitorem inducit faciemque gratiorem praestat. Cauliculi foliorum primi vino decocti tumores sanant extrahuntque per fistulas; idem praestant et tiliae corticis. Multi corticem conmanducatum vulneribus utilissimum putant, folia trita aqua adaspersa pedum tumori. Umor quoque e medulla, uti diximus, castratae arboris effluens capillum reddit capiti inlitis defluentisque continet.

34. Arbor tilia lenius ad eadem fere utilis est atque olea- 50 ster; folia autem tantum in usu ad infantium ulcera, et in ore conmanducata et decocta urinam oient, menses sistunt inlita, sanguinem pota detrahunt.

oboritur 10, 115. — et in foliis, *Θ* VT ad r. et foliis, *β*. — qua apes — aequae ac propolis, om. d. — quoque, VT d. Omitt. Hard. *γ*. — aequae ac propolis, Hand. Tursell. 1, 193. aquae propolis, VT d *β*. aequae propoli, Hard. *γ*. — ex aqua, VT d. ex qua, a. — efficax, VT ad. remedium quam efficax est, *β*. faciunt ad multa remedium quam efficax, K¹. faciunt. Propolis impetigini ex aqua remedium, K².

§ 48. inlita, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 112. — Cortices, V. — trahit, a. tardit, V. tradit, d.

§ 49. folliculis, V. — huius arboris, d. — primo vini, *Θ* Va. primo vino, d. — decocti, a. decocto, *Θ* V d. — sanat, V. — pus fistulis, K. — praestante tilia, V. — et tiliae — putant, om. a. — corticis, Barbar. *Θ* K. cortices, d *β*. cortice, V. — adaspersa, VT d. adaspersas, *Θ*. aspersa, a *βγ*. Factum est illud verbum a Plinio ad v. adalligo analogiam, quod praeter ceteros amat. — ut, V. — diximus 16, 191. — capillos, Dalec. — inlitos, V.

§ 50. Abortilia, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 125. — lenius, *Θ* V. leniter, d. leniter tusa, a *βγ*. — atque, V ad. ad quae, K. — ad infantium, ita nos scripsimus. et ad infantium, V ad *βγ*. Copula a librariis temere inserta per vicinitatem eiusdem copulae bis statim recurrentis. — et in ore, V d. in ore, a *βγ*. — et conmanducatum et decoctum, V ad. conmanducata; decocta, *βγ*. Copula priori loco posita iterum librariis debetur, qui h. l. in hac vocula ponenda satisfacere sibi prorsus non potuerunt.

35. Sambucus habet alterum genus magis silvestre quod 51
Graeci chamaeacten, alii helion vocant, multo brevius. Utrius-
que decoctum in vino veteri foliorum vel seminis vel radices
ad cyathos binos potum stomacho inutile est, alvo detrahens
aquam; refrigerat etiam inflammationem maxime recentis
ambusti et canis morsum cum polenta mollissimis foliorum
inlitis. Sucus cerebri collectiones privatimque membranae
quae circa cerebrum est lenit infusus. Acini eius infirmiores 52
quam reliqua tingunt capillum; poti acetabuli mensura urinam
movent. Foliorum mollissima ex oleo et sale eduntur
ad pituitam bilemque detrahendam. Ad omnia efficacior quae
minor; radices eius decoctae in vino duo cyathi poti hydro-
picos exinaniunt, volvas emolliunt; has et foliorum decocta
insidentium. Caules teneri mitioris sambuci in patinis cocti
alvom solvont; resistunt folia et serpentium ictibus in vino
pota. Podagris cum sebo hircino vehementer prosunt cauli- 53
culi inliti; iidem in aqua macerantur ut sparsa ea pulices
necentur. Foliorum decocto si locus spargatur, muscae ne-
cantur. Boa appellatur morbus papularum, cum rubent cor-
pora; sambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus ex
vino albo potus alvom solvit.

36. Iuniperus vel ante cetera omnia excalfacit, extenuat, 54
cedro alias similis. Et huius duo genera, altera maior, altera
minuta; utraque accensa serpentis fugat. Semen stomachi,
pectoris, lateris doloribus utile, inflationes algoresque discutit,

§ 51. *Sabucus*, V; v. ad 16, 103. — *chamaeacten*, a. *ameactem*, V. *ineacte*, d. — alii, a. Omitt. Vd. — *hellon*, V ad. *χαμαϊδερη χαλεϊτραι*, οἱ δὲ ἔλειος ἀρτή, Dioscor. 4, 172. — *foliorum*, a. et *foliorum*, Vd. — vel *seminis*, Va. et *seminis*, d. — *inutilis*, a. — *morsus*, a. — *mollissima*, V.

§ 52. *decoctae in vino*, V ad. in *vino decoctae*, βγ. — *has et*, θ a. *basses*, V. *bases*, d. — *decocta*, θ V ad. *decoctum*, β. — *Caules*, a. *Caudis*, Vd.

§ 53. *Podagris*, Vd. *Podagricis*, a βγ. — *idem*, V. *iidemque*, a βγ. — *sparsa ea*, Vd. *sparsae*, a. *ea sparsa*, βγ. — *appellatur*, a d. *appellantur*, θ V. sic *ap-
pellatur*, K. — *morbos*, V. — *verberantur*, d.

§ 54. *Iuniperus*, a. *Ceterum* v. Dioscor. 1, 103. — *omnia cetera*, d. — *ex-
calfacit*, T. — *extenuat*, om. T. — *cedro alias similis*, θ V T ad. *cedro ata
similis*, θ. *cedri desimilis*, δ p. *cedride similis*, φ. *cedro assimilis*, β. *cedro alia
similis*, Gronov. — *huius*, V T d. *eius*, a βγ. — *altera maior*, omitt. V ad. —
minuta, Vd. *minor*, a βγ. — *Fructus stomachi*, Dalec. — *inflationes*, Barbar.
Vd. *inflammationes*, a. — *tussis*, T. *usis*, V. *tusses*, a d βγ. — *conquocquid*, V. —
et, omitt. V T ad.

§ 55. *tumore*, V. — *nigro vino*, Vd. *vino nigro*, a βγ. — *et antidotis*, Va. *antidotis*, d. — *ex oxyporis*, K. — *oculis in*, V ad. *oculorum*, T. — *qui et*, Va. *qui*, d. — *ictus*, θ V T. *metus*, a. *metu*, d βγ.

tussis concoquit et duritias. Inlittum tumores sistit, item al- 55 vom bacis ex nigro vino potis, item ventris tumores inlittis; miscetur et antidotis oxyporis, urinas ciet; inlittitur et oculis in epiphoria, datur convolsis, ruptis, torminibus, volvis, ischia- dicis cum vino albo potum pilulis quaternis aut decoctis vi- ginti in vino. Sunt qui et perunguant corpus e semine eius in serpentium ictus.

IX. 37. Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit 56 sed, si prius colligatur, sanguinem reicientibus prodest. Cor- ticis e ramis primis cinis clavom et callum aqua mixta sanat, vitia cutis in facie emendat, magis admixto suco suo. Est autem hic trium generum: unum arbor ipsa exsudat cum- mium modo; alter manat in plaga, cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine; hic valet ad expurganda quae obstant oculis, item ad spissanda quae opus sunt ciendam- que urinam et ad omnis collectiones intus extrahendas. Ter- 57 tius sucus est detruncatione ramorum a falce destillans. Ex his ergo aliquis cum rosaceo in calyce punici calfactus au- ribus infunditur; folia cocta et cum cera trita inponuntur, item podagricis. Cortice et foliis in vino decoctis foveri ner- 58 vos utilissimum. Flos tritus cum foliis furfures purgat in facie; folia contrita et pota intemperantiam libidinis coercent atque in totum auferunt usum saepius sumpta. Amerinae nigrae semen cum spuma argenti pari pondere a balineo in- littum pilotrum est.

§ 56. *sanguine*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 135. — *cummium*, *Θ.* *cuminum*, d. *gummium*, V a γ. *gummi*, β. — *alter*, ita nos scripsimus. *alterum*, V a d β γ, quam quidem scripturam Hard. ita explicat: „Manat arbor e plaga sucum alterum.” Iam licet sciam multos olim viros doctos transitivum usum verbi *manandi* longe extendisse (v. Heins. ad Ovid. metamm. 6, 312. et quos laudat Schmid. ad Horat. epp. I. 19, 44.), tamen hic usus prosae orationis scripto- ribus vindicari non potest; certe Plinii loci, quos Heins. laudat, 14, 122. 23, 70. dudum sunt e melioribus codd. correcti, et qui unus restabat 37, 170. per B est integritati restitutus. Hoc vero loco *alter* in *alterum* tam propter praecedens *unum*, quam per viciniam vocis *manat* facillime corrumpi potuit; ad verbum *floret* autem e superioribus arbor supplendum. — *e plaga*, K. — *cum floret*, λαμβάνεται δὲ καὶ ὅπως ἐξ αὐτῆς ἐντεταμένον τοῦ φλοιοῦ κατὰ τὴν ἀν- θησιν, Dioscor. *cum flore*, V a d. — *valet*, r. Omitt. V T a d β γ. — *purganda*, r. — *obstant*, a. *obsistent*, V. *obsistunt*, T d. *obstant*, r. — *sint*, T d. — *intus*, V a d. *illitus*, K.

§ 57. *a salice*, Dalec. — *destillans*, V. *distillans*, a d β γ. — *Ex*, a d. *Et*, V. — *punici*, Barbar. ad. *punico*, Θ V T. — *folia*, V d. *vel folia*, a β γ.

§ 58. *decoctis*, d. *decocti*, V a. — *sumptus*, a. — *spuma*, V a d¹. *axungia*, d¹. — *balineo*, Θ. *balneo*, V a d β γ.

PLIN. IV.

38. Non multum a salice vitilium usu distat vitex, folio- 59
rum quoque adspectu, nisi odore gratior esset. Graeci lygon
vocant, alias agnon, quoniam matronae thesmophoriis Athe-
niensium castitatem custodientes his foliis cubitus sibi ster-
nunt. Duo genera eius: maior in arborem salicis modo ad-
surgit, minor ramosa, foliis candidioribus lanuginosis. Prima 60
album florem mittit cum purpureo, quae et candida vocatur,
nigra, quae tantum purpureum. Nascuntur in palustribus
campis. Semen potum vini quendam saporem habet et dici-
tur febris solvere et, cum unguantur oleo admixto, sudorem
facere sicut lassitudinem dissolvere, urinam ciet et menses.
Caput temptant vini modo, — nam et odor similis, — et
inflationes pellunt in inferiora, alvom sistunt, hydropicis et
lienibus perquam utiles. Lactis ubertatem faciunt, adversan- 61
tur venenis serpentium, maxime quae frigus inferunt. Minor
efficacior ad serpentis; bibitur seminis drachma in vino vel
posca aut duabus foliorum tenerrimorum. Et inlinuntur utra-
que adversus araneorum morsus, vel perunctis tantum, suf-
fitu quoque aut substratu fugant venenata. Ad venerem in- 62
petus inhibent eoque maxime phalangiis adversantur, quorum
morsus genitale excitat; capitis dolorem ex ebrietate sedant
cum rosaceo flos tenerique cauliculi. Seminis decoctum ve-
hementiorem capitis dolorem dissolvit fotu et vulvam etiam
suffitu vel adposito purgat, alvom cum puleio et melle po-
tum; vomicas et panos facile concoquit tunsum, cum farina

§ 59. *Nomen*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 134. — *vitidum*, V. — *itex*, V. — *lygon*, V ad. — *alias*, VT ad. *alii*, βγ. — *agmon*, a. — in, omitt. V ad. — *arborem*, Va. *arbor est*, d.

§ 60. *Primo*, V. — *album*, Barbar. *arborum*, V ad. *Prima arborum florem mittit cum purpureo candidum*, altera Barbari coniectura. — in, a. Omitt. V d. — *palustribus*, V. — *unguantur*, a² d. *ungantur*, Va' β. *unguntur*, γ. — *admixto*, a. *admixtum*, V d β. — *sicut*, VT ad. *sic et*, βγ. — *lassitudinem*, V d. *lassitudines*, Ta βγ. — *ciet*, V d. *cient*, a βγ. — *nam et*, V d. *nam*, a. — *et inflationes*, θ V. *est. Inflationes*, d βγ. *est. Inflammationes*, a.

§ 61. *maxime quae*, Va. *maximeque*, θ. *maxime qui*, T d. — *seminis*, a. *heminis*, d. *eminis*, V. — *dracma*, V. — *duabus*, V d. *duobus*, a. *duae*, K. — *tenerrimorum*, a. — *morsus utili remedio vel perunctis*, K.

§ 62. *At venerae rei*, r. — *inhibet*, V. — *cauliculi*, Va. *cauli*, d. — *fotu*, a d. *potu*, θ V. — *adposito*, a d. *adpositae*, θ. *adpositae*, V. — *et panos*, V ad. *panosque*, βγ. — *facile concoquit tunsum*; cum, r. *difficile concoquentes cum*, V ad βγ. — *et molli*, r.

§ 63. *afonitro*, V d. — *eruptionum*, θ VT ad. Nescio an Plin. *eruptiones palularum* scripserit. — *cum butyro*, a d. *butyro*, V. — *illitum*, a. *dulitum*, VT d. — *luzatis*, V d. — *semine et folio*, V d d θ ρ φ. *semen et folium*, a βγ. — *ma-*

hordeacia mollit. Lichenas et lentigines cum aphronitro et aceto semen sanat, et oris ulcera et eruptiones cum melle, testium cum butyro et foliis vitium, rhagadas sedis cum aqua inlitum, luxata cum sale et nitro et cera. Et semine et folio additur in malagmata nervorum et podagras; semen instillatur in oleo decoctum capiti in lethargo et phrenesi. Virgam qui in manu habeant aut in cinctu negantur intertriginem sentire.

39. Ericen Graeci vocant fruticem non multum a myrice differentem, colore rorismarini et paene folio; hoc adversari serpentibus tradunt.

40. Genista quoque vinculi usum praestat, floris apibus gratissimi. Dubito an haec sit quam Graeci auctores sparton appellaverē, cum ex ea lina piscatoria apud eos factitari docuerim, et numquid hanc designaverit Homerus, cum dixit navium sparta dissoluta; nondum enim fuisse Hispanum Africanumve spartum in usu certum est, et cum fierent sutiles naves, lino tamen, non sparto umquam sutas. Semen eius quod Graeci eodem nomine appellant in folliculis phaseolorum modo nascens purgat hellebori vice drachma et dimidia pota in aquae mulsae cyathis quattuor ieiunis. Rami similiter cum fronde in aceto macerati pluribus diebus et tunsī sucum dant ischiadicis utilem cyathi unius potu; quidam marina aqua macerare malunt et infundere clystere. Perunguntur eodem suco ischiadici addito oleo. Quidam et ad

lagmata nervorum; haec vv. vix sana. Etenim nullo alio in loco voci *malagma* morbi nomen additur, et vix dubito, quin in *malagmata ad curationem nervorum* sit scribendum. — *podagras*, a. *podagra*, Vd. *podagrae*, Gronov. — *lethargo*, θ. *lethargi*, V. *lethargia*, adβγ. — *phreni*, a. *freni*, Vd. — in cinctu, θVTad. cinctu, β. — necantur, V. — vertiginem, T.

§ 64. a myrice, Barbar. a. a bilice, V. bulice, Td. ab ulice, Pint. Ceterum v. Dioscor. 1, 117. — colorem, Harduini operae.

§ 65. floris, V. Flores, adβγ. — quam, Vd. quod, a. — apud eos, ad. puteos, V. — docuerim 19, 15. — designavit, d. — Homerus Iliad. β, 135. — Hispanum Africanumve, θT: spanum Africanumve, Vd. Africanum vel, a. Africanum vel Hispanum, βγ. — spartum, θTa. siarum, Vd. — fierent sutiles, Vd. sutiles fierent, βγ. — tamen et numquam sparto sutas, K. — passiolorum, a. passiolum, Vd. — nascentium, Vd. — dragma, V.

§ 66. similiter fronde omisso cum, Vad. Cum vero neque Marcellus Empiricus 25. neque Plin. Valer. 2, 45. hunc locum exscribentes verborum cum fronde sint memores, et Dioscorides 4, 155. similem mixturam referens frondem pariter omittat, verba cum fronde mihi perquam suspecta videntur. — tussis, V. — sciadici, Vd. — poti, a. — et ad, θVTad. ad, βγ.

stranguriam utuntur semine. Genista tunsa cum axungia genua dolentia sanat.

41. Myricen, quam ericam vocant, Lenaeus similem scopis 67 Amerinis; sanari dicit ea carcinomata in vino decocta trita-
que cum melle inlita; — eandem esse arbitrantur quidam tamaricen; — sed ad lienem praecipua est, si sucus eius expressus in vino bibatur; adeoque mirabilem eius antipa-
thian contra solum hoc viscerum faciunt ut adfirmet, si ex ea alveis factis bibant sues sine liene inveniri. Et ideo ho- 68
mini quoque splenico cibum potumque dant in vasis ex ea factis; gravis autem auctor in medicina virgam ex eadem fractam, ut neque terram nec ferrum attingeret, sedare ven-
tris dolores adseveravit inpositam ita ut tunica cinctuque corpori adprimeretur. Volgus infelicem arborem eam appellat, ut diximus, quoniam nihil ferat nec seratur umquam.

42. Corinthus et quae circa est Graecia bryan vocant eius- 69
que duo genera facit, silvestrem plane sterilem, alteram mi-
tiores. Haec fert in Aegypto Syriaque etiam abundanter lignosum fructum maiorem galla, asperum gustu, quo medici
utuntur vice gallae in compositionibus quas antheras vocant; et lignum autem et flos et folia et cortex in eosdem usus

stringuria, V.

§ 67. *Myricem*, a. Ceterum v. Dioscor. 1, 116. — *quam ericen*, Bodae. ad Theophr. hist. plant. p. 409. *γ. camericam*, ΘVTd (codd. Salmas. exerc. p. 421. a. E.) *eam ericam*, a. *quam et tamaricen*, β. Nos Bodaei, ut par erat, emendatione recepta declinationis terminationem e codd. mutavimus. Alia volunt Pint. et Salmas. — *vocat*, V. *ocat*, ad βγ. — *Laeneus*, V. — *Amerinis*, ad. *samerinis*, V. et *Amerinis*, K. Retinui quidem lectionem vulgatam, quamquam ingenue confitens me nescire, quid sit illud, quo scopae Amerinae ab aliis scopis differant, et quomodo herba aliqua eo describi possit, quod similis dicatur scopis. Iam cum ipse Plin. 16, 108. dicat: *tamarix scopis tantum nascens*, non multum abest, quin *scopis ait tamaricis* scribendum esse putem, ita ut genetivus illustretur iis, quae attuli ad 35, 3. De verbo *ait* v. adnot. seq. — *sanari dicit*, VTad (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 95.) *dicit*; *sanari*, βγ. Verbo *dicit*, quod hucusque superioribus verbis annecebat, per codd. ad inferiora relato duriusculi aliquid in exordio huius loci remanet, cum modo per violentiam quandam e verbo *vocat* ad nomen *Lenaeus* suppleri possit *vocat*; hinc mihi est persuasum Plinium *scopis ait* scripsisse. — *inlita ēē*, a. — *eandem* — *tamaricen*, ΘVTad (Murbac.) *Arbitrantur quidam hanc esse tamaricen*, βγ. — *sed ad*, ad. *sedat*, V. — *eius*, ad. *est*, V. — *antipathian*, Vd. *antipathiam*, aβγ. — *hoc solum*, d. — *adfirmet*, V. — *ex ea*, Vad. *ea*, γ operarum vitio. — *sues*, ad. *a. ves*, V.

§ 68. *splenico*, ΘVd (Murbac.) *splenetico*, aβ. — *autem*, ΘVTd. Omitt. a (codd. Gel.) βγ. — *eadem fractam*, ΘVd. *ea defractam*, a (codd. Gel.) βγ. — *nec ferrum*, d. *ne ferrum*, V. *neque ferrum*, aβγ. — *attingere*, V. — *adseve-*

adhibentur, quamquam remissiora. Datur sanguinem reicien- 70
tibus cortex tritus et contra profluvia feminarum, coeliacis
quoque; idem tunsus inpositusque collectiones omnis inhibet.
Foliis exprimitur sucus ad haec eadem; et in vino decoctun-
tur, ipsa vero adiecto melle gangraenis inlinuntur. Decoctum
eorum in vino potum, ipsa inposita cum rosaceo et cera se-
dant; sic et epinyctidas sanant. Dentium dolori auriumque 71
decoctum eorum salutare est, radix ad eadem similiter. Folia
hoc amplius ad ea quae serpunt inponuntur cum polenta.
Semen drachmae pondere adversus phalangia et araneos bi-
bitur, cum altitium vero pingui furunculis inponitur, efficax
et contra serpentium ictus praeterquam aspidum. Nec non 72
morbo regio, phthiriasi, lendibus decoctum infusum prodest
abundantiamque mulierum sistit. Cinis arboris ad omnia ea-
dem prodest; aiunt, si bovis castrati urinae misceatur vel
in potu vel in cibo, venerem finiri. Carbo ex eo genere urina
ea restinctus in umbra conditur; idem cum libeat accendere
resolvitur. Magi id et spadonis urina fieri tradiderunt. 73

X. 43. Nec virga sanguinea felicior habetur; cortex eius 73
interior cicatrices ulcerum quae praesannere aperit.

roviit, V ad. asseverat, β. — arborem eam, Va (codd. Gel.) eam arborem, T d.
— diximus 16, 108. — servatur, V d¹. Ceterum Pint. vv. nec servatur unquam
delet propter 13, 116., ubi sativa commemoretur; at illic de brya statim se-
quente, neque de myrice agitur.

§ 69. Graecia, Θ V T d. regio, β γ. Verba Graecia — facit om. a. — bryan,
Θ V d. bryam, Ty. bryoniam, β. Ceterum v. Dioscor. 1, 116. — vocant, Θ V T d.
vocat, β γ. — fert, a. fere, V d. — habundanter, V. — ligonosum, V. — au-
sterum, K. — gusto, V. — galliae, V. — in, V T a d r. et in, β. — anteras, V.
— habentur, d.

§ 70. decoquuntur ipsa, adiecto vero melle, K. — gangenis, V. — illinuntur
vel imponuntur cum rosaceo et cera. Sedat et decoctum eorum in vino potum; sic et
epin., K. — ipsa inposita, ita nos scripsimus. imposita, V d. vel imposita, a β γ.
— sedant; hic corruptela latet, excidit obiectum.

§ 71. Dentium dolori, T d. Dentium dolore, Θ V a. Ad dentium dolorem, β γ. —
aurium, V ad. — ad eadem, a r. eadem, V d. — similiter. Folia hoc amplius,
V a r. similiter. Et folia hoc amplius, d. Similiter et folia haec amplius, β. —
Fructus, Dalec. — drachmae, V. — altitium, V d. ad illum, a. Gallinas esse
intelligendas docet Gesner. hist. anim. 3, 411. — furunculis, V.

§ 72. phthiriasi, a. tiriiasi, V d. — lendibus, a d. lendibus, V. lendibusque, β γ.
— bovis, V ad. hominis, r. — misceatur, V d. immisceatur, a β γ. — vel in potu,
V ad. in potu, β. et vel in potu vel in cibo datur, r. — Carbo, V ad. Carboque,
β γ. Carbo extincta venere urina, K. — urinam, V. — resolvitur, V a. solvi-
tur; d. rursum utitur, K. — id et, Θ V d. et id ei, a. et id ex, β. id et ex, γ.

§ 73. ulcerum, K. Omittunt V ad β γ. — praesannuere, a. praesanavere,
V K¹ d β γ. coaluere, K². Verbum praesanescere huic primum loco redditum et
ἀναξ εἰρημένον confirmatur eo, quod Plin. etiam 17, 214. ulcera sanescere dixit,

44. Sileris folia inlita fronti capitis dolores sedant; eiusdem semen contritum in oleo phthiriasis coercet. Serpentes et hunc fruticem refugiunt baculumque rustici ob id ex eo gerunt.

45. Ligustrum si eadem arbor est quae in oriente cypros, 74 suos in Europa usus habet; sucus eius in nervos, articulos, algores; folia ubique veteri ulceri cum salis mica et oris exulcerationi prosunt. Acini contra phthiriasim, item contra intertrigines vel folia; sanant et gallinaceorum pituitas acini.

46. Folia alni ex ferventi aqua certissimo remedio sunt tumori.

47. Hederae genera viginti demonstravimus. Natura omnium 75 in medicina anceps; mentem turbat et caput purgat largius pota; nervis intus nocet, iisdem nervis adhibita foris prodest. Eadem natura quae aceto est. Omnia genera eius refrigerant; urinam cient potu, capitis dolorem sedant, praecipue cerebro continentique cerebrum membranae utiliter mollibus inpositis foliis cum aceto et rosaceo tritis et decoctis, addito postea rosaceo oleo; inlinuntur autem fronti et decocto eorum fovetur os caputque perungitur. Lienis et pota et inlita 76 prosunt; decocuntur et contra horrores februm eruptionesque pituitae aut in vino teruntur. Corymbi quoque poti vel inliti lienem sanant, iocinera autem inliti; trahunt et menses adpositi. Sucus hederae taedia narium graveolentiamque emendat, praecipue albae sativae; idem infusus na-

capiti, d. — contritum, Td. tritum, Vβγ. — cohercet, V. — refugiunt, V. fugiunt, ad.

§ 74. si eadem, VTd. si ex eadem, a. eadem, β. si hic eadem, Salmas. exerc. p. 704. b. E. si haec eadem, Hard. Ceterum v. 12, 109. — suo sine utro pausus, V. — eius, Vd. habet eius, a (verbo ex superioribus male repetito). — in, hanc praepositionem nos addidimus ad vindicandam in sequentibus nominibus codicum scripturam, ita ut ex superioribus intelligatur unum habet. Omitt. Vadβγ. — nervos articulos algores, Vad. nervis, articulis, alioribus, βγ. — utique, K. — exulcerationi, d. exulceratione, θV. exulcerationibus, aβ. — intertrigines, V. — vel folia, VTd. foliave, aβγ. — aquae, V. — certissimo, V. Omitt. ad. — remedium, d. — tumoris, Vad.

§ 75. Edera, V. — demonstravimus 16, 144 seqq. coll. Dioscor. 2, 210. — purgat. Largius pota nervis, r. — iisdem nervis, om. T. — adhibita, V. — est, Vd. esto, a. ei est, βγ. — crebro, V. — crebrum, V. — et rosaceo, om. Dalec.

§ 76. lienem — inliti, om. V. — inliti, d. — appositu, Td. — graveolentiamque, V.

§ 77. prurulentis, d. — albae, Va. alba. E, d. albas est, βγ. — sativae, Vad. sativae, βγ. — Acini, VTad. Acini quoque, βγ. — ex, om. a. — taenias, Dalec. tinea, Vadβγ. — Edera, ad. — chrysocarpon, Plin. Valer. 3, 12.

ribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam 77
 purulentis auribus aut dolentibus cum oleo; cicatricibus quo-
 que decorem facit; ad lienes efficacior albae ferro calefactus;
 satis est acinos sex in vini cyathis duobus sumi. Acini ex
 eadem alba terni in aceto mulso poti taenias pellunt, in qua
 curatione ventri quoque inposuisse eos utile est. Hederae
 quam chrysocarpon appellavimus bacis aurei coloris viginti
 in vini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquam
 quae cutem subierit urina educit Erasistratus; eiusdem aci-
 nos quinque tritos in rosaceo oleo calefactosque in cortice
 punici instillavit dentium dolori a contraria auri. Acini qui 78
 croci sucum habent praesumpti potu a crapula tutos prae-
 stant, item sanguinem excreantis aut torminibus laborantis.
 Hederae nigrae candidiores corymbi poti sterilis etiam viros
 faciunt. Inlinitur decocta quaecumque in vino omnium ulcer-
 rum generi, etiamsi cacoethe sint. Lacrima hederae psilotrum 79
 est phthiriasimque tollit. Flos cuiuscumque generis trium di-
 gitorum captu dysintericos et alvom citam emendat in vino
 austero bis die potus; et ambustis inlinitur utiliter cum cera.
 Denigrant capillum corymbi. Radicis sucus in aceto potus
 contra phalangia prodest. Huius quoque ligni vaso splenicos
 bibentis sanari invenio. Et acinos terunt, mox conburunt et 80
 ita inlinunt ambusta prius perfusa aqua calida. Sunt qui et
 incidunt suci gratia eoque utantur ad dentis erosos, frangi-
 que tradunt, proxumis cera munitis ne laedantur. Cummin

hunc locum fere exscribens. *chrysolarion*, Td. *crysalarion*, ΘV. in *chrysolario*, a. — appellavimus, codd. Barbari et Gelenii coll. 16, 147. alii *ellavimus*, d. alii *ellavim*, V. *alvellimus*, a. vocant alii *ellavimus*, Θ. — aureis, V. — suberit, V. — urina educit Erasistratus, ΘT. urinae ducitur asistratus, V. urina ducit Erasistratus, a. urine dicit Erasistratus, d. per urinam educit Erasistratus, β. — punici, a. punico, ΘVTd. — auri, Vd. aure, aβγ.

§ 78. potu, Va. potū, d. — a crapula, Vd. crapula, a. — totus, V. — excreantis, V. — aut torminibus laborantes, ad². Omitt. Vd¹. — nigrae candidiores, V. nigris candidiores, ad. candidioris nigri, r. — quaecumque, ΘVTad. Om. β. — cacoetes, Vd. cacoestes, a.

§ 79. lacrimae derepsi lacrum, V. — phthiriasimque, a. phthiriasimque, V. phthiriasim aequae, Td. — citam, P (apud Ian. obs. crit. p. 22.) citū, a. citamen, Vd. etiam, βγ. — corymbi, Vd. — Radicem sucos, V. — vaso, ΘV. vasa, a. vase, dβγ. V. Ruddimann. instituit. 1, 111. et Lachmann. ad Lucret. 6, 233. — splenicos, ΘVad. spleneticos, β.

§ 80. mox, VTd. moxque, aβγ. — calida aqua, d. — qui et, V. et, a. et qui, Td. — suci, ad². subici, Vd¹. — eoque, a. quoque, Vd. — tradant, Dalec. — cera munitis, a. circa minutis, d. certaminum itis, V. — ne, om. V. — laedant, a. — Cummin, ita nos scripsimus. Gummi, V ad β. Gummin, γ. V. ad 32, 27.

etiam in hederâ quærun't quam ex aceto utilissimam dentibus promittunt.

48. Graeci vicino vocabulo cisthon appellant fruticem maiorem thymo, foliis ocimi. Duo eius genera: flos masculo rosaceus, feminae albus. Ambo prosunt dysintericis et solutionibus ventris in vino austero ternis digitis flore capto, et similiter bis die poto ulceribus veteribus et ambustis cum cera et per se oris ulceribus. Sub his maxime nascitur hypocisthis quam inter herbas dicemus.

49. Cissos erythranos ab iisdem appellatur similis hederæ, s3 coxendicibus utilis e vino potus, item lumbis, tanta vi acini ut sanguinem urina detrahat; item chamaecisson appellant hederam non attollentem se a terra. Et hæc contusa in vino acetabuli mensura leni medetur, folia ambustis cum axungia. Milax quoque qui anthophoros cognominatur similitudinem hederæ habet, tenuioribus foliis. Coronam ex eo s3 factam in pari foliorum numero aiunt capitis doloribus mederi. Quidam duo genera milacis dixere, alterum immortalitati proximum, in convallibus opacis scandentem arborum, commantibus acinorum corymbis contra venenata omnia efficacissimis in tantum ut acinorum suco infantibus sæpe instillato nulla postea venena nocitura sint; alterum genus culta

quam et utilissimam, *Θ* V ad. quod et utilissimum, *β*.

§ 81. *cisthon*, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 126. — *ocymi*, V. — et solutionibus, ad. eius ultionibus, V. — *ternis*, VTad. *trinis*, Kr. — *capto*, V ad. *carpto*, Kr. — *hypocisthis*, Vd. *hypocitis*, a. — *herbas dicemus*, hanc Gronovii emendationem confirmant Td collato 26, 49. *herbas diximus*, V. *hederas dicemus*, a. *hederas diximus*, *β*. De dicendi ratione v. 19, 128. 29, 118.

§ 82. *erythranos*, ad. *erytianos*, *Θ*. *erytyanos*, V. *Cistos erythrodanos*, Dalec. — *hisdem*, V. — *tanta vi*, Pint. et Ian. obs. crit. p. 22. *tantam vim*, PTad *δδρρ* γ. *tantum vim*, V. *tantamque vim*, *β*. *tantam eius vim esse*, K. — *acini ut*, Gronov. *accipi ut*, VTPd. *accipiunt*, ad *δρρ*. *aiunt ut*, K. *accipiunt ut*, *β*. *acini aiunt ut*, Hard. γ. — *cum urina*, K. — *detrahat*, VTPd. *detrahant*, a *β*. — *chamaecisson*, ita index libri primi. *chamaeciston*, ad. *chameciston*, V. — *in*, ad. a, V. — *alieni*, V. — *ambustis*, d. *ambusti*, Va. — *Milax*, V ad (optimi codd. in indice libri primi et omnes codd. Salmas. exerc. p. 783. b. D.) *Smilax*, *β* γ. — *qui anthophoros*, Salmas. *qui antophoros*, d. *quia intophoros*, a. *qui athophoros*, *Θ*. *qui athoporos*, V. *qui antoporos*, TP. *qui et nicophoros*, codd. Barbari, *β* γ; at v. Lobeck. ad Phrynich. p. 635., quem de adiectivi formatione a nobis recepta vid. ibidem p. 680. — *habet*, om. a.

§ 83. *Coronam*, om. a. — *milacis*, V ad. *smilacis*, *β* γ. — *alterum in montanis ali aut proxime*, Pint. Ceterum v. Dioscor. 4, 142. — *immortalitati* — *arborum*, om. a. — *scandentis*, K. — *arborum*, *Θ* Vd. in *arbores*, K. *arbores*, Barbarus, *β* γ. — *commantibus*, V. — *venena*, γ vitio operarum. — *efficacissimi*,

amare et in his gigni, nullius effectus; illam esse milacem priorem cuius lignum ad auris sonare diximus. Similem huic ⁸⁴ aliqui clematida appellaverunt, repentem per arbores, geniculatam et ipsam. Folia eius lepras purgant, semen alvom solvit acetabuli mensura in aquae hemina aut aqua mulsa. Datur ex eadem causa et decoctum eius.

XI. 50. Harundinis genera ^{xxviii} demonstravimus, non ⁸⁵ aliter evidentiore illa naturae vi quam continuis his voluminibus tractamus, siquidem harundinis radix contrita inposita felicis stirpem corpore extrahit, item harundinem felicis radix. Et quoniam plura genera fecimus, illa quae in Iudaea Syriaque nascitur odorum unguentorumque causa urinam movet cum gramine aut api semine decocta; ciet et menstrua admota. Medetur convolsis duobus obolis pota, iocineri, renibus, hydropi, tussi etiam suffitu magisque cum resina, furfuribus ulcerumque manantibus cum murra decocta; excipitur et sucus eius fitque elaterio similis. Efficacissima in omni harundine quae proxuma radici, efficaciora genicula. Harundo Cypria quae donax vocatur corticis cinere alopecias emendat, item putrescentia ulcera. Foliis eius ad extrahendos ⁸⁶ aculeos utuntur efficacibus et contra ignis sacros collectio-

Vad. — ut, omitt. Vad. — nullam, V. — sint, omitt. Vad. — amat et in his gignitur, K. — illam, ad. illa, V. illa est smilax prior, K. — milacem, Vad. smilacem, βγ. — diximus 16, 155. coll. Dioscor. 4, 143.

§ 84. clematida, a. clementides, Vd. De hac herba v. Dioscor. 4, 179. — lepras, θ VTad. lepram, β. — purgat, V.

§ 85. ^{xxviii}, a. ^{xxxviii}, θ T. ^{xxxviii}, Vd. In indice libri primi codd. inter ^{xxviii} et ^{xxvi} fluctuant. — demonstravimus 16, 156 seqq. Codex V habet idem monstravimus, d item monstravimus; pronomen ortum ex ultima lineola proximi numeri ad verbum demonstravimus traducta. — naturae vi, Pint. naturae ut, VTad. natura ut, θ. natura, β. — inposita, Vd. et inposita, aβγ. — felicis bis scripsimus coll. ad 17, 29. filicis, Vadβγ. — quo, Vad. — Iudaea, θ VTadr (codd. Salmas. exerc. p. 741. a. C.) India, β. — odorum, ad. odore, r. odorem, V. — unguentorumque causa, Vad. unguentorum, r. — urinam, adr. urinarum, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 17. — ciet et, θ Vd. ciet, aβγ.

§ 86. Medetur — pota, om. a. — tussim, V. — cum vino radix decocta, r. — elaterio, a. elateri, Vd. alteri, r. poterio, K. — Efficacissima, Vad. Efficacissima autem, βγ. — radici, a. radice, θ Vd. Quae scriptura nisi mero casui tribuenda est, Plinium proxuma a radice scripsisse censeo. — efficaciora, θ VTd. ^{vita} et efficaciora, a. efficacia et, βγ. — cortici cineri, a. — putrescentia, ad. pit. rescentia, V.

§ 87. aculeos, Vd. eius aculeos, a. Ceterum v. Dioscor. 1, 114. — efficacibus, θ VTd. efficacius, aβ.

nesque omnis. Volgaris harundo extractoriam vim habet et recens tunsa, non in radice tantum; multum enim et ipsam harundinem valere tradunt. Medetur et luxatis et spinæ doloribus radix in aceto inlita, eadem recens trita et in vino pota venerem concitat. Harundinum lanugo inlita auribus optundit auditum.

51. Cognata in Aegypto res est harundini papyrus præcipuæ utilitatis cum inaruit ad laxandas siccandasque fistulas et intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas. Charta quæ fit ex eo cremata inter caustica est; cinis eius ex vino potus somnum facit, ipsa ex aqua inposita callum sanat.

52. Ne in Aegypto quidem nascitur hebenus, ut docuimus, nec tractamus in medicina alienos orbis; non omittetur tamen propter miraculum. Scobem eius oculis unice mederi dicunt lignoque ad cotem trito cum passo caliginem discuti, ex aqua vero radice albugines oculorum, item tussim pari modo dracunculi radicis adiecto cum melle. Hebenum medici et inter erodentia adsumunt.

53. Rhododendros ne nomen quidem apud nos invenit Latinum; rhododaphnen vocant aut nerium. Mirum folia eius quadripedum venenum esse, homini vero contra serpentis præsidium ruta addita e vino pota. Pecus etiam et caprae, si aquam biberint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

54. Nec rhus Latinum nomen habet, cum in usum pluribus modis veniat. Nam et herba est silvestris, foliis myrti,

et recens, V ad. recens, r. — multa, T. — et ipsam harundinem, V a. de ipsa harundine, T d. — valere, omitt. V T ad. — dolores, V ad. — et in vino, V T ad. in vino, β γ. — illata, γ vitio operarum.

§ 88. *Cognata, Barbar. Cognita, θ V ad. Ceterum v. Dioscor. 1, 115. — in Aegypto, V ad. Aegypto, θ. — est, om. θ. — papyrus, a. ipsarum, θ V d. papyrus, Barbar. β γ. — inaruerit, r. — ad laxandas aperiendasque fistulas ad introitum medicamentorum siccandasque in tumescendo, Pint. — intumescendo, V. Ceterum vix dubito, quin in tumescendo sit scribendum: „et ad fistulas in tumescendo i. e. cum tument aperiendas.” ex eo, V d. ex ea, a β γ. — somnium, V. § 89. Ne, a. Omitt. V d. — hebenus, V a. ebenus, d β γ. — docuimus 12, 17. coll. Dioscor. 1, 129. — miraculum, V. — passo, V. — discuti, V T d. discutit, a β γ. — dracunculis, a.*

§ 90. *Rhododendros, V. — rhododaphnem, d. — predium, a. — addita e, a d. additæ, V. — qua, V a. aqua, d. — maduerint, V. manduerint, d. advenerint, a.*

§ 91. *cum in usum, V d. cuminorum, a. — cauliculisque, a. — quæ, θ V T ad. quæ venena et, β. — taenias, θ. teneas, V. teneant, a. tinias, d. tineas, T β γ. — excoriaris, a. — digitatis, V ad. — ut; pro h. v. habent et V ad.*

§ 92. *rhocis, d. rochis, V. Ceterum v. Dioscor. 1, 147. — ulcera. At quæ phagedaenas vocant, folia trita — cum aceto sanant, K¹. — tritis cum melle, K². —*

cauliculis brevibus, quae taenias pellit et frutex coriarius appellatur, subrutilus, cubitalis, crassitudine digitali, cuius aridis foliis ut malicorio coria perficiuntur. Medici autem rhoicis 92 utuntur ad contunsa, item coeliacos et sedis ulcera aut quae phagedaenas vocant, trita cum melle et inlita cum aceto; decoctum eorum instillatur auribus purulentis. Fit et stomatice decoctis ramis ad eadem quae ex moris, sed efficacior admixto alumine; inlinitur eadem hydropicorum tumori.

55. Rhus qui erythros appellatur semen est huius fruticis. 93 Vim habet adstringendi refrigerandique, adapergitur pro sale opsoniis, alvom solvit omnisque carnis cum silphio suaviores facit, medetur ulceribus manantibus cum melle, asperitati linguae, percussis, lividis, desquamatis eodem modo, capitis ulcera ad cicatricem celerrime perducit, feminarum abundantiam sistit cibo.

56. Alia res erythrodanus quam aliqui ereuthodanum vo- 94 cant, nos rubiam, qua tinguntur lanae pellesque perficiuntur; in medicina urinam ciet, morbum regium sanat ex aqua mulsa et lichenas ex aceto inlita et ischiadicos, paralyticos, ita ut bibentes laventur cotidie. Radix semenque trahunt menses, alvom sistunt et collectiones discutiunt. Contra serpentis rami cum foliis inponuntur; folia et capillum inficiunt. Invenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiamsi adligatus spectetur tantum.

inlita, a. *inlita*, *ΘVTd.* et *illitis*, *K*². Qui interpolationem *K*¹ proculdit, his in verbis corruptelam inesse perspexit, cum neque casus participiorum *trita* et *inlita* habeat, unde pendeat, neque pronomen statim sequens *eorum* ad *rhoicis* referri possit; interpolationem tamen illam, quamquam, ut arbitror, a rei veritate proximam, recipere non sum ausus. — *stomace*, a. — *illinitur*, *ΘVTad.* *illiniturque*, β. — *tumori*, *ΘVTd.* *tumoribus*, aβ.

§ 93. *Rhus*, om. a; vid. adnotationem proximae paragraphi ultimam. — *qui*, *ΘVTd.* (cod. Salmas. de hyle p. 75. b. D.) *quae*, a (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 1, 121.) β. — *rydros*, a. — *semen est huius fruticis*, *VTad.* (cod. Salmas.) *huius fruticis semen est*, *K*. *frutex est*, et *huius fruticis semen*, β. — *cum sale*, *K*. — *alvom solvit*; ita nos scripsimus. *alve soluta*, *ΘVTd.* (Murbac.) *alvos solvit*, aβγ. Ceterum haec verba post v. *facit* transponenda esse puto. Vix enim credibile Plinium usum medicum et culinarium huius herbae adeo inter se miscuisse, ut quae convenirent selungeret, aliena componeret. — *silpio*, V. — *medetur ulceribus*, Vd. *ulceribus medetur*, βγ. — *vulnera*, *ΘVTad.* — *feminarum*, Vd. et *feminarum*, β.

§ 94. *res*, *ΘVTad.* est, codd. Gel. β. — *erythrodanum*, Vd. — *quem*, V. — et *lichenas*, Vd. et *in lichenas*, a. — *sciaticos*, V. — *paralyticos*, Vd. et *paralyticos*, βγ. — *inficiunt*, *ΘVTd.* *incipiunt*, a. *tingunt*, β. — *alligatus*, Vd. *adalligatus*, aβγ.

57. Distat ab eo qui alysson vocatur foliis tantum et ra- 95
mis minoribus; nomen accepit, quod a cane morsos. rabiem
sentire non patitur ex aceto potus adalligatusque. Mirum est
quod additur, saniem conspecto omnino frutice eo siccari.

58. Tinguentibus et radícula lanas praeparat quam stru- 96
thion a Graecis vocari diximus. Medetur morbo regio et
ipsa decocto eius potu, item pectoris vitiis, urinam ciet, al-
vom solvit et volvas purgat, quamobrem aureum poculum
medici vocant; ea et ex melle prodest magnifice ad tussim,
orthopnoeae coclearis mensura, cum polenta vero et aceto
lepras tollit. Eadem cum panace et capparis radice calculos 97
frangit pellitque, panos discutit cum farina hordeacia vino
decocta; miscetur et malagmatis et collyriis claritatis causa,
ad sternumenta utilis inter pauca, lieni quoque ac iocineri.
Eadem pota denari unius pondere ex aqua mulea suspiriosos 98
sanat, sic et pleuriticos et omnis lateris dolores. Apocyni
semen ex aqua, — frutex est folio hederæ, molliore tamen
et minus longis viticulis, semine acuto, diviso, lanuginoso,
gravi odore, — canes et omnis quadrupes necat in cibo
datum.

59. Rosmarinum est. Duo genera eius, alterum sterile, 99
alterum cui et caulis et semen resinaceum quod cachrys vo-
catur. Foliis odor turis. Radix volnera sanat viridis inposita

§ 95. *alyson*, a. *allyson*, Vd. — *tantum*, d. in *tantum*, Va. — *accipit*, a. — *morsos*, VTad. *morsus*, θ. *commorsos*, β. — *ex aceto potus*, Vd. *potus ex aceto*, aβγ. — *traditur*, r. — *saniem*, codd. Barbari. *insaniam*, VKad. *singultum*, Gesner. hist. anim. 1, 189. — *frutice eo siccari*, a. *fruticeos siccari*, V. *fruticeos siccari*, d. *frutice eo sanari*, K. *sanitatem suspenso omnino frutice conciliari vel fascino suspenso o. fr. occurrari*, Pint.

§ 96. *lanas*, a (codd. Gel., Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 2, 63.) *ramis*, Vd. — *struithion*, V. — *diximus* 19, 48. coll. Dioscor. 2, 192. — *Medetur*, ad. *Medetur vir*, V. — *et ipsa pariter atque erythrodanus* § 94. — *decocto eius potu*, θ. *decocta eius potu*, V. *decocta eius potu*, Td. *decocta et ius potum*, K. *decocta eius pota*, Gronov. a. *decocti eius potu*, β. — *petition*, θV. *pection*, Td. *pectori*, a. Cum explicare vix possis, quomodo poculum in illas lectiones abire potuerit, Plinium poterion scripsisse existimo. — *vocant medici*, a. — *ea et ex*; pro his vv. habent *ex ea et* Vad., quod probat Gronov. ad 21, 6. — *ad tussim orthopnoeae*, a. *ad tussim et orthopnoeam*, K. a, Vd.

§ 97. *capparis*, V. — *caulum*, a¹. *cauculum*, a². — *vino*, V. *et vino*, adβγ. — *ad sternumenta*, Cornar. ad Dioscor. 2, 149., ut videtur, ex Murbac. *sternutum*, a, unde veram formam reposui. *sternutamentum*, θV. *sternutamento*, Tdry. — *ac*, om. a.

§ 98. *unici*, a. — *aqua mulea*, Vad. *mulea aqua*, βγ. — *pleuriticos*, Vd. — *et omnes*, Vad. *omnesque*, T. — *dolosis*, V. — *apocyni semen ex aqua*. *Frutex*

et sedis procidentia, condylomata, haemorrhoidas, sucus et fruticis et radicis morbum regium et ea quae repurganda sunt; oculorum aciem exacuit. Semen ad vetera pectoris vitia 100 datur potui et ad volvas cum vino et pipere, menses adiuuat, podagris inlinitur cum aerina farina; purgat etiam lentigines et quae excalfacienda sint aut cum sudor quarendus inlitum, item convolsis. Auget et lacte in vino potum, item radix; ipsa herba strumis cum aceto inlinitur, ad tussim cum melle prodest.

60. Cachrys multa genera habet, ut diximus; sed haec quae 101 ex rore supra dicto nascitur, si fricetur, resinosa est. Adversatur venenis et venenatis praeterquam anguibus, sudores movet, tormina discutit, lactis ubertatem facit.

61. Herba Sabina brathy appellata a Graecis duorum ge- 102 nerum est; alia tamarici folio similis, altera cupresso, quare quidam Creticam cupressum dixerunt. A multis in suffitus pro ture adsumitur, in medicamentis vero duplicato pondere eosdem effectus habere quos cinnamum traditur. Collectiones minuit et nomas conpescit, inlita ulcera purgat, partus emortuos adposita extrahit et suffita, inlinitur igni sacro et carbunculis, cum melle ex vino pota regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbae sanari tradunt.

est, V ad. semen ex aqua. Apocynum frutex est, K γ. Cum vulgatam interpolationem β ineptum sensum praebere apparet, Brot. interpolationem K arripuit; sed codicum scriptura optime se habet, dammodo rectius interpungatur, ita ut verba frutex est — gravi odore parenthetice dicta sumantur. Ceterum v. Dioscor. 4, 81. — folio, a. folia, V d. — molliore, V a. molliora haec, d. — vitaculis, V d.

§ 99. Rosmarinum est, a. Rosmarinum et, V. Rosmarinum est et, d. Est et rosmarinum, β γ. Ceterum v. Dioscor. 3, 79. — haemorrhoidas, V d. et haemorrhoidas, a β γ. — et radicis, V d. radicis, a.

§ 100. aerina, ad. herina, V. hervia, T. ervina, γ. ποδάγρας τε ἀρμόζει καταπλασόμενος λείος σὺν αἰρίνῳ ἀλεούρῳ καὶ ὄξει, Dioscor. — purgat etiam, Θ V T ad. purgat et, β. — et quae, V ad. prodest iis quae, K. — sint, Θ V. sunt, ad β γ. — lacte, Θ a. lactem, V. lac, d β γ.

§ 101. diximus, 16, 30. 31. — si, omitt. V T ad. — fricetur, V a. frutice, T d. — praeter, a. — sudores, Θ V T d. sudorem, a β.

§ 102. alia tamarici, T. alia et marici, V d. alii terra marici, a. altera tamarici, β γ. De alius — alter v. ad 37, 196.; de ipsa planta v. Dioscor. 1, 104. — folio similis, V T ad. similis folio, β γ. — qua ex re quidam, K. — A multis, V d. ut vilis, a. — turae, V. — minuit et, a. invitet, V. munit, d. — adposita, V d. exposita, a. — suffita, Θ V ad. suffitu, β γ. — ex vino, V T ad. et vino, β γ. et carbunculis ex vino; cum melle pota reg. m. med., Pint. — gereris, V. — pituita, V d.

62. Similis herba huic Sabinae est selago appellata. Le-¹⁰³
gitur sine ferro dextra manu per tunicam qua sinistra exu-
itur velut a furante, candida veste vestito pureque lautis
nudis pedibus, sacro facto prius quam legatur pane vino-
que; fertur in mappa nova. Hanc contra perniciem omnem
habendam prodidere druidae Gallorum et contra omnia ocu-
lorum vitia fumum eius prodesse.

63. Idem samolum herbam nominavere nascentem in umi-¹⁰⁴
dis; et hanc sinistra manu legi a ieiunis contra morbos suum
boumque, nec respicere legentem neque alibi quam in canali
deponere, ibi continere poturis.

64. Cummiu genera diximus; in his maiores effectus me-¹⁰⁵
lioris cuiusque erunt. Dentibus inutiles sunt, sanguinem coa-
gulant et ideo eicientibus sanguinem prosunt, item ambustis,
arteriae vitiis inutiles, urinam cient, amaritudines hebetant
adstrictis ceteris; quae ex amygdala amara est spissandique
viribus efficacior, habet excafactorias viris. Praeponuntur¹⁰⁶
prunorum autem et cerasorum ac vitium; siccant inlita et
adstringunt, ex aceto vero infantium lichenas sanant, pro-

§ 103. herba, V. herba est, Td. herbae, aβγ. — est, V. eius, a. Omitt. Td.
— sinistram, V. — qua, Va. quasi, d. — a furante, Vd. furante, a. — pu-
raque, Dalec. — lautis, θVad. lotis, βγ. — pane, ad. pare, V. ture, Gronov.
ex pane, Dalec. — perniciem omnem, Vad. omnem perniciem, βγ. — omnium,
Vad. — fumo, Vad.

§ 104. samosum, VTad. famosum, θ. In indice libri primi codd. meliores
vulgatam scripturam confirmant. — humido, d. — neque alibi quam, Va. nec
alibi quam, βγ. neque quam, θ. nequaquam, Td. — ibi, θVTad. ibique, βγ.
— continere, θTd. continere, V. congerere, K. conterere, aβγ. — potaturis, Td.

§ 105. Cummiu, V. Cuminum, ad. Gummi, r. Gummiu, codd. Gel. βγ. —
diximus 13, 66. 67. — in his, θV. ex his, adβγ. — melioris, ad. in melio-
ris, V. — inutilia, Dalec. — coagulant, Vd. reiciunt, a. — eicientibus, Vd.
reiciuntibus, aβγ. — et arteriae, θ. — inutiles, θVTd. Inutilem, aβγ. —
urinas, θ. — Adstringit plus ceteris quae ex amygdala amara est, spissandique vi-
ribus efficacior, Pint. — visceribus, Vad. — habet excafactorias vires, a. habet
excafactorias, V. vires habet excafactorias, d.

§ 106. Praeponuntur, T. Proponuntur, θVad. — prunorum autem, θVad.
autem prunorum, rγ. aut prunorum, β; de collocatione particulae autem v. ad
4, 109. — illita, K. — oboli, V. — musto, K. mixto, Vadβγ. — caulosis, a.
— et vulnere, Vad. vulnerum, γ vitio operarum. — inutilitatibus, V. in uti-
litate, Barbar. ad.

§ 107. Spinae Aegyptiae sive Arabicae, Hard. ex indice libri primi spina Ae-
gyptia sive Arabica, ubi hanc scripturam Td tuentur, RVa verba Aegyptia sive
omittunt. Spina Aegyptia spinae Arabicae, Va. Spinae Aegyptiae spinae Ara-
bicae, d. Spinae Aegyptiae et spinae Arabicae, codd. Salmas. exerc. p. 375. a. A.
Aegyptiae sive enotatur ex Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 3, 18. In β legitur
e spina Aegyptia. Spinae Arabicae, ita ut tria priora verba etiamnum proximae
paragrapho adhaereant. Magna in his verbis corruptela regnare videtur, cum

sunt et tussi veteri quattuor obolis in musto potis. Creduntur et colorem gratiorem facere ciborumque adpetentiam et calculosis prodesse cum passo potae; oculorum et vulnerum utilitatibus maxime conveniunt.

XII. 65. *Spinæ Aegyptiæ sive Arabicæ laudes in odorum loco diximus; et ipsa spissat stringitque destillationes omnis et sanguinis excreationes mensumque abundantiam, etiamsi radice valentior.*

66. *Spinæ albæ semen contra scorpiones auxiliatur; corrona ex ea inposita capitis dolores minuit. Est huic similis quam Graeci acanthion vocant, minoribus multo foliis, aculeatis per extremitates et araneosa lanugine obductis; ea collecta etiam vestes quaedam bombycinis similes fiunt in oriente. Ipsa folia vel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.*

67. *Et acacia e spina fit in Aegypto alba nigraque, arbore item viridi, sed longe melior est prioribus; fit et in Galatia deterrima, spinosiore arbore. Semen omnium lenticulae simile, minore tantum et grano et folliculo; colligitur*

Plinius 13, 63. de spina Aegyptia modo loquatur de Arabica nihil addens, Dioscorides autem 3, 13., unde haec sumpta sunt, Arabicam spinam commemorat de Aegypto nihil dicens, ipsique codd. corruptelam satis clare testentur. Hariolari si quis vellet, legendum diceret *conveniunt e spina Arabica. Spinæ Aegyptiæ laudes* rell., cui similia proponit Dalec. legens *Spinæ Aegyptiæ laudes in odorum loco diximus. Arabica spissat*. At quis talia recipere ausit, praesertim cum nesciamus, num ipse Plinius erroris crimine sit liberandus? — *odorum*, a.d. odorem, V¹. *odoris*, V². — *spissat stringitque*, V a. *stringit spissatque*, Θ T d. Ceterum v. Dioscor. 3, 13. — *omnis* — *excreationes*, omitt. V d. — *mensumque*, V. *mesumque*, a.d. *mensiumque*, β γ.

§ 108. *Spinæ albæ*, v. Dioscor. 3, 12. — *Est huic similis*, V d. *Huic similis*, a. *Huic similis est spina alba*, β γ. Ceterum v. Dioscor. 3, 16. — *abductis*, V d. — *ea*, ita nos scripsimus. a, V d. *qua*, a β γ. — *bombycinis*, V. — *radices*, a. *radice*, V. *radix*, d. — *opisthotoni*, a. *opisthotonis*, V T d.

§ 109. *Et acaciae spina fit*, V T d. De cod. a non liquet. *Est et acaciae spina. Fit*, β. *Est et acacia e spina. Fit*, Hard. γ. *Est et acaciae spinæ succus. Fit in Aegypto ex alba*, K. Ceterum v. Dioscor. 1, 133. — *arbore item viridi*, a. *arbores item viridis*, V d¹. *arbor est item viridis*, T d². Haec esse corrupta, quaecumque praefertur scriptura, apparet; quomodo legendum sit, nemo divinare poterit, cum certa aliorum scriptorum testimonia nos deficiant. Ne ipse quidem Fée, peritissimus harum rerum arbiter, diiudicare audet ad h. l. T. XV. p. 195., utrum *alba nigraque* ad *acacia* an ad *spina* sit referendum, quamquam de hoc vix dubitari potest, quin *spina alba nigraque* sit intelligenda; de *spina alba* v. 13, 117. 21, 68. 24, 108., de *spina nigra* 13, 63. — *melior ē*, a.d. *meliores*, V. *melior e*, β γ. Nos codices secuti est rescripsimus. — *deterrima*, Θ V T K d. *tererrima*, ar (codd. Salmas. exerc. p. 375. b. D.) *tenerrima*, β. — *spinosior*, V (spatio vacuo uni litterae relicto) a.d. — *lenticula*, V. — *minore tantum*, ita nos scripsimus. *minor tantum*, V a.d. *minore est tantum*, β γ. — *folliculo*, V.

autumno, ante collectum nimio validius. Spissatur succus ex folliculis aqua caelesti perfusis, mox in pila tunsis exprimitur organis, tunc densatur in sole mortariis in pastillos; fit et foliis minus efficax. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur. Foliorum succus et Galaticae acaciae nigerrimus in- 110 probatur, item qui valde rufus. Purpurea aut leucophaea et quae facillime diluitur vi summa ad spissandum refrigerandumque est, oculorum medicamentis ante alia utilis. Lavantur in eos usus pastilli; ab aliis torrentur, ab aliis peruruntur. Capillum tingunt, sanant ignem sacrum, ulcera quae serpunt et umida vitia corporis, collectiones, articulos contusos, perniones, pterygia; abundantiam mensum in feminis sistunt volvamque et sedem procidentis, item oculos, oris ulcera et genitalium.

XIII. 68. Volgaris quoque haec spina ex qua aenae ful- 111 lonis implentur radicis usus habet; per Hispanias quidem multi et inter odores et ad unguenta utuntur illa aspalathum vocantes. Est sine dubio hoc nomine spina silvestris in oriente, ut diximus, candida, magnitudine et arboris iustae; 69. sed et frutex humilior aequae spinosus in Nisyro et Rho- 112 diorum insulis, quem alii erysisceptrum, alii adipsatheon,

Spissat, V ad. *validus spissat*. *Succus*, K. — *ex folliculis*, ad. *et folliculus*, V. — *perfusi*, a. — *murtatis*, d. — *et foliis*, V ad. *et ex foliis*, βγ.

§ 110. *et Galaticae acaciae*, Θ V. *et Galaticae acaciae*, αβ. *acaciae et Galaticae*, Td. — *improbatus*, a. — *leucophea*, V. — *facile*, T. — *vi summa ad spissandum*, V. *vis summa ad spissandum*, a. *ad spissandum vis summa*, d. — *alia*, Θ V. *alias*, αβγ. *omnia*, Td. — *utilis*, Dalec. *utiles*, V ad βγ. — *Lavantur*, Td. *Labantur*, V. *Levantur*, a. — *in eo succus*, V. — *tollentur*, V. — *ab aliis peruruntur*, V Td. *ab aliis*, αβγ. *πλύνεται δὲ καὶ εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ τριβόμενος* — *καὶ οὕτως ἀναλαμβάνεται εἰς τρογίσκους· καίεται δὲ ἐν ὀμῇ χύτρη ἐν χαμῶνι· ὀπτᾶται δὲ ἐπὶ ἀνθρώπων ἐμψυσμένῃ*, Dioscor. *usus ab aliis et pastilli fiunt; torrentur ab aliis*, K. — *mensum*, V. *mensium*, αδβγ. — *in feminis*, Θ V T ad. *feminis*, β. — *alvamque*, V. — *ulcera*, V Tar. *vitia*, δβγ.

§ 111. *est*, Pint. *et*, Salmas. exerc. p. 281. b. B. — *qua*, V Td. *quae*, a (Rigalt. ap. Salmas. exerc. p. 275. a. B.) V. adnotat. seq. — *aenae*, ita nos scripsimus. *enae*, V (codd. Salmas. exerc. p. 280. b. D.) *anae*, d. *uuae*, a (Rigalt.) *venae*, regius Salmas. *lanae*, T. *aeneae*, vir doctus ap. Barbarum et Harduin., quod probat Schneider. ad Caton. de re rust. 10. p. 44. *iniae*, Salmas. exerc. p. 281. b. B. *cortinae*, βγ. Nostra lectio, quae in V *quaenae* clarissime inest et per a (Rigalt.) adiuvatur, restituta etiam legitur 27, 92., eno vero pro aeno scriptum invenitur etiam ap. Schol. Lucani 10, 124. T. II. p. 552. ed. Weber. 1821. — *fullonis*, Td. *folionis*, V. *fulloniae*, αβγ. — *per Hispanias*, a. *per spinas*, Vd. *praeter spinas*, Salmas. — *utantur*, V. — *alia*, K. — *asthalatum*, d. *ast palatum*, V. — *diximus* 12, 110. — *candidam*, V. — *et arboris*, V. *arboris*, adβγ.

Syri diaxylon vocant. Optumus qui minime ferulacius, rubens aut in purpuram vergens detracto cortice; nascitur pluribus locis, sed non ubique odoratus. Quam vim haberet 113 caelesti arcu in eum innixio diximus. Sanat taetra oris ulcera et ozaenas, genitalia exulcerata aut carbunculantia, item rhagadia; inflationes potu discutit et strangurias. Cortex sanguinem reddentibus medetur, decoctum eius alvom sistit. Similia praestare silvestrem quoque putant.

70. Spina est appendix appellata, quoniam bacae puniceo 114 colore in ea appendices vocantur; hae crudae per se et aridae decoctae in vino alvom citam ac tormina conpescunt. Pyracanthae bacae contra serpentium ictus bibuntur.

71. Paliurus quoque spinae genus est. Semen eius Afri 115 zuram vocant contra scorpiones efficacissimum, item calculosis et tussi; folia adstrictoriam vim habent, radix discutit panos, collectiones, vomicas; urinas trahit pota. Decoctum eius in vino alvom sistit, serpentibus adversatur; radix praecipue datur in vino.

72. Agrifolia contunsa addito sale articulorum morbis pro- 116 sunt, bacae purgationi feminarum, coeliacis, dysintericis,

§ 112. sed et, Va. Est et, Td. — aequae, Vad (codd. Gel.) atque, r. — Nisyro, Ta (codd. Barbari). Nysiria, d. asirie, V ex emendatione. — Rhodo, T. — insula, K. — erysiceptrum, Rad 12, 110. et Dioscor. 1, 19. syrisceptrum, Tad (Rigalt. ap. Salmas. exerc. p. 282. a. B.) syris sceptrum, V. yrisceptrum, regius Salmas. iriscepton, Salmas. — alii, Va. Omitt. d (Rigalt.) — adipsa-theon, V in indice huius libri. adipsa pheoon, V. atipsa pheoon, d. at ipsi phoe, a. at ipsiphoe, Rigalt. aspyatheo, regius Salmas. sphagnon sive phasganon, Pint. at ipsi Phoenixes Syri, Hard. diathoon, Salmas. — Syri diaxylon, ita nos scripsimus ex Dioscor.: Σύροι δὲ διάξυλον. Nomen herbae ita iam Barbari codd. efferunt. Syridia zyron, VT. Syria ziron, d. Syri diatiron, a (Rigalt.) Syri diatyron, regius Salmas. Syradiariton, r¹. Syrindiauron, r². sive dipsacon sive diacheton, β. sive diatiron, γ. diareton, Dalec. Syri diazyron, Salmas. — aut in, VTd. et in, aβγ.

§ 113. arcum, V. — innoxo, Vd. — diximus 12, 110. — tetra, ad. etra, V¹. et, V². — ulcera — exulcerata, a. ulcerata, Vd. — potus, V. — stranguria, d. strangoria, V. — sistit, VTd. sistit cortex, aβ interpunctione in prioribus pes-sumdata, quam emendavit Hard.

§ 114. decoctae in vino, d. decocta et in vino, V. in vino decoctae, aβγ. — citam, Barbar. Va. citant, θd. — Pyracanthae, ad. Pyrrhacante, V. pyrracanthi vel thyrracantha, codd. Salmas. exerc. p. 191. a. B. Pyracanthi, Barbar. β.

§ 115. quoque, Vd. quod, a. — Afri zuram, ad. aprizuram, θV. Afri zuron, r. Ceteram v. Dioscor. 1, 121. — vomicas, Vd. vocat, a. — in vino, Vad. potum in vino, βγ.

§ 116. Agrifolia, Hard. ex Plinio Valer. 2, 25. 3, 15. 49. Aliqui folia, aβ. folia aliqui, V. folia aliqua, Td. — morbis prosunt, VTad. morbis imponunt. Prosunt, β.

PLIN. IV.

cholericis, in vino potae sistunt alvom. Radix decocta et inlita extrahit infixa corpori, utilissima et luxatis tumoribusque. Aquifolia arbor in domo aut villa sata veneficia arcet. Flore eius aquam glaciari Pythagoras tradit, item baculum ex ea factum in quodvis animal emissum, etiamsi citra ceciderit defectu mittentis, ipsum per sese cubitu propius adlabi; tam praecipuam naturam inesse arbori. Taxi arboris fumus necat muris.

73. Nec rubos ad maleficia tantum genuit natura ideoque 117 et mora his hoc est vel hominibus cibos dedit. Vim habent siccandi, adstringendi, gingivis, tonsillis, genitalibus adcommodatissimi; adversantur serpentium sceleratissimis, haemorrhoidi et presteri, flos aut mora scorpionibus volnera sine collectionum periculo iungunt. Urinas eorum caules cient; 118 teneri tunduntur exprimiturque sucus, mox sole cogitur in crassitudinem mellis; singulari remedio contra mala oris oculorumque, sanguinem exscreantis, anginas, volvas, sedes, coeliacos intellegitur potus aut inlitis. Oris quidem vitiis etiam folia comanducata prosunt et ulceribus manantibus aut quibuscumque in capite inlinuntur; cardiacis vel sic per se inponuntur a mamma sinistra, item stomacho in doloribus oculisque procidentibus. Instillatur sucus eorum et auribus, sanat 119 condylomata cum rosaceo cerato. Cauliculorum ex vino decoctum uvae praesentaneum remedium est; iidem per se in cibo sumpti cymae modo aut decocti in vino austero labantis dentis firmant, alvom sistunt et profluvia sanguinis, dysin-

cholericis, VTad. ac cholericis, βγ. — sistunt alvom, Vad. alvom sistunt, βγ. — utilissima, Vd. utilissime, a. utilissima est, βγ. — Florem, VTd. Flos, a. — aquam, a. aqua, VTd. — item, θVTad. itemque, β. — animale missum, θ. — defunctū, d. — sese cubitu, d. se secubito, V. se recubitu, aγ. sese recubitu, β. rei petiliae, Pint. — necat mures, Vad. mures necat, βγ.

§ 117. *et mora his hoc est, VTd. et moratis hoc est, a. et moracis bestiis, θ. et ex moratis bestiis, θρρ. ex eis mora bestiis, r. ex eis mora, codd. Barbari, β. Ceterum v. Dioscor. 4, 37. — dedit. Vim, d. habet dedit. Vim, a. deditum, V. — habent, a. habet, Vd. — adstringendi, Va. adstringendique, dβγ. — accommodatissimi, Vd. accommodatissimis, a. accommodatissimam, K. — scorpionibus, VKad. Scorpionum, βγ. — iungunt, K. iunguntur, Vd. iugunt, a. inungunt, βγ.*

§ 118. *Urinas eorum caules cient, Vd. Urinas eorum, a. urinam cient. Caules eorum, βγ. — teneri tunduntur, a. eorum teneri tunduntur, Vd. tunduntur teneri, βγ. — exprimiturque, Vad. exprimitur, Hard. γ. — grassitudinem, V. — creantis, V. — intelligitur, θTd. ut intellegitur, a. Omitt. Vβγ. Verba intelligitur potus aut illitis delet Pint. — in capite, om. T. — vel per, K. — super mamma, K. — stomacho in, θVTd. in stomacho in, a. stomachi, βγ.*

tericis prosunt; siccantur in umbra ut cinis crematorum uvam reprimat. Folia quoque arefacta et contunsa iumentorum ulceribus utilia traduntur. Mora quae in his nascuntur vel 120 efficaciorum stomaticen praebuerint quam sativa morus. Eadem compositione vel cum hypocisthidae tantum et melle bibuntur in cholera et a cardiacis et contra araneos. Inter medicamenta quae styptica vocant nihil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in vino ad tertias partis, ut conluantur eo oris ulcera et sedis foveanturque; tanta vis est ut spongiae ipsae lapidescant.

74. Alterum genus rubi in quo rosa nascitur; gignit pilu- 121 lam castaneae similem, calculosis praecipuo remedio; alia est cynorroda quam proximo dicemus volumine. XIV. Cynosbaton alii cynapanxin, alii neurospaston vocant; folium habet vestigio hominis simile. Fert et uvam nigram in cuius acino nervom habet, unde neurospastos dicitur, tota alia quam cappari quod medici cynosbaton appellaverunt. Huius thyrsus ad remedia splenis et inflationes conditus ex aceto manditur; nervos eius cum mastiche Chia conmanducatus os purgat. Ruborum rosa alopecias cum axungia emendat, mora capil- 122 lum tingunt cum omphacino oleo. Flos mori messe colligitur; candidus pleuriticis praecipuus ex vino potus, item coeliacis. Radix ad tertias decocta alvom sistit et sanguinem, item dentis conlutos decocto; eodem suco foveantur sedis atque genitalium ulcera. Cinis e radice reprimat uvam.

§ 119. *uvae praesentaneum*, Hard. ex Marcello emp. 14. et Plinio Valer. 1, 43. *vepraesentaneum*, V a. *praesentaneum*, T d. vel *praesentaneum*, β. — *prosunt*, om. a.

§ 120. *quae*, a. Omitt. V d. — vel, V T a d. vel *cum*, β. — *sativa morus*, a d. *saliva morus*, V. *sativae mori*, K. — *Eadem*, V T a d. *eademque*, β. — *coluantur*, V. — *et sedis*, θ V a d. *et sedes*, T K¹. *sedes*, K². — *foveanturque*, θ. *foveantur que*, T. *foveantur quae*, a d. *foveantur*, β γ. — *tanta*, V T a d. *tantaque*, β γ. — *ut*, om. a.

§ 121. *rubi*, V a d. *rubi est*, β γ. — *nascitur*; *cynosbaton vocant*, alii *cynospaston*. *Folium simile*. *Gignit calculosis*. *Alia est cynorrhodos, quam volumine*, K. — *calculosis praecipuo remedio*, V d. *praecipuo remedio calculosis*, a β γ. — *dicemus* 25, 17. 18. — *cynapanxin*, V a d. *cynospaston*, β. — *nervospaston*, V. — *vestigium*, V d. — *Fert chamaebatos*, Dalec. — *nervum habet*, a d. *nervum habent*, V. *nervus habetur*, r. — *nervospastos*, V. — *tota alia quam*, V T. *alia quam*, a d. *alia est*, δ δ ρ φ. *Alia est a*, Barbar. β γ. — *capparin*, δ δ ρ φ. — *quod*, V T d. *quam*, a δ δ ρ φ β γ. — *cynobaton quoque*, K. — *appellaverunt*, V K. *appellarunt*, a. *appellant*, T d. — *tyrsus*, V. — *mastiche thia*, V.

§ 122. *messe*, θ V T d. *messes*, a. *per messes*, β γ. — *candidus*, a. — *pleuriticis*, d. *fleureticis*, a. — *idem*, d. — *Cinis e*, a. *Canis*, V d. — *reprimat*, θ V T K d. *deprimit*, a β γ.

75. *Idaeus rubus* appellatus est, quoniam in *Ida* non alius nascitur; est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusque, sub arborum umbra nascens. Huius flos cum melle epiphoris inlinitur et ignibus sacris stomachicisque ex aqua bibendus datur; cetera eadem praestat quae supra dicta.

76. Inter genera ruborum *rhamnos* appellatur a Graecis, candidior, fruticosior et ramos spargens rectis aculeis, non ut ceteri *aduncis*, foliis maioribus; alterum genus eius silvestre, nigrius et quadam tenuis rubens; fert veluti folliculos; huius radice decocta in aqua fit medicamentum quod vocatur *Lycium*; semen secundas trahit. Ille autem candidior adstringit magis, refrigerat, collectionibus et vulneribus accommodatior. Folia utriusque et cruda et decocta inlinuntur cum oleo.

77. *Lycium* praestantius spina fieri tradunt, quam et *pyxanthon* *Chironiam* vocant, qualem in Indicis arboribus diximus, quoniam longe praestantissimum existumatur *Indicum*. Cocuntur in aqua tinsi rami radicesque summae amaritudinis aereo vase per triduum iterumque exempto ligno, donec mellis crassitudo fiat; adulteratur amaris sucis, etiam *amurca* et felle *bubulo*. Spuma eius ac flos quidem oculorum medicamentis adduntur; reliquo suco faciem purgat et psoras sanat, erosos angulos oculorum veteresque fluxiones, auris

§ 123. in, om. a. Ceterum v. Dioscor. 4, 38. — alius, VTd. alias, aβ, quod defendi posse dicit Hand. Tursell. 1, 224. aliis, θ. — rarioribus calamis innocentioribusque, a. rarioribusque foliis, Td. parioribusque, V. aculeis, Pint. — stomachicisque, adr. stomacisque, V. stomaticisque, β. — supra dicta genera ruborum, K.

§ 124. Inter genera ruborum, Vad. Inter spinosas, K. — ramnus, V. — fruticosior et ramos, VTd. frutex is floret, δρφ. et fruticosior. Is floret ramos, aβγ. Candidior alter et fruticosior in sepibus viret; ramos, K. Verba in sepibus viret praeferrunt Pontedera antiquitt. p. 612. et Schneid. ad Colum. VII. 9, 6. — rectis, Va. erectis, Td. — Foliis maioribus alterum, Pontedera et Schneider. — eius, Vd. est, aβγ. — aqua, ad. qua, Vd. — Ille autem, ita nos scripsimus ex V, qui autem ille habet, coll. Gronov. ad Liv. XXXV. 40, 8. Aliter ille, ρ. Alter ille, Tdβγ.

§ 125. spina, Vad. e spina, βγ. Ceterum v. Dioscor. 1, 132. — pixactenthorontan, V. — qualem, VKd. quales, aβγ. — in, omitt. Vad. — diximus, 12, 31. — quoniam, Vad. Omnium, K. — Cocuntur in aqua tusi, a. Cocuntur in aquatus, V. Cocuntur iuina quavis, d. — summa, V. — vase, VTd. vase fere, β. — triduum, ad. tridum, V. triduum macerati, K. — ligno liquor, K. — sucis, a. sucus, Vd. — et, VTa. ac, dβγ.

§ 126. quidem, Tr. quidam, Vadβγ. — adduntur, Td. addunt, V. additur,

purulentas, tonsillas, gingivas, tussim, sanguinis exscreationes fabae magnitudine devoratum aut, si ex vulneribus fluat, inlitum, rhagadia, genitalium ulcera, attritus, ulcera recentia et serpentia ac putrescentia, in naribus clavos, suppurationes; bibitur et mulieribus in lacte contra profluvia. Indici diffe- 127 rentia glaebris extrinsecus nigris, intus rufis cum fregeris, cito nigrescentibus; adstringit vehementer cum amaritudine, ad eadem omnia utile, sed praecipue ad genitalia.

78. Sunt qui et sarcocollam spinae lacrimam putent, poli- 128 lini taris similem, cum quadam acrimonia dulcem, cumminosam. Cum vino tunsa sistit fluctiones, inlinitur infantibus maxume. Vetustate et haec nigrescit; melior quo candidior.

79. Unum etiamnum arborum medicinis debetur nobile me- 129 dicamentum quod oporicen vocant. Fit ad dysintericos stomachique vitia in congio musti albi lento vapore decoctis malis cotoneis quinque cum suis seminibus, punicis totidem, sorborum sextario et pari mensura eius quod rhun Syria- cam vocant, croci semuncia; coquitur usque ad crassitudi- nem mellis.

80. His subtexemus ea quae Graeci communicatione no- minum in ambiguo fecere anne arborum essent.

XV. Chamaedrys herba est quae Latine trixago dicitur; 130 aliqui eam chamaedropem, alii Teucriam appellavere. Folia habet magnitudine mentae, colore et divisura quercus. Alii

aβγ. — crosus, V. — tussi, V. — vulneribus, a. ulceribus, Vdβ. — rhagadia, θVd. rhagada, a. rhagadas, βγ. — recentia, Va. Omitt. Td. — naribus, a. auribus, VTd. — mulieribus, V. a mulieribus, adβγ. — in, om. a. — proflua, Vd. profluvium, a.

§ 127. cito, Vd. intus, a. — utile, Td. utilem, Va. utile est, βγ. — ad, om. V. § 128. sarcocollam, θTa. sarcocolla, d. sacrocolla, V. sacocollam, β. Ceterum v. Dioscor. 3, 89. — spinae, Vd. et spinae, a. — lacrimae, a. — turi, a. — cumminosam, V. gumminosam, T. gummosam, Gronov. adγ. Om. β. — Cum vino tunsa, a. Omitt. VTd. — inlinitur, Ta. inlinitum, V. illitum, d. — maxime, VTad. Omitt. βγ. — nigrescit, VTad. maxime nigrescit, βγ.

§ 129. etiamnum, V. — debetur, Va. medetur, d. — oporicen, V. opericen, ad. — Fuit, V. — stomachique, a. stomacique, V. stomaticque, Td. — contio, V. — albu, V². — sextario, a. sextari, Vd. — rhun, θd. run, V. dryn, a. rhus, β. — Syriacam, θVad. Syriakon, βγ. — crocis, V. — semuncia — ad, a. Omitt. Vd. — crassitudine, d. — communicatione, V. — arborum, a. amborum, θV. arbores, TKd.

§ 130. Camaedrys, V. — trixago, θVTad. trissago, β. — aliqui — appella- vere, omitt. Vd. — chamaedropem, Dioscor. 3, 102. chamaeropem, a (et codd. indicis libri primi) γ. — Teucriam, a (et codd. laudati). Teucrion, βγ. — quer- cus, V¹.

serratam et ab ea serram inventam esse dixerunt, flore paene purpureo. Capitur praegnans suco in petrosis, adversus serpentium venena inlitu potuque efficacissima, item stomacho, tussi vetustae, pituitae in gula cohaerescenti, ruptis, convulsis, lateris doloribus. Lienem consumit, urinam et menses ciet ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquae decoctis usque ad tertias. Faciunt et pastillos terentes eam ex aqua ad supra dicta. Sanat et vomicas et vetera ulcera vel sordida cum melle. Fit et vinum ex ea pectoris vitiis. Foliorum sucus cum oleo caligines oculorum discutit, ad splenem ex aceto sumitur, ex-calfacit perunctione.

81. Chamaedaphne unico ramulo est cubitali ferme; folia tenuiora lauro. Folia; semen rubens adnexum foliis inlinitur capitis doloribus recens, ardores refrigerat, ad tormina cum vino bibitur. Menses sucus eius et urinam ciet potu partusque difficilis in lana adpositus.

82. Chamelaea similitudinem foliorum oleae habet; sunt autem amara, odorata, in petrosis, palmum altitudine non excedente. Alvom purgat, detrahit pituitam, bilem foliis in duabus apsinthi partibus decoctis, suco eo cum melle poto; foliis inpositis et ulcera purgantur. Aiunt, si quis ante solis

dixerunt, V ad. dixere, βγ. — paene purpureo, a. nepurpureo, V d. — Capitur, ΘVT d. Carpitur, αβγ. — inlitu potuque, V. potu illituque, αβγ. — pituitae, V d. pituita, αγ. — cohaerescence, V ad γ. — lateris, Va. et lateris, T d.

§ 131. consumit, a. consumpsit, V d. — ob id, a. ob, V d. — decoctis, V ad. decoctae, βγ. — et ea pōstillos terentes ex aqua, K. — ad supra dicta, TK ad. ad supra dicti, V. Ad supra dicta, β. — vitis, V. — caligines, ΘVT. caliginem, α d βγ. — ex-calfacit, d. — perunctione, V. perunctiones, a. et perunctione, ΘT d.

§ 132. Chamaedaphne, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 147. — cubitali, V d. — ferme, V d. fere, αβγ. — folia tenuiora lauro folia, V. folia tenuiora lauro, T d. folia tenui folio ut lauri, δρφ. folia tenui ut laurum folia, θ. folia tenui in lauro folia, a. folio tenui, lauri similitudine, β. folia tenuiora lauri folio, Gron. γ. At alterum folia, quod habent Va θ, unum vocabulum servatum est enuntiationis, cuius reliqua verba perierunt et qua usus foliorum medicus indicabatur. Id cum per se satis patet, tum confirmatur per Dioscoridem, qui illum usum accurate enumerat; hinc post h. v. lacunae signa posui. De brevilloquia autem, qua Plinius tenuiora lauro dixit pro tenuiora lauri foliis, v. ad 32, 149.; prorsus eadem ratione dixit Dioscorides: καὶ ταύτης δὲ τὰ φύλλα ὁμοία δάφνης. Alia coniecit Salmas. exerc. p. 287. b. A. — adnexum, V. annexum, T d (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 137.) adnizum, a. admistum, β. — ardoribus, a. — perfrigerat, d. — adpositu, V d.

§ 133. Camelea, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 169. — habent, V ad. — sunt autem ei amara, codd. Barbari. — odora. In petrosis nascitur palmum, K¹. palmi altitudinem non excedens, K². — bilem, V ad. bilemque, βγ. — in, V ad. cum, K.

ortum eam capiat dicatque ad albugines oculorum se capere, adalligata discuti id vitium, quoquo modo vero collectam iumentorum pecorumque oculis salutarem esse.

83. *Chamaesyce* lentis folia habet, nihil se attollentia, in 134 aridis petrosis, claritati oculorum et contra subfusiones utilissima et cicatrices, caligines, nubeculas in vino cocta, inuncta. Volvae dolores sedat adposita in linteolo; tollit et verrucas omnium generum inlita; prodest et orthopnoiciis.

84. *Chamaecissos* spicata est tritici modo, ramulis quinis 135 fere, foliosa; cum floret existumari potest alba viola radice tenui; bibunt ischiadici folia tribus obolis in vini cyathis duobus vii diebus, admodum amara potione.

85. *Chamaeleucen* apud nos farfarum sive farfugium vocant; nascitur secundum fluvios folio populi sed ampliore. Radix eius inponitur carbonibus cupressi atque is nidor per infundibulum inbibitur inveteratae tussi.

86. *Chamaepeuce* laricis folio similis lumborum et spinæ 136 doloribus propria est. *Chamaecyparissos* herba ex vino pota contra venena serpentium omnium scorpionumque pollet. *Ampeloprasen* in vinetis nascitur, foliis porri, ructu gravis, contra serpentium ictus efficax; urinam et menses ciet, eruptiones sanguinis per genitale inbibet potum inpositumque; datur

— *algentia*, Vd. — *paribus*, V. — *suco*, VTad. *succoque*, βγ. — *potu*, Va. — *dicatque*, a. *dicato*, Vd. — *adalligatis*, K. — *vero*, θVTad. Om. β. — *collecta*, V. — *salutarem esse*, ad. *salutare*, V.

§ 134. *Chamaesyce*, Barbar. *Chamesici*, V. *Chamesichi*, a. *Chamesicus*, d. Ceterum v. Dioscor. 4, 167. — *petrosis*, Vad. *petrosisque nascens*, βγ. — *surfusiones*, V. — *utilissimum*, Vad. — *nubeculas*, Vd (codd. Gel.) *muriculas*, a. — *in vino cocta inuncta*; pro his vv. habet *iniunctus* V, *inuncta* a; de d non liquet. *nubeculas cum melle inuncta*, Pint. ex Dioscoride. Nonnulla vero hic excidissee, neque de ipsa herba, sed de eius suco sermonem esse docet et scriptura V et ipse Dioscorides.

§ 135. *Chamaecissos spithameis* est ramulis, quinis fere foliis, Pint. Ceterum v. Dioscor. 4, 124. — *floret*, Vd. *fere*, a. — *bibunt*, Vad. *cuius bibunt*, βγ. — *ischiadici*, V. — *in vini cyathis seqq.*, nonnulla hic excidissee putat Pint. — *admodum eum amara*, V. — *Cameleucen*, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 116. — *farfarum sive farfugium*, Hard. ex indice libri primi, ubi meliores libri inter *farfarum* et *farfarum* fluctuant. *farfarum sive farfugium*, β. *farfarfugium*, VTd. *farfarifugium*, a. — *secundum*, Vad. *secus*, γ. — *is*, ad. *his*, V. — *infundibulum*, θTKd. *infundibulum*, Va (codd. Gel.) βγ. — *imbibitur*, VT. *bibitur*, θadr. — *inveteratae*, θVTr. *in vetere*, adβγ.

§ 136. *Chamaepeuce* — *propria est*, om. V. Ceterum v. Dioscor. 4, 125. — *laricis folio*, ad. *larici foliis*, β. — *propitia*, a. — *Chamaecyparisto*, ad. *Chamaecyparisto*, V. — *pellet*, V. — *Ampeloprassos*, V. *Ampeloprassus*, d. *Ampheloprasso*, a. Ceterum v. Dioscor. 2, 179. — *vinetis*, Va. *vineis*, d. — *porro*, V.

et a partu mulieribus et contra canis morsus. Ea quoque quae stachys vocatur porri similitudinem habet, longioribus foliis pluribusque et odoris iucundi colorisque in luteum inclinati; pellit menstrua.

87. Clinopodium alii cleonicon, alii zopyron, alii ocimoides 137 appellant, serpyllo similem, surculosam, palmi altitudine, in petrosis, orbiculato foliorum ambitu, speciem lecti pedum praebentem. Bibitur ad convolsa, rupta, strangurias, serpentium ictus; item decocta et succus.

88. Nunc subtexemus herbas mirabilis quidem sed minus 138 claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Centunculum vocant nostri, foliis ad similitudinem capitæ paenularum, iacentem in arvis, Graeci clematidem, egregii effectus ad sistendam alvom in vino austero; item sanguinem sistit tritus oxymelitis aut aquae calidae cyathis quinque, denari unius pondere; sic et ad secundas mulierum efficax est.

89. Graeci clematidas et alias habent, unam quam alii 139 qui echiten vocant, alii laginen, nonnulli tenuem scammoniam. Ramos habet bipedalis, foliosos, non dissimilis scammoniae, nisi quod nigriora minoraque sunt folia; invenitur in vineis arvisque. Estur ut olus cum oleo ac sale, alvom ciet; eadem dysintericis cum lini semine ex vino austero

morsus, V ad. morsum, βγ. — stachys, V. — porri, V ad. marrubii, Barbar. K. — inclinati, ad. inclinat, V. inclinantis, K. — inpellit, V.

§ 137. Clinopodium, V ad. — cleonicon, ita nos scripsimus ex Dioscor. 3, 99. cleopicion, codd. Barbari. cleopiceton, V ad. cleonicon, βγ. — zopyron, Dioscor. zopyrotyron, codd. Barbari. zopironthon, V. zopyronhion, a. zopironthion, d. — athi, a. — cimoides, a. — appellant serpyllo similem, om. d. — simile surculosum, Dalec. — surculosa, V². — in petrosis, V ad. nascitur in petrosis, β. — foliorum, θ V ad. florum, β. — ambitus, V. — praebentem, ad. praebente, r. praebenti, θ V. praebens, β. — ad, a. Omitt. V d. — decocta et, θ V d. decoctae, a β γ. decocti, K.

§ 138. dilatis, T. Italie; V d. Itali, a. dilatis. Itali, β. — Centunculum, a. Centuculum, V. Centuculam, T d. — nostri, θ V T a d. rostratis, β. — capitæ, V d. — nascentem, K. — Graeci, a. Omitt. V T d. — clematidem, a. clematide, V T d. autem clematidem, β. — egregii, θ T a d. graegii, V. Est eius egregius, β. Est ei, r. — alvum, θ V T d. vulvam, a. — item, V. idem, ad. — tritus, V T a d. tritus cum, β. — est, ita nos scripsimus. si, V, cuius libri scriptura ab aliis librariis in Sed est mutata; v. adnot. seq. Quomodo est in si mutari potuerit, perspicuum est; scribebatur et, unde si factum est.

§ 139. Graeci, V. Sed Graeci, ad β γ. — clematidas et alias, V d. crematidas et, a. clematidem, r. clematidas duas, Pint. — una, V. — etiten, V. tetiten, d. aetiten, a. aetiten, codd. Salmas. de hyle p. 52. a. B. elxinen, Salmas. — laginen, a. larginen, V d. lacinen; codd. Salmasii. laginem, β γ. asinen, Gesner. hist.

sorbetur. Folia epiphoris inponuntur cum polenta supposito 140
 udo linteolo, strumas inposita ad suppurationem perducunt,
 deinde axungia adiecta percurant; item haemorrhoidas cum
 oleo viridi, phthisicos iuvant cum melle; lactis quoque uber-
 tatem faciunt in cibis et infantibus inlita capillum alunt, ex
 aceto edentium venerem stimulant.

90. Est alia clematis Aegyptia cognomine, quae ab aliis 141
 daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur, folio lauri, longa
 tenuisque, adversus serpentis et privatim aspidas ex aceto
 pota efficax.

XVI. 91. Aegyptus hanc maxime gignit, quae et aron, 142
 de qua inter bulbos diximus, magnae cum dracontio litis.
 Quidam enim eandem esse dixere, Glaucias satu discrevit
 dracontium silvestrem arum pronuntiando; aliqui radicem
 aron appellarunt, caulem vero dracontium, in totum alium,
 si modo hic est qui apud nos dracunculus vocatur; namque
 aros radicem nigram in latitudinem rotundam habet multoque
 maiorem et qua manus impleatur, dracunculus subrutilam et
 draconis convoluti modo, unde et nomen.

92. Et qui ipsis Graeci inmensam posuerunt differentiam, 143
 semen dracunculi fervens mordaxque tradendo tantumque ei

anim. 1, 639. coll. 21, 105. 22, 82. iasinen, Salmas. — scammoniam, a. Scam-
 monia, Vd. — Ramos habet bipedales, V. Ramos habet pedales, T ad $\delta\delta\rho\phi$. et
 pedales, β . — scammoniae, VT ad $\delta\delta\rho\phi$. scammoniae ramos habet, β . — ho-
 lus, V. — dysentericis, Vad. a dysentericis, $\beta\gamma$. — ex, θ Vad. in, β . — sol-
 vetur, d¹. solbetur, d².

§ 140. epiporis, V. — supurationem, V. — percurant, d. percurrant, V. per-
 currunt, a. — haemorrhoida, a. haemorrhoidam, θ Vd. haemorrhoidas, $\beta\gamma$. —
 ptisicos, V. — in cibis, Vad. in cibis sumpta, $\beta\gamma$. — edentium, VT ad. dentium
 dolores sedant, β . — stimulari, V.

§ 141. Est, Vad. Est et, $\beta\gamma$. — polygonoides, Dioscor. 4, 7. polygonitis, T.
 polycyonis, a. polycontis, d. pylocontis, V. — folia, codd. Barbari. — et, Vd.
 ac, a $\beta\gamma$. — aspidas, θ Vd. aspidis, a. aspides, β .

§ 142. Aegyptum, V. — quae et, Vad. est et, r. — haronde quam, V. harundo
 que, a. harundinem de qua, d. — diximus 19, 96. — dixere, θ Vd. dixerunt, a $\beta\gamma$.
 — Glaucias, V. — discrevi, a. — hacontium, V. acontium, a. dracontion, d. —
 arum, a. harum, Vd. — haron, d. harum, Va. — appellarunt, θ Va. appella-
 verunt, d β . — alium, a. Omitt. Vd. — aros, Va. haron, d. — latitudine, d. —
 dracunculus, Vd. dracunculus vocatur dracunculus, a. — unde et, Vad. unde
 et ei, $\beta\gamma$.

§ 143. Et qui ipsis, Vd. Quin et ipsi, a $\beta\gamma$. Recepta illorum librorum scri-
 ptura interpunctionem verborum sequentium mutavi, plenam interpunctionem
 post inferat minore permutans, ita ut verba media parenthetice sint sumenda.
 Ceterum quae Plinius de dracontio minore tradit Dioscor. 2, 196. —
 tantumque, VT ad. tantumque inesse, β . — ei, T. et, Vad.

virus ut olfactum gravidis abortum inferat, aron miris laudibus tulere primum in cibis feminam praeferentes, quoniam mas durior esset et in coquendo lentior; pectoris vitia purgare, aridum potioni inspersum aut eeligmate urinam et menses ciere. Sic et in oxymelite potum stomacho interaneisque exulceratis ex lacte ovillo bibendum, ad tussim in cinere coctum dedere ex oleo; alii coxere in lacte et decoctum bibere, epiphoris elixum inposuere, item suggillatis, tonsillis. Ex oleo haemorrhoidum vitio infundit, lentigines ex melle inlinens. Laudavit Cleophrantus et pro antidoto contra venena, pleuriticis, peripneumoniacis quo tussientibus modo; semen intritum cum oleo aut rosaceo infunditur aurium dolori. Dieuches tussientibus, suspiriosis et orthopnoicis et pura excreantibus farinae permixtum in pane cocto dedit. Diodorus phthisicis e melle eeligmate et pulmonis vitiis, ossibus etiam fractis inposuit. Partus omnium animalium extrahit naturae circumlitum; sucus radices cum melle Attico oculorum caligines, stomachi vitia discutit, tussim decocti ius cum melle; ulcera omnium generum, sive phagedaenae sint sive carcinomata, sive serpent, sive polypi in naribus, sucus mire sanat. Folia ambustis prosunt ex vino et oleo cocta, alvum inaniant ex sale et aceto sumpta; et luxatis cum melle cocta prosunt, item articulis podagricis cum sale recentia vel sicca;

ut, Td. et, Va. — inferat, d. inferret, V¹a. infert, V². — haron, d. — tulere, a. tere, V. terce, d. extulere, βγ. — primus, V. — cibus, V. — mare, r. — durior, Vd. dulcior, a. r. — sed, a. — cogendo, a. — purgare aridum, V. purgare aridum, d. purgare et aridum, aβγ. — potioni, K. potione, Va. potione, d. in potione, β. in potione, γ. — eligmate, d.

§ 144. dedere ex oleo, Vad. dedere, T. ex oleo dedere, βγ. — alie, V. — et — bibere, V. ut — biberetur, aβγ. — elixum, a. Omitt. VTd. — tonsillas, Vad. — infundit, Vd. infudere, aβγ. — lentigine, V. — inlinens, Vad. illinens, βγ. Dedi locum ex optimis codd. restitutum, quamquam lacunosum; excidit enim nomen medici hoc praeceptum dantis, quod nullum aliud esse quam Cleophranti existimo, qui vulgo quidem statim infra laudatur, at in codd. omittitur. Posui igitur signum lacunae, quae illo nomine est explenda.

§ 145. Cleophrantus, omitt. Vad. — peripneumoniacis, V. — quotus sitientibus, V. — rosaceo, ad. rosaceo, V¹. prorosaceo, V². — infunditur, Va. infunditur et, Td. infundens, βγ. — Dieuchestus sitientibus, V. — suspiriosis, V. aut suspiriosis, aβγ. — pura, ΘVTad. purulenta, β. — farinae, ΘVT. farina, aβγ. — in ante pane omitt. Vad. — Diodorus, Reines. var. lect. 2, 7. p. 172. ex 29, 142. 20, 120., ubi Θ illud habet. — e melle, a. melle, Vd.

§ 146. radices, a. radix, Vd. — stomachi, Vad. ac stomachi, βγ. — decocti ius, ad. decoctilus, V. — phagedaenae, V. — in naribus, Vd. naribus, a.

§ 147. et oleo, Vd. oleo, a. — inaniam, V. — ex sale, Va. in sale, ΘTd. — et, ΘVad. etiam, β. — cum melle cocta, Vad. cocta cum melle, βγ. — prosunt,

Hippocrates utralibet ad collectiones cum melle inposuit. Ad menses trahendos seminis vel radicis drachmae duae in vini cyathis duobus sufficiunt; eadem potio, si a partu non purgentur, et secundas trahit; Hippocrates et radicem ipsam adposuit. Dicunt et in pestilentia salutarem esse in cibis; 148 ebrietatem discutit, serpentis nidore cum crematur, privatim aspidas fugat aut inebriat ita ut torpentes inveniantur; perunctos quoque aro e laureo oleo fugiunt; ideo et contra ictus dari in vino nigro putant utile. In foliis ari caseus optume servari traditur.

93. Dracunculus quem dixi hordeo maturescente effoditur 149 luna crescente. Omnino habentem serpentes fugiunt; ideo percussis prodesse potum aiunt maiorem, ut et menses, si ferro non attingatur, sistat; sucus eius et aurium dolori prod-est. Id autem quod Graeci dracontion vocant triplici effigie 150 demonstratum mihi est, foliis betae, non sine thyrso, flore purpureo; hoc est simile aro. Alii radice longa veluti signata articulosaque monstravere, tribus omnino cauliculis, foliis decoqui ex aceto contra serpentium ictus iubentes. Tertia demonstratio fuit folio maiore quam cornus, radicis harundineae, totidem, ut affirmabant, geniculatae nodis quot haberet annos, totidemque esse folia; hi ex vino vel aqua contra serpentis dabant.

om. d. — utralibet ad, *Θ*VTd. libet, a. quasilibet ad, *β*. — trahendas, d. — a partu, Va. aperto, d. — purgentur, *Θ*VTd. purgantur, a*βγ*.

§ 148. esse in cibis; ebrietatem, a. esse cibis; ebrietatem, Vd. esse; in cibis ebrietatem, r. — privatim, VTdr. privatimque, a*βγ*. — aspidas, VTadr. aspidas, *β*. — haro, V. — dari, VTd. dari potui, a. dari potui, *βγ*. — ari caseus, d. hari caseus, V. aricas, a.

§ 149. Dracunculus, V. Draculus, a. Draconculus, d. — dixi § 142. — effoditur luna crescente, om. a. — ideo, V. adeo, Td. — potum, VTd. poto, a. in potui, *βγ*. — alunt, V. — ut et menses — sistat; retinui quidem hanc scripturam vulgatam, utpote cum meliorem pro ea restituere non possem; at eam corruptam esse docent et codd. scripturae (cum Vad non ut et, sed ut habeant, r autem et ad, ipsam vero vocem sistat omittant Vadr), et quod, cum in universum de dracunculo Plinius dicat, subito maioris alicuius dracunculi mentionem iniicit, qui alias ab ipso non est traditus. Postremo offendit mira illa per ut et effecta sententiarum iunctura. Plura h. l. exciderunt, quam quae quis divinando supplere possit.

§ 150. draconium, Vd. dracoetium, a. — foliis decoqui (dequoqui, V) ex aceto, Vad. folia eius ex aceto decoqui, *βγ*. — cornus, a. cornu, Vd. corni, r. — radices, *Θ*Vr. radices, d. radice, a*βγ*. — harundineae, dr. harundinae, V. harundinea, a*βγ*. — geniculatae, Vdr. geniculata, a*βγ*. — quod, V. — totidemque, hoc ex *β* revocavi. totidem quae, V. totidem, ad*βγ*. — hi, Vadr. hi ea, *βγ*. — dantur, r.

94. Est et arisaros quae in eadem Aegypto nascitur, si- 151
milis aro, minor tantum minoribusque foliis et utique radice
quae tamen olivae grandis magnitudinem impleat, alba ge-
minum caulem, altera unum tantum emittens. Medetur utra-
que ulceribus manantibus, item ambustis ac fistulis collyrio
inmisso. Nomas sistunt decocta folia earum in aqua et postea
trita rosaceo addito; sed unum miraculum ingens contacto
genitali cuiusque feminini sexus animal in perniciem agi.

95. Myriophyllon quod nostri millefolium vocant caulis est 152
teneri, similis feniculo, plurimis foliis, unde et nomen acce-
pit; nascitur in palustribus, magnifici usus ad volnera. Cum
aceto bibitur ad difficultates urinae et vesicae et suspiria
praecipitatisque ex alto; eadem efficacissima ad dentium do-
lores. Etruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem
a lateribus capillamenti modo foliosam, eximii usus ad vol-
nera, boum nervos abscisos vomere solidari ea rususque iungi
addita axungia adfirmans.

96. Pseudobunion napi folia habet, fruticans palmi altitu- 153
dine; laudatissima in Creta. Contra tormina, stranguriam,
laterum praecordiorumque dolores bibuntur rami eius quini
senive.

97. Murris quam alii myrizam, alii murrām vocant simil- 154

§ 151. *et arisaros*, Barbar. ex Dioscor. 2, 198. *et aeris*, a. *haec havis*, V. *echa-*
ris, d. *et aris*, βγ. — *haro*, d. *hara*, V. — *impleat*, Vd. *implet*, aβγ. — *ge-*
minum, a. *gemina*, Vd. — *alteram*, Vad. — *unum*, omitt. Vad. — *ambustis*,
ΘVT. *combustis*, aδβγ. — *collyrio*, ad. *collyrio vi*, V. Ceterum verba *collyrio*
inmisso male ad sequentia refert β. V. Dioscor. 2, 198. — *decocta folia earum*,
K. *decoctarum*, Vadβ. *decocta earum*, Hård. γ. — *trita*, K. *tritarum*, Vadβγ.
Recepi scripturam K, cum neque β neque γ satisfacerent; *tritarum* librarii de
suo dederunt, ut unum participium alteri *decoctarum* simile redderetur. Id unum
dubitari potest, nomen *folia* annon melius nomini *nomas* praemittatur; certe
huc ducunt rationes palaeographicae.

§ 152. *Myriopillon*, Vd. *Mirophillum*, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 113. — *mil-*
lifolium, a. *mili folium*, Vd. — *teneri*, V. *tener*, aδβγ. — *faeniculo*, V. —
plurimos, V. — *Cum aceto*; haec verba fortasse melius ad superiora referri col-
ligit Hård. ex Dioscoride. — *difficultates*, V. — *et*; pro h. v. habent aut Vad.
De utraque particula confusa v. quos laudat Hand. Tursell. 1, 558. — *suspi-*
riae, V. — *eadem efficacissima*, Vad. *efficacissima eadem*, βγ. — *a lateribus*,
ad. *alteribus*, V. — *nervos*, V. — *absciso suo mores*, V. *abscisos vomere*, aδβγ,
quam scripturam ex V emendavi. — *folia dari*, Vad. — *rususque*, V. *rursus-*
que, aδβγ.

§ 153. *Pseudobunion*, Barbarus ex Dioscor. 4, 123. *Pseudounion*, ad. *Pseodo-*
vinon, V. — *napi*, a. *api*, Vd (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 107.) *bunū*, r,

lima est cicutae caule folisque et flore, minor tantum et exilior, cibo non insuavis. Ciet menstrua et partus cum vino; aiunt eandem potam in pestilentia salutare esse. Subvenit et phthisicis in sorbitione data, aviditatem cibi facit, phalangiorum morsus restinguit; ulcera quoque in facie aut capite sucus eius in aqua triduo maceratae sanat.

98. Onobrychis folia lentis habet, longiora paulo, florem ¹⁵⁵ rubentem, radicem exiguam et gracilem; nascitur circa fontis. Siccata in farinae modum et inspersa vino albo strangurias finit, alvom sistit; sucus eius perunctis cum oleo sudores movet.

XVII. 99. In promisso herbarum mirabilium occurrit aliqua ¹⁵⁶ dicere et de magicis; quae enim mirabiliores? Primi eas in nostro orbe celebrare Pythagoras atque Democritus consecrati magos. Coracesta et calicia Pythagoras aquam glaciari tradit, quarum mentionem apud alios non reperio, nec apud eum alia de his.

100. Idem minsada appellat, nomine alio corinthiam, cuius ¹⁵⁷ decocto in aqua suco protinus sanari ictus serpentium si foveantur dicit; eandem effusam in herbam qui vestigio contigerint aut forte respersos insanabili leto perire, monstrifica prorsus natura veneni praeterquam contra venena.

quod est interpolatum ex Dioscoride; at v. 20, 21. — *frutex*, r. — *laudatissimum*, K. — *tormina*, VTd. *tormina atque*, βγ. — *stranguria*, Vd.

§ 154. *Myrris*, a. *Myris*, VTd. Nos *Murris* scripsimus. — *myrizam*, Td. *mirizam*, V. *smyrrhizjan*, a. *smyrrizan*, codd. Barbari. *smyrrhizam*, βγ. *smyrnizusam*, Dalec. *smyrrhizusam* vel *myrizusam*, Hard. — *myrram*, Dioscor. 4, 114. *myram*, T. *myran*, Vd. *miran*, a. Rursus nos *murram* scripsimus. — *vocant*, om. a. — *cicula*, V. — *aiunt*, VTadr. *aiunt quoque*, β. — *pestilentiam*, V. — *ptisicis*, V. — *sorbitione*, V. — *data*, θTd. Omitt. Vaβγ. — *facit* — *quoque in*, om. a. — *restinguit*, θVd. *restringuit*, T. *restringit*, βγ.

§ 155. *Onobrychis*, Dioscor. 3, 160. *Onobreces*, a. *Oenobreces*, V. *Enobrices*, d. — *lentis habet*, a. *lentis habent*, Vd. *habet lentis*, βγ. — *farina*, V.

§ 156. *mirabiliores*, VTad. *mirabiliores sunt*, βγ. — *Pythagora satu*, V. — *consecta*, V. — *Coracesta*, Vad. *Coracesia*, rγ. *Coriacesia*, β. *Coriacesiam*, K. — *calicia*, V. *calicia*, aγ. *calithia*, r. *callicia*, β. *calliciam*, K. — *aquam*, Va. *quam*, d. *qua aquam*, K. — *harum*, K. — *repperio*, V. — *alia*, Vad. *aliam*, r.

§ 157. *minsada*, VTd. *mimadem*, r. *menaidem*, β. *minyada*, aγ. *mizenaidem*, Dalec. De his nominibus conferas ubique indicem libri primi passim hinc refingendum. — *et nomine*, Vad. — *corinthiam*, VTd. *corinthadem*, β. *corysidiam*, aγ. *corisidiam*, r. — *decocto*, Va. *decoctae*, TKd. — *eandem effusam*, Vad. *eundem effusum*, βγ. — *herbam*, V. *herba*, aδβγ. — *contingerint*, V. — *respersos*, θVad. *respersi fuerint*, βγ. — *insanibili leto*, VTd. *insanibili lethe*, θ. *insanabile*, a. *insanabiles*, β. *insanos*, K. — *perire*, T. *periere*, Vd. *operiere*, a.

101. Ab eodem Pythagora aproxis appellatur herba, cuius 158
radix e longinquo concipiat ignis ut naphtha, de qua in ter-
rae miraculis diximus; idem tradit, si qui morbi humano
corpori inciderint florente brassica, quamvis sanatos admoni-
tionem eorum sentire, quotiens acciderint aut frumento aut
cicuta aut viola, similem conditionem habere. Nec me fallit 159
hoc volumen eius a quibusdam Cleemporo medico adscribi,
verum Pythagorae pertinax fama antiquitasque vindicant; et
id ipsum auctoritatem voluminum adfert, si quis alius curae
suae opus illo viro dignum iudicavit, quod fecisse Cleem-
porum, cum alia suo et nomine ederet, quis credat?

102. Democriti certe chirocmeta esse constat; at in his 160
ille post Pythagoram magorum studiosissimus quanto porten-
tiosiora tradit! Aglaophotim herbam, quae admiratione homi-
num propter eximium colorem acceperit nomen, in marmo-
ribus Arabiae nascentem Persico latere, qua de causa et
marmaritim vocari; hac magos uti cum velint deos evocare.
Achaemenida colore electri sine folio nasci in Tradastilis In- 161
diae, cuius radice in pastillos digesta in dieque pota in vino

§ 158. *onginco*, V. — *conspiciat*, V d. — *naphtha*, V. — *diximus* 2, 235. —
item, V d. — *si*, omitt. V a d. — *morbis*, d. — *inciderint*, Θ V T d. *inciderit*, a.
acciderint, β γ. — *brassica*, Θ V T a d. *aproxi*, β. V. 20, 78: 101. — *quotiens*;
post hanc vocem verba *florente brassica quamvis sanatos ex superioribus male*
repetita denuo habet V. — *acciderint*, V T d. *florente acciderint*, a. *florem eum*
tetigerint, r. *florere eam contigerit*, β γ. — *aut frumento aut cicuta aut viola*, V d.
aut frumentum aut cicutam aut violam, a. *et frumentum et cicutam et violam*, β γ.

§ 159. a, om. V. — *Cleemporo*, Θ V a d. *etiam Cleemporo*, r. *Emporo*, codd.
Rezz. — *verum Pythagorae*, T d. *vero Pythagorae*, V a. *Pythagorae vero esse*, r.
Pythagorae, β γ. — *antiquitasque*, V a d. *antiquitasve*, β. — *vindicant*, V a d.
vindicavit, T. *indicant*, r. — *auctoritatem*, a. *auctoritate*, V d. — *voluminum*,
V T a d. *voluminibus*, β γ. *volumini ei*, Pint. — *indicaverit*, membranæ Rezz.
— *quod fecisse*, a (codd. Gel.) *quod se fecisse*, V d. — *Cleemporum*, codd. Gel.
Emporium, Ambr. I. *emporium*, a. *temporum*, V d. — *alia suo et*, V a d (codd.
Gel.) *et alia suo*, T. *alia ex suo*, Ambr. I. II. — *credat*, V a d (codd. Gel.)
credet, r.

§ 160. *chirocmeta*, Salmas. exerc. p. 775. a. D. coll. Gesner. ad Columell.
VII. 5, 17. et Schneid. ad Vitruv. IX. praef. §. 14. p. 168. *et hirocmeta*, V.
hirocmeta, T a d. *chirocineta*, β. *Χειρωεινὰ ποσβλήματα*, Mullach. ad Democr.
fragm. p. 127 seq. — *at*, om. d. — *magorum*, d. *magorumque*, a. *magorum*
magorum, V. — *Aglaophotin*, Barbar. *Naglaopotim*, V d. *glaopotim*, a. — *ad-*
miratione, a. *admirationem*, V d. ob admirationem, r. — *littore*, K. — *marmari-*
tim, V. *marmoritim*, T d. *marmoritin*, γ. *maritim*, a. *marmaritimiden*, r. — *hac*
magos, ita nos scripsimus. *ac magos*, V. *hoc magos*, T d. *magos*, a β γ. — *uti*,
V T a d. *utique ea uti*, β γ. — *eos*, a. — *evocare*, a d. *se vocare*, V.

§ 161. *Achaemenida*, Θ V T a d. *Achaemenido*, codd. Gel. *Achaemeniaden*, K.
Achaemenidon, β. — *nasci*, codd. Gel. *nascens*, V a d. — *in Tradastilis*, Θ V.

noxii per cruciatus nocte confiteantur omnia per varias numinum imaginationes; eandem hippophobada appellat, quoniam equae praecipue caveant eam. Theobrotion xxx schoenis 162 a Choaspe pavonum picturis similem, odore eximio; hanc autem a regibus Persarum comedi aut bibi contra omnia corporum incommoda, instabilitatem mentis; eandem semnion a potentiae maiestate appellari. Aliam deinde adamantida Armeniae Cappadociaeque alumnam; hac admota leones resupinari cum hiatu lasso; nominis causam esse quod conteri nequeat. Arianida in Arianis gigni igneam colore, colligi, cum sol in leone sit; huius tactu peruncta oleo ligna accendi. Therionarca in Cappadocia et Mysia nascente omnis feras 163 torpescere nec nisi hyaenae urina adpersa recreari; Aethiopida in Meroe nasci, ob id et Meroida appellari, folio lactucae, hydropicis utilissimam e mulso potam; ophiussam in Elephantine eiusdem Aethiopiae, lividam difficilemque ad aspectu, qua pota terrorem minasque serpentium obversari ita ut mortem sibi eo metu consciscant; ob id cogi sacrilegos illam bibere, adversari autem ei palmeum vinum. Thalassaeglen 164

intra dastiles, d. in *Taradastilis*, a γ. in *Tardastilis*, codd. Gel. in *Tardistilis*, β. in *Taxilis*, Pint. — *cuius radice* — in *dieque*; pro his vv. nihil habent nisi *quae* V ad. Causa omissionis in aperto. — *e vino*, K. — *noxii*, a. *noxi*, V. *noxia*, d. — *nocte*, omitt. ad. — *confiteantur*, a. *conficeantur*, V. *conficiantur*, d. — *hippophobada*, T. *hippophorbada*, Θ. *hippophorbado*, V d. *ippoporbadada*, a. *hippophovada*, β. — *equae*, a. *aeque*, V. *equi*, T d.

§ 162. *Theobrotion*, V d. *Theobronthion*, a. *Theombrotion*, β. *Theonbrotion*, γ. — *scaenis*, V. — *Choaspe pavonum*, ita nos scripsimus. *Choaspe aspica-vonum*, V. *Choaspea spicavonis*, d. *Choasse nasci pavonis*, a. *Choaspe nasci pavonis*, β γ. Nos locum emendavimus ex scriptura codicis V, ita ut ex superioribus nasci intelligatur. Syllabae *aspi* ex litteris proximis male repetitis ortae. — *autem*, omitt. ad. — *comedi aut*, omitt. V ad. — *bibi* — *corporum*, om. a. — *stabilitatem*, a. *stabilitate*, d. *si abilitatem*, V. *instabilitatemque*, β γ. Primum nos encliticam *que* ex codd. sustulimus; deinde propter eosdem codd. *stabilitatem* veram lectionem habemus, ita ut *ad stabilitatem* legatur. — *mentis*, a. Omitt. V d. — *eandem*, V d. *et iustitiae tandem*, a. Vid. tertiam ab hac varietatem lectionis. — *semnion*, d. *seminion*, V a. — *a potentiae et iustitiae maiestate*, r. — *admanantida*, V. — *admita*, V. — *resupinari*, V. — *hiatu lasso*, a. *hiatu lasso*, V d. *hiatu laxo*, β γ. *hiatu lassos*, r. — *Arianida*, Θ V T ad. *Ariani-dem*, β γ. — *gigni*, ad. *igni*, V. — *tacta*, a.

§ 163. *Therionarca*, Barbar. *Therocarna*, V a. *Therocharna*, d. — *Capadocia*, V. — *torpescere*, V. — *urina adpersa*, d. *urinam adpersa*, V a. *urinae adpersu*, β γ. — *mero*, V. — *nascitur*, V d. — *Meroida*, Θ V T ad. *Meroidem*, β. — *Elephantice*, a. — *terrores*, T. — *obversari ita ut*, ad. *obversarit*. *Ita ve*, V. — *libere*, V d. — *autem*, omitt. V ad. — *ei*, a. Omitt. V d.

§ 164. *Thalassaeglen*, Gesner. de herbis lunar. p. 16. *Thalasseglen*, V ad β. *Thalasseglen*, γ.

circa Indum amnem inveniri, quae ob id nomine alio potamaugis appellatur; hac pota lymphari homines obversantibus miraculis. Theangelida in Libano Syriae, Dictae Cretae montibus et Babylone et Susis Persidis nasci, qua pota magi divinent, gelotophyllida in Bactris et circa Borysthenen; haec si bibatur cum murra et vino, varias obversari species ridendique finem non fieri nisi potis nucleis pineae nucis cum pipere et melle in vino palmeo. Hestiatorida a convictu nominari in Perside, quoniam hilarentur illa, eandem protomediam, quia primatum apud reges optineat, casigneten, quoniam secum ipsa nascatur nec cum aliis ullis herbis, eandem Dionysonymphadem, quoniam vino mire conveniat. Helianthes vocat in Themiscyrena regione et Ciliciae montibus maritimis, folio myrti; hac cum adipe leonino decocta, addito croco et palmeo vino, perungui magos et Persarum reges ut fiat corpus adspectu iucundum; ideo eandem heliocallida nominari. Hermesias ab eodem vocatur ad liberos generandos pulchros bonosque, non herba sed compositio e nucleis pineae nucis tritis cum melle, murra, croco, vino palmeo, postea admixto theobrotio et lacte; bibere generaturos iubet et a conceptu puerperas partum nutrientis; ita fieri excellentis animi et formae bonis; atque harum omnium magica quoque vocabula ponit. Adiecit his Apollodorus adsectator eius her-

induum rem, V. — *potamaugis*, Gesner. *potamaucis*, Vdγ. *potanmaucis*, a. *potamancis*, Θ. *potamucyde*, r. *potamautis*, β. *potamitis*, Pintian. *potamanes*, Gesner. chrestom. p. 646. — *haec*, Vd. — *lympari*, V. — *homine*, d. — *obversantibus*, a. *ubversantibus*, V. *subversantibus*, d. — *Dictae*, a.d. *Dictae*, Vβ. *Dictaeis*, K. — *suis*, Vd. — *observari*, V. — *nisi*, VTd. ni, aβ.

§ 165. *Hestiatorida*, Gronov. *Hesitaterida*, Θad. *Haestitaterida*, V. *Hestitarida*, T. *Hesytitaterida*, Θ. *Hesuttaterida*, Θp. *Hesintarida*, φ. *Sysstiterida*, β. — *nominari in Perside*, Vad. *in Perside nominari*, βγ. — *potomediam*, a. — *quia*, VTd. *quae*, Θ. *qua*, aγ. *qui*, β. — *obteneat*, ΘVTd. *obteneant*, aβγ. — *casigneten*, Θa. *casignetem*, d. *casigentem*, V. *acasigneten*, Pint. K; at v. Gesner. chrestom. p. 647. — *ne*, V. — *aliis ullis*, Vad. *ullis aliis*, βγ. — *Dionysonymphadem*, Vd. *Duonysonymphadem*, a. — *Helianthes*, a. *Heliantes*, Θ. *Hellanthesi*, Vd. *Helianthidem*, K. *Helianthen*, β. — *vocant*, a. — *Themiscyrena*, ΘVTad. *Themiscyra*, Barbar. β. *Galatae*, Td. — *folio myrti*, a. *folio hyrti*, d. *folium hyrti*, V. — *ideo autem eandem*, Θ. — *heliocallida*, ΘVTad. *heliocallidem*, βγ.

§ 166. *Hermesia*, d. — *compositio e*, a. *compositione*, V. *compositio de*, d. — *nucleis*, V. — *theobrotio*, ita nos scripsimus coll. § 162. *theombrotio*, Vadβ. *theonbrotio*, γ. — *et puerperas*, Dalec., qui difficultatem huius loci bene sensit. Nam verba *puerperae a conceptu ineptissime dici nemo nescit*. Hinc Plinium fere scripsisse censeo: *et a conceptu feminas, item puerperas*. Ab una syllaba *as* librarius archetypi ad alteram transiit oculis aberrans. — *excellentis*, d. *excellentes*, a.

bam aescynomenen, quoniam adpropinquante manu folia contraheret, aliam crocida cuius tactu phalangia morerentur; Crateuas oenotheridem cuius adpersu e vino feritas omnium animalium mitigaretur; anacampserotem celebrer arte grammatica paulo ante, cuius omnino tactu redirent amores vel cum odio depositi. Et abunde sit hactenus attigisse insignia magorum in herbis, alia de his aptiore dicturis loco.

XVIII. 103. Eriphiam multi prodidere; scarabaeum haec 168 in avena habet susum deorsum decurrentem cum sono haedi, unde et nomen accepit; hac ad vocem nihil praestantius esse tradunt.

104. Herba lanaria ovibus ieiunis data lactis abundantiam facit. Aequae nota lactoris volgo est, plena lactis quod degustatum vomitiones concitat. Eandem hanc aliqui esse dicunt, alii similem illi quam militarem vocant, quoniam volnus ferro factum nullum non intra dies quinque sanat ex oleo inposita.

105. Celebratur autem et a Graecis stratiotes, sed ea in 169 Aegypto tantum et inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia. Refrigerat mire et vulnere sanat ex aceto inlita, item ignis sacros et suppurationes; sanguinem quoque qui defluit a renibus pota cum ture masculo mirifice sistit.

excelentes, V. — animi et formas bonis, Θ T ad. animi et forma e bonis, V. animo et forma atque bonos, β γ. — atque harum, Θ T d. atque quae harum, a. harum, V β γ.

§ 167. *Apollodorus, Θ a. Apollodotus, d. Appollodotus, V. — aescynomenen, V. escynomenen, d. ex quo nomen, a. — contraheret, a. contrahere, V. contraherent, d. — alia, V a. — crocida, Θ V T ad. crocidem, β. — morerentur, V. — anothuriden in, a. onothurin in, V. onothurin in, T. onothurim in, d. oenotherinem, Θ. — cuius adpersu — paulo ante, om. a. — anacampserote celebrante, d. anacampserote celebrante, V. — paulante, V. Dalec. Apionem vel Apollodorum significari censet, Harduin. Apionem. — odio, V d. alio, a. — deposita, a. — insignia, V ad. somnia, K. — in herbis, Θ V d. in his herbis, a β γ. — alia, Θ V T. alio, a d β γ. — aptiori, Θ. — dicturis, V a (codd. Gel.) dicturi, Θ T d.*

§ 168. *Eriphiam, V d. — scarabaeum, a. scarapheum, V d. scarapheam, Θ. — susum, V. sursum, a d β γ. — haedi, V. hoedi, a d β γ. — et, a d. ei, V. — ieiunius, Θ. — lactoris, a. bactoris, V (quamquam iactoris fuisse videtur). iacturis, d. — vulga, V. — concitant, V. — nullum quod non, T. — sanet, T.*

§ 169. *stratiotes, Barbar. Θ V T d (codd. Gel.) stratiotis, a β. Ceterum v. Dioscor. 4, 100. — sed ea, V d (codd. Gel.) est et ea, r. ēē dea, a. — invadatione nihil, V. — nascitur, V a. nascens, T d. — aizoo, V d. aizoo, a. aizoo, β. — Refrigerant, V. — et suppurationes, V d. ac suppurationes, a d β γ. — narius, Pint.*

XIX. 106. Herba in capite statuæ nata collecta in vestis 170
alicuius pannum et inligata lino rufo capitis dolores adposita
confestim sedare traditur.

107. Herba quaecumque e rivis aut fluminibus ante solis
ortum collecta ita ut nemo colligentem videat adalligata laevo
braccio ita ut aeger quid sit illud ignoret tertianas arcere
traditur.

108. Lingua herba nascitur circa fontis; radix eius con-
busta et trita cum adipe suis, — adiciunt ut nigra sit et ster-
ilis, — alopecias emendat unguentum in sole.

109. Cribro in limite abiecto herbae intus exstantes de- 171
cerptae adalligataeque gravidis partus adcelerant.

110. Herba quae gignitur super fimeta ruris contra anginas
efficacissime pollet ex aqua pota.

111. Herba iuxta quam canes urinam fundunt evolsa ne
ferro attingatur luxatis celerrime medetur.

112. Rumpotinum arborem demonstravimus inter arbusta. 172
Iuxta hanc viduam vite nascitur herba quam Galli rodarum
vocant; caulem habet virgae ficulneae modo geniculatum,
folia urticae in medio exalbida, eadem procedente tempore
tota rubentia, florem argenteum, praecipua contra tumores

§ 170. collecta, *ΘVTad. collectaque, βγ.* — in vestis alicuius, *ΘVTad. ali-*
cuius in vestis, βγ. — pannum, *ΘTad. panno, Vβγ.* — inligata, *ΘVTadr.*
alligata, β. lino rufo inligato, *Plin. Valer. 1, 1.* — lino, *r. in lino, ΘVadβγ.*
— rufo, *Vad. rusti, Θ.* — dolores, *ΘVTd. dolorem, aβγ.* — adposita, *ΘVTd.*
Omitt. aβγ. — sanare, *T.* — e rivis, *ad. in rivis, V. a rivis, βγ.* — ita ut,
Vd. ut, a. — colligentem nemo, *d.* — adalligata, *V. eo tertianas adalligata, a.*
contra tertianas adalligata, d.

§ 171. sit, *ad. fuit, V.* — in limitem, *K.* — abiecto, *r. adiecto, V adβγ.*
proiecto, K. — exstantes, *V.* — deceptae, *a.* — super, *ΘVd. supra, aβγ.*
celeberrime, d.

§ 172. Rumpotinum, *Vad. Rumpotinum, Θ. Rumbotinum, Tr. Rombotinum, β.*
— demonstravimus 14, 12. — vidua, *d.* — rodarum, *ΘVTd. rhodoram, aβγ.*
— caulem habet, *Va. habent, d.* — virgae aefficulneae, *V.* — albida, *d.* —
axungia vero, *ΘVad.* Haec particula nisi casui debetur, hunc locum lacuno-
sum esse indicat, ita ut post v. collectiones commate interpungatur et post
v. tunsa aliquot verba excidisse sumatur, quibus morbus aliquis dicebatur, cui
herba cum axungia tusa mederi putabatur. — veteri, *ΘVd. veteri, aβ.* — et
qui, *r.* — despuat, *r.* — dextram, *Va. dexteram, d.* — ter. *Iam, r. terra, Vd.*
terna, a. ter, βγ. De iam i. e. porro, item, *v. ad 33, 159.* — tres trium, *a. ter-*
restrium, Vd. tres quoque trium, βγ. — hominum, *a.* — dextrosus, *V. dextror-*
sus, adβγ.

§ 173. incanaronis maria spectro, *V.* — in modum, *d. modum, V. modo, aβγ.*
— capitula, *ΘVTad. capitella, β.* — quod nullum, *V. quoniam nullum, Td.*
qm nulla, a. — attinguat, *V.*

fervoresque et collectiones cum axungia vetere tunsa ita ut ferro non attingatur; qui perunctus est despuat ad suam dextram ter. Iam efficacius remedium esse aiunt, si tres trium nationum homines perungant dextrosus.

113. Herba inopia vocatur incana, roris marini adpectu, 173
thyrsi in modum vestita atque capitata. Inde alii ramuli exsurgunt sua capitula gerentes; ob id inopiam appellaverè, quoniam liberi super parentem excellent; alii potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, existumavere. Haec 174
inter duos lapides trita fervet praecipuo adversus anginas suco, lacte et vino admixto. Mirum traditur numquam ab eo morbo temptari qui gustaverint, itaque et subus dari quaeque medicamentum id noluerint haurire eo morbo interimi. Sunt qui avium nidis inseri aliquid ex ea putent atque ita non strangulari pullos avidius devorantis.

114. Veneris pectinem appellant a similitudine pectinum, 175
cuius radix cum malva tunsa omnia corpori infixae extrahit.

115. Vaterno liberat quae exedum vocatur. Notia herba,
— coriariorum officinis ea in hilaris est aliis aliisque nominibus, — nomas curat efficacissimamque adversus scorpionem esse potam e vino aut posca reperio.

§ 174. *fervet*, Va. *fertur*, Td. — *praecipua*, Td. — *sucu*, V. — *lacte*, a. *lactae*, V. *lacti*, d. — *ab eo*, a. e, Vd. — *subus*, a. *subtus*, Vd. *subus*, βγ. — *quaeque*, a. *quae*, V. *qui*, d. — *interimi*, ad. *interemi*, V. *interire*, K. — *Sunt qui*, Vad. *Sunt qui et in*, βγ. — *avium nidis*, Vd. *autumnidis*, a. — *inserendum*, K.

§ 175. *Vaterno liberat*, θVTad. *Veternosa curat*, β. — *Notia*, ita nos scripsimus ex omnibus codd. in indice libri 1. *Nodia*, Vadβγ. — *coriariorum officinis*, Va. *nota coriariorum officinis*, d. *coriariorum officinis nota*, βγ. — *ea in hilaris est*, ita nos scripsimus. *eam hilaris est*, Va. *ea villaris est*, Td. *ea mularis dicitur*, β. *ea mularis est*, γ. — *aliis aliisque*, θVTad. *aliisque*, β. Locum, qui ex vulgata scriptura et interpunctione intelligi non poterat, ex vestigiis codicum integritati suae restituere mihi videor. Notiam herbam in universum duobus malis mederi dicit Plinius, id quod etiam index confirmat, in transcurso vero et per parenthesin illud addit, hanc herbam etiam a coriariis idque aliis aliisque nominibus adhibitam fuisse ad coria hilarioribus coloribus tingenda. Coria vero variis coloribus tincta fuisse cum aliunde constat, tum ex Vopisc. Aurel. 49. *Calceos mulleos et cereos et albos et hederaceos viris omnibus tulit (abs-tulit?), mulieribus reliquit*. Colori hilaritas tribuitur etiam 23, 144. 36, 55. et formam hilaris 7, 79. omnes codd. tuerentur; de locutione vero in hilaris est vix necessarium puto, ut afferam Hand. Tursell. 3, 252. — *nomas curat*, omitt. Vad propter vocis nominibus vicinitatem. — *efficacissimamque*, a. *efficacissimas*, Vd. — *scorpionem*, Vad. *scorpiones*, βγ. — *potam e*, ita nos scripsimus. *potae*, V. *potas*, d. *potam in*, βγ.

116. Philanthropon herbam Graeci appellant nasute, quon- 176
iam vestibus adhaerescat; ex hac corona inposita capitis do-
lores sedat. Nam quae canaria appellatur lappa cum plan-
tagine et millefolio trita ex vino carcinomata sanat ternis
diebus soluta; medetur et subus effossa sine ferro addita in
conluviem poturis vel ex lacte ac vino. Quidam adiciunt
effodientem dicere oportere: haec est herba argemon quam
Minerva reperit subus remedium, quae de illa gustaverint.

117. Tordylon alii semen silis esse dixerunt, alii herbam 177
per se, quam et syreon vocaverunt, neque aliud de ea pro-
ditum invenio quam in montibus nasci, combustam potu ciere
menses et pectoris exscreationes, efficaciore etiamnum radice,
sucro eius ternis obolis hausto renis sanari, addi radicem eius
et in malagmata.

118. Gramen ipsum inter herbas volgatissimum geniculatis 178
serpit internodiis crebroque ab his et ex cacumine novas
radices spargit. Folia eius in reliquo orbe in exilitatem fa-
stigantur, in Parnaso tantum hederacea specie densius quam
usquam fruticant, flore odorato candidoque. Iumentis herba
non alia gratior sive viridis sive in feno siccata, cum detur
adpersa aqua, sucumque eius in Parnaso excipi tradunt
propter ubertatem; dulcis hic est. In vicem eius in reliqua 179
parte terrarum succedit decoctum ad volnera conglutinanda,

§ 176. *nasute*, VTad. *hirsutam*, Barbar. $\beta\gamma$. — *inpositis*, V. — *dolores*, Va. *dolorem*, Td. — *sedat*, θ VTad. *sedantur*, β . — *canaria*, a. — *millefolio*, d. — *ex vino*, Vd. *et vini*, a. — *trinis*, K. — *subus*, θ ad $\beta\gamma$. *sabus*, V, unde nos *subus* restitimus. — *effossa*, θ Vad. *haec effossa*, β . — *addita*, Vd. *et addita*, a $\beta\gamma$. — *effodientem*, θ VTd. *et fodientem*, a $\beta\gamma$. — *subus*, θ V. *subus iis*, K. *subus*, ad $\beta\gamma$. — *quae*, θ . *que*, V. *qui*, ad $\beta\gamma$. — *gustaverit*, d.

§ 177. *Tordylon*, a. *Tordin*, θ Vd. *Tordilen*, β . Ceterum v. Dioscor. 3, 56. — *silis*, ad. *ilis*, V. *seseleos*, K. — *sireum*, V. — *de ea*, Va. *dea*, d. — *proditum*, V. — *ternis*, ad. *tenuis*, V.

§ 178. *ipsum*, Vad. *ipsum est*, β . De ipso gramine v. Dioscor. 4, 30. Ceterum huic loco nonnulla tribuerunt Servius ad Vergil. Aen. 12, 119. et Mythogr. Vatic. III 11, 10. p. 234. ed. Bod., quae non insunt. — *et ex*, a. *et*, VTd. *velut ex*, Dalec. — *in ante reliquo* om. Dalec. — *fastigantur*, θ VTad. *fastigiantur*, β . — *hederacei*, a. — *speciae*, V. — *decentius*, r. Ceterum v. Dioscor. 4, 32. — *fruticant*, a. *fruticanti*, Vd. *fruticat*, K. — *sive pro foeno vel sive in foenum*, Dalec. — *siccata*, a. *siccatae*, Vd. Ipsam vocem delet Pint. — *cum detur*, Va. *condantur*, d. *conditur*, T. *cum datur*, Dalec. — *sucumque*, θ Vd. *succum*, T. *succum quoque*, a $\beta\gamma$. — *dulcis enim hic est*, Dalec. — *hic*, om. d'.

§ 179. *conclutinanda*, V. — *praestat tueturque*, a (codd. Gel.) *tuetur prae-
statque*, Vd. — *inflammationibus*, a (codd. Gel.) *inflationibus*, θ VTd. — *prae-*

quod et ipsa herba tunsa praestat tueturque ab inflammatio-
nibus praeligata; adicitur decocto vinum ac mel, ab aliquis
et turis, piperis, murræ tertiæ portiones rursusque coquitur
in aereo vase ad dentium dolores, epiphoras. Radix decocta 180
in vino torminibus medetur et urinae difficultatibus ulceri-
busque vesicae, calculos frangit; semen vehementius urinam
impellit, alvom vomitionesque sistit, privatim autem draconum
morsibus auxiliatur. Sunt qui genicula novem vel unius vel
e duabus tribusve herbis ad hunc articulorum numerum in-
volvi lana sucida nigra iubeant ad remedia strumae pano-
rumve; ieiunum esse debere qui colligat, ita ire in domum 181
absentis cui medeatur supervenientique ter dicere ieiuno
ieiunum medicamentum dare atque ita adalligare triduoque
id facere. Quod e graminum genere septem internodia habet
efficacissime capiti contra dolores adalligatur. Quidam propter
vesicae cruciatu decoctum ex vino gramen ad dimidias a
balineis bibi iubent.

119. Sunt qui et aculeatum gramen vocent trium gene- 182
rum; cum in cacumine aculei sunt plurimum quini, dactylon
appellant; hos convolutos naribus inserunt extrahuntque san-
guinis ciendi gratia. Altero, quod est aizoo simile, ad paro-
nychia et pterygia unguium et cum caro unguibus increvit
utuntur cum axungia, ideo dactylon appellant, quia digitis

ligata, ita nos scripsimus. *placata*, θ V. *pacata*, T d. *plagas*, a (codd. Gel.) $\beta\gamma$.
Quae scriptura cum interpolationem manifesto prae se ferat, ex optimorum
librorum scriptura conieci id, quod huic loco unice aptum videbatur; *praeligare*
etiam alibi de vulneribus dicitur, uti 28, 63. 64. — *adicitur decocto*, a. *dici-*
tur decocto, d. *dicitur decoctu*, V. *decocto adiicitur*, $\beta\gamma$. — *ac*, V a. *et*, d. —
aliquis, V a d. *aliquibus*, $\beta\gamma$. — *piperis*, a d. *et piperis*, V $\beta\gamma$. — *myrre*, d.
murra et, V. *myrraeque*, a $\beta\gamma$. — *tertias*, d. — *coquitur*, V. *cogitur*, a. *co-*
quantur, d. — *epiphoras*, V a d. *et epiphoras*, $\beta\gamma$.

§ 180. *ulceribusque*, θ V d. *ulceribus*, a β . — *unus*, V. — *panorumve*, a. *fa-*
norum vel, V. *ranorum vel*, d.

§ 181. *esse debere*, V a d. *debere esse*, $\beta\gamma$. — *ita ire*; pro his vv. habet *ita-*
lia a, *ei aliae* V, *filie* d. Plin. scripsisse videtur *statim abire*; statim sc. post
collectum gramen. — *a balineis*, V (codd. Gel.) *a balneis*, a d. *balneis*, β .

§ 182. *et*, a d. *ei*, V. — *quini dactylon*, d (codd. Barbari). *quini* d. *dactylon*, V.
quodinactylon, a. *primum cui in cacumine aculei sunt quini*; *dactylos appellant*,
Dalec. — *quod*, a d. *quo*, V. — *aizoo*, V d. *azio*, a. *aizoo*, β . — *paronychia*, V.
poronicia, d. *poronicia*, a¹. *poronicia*, a². — *inguium*, V d. — *ideo*, a. *ideoque*,
V d. — *dactylon*, a. *daceslon*, V d.

medeatur. Tertium genus dactyli sed tenuis nascitur in pa- 183
rietinis aut tegulis. Huic caustica vis est; sistit ulcera quae
serpunt. Gramen capiti circumdatum sanguinis e naribus flu-
ctiones sistit; camelos necare traditur in Babylonis regione
id quod iuxta vias nascitur.

120. Nec feno Graeco minor auctoritas, quod telin vocant, 184
alii carphos, aliqui buceras, alii aegoceras, quoniam corni-
culis semen est simile, nos siliciam; quomodo sereretur do-
cuimus suo loco. Vis eius siccare, mollires, dissolvere; sucus
decocti feminarum pluribus malis subvenit, sive duritia sive
tumor sive contractio sit volvae; foveantur, insidunt, infusum
quoque prodest. Furfures in facie extenuat, spleni addito 185
nitro decoctum et inpositum medetur, item ex aceto; sic et
iocineri decoctum. Diocles difficile parientibus semen eius
dedit acetabuli mensura tritum in novem cyathis sapae ut
tertias partis biberent, dein calida lavarentur, et in balineo
sudantibus dimidium ex relicto iterum dedit, mox a balineo
relicum pro summo auxilio; farinam feni Graeci cum hordeo 186
aut lini semine decoctam aqua mulsa contra volvae cruciatus
obiecit, item inposuitque imo ventri; lepras, lentigines sul-
phuris pari portione mixta farinae curavit, nitro ante prae-
parata cute, saepius die inlinens perunguique prohibens.
Theodorus feno miscuit quartam partem purgati nasturti acer-

§ 183. *sed*, Vd. *sed et*, a. — *aut*, ad. *at*, V. — *caustica*, ad. *ea ustica*, V.
— *e naribus*, om. a. — *Cammel^o*, V.

§ 184. *carphos*, Vd. *carpos*, a. *careum*, Pontedera antiq. Lat. et Gr. p. 594.
— *alii aegoceras*, om. a. — *carniculis*, Vd¹. — *siliciam*, Barbar. T. *silictam*,
Va. *silicta*, d. *salicam*, β. — *quomodo*, VTadθpφ. *quod quomodo*, β. — *do-*
cuimus suo loco, Vadθφ. *suo loco docuimus*, βγ. 18; 140. coll. Dioscor. 2, 124.
— *subvenire*, V. — *contractio sit*, a. *contractiove sit*, V. *contractiones sint*, d. —
et insident, K.

§ 185. *extenuat*, Va. *emendat*, Td. — *iocineris*, a. — *ut*, ita nos scripsimus.
aut, Vad. *ut cum*, codd. Gel. βγ. — *biberent*, VTd. *biberint*, a (codd. Gel.)
βγ. — *dein*, θV. *deinde*, Td. *de*, a. Omitt. codd. Gel. βγ. — *calida*, θ (codd.
Gel.) *callide*, VTad. — *balineo*, V. *ballineo*, V. *balneo*, ad (codd. Gel.) βγ.
— *sudantibus*, V. — *a balineo*, θ. *in balineo*, V. *in balneo*, Td. *a balneo*,
codd. Gel. βγ.

§ 186. *foeni*, θad. *faeni*, V. Huic voci subiciunt Graeci βγ, quod omittunt
θVad. — *seminis*, Vd. — *obiecit*, θVTd. *subiecit*, aβγ. — *item*, θVTad.
itemque, r. — *inposuitque*, θTd. *inposuit^{ve}*, V. *imposuit*, aβγ. Recepi codi-
cum optimorum scripturam, particulam *item* ex litteris *it* imortam arbitratus. —
immo, Vd. — *portione mixta*, a. *portionem extra*, V. *portione extra*, d. — *fa-*
rinae, Vad. *farina*, βγ. — *ante*, ad. *autem*, V. — *prohibens*, Tar. *prohibent*,

rimo aceto ad lepras. Damion semen feni acetabuli dimidii 187
 mensura cum sapae et aquae novem cyathis ad menses cien-
 dos dedit potu, nec dubitatur quin decoctum eius utilissi-
 mum sit volvis interaneisque exulceratis sicuti semen arti-
 culis atque praecordiis. Si vero cum malva decoquatur, postea
 addito mulso potum ante cetera volvis interaneisque laudatur,
 — quippe cum vapor quoque decocti plurimum prosit, —
 alarumque etiam graveolentiam decoctum feni semen emendat.
 Farina porrigines capitis furfuresque cum vino et nitro ce- 188
 leriter tollit, in hydromelite autem decocta addita axungia
 genitalibus medetur, item pano, parotidi, podagrae, chi-
 ragrae, articulis carnibusque quae recedunt ab ossibus, aceto
 vero subacta luxatis; inlinitur et lieni decocta in aceto et
 melle tantum, carcinomata subacta ex vino purgat, mox ad-
 dito melle persanat. Sumitur et sorbitio e farina ad pectus
 exulceratum longamque tussim; diu decoquitur, donec ama-
 ritudinis desinat, postea mel additur. Nunc ipsa claritas her-
 barum dicitur.

Vd. praecipiens, β. — feno, ΘVTad. foeno Graeco, β. — purgato, V. —
 nasturci, V. — ad lepras, Vd. lepras, a.

§ 187. Damion, codd. indicis libri 1. Timon, ΘVTad. Damon, Hard. γ.
 — semen feni, ΘVTad. feni Graeci semen, β. — dimidii, VTad. dimi-
 dia, β. — ad menses, V. ad meses, d. meses, a. — potu, Va. potui, Θd.
 — interaneisque, V uti statim infra. — atque praecordiis, Va. praecor-
 diisque, β. — potum, ita nos scripsimus. potus, Vadβγ. Masculino generi
 nullus prorsus est locus, cum non nisi de feno vel de eius semine sermo esse
 possit. De substantivo potus, quod hanc alibi legitur, uti § 28., hoc loco vix
 cogites. — laudatur — quoque, om. a. — quippe cum — prosit; haec vv. paren-
 theticae sunt sumenda, ita ut unice ad superiora referantur. Flagitat hoc cum
 conformatio totius loci, quia verba alarumque emendat non amplius de intera-
 neis valent, tum ratio modorum laudatur et emendat, quibus coniunctivus prosit
 per parenthesin est interiectus. — feni semen emendat, ita nos scripsimus ex
 vestigiis codicum et scriptura β inter se comparatis. faenis emendat, V. feni
 semen dat, a. foeni emendat, ΘTdγ. foeni Graeci semen emendat, β.

§ 188. hydromelite, V. — diagrae, a. — quae, d. Omitt. Va. — e farina, ad.
 et farina, V. — exulceratam, V. — ipsa claritas herbarum, v. § 138.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXV.

CAP. I. SECT. 1. Ipsa quae nunc dicetur herbarum clas- § 1 ritas, medicinae tantum gignente eas tellure, in admirationem

Ad hunc librum toti sunt excussi VR (rursus incipiens a § 30.) ad; in VRd exciderunt §§ 38—41. Paucis huius libri paragraphis (12. 13. 14. 19. 20. 21. 22. 23. 30. 31. 32.) usus sum lectionibus codicis *Sessoriani*, de quo h. l. accuratius agam, non quod magnum ex eo lucrum tulerim, sed ut quid de illo libro, qui magnas sui expectationes excitaverat, sit statuendum exponam. Romae scilicet in bibliotheca Sessoriana coenobii Sta Croce in Gersusalemme asservatur codex saeculi, uti Angelus Maius spicil. Rom. V. p. 239. testatur, sexti varia scripta patristica continens, unde Ambrosii orationes aliquot ineditas Leonardo de' Corrieri, praefectus tum temporis illius bibliothecae, anno 1834. edidit. Hic codex, id quod vir ille doctus animadvertit, ex palimpsestorum numero aliquot fragmenta naturalis historiae Plinii continet, de quo invento primum retulerunt Blum. in itinere Italico III. p. 154., Ian. obs. crit. in Plinii natur. hist. p. 10. et Preller. in diurnis antiquariis 1847. no. 26. p. 205. Iam cum alio alioque tempore hoc inventum in usum meum vertere conatus quidem nihil tamen profecissem, unde factum est, ut in praefatione voluminis primi nihil de illis fragmentis ut de quibusdam aliis rebus afferrem, de iis tantum loquens, de quibus certi aliquid atque explorati in medium proferre possem, nuper demum idque iustissimo tempore voti mei compos sum factus. Ac primum quidem Henricus Keil., vir litteratissimus, ultro mecum summa sum comitate non solum accuratiora de illo codice communicavit, verum etiam quae ipse brevissimum modo tempus in illo coenobio commoratus legere potuisset benevolentissime mihi permisit. Paulo post vero Bethmann. in *Monatsberichten der Königl. Preussischen Akademie der Wissenschaften in Berlin 1853.* p. 684—698. de illo codice accuratissime ab ipso explorato tam plene quam docte retulit et praeter exemplum ipsius scripturae omnia illarum paragraphorum verba, quae etiamnum legi possunt, summa cum fide edidit. „Horum foliorum etsi ea antiquitas est, quam nullum omnium quotquot exstant Plinii codicum aequare certum sit, paucas intra lineas tanta menda prae se ferunt, ut negligentissimum librarium fuisse cognoscamus.” C. FR. HERM. in vindiciis Iuvenalianis Gottingae a. 1854. editis p. 5.

§ 1. gignente, ad (codd. Gel.) *gygnetae*, V. — admiratione, d. — quoque,

curae priscorum diligentiaeque animum agit. Nihil ergo in-temptatum inexpertumque illis fuit, nihil deinde occultatum quoque non prodesse posteris vellent; at nos elaborata his abscondere atque suppressere cupimus et fraudare vitam etiam alienis bonis. Ita certe recondunt qui pauca aliqua novere ² invidentes aliis, et neminem docere in auctoritatem scientiae est. Tantum ab excogitandis novis ac iuvanda vita mores absunt, summumque opus ingeniorum diu iam hoc fuit ut intra unumquemque recte facta veterum perirent. At Hercules singula quosdam inventa deorum numero addidere, omnium utique vitam clariorem fecere cognominibus herbarum, tam benigne gratiam memoria referente. Non aequè ³ haec cura eorum mira est in his quae satu blandiuntur aut cibo invitant; culmina quoque montium invia et solitudines abditas omnisque terrae fibras scrutatī invenere quid quaeque radix polleteret, ad quos usus herbarum fila pertinerent, etiam quadripedum pabulo intacta ad salutis usus vertentes.

II. 2. Minus hoc quam par erat nostri celebravere omnium ⁴ utilitatum et virtutum rapacissimi, primusque et diu solus idem ille M. Cato, omnium bonarum artium magister, paucis dumtaxat attigit, boum etiam medicina non omissa. Post eum unus inlustrum temptavit C. Valgius eruditione spectatus imperfecto volumine ad divom Augustum, inchoata etiam praefatione religiosa ut omnibus malis humanis illius potissimum principis semper mederetur maiestas.

3. Antea condiderat solus apud nos, quod equidem inve- ⁵

θ V. quodque, Ταγ. quaeque, d. quod, β. — ad, V. — hic, θ V ad. üs, βγ. — atque, V. ac, ad. — *supprimere*, V.

§ 2. novis, ad. nobis, V. — ac iuvanda, Va (codd. Gel.) adiuvanda, d. ad adiuvandam vitam, r. — fuit hoc, d. — At Hercules, ad. Ad hercules, V. At hercule, β. — umero, V. — omnium, V ad (codd. Gel.) Om. r. hominum, Pint. — memoriam, V d.

§ 3. mira est, Gronov. mira si, VTadθφ. mira sed, δρ. mira esset, β. mira, γ. — aut, a. ac, VTd. — culmina, VTadδθρφ. sed culmina, β. — additas, V. — omnesque, Td. — scrutatur, d. — quaeque, V d. neque, a. — fila, ad. filae, V. folia, βγ.

§ 4. par erat, Va. pareat, d. — utilitatum, V. — M., om. V. — in perfecto, θ. — inchoato, V. — semper, om. r. — mederetur, Ta. medetur, θ V d. medicetur, β.

§ 5. inveniam, VTd. inveni, aβγ. Usitata est haec Plinio dicendi ratio 13, 3. 21, 13. eodemque modo dixit quae quidem invenerim 13, 32., quod invenerim 17, 137., quod equidem adnotaverim 8, 153., quod equidem sciam 12, 55. 13, 119., quod sit notum 4, 96. De simillimo illo quod miremur diximus ad 33, 38.

niam, Pompeius Lenaeus Magni libertas, quo primum tempore hanc scientiam ad nostros pervenisse animo adverto. Namque Mithridates, maximus sua aetate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante se genitorum diligentissimus vitae fuisse argumentis, praeterquam fama intellegitur. Uni ei excogitatum cotidie venenum bibere praesumptis remediis ut consuetudine ipsa innoxium fieret. Primo inventa genera 6 antidoti, ex quibus unum etiam nomen eius retinet; illius inventum sanguinem anatum Ponticarum miscere antidotis, quoniam veneno viverent. Ad illum Asclepiadis medendi arte clari volumina composita exstant, cum sollicitatus ex urbe Roma praecepta pro se mitteret. Num solum mortalium viginti duabus linguis locutum certum est nec de subiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis LVI quibus regnavit. Is ergo in reliqua ingeni magni- 7 tudine medicinae peculiariter curiosus et ab omnibus subiectis qui fuere magna pars terrarum singula exquirens scribendum commentationum harum et exemplaria effectusque in arcanis suis reliquit, Pompeius autem omni regia praeda potius transferre ea sermone nostro libertum suum Lenaeum grammaticae artis iussit vitaeque ita profuit non minus quam reipublicae victoria illa.

4. Praeter hos Graeci auctores prodidere quos suis locis 8

Lenaeus, a. d. *ienais*, V. — *animo adverto*, Θ a. *anim* (rasura unius litterae) *adverto*, V. *animadverto*, δ β. — *praeterque*, r (codd. Rezz.).

§ 6. *inventi*, a. *inviti*, V d. — *antidoti*, a. *antidotis quoniam*, V d. verbis infra sequentibus male huc relatis. — *inventum*, a. d. *inquēntum*, V. *inventum autumant*, β γ. — *sanguinem anatum*, V. *sanguine manatum*, d. *manatum*, a. — *Ponticarum*, Barbar. *Ponticorum*, V a² d. *Pontasorum*, a¹. — *praecepti*, V. — *viginti duabus*, V d. *mithridates XXII*, a. Eundem numerum affert Plin. 7, 88.; *quinque et viginti gentium* habet Gell. 17, 17., qui hunc locum in usum suum vocavit. — *certum est*; haec vv. post mortalium collocat d. — *de*, omitt. V a. d. — *interpretem*, V. — *LVI*, a. d. *LIII*, V. *olyi*, Θ. *LXI*, γ. *XLVI*, Dalec. *ἔβλεω δ' ὅτι αὐτὸ ἢ ἐννέα ἐπὶ τοῖς ἐξήκοντα ἔτεσι, καὶ τούτων ἑπτὰ καὶ πενήκοντα ἔτεσιν ἐβασίλευσε*, Appian. Mithrid. 112.

§ 7. *in*, omitt. V a. d. At cum praepositione h. l. vix carere possimus, *reliqua in ingeni magnitudine* scribendum esse existimo. — *coriosus*, V. — *omnibus*, Θ V a. *hominibus*, δ β. — *qui fuere*, a. Omitt. V d. — *magna pars*, V a. d. *pars magna*, β γ. — *praeda regia*, d. — *grammaticae*, V. — *artis*, Θ V T a. d. *artis doctissimum*, Ambr. I. β. *artis peritum*, Ambr. II. V. ad 4, 7.

§ 8. *auctores*, Θ V. *auctores medicinae*, a. d. β γ. — *ex his Crateus*, Θ T a. d. *ex his Crateus*, V. *ex his Crateus*, codd. Salmas. in prolegg. ad hylen p. 15. *ex his Evax rex Arabum, qui de simplicium effectibus ad Neronem scripsit, Crateus*, β. Hanc scripturam esse interpolatam ex Marbodo de lapidibus prol. 2.

diximus, ex his Crateuas, Dionysius, Metrodorus ratione blandissima sed qua nihil paene aliud quam difficultas rei intellegatur; pinxere namque effigies herbarum atque ita subscripsere effectus; verum et pictura fallax est coloribus tam numerosis praesertim in aemulationem naturae, multumque degenerat transcribentium sors varia; praeterea parum est singulas earum aetates pingi, cum quadripertitis varietatibus anni faciem mutant.

5. Quare ceteri sermone eas tradidere, aliqui ne effigie⁹ quidem indicata et nudis plerumque nominibus defuncti, quoniam satis videbatur potestates vimque demonstrare quaerere volentibus. Nec est difficilis cognitio; nobis certe, exceptis admodum paucis, contigit reliquas contemplari scientia Antoni Castoris cui summa auctoritas erat in ea arte nostro aevo visendo hortulo eius, in quo plurimas alebat centesimum annum aetatis excedens, nullum corporis malum expertus ac ne aetate quidem memoria aut vigore concussis. Neque aliud mirata magis antiquitas reperietur. Inventa iam-¹⁰ pridem ratio est praenuntians horas, non modo dies ac noctis solis lunaeque defectuum; durat tamen tradita persuasio in magna parte volgi veneficiis et herbis id cogi eamque unam feminarum scientiam praevalere. Certe quid non repleverunt fabulis Colchis Media aliaeque, in primis Italis Circe

viderunt Salmas., Hard., Gesner. chrestom. p. 655., Ian. in nunt. litter. Monac. 1836. no. 167. p. 292. et Choulant. *Handbuch der Bücherkunde f. d. ältere Medicin* p. 244. non refutati illis, quae ad ea defendenda affert Lessing. in collectaneis s. v. *Evax* T. XI. p. 271. ed. Lachm. — *difficultas rei*, Vd. *rei difficultas*, a βγ. — *coloribus*, θVTd. *et coloribus*, a (codd. Gel.) βγ. — *aemulationem*, θVd. *aemulatione*, a (codd. Gel.) βγ. — *multumque*, θTd. *multum*, V a (codd. Gel.) βγ. — *sors*, T (codd. Gel.) *fore*, Vad. — *aetatis*, V. — *quadripertitis*, θad. *quadripartitis*, Vβγ.

§ 9. *tradiderunt*, d. — *ne*, Vd. *in*, a. — *indicata*, a (codd. Gel.) *indicta*, θVTd. — *defuncti*, Vad (codd. Gel.) *contenti*, K. — *potestates*, a. *potestas*, V. *potestatem*, Td. — *difficilis cognitio*, θVTd. *difficile cognitur*, aβγ. — *ortulo*, V.

— *annum aetatis*, Vad. *aetatis annum*, βγ. — *concussis*, V.

§ 10. *Neque*, θVTad. *Nec*, β. — *ammirata*, d. — *defectuum*, Barbar. ad. *defectum*, V. — *persuasio*, V. — *in eoque feminarum*, K. — *unam*, θVTd. *nam*, a. num. codd. Gel. βγ, quod verum putat Hand. Tursell. 4, 316. — *scientiam*, a (codd. Gel.) *scientia*, Vd. — *praevalere*, ad (codd. Gel.) *praevalet*, V. — *repleverunt*, Vad. *replevere*, βγ. — *Colchis*, V. — *Media*, Vd. *Medea*, aβγ. At illa forma Plinio fuit unice usitata eaque ubique illi ex optimis codd. restituenda, uti 2, 235. 7, 126. 35, 26. 136. 137. 145., ut vix dubitandum sit, quin eadem forma usus sit 3, 151. — *et in primis*, K. — *Italis*, ita nos scripsimus. *Italacis*, V, sed virgula per secundum a traducta. *Italici*, d. *Itala*, aβγ. — *Circe*, a. *Circa e*, d. *Circa ae*, V.

dis etiam adscripta? unde arbitror natum ut Aeschylus e¹¹ vetustissimis in poetica refertam Italiam herbarum potentia proderet multique Circeios, ubi habitavit illa, magno argumento etiamnunc durante in Marsis a filio eius orta gente, quoniam esse domitores serpentium constat. Homerus quidem primus doctrinarum et antiquitatis parens, multus alias in admiratione Circae, gloriam herbarum Aegypto tribuit, cum etiam tum quae rigatur Aegyptus illa non esset, postea fluminis limo invecta. Herbas certe Aegyptias ab regis uxore¹² traditas Helenae suae plurimas narrat ac nobile illud nepenthes oblivionem tristitiae veniamque adferens et ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Primus autem omnium, quos memoria novit, Orpheus de herbis curiosius aliqua prodidit, post eum Musaeus et Hesiodus polium herbam in quantum mirati sint diximus, Orpheus et Hesiodus suffitiones commendavere. Homerus et alias nominatim herbas¹³ celebrat, quas suis locis dicemus; ab eo Pythagoras clarus sapientia primus volumen de effectu earum composuit, Apollini, Aesculapio et in totum dis immortalibus inventione et origine adsignata, composuit et Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabiae, Aethiopiae, Aegypti magis, adeoque ad haec attonita antiquitas fuit ut adfirmaverit etiam incredibilia dictu. Xanthus historiarum auctor in prima earum tradidit¹⁴ occisum draconis catulum revocatum ad vitam a parente herba quam ballim nominat eademque Tylonem quem draco occiderat restitutum saluti; et Iuba in Arabia herba revocatum

dis, ad. des, V.

§ 11. Aeschylus, καὶ γὰρ Αἰσχύλος ἐν τοῖς ἐλεγείοις ὡς πολυφάρμακον λέγει τὴν Τυρρηνίαν· Τυρρηνὸν γενεὰν φαρμακοποιὸν ἔθνος, Theophr. hist. plant. IX. 15, 1. — etiamnunc, Vad. etiamnum, βγ. — filio, ad. folia, V. — orta, Vd. illorum, K. Om. a. — quoniam, Vd. quō, a. quos, βγ. — Homerus Odys. δ, 228. — multis, Vd. — Circae, θ Vd. Circes, βγ. — gloria, V. — etiam tum, θ VTd. etiam, a (codd. Gel.) βγ. — limo invecta, ad (codd. Gel.) lino invectal, V.

§ 12. Herbas et Aegyptias, a. Herbis et Aegyptiis, d. Herbis et Aegypti, V (duabus litteris erasis). — ab, Vad. a, βγ. — Helenae suae, Vad. suae Helenae, βγ. — rhenpentes, a. denepentes, Vd. — polium, Vad. polion, βγ. — sint, ita nos scripsimus. sunt, Vad βγ. — diximus 21, 44. 145. — suffitiones, Vd.

§ 13. quas, d. qua, Va. — sapientiae, a. — effectu earum, Vad. earum effectu, βγ. — Aesculapio, VTd (Sessor.) Aesculapioque, a βγ. — Aethiopiaeque, Sessor. — Aegypti, ad. Aegyptii, V. Aegyptique, βγ. — plagis, Perizon. ad Aelian. var. hist. 2, 17. — adeoque, ad. aequē, V (duabus litteris ab initio

ad vitam hominem tradit. Dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam cuius contactu inlatae ab alite quam retulimus exsiliret cuneus a pastoribus arbori adactus, quae etiamsi fide carent, admirationem tamen implent coguntque confiteri multum esse quod vero supersit. Inde et plerosque 15 ita video existumare nihil non herbarum vi effici posse sed plurimarum viris esse incognitas, quorum in numero fuit Herophilus clarus medicina, a quo ferunt dictum quasdam fortassis etiam calcatas prodesse; observatum certe est inflammari vulnera ac morbos superventu eorum qui pedibus iter confecerunt.

6. Haec erat antiqua medicina quae tota migrabat in Grae- 16 ciae linguas; sed quare non plures noscantur, causa est, quod eas agrestes litterarumque ignari experiuntur, ut qui soli inter illas vivant, praeterea securitas quaerendi, obvia medicorum turba. Multis etiam inventis desunt nomina, sicut illi quam retulimus in frugum cura scimusque defossam in angulis segetis praestare ne qua ales intret. Turpissima causa raritatis, quod etiam qui sciunt demonstrare nolunt, tamquam ipsis perituum sit quod tradiderint aliis. Accedit ratio inventionis anceps; quippe etiam in repertis alias invenit casus, alias, ut vere dixerim, deus. Insanabile ad hosce annos 17 fuit rabidi canis morsus pavorem aquae potusque omnis adferens odium. Nuper cuiusdam militantis in praetorio mater vidit in quiete ut radicem silvestris rosae quam cynorrodon

erasis). — *ad*, om. a. — *attont*, Sessor. — *adfirmaverit*, *ΘVTd. adfirmavit*, a. *affirmaret*, β.

§ 14. *tradidit*, *ΘVad. tradit*, βγ. — *herbarum*, Vd. — *ballim*, ita nos scripsimus ex Etymol. M. p. 186, 34. et Arcadio p. 30, 14. *balim*, a (Sessor.) *bali*, V. *balum*, d. *balin*, βγ. — *Tylonem*, Vd. *Thylonem*, aβγ. Per *T* neque per *Θ* hoc nomen a Graecis scriptum fuisse ostendunt ea, quae attulit O. Müller. in annal. instit. archaeol. II. p. 157. coll. O. Iahn. *Berichte der Königl. Sächs. Gesellsch. d. Wissensch.* 1851. p. 133. — *quem*, Vd. *quam*, a. — *quam*, V. *qua*, d. *qui*, a. — *retulimus* 10, 40. — *exsiliret*, V. — *adactus*, Vd. — *etiam infidei*, V. — *esse*. *Quod vero supersit*, inde, K.

§ 15. *Inde et*, *ΘVTad. Inde*, β. — *vim*, a. — *Erophilus*, V. — *a quo*, Vd. *in quo*, a. — *calcatis*, V'. — *earum*, a. — *confecerunt*, V. *confecerint*, aδβγ. V. ad 32, 26.

§ 16. *nunc non*, r. — *causa est*, codd. Gel. *causae si*, Vd. — *quod*, Va. *quidem*, d. — *obviam*, V. — *desunt nomina*, Vd. *nomina desunt*, βγ. — *retulimus* 18, 160. — *ne qua ales*, a. *nequales*, V. *ne qualis*, d. — *intrent*, a. — *raritas*, Vd. — *tradiderunt*, a. — *Accedat*, a. — *casus*, ad. *causae*, V. — *ut vere*, a. *vivere*, Vd.

§ 17. *Insanabile*, *ΘVTad. Insanabilis*, β. — *anos*, V.

vocant blanditam sibi adspectu pridie in fructo mitteret filio bibendam; in Lacetania res gerebatur Hispaniae proxima parte, casuque accidit ut milite a morsu canis incipiente expavescere aquas superveniret epistula orantis ut pareret religioni, servatusque est ex insperato et postea quisquis auxilium simile temptavit. Alias apud auctores cynorrodi una medicina erat spongeolae quae in mediis spinis eius nascitur cinere cum melle alopecias capitis expleri. In eadem provincia cognovi in agro hospitis nuper ibi repertum dracunculum appellatum caulem pollicari crassitudine, versicoloribus viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morsus esse remedio, alium quam quos in priore volumine eiusdem nominis diximus; sed huic alia figura, aliud miraculum exserenti se terra ad primas serpentium vernationes bipedali fere altitudine rursusque cum iisdem in terram condenti; nec omnino occultato eo adparet serpens, vel hoc per se satis officioso naturae munere, si tantum praemoneret tempusque formidinis demonstraret.

III. Nec bestiarum solum ad nocendum scelera sunt sed interim aquarum quoque ac locorum. In Germania trans Rhe-

blanditam, Vad (codd. Gel.) *eblanditam*, codd. Barbari. *blanditae*, K. — *fructo*, ad (codd. Gel.) *fructu*, V. *fructo*, codd. Barbari. — *mitteret filio bibendam*, Vad (codd. Gel.) *mitteret ut filio bibenda*, r. — *in Lacetania res gerebatur*, a (codd. Gel.) *in Lacetania gerebatur*, d. *in Latetania gerebatur*, V. *in lacte daretur*. *Talia gerebantur in Hispaniae*, r. *Lusitania*, K. — *Hispaniae*, V. — *accedit*, V. — *expavescere aquas*, Vad. *aquas expavescere*, βγ. — *et epistola*, a. — *relegioni*, V. — *inspirato*, V.

§ 18. *quinorodi*, V¹. — *spinis*, Vad: *ramis*, K. — *quam ferebant*, Vad. — *contra serpentium omnium*, K. — *remedio*, Gronov. *remedia*, Vad. *remedium*, β. — *aliud quam quos*, Vad. *aliud quam quod*, T. *alius est quam quos*, codd. Gel. β. — *priore*, V. *priori*, ad βγ. — *diximus* 24, 143 seqq.

§ 19. *huic*, a. *hoc*, Vd. — *aliud*, Vad. *aliudque*, βγ. — *exerentis e*, a. *exercentis e*, Vd. *exerentis se*, codd. Gel. βγ. *exerentis e*, r. — *venationes*, Vd. — *isdem*, V. — *condenti*, Vad. *condentis*, codd. Gel. βγ. — *eo*, ad. *quo*, V ex mutatione. — *appareret*, Vad. — *satis*, Vad. s. Sessor. — *funere*, a.

§ 20. *interim*, Va (Sessor.) Omitt. Td. — *Renum*, V. — *castra*, Sessor. — *qua pota*, a (Sessor.) *quo pota*, V. *quo poto*, d. — *genu*, Sessor. — *stomacacen*, V. — *scoloturben*, V. *scoloturbin*, d. *sceleturben*, Sessor. (*scoloturben* secundum Keilium). *sceletorben*, a. *sceletyrben*, codd. Gel. β. — *Reperto*, Sessor. — *appellatur*, θ Vad (Sessor.) *vocatur*, βγ. — *Brittann*, Sessor. — *maris*, V. — *et contra serpentes*, θ VT ad. *et serpentes*, β.

§ 21. *et e*, θ Vd. *et ex*, a βγ. — *securus in totum*, Vd. *in securus totum*, a. — *reddidit*, omitt. Vad. — *Frisii gens tum fida in qua*, Hermann. in vindiciis Iuvenalianis Gottingae a. 1854. editis p. 5. *DISCIENSTVMIDAINQVA*, Sessor. *Fida in*

num castris a Germanico Caesare promotis maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent conpagesque in genibus solverentur; stomacacen medici vocabant et sceloturben ea mala. Reperta auxilio est herba quae appellatur Britannica, non nervis modo et oris malis salutaris sed contra anginas quoque et contra serpentis. Folia habet oblonga nigra, radicem nigram; sucus eius ex-²¹ primitur et e radice. Florem vibones vocant, qui collectus prius quam tonitrua audiantur et devoratus securos in totum reddit. Frisii, gens tum fida in qua castra erant, monstrare illam mirorquē nominis causam, nisi forte confines oceano Britanniae velut propinquae dicavere; non enim inde appellatam, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est, etiam tum Britannia libera.

7. Fuit quidem et hic quondam ambitus nominibus suis²² eas adoptandi, ut docebimus fecisse reges; tanta res videbatur herbam invenire, vitam iuvare, nunc fortassis aliquis curam hanc nostram frivolam quoque existumaturis; adeo deliciis sordent etiam quae ad salutem pertinent. Auctores tamen quarum inveniuntur in primis celebrari par est, effectum

qua, *θ* V ad. *Fida qua*, Mediol. *Frisii qua*, Barbar. *βγ*. „Verba mature corrupta quum librarii non intelligerent, omittere quam emendare maluerunt eoque facto argutum illud discrimen deleverunt, quo Plinius pristinam Frisiorum fidem, qua et Drusi et Germanici expeditiones insigniter adiuverant (Tac. Ann. 2, 24. Dio Cass. 54, 32.), infestis eorundem animis opponit, quos Romani sequenti tempore identidem experti erant; v. Tac. Ann. 4, 72. 11, 18. 13, 54. Histor. 4, 15.” HERMANN. — *monstrare*, *θ* V d (Sessor.) *nrā vere*, a. *nostris demonstrare*, *βγ*. Mihi ex codicum vestigiis Plin. *castra erant nostra*, *monstrare* videtur scripsisse. — *mirorquo* vel *que*, Sessor. — *illam*, V ad. *illum*, *θ*. — *causam nominis*, d. — *nisi*, ad (codd. Gel.) *ni*, V. — *foret*, a. — *Britanniae*, Sessor. — *velut*, V. *veluti*, ad (Sessor.) — *propinquo* vel *propinque*, Sessor. — *appellatam*, V ad (Sessor.) *appellatam eam*, *βγ*. — *etiamtum*, V T ad (codd. Gel., Sessor.) *etiamnum*, *βγ*. Verum quidem est Britanniam tempore Plinii nondum totam in deditionem receptam fuisse, quod demum aliquot annis post per Agricola factum esse constat; sed item verum est inde a Claudii tempore, qui ridiculum suum de Britannia devicta triumphum egerat, eam tamquam provinciam habitam fuisse (Marquardt. *Handb. der römisch. Alterth.* III. 1. p. 97.), unde codicum scriptura recipienda fuit. *Etiamtum* i. e. Germanici tempore. Unde autem herba Britannica sit dicta, docet Lips. ad Tac. annal. 1, 63. — *Britannia*, Sessor.

§ 22. ut, V ad. *quod*, K¹. *sicut*, K². — *docebimus* § 70 seqq. — *tanta res videbatur*, T. *tanta res ut debeatur*, V d. *tanta res*, Sessor. (ceteris deletis). *res tanta debeatur*, a. *ut res tanta debeatur*, *β*. *ut res tanta iis debeatur*, K. *tanti eis videbatur*, Pint. — *aliquis*, V ad. *aliquibus*, codd. Gel. *βγ*. — *curam*, codd. Gel. *cum*, V ad. — *hanc*, V ad. Omitt. codd. Gel. *βγ*. — *celebrari*, *θ* V d. *celebrare*, a *βγ*. — *pars*, V.

earum digesto in genera morborum. Qua quidem in repu-²³
tatione misereri sortis humanae subit praeter fortuita casus-
que et quae ei nova omnis hora excogitat milia morborum
singulis mortalium timenda. Qui gravissimi ex his sint dis-
cernere stultitiae prope videri potest, cum suus cuique ad
praesens quisque atrocissimus videatur; et hoc tamen iudi-
cavere aevi experimenta, asperrimi cruciatus esse calculorum
a stillicidio vesicae, proximum stomachi, tertium eorum quae
in capite doleant, non ob alios fere morte conscita. A Grae-²⁴
cis et noxias herbas demonstratas miror equidem, nec vene-
norum tantum, quoniam ea vitae conditio est ut mori ple-
rumque etiam optimis portus sit, — traditque M. Varro
Servium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in
podagra coactum veneno crura perunxisse et postea caruisse
sensu omni aequae quam dolore in ea parte corporis; — sed²⁵
quae fuit venia monstrandi, qua mentes solverentur, partus
eliderentur, multaque similia? Ego nec abortiva dico ac ne
amatoria quidem, memor Lucillum imperatorem clarissimum
amatorio perisse, nec alia magica portenta, nisi ubi cavenda
sunt aut coarguenda, in primis fide eorum damnata. Satis
operae fuerit abundeque praestatum vitae salutaris dixisse
ac postea inventas.

IV. 8. Clarissima herbarum est Homero teste quam vo-²⁶

§ 23. *reputationem*, V. — *misereri sortis*, a. *miseris ortis*, d. *hisereris hostis*, V. — *casusque*, V. ad. *casus*, T. — *et quae ei nova*, ita nos scripsimus. *et quae et nova*, V. *et quae nova*, T. d. *et quae nomina*, a. γ. *et nomina quae*, β. *Ei i. a. sorti humanae*, in sortis humanae perniciem. — *milia*, V. T. d. *ad millia*, a. β. γ. — *stultitiae*, θ. V. T. d. *stultitia*, Sessor. β. — *potest*, V. *possit*, T. d. *posset*, Sessor. — *suus*, a. *suus*, V. d. — *ad*, a. *ac*, V. d. — *et hoc*, θ. V. T. d. *et de hoc*, a. β. γ. — *aevi*, a. *aut*, θ. V. T. d. *avi*, β. *usi*, r. *vitae*, Hard. — *experimenta*, θ. T. d. *experi-menta*, V. *experimento*, β. — *asperrimi*, V. ad. *asperrimos*, β. γ. — *a stillicidio*, a. *a stillici*, V. d. *stillici o*, Sessor. *ac stillicidium*, r. *calculorum vesicae cum stillicidio*, K. — *qui capite dolent*, r. — *ob alios*, a. d. *ab alio*, V. — *conscita*, θ. V. d. *concita*, a. β. γ.

§ 24. *A*, om. a. — *demonstratas*, V. — *equidem*, a. *et quidem*, V. d. — *vitae conditio*, V. *conditio vitae*, a. d. — *optimis*, θ. V. T. d. *optimi*, a. β. γ. *optimus*, K. — *potus*, T. d. — *traditque*, θ. V. *tradatque*, a. d. β. γ. — *M.*, om. V. — *venenum*, V.

§ 25. *memoro*, V. ad. — *Lucillum*, V. d. — *perisse*, V. *perisse*, a. d. β. γ. — *magica* — *ubi*, V. d. *magis*, a. — *fuerit*, V. *fuit*, a. d. β. γ. — *praestatum*, θ. V. ad. *praestitum*, β. γ. — *posteris*, K. *pro ea*, Pint. *Vulgata scriptura cum aperte sit corrupta*, neutra tamen illarum lectionum difficultatem eius tollit; quid sit restituendum, non liquet. — *inventas*, a. *inventae*, V. *inventae*, d.

§ 26. *Clarissima*, V. T. d. *Latissima*, a. *Laudatissima*, codd. Gel. β. γ. — *Homero Odys. x. 302*. Ceterum add. Dioscor. 3, 47. — *teste*, V. T. d. *Omitt. a* (codd. Gel.) β. — *a disputat*, V. a. *disputat*, d. — *contraque*, a. *contraquem*,

cari a dis putat moly et inventionem eius Mercurio adsignat contraque summa veneficia demonstrationem. Nasci eam hodie circa Pheneum et in Cyllene Arcadiae tradunt specie illa Homericæ, radice rotunda nigraque, magnitudine cepae, folio scillae, effodi haud difficulter. Graeci auctores florem eius 27 luteum pinxere, cum Homerus candidum scripserit. Inveni e peritis herbarum medicis qui et in Italia nasci eam diceret adferrique Campania mihi aliquot diebus effossam inter difficultates saxeas radices xxx pedes longae ac ne sic quidem solidae sed abruptae.

9. Ab ea maxuma auctoritas herbae est quam dodecatheon 28 vocant, omnium deorum maiestatem commendantes; in aqua potam omnibus morbis mederi tradunt. Folia eius septem lactucis simillima exeunt a lutea radice.

10. Vetustissima inventu Paeonia est nomenque auctoris 29 retinet, quam quidam pentorobon appellant, alii glycyssiden; nam haec quoque difficultas est, quod eadem aliter alibi nuncupatur. Nascitur opacis montibus caule inter folia digitorum quattuor ferente in cacumine veluti Graecas nuces quattuor aut quinque; inest his semen copiosum rubrum nigrumque. Haec medetur et Faunorum in quiete ludibriis; praecipiant eruere noctu, quoniam, si picus Martius videat, tuendo in oculos inpetum faciat.

Vd. — demonstrationem, Vd. demonstrat, βγ. — Phaeneum, V. — nigroque, d. — effodi, VKa. fodi, Td. — haud, ita nos scripsimus. autem, Vd. βγ. autem non, K, quod probant Bodae. et Schneider. ad Theophr. hist. plant. IX. 15, 7: οὐ μὴν ὁρῶντες γε εἶναι χαλεπόν.

§ 27. luteum, V. — pinxere, a. pingere, V. pinxerunt, d. — adferrique, Va. affirmaretque, Td. adferretque, K. Difficultatem, quae in vulgata inest, librarii codicum TdK per interpolationes suas removere studuerunt; at neutra ratio placet potiusque scribendum videtur adferreque i. e. qui ad confirmandam Italianam illius herbae originem diceret se vere talem ex Campania mihi adferre. — aliquod, V. — inter, a, in, Vd. — difficultatis, V. — radices, V. — solutae, T. — obrutae, d.

§ 28. duodecatheon, Vd. — omnium, Vd. numinum, K. — commendantis, r. — aqua potam, Vd. qua pota, a. — exeunt, om. Pint. — a lutea, a. a laetae, Vd. alutae, T.

§ 29. pentorobon, a. pentoron, d. penteron, ΘV. Ceterum v. Dioscor. 3, 147. — ali, V. — glycyssiden, ita nos scripsimus. glycyssidem, aγ. cycliōden, Θ. cycliōdem, VTd. — nam, ΘVT. Omitt. a dβγ. — nuncupatur, VTd. nuncupatur, aβγ. — inter, Va. uno, T. imo, d ex corr., quamquam inter fuisse videtur. — in cacumine, Va. ex cacumine, d (ex corr.) ex acumine, T. — his, Vd. iis, aβγ. — rubrum nigrumque, a. rubrumque nigrum, V. — praecipiant rell.; haec petita sunt ex Theophr. hist. plant. IX. 8, 6. — tuendo, aperte corruptum; fortasse Plin. scripsit volando. Littera t ex proxima voce male est repetita.

11. Panaces ipso nomine omnium morborum remedia pro- 30
mittit, numerosum et dis inventoribus adscriptum; unum
quippe Asclepion cognominatur, quoniam is filiam Panaciam
appellavit; sucus est coactus ferulae qualem diximus radice
multi corticis et salsi. Hac evolsa scrobem repleri vario ge-
nere frugum religio est ac terrae piamentum. Ubi et quo- 31
nam fieret modo aut quale maxime probaretur, inter per-
egrina docuimus. Id quod e Macedonia adfertur bucolicon
vocant, armentariis sponte erumpentem sucum excipientibus;
hoc celerrime vapescit; et in aliis autem generibus impro-
batur maxime nigrum ac molle; id enim argumento est cera
adulterati.

12. Alterum genus heracleon vocant et ab Hercule inven- 32
tum tradunt, alii origanum heracleoticum aut silvestre, quon-
iam est origano simile, radice inutili, de quo origano diximus.

13. Tertium panaces Chironium cognominatur ab inven-
tore. Folium eius simile lapatho, maius tamen et hirsutius,
flos aureus, radix parva. Nascitur pinguibus locis. Huius flos
efficacissimus eoque amplius quam supra dicta prodest.

14. Quartum genus panaces ab eodem Chirone repertum 33
centaurion cognominatur, sed et Pharnacion in controversia
inventionis a Pharnace rege deductum. Seritur hoc longio-

§ 30. *adscripti*, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 48. 49. 50. — *quoniam is*, a. quos, V. qui, Td. *aqueis*, Sessor. *quoniam Asclepius*, K. — *Panaciam*, T. *Panociam*, Vd. *Panaceam*, aβγ. *Pharnaciam*, Sessor. — *est coactus ferulae*, a d. *est coctus ferulae*, V. *coactus ferulae*, βγ. *ex eo cogitur ut et ferula*, K. — *diximus* 12, 127. — *scrobem repleri*; ab his vv. denno incipit R. — *ac*, a. *hac*, Vd. *ad*, K. — *piamentum*, V.

§ 31. *quoniam*, Td. *quoniam*, VR. *quo*, β. — *feret*, Sessor. — *aut*, θVRd. *et*, βγ. — *docuimus* 12, 127. — *quod e Macedonia*; pro his vv. habet *quod Macedonia* a, *quod gemoniaco* R, *quod demoniaco* d, *circodemoniaco* V prima syllaba in margine addita. — *armentari*, a. — *erumpente*, Sessor. — *celeberrime*, Vd. — *vanescit*, VR. *evanescit*, adβγ. — *improbatur*, a. *probat*, θVRd. — *ac*, a. *aut*, VRd. — *argumento*, θVRd. *argumentum*, β. — *adulterati*, Ra. *adulteratum*, Td. *adulteratum*, V.

§ 32. *heracleon*, V²Rad (Sessor.) *heraclem*, V¹. *heraction*, βγ. — *et ab*, Ra. *ab*, V. Om. d. — *heracleoticum aut*, Td. *heraclem cū aut*, V. *heracle tū ide*, R. *heracleoticum*, aβγ. *heracleoticum*... *est silvestre*, Sessor. De his nominibus haec tradit Dioscor. 3, 49: *καλοῦσι δὲ τινες πίνυας ὄφραν ὀφραν*, unde Pfln. parvi erroris quidem convincitur, sed scriptura e codd. recepta aliquatenus tamen confirmatur; vulgata certe non est ferenda. — *diximus* 20, 170. — *Tertium*, VRa. *Tertium genus*, Td. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX, 11, I. — *panaces Chironium*, a d. *pinacē Chirontum*, V. *pina ē hironum*, R. *panaces Chironion*, βγ. *linaces*, Sessor. — *simile lapatho*, VRd. *lapatho simile*, βγ.

ribus quam cetera foliis et serratis; radix odorata in umbra siccatur vinoque gratiam adicit. Huius genera duo fecere aliqui, levis foli, alterum tenuius.

15. Heracleon siderion et ipsum ab Hercule inventum est, 34 caule tenui digitorum quattuor altitudine, flore puniceo, foliis coriandri; iuxta lacus et amnis invenitur omniaque volnera ferro inlata efficacissime sanat.

16. Est Chironis inventum ampelos quae vocatur Chironia, de qua diximus inter vitis sicuti de herba cuius inventio adsignatur Minervae.

17. Herculi eam quoque adscribunt, quae Apollinæ, apud 35 Arabas altercum sive altercangenum, apud Graecos vero hyoscyamos appellatur. Plura eius genera: unum nigro semine, floribus paene purpureis spinosum; — talis nascitur in Galatia; — vulgare autem candidius est et fruticosius, altius papavere; tertii semen irionis semini simile, sed omnia insaniam gignentia capitisque vertigines. Quartum genus molle, lanuginosum, pinguius ceteris, candidi seminis, in maritimis nascentis; hoc recipere medici, item rufi seminis; nonnumquam autem candidum rufescit, si non ematuruit, inprobaturque, et alioqui nulla nisi cum inaruit legitur. Natura vini ideoque mentem caputque infestans. Usus seminis et per se et suco expresso; exprimitur separatim et caulibus folisque; utuntur

§ 33. *panaces*, VRd. *panacis*, aβγ. — *Pharnacion*, Va. *farnacion*, R. *pharnation*, d. *Pharnaceon*, βγ. — *controversia*, VRd. *controversiam*, β. — *Phanaci*, Ra. — *regi*, a. — *Seritur hoc longioribus quam*, a. *Serior hoc flos*, VR. *Serior huic flos*, Td. *Scribitur*, K. — *foliis*, V. — *aliqui*, VRd. *alterum*, aβγ. — *levis*, VRd. *levioris*, β. — *folii*, Td. *folio*, VR. — *tenuius*, Rd. *tenuis*, VT. *tunius*, a. *tenuioris*, β.

§ 34. *foliis*, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 35. — *ampelos*, a. *ampelo*, VRd. — *diximus* 23, 27. — *herba* 22, 43. 44.

§ 35. *Hercule*, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 69. — *quae Apollinaris apud nos, apud Arabas*, Pint. — *Arabas*, d. *Arabilis*, VR. *Arbilis*, a. *alios*, r. — *altercum*, d (plerique et optimi codd. indicis libri 1.) *alterum*, RVaβ. — *sive altercangenum*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 59. *sive altercangenon*, β. Omitt. RVTd. (omnes codd. indicis libri 1.) γ. Tuetur haec verba etiam Ian. in nuntt. litter. Monac. 1836. no. 166. p. 282. — *hyosciamos*, V. *hyoscyamus*, Radβ. — *floribus*, R. *foliis*; Vd. *folii*, a. — *tale*, Td. — *altius*, a. *alterius*, RVTd. — *irionis*, Barbar. *trionis*, a. *triones*, VRd. — *semine*, a. *seni*, VRd. — *simile sed*, RVd. *similes et*, a. *simile et*, βγ.

§ 36. *pinguium*, V. — *candidis*, V. — *recipere*, V. — *autem*, VRTd. *ante*, Murbac. β. — *ematuruit*, V¹Ra. *ematurid*, V². *ematuruerit*, Td. — *alioqui*, Va. *alioquin*, Rd. — *nulla*, Vd. *ulla*, R. *nullum*, aβγ. — *inaruerit*, Murbac. — *veni*, Murbac. *veneni*, Cornar. — *ideoque*, Vd. *ideo*, R. — *et per*, VRd. *inter*, a. — *catilibus*, VR.

et radice, temeraria in totum, ut arbitrator, medicina. Quippe 37 etiam foliis constat mentem conrumpi, si plura quam quatuor bibant; etiam antiqui in vino febrim depelli arbitrantur. Oleum fit ex semine, ut diximus, quod ipsum auribus infusum temptat mentem; mireque ut contra venenum remedia prodidere iis qui id bibissent et ipsum pro remediis, adeo nullo omnia experiendi fine, ut cogeret etiam venena prodesse.

V. 18. Linozostis sive parthenion Mercuri inventum est; 38 ideo apud Graecos hermupoa multi vocant eam, apud nos omnes Mercurialem. Duo eius genera: masculus et femina quae efficacior, caule cubitali, interdum ramoso in cacumine, ocimo angustioribus foliis, geniculis densis, alarum cavis multis, semine in geniculis dependente, feminae copioso, mari iuxta genicula stantè, rariori ac brevi contortoque, feminae soluto et candido. Folia maribus nigriora, feminis candidiora, 39 radix supervacua, praetenuis. Nascuntur in campestribus cultis. Mirum est quod de utroque eorum genere proditur: ut mares gignantur, hunc facere, ut feminae, illam; hoc contingere, si a conceptu protinus bibatur sucus in passo edantur folia decocta ex oleo et sale vel cruda ex aceto; quidam decocunt eam in novo fictili cum heliotropio et duabus aut tribus spicis, donec percoquatur. Decoctum dari iubent 40 et herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die a balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu praedicavit has; ad hunc mo-

§ 37. *bibant*, Θ V R a. *bibantur*, K d β γ. — *etiam*, Θ B V a d. *tametsi*, K. Mihi scriptura vulgata per K interpolata mero librariorum errori debere videtur, qui particulam ex superioribus male repetebant; certe nullo modo ea explicari potest. — *febrim*, Θ V R d. *febri*, a. *febrem*, β γ. — *arbitrantur*, ita nos scripsimus. *arbitrant*, a. *arbitrantes*. V R d (Murbac.) *arbitrabantur*, β γ. — *Oleum*, V R d. *Et oleum*, a β γ. — *diximus* 15, 30, 23, 94. — *mentem temptat*, d. — *mirumque*, K. — *iis*, R. *his*, ad β γ. In V exstat i, ante et post hanc litteram littera erasa, postea ei littera h praefixa. — *finem*, V. — *cogeret*, V R a d. *cogerentur*, β γ. Supplendum est *experiri* substantivi loco cogitatum.

§ 38. In codd. V R T d exciderunt §§ 38—41., ad marginem tamen cod. V adscripta sunt verba *De linozonis sive mercastali med.* Ceterum v. Dioscor. 4, 188. — *parthenius*, a. — *hermupoa*, codd. Barbari. — *semine ex geniculis*, K. — *stantia*, a.

§ 39. *conceptua*, a. — *protinus bibatur sucus*, a. *succus protinus bibatur*, β γ. — *folia*, φύλλα λεῖτα πινόμενα, Dioscor. eo in lia, a. — *aut*, om. a. — *tribus aliis spicis*, K. — *percoquatur*, K. *coquatur*, a. *decoquatur*, β γ.

§ 40. *muliebris*, K. — *quarto vero die*, Dalec. — *usum*, a. — *at hunc*, K. — *hoc*, om. a. — *dicit*, K.

§ 41. *olidis*, codd. Gel. *solidis*, a. — *suco*, a. — *inunxit cum*, a. — *vesicis*, a r.

dum medicorum nemo novit. Ille eas volvae cum melle vel rosaceo vel irino vel lirino admovit, item ad ciendos menses secundasque; hoc idem praestare potu fotuque dixit; instil- 41 lavit auribus olidis sucum inunxitque cum vino vetere; alvo folia inposuit, epiphoris, stranguriae et vesicis; decoctum eius dedit cum murra et ture. Alvo quidem solvendae vel in febris decoquitur quantum manus capiat in duobus sextariis aquae ad dimidias; bibitur sale et melle admixto nec non cum ungula suis aut gallinaceo decocta salubrius. Purgationis causa putavere aliqui utramque dandam sive cum malva decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, sed stomachum laedunt; reliquos usus dicemus suis locis.

19. Invenit et Achilles discipulus Chironis qua vulneribus 42 mederetur, quae ob id Achilleos vocatur; hac sanasse Telephum dicitur; alii primum aeruginem invenisse utilissimam emplastris, ideoque pingitur et a cuspide decutiens gladio in volnus Telephi; alii utroque usum medicamento volunt. Aliqui et hanc panacem heracleon, alii sideritim et apud nos millefolium vocant, cubitali scapo, ramosam, minutioribus quam feniculi foliis, vestitam ab imo. Alii fatentur quidem 43 illam vulneribus utilem, sed veram Achilleon esse scapo caeruleo pedali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis eleganter vestitam; alii quadrato caule, capitulis marrubi, foliis quercus, — hanc etiam praecisos nervos glutinare faciunt; — alii sideritim in maceris nascentem, cum teratur

vesicae, βγ. — decoquatur, a. — decocta, K. decoctae, a. decoctum, βγ. decocta. Salubrius purgationis, Dalec. — dandam per se sive cum malva, K. — decoctam, K.

§ 42. *Invenies, a. Omitt. VRd. — qui, d. — mederet, R. — ob id, V ad. co id, R. — Achilleos, τὴν Ἀχιλλεῖον σιδηρῆτιν, Dioscor. 4, 36. Achilles, V ad. Achilleū, R. — ac, V. — sanasse Telephum, a. sanasset elerhuma, R. sanasset. eleruma, V. sanasse telephema, d. — eruginem, V. — et a, ita nos scripsimus. ei a, Td. cia, VR. a, Θγ. ex, a, β. — gladio, VR. eam gladio, a, βγ. gladius, Td. — ulnus, V. — Telepi, VR. — voluntatē, R. — panacem, ad. panace, RV. Vid. Schneider. grammat. Lat. II. p. 109. — heracleam, Vd. heraciam, Ra. herodem, Θ. — sideritem, a. sideriten, Θ d. sideriaten, VR. sideritin, βγ, quod nos correximus. — millefolium, Θ VR Td. millefoliam, a, βγ. — ramosa, V. — minutioribus, V ad. in utilioribus, R. — feniculi foliis, a. feniculis, Θ VR. feniculi, d. — vestitam, Θ Ra. vestitum, Vd.*

§ 43. *eliganter, R. elegantur, V. — aliis, a. — capitulis, Gronov. RTd. capitulis, V. capitibus, a, β. — marru uti, R. marruti, V. — foliis, Θ VR. folio, ad βγ. — hac, VR Td. hae, Θ. haec, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 33. — ferunt, r. — alia, a. et, VRd. — sideritim, VRd. sideritin, a, βγ. — maceritis, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 35. — cum teratur, ad. conteratur, VR.*

foedi odoris; etiamnum aliam similem huic sed candidioribus 44 foliis et pinguioribus, teneriorem cauliculis, in vineis nascentem; aliam vero binum cubitorum, ramulis exilibus, triangulis, folio felicis, pediculo longo, betae semine, omnis volneribus praecipuas. Nostri eam quae est latissimo folio scopas regias vocant; medetur anginis suum.

20. Invenit et Teucer eadem aetate Teucrion quam qui- 45 dam hemionion vocant, spargentem iuncos tenuis, folia parva, asperis locis nascentem, austero sapore, numquam florentem; neque semen gignit. Medetur lienibus constatque sic inventam: cum exta super eam proiecta essent, adhaesisse lieni eumque exinanisse; ob id a quibusdam splenion vocatur. Narrant sues qui radicem eius edint sine splene inveniri. 46 Quidam ramis hysopi sureulosam, folio fabae, eodem nomine appellant et colligi cum floreat iubent; adeo florere non dubitant maxumeque ex Ciliciis et Pisidiae montibus laudant.

21. Melampodis fama divinationis artibus nota est; ab hoc 47 appellatur unum hellebori genus Melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt capras purgari pasto illo animadvertentem datoque lacte earum sanasse Proetidas furentis, quamobrem de omnibus eius generibus dici simul

foedioris, R.

§ 44. *etiānum*, V tribus postremis litteris punctis suprapositis. — *teneriorem*, Θ V R T d. *tenerioribus*, α β. *tenuioribus*, Hard. γ vitio operarum. *teneris*, Dalec. — *cauliculis*, V. — *aliisque*, V R d. — *vinum*, V. — *folio felicis*, V a d. *foliculis*, R. Nos *felicis* scripsimus; v. ad 17, 29. — *Nostri*, om. r. — *laetissimo*, K. — *scopas regias*, V R d. *scopam regiam*, r. — *anguinis*, V R. — *suum*, V R. *succus*, T d.

§ 45. *Teucere*, V. — *uorion*, R. — *et quam*, K. — *hemionion*, Barbar. *hermionion*, V R. *hermionion*, d. *hermineon*, a. *hermionen*, libri meliores Salmas. exerc. p. 914. a. B. — *iugos*, V R. — *curva*, Barbar. K. *ari*, altera Barbari coniectura. — *nascentem*, V. Omitt. R d. — *austero sapore*, a. *austere*, V R d. — *floret*, K. — *Meditur*, V. — *extat*, d. — *protecta*, V R. — *cumque*, R. — *inanisse*, a. — *plenion*, R.

§ 46. *edint*, Θ V¹. *edant*, T d. *edunt*, V² a. *ederint*, R β γ. — *hysopi*, ad (codd. Barbari). *hiesopi*, V. *hieropi*, R. — *colligi*, V. — *cum floreat iubent*, Θ. *cum floreat iubent*, V. *cum floreat iubent*, R. *cum flore adiuvant*, a. *cum flore iubent*, T d. *florentem adhuc*, β γ. — *florere*, ad. *flore*, V R. — *Ciliciae*, V². — *Pisidiae*, V. *Pesside*, R.

§ 47. *Melampolis*, V R d. — *divinationis*, a. *de venatione*, V R d. — *nota est*; pro his vv. habent notas V R a. *nota* T d. — *Melampodium*, d. — *pasto illo*, V R d. *pastorilli*, a. *pastore illo*, r. — *animadvertentem*, d². *animadvertente*, V a d¹. *animadvertite*, R. — *Proetidas*, Beroald. et Barbar. V d. *Proecidas*, R. *Parotidas*, a. *Praetidas*, β.

convenit. Prima duo sunt, candidum ac nigrum; hoc radici- 48
bus tantum intellegi tradunt plerique, alii folia nigri platano
similia sed minora nigrioraque et pluribus divisuris scissa,
albi betae incipientis, haec quoque nigriora et canalium dorso
rubescencia. Utraque caule palmi ferulacio, bulborum tunicis
convoluta, radice fimbriata ceparum modo. Nigro equi, bo-
ves, sues necantur; itaque cavent id, cum candido vescantur.
Tempestivom esse tradunt messibus; plurimum autem nasci- 49
tur in Oete monte et optimum uno eius loco circa Pyram.
Nigrum ubique provenit sed melius in Helicone qui mons
et alias laudatur herbis, candidum probatur secundum Oe-
taeum Ponticum, tertio loco Eleaticum quod in vitibus nasci
ferunt, quarto Parnasium quod adulteratur Aetolico ex vicino.
Nigrum ex his Melampodium vocant, quo et domos suffiunt
purgantque, spargentes et pecora cum precatione sollemni;
hoc et religiosius colligitur; primum enim gladio circumscri- 50
bitur; dein qui succisurus est ortum spectat et precatur ut
id liceat sibi concedentibus dis facere observatque aquilae
volatus; fere enim secantibus interest et, si prope advolavit,
moriturum illo anno qui succidat augurium est. Nec album
facile colligitur caput adgravans, maxime nisi praesuma-

§ 48. *ac*, ΘVRd. *et*, βγ. Sumpta haec sunt maximam partem ex Theophr.
hist. plant. IX. 10. coll. Dioscor. 4, 148. 149. — *alii*, a. *ali* i, V (una littera
inter utrumque i erasa). *alia*, Rd. — *nigri platano*, d. *nigri platani*, aβ. *nigra*
platano, VR. *nigro platano*, Θ. *nigrae platano*, Gronov. ratione loci non per-
specta. — *sed*, VRd. *et*, a. — *plurie*, R. — *albi*, Va. *alibi*, Rd. — *incipientis*,
Va. *incipientes*, Rd. — *convolto*, VR. — *fimbriata*, ΘVRTad. *vibrata*, β.
— *Nigro*, VRd. *Nigro modo*, a. — *equi*, Ra. *e quib*: V. *e quibus*, d.

§ 49. *in Oete monte*, a. *nocte e monte*, VRd. *in Oeta monte*, βγ. — *optimum*, a.
opimum, ΘVRd. — *Pyram*, Beroald. VRd (codd. Barbari). *Pyrum*, a. —
melius in Helicone, a. *in elicon eicone*, V. *in Helicone*, Rd. — *alias*, ΘVRT.
aliis, adβγ. — *secundum Oetaeum*, ita nos scripsimus. *secundum oetum*, a. *se-*
cundum eteu, V (in fine duabus litteris erasis). *secundum et eu*, d. *secundum et*
eu, R. *Oetaeum*, *secundum*, βγ. *Secundum* ex scriptura a nobis recepta non est
adiectivum numerale, sed praepositio, quae quomodo h. l. sit intelligenda, do-
cent multi loci, quales collegit Drakenb. ad Liv. VIII. 10. 9. — *Elaticum*, R.
— *Parnasium*, Rd. *Parnassium*, Vaβγ. — *ex vicino*, Salmas. de hyle p. 56.
b. B. *ex vicino*, VRd. *ex unicio*, codd. Salmas. Nihil horum habet β. —
Nigrum, RVad (codd. Salmas.) Om. β. — *ex his*, Rad. *ex is*, V. *his*, K. —
Melampodium, VRad (codd. Salmas.) *Melampodion*, βγ. — *quo et*, VRd.
quod, β. — *domos*, VR. *domus*, ad. — *suffiunt*, ad. *sufficiunt*, VR. — *asper-*
gentes se et pecora, r. — *praecatione sollemni*, V. — *est*, VRd. — *rele-*
giosius, V.

§ 50. *spectat*, a. *spectet*, d. *exspectate*, VR. Sumpta haec sunt ex Theophr.
hist. plant. IX. 8, 8. — *advolaverit*, dr. — *succidit*, r. — *facere*, a. Sumpta
haec sunt ex Theophr. l. l. IX. 8, 6.

tur alium et subinde vinum sorbeatur celeriterque fodiat. Nigrum alii ectomon vocant, alii polyrrizon; purgat per inferna, candidum autem vomitione causasque morborum extrahit, quondam terribile, postea tam promiscum ut plerique studiorum gratia ad pervidenda acrius quae commentabantur saepius sumptitaverint. Carneaden responsurum Zenonis libris, 52 Drusum quoque apud nos, tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnis plebs adstans plausit, optimates vero bellum Marsicum inputavere, constat hoc medicamento liberatum comitali morbo in Anticyra insula; ibi enim tutissime sumitur, quoniam, ut diximus, sesamoides admiscent. Italia veratrum vocat. Farina eorum per se et mixta radiculæ quæ lanas diximus lavari sternumentum facit, amboque somnum. Leguntur autem tenuissimæ radices brevesque ac velut decurtatae et imae; nam summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantum datur purgationis causa. Antiqui radicem cortice quam carnosissimo seligebant, quod tenuior eximeretur medulla; hanc umidis spongis opertam turgere-

sorbeatur, VBa. bibatur, Td. — celeriterque, a. — fodiat, a. effodiat, K. fodietur, VRd.

§ 51. alii ectomon, Bodae. ad Theophr. hist. plant. p. 1069. alii encymon, Td. aliam vocymon, V. aliū vocimon, R. alii entomon, β. — poliriton, VR. — interna, d. — vomine, VR. — promiscum, a.d. praesumiscū, R (unde promiscum scripsi). praecipuum, V. — praevidenda, VR. — sumtitaverint, d. sumtitaverunt, a. sumitaverint, θ. summitaverunt, VR.

§ 52. Carneaden, Va. Carneader⁵, R. Carneadem, dβγ. At quid est illud, quod Plinius narrat Carneaden responsurum Zenonis libris hoc medicamento ellebori liberatum esse comitali morbo in Anticyra insula? Nulla ratione hæc sibi constant et longe alia narrant Gell. 17, 15., qui ea, quæ Plinius in hac paragrapho tradit, uberius exponit, et Valer. Maximus VIII. 7. ext. 5. Horum ille hæc habet: *Carneades academicus scripturus adversus stoici Zenonis libros superiora corporis elleboro candido purgavit, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usque animi redundaret et instantiam vigoremque mentis labefaceret*, hic autem: *Carneades cum Chrysippo disputaturus elleboro se ante purgabat ad exprimendum suum ingenium attentius et illius refellendum acrius*. Si non ipsa re, at certe his utriusque scriptoris verbis paene inviti statuere cogimur nonnulla h. l. excidisse, et Plinium fere scripsisse censeo: *Carneaden responsurum Zenonis libris usum ferunt elleboro ad intendendum suum ingenium, Drusum quoque rell.* Librarius archetypi codicum nostrorum Plinianorum oculis suis ab usum ad Drusum aberravit, unde hæc lacuna sicut permultae aliae est orta. — tribunorum, a.d. tribū (littera erasa) num, V. trib; nurum, R. — omnes plebs stans plausit, optimates, aβγ (nisi quod pro ultima voce cod. a habet oblitus). omnis pla⁶ et arstanephousit lottimatem, V. omnes pligas stare phousit optimates, R. omnes ples astans plausit optimates, d. Ex T enotatum plebs adstans, quod cum ex hoc libro, tum ex vestigiis ceterorum recepi, in ceteris, ut par erat, scriptura vulgata retenta. Adstans sc. Druso pro rostris concionem

scentemque acu in longitudinem findebant, dein fila in umbra siccabant, his utentes; nunc ramulos ipsos ab radice quam gravissimi corticis ita dant. Optimum quod acre gustu fervensque in frangendo pulverem emittit. Durare vim xxx annis ferunt.

22. Nigrum medetur paralyticis, insanientibus, hydropicis, 54 dum citra febrim, podagris veteribus, articulariis morbis, trahit ex alvo bilem, pituitas; ex aqua datur ad leniter molliendam alvom, plurimum drachma una, modice quattuor obolis; miscuere aliqui et scammonium sed tutius salem. In dulcibus datum copiosius periculum infert, oculorum caliginem fotu discutit; ob id quidam et inunxere trito. Strumas, 55 suppurata, duritias concoquit et purgat, item fistulas tertio die exemptum, verrucas tollit cum squama aeris et sandaraca, hydropicorum ventri inponitur cum farina hordeacea et vino. Pecorum et iumentorum pituitas sanat surculo per aurem trajecto et postero die eadem hora exempto, scabiem quadripedum cum ture, cera ac pice vel cum pisselaeo.

habenti. Ceterum Pint. verba cui ante omnes — imputavere ut subditiicia damnat. — vero bellum, Rad. ver^{ra} bello, V. — importavere, Td. — ibi enim, VR. enim ibi, ad. — tutissime, om. d. — diximus 22, 133. — sesamoides, ad. sesamoidē, R. sesamoidem, V, sed ultima littera videtur s fuisse. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX. 9, 2. — et mixta, Va. ex mixta, Rd. — radiculae, VRd. radícula, aβγ. — diximus 19, 48. — sternumentum, VRa. sternutamentum, dβ. — somnum discutiant, K.

§ 53. tenuissumma, R. — brevesque, VRd. febr^{vi}esque, a. — decorticatae, V ex emendatione. — et imae, VRd. etiam haec, aβγ. Sumpsit haec Plinius ex Theophr. hist. plant. IX. 8, 4. — tantum, Vad. tam, R. — radice, R. — cortice, a (codd. Gel.) corticis, VRd. — carnosissimo, Ra (codd. Gel.) cannosissimo, V. carnosissimam, d. crassissimam, r. — eligeant, d. — quod, VR. quo, dβγ. quae, a. qua, r. — opergas, V. — acu in, Ra (codd. Gel., Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 130.) ac vim, V. ac vi, d. forficula, Pint. ex § 58. — findebant, VRad² (Murbac.) fundebant, d¹. fingeant, codd. Gel. — dein, VRad. deinde, βγ. — his, Vad. iis, Rβγ. — dant, codd. Gel. dantes, VRd. — agre, VR. — gustum, R. — pulverem, Ra. pulvere, Vd. — vim, VRd. vim eius, aβγ.

§ 54. citra, ad. cytra, V. cyta, R. — febrim, VRd. — podagri, VRd. — ex alvo, VRd. (Murbac.) ex albo, V. alvum et, β. — pituitas, a. pituitis, VRd. pituitasque, βγ. — ex aqua; pro his vv. habent aquas VRd. — molliendo, VR. — drachma, Rd. dracma, V. drachmama, a. — una, VR. una, a. Omitt. Rdβγ. — miscere, VR. — alique, V. — scammonium, VR. scammoniam, d. scamnoneam, βγ. — tutius, Vad. ut ius, R.

§ 55. Strumas suppurat, Dalec. — tertio, VRd. tertia, βγ. — exemptum, ad. eximium, VR. — squama, VRd. squamis, aβγ. — postero, VRd. postera, VR. — scabiem, R. — cera, VRd (Murbac.) aut cera, aβγ. — ac pice, Barbar. θεραπεύει δὲ καὶ ψώρας μετὰ λιβανώτου ἢ κηροῦ καὶ πλίσσης καὶ

23. Album optimum quod celerrime movet sternumenta, 56 sed multum terribilius nigro, praecipue si quis adparatum puturorum apud antiquos legat contra horrores, strangulatus, intempestivas somni viris, singultus infinitos aut sternumenta, stomachi dissolutiones, tardiores vomitus aut longiores, exiguos aut nimios; quippe alia dare soliti quae concitarent vomitiones ipsumque helleborum extraherent medicamentis aut clysteribus, saepius etiam sanguine venis emisso; iam vero et 57 cum prospere cedat, terribili visu, variis coloribus vomitionum et post vomitiones observatione alvi, balnearum dispensatione, totius corporis cura, antecedente omnia haec magno terrore famae; namque tradunt absumi carnis, si coquantur una. Sed antiquorum vitium erat, quod propter hos metus parcius dabant, cum celerius erumpat quo largius sumitur. Themison binas non amplius drachmas datavit, sequentes et 58 quaternas dedere claro Herophili praeconio, qui helleborum fortissimi ducis similitudini aequabat; concitatis enim intus omnibus ipsum in primis exire. Praeterea mirum inventum est, quod incisum forficulis, ut diximus, cribrant; cortex remanet, hoc inaniunt, medulla cadit, haec in nimia purgatione data vomitiones sistit.

24. Cavendum est felici quoque cura ne nubilo die detur; 59 inpetibiles quippe cruciatus exsistunt. Nam aestate potius

καρόλου ἡλαίου καταχρόμενος, Dioscor. *haropice*, Va²d (codd. Salmas. de hyle p. 168. a. B.) *haricpice*, R. *haropide*, a¹. *tario pice*, Murbac. *cedrelaeo*, Pint. *sero picis vel cum pisselaeo*, Salmas. — vel, V. *velut*, Rad (codd. Salmas.).

§ 56. *Album*, V. — *sternumenta*, VRa. *sternutamenta*, dβ. — *si*, Rad. est, V. — *puturorum*, V. *potuum*, d. — *contrat*, d. — *intempestius*, R. — *vires*, Vad. *aures*, R. — *singultus*, VR. — *et*, K. — *sternumenta*, θV¹Rad. *sternutamenta*, V²β. — *stomachis solutiones*, VR. — *tardiores*, a. Omitt. VRd. — *dare soliti*; Plin. scripsisse videtur *dare solitos*; pertinet hoc participium ad antiquos sc. medicos. — *eleborum*, V. — *semisso*, V.

§ 57. *terribili visu*, a. *terribilis visu*, θVRTd. *terribilis visus*, Murbac. *terribilibus et*, r. *terribilibus visu*, K. — *observationem alvi*, V. *observatione malvi*, R. — *balnearum*, d. — *dispensatione*, V. — *magno*, Rad. *magna*, θV. — *carnes*, θVRTd. *carnem*, aβγ. — *coquantur*, Td. *coquatur*, VRaβγ. V. § 67. — *quo*, VRd. *quod*, a.

§ 58. *Themison*, a. *Thebison*, θVRd. — *datavit*, VRa. *dedit*, Td. *donavit*, Kr. — *similitudine*, a. *fortissimo duci similitudine*, Pint., qui praeterea *similitudine deleri vult*. — *omnibus*, a. *omnium*, VRd. — *in primis* — *incisum*, a. Omitt. VRd. — *diximus* § 53. — *cribrant*, VR. — *hoc*, a. *huc*, VR. *hunc*, TKd. — *inanito*, r.

§ 59. *inpetibiles quippe*, θVRTd. *impetibiles quoque*, a. *quippe impetibiles*, γ.

quam hieme dandum non est in dubio; corpus septem diebus ante praeparandum cibis acribus, abstinencia vini, quarto et tertio die vomitionibus, pridie cenae abstinencia. Album et in dulci datur, aptissime vero in lente aut pulte. Nuper invenere dissectis raphanis inserere helleborum rursusque comprimere raphanos ut transeat vis, atque lenimento dare; reddi post quattuor fere horas incipit; totum opus septenis peragitur horis. Medetur ita morbis comitialibus, ut diximus, vertigini, melancholicis, insanientibus, lymphaticis, elephantiasi albae, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropicis incipientibusque tympanicis, stomachicis, spasticis cynicis, ischiadicis, quartanis quae aliter non desinant, tussi veteri, inflationibus, torminibus redeuntibus.

25. Vetant dari senibus, pueris, item mollis ac feminei corporis animive, exilibus aut teneris, et feminis minus quam viris, item timidis, aut si exulcerata sint praecordia vel tumeant, minime sanguinem excreantibus causariisve latere, faucibus. Medetur extra corporis, eruptionibus pituitae cum axungia salsa inlinitum, item suppurationi veteri; muris polentae admixtum necat. Galli sagittas in venatu helleboro tingunt circumcisoque vulnere teneriorem sentiri carnem adfirmant, Muscae quoque albo necantur trito et cum lacte sparso; eodem et phthiriasis emendatur.

quippe impatientes, β . quoniam, r. — vini — abstinencia, om. a. — lente aut, θ V R T K d. laene ut, a. lacte aut, β . — dissectis, a d. disse et his, V R. — viz, d. — atque, θ R V a d. atque eo, β γ . — lenimento, R a d. linimento, θ V.

§ 60. diximus § 52. — vertigine, R. — melangonicis, V R. — lymphaticis, d. lymphatis, V R a² (Murbac.) lympharis, a¹. — elephantiasi, θ R V T a d. elephantiae, β . — albae, om. T. — tympaniticis, Hard. tacite. — stomachicis, R a (Murbac.) stomacis, V. stomaticis, θ d. — cynicis, ar (Murbac.) quinicis, V R T d. clinicis, β . V. Mercurial. var. lect. 3, 22., qui vel spasmis cynicis vel spasticis, cynicis vel spasticis, chronicis legi posse ait. — sciadicis, V R. — desinat, V R. — inflationibus, θ V R T a d r (Murbac.) inflammationibus, β .

§ 61. pueris, V a d. et pueris, R β γ . — mollis, ad (Murbac.) mollibus, V R. — minime, R T a d (Murbac.) mine, V. minimeve, β . — exacerantibus, R. — causariisve latere, V d. causariis vel latere, R a β γ . — faucibus, V R a. // // // faucibus, d. vel faucibus, β γ . — Medetur extra corporis; magna h. l. est corruptela, quod et grammatica verborum conformatio et ipse sensus ostendit. Exciderunt corporis morbi, quibus elleborum extrinsecus admotum medetur, excidit oppositio, quae adverbio intus indicanda erat. — corpus, K. — axungia, V. — inlinitum, V R. illitum, a d β γ . — mores, V R. — polentae, θ T a d. pulentae, V R. polenta, β . — negat, V. — sentiri carnem, V a. carnem sentiri, R d. — albo necantur, d. albo necantur, V R. necantur albo, a β γ . — trito, d. tritum, V R a.

VI. 26. Ipsi Mithridati Crateuas adscripsit unam; Mithridati- 62
datiam vocant; huic folia duo a radice acantho similia, cau-
lis inter utraque sustinens roseum florem; 27. alteram Le- 63
naeus, scordotim sive scordion, ipsius manu adscriptam,
magnitudine cubitali, quadrangulo caule, ramosam, querna
similitudine, foliis lanuginosis; reperitur in Ponto campis
pinguibus umidisque, gustus amari. Est et alterius generis,
lterioribus foliis, mentastro similis, plurimosque utraque ad
usus per se et inter alia in antidotis.

28. Polemoniam alii Philetaeriam a certamine regum in- 64
ventionis appellant, Cappadoces autem chiliodynamum, ra-
dice crassa, exilibus ramis quibus in summis corymbi de-
pendent, nigro semine; cetero rutae similis nascitur in
montuosis.

29. Eupatoria quoque regiam auctoritatem habet, caulis 65
lignosi, nigricantis, hirsuti, cubitalis et aliquando amplioris,
foliis per intervalla quinquefoli aut cannabis per extremitates
incisis quinquepartito, nigris et ipsis plumosisque, radice
supervacua. Semen dysintericis in vino potum auxiliatur
unice.

30. Centaurio curatus dicitur Chiron, cum Herculis ex- 66

§ 62. *Grateuas*, VR. — *unam*, VRa. *quam*, Td. — *Mithridatiam*, ΘVRTad.
Mithridation, β. — *vocant*, ΘVRTd. *vocatam*, αβγ. *vocat*, Pint. — *huic*, a.
hoc, VRd. — *folia* — *acantho*, a. Omitt. VRd. — *rose in*, a.

§ 63. *alteram*, a (codd. Gel.) *altera*, VRd. — *Lenaeus*, codd. Gel. *Lenius*,
VRad. — *scordotim*, Vad. *scordotis*, R. *scordotin*, βγ. — *iscordion*, a. —
quadrangulo, V. *quadrangulo*, ΘRad. — *querna*, Hard. *quernae*, VRadβγ.
quercus, K. V. nos ad 36, 159. et inprimis comparari potest *similitudo navigera*
9, 94. — *similitudinem*, V. — *gustus amari*, VRa. *gustu amara*, Td. — *men-
trasto*, V (post n et a litteris erasis). *mē transto*, R. — *plurimosque*, d. *pluri-
moque*, VRa.

§ 64. *Polemonali fil echeria marcertamine*, R. *Polemonali file cheria marcestam
me*, V. *Polimonia alii file teliam a certamine*, a. *Polemoni ali philec heria a cer-
tamine*, d. Ceterum v. Dioscor. 4, 8. — *Capadoces*, V. — *chiliodynamum*, ita
codd. VRa in indice huius libri. *chilodynamiam*, VRa. *chilodynamam*, dβγ.
chilodynamin, K. — *similis nascitur*, ita nos interpunximus, cum vulgo βγ scri-
beretur *similis*. *Nascitur*; at tum scribendum erat *similem*, quia nominativo
adiectivi nullus hic locus. — *montuosus*, Hard. *montosis*, VRaβ. *montibus*, Td.

§ 65. *aliquando*, ΘVRTadr. *aliquanto*, β. Ceterum v. Dioscor. 4, 41. —
quinquefolii aut, a. *quinquefolia ut*, VRd. — *cannabis*, V (videtur cannevis fuisse).
— *per extremitates*, Gronov. *pertemitales*, VRad. *pertomitabiles*, βρ. *pertenuta-
biles*, φ. et *pertevitabiles*, δ. *per ambitum*, βγ. *πρὸς τοὺς ὅρους ἐξ ἄκρων ἐν τριμή-
νῳ*, Dioscor. — *quinquepartito*, ΘVRad. *quinquepartito*, βγ. — *plumosisque*,
Ra. *plurimos is quae*, V. *plurimis hisque*, d. — *in*, om. V.

§ 66. *Centaurio*, ΘVRTad. *Centaurea*, β. — *ei in*, Td. *et in*, V. *& in*, R.
in, αβγ. — *pedem*, a. *pede*, VRTd. — *Chironion*, Ra. *Choronium*, V²d. Cho-

cepti hospitio pertractanti arma sagitta excidiasset ei in pedem, quare aliqui Chironion vocant. Folia sunt lata et oblonga, serrato ambitu, densa ab radice, caules ternum cubitorum, geniculati; in his capita ceu papaverum; radix vasta, rubescens, tenera fragilisque, ad bina cubita, madida suco, amara cum quadam dulcedine. Nascitur in collibus pingui solo, laudatissima in Arcadia, Elide, Messenia, Pholoe et Lycaeo et in Alpibus vero plurumisque aliis locis; in Lycia quidem ex ea Lycium faciunt. Vis in vulneribus tanta ut cohaerescere etiam carnis tradatur, si coquantur simul. In usu radix tantum duabus drachmis bibenda quibus dicitur; si febris sit, in aqua trita medetur, ceteris in vino, et iisdem omnibus decoctae succus.

31. Est alterum centaurion cognomine lepton, minutis foliis, quod aliqui libadion vocant, quoniam secundum fontis nascitur, origano simile, angustioribus et longioribus foliis, anguloso caule palmum alto, fruticante, flore lychnidis, radice tenui et supervacua, suco efficax. Ipsa herba autumnio legitur, succus e fronde. Quidam caulis concisos madefaciunt diebus xviii atque ita exprimunt. Hoc centaurion nostri fel terrae vocant propter amaritudinem summam, Galli exacum,

roniom, V¹. — late, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 8. — caule, V. — madida, Vad. addida, R.

§ 67. Arcadię lidię, d. — Pholoe et Lycaeo, Barbar. Phorpoeliceo, V. phorpoelyceo, R. phorpeliceo, d. phorus eliceao, a. phoruq eliceo, P apud Ian. obs. crit. p. 24. Pholoe et Lycia, Hard. γ. — in Lycia quidem, Θ RT d. inscia quidem, a. in Lycia quidam, V. Quidam, β. — ex ea, Θ V. et ex ea, RT ad β γ. — tanta sicut, VR d. tanta vis ut, a. — cohaerescere, VR ad. concrescere, r. coalescere, K. — tradatur, V. tradat, Rd. tradant, a β γ. V. ad 35, 121. — coquantur, a. coquatur, VR d. — dicitur pluribus locis; v. ind. rerum et verborum s. h. v. — trita medetur, VR. trita, ad β γ. — in vino, VR d. in vino. Medetur, a β γ. — iisdem omnibus, Pint. obvium morbis, VR a. obvius morbis, Td. ovium morbis, codd. Gel. β. omnium morbis, K (codd. Barbari). iisdem morbis, Harduin. cum Pintiano, quem fere sequitur, recte nititur verbis Dioscor. 3, 6: ὁ τε χαλὰς τὰ ἀντὰ ποιεῖ. At locus nondum est persanatus, et scriptura codd. Barbari nisis vix dubito, quin Plinius scripserit omnium eorum morbis, ut omnes ii ad superiora quibus dicitur referantur.

§ 68. Est, Rad. Sed, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 7. — centaurion, Θ. centaurium, VR ad. centaureon, β. — libadeon, VR ad. — palmum, Barbar. paulum, Θ VR ad. paululum, β γ. χαλὸν ἔχουσα ὑπὲρ σπιθαμῆν, Dioscor. — fruticantu, a. fruticum, VR d. — flore, VR d. ve re, a. — lychnidis, Barbar. lychenidis, VR ad. — suco, a. suo, VR d. supervacua. Succo efficax ipsa, r. — succus e fronde, a. succos effronte, VR. sucisse fronde, d. — concissos, d. — centaurion, V. centaurium, Rad. — terrae, a. Omitt. VR T d. — exacum, Θ VR d. exea, a. aeream, r. exacon, β γ.

et aliis ex radice, flore lilio simili et cum defloruit capite papaveris, tenui caule; secatur autumnno. Radix nigra in sole siccatur; adversatur ei alium. Est et alia nymphaea in Thessalia, amne Penio, radice alba, capite luteo, rosae magnitudine.

38. Invenit et patrum nostrorum aetate rex Iuba quam 77 appellavit Euphorbeam medici sui nomine; frater is fuit Musae a quo divom Augustum conservatum indicavimus. Idem fratres instituere a balineis frigida multa corpora adstringere; antea non erat mos nisi calida tantum lavari, sicuti apud Homerum etiam invenimus. Sed Iubae volumen 78 quoque exstat de ea herba et clarum praeconium; invenit eam in monte Atlante specie thyrsi, foliis acanthinis. Vis tanta est ut e longinquo sucus excipiat; incisa conto subitur excipulis ventriculo haedino; umor lactis videtur defluere; siccatus cum coit, turis effigiem habet. Qui colligunt clarius vident. Contra serpentis medetur quacumque parte percussa vertice inciso et medicamento abdito ibi. Gaetuli qui legunt 79 tepido lacte adulterant, sed discernitur igni; id enim quod sincerum non est fastidiendum odorem habet. Multum infra

radice, VRad. radice prodeuntibus, βγ. — defloruerit, r. — capite, VRKad. capiti, β. — tenui, Dalec. in, VRadβ. ὁ δὲ χαυλὸς λεῖτος, οὐ παχύς, Dioscor. — autumnni, VRd. Verba autumnno — siccatur om. a. — adversatur ei allium, Barbar. adversatur et alium, ad. adversatur, VR. adversaturque alvinis, altera Barbari coniectura, βγ. Cornar. ad Dioscor. 3, 134. e Murbac. enotavit ac versatur et praeterea alternis legit. — Est et, VRd. Est, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 139. — Thessalia, ad. issalia, R. his alia, V. — Penio, VRa. Peneo, dβγ. — rosae, Rad. rore, V.

§ 77. Euphorbeam, VRad. Euphorbiam, βγ. Ceterum v. Dioscor. 3, 86. — suo, VR. — frater is fuit, Pint.; confirmat R. fratris fuit, VTd. fratris sui et, a. et fratris, Barbar. β. medici sui fratris nomine et, δδρρ. — indicavimus 19, 128. — fractes, d. — a balineis, R. a balneis, d. ab alienis, V. ab aligenis, a. — frigidam, V. — multa, a. multo, VRTd. — adstringere, VRTad. adstringi, β. — mos, ad. Omitt. VR. — sicuti, V. sicut, Radβγ. — Homerum Iliad. χ, 444.

§ 78. Atlante, Vad. glante, R. — specie thyrsi, Salmas. exerc. p. 213. a. A. spectatur si, a (Rigalt.) specie tumsi, θVRTd. spectatur, β. — ut, codd. Gel. vel, VRad. — incisa, Vd. incisae, Ra (codd. Gel.) βγ. — subitur, VRTad (Rigalt.) subditur, codd. Gel. β. suscipitur, r. subditis, Pint. γ. — excipulis, TAd. excipulus, VRK² (codd. Gel.) β. excipula, K¹. expulso, r. — ventriculo hoedino, Radr (codd. Gel.) ventriculo aedino, V. ventriculo hoedini, K¹. ventriculus hoedinus, K². e ventriculo hoedino, Pint.; at v. ad 35, 48. — defluere, VRTad (codd. Salmas.) effluere, codd. Gel. βγ. defluens, Salmas. — siccatur, d. — cum coit, a (codd. Gel.) cum cuncto sic, V. cunctis ic, R. cuncto sic, d. — cuicunque parti percussae, etiam vertici, K. — abdito ibi, Pint. addito. Ibi,

hunc sucum est qui in Gallia fit ex herba chamelaea granum cocci ferente; fractus hammoniaco similis est, etiam levi gustu os accensum diu detinens et magis ex intervallo, donec faucis quoque siccet.

VIII. 39. Celebravit et Themiso medicus volgarem herbam plantaginem tamquam inventor volumine de ea edito. Duo eius genera: minor angustioribus foliis et nigrioribus, linguae pecorum simillimis, caule anguloso, in terram inclinato, in pratis nascens; altera maior, foliis laterum modo inclusa, quae quia septena sunt, quidam eam heptapleuron vocavere; huius et caulis cubitalis est et napi similis. In umidis nascitur multo efficacior; mira vis in siccando densandoque corpore, cauterii vicem optinens. Nulla res aequae sistit fluxiones quas Graeci rheumatismos vocant.

40. Iungitur huic buglossos boum linguae similis, cui praecipuum, quod in vinum deiecta animi voluptates auget; et vocatur euphrosynum; 41. iungitur et cynoglossos; caninam imitatur, topiariis operibus gratissima, aiuntque quae tris thyrsos seminis emittat eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse, quae quattuor, ad quartanas. Est et alia

VRadβγ. ἱστοροῦσι δὲ τινες μὴδὲν παρακολουθεῖν δυσχερὲς τοῖς ἐρπετοδῆκτοις, εἰάν τις ἐκχύσας ἀχρις ὁστέου τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς ἐγγέη τὸν ὀπὸν λεῖον καὶ βράβη τὸ τραῦμα, Dioscor.

§ 79. tepido, codd. Salmas. *tedio*, RTad. *taedio*, V. *tedi*, Rigalt. *hoedino*, βγ. Receptam lectionem tantum abest ut sanam iudicem, ut eam merae interpolationi deberi agnoscam; sed *hoedinum* lac, facile comparandum illud lacti gallinaceo, eiiciendum certe fuit, cuius loco, ut par fuit, Plin. alibi (11, 238. 27, 65.) lac *caprinum* commemoravit. — in *Gallia*, a. *infra Gallia*, R. *infragillia*, V. *infra Galliam*, d. — *accensum*, Ra. *accensu*, VTd. Ceterum v. Dioscor. 3, 86. — *retinens*, Td.

§ 80. *Themiso*, Td. *Themisso*, ΘVR. *Themison*, a (Murbac. apud Cornar. ad Dioscor. 2, 112.) βγ. Ceterum v. Dioscor. 2, 152. — *minora*, VR. — *foliis et nigrioribus*, om. a. — *simillimis*, R (Murbac.) *similis*, ΘVad. — *lacerum*, d. — *quae quia*, R (Murbac.) *queque quia*, Vad. *quaeque quod*, Θ. — *heptapleuron*, V. — *caulis*, a. Omitt. VRd. — *et napi similis*; pro his vv. habent et *uapi* R V ad, et *angulosus* Murbac. γ. — *In umidis nascitur*, VRad. *Nascitur in humidis*, βγ. — *mira vis*, VRd. *vis*, a. *vis mira*, βγ.

§ 81. *boglossos*, Vd. Ceterum v. Dioscor. 4, 126. — *delecta*, Vd. — *voluntates*, d. — *iungetur*, d. Ceterum v. Dioscor. 4, 127. — *cynoglos*, Vd. — *caninam imitatur*, ita nos scripsimus. *caninan imittat*, V (littera a posteriori voci paulo inferius adscripta). *cannina lingua imitat*, R. *caninas linguas imitato*, a. *caninas linguas imitatur*, Td. *caninas imitans linguas*, βγ. — *topiariis*, a. *opiariis*, R. *opiariis*, Vd. — *aiuntque quae*, R (codd. Barbari). *aiuntque*, Vd. *aiuntquod*, a. — *eminis*, V. — *emittat*, codd. Barbari. *mittat*, ΘVd. *mitat*, R. *imittat*, a. *emittit*, βγ. — *Est et*, V. *Est*, Radβγ.

PLIN. IV.

similis ei quae fert lappas minutas; eius radix pota ex aqua rana et serpentibus adversatur.

42. Est et bupthalmus similis boum oculis, folio feniculi, ⁸² circa oppida nascens, fruticosa caulibus qui et manduntur decocti; quidam cachlam vocant. Haec cum cera steatomata discutit.

43. Invenere herbas et universae gentes: Scythia primum eam quae Scythice vocatur circa Maeotim nascens, praedulcem alias utilissimamque ad ea quae asthmata vocant; magna et ea commendatio, quod in ore eam habentes sitim famemque non sentiunt.

44. Idem praestat apud eosdem hippace sic dicta, quod ⁸³ in equis quoque eundem effectum habet; traduntque his duabus herbis. Scythas etiam in duodenos dies durare in fame sitique.

45. Ischaemonem Thracia invenit, qua ferunt sanguinem sisti, non aperta modo vena sed etiam praecisa. Serpit e terra milio similis, foliis asperis et lanuginosis; farcitur in naris. Quae in Italia nascitur, et sanguinem eadem adalligata sistit.

ei quae, Ta. ei qui, d. et quae, VR. — fert, ΘVRTKd. ferat, aβγ. — lāpas, R. lampas, V.

§ 82. *bupthalmus*, V ad. *bupthalmi*, R. *bupthalmos*, β. Ceterum v. Dioscor. 3, 146. — circa, περί τὰς πόλεις, Dioscor. contra circa, RV ad. — mandantur, V. — *cachlam*, Barbar. *calcham*, Θ. *calchan*, VRd (codd. Salmas. exerc. p. 816. b. E.) *chalcan*, a. — *cera steatomata*, K (codd. Barbari). *cerasia flatomata*, Vd. *cerasia flatomata*, R. *erasia fatomata*, a. *erasia flatomata*, P (apud Ian. obs. crit. p. 25.) *scirrhomata*, βγ. — *Sesthia*, VR. — *primam*, VR ad. — *Maeotim*, Pint. e Theophr. hist. plant. IX. 13, 2. et Plin. 27, 2. *Maeotidem*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 2, 61. (?). *Boeotiam*, VR ad βγ. — *praedulcem alias*, ΘVRTd. *praedulces aliam*, a. *praedulcis*. *Aliam*, r (codd. Gel.) β. *praedulcis alias*, K. — *utilissimamque*, ΘVRT ad. *quoque utilissimam*, r. *utilissimam*, codd. Gel. β. *utilissima*, K. — *asthmata*, Salmas. exerc. p. 123. a. C. *sparmata*, T. *sparmatam*, VRd. *spartama*, a (codd. Salmas.) *spasmata*, codd. Gel. βγ. — *sitim famemque*, V ad. *famem sitimque*, Bβγ.

§ 83. *hippace*, Td (Murbac.) *hipace*, VR. *ipseace*, a (Rigalt. ap. Salmas.) *hippice*, β. Ceterum v. Dioscor. 2, 80. — *sic dicta*, Salmas. *distincta*, Rad (Rigalt.) *dicta*, VTβγ. Verba *dicta*, quod — *habet* ut suppositicia delet Pint. — *eandem*, a. — *habet*, ita nos scripsimus. *habent*, VRd. *habere*, a. *habeat*, βγ. — *herbis*, om. Pint. — *etiam*, ad. *redam*, ΘV. *sedam*, R. — *Ischaemonem*, a. *Scemonem*, VRd. Sumpta haec sunt ex Theophr. hist. plant. IX. 15, 3. — *Thracia*, R. *Traida*, V. *Trahyda*, a. *Traycla*, d. — *et terra*, Vd. — *folia*, R. folio, d. — *farcitur*, a. *parcitam*, V. *parcitum*, Rd. Ceterum hoc toto in loco magna est corruptela. Primum enim verba *farcitur* (num *farcita*?) in nares ineptissime hic inseruntur, ubi herba describitur; deinde quod sequitur *et non*

46. Vettones in Hispania eam quae Vettonica dicitur in 84
Gallia, in Italia autem serratula, a Graecis cestros aut psy-
chotrophon, ante cunctas laudatissima. Exit anguloso caule
cubitorum duum, e radice spargens folia fere lapathi, ser-
rata, semine purpureo. Folia siccantur in farinam plurimos
ad usus. Fit vinum ex ea et acetum stomacho et claritati
oculorum, tantumque gloriae habet ut domus in qua sit tuta
existumetur a piaculis omnibus.

47. In eadem Hispania inventa est Cantabrica per divi 85
Augusti tempora a Cantabris reperta. Nascitur ubique caule
iunceo pedali, in quo sunt flosculi oblongi veluti calathi, in
his semen perquam minutum. Nec alias defuere Hispaniae
herbis exquirendis, ut in quibus etiam nunc hodie in more
sit laetiore convictu potionem e centum herbis mulso additis
credere saluberrimam suavissimamque; nec quisquam genera
earum iam novit aut multitudinem, numerus tamen constat
in nomine.

48. Nostra aetas meminit herbam in Marsis repertam; na- 86
scitur et in Aequicolis circa vicum Nervesiae; vocatur con-
siligo; prodest, ut demonstrabimus suo loco, deploratis in
phthisi.

minus inepte legitur, quia hucusque de nulla alia re quam de sanguine sermo
fuit. Hinc nonnulla h. l. excidisse apparet, alia trajecta, totum locum ex libra-
riorum libidine restitutum.

§ 84. *Vettones*, a. *Veccones*, Vd. *Vetcones*, R. — *Vettonica*, a. *Vectonica*,
VRd. Ceterum v. Dioscor. 4, 1. — *serratula*, a. *serratura*, VRd. — *cestros*,
ΘVRTad. *cestron*, β. — *psychotrophon*, Barbar. e codd. *phycrotropon*, VR
pychrotropon, a. *pycrotropon*, d. — *angulo*, V. — *e radice*, ΘV. a *radice*,
Radβγ. — *lapathi*, a. *lappatis*, VRd. — *stamine*, Barbar. — *purpero*, R. —
claritate, R. — *gloria*, VR. — *sit*, VR (in V post litteram t una duaeve lit-
terae erasae). *sata sit*, adβγ. *sita sit*, r. — *tuta*, a. *ita*, R. *pura*, Td. Om. V.
— *periculis*, V.

§ 85. *est*, revocavi ex β. *si*, d. *sit*, a. *sic*, ΘVRTγ. Scripserat Plin. *inventast*;
inde quod ortum est proclivi et usitato errore *si*, alii librarii in *sit*, alii repetita
sequentis vocis prima littera in *sic* mutarunt. — *iunco*, V. — *oblinguo*, R. —
veluti, ΘVRTad. *velut*, β. — *ut quae*, K. — *etiam nunc*, VRad. *etiamnum*, βγ.
— *in more sit*, ΘT. *in mores sit*, VRd. *in numeroso et*, a (codd. Gel.) βγ.
in virorum, Pint. — *laetiore*, Θad (codd. Gel.) *lactiore*, VR. *latiore*, T. —
e centum, ad. *egentum*, VR. — *credere*, VRTad. *credidere*, βγ. *credant*, K. —
novit eius multitudinis, K. — *tantum*, Barbar. T.

§ 86. *heriam*, V. — *nascitur et in*, ad. *nascitur in*, VRγ. — *Aequicolis*, a.
Aequiculis, Vd. *Aequaculis*, R. — *Nervesiae*, a. *Nernesiae*, V. *Vernesiae*, R.
Nersiae, d. — *demonstrabimus*, V. *demonstravimus*, ΘRad. — *suo loco* 26, 83.
— *phthisi*, ad. *thisi*, V. *his*, R.

49. Invenit nuper et Servilius Democrates e primis me-⁸⁷
 dentium quam appellavit iberida, quamquam ficto nomini in-
 ventione eius adsignata carmine. Nascitur maxume circa ve-
 tera monumenta parietinasque et inculta itinerum; floret
 semper folio nasturti, caule cubitali, semine vix ut adspici
 possit; radici odor nasturti. Usus aestate efficacior et re-
 centi tantum; tunditur difficulter. Coxendicibus et articulis⁸⁸
 omnibus cum axungia modica utilissima, viris plurimum qua-
 ternis horis, feminis minus dimidio adalligata, ut deinde in
 balineis descendatur in calidam et postea oleo ac vino per-
 unguatur corpus diebusque vicens interpositis idem fiat, si
 qua admonitio doloris supersit; hoc modo rheumatismos omnis
 sanat occultos; inponitur non in ipsa inflammatione sed in-
 minuta.

50. Animalia quoque invenere herbas in primisque cheli-⁸⁹
 doniam; hac enim hirundines oculis pullorum in nido resti-
 tuunt visum, ut quidam volunt, etiam erutis oculis. Genera
 eius duo: maior fruticosa caule, folio pastinacae erraticae
 ampliore, ipsa altitudine duum cubitorum, colos albicans,
 flos luteus; minori folia hederæ rotundiora, minus candida;

§ 87. *Democrates*, R. d. *Democrites*, *Θ V*. *Damocrates*, Barbar. — *iberida*,
 R. d. *hiberida*, *V β*. — *nomini inventione eius assignata*, Salmas. de hyle p. 16.
 a. G. partim e libris. *nomini inventioni eius adsignata*, V d. *nomine inventioni eius*
adsignata, R. *inventioni eius assignata*, *Θ*. *nomine inventioni eius assignato*, a β γ.
 Quam recepimus Salmasii emendationem uno in nomine *inventione* ex sola
 coniectura factam, cum ceterae scripturae omnes codicibus debeantur, nititur
 ea verbis Galeni *περί φαρμάκων κατά τόπους* 10, 2. p. 635., ubi haec legun-
 tur: ἐν Ἰβηρίᾳ φησὶν ἰατροὶν τινα φίλον ἑαυτοῦ γε θεραπευθῆναι διὰ τῆς
 βοτάνης, ἣν, ὡς ἔφη αὐτὸς Δαμοκράτης, Ἰβηρίδα καλεῖ μαθὼν μὲν αὐτοπι-
 χῶς τὴν βοτάνην, ὄνομα δὲ οὐδὲν ἀκούσας αὐτῆς, ὅτι μὴδ' ὁ διδάσκων
 ἠπίσταντο. Salmasius vero ad emendationem suam adstruendam haec subicit:
 „Invenit, inquit, Iberida herbam Damocrates, quamquam inventione eius
 ficto nomini assignata carmine. *Fictum nomen*, cui inventionem Iberidis car-
 mine suo Damocrates assignavit, amicus ille est non nominatus Damocrati,
 a quo sibi monstratam Iberidem prodidit, qui ea sanatus. *Fictum nomen* ap-
 pellas Plinius, quia fortasse finxisse eam sibi ab aliquo ostensam Damocratem
 credidit, cum ipse revera invenisset.” — *carmine*, quo Democrates hanc her-
 bam descripsit, servato a Galeno p. 636. — *parietinasque*, V. — *semine*, V R T d.
semine tam parvo, a β γ. — *vix ut*, V R T d. *ut vix*, β γ. — *nasturti*, V. —
etate, R. — *trecenti*, V. *recentis*, K.

§ 88. *quaternum horis*, a. *quaternum moris*, V R d. — *feminis*, V R. *seminis*, d.
feminas, a. — *balineis*, R (codd. Gel.) *balneis*, a d. *bal///neis*, V (ubi *balneis*
 fuisse videtur). — *et postea*, V R d. *et deinde et postea*, a. — *perungatur cor-*
pus, a d. *perungatur coryus*, R. *perungatur*, V. *corpus perungatur*, β γ. — *san-*
ans, V². — *occultos* — *ipsa*, om. V. — *ipsa inflammatione*, R d (codd. Gel.)
ipsas inflammationes, a. *inflammatione*, V.

§ 89. *celidonium*, V. Ceterum v. Dioscor. 2, 211. 212. — *irundines*, V. —

sucus croci mordax, semen papaveris. Florent adventu hirundinum, discessu marcescunt. Sucus florentibus exprimitur et in aereo vase cum melle Attico leniter cinere ferventi decoquitur singulari remedio contra caligines oculorum. Utuntur et per se suco et in collyriis quae chelidonia appellantur ab ea.

51. Inveniunt et canes qua fastidium vincunt eamque in nostro conspectu mandunt, sed ita ut numquam intellegatur quae sit; etenim depasta cernitur. Notata est haec eius malignitas in alia herba maior; percussus enim a serpente mederi quadam sibi dicitur, sed illam homine spectante non decerpit.

52. Simplicius cervae monstravere elaphoboscon, de qua diximus, item helxinen a partu dictam; 53. ostendere, ut indicavimus, dictamnum vulneratae, pastu statim telis decidentibus. Non est alibi quam in Creta, ramis praetenue, puleio simile, fervens et acre gustu; foliis tantum utuntur. Flos nullus ei aut semen aut caulis, radix tenuis ac supervacua. Et in Creta autem non spatiosa nascitur mireque capris ex-

restituunt, R^d. restidaiuntque, V¹. restituunt dantque, V². restituuntque in, a. — oculis, delet Pint. — fruticosa, V T d. fruticosa, R. fruticoso, a. r. — caule, καυλὸν ἀνίσχει πηχυσίων ἢ καὶ μεΐζονα, λαχνόν, ἔχοντα παραφυδάας φύλλων μεσότης, Dioscor. Omitt. V R T ad. — altitudine, V a. amplitudine, R d. — color, d.

§ 90. arescunt, V T d. — Sucus florentibus, V² d. Sucu florentibus, V¹ R. Florentibus succus, a β γ. — et per, a. per, V R d. — et in, V ad. in, R β γ. — chelidoniae, V R. — appellatur, R.

§ 91. Inveniunt, Θ V R d. Inveniunt, a β γ. — canes, Θ V R d. canas, a. canes canariam, β γ. — quae, a. — vincunt, Θ V R T d. dicunt, a. deducunt, β γ. — est haec, V R ad. est et, Pint. K¹. est autem, K². Pronomini haec subiiciunt animalis V R ad β γ, quod substantivum Pintian. ut glossema recte delevit. Eius ad canes per usitatissimam synesim refertur, et nunc, ubi eius pro huius est restitutum, Pintiani emendatio prorsus necessaria facta est. — eius, V (ubi ante ipsam vocem tres fere litterae erasae) R ad. huius, β γ. — percussis, R. — quadam sibi, V R. sibi quadam, d. sibi quā diu, a. — spectante, V R d. inspectante, a β γ. — herbae, d. — diximus 22, 79. — helxinen, Salmas. exerc. p. 158. b. C. helxine, a (codd. Salmas.) helsine, Θ V R T d. seseli enizae, codd. Barbari, β γ. — a partu dictam, Θ V R T ad. a partu, codd. Barbari, β γ.

§ 92. ostendere, Θ V R T ad. Dictamnum ostendere, codd. Barbari, β γ. — indicavimus 8, 97. — dictamnum vulneratae, Θ V R T ad. vulneratae, codd. Barbari, β γ. caprae vulneratae, Gesner. hist. anim. 1, 293. — pastu, V R T K d. pastae, a β. pasto, Heins. advers. p. 321. — telis decidentibus, V R d. decidentibus, a. decidentibus telis, β γ. — est, omitt. T d. — puleio, V ad. pulei, R. pulegio, β γ. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX. 16, 1. — et acre, R a. acere, V. hederac, T d. — nullus, V R T d. nullum, a. — ei aut; pro his vv. habet erat a, ei est aut codd. Barbari, aut V R T d γ. — spatiosa, Θ V R T d. spatiose, a β γ.

petitur. Pro eo est et pseudodictamnium multis in terris nas-
cens, folio simile, ramulis minoribus, a quibusdam chondris
vocaturn; minoris effectus statim intellegitur; dictamnium
enim minuma potione accendit os. Qui legere eas, in ferula⁹³
aut harundine condunt praeligantque ne potentia evanescat.
Sunt qui dicant utramque nasci multifariam, sed deteriores
in agris pinguibus, veram quidem dictamnium non nisi in
asperis. Est et tertium genus dictamnium vocatum, sed ne-
que facie neque effectu simile, folio sisymbri, ramis maiori-
bus, praecedente persuasione illa, quidquid in Creta nasca-
tur infinito praestare ceteris eiusdem generis alibi genitis,
proxume quod in Parnaso; alioqui herbiferum esse et Pe-
lium montem in Thessalia et Telethrium in Euboea et totam
Arcadiam ac Laconicam tradunt. Arcades quidem non me-⁹⁴
dicaminibus uti sed lacte circa ver, quoniam tum maxime
sucis herbae turgeant medicenturque ubera pascuis; bibunt
autem vaccinum, quoniam boves omnivorae fere sunt in herbis.
Potentia earum per quadripedes etiamnum duobus claris exem-
plis manifesta fit; circa Abderam et limitem qui Diomedis
vocatur equi pasti inflammantur rabie, circa Potnias vero
et asini.

54. Inter nobilissimas aristolochiae nomen dedisse gravidae⁹⁵

Pro eo, Dioscor. 3, 34. (38.) — est et, Ra. est, V. Om. d. — in, Ra. Omitt. Vd. — terris — minoribus, VRd. terminoribus, a. Ceterum in his verbis simile habent ΘVR, simili dβ. — condris, VR. — statim, VRad. gustatum, K. — dictamnium enim minima, Ra. dictamnium enim nimia, d. dictam nomenentim mi- nima, V. — accendit, a. accedit., VRd. — hos, d.

§ 93. *eas, RTad. eam, Vβγ. ea, Dalec. — ferula aut, ita nos scripsimus. ferulavia ut, VR. ferula hii aut, d ex corr. eiusdem manus. ferula vel, aβγ. — praeligatque, VR. — nec, R. — utraque, Rd. — multiforia, VRd. — pin- guibus, d. pinguis, VRa. — quidem, Rad. quidam, ΘV¹. que, V². — Est et*

tertium, VRa. // Est, d. — facie, a. facile, VRd. caule, r. — si- symbri, V. — praecedente, ΘVRad. procedente, β. Ceterum haec sunt de- sumpta ex Theophr. hist. plant. IX. 15, 4. — nascatur, Vd. nascitur, Raβγ. — alioqui, VRad. alioquin, β. — esse, a. esset, VRd. — Pellum, V. — Te- lethrium, VR.

§ 94. *non in medicaminibus, Θ. — lacti, R. — circa ver, VRd. circauter, a. — tum, Vad². tantum, d¹. tunc, Rβγ. — uberes pascuae his, codd. Barbari. — bibant, a. — autem lac vaccinum, r. — omnivorae, Barbar. omnivosi, VR. omnibori, a. omnino si, d. — fere, VRad. ferae, β. Om. Barbar. — sunt, Va. sint, Rd. — manifestat, V. — Potniceas, a. — et asini, VRTad. masini, Θ. asini, β.*

§ 95. *aristolochiae, VR. aristolaciae, d. Ceterum v. Dioscor. 3, 4. — esset, om. a. — ἀρίστη λεχοῦσαις, R. aristelechuses, codd. Barbari. aristelecus aēs, V.*

videntur, quoniam esset ἀρίστη λεχούσαις; nostri malum terrae vocant et quattuor genera eius servant: unum tuberibus radiceis rotundis, foliis inter malvam et hederam, nigrioribus mollioribusque; alterum masculae, radice longa quattuor digitorum longitudine, baculi crassitudine; tertium longissimae 96 tenuitate vitis novellae, cuius sit praecipua vis, quae et clematidis vocatur, ab aliis Cretica. Omnes colore buxoe, caulibus parvis, flore purpureo; ferunt baculas parvas ut capari; valent radice tantum. Est et quae plistolochia vocatur, quarti generis, tenuior quam proxume dicta, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine; hanc quidam polyrrizon cognominant. Odor omnium medicatus sed oblongae 97 radici tenuiorque gratior; carnosus enim est corticis, unguentis quoque nardinis conveniens. Nascuntur pinguibus locis et campestribus; effodere eas messibus tempestivum; ita desquamato terreno servantur. Maxime tamen laudatur Pontica et in quocumque genere ponderosissima quaeque medicinis aptior, rotunda contra serpentis, oblonga; in summa tamen gloria est, si modo a conceptu admota volvis in carne bubula maris figurat, ut traditur. Piscatores Campaniae ra- 98 dicem eam quae rotunda est venenum terrae vocant coram-

aristeleus, d. *aristhereos aea*, a. — nostri, *Ra. eynori*, d. non, V. — observant, Dalec. — *radicis*, Θ V R T ad. *radicum*, β. — *mollioribusque*, V R ad. *pinguioribusque*, T. — *alterum*, Dioscor. 3, 5. — *longitudine*, om. V. Et ut verum est Plinium vix scripsisse videri *radice longa longitudine*, ita non minus verum *radice longa quattuor digitorum* non nisi durissime dici posse, si in universum dici potest, neque dubito, quin Plinius scripserit *radice quattuor digitorum longitudine*, uti sexcenties locutus est, et casus etiam h. l. in vera scriptura servanda aut reiicienda sit dominatus.

§ 96. *tenuitate*, V R T d. *tenuitatis*, α β γ. — *vitis*, R ad. *vitiis*, V. *radicis vitis*, K. — *cuius*, Θ V R T ad. *cui*, β. — *quae et*, V R T ad. *quae*, β γ. — *clematidis*, Hard. e Dioscor. *clematis*, V R T ad β. — *Cretica*, ad. *certica*, R. *cestica*, V. — *cappari*, Θ V R d. *capparis*, α β γ. — *parent*, a. — *radice*, R ad. *radicem*, V. — *qui*, V. — *plistolotia*, R. *plistocia*, V ad. *pistolochia*, β. — *dictam*, V. — *ac pillamentis*, V. — *quidem*, γ vitio operarum. — *pobryzon*, R d.

§ 97. *ita*, V R d. Om. a. — *tesquamato*, a. *esquama*, V R d. — *terreno*, a. *terrena*, d. *terrenum*, R. *terrenus*, V (sed librarius inde *terrenis* facere voluisse videtur, cum statim postea *eruantur* neque *servantur* legatur). — *in summa tamen*, V R ad. *tamen in summa*, Pint. β γ. At spreta hac interpolatione codicum scripturam reposui, ita ut post adiectivum *oblonga*, unde vulgo nova periodus incipit, nonnulla excidisse statuam, quibus iam deperditis summa eius radicis gloria addatur. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX. 13, 3. — *si*, ad. et si, Θ V R T. etiam, r. — *modo a*, V R d. *a modo*, a. — *vulpis*, V. — *mares figurat ut*, R ad. *maris figuratui*, V.

que nobis contunsam mixta calce in mare sparsere; advolant pisces cupiditate mira statimque exanimati fluitant. Quae polyrrizos cognominatur convolsis, contunsis, ex alto praecipitatis radice pota ex aqua utilissima esse traditur, semine pleuritidis et nervis, confirmare, excalfacere, eadem satyrion esse.

55. Verum et effectus ususque dicendi sunt ordiendum-99 que e malorum omnium pessimo, e serpentium ictu. Medentur ergo Britannica herba, panacis omnium generum radix e vino, Chironii et flos et semen potum inlitumve ex vino et oleo, privatim quae cunila bubula appellatur, Polemonia vel Philetaeris radices drachmis quattuor in mero; Teucra, side-100 ritis, scordotis ex vino, privatim ad anguis, pota et inlita sive succo sive folio sive decocto, centauri maioris radix drachma in vini albi cyathis tribus, Gentiana praecipue adversus anguis duabus drachmis cum pipere et ruta, vini cyathis sex sive viridis sive sicca; et Lysimachiae odorem fugiunt. Datur ex vino percussis chelidonia; morsibus inpo-101 nitur Vettonica praecipue cui vis tanta perhibetur ut inclusae circulo eius serpentes ipsae sese interimant flagellando; datur ad ictus semen eius denari pondere cum tribus cyathis vini vel farina drachmis tribus sextario aquae inponitur. Cantabrica, dictamnium, aristolochia radices drachma in vini hemina sed saepius bibenda; prodest et inlita ex aceto, si-

§ 98. nobis, VRd. ut, a. — mixta, VRad. immixta, βγ. — mare, θVRTad. mari, β. — exanimati, R. — fluitant, V. — pobryzos, V. — pleuritidis et nervis, VRTad δδρρ. pleuriticis et nervos, β. — saurion, K. — esse, VRa. is, d in rasura. est, β.

§ 99. et, Vad. Omitt. θRT. — effectus, θVRTad. effectus earum, βγ. — e, ita nos scripsimus. a, Vaβγ. Omitt. Rd. — e, ita nos scripsimus. ē, a.d. est, V. id est, βγ. Nihil horum habet R. — Brittanica, V. — panacis, VRd. panaces, a. panacisque, βγ. — omnium generum, VRad. generum omnium, βγ. — Chironi, V. — et flos et, VRad. flos et, βγ. — privatim quae, ita nos scripsimus. privatimque, VRad. privatimque quae, βγ. — cunila, a.d. conicula, VR. cornicula, T. — Philetaeris, Gronov. ad. Phileteris, Rdδρρ. phifileteris, V. Philetaeria, βγ. — in mero, VTad. in numero, R. ex mero, βγ.

§ 100. Teucra, VRd. Teucrias, a. Teucrion, K. — cordatis, V. — ungues, R. — pota et inlita, θVRTad. potae et illitae, βγ. — radice, VRad. — drachma, VRd. alba, a. — quatiis, R (etiam infra). — Genciana, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 3. — figiunt, V.

§ 101. chelidonia — inponitur, omitt. VRd. — Vettonica, V. Vectonica, d. Vetonica, R. Vettonice, a. — cui vis tanta perhibetur, VRa. cui tanta perhibetur vis, Td. — et, a. — inclusi, d. — ipsae sese, VR. ipsi sese, a. ipsi se, Td. — sextarios, V'R. — inponitur; pro h. v. habent farina et ponitur VRa, farina

militer plistolochia; quin et omnino suspensa supra focum fugat e domibus serpentis; IX. 56. argemonia quoque radice eius denari pondere in vini cyathis tribus pota. Plura de ea convenit dici ceterisque, quoniam primum nominabuntur, in eo autem genere medendi primum nominari quamque, in quo maxime valebit. Folia habet qualia anemone, divisa api modo, caput in cauliculo papaveris silvestris, item radicem, sucum croci colore acrem et acutum; nascitur in arvis apud nos. Nostri tria genera eius faciunt et id demum probant cuius radix tus redoleat.

57. Agaricum ut fungus nascitur in arboribus circa Bosporum colore candido; dantur oboli quattuor contriti cum binis cyathis aceti mulsi. Id quod in Galatia nascitur infirmius habetur. Praeterea mas spissior amariorque; — hic et capitis dolores facit; — femina solutior; initio gustu dulcis mox in amaritudinem transit.

58. Echios utriusque generis, puleio similis, foliis carinata, drachmis duabus ex vini cyathis quattuor; item altera quae lanugine distinguitur spinosa, cui et capitula viperæ similia sunt, haec ex vino et aceto. Quidam echion personatam vocant, cuius folio nullum est latius, grandis lappas ferentem; huius radicem decoctam ex aceto dant potui. Hyoseyammum contunsum cum foliis ex vino datur peculiariter contra aspidas.

exponitur d. — *Cantabricae, dictamni, aristolochiae, K.* — sed saepius, *Θ VRT.* saepius, ad *βγ.* — *pistolochia, VR.* — quin et, *V.* quin, *Rad.* — demonibus, *R.*

§ 102. *Radiē, K.* Ceterum v. Dioscor. 2, 208. — *pota, R. poto, V. in poto, a. potus, d. potatur, β.* — quoniam, *V. qm, Rd. quo, a. quae, βγ.* — primam quamque nominari, *Pint.* — qualia, *VRd. et equalia, a.* — anemona, *d.* — acre, *Vd.* — in arvis, *VRTad. et in arvis, βγ.* — flos, *VRd. Om. a.* — Nostri, *a. Omitt. Θ VRTd.* — tria, *VRd. iā, a.*

§ 103. *Agaricum, VRad. Agaricon, βγ.* Ceterum v. Dioscor. 3, 1. — *Bosporum, Rβ.* — dantur, *Θ VTad. datur, Rβγ.* — oboli et contriti, *Θ VRTad. obolis et contritum, βγ.* — *Galatia, Barbar. e Dioscor. Gallia, VRadβγ.* Non huc referenda sunt verba Plinii 16, 83. — *multi, R.* — *infirmus, Va. infirmus, R. infirmum, Td.* — *Praeterea, ad. Propterea, V. Praeterea — facit om. R.* — *spissior amariorque, d. spissiora maiorque, V. spissior maiorque, r. maiorque spissiorque, a.* — *gustu, ad. gustus, VR.* — *amaritudine, Rd.*

§ 104. *Ethios, VR.* Ceterum v. Dioscor. 4, 27. — *puleio, VRad. pulegio, βγ.* — *carinata, Θ. corinata, V. coronata, Radβγ. coronaria, K.* — *ex, VRd. et, a.* — *quattuor, VRad. quatuor datur, βγ.* — *spinoso, VR.* — *vipre, R.* — *aceto et vino, d.* — *echion, Θ VRTad (omnes codd. Salmas. de hyle p. 51. a. E.) arcion, Barbar. β.* — *folia, VR.* — *grandius, V.*

59. Nulla tamen Romanae nobilitatis plus habet quam hie- 105
 rabotane; aliqui peristereon, nostri verbenacam vocant. Haec
 est quam legatos ferre ad hostis indicavimus, hac Iovis mensa
 verritur, domus purgantur lustranturque. Genera eius duo:
 foliosa quam feminam putant, mas rarioribus foliis. Ramuli 106
 utriusque plures, tenues, cubitales, angulosi, folia minora
 quam quercus angustioraque, divisuris maioribus, flos glau-
 cus, radix longa, tenuis. Nascitur ubique in planis aquosis.
 Quidam non distinguunt et unum omnino genus faciunt, quon-
 iam utraque eosdem effectus habeat. Utraque sortiuntur Galli
 et praecinunt responsa, sed magi utique circa hanc insa-
 niunt; hac perunctos inpetrare quae velint, febris abigere,
 amicitias conciliare nullique non morbo mederi; colligi de- 107
 bere circa canis ortum ita ne luna aut sol conspiciat, favis
 ante et melle terrae ad piammentum datis; circumscriptam
 ferro effodi sinistra manu et in sublime tolli; siccari in um-
 bra separatim folia, caulem, radicem. Aiunt, si aqua spar-
 gatur triolinium, qua maduerit laetiores convictus fieri. Ad-
 versus serpentis conteritur ex vino.

60. Est similis verbasco herba quae saepe fallit pro eo 108
 capta, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo.
 Haec abiecta blattas in se contrahit ideoque Romae blattaria
 vocatur.

61. Lemonium sucum lacteum mittit concrescentem cum-
 mis modo, umidis locis; datur denari pondus in vino.

§ 105. *peristereum*, V. *arist eum*, R. *aristereon*, ad. *peristereona*, γ. Ceterum v. Dioscor. 4, 61. — *verbenecam*, V. — *ferme*, VR. — *indicavimus* 22, 5. — *Genera*, Va d. *quae genera*, R. — *duo*, VTd. *duo sunt*, Raβγ.

§ 106. *Ramulis*, VR. — *utrisque*, R. — *angulosas*, R. — *colos glaucus*, Barbar. — *et unum*, θ ad. *et vinum*, V. *sed unum*, Rβγ. — *utraque*, Td. *utrasque*, VRa. Omitt. βγ. — *eosdemque*, a. — *rescyonaa*, V. — *magis*, R. — *conciliari*, d.

§ 107. *debere circa canis ortum*, VRad. *circa c. o. debere*, βγ. — *ita ne*, VRad. *ita ut ne*, βγ. — *faucibus*, VRad. — *mel*, d. — *ad piammentum*, VR. *ad pavimentum*, d. et //, a. — *circumscripta*, Rd. — *swlimen*, V. — *caule*, Vd. — *radix*, d. — *Aiunt*, Vd. *Aiunt*, R. *Adiunt*, a. *Aiuntque*, βγ. — *lactio- res*, V. — *convinctus*, R. — *contritus*, V.

§ 108. *pro eo*, Barbar. *pro ea*, VRadβγ. Ceterum v. Dioscor. 4, 102. — *in se contrahit*, VRa. *in semen trahit*, Td. *in semet trahit*, Pint. — *blattaria vocatur*, θ Ra. *blattariam vocatur*, V. *blattariam vocant*, dβ. — *Lemonium*, a. *Molemonium*, VRd. *Leimonia*, K. De ipsa planta v. Dioscor. 4, 16. — *cum- mis*, R. *gummi*, Vd. *gummi*, aβγ.

§ 109. *comedatur*, d. Ceterum v. Dioscor. 4, 42. — *Graeci*, VRad. *Graeci vocant*, βγ. — *pentapetes* — *effoditur*, om. a. *pentapentes* vel *pentapeges*, codd.

62. Quinquefolium nulli ignotum est, cum etiam fraga gi- 109
gnendo commendetur; Graeci pentapetes aut pentaphyllon
aut chamaezelon vocant. Cum effoditur, rubram habet radi-
cem; haec inarescens nigrescit et angulosa fit. Nomen a
numero foliorum; ipsa herba incipit et desinit cum vite; ad-
hibetur et purgandis domibus.

63. Adversus serpentis bibitur et eius radix quae sparga-
nion vocatur ex vino albo.

64. Dauci genera quattuor fecit Petronius Diodotus, quae 110
persequi nihil attinet, cum sint differentiae duae, probatis-
simi in Creta, mox in Achaia et ubicumque in siccis nati,
feniculi similitudine, candidioribus foliis et minoribus hirsu-
tisque, caule pedali recto, radice suavissimi gustus et odoris;
hoc in saxosis nascitur meridianis. Reliqua genera ubique 111
nascuntur terrenis collibus limitibusque nec nisi pingui solo,
foliis coriandri, caule cubitali, capitibus rotundis, saepe plu-
ribus quam ternis, radice lignosa et cum inaruit supervaqua.
Semen huius cumino simile, prioris milio, album, acre, odo-
ratur omnibus et fervens. Secundum priore vehementius est
ideoque parce sumi debet. Si iam maxime tertium genus 112
facere libeat, est simile staphylino quod pastinacam errati-
cam appellant, semine oblongo, radice dulci. Omnia haec et
hieme et aestate sunt intacta quadripedi nisi post abor-
tus. Ex aliis usus seminis, ex Cretico radice, et magis ad

Barbari. — aut, R. sive, Vd βγ. — aut chamaezelon vocant, ita scribendum
fuit e vestigiis codd. aut cameleon vocant, R. aut camelen vocant, θ d. In β verba
sive chamaezelon omisso verbo vocant, quod post vocem Graeci ponitur, post
v. pentapetes leguntur; at in indice huius libri legitur pentapetes sive pentaphyl-
lon sive chamaezelon. Ceterum verba hoc loco a nobis restituta omitt. Vγ. cha-
maemelon, K. — inarescens nigrescit, VRd. inarescit, a. Sumpta haec sunt ex
Theophr. hist. plant. IX. 13, 5. — fit — ipsa, om. a. — foliorum, θ VRd. fo-
liorum habet, βγ. — ipsa, ita nos scripsimus. et ipsa, VRd βγ. — spargan-
t//no, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 21.

§ 110. probatissimi, VRTad. probatissimae, β. probatissimum, K. Ceterum
v. Dioscor. 3, 76. — certa, VR. — ubicumque in siccis, VRTad. in siccis
ubicumque, βγ. — natum, K. — feniculis, R. — recto, Ra. rectu, V. recta, d.
— nascitur, om. Hard. vitio operarum.

§ 111. rotundis saepe pluribus, a. Omitt. VRTd. — quam ternis, VBa. qua-
ternis, Td. — lignosa et, θ VRTd. ligno sed, a¹. lignosa sed, a² β. — acrem,
VRd. — priorem, Vd. — vehementius, a. vehementium, VRd. — est ideoque —
tertium, a. Omitt. VRd.

§ 112. simili, R. — aestati, VR. — ex Cretico, θ VRTdK. ex Creta, δδρφ
(codd. Barbari) β. ex ereti, a. — radice, θ VRTd (codd. Barbari). et
radicis et succi, K. ducis, δρ. dulcis, aδφ. radice dulcis, β. — et magis,
θ VRTadδδρφ. est; magis, Gronov. γ.

serpentis; bibitur e vino drachma una, datur et quadripedibus percussis.

65. Therionarca alia quam magica et in nostro orbe nascitur fruticosa, foliis subviridibus, flore roseo, serpentis necat; cuicumque admota ferae et haec torporem adfert.

66. Persolata, quam nemo ignorat, Graeci arcion vocant, folia habet maiora etiam cucurbitis et hirsutiora nigrioraque et crassiora, radicem albam et grandem; haec ex vino bibitur denariorum duum pondere; 67. item cyclamini radix contra serpentis omnis. Folia habet minora quam hedera nigrioraque et tenuiora, sine angulis, in quibus albicant maculae; caule exiguo, inani, floribus purpureis, radice lata ut rapum videri possit, cortice nigro. Nascitur in umbrosis, nostris tuber terrae vocatur, in omnibus serenda domibus; si verum est ubi sata sit nihil nocere mala medicamenta; amuletum vocant narrantque et ebrietatem repraesentari addita in vinum. Radix eius siccata, scillae modo concisa reponitur; decoquitur eadem ad crassitudinem mellis; suum tamen venenum ei est, traduntque, si praegnans radicem eam transgrediatur, abortum fieri.

68. Est et altera cyclaminos cognomine cissanthemus, geniculatis caulibus, supervacuis, a priore distans, circa arbores se volvens, acinis hederæ sed mollibus, flore candido, specioso, radice supervacua. Acini tantum in usu, gustu acri sed lenti; siccantur in umbra tunsique dividuntur in pastillos.

serpentes, Θ VRTd. *serpentes est*, $\alpha\beta$. — *bibitur e vino*, om. α .

§ 113. *Therionarca*, Barbar. *Therionarca*, d. *Thenrumarca*, V. *Thenroniarca*, R. *Theonurca*, α . — *alia quam*, α . *aliquam*, VR. *aliqua*, d. — *foliis subviridibus*, α . *sub folis viribus*, VRd. — *cuicumque admota ferae*, R. *vicumque admota ferae*, V. *ubicumque admota ferae est*, Td. *cuicumque admota fuerit ferae*, codd. Gel. *cuicumque admota fuerit*, K¹. *et cuicumque admota ferae torporem*, K². — *haec*, Td (codd. Gel.) *hac*, VR. *huic*, K. *Et haec uti therionarca magica* 24, 163. — *Persolata*, α . *Persolidata*, VRd. *Persolatam*, K. Ceterum v. Dioscor. 4, 105. — *Graeci*, VRK ad. *Graeci vero*, $\beta\gamma$.

§ 114. *pentis*, R. Ceterum v. Dioscor. 2, 193. — *inani*, α . *inane*, VRd. — *purpureus*, R.

§ 115. *a nostris*, Θ VRad. *nostris*, β . — *amuleum*, VRd. — *narrantque*, Vd. *narrant quae*, R. *narrant*, $\alpha\gamma$. — *eius*, ita nos scripsimus. *et*, VRTd. Omitt. $\alpha\beta\gamma$. *Eius scribebatur ei*, quod in et transit. — *conciisa*, d. — *inest ei*, r. — *praegnans*, V. — *eam*, Θ VRT. Omitt. ad $\beta\gamma$.

§ 116. *spacioso*, R. Ceterum v. Dioscor. 2, 194. — *acre*, VR. — *sed lenti*, VRa²d. *seclenti*, α^1 . — *tū si*, R. — *chamaecisus*, α . *chamaechisus*, d. *camechisus*, VR. — *necabantur*, VRa. *necantur*, $\alpha\beta\gamma$.

§ 117. *prima*, VRad. Ceterum v. Dioscor. 3, 82. — *laudatissimum*, V. *lau-*

69. Mihi et tertia cyclaminos demonstrata est, cognomine chamaecissos, uno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necabantur.

70. Sed inter primas celebratur peucedanum, laudatissi-¹¹⁷ mum in Arcadia, mox Samothrace. Caulis ei tenuis, longus, feniculo similis, iuxta terram foliosus, radice nigra, crassa, gravi odore, sucosa; gignitur in montibus opacis, foditur exitu autumnii. Placent tenerrimae et altissimae radices; haec conciduntur in quaternos digitos osseis cultellis funduntque sucum in umbra, capite prius et naribus rosaceo perunctis ne vertigo sentiat. Et alius sucus invenitur caulibus ad-¹¹⁸ haerens incisisque manat; probatur crassitudine mellea, colore rufo, odore suaviter gravi, fervens gustu; hic in usu et radix et decoctum eius plurimis medicamentis, suco tamen efficacissimo qui resolvitur amaris amygdalis aut ruta bibiturque contra serpentis et ex oleo perunctos tuetur.

X. 71. Ebuli quoque quam nemo ignorat fumo fugantur¹¹⁹ serpentes.

72. Privatum adversatur scorpionibus polemoniae radix vel adalligata tantum, item phalangio ac ceteris minoribus venenatis; scorpionibus aristolochia, agaricum obolis quattuor in vini mixti cyathis totidem, verbenaca et phalangio cum vino aut posca, item quinquefolium, daucum.

73. Verbascum Graeci phlomon vocant. Genera habet¹²⁰ prima duo: album in quo mas intellegitur, alterum nigrum in quo femina; tertium genus non nisi in silvis invenitur.

datissima, R. d. — *Caulis ei*, Gronov. *Caulis et*, V. B. a. *Caulis est*, $\delta\theta\rho\phi$. *Caulis est ei*, β . *Caulis*, T. d. — *longus*, V. B. a. et *longus*, T. d. — *foliosus*, Dalec. — *gravior*, V. — *gignitur*, V. B. a. d. *colligitur*, r. — *exito*, V. B. — *autumni*, V. *aut omni*, d. — *radice*, R. — *haec*, V. — *conciduntur*, a. *concidantur*, V. R. d. — *osseis*, a. *offensis*, θ V. R. T. d. — *funduntque*; in hac voce desinit h. l. cod. a; cui antiqua manus haec adscripsit: „*abhinc subsequencia desunt. videlicet unius folii sententiae de hoc XXV. libro.*” Rursus incipit in verbis *quidem parte corporis* § 141. — *capit*, V.

§ 118. *incisique*, V. R. d. — *probatur e*, V. T. d. *probaturae*, R. — *hic*, V. R. T. d. et *hic*, $\beta\gamma$. — *plurimis*, θ V. R. T. d. *pluribus*, β . — *contra serpentes*, V. *Omitt. R. d.* — *oleo*, R. d. *eo leo*, V.

§ 119. *quam*, V. B. d. *quem*, $\beta\gamma$. Non raro autem Plin. nomini alicuius herbae generis masculini vel neutrius apponit pronomen relativum generis feminini per synesim nominis *herba*; v. 25, 124. 171. 27, 111. coll. Ian. obs. crit. p. 23. — *fungatur*, R. — *adversantur*, d. — *polimoniae*, V. d. Ceterum v. Dioscor. 4, 8. — *ac*, V. d. a. R. — *adalligata*, θ V. R. *alligata*, d. β .

§ 120. *phlomon*, V. R. d. Ceterum v. Dioscor. 4, 102. — *tertius*, d.

Sunt folia brassicae latiora, pilosa, caulis erectus, cubitali amplior, semen nigrum inutile, radix una crassitudine digiti. Nascuntur et in campestribus. Silvestri folia elelisphaci, alta, ramis lignosis.

74. Sunt et phlomides duae hirsutae, rotundis foliis, humiles; tertia lychnitis vocatur, ab aliis thryallis, foliis ternis aut cum plurimum quaternis, crassis pinguibusque, ad lucernarum lumina aptis. Aiunt in foliis eius quam feminam diximus ficus omnino non putrescere. Distingui genera haec paene supervacuum est, cum sint omnia eiusdem effectus. Contra scorpiones bibitur radix cum ruta ex aqua, magna amaritudine sed effectu pari.

75. Thelyphonon herba ab aliis scorpion vocatur propter similitudinem radicis cuius tactu moriuntur scorpiones; itaque contra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum si quis helleboro candido linat, revivescere aiunt. Thelyphonon omnem quadripedem necat inposita verendis radice, folio quidem intra eundem diem, quod est simile cyclamino. Ipsa geniculata nascitur in opacis. Scorpionibus adversatur et Vettonicae sucus ac plantaginis.

76. Sunt et ranis venena, rubetis maxume, vidimusque Psyllos in certamine patinis candefactis admittentis, ocioe etiam quam aspidum pernicie. Auxiliatur phrynon in vino pota, — aliqui neurada appellant, alii poterion, floribus par-

folio, T. — et in, R. in, Vd. — alelisphacia, VRd.

§ 121. plomides, VRd. — hirsuti, Rd. — humilis, R. — lychnitis, VR. — thryallis, Vd. grialis, R. — foliis, d. floris, VR. — crassi, R. — rute, R. — effectum pari, R. effectum parit, V. effectum parit, Td.

§ 122. Thelyphonon; conversa haec sunt ex Theophr. hist. plant. IX. 18, 2. coll. Dioscor. 4, 77. Theligonon, d. Helygonon, V. thēygonon, R. — liniat, d. — revivescere, Rd. reviviscere, Vβ. — Thelygonos, VRd. — cyclamino radice geniculatu, K. — Vettonicae, VR. Vectoniae, d.

§ 123. rubetis, Barbar. rubetinis, d. rultimis, R. ultimis, V. — candefactis, V². candefactas, V¹Rdβγ. — ocioe — pernicie; apparet Plinium dicere velle morsum rubetarum perniciosiorem etiam esse quam aspidum. Iam vero quaeritur, cui? Psyllisne ipsis, de quibus locum esse intelligendum verba in certamine admittentes docent? At hoc adversatur iis, quae cum alii scriptores permulti, tum ipse Plinius passim de vi Psyllorum omnibus serpentibus pestifera tradiderunt. Locus igitur, quem iam Schneider. ad Nicand. alexiph. p. 277. se non intelligere professus est, satis magna corruptela ex lacuna orta laborare videtur. — Auxiliatur, VRTd. Auxiliatur eis, βγ. — phrynon, Barbar. Td. phyrion, θVR. — neurada, Dioscor. 3, 15. neuram, d. natura, VR. — poterion, codd. Barbari. potireton, VR. potirecton, d. — folibus, R. — parvum, θVRd. — olentibus, V. olentium, Rd.

vis, radicibus multis, nervosis, bene olentibus, — 77. item 124
 alisma quam alii damasonion, alii lyron appellant. Folia
 erant plantaginis, nisi angustiora essent et magis laciniosa
 convexaque in terram, alias etiam venosa similiter, caule
 simplici et tenui, cubitali, capite thyrsi, radicibus densis,
 tenuibus ut veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus; na-
 scitur in aquosis. Alterum genus eiusdem in silvis, nigrius, 125
 maioribus foliis. Usus in radice utriusque adversus ranas et
 lepores marinos drachmae pondere in vini potu; lepori ma-
 rino adversatur et cyclaminos. Veneni vim canis quoque ra-
 bidi morsus habent, contra quos erit cynorrodon, de quo
 diximus. Plantago ad omnis bestiarum morsus pota atque
 inlita prodest, Vettonica ex mero vetere.

78. Peristereos vocatur caule alto, foliato, cacumine in 126
 alios caulis se spargens, columbis admodum familiaris, unde
 et nomen; hanc habentis negant latrari a canibus.

79. Proxima his malis venena sunt quae sibimetipsi ho- 127
 mines excogitant. Contra haec omnia magicasque artis erit
 primum illud Homericum moly, dein Mithridatia et scordotis
 et centaurium. Potu omnia mala medicamenta exigit per al-
 vom Vettonicae semen in mulso aut passo vel farinae drachma
 in vini veteris cyathis iv; vomere cogendi atque iterum bi-
 bere. Iis qui cotidie gustent eam nulla nocitura mala medi- 128
 camenta tradunt. Poto veneno aristolochia subvenit eadem

§ 124. *alisma*, Dioscor. 3, 159. *alcima*, VRd. — *damasonion*, Dioscor. *da-*
masion, VRd. — *erant plantaginis*, codd. Gel. *foliae plantaginis*, ΘV. *folia e*
plantaginis, R. *folia e plantagine*, Td. *folia ei plantaginis*, K. Vulgata egregie
 defenditur simillimis Plinii locis: *nec deerat* — *si liberet* 29, 29., *idem erat* — *nisi*
distingueretur 29, 86., *erat* — *ni oporteret* 37, 16., *erat nisi esset* 18, 96. 21, 95.
 144. 27, 23., *erat* — *nisi essent* 8, 120., *erat, ni conveniret* 12, 51., *erat, ni cogeret*
 16, 1., *erat, nisi haberet* 20, 59., *erat, si haberet* 22, 81., *si minora essent, vitium*
poterant videri 12, 38. — *venosa*, Barbar. VR. *venenosa*, d. — *simplici et*,
 Barbar. *simpliciter*, VRTd. — *atribus*, R.

§ 125. *eius*, d. — *Usus*, d. *In usus*, VR. — *vini potu*, Rd. *vini potum*, V.
vino potum, T. — *lepore*, V. — *cyclaminus*, d. — *canis*, om. R. — *cynorro-*
donum, V. — *diximus* § 17. 18. — *ad*, V. *et ad*, ΘRTd. — *adque*, V. — *prodest*, V.
 Omitt. Rd. — *Vettonica*, R. *Vectonica*, d. — *ex mero*, d. *zemeru*, VR. —
vetere, ΘVRTd. *veteri*, β.

§ 126. *Peristereos*, Dioscor. 4, 60. — *alios caules*, Rd. *alio caule*, V (sed
 littera s erasa). — *haec*, V. — *necant*, R.

§ 127. *his*, VRd. *ab his*, β. — *Mithridatia*, VRd. *Mithridation*, βγ. —
et scordotis; pro his vv. habent *descordotis* VR, *descordotes* d. — *sentarium*,
 VRd. — *male*, VR. — *exigi*, VR. — *farina*, VRd.

§ 128. *Iis*, R. *His*, Vd. — *nullam nocituram*, V.

mensura qua contra serpentis, quinquefoli sucus, agaricum, postquam vomuerint, denari pondere ex aquae mulsae cyathis tribus.

80. Antirrinum vocatur sive anarrinon lychnis agria, si-
mile lino, radice nulla, flore hyacinthi, semine vituli narium;
ex hoc perunctos venustiores fieri nec ullo malo medica-
mento laedi posse aut veneno, si quis in brachiali habeat,
arbitrantur magi; 81. similiter ea quam eucleam vocant tra-
duntque ea perunctos commendationis esse famae. Artemisiam
quoque secum habentibus negant nocere mala medicamenta
vel bestiam ullam, ne solem quidem. Bibitur et haec ex vino
adversus opium; adligata privatim potens traditur potave ad-
versus ranas.

82. Pericarpum bulbi genus est. Duae eius species: cor-
tice rubro alterum, alterum nigro papaveri simile, sed vis
maior quam priori, utrique autem excafaciendo; ideo contra
cicutam datur, contra quam et tus et panaces, Chironium
praecipue; hoc et contra fungos.

XI. 83. Verum et generatim membratimque singulis cor-
porum morbis remedia subtexemus orsi a capite. Alopecias
emendat nymphaeae Heracliae radix, si una tritae inlinantur.
Polythrix distat a callitriche, quod iuncos albos habet et folia
plura maioraque; frutice quoque maior est; defluentem ca-

qua, Vd. q', R. — agricum, VR. — vomuerint, d. vomerint, R. moverint, V.
§ 129. Antirrhinum, VRd. Antirrhinon, βγ. — anarrinon, Barbar. ex
Dioscor. 4, 131. perarinon, Vd. perari n, R. — lygnis, V. lignis, R. ignis, d.
sive lychnis, Barbar. βγ. — acria, d. — simile, VRd. similis, βγ. — ex
hoc, RTd. et hoc, Vβγ. — veneno, d. Omitt. VR. — brachiali abeat, V².
brachia libeat, V¹ Rd¹. brachia habeat, d².

§ 130. eucleam, Dalec., Salmas. de hyle prolegg. p. 25. et Schneider. ad
Theophr. hist. plant. IX. 18, 2. eupliam, VRγ. eupiliam, Td. eupleam, β.
Plin. ex verbis Theophrasti: καὶ τὰ περὶ τῆς ἐδκλείας δὲ καὶ εὐδοξίας
ὁμοίως ἢ καὶ μᾶλλον· ἐδκλείαν γὰρ φασὶ ποιεῖν τὸ ἀντίρρινον καλούμενον,
ridiculo sane, sed non hoc tantum loco admissio errore plantam aliquam finxit.
Ad Plinium defendendum multa moliuntur Hard. et Broter. — vocant tradi;
namque ea, K. — traduntque ea, d. traduntque eaque, R. tradunt eaque, VK. —
perunctos, VR Td. peruncias, β. — vel bestiam, VR. bestiamve, d βγ. — solem,
V¹ d. solem, V² R. — algam, VRd. — et raditur, V. — potave, VR. pota, Td.
§ 131. papaveri, d. papaveris, V. papavere, R. — excafaciendo, VR. exca-
lesfaciendo, d. excafaciendi, βγ. — datur, VRd. dantur, βγ.

§ 132. Verum et, Vd. Et verum et, R. — nymphaeae Heracliae, ita nos scri-
psimus ex indice libri 1. nymphaeae lacitae, Θ. nymphaeae elacitae, VR. nymphaeae
lacite, Td. nymphaeae et cicutae, β. nymphaeae et Heracliae, γ. — si una; pro
his vv. habent siveva V¹ Rd, sive V². Quid hic lateat, non liquet; locum vero
graviter esse corruptum verba quoque tritae inlinantur docent, quae de duobus

pillum confirmat et densat; 84. item lingulaca circa fontis nascens cuius radix combusta teritur cum adipe suis nigrae; id quoque excipitur ut eius sit suis quae numquam peperit; sol deinde plurimum confert inlita. Similis usus est cyclamini radices. Porriginem veratri radix tollit in oleo decocta vel in aqua. Capitis dolori medetur panacis omnium generum radix in oleo contrita, aristolochia, iberis adalligata hora vel diutius, si pati possit, comitante balinei usu; medetur et daucum; purgat autem cyclaminos cum melle in naris addita et ulcera capitis sanat inlita; medetur et peristereos.

85. Cacalia sive leontice vocatur semen margaritis minutis simile dependens inter folia grandia, in montibus fere; huius grana quindecim in oleo macerantur atque ita adverso capillo caput unguitur.

86. Fit et ex callitriche sternumentum; folia sunt lenticulae, caules iunci tenuis similes, radice minuma; nascitur opacis et umidis, gustatu fervens.

87. Hysopum in oleo contritum phthiriasi resistit, prurigini in capite, est autem optimum Cilicium e Tauro monte, dein Pamphylium ac Zmyrnaeum, stomacho contrarium; purgat cum fico sumptum per inferna cum melle vomitionibus; putant et serpentium ictibus adversari tritum cum melle et sale et cumino.

remediis sibi iunctis agi ostendunt. Nihil iuvat Dioscor. 3, 138., qui haec habet: ἀλωπεκίας τε σὺν πίσσῃ ἐπιτεθεῖσα ἰάται. — *Polythrix*, Hard. e codd. *Polytria*, VRd (vet. cod. Salmas. exerc. p. 913. a. C.) *Polytricha*, β. *Polytriche*, Dalec. — *callitriche*, θ d. *callitriche*, R (cod. Salmas.) *callitricae*, V. *callitricha*, β.

§ 133. *lingulaca*, V a in indice libri 1. *ligulata*, V d. *ligulatio*, R. — *radix*; post h. v. habent *admista* VRd β γ, quod recte delet Pint. cuius *radix comb. ter. cum admisto adipe*, K. — *adipe*, d. *adipem*, V. *apem*, R. — *sit suis*; pro his vv. habent *suis* T d, *vis* VR. — *subinde*, K. — *Porriginem*, R d. p *rriginem*, V. — *oleum*, VRd.

§ 134. *iberis*, VRd. et *iberis*, β γ. — *balnei*, d. — *usus*, VR. — *cyclamenos*, VR. *cyclamenus*, d. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX, 9, 3.

§ 135. *Cacalia*, Barbar. *Calcalla*, θ VR. *Calcala*, d. Ceterum v. Dioscor. 4, 121. — *leontice*, V (codd. Barbari). *leantice*, θ R d. — *unguitur*, d. *ungitur*, VR β γ. — *sternumentum*, θ V R d. *sternutamentum*, β. — *lenticulae*, θ V T d. *lenticulae similia*, β. — *coles*, R. — *iunci tenuis similes*, T d. *iunci tenuissimis*, R. *iuncis tenuissimis*, V β. — *opacis*, VRd. in *opacis*, β γ; v. ad 33, 16.

§ 136. *Hysopum*, R. *Hyssopum*, V d β γ. — *thyriasi*, VR. — *prurigini*, VR d. et *prurigini*, β γ. — *ac*, V d. α γ, R. — *Zmyrnaeum*, VR. *Smyrnaeum*, d β γ. — *stomaco*, VR (semper). — *per inferna*, β, βρώσεται δὲ καὶ μετὰ γλωρῶν σύκων λείων πρὸς ἀπαγωγὴν κοιλίας, Dioscor. 3, 27. *per in farina*, VR. /// in *farina*, d. in *farina*, T. — *vomitionibus* — *melle*, omitt. VR.

88. *Lonchitis* non, ut plerique existumaverunt, eadem est 137 quae *xiphion* aut *phasganion*, quamquam cuspidi similis semine; habet enim folia porri rubentia ad radicem et plura quam in caule, capitula personis comicis similia parvam exserentibus linguam, radicibus praelongis; nascitur in sitientibus; 89. e diverso *xiphion* et *phasganion* in umidis; cum 138 primum exit, gladi praebet speciem, caule duum cubitorum, radice ad nucis abellanae figuram fimbriata, quam effodi ante messis oportet, siccari in umbra. Superior pars eius cum ture trita, aequo pondere admixto vino, ossa fracta capite extrahit aut quidquid in corpore suppurat vel si calcata sint ossa serpentis, eadem contra venena efficax. Caput in dolore 139 veratro in oleo vel rosaceo decocto tritoque ungui convenit, peucedano ex oleo vel rosaceo et aceto; tepidum hoc prodest et doloribus qui plerumque ex dimidia parte capitis sentiuntur et vertigini. Perungunt et radice eius sudoris causa eliciendi, quoniam caustica vis ei est.

90. *Psyllion* alii cynoides, alii *crystallion*, alii *Sicelicon*, 140 alii *cynomyiam* appellant, radice tenui, supervacua, sarmentosum, fabae granis in cacuminibus, foliis canino capiti non dissimilibus, semine autem pulici, unde et nomen; hoc in bacis, ipsa herba in vineis invenitur. Vis ad refrigerandum

§ 137. *exiphio*, VR. et *xiphio*, d. Ceterum v. Dioscor. 3, 151. — *pasganion*, R.d. *sparganion*, ΘV. — enim, VR.d. autem, K. — caulum, VR.d. — exherentibus, V.

§ 138. *xiphion*, V.d. *exyphyion*, R. Ceterum v. Dioscor. 4, 20. — *pasganion*, d. *prasganion*, V. *paraganion*, R. — *exigit*, V. — *glaidi*, V². — *radice*, RT.d. *radicis*, Vβγ. — *abellanae*, V. *avellanae*, R.d.βγ. — *fimbriata*, V.d. *fimbriatae*, R.βγ. *fibratae*, K. — *messem*, T.d. — *turae tritae quo pondere*, V. — *capite*, VR. e *capite*, d.βγ. — *quicquid*, VR.d. *si quid*, βγ. — *si*, d. sic, VR. — *sint*, VR.d. *sunt*, βγ. — *ossa carpentis*, K¹, quod Dalec. recte praefert. *ossa. Serpentis eadem*, K².

§ 139. in oleo, VRT.d. vel oleo, βγ. — ex oleo, R.d. et oleo, V.

§ 140. *Psyllion*, Dioscor. 4, 70. *Spyllion*, ΘVR.d. — *ali*, V. — *cynoides*, V in indice libri 1. *cynoida*, ΘVR.d. — *chrysalion*, ΘVR.d. — *Sicelicon*, codd. Hard. *Sicilicon*, ΘVR.d. *Sicelion*, β. — *cynomyiam*, codd. Barbari. *cynomia*, d. *cylomya*, R. *cylompa*, V. *cilom.pa*, Θ. — *tenuis*, R. — *sermentosum*, V. — *granis*, d. *grane*, V¹. *R. grania*, V². — *floribus*, codd. Barbari. — *canino*, d. *caenino*, V. *cecino*, R. — *pulici*, V.d. (codd. Barbari). *piluci*, R. — *Vis*, VR.d. *Vis ei*, βγ. — in capitis dolore, K. — et rosaceo, VR. aut rosaceo, T.d². Om. d¹. — ad cetera inliniuntur; haec verba vulgo βγ ad sequentia referuntur, ita ut ab iis nova periodus incipiat. Nos scriptura verborum sequentium emendata illa ab iis seiunximus.

§ 141. *sextari*, V. in sextario aquae, Cornar. ad Dioscor. 4, 60. — *aquas maceratum*, K. — *densa'ta*, VR.d. *densat ac*, β. *densat se ac*, Cornar. γ. —

et discutiendum ingens. Semen in usu; fronti inponitur in dolore et temporibus ex aceto et rosaceo aut posca; ad cetera inlinitur. Acetabuli mensura sextario aquae densata contrahitur; tunc terere oportet et crassitudinem inlinere cui-
cumque dolori et collectioni inflammationique. Volneribus capitis medetur aristolochia fracta extrahens ossa et in alia quidem parte corporis sed maxime capite; similiter plistolochia. Thryselinum est non dissimile apio; huius radix commanducata purgat capitis pituitas.

XII. 91. Oculorum aciem centaurio maiore putant adiuvari, si addita aqua foveantur, suco vero minoris cum melle culices, nubeculas, obscuritates discuti, cicatrices extenuari, albuginēs quidem etiam iumentorum sideritide; nam chelidonia supra dictis omnibus mire medetur. Panacis radicem cum polenta epiphoris inponunt; hyoscyami semen bibunt obolo, tantundem meconi adicientes vinumque ad epiphoras inhibendas; inungunt et Gentianae sucum quem collyriis quoque acrioribus pro meconio miscent. Facit claritatem et euphorbeum inunctis; instillatur plantaginis sucus lippitudini. Caligines aristolochia discutit; iberis adalligata capiti cum quinquefolio epiphoras et si qua in oculis vitia sunt emendat.

contrahitur, ita nos scripsimus. *contrahit*, VRdβγ. Subiectum verbi est *mensura*. δεῖ δὲ δευβάρου πλήθος λειαινοντας βρέχειν ἐν δυσὶν ὕδατος κοτύλαις καὶ, ὅταν παγῇ τὸ ὕδωρ, ἐκπλάττειν, Dioscor. — *terere oportet*, Vd. *terre oportet*, R. *terere*, βγ. — *inlinere*, V. *illinire*, R.d. *illinire oportet*, βγ. — *Vulneribus*, VRd. *Et vulneribus*, βγ. — *aristolochia*, VRd. et *aristolochia*, β. — *quidem parte corporis*; hinc rursus incipit cod. a. — *pistolochia*, β. — *Thryselinum*, Barbar. *Rhysellium*, V. *Rhisellium*, R. *Rhysellium*, adγ. *Tiselium*, codd. Barbari. *Thyselium*, β. „Thryselinon aut simile aliquid scribendum, quia non dissimile est apio, quod Graeci selinon appellant; θρόον vero folium fici quidem maxime, sed et aliarum quoque stirpium quandoque”, BARBAR. Haec cum in universum sint recte disputata, in eo tamen Harduin. verum vidisse videtur, quod de θρόω i. e. iunco cogitandum statuit.

§ 142. *iuvari*, d. — *addita aqua*, a. *addito aqua*, R. *addito aquae*, VTd. — *minoribus*, VRad. — *obscuritates*, T. *obscuritatis*, VRd. *obscuritati*, a. *obscuritatem*, βγ. — *sideritide*, ΘVRTd. *si detur rite*, a. *sideriti*, βγ. — *nam*, ΘVRdTd. *iam*, βγ. — *radicem et inponunt*, ΘTad. *radice et inponunt*, VR. *radix et inponitur*, βγ. — *bibunt*, a. *ebibunt*, d. et *bibunt*, VR. Ceterum v. Dioscor. 4, 69. — *meconia*, Vd. — *adicientes*, ad. *adiacentes*, VR. — *inhibendas*, inungunt, Td. *inhibendas inungunt*, a. *inhibenda sint unguunt*, VR. — *suco*, VR. — *quem*, VRa. g. d. *quoque*, T. — *colliris*, V. — *quoque*, ΘVR. Omitt. adβ. — *pro*, VRad. cum, K. At v. Dioscor. 3, 3.

§ 143. *euphorbeum*, Vd. *euphorbium*, Raβγ. — *lippitudinis*, d. *lippitudinem*, a. — *cum quinquefolio*; pro his vv. habent *quinquefoliorum* VR, *quinquefolium* ad.

Verbascum epiphoris inponitur, peristereos ex rosaceo vel aceto. Ad hypochysis et caliginem cyclaminon in pastillos diluunt, peucedani sucum, ut diximus, ad claritatem et caliginem cum meconio et rosaceo. Psyllion inlitum fronti epiphoras suspendit.

XIII. 92. Anagallida aliqui corchoron vocant. Duo genera 144
eius: mas flore poeniceo, femina caeruleo, non altiores palmo, frutice tenero, foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus; nascuntur in hortis et aquosis; prior floret et caerulea. Utriusque sucus oculorum caliginem discutit cum melle et ex ictu cruorem et argema rubens, magis cum Attico melle inunctis. Pupillas dilatat et ideo hac inunguntur ante quibus paracentesis fit. Iumentorum quoque oculis medentur. Sucus caput purgat per naris infusus ita ut deinde vino conluatur; bibitur et contra anguis suci drachma in vino. Mirum quod fe- 145
minam pecora vitant; at si decepta similitudine, — flore enim tantum distant, — degustavere, statim eam quae asyla appellatur in remedia quaerunt; ea a nostris ferus oculus vocatur. Praecipiant aliqui effossuris ante solis ortum priusquam quicquam aliud loquantur salutare eam, sublatam exprimere; ita praecipuas esse viris. De euphorbeae suco satis dictum est.

Hae codicum scripturae locum interpolatum esse docent, et vix dubito, quin Plinius *Caligines aristolochia discutit, item iberis adalligata capiti. Quinquefolium epiphoras scripserit.* — *epiphoris*, a. — *ex*, V a d. et, R. — *hypochysis*, a. *ypocisis*, VRd. *hypochysin*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 3, 193. — *cyclamini pastillos*, VTd. *cyclamen in pastillos*, a. *cyclam i pastillos*, R. *digestum in pastillos*, K. — *diximus* § 118. — *Spilion*, ΘVRa. *Spyllion*, d. — *inlitum*, Vd. *illinitum*, Ra βγ. — *suspendat*, V¹.

§ 144. *Anagallida*, a. *Anacallida*, VRd. — *corchoron*, Dioscor. 2, 209. *acorum*, ΘVRd. *acoron*, a. *acaron*, r. — *poeniceo*, V. *phoeniceo*, Rad βγ. — *frutice*, R. — *teneri*, V. — *pusillis*, V. — *in terra iacentibus*, V Ra. *interiacentibus*, Td. *in terra iacentibus cauliculis*, r. — *floret et*, R. *floret*, Vad βγ. — *icto*, VR. — *cruorum*, V. — *rubentis*, K. — *inunctis*, Vad. *inuntis*, R. *inunctus*, K. — *hac*, ΘVRd. *huc*, a. *hoc*, βγ. — *colluatur*, ad. *colatur*, VR. *colluantur*, K. — *dracuma*, R.

§ 145. *feminam pecora*, d. *femina pecora*, V Ra. *pecora feminam*, βγ. — *vi-
vant*, a. — *aut*, VRad. — *decepta*, R. — *similitudinem*, VR. — *marem degustavere*, K. — *eadem quae asyla*, a. *eademq; casula*, R. *eadem quae casula*, d. *moriunt eademque casula*, V (sed moriunt in fine lineae alia manus addidisse videtur). — *remedia*, VR T ad. *remedio*, βγ. — *ea*, V. Omitt. Rad. — *feris oculis*, VRad. — *vocantur*, VR. — *loquantur*, VRad. *agant*, r. *aiant*, Dalec. — *salutare*, VRad. *ter salutare*, βγ. — *eum*, a. — *sublatam*, VRad. *tum sublatam*, βγ. — *esse*, Rad. *has esse*, V. — *euphorbeae suco*, ΘVRd. *euphorbae suco*, a. *euphorbii succo*, Ty. *euphorbio succo*, r. *euphorbio*, β. — *dictum est* § 78. — *Lippitudini*, ΘVRTad. *culus succus lippitudini*, β. — *tumor erit*, ΘRTad. *tumores*, V (sed duabus litteris post h. v. erasis). *tumor est*, detur, r. — *absin-*

Lippitudini, si tumor erit, apsinthium cum melle tritum, item Vettonicae farina conveniet.

93. Aegilopas sanat herba eodem nomine, quae in hordeo 146 nascitur, tritici folio, semine contrito cum farina permixta inpositaque vel suco; exprimitur hic e caule foliisque praegnantibus, dempta spica, et in trimestri farina digeritur in pastillos.

94. Aliqui et mandragora utebantur; postea abdicatus est 147 in hac curatione. Epiphoris, quod certum est, medetur et oculorum dolori radix tunsa cum rosaceo et vino; nam sucus multis oculorum medicamentis miscetur. Mandragoran alii Circeon vocant. Duo eius genera: candidus qui et mas, niger qui femina existumatur, angustioribus quam lactucae foliis, hirsutis et caulibus, radicibus binis ternisve nigris foris, intus albis, carnosus tenerisque, paene cubitalibus. Ferunt 148 mala abellanarum nucum magnitudine et in his semen ceu pirorum; hoc album alii arsena, alii morion, alii hippophlomon vocant. Huius folia alba, alterius latiora ut lapathi sativae. Effossuri cavent contrarium ventum et tribus circulis ante gladio circumscribunt; postea fodiunt ad occasum spectantes. Sucus fit et e malis et caule, deciso cacumine, et e

thium, ΘVRTad. aut absinthium, r. item absinthium, β. — item, a. item cum, ΘVRTd. itemque, β. — Vetonicae, VR. — farinam, VR. — convenit, r.

§ 146. Aegilotas, R. Aegilota, Vd. Aegilata, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 137. — permisto impositoque, K. — et cum trimestris, K.

§ 147. mandragora, VRTad. mandragorae, β. Ceterum v. Dioscor. 4, 76. — est in, ad. et in VR. in, βγ. — curatione, VRad. curatione est, βγ. — iusa, VR. — medicamentis miscetur, ad. medicetur, V¹R. medicatur, V². — Mandragoran, a. Mandragora, d. Mandragon, VR. Mandragoram, βγ. — Circeon, Td. Circeo, VR. Circaeum, a. Circeium, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 65. β. Circaeum, γ. Circaeum, Pint. — candidis, V². — qui femina, ΘVRKad. quae femina, β. — quam lactucae foliis, VRad. foliis quam lactucae, βγ. — et caulibus, VRad. aequalibus, K. — ternisve nigris foris, Barbar. ex Dioscor. addicente Murbac. ternisve rufulis, Raβγ. ternisve rofoliis, V. ternis vero foliis, d. ternisque foliis, codd. Barbari.

§ 148. in his, ΘVRd. in iis, K. is, a. iis, β. — hoc album, ita nos scripsimus. hoc albo, VRad. album hoc, βγ. Ceterum non diffiteor adiectivum albo vel album suppositivum mihi videri, repugnans usui Pliniano et ortum vel ex ditto-graphia corrupta sequentis alii vel ex alba infra sequente. — arsena, a. assena, R. assen, V. arsen, dβ. — morion, a (Murbac.) modrion, Rd. mdrion, V. — hippophlomon, a. hypophlomon, Murbac. hippoplomum, VRd. hipporomon, r. — alterius, VRad. quam alterius, βγ. — lappati, VRd. — Effossuri cavent, VRd. Et fossura cavent, a. Cavent effossuri, βγ. — gladio, a. gladios, VRd. Ceterum haec sunt sumpta ex Theophr. hist. plant. IX. 8, 8. — circumscribitur, R. — postea, ad. folia postea, VR. — caule deciso, VRad. foliis praeciso, K. — et e, VRTd. et, aβγ.

radice punctis aperta aut decocta; utilis haec vel surculo, concisa quoque in orbiculos servatur in vino. Sucus non ubi-
 149 que invenitur sed, ubi potest, circa vindemias quaeritur; odor gravis ei, sed radicis et mali gravior. Mala matura in umbra siccantur; sucus ex his sole densatur, item radicis tunsae vel in vino nigro ad tertias decoctae. Folia servantur in muria efficacius, alias recentium sucus pestis est; sic quoque noxiae vires. Gravidinem adferunt etiam olfactu, quam-
 150 quam mala in aliquis terris manduntur; nimio tamen odore obmutescunt ignari, potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis somnifica pro viribus bibentium; media potio cyathi unius. Bibitur et contra serpentis et ante sectiones punctionesque ne sentiantur; ob haec satis est aliquis somnum odore quae-
 sisse. Bibitur et pro helleboro duobus obolis in mulso; efficacius helleborum ad vomitiones et ad bilem nigram extra-
 hendam.

95. Cicuta quoque venenum est, publica Atheniensium 151
 paena invisae, ad multa tamen usus non omittendi. Semen habet noxium, caulis autem et viridis estur a plerisque et in patinis; levis hic et geniculatus ut calami, nigricans, altior saepe binis cubitis, in cacuminibus ramosus; folia coriandri teneriora, gravi odoratu, semen aneso crassius, radix con-

vel surculo, Barbar. a. velut surculo, VRd. velut succus, r. — in vino, Theophr. hist. plant. IX. 9, 1. ἐν γλεῦκει.

§ 149. *ei sed, r. eius et, VRad. eius sed, β. — Mala, Murbac. Et alvum mala, VRd. Ex albo mala, aβγ. — matura, Vad. tura, R. — his, ad. hys, V. iis, Rβγ. — radice tusa, K. — ad, otn. a. — decoctae, a (Murbac.) decoctum, VRtd. decocta, K. — muria, a. muri, VRd. — alias recentium, Barbar. albus roris tantum, VRad. alias rorantium, altera Barbari coniectura. Sed neutra Barbari suspitione locus insanabiliter corruptus restituitur; expectandi sunt meliores codices. — succus, Barbar. a. sucum, VRd.*

§ 150. *Gravidinem, V. — adferunt etiam, Vad. etiam adferunt, Rγ. — olfactu, V¹Rd. — quam, Vd. — mola, d. — aliquis, VRa. aliquibus, d (codd. Gel., Murbac.) βγ. — manduntur, θVRtd. mandantur, Murbac. β. — ignari, delet Pint. — potu, a. potu, d. potae, V. pote, R. — ustionesque, Pint. — nec, V². — sentiantur, a. satiantur, VRd. — aliquis, VR. aliquid, d. aliqui, a. aliquibus, βγ. — somnium, VR. — et pro, VRd. et contra serpentes et pro, a (v. paulo supra). — elleboro — efficacius, Vad. Om. R. — mulso, efficaciusque est quam elleborum, K. — ad bilem, Vad. bilem, R.*

§ 151. *estur a, Vad (codd. Barbari). est urat, R. caulis autem eius et viridis estur, Barbar. Ceterum v. Dioscor. 4, 79. — patinis, VR. pastinis, d. platanis, a. — geniculatus ut, a. d. geniculatis et, VR. — nigricans altior, a. nigro onsolatiore, V. nigro onsolatiore, R. nigriconsaltiore, d. — cacumine, Td. — folia coriandri, Vad. foliandri, R. — teneriora, Ra. teneriore, V. tenuiore, d. — gravi, R. —*

cava, nullius usus. Semini et foliis refrigeratoria vis; sic et necat; incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio 152 est, priusquam perveniat ad vitalia, vini natura excafactoria; sed in vino pota inremediabilis existit. Sucus exprimitur foliis floribusque; tum enim maxime tempestivos est; semine trito expressus et sole densatus in pastillos necat sanguinem spissando; haec altera vis et ideo sic necatorum maculae in corporibus adparent; ad dissolvenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo et ad refrigerandum stomachum ma- 153 lagma; praecipuus tamen est ad cohibendas epiphoras aestivas oculorumque dolores sedandos circumlitus; miscetur collyriis et alios omnis rheumatismos cohibet; folia quoque tumorem omnem doloremque et epiphoras sedant. Anaxilaus 154 auctor est mammas a virginitate inlitas semper staturas; quod certum est, lac puerperarum mammis inposita exstinguit veneremque testibus circa pubertatem inlita; remedia quibus bibenda censetur non equidem praeceperimus. Maxuma vis natae Susis Parthorum, mox Laconicae, Creticae, Asiaticae, in Graecia vero Megaricae, deinde Atticae.

96. Crethmos agrios gramias tollit oculorum inpositus, tu- 155 morem quoque polenta addita.

aniso, V. *aniso*, Rad. β . — *candidius*, Pint. — *radices*, r. — *nulli*, d. — *sic et necat*, VRTd. ci et *necat*, a. *cito necat*, r. *quae si enecat*, β . *quae si necat*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 57. *quos enecat*, Pint. γ . — *algeri*, VRad.

§ 152. *perveniat ad vitalia*, θ Vr. *ad vitalia perveniat*, RTad. *perveniat ad vitalia*, β . — *ruta*, VR. — *existit*, θ VRTd (Murbac.) *existimatur*, a β γ . — *tum*, VRad. *tunc*, β γ . — *tempestivus est*, a. *tempestivus est melior*, θ VRTd (Murbac.) — *pastillos*, d. *pastillo*, VRa. — *necat*, V. — *sanguinem*, VTdr. *sanguine*, R. *sanguine*, a β γ . — *altera vis*, VRd. *alterius*, a. — *necaturo*, d. — *dissolvenda*, VRTadr. *resolvenda*, β γ . — *cum aqua*, K.

§ 153. *ex eo et*, VRTd. *ex eo ē*, a. — *ac*, θ . — *tamen est*, VR. *tamen*, a β γ . — *aestuosas*, K. — *circumlitus*, a. *circumlitum*, VRd. — *alios corruptum est et mutandum in alias* i. e. praeterea; v. ad 13, 112. — *epiphoras*, a. *epiphoram*, V. *epiforā*, Rd. *epiphoran*, θ .

§ 154. *mammas auctor est*, a. — *in virginitate*, K. — *stare*, T. — *extinguit*, a. *extingunt*, VRd. — *venerem*, a. — *et circa pubem*, K. — *remedia*, VRd. *remedia libertate*, a. *remedia liberationi*, β γ . — *bibenda*, VRad. *mox bibenda*, β . — *vis*, omitt. VRad. At Plinius h. l. non loquitur de cicutae remediis, sed de ipsa cicuta, quod et tota loci ratio ostendit et Dioscoridis verba *ἐνσπύεσται δὲ ἐστὶ (τὸ χύμειον)* comprobant. Ut tamen codicum scripturae suum reddatur, scribendum videtur *Vis maxuma*, voce *Vis* per ultimas litteras proximi verbi absorpta. — *nata*, d. — *Susis*, Theophr. hist. plant. IX. 15, 8. 16, 8. *uis*, VRad. *finibus*, Murbac. — *Asiaticae*, Rad. *Asiricae*, V. *Assyriacae*, T. *ac Cilissae*, Pint. — *Megaricae*, a. *negaticae*, VRd.

§ 155. *Crethnos*, Vad. *Crēnos*, R. — *agrion*, d. — *gramias*, Barbar. *gremias*, θ VRad.

97. Nascitur volgo molybdaena id est plumbago etiam in arvo, folio lapathi, crassa radice, hispida; hac commanducata si oculus subinde liniatur, plumbum, quod genus viti, ex oculo tollitur.

98. Capnos prima, quam pedes gallinacios vocant, nascens in parietinis et saepibus, ramis tenuissimis sparsisque, flore purpureo, viridis, suco caliginem discutit; itaque in medicamenta oculorum additur.

99. Similis et nomine et effectum sed alia est capnos fruti- 156
cosa, praetenera, foliis coriandri, cineracei coloris, flore purpureo; nascitur in hortis et segetibus hordeacii. Claritatem facit inunctis oculis delacrimationemque ceu fumus, unde nomen; eadem evolvas palpebras renasci prohibet.

100. Acoron iridis folia habet, angustiora tantum et lon- 157
giore pediculo, radices nigras minusque venosae, cetero et has similis iridis, gustu acris, odore non ingratis, ructu facilis. Optumae Ponticae, dein Galaticae, mox Creticae, sed plurimae in Colchide iuxta Phasim annem et ubicumque in

Nescitur, R. — molybdaena, VRad. — in arvo, a. martio, VRd. — folio, VRad. folia, β. — radice, omitt. VETad. — oculus, Rad. oculos, V. oculis, r. — liniatur, codd. Gel. lingatur, VETd. elingatur, aβγ. religatur, r. illinatur vel alligatur, Dalec. — quod, VR. quod est, adβγ. — Capnosctrum, VR. Capnosctrum, d. Capnosctrum a, a. — gallinacios, Vd. gallinacios, R. gallinacios, aβγ. — saepibus, VRd. semibus, a. — discutit, R.

§ 156. *Similis et, ad. Simili ē, R. Simile est, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 108. — flores purpureae, ad. flores ei purpureae, R. flos ei purpureus, V ex emendatione. — segetibus, VR. — hordeacii, VR. — ceu, a. seu, VRd. — nomen accepit, r.*

§ 157. *Acoron, θVETad. Acorus, β. Ceterum v. Dioscor. 1, 2. — iridis, VR. idix, a. viridis, d. — tantum et, VRd. et tantum, a. tamen et, K. — iridis, a. edoris, θVRd. heredis, T. — rupta, K¹. cruta, K². — Ponticae, dein Galaticae; pro his vv. habet *daspetince. galacia V, daspetice galatiq d, daspetince galatin R, daspetice galatin a, de specie galatin* cod. vetus ap. Sahmas. de hyle p. 36. b. D. Verum quidem est statim infra Ponticas commemorari, item tamen intelligi vix potest, quomodo mirae illae codicum scripturae ex Ponticas oriri potuerint, quo et illud gravissimum accedit, quod in nullo codice *dein* invenitur et praeterea in plerisque usque optimis *Galatin* neque *Galaticae* legitur. Iam Dioscorides ait: *τοσούτοι δ' ἔστι τὸ ἐν Κολχίδι καὶ ἐν Γαλατίᾳ οὐλίπερον λεγόμενον*, ubi Sprengel. ex codice optimo Constantinopolitano *οὐλίπερον* recepit, cum in omnibus edd. vet. *δουλίπερον* vel *δουλίφρον* legatur. Haec scriptura cum a codicibus, potissimum Vd proxime abest, vix dubito, quin Plinius, qui in fontibus suis illam scripturam nunc a Sprengelio, nescio annon iure, reiectam invenerat, scripserit *optimas asplaticas e Galatin* ex nomine herbae nomen oppidi alicuius vel regionis fingens, quales ridiculos errores iam aliis locis apud Plinium deprehendimus; v. ad 12. 7. 21, 67. Ponticae vero infra commemoratae et de Colchicis et de Galaticis sunt intelligendae; Colchis quondam Mithridati paruit (Appian. Mithrid. 64.), de Galatin certe Instm. XXXVII 4, 6. id tradit. — plurimae, θVRd. primae, aβγ. — Phasim, d. Phasim, V. Phasin,*

aquosis. Recentibus virus maius quam vetustis; Creticae candidiores Ponticis; siccantur utribus in umbra digitalibus frustis. Nec non inveniuntur qui oxymyrsinae radicem acoron 158 vocant, ideoque quidam hanc acorion vocare malunt. Vis ei ad calefaciendum extenuandumque efficax, contra subfusiones et caligines oculorum, succo eiusdem poto contra serpentis.

101. Cotyledon parvula herba est in cauliculo tenero pu- 159 sillo, folio pingui, concavo ut coxendices; nascitur in maritimis petrosisque viridis, radice olivae modo rotunda; oculis medetur succo. Est aliud genus eiusdem sordidis foliis, latioribus densioribusque circa radicem velut oculum cingentibus, asperrimi gustus, longiore caule sed pergracili; usus ad eadem quae iridi, aizoo; 102. duo genera eius: maius in ficti- 160 libus vasculis seritur, quod aliqui buphthalmon appellant, alii zoophthalmon, alii stergethron, quia amatoris conveniat, alii hypogeson, quoniam in suggrundis fere nascitur; sunt qui ambrosiam vocant et qui amerimnon, Italia sedum magnum aut oculum aut digitillum; alterum minusculum, quod eri-

Ra.βγ. — *magis*, r. *vires magis*, Dalec. — *utris*, VRad. — *in umbra*, om. d. — *frusiris*, VR.

§ 158. *inveniantur*, V. — *acoron*, θVRTadr. *acaron*, β. — *vocatur*, R. — *acorion*, VRTd. *acoroī*, a. *acaron agrum*, β. *acoron agrum*, γ. — *calefaciendum*, VR. *calefaciendum*, adβγ. — *extenuandumque*, R. — *poto contra*, Rad. *quae pote contra*, V. *poto contraque*, βγ.

§ 159. *herba est in*, VRd. *herbat in*, a. *herba*, βγ. — *folio pingui*, ita nos scripsimus. *pingui folio et*, Barbar. ex Dioscor. 4, 90. 91. *pingui*, θVRTad. Barbar. cum locum ipsum bene restituerit, nos substantivum transposuimus, quia hac ratione propter vicinitatem nominis *pusillo* melius explicari posse videtur, quomodo *folio* obliterari potuerit, quam secundum rationem Barbari. — *ut coxendicis acetabulum*, K. — *ptorrisque*, R. — *rotunde*, R. — *vel*, Vad. i, R. — *oculorum*, V. — *cingentibus*, ad. *concingentibus*, V. *ei*; *cingentibus*, R. — *gusto*, a. — *caule sed pergracili*, a. *caule sed pergraciles*, d. *caules*, VR. — *usus*, VRTad. *usus eius*, βγ. — *iridi*, VRTd. *inivi*, a. *iurius*, codd. Salmas. exerc. p. 496. b. G. *iridis*, r. *iris*, βγ. *quae maioris aizoi*. Duo, Salmas. De praepositione *ad* ante *quae* ommissa v. ad 34, 157. — *aizoo*, ita nos scripsimus. *alzio*, VRd. *Aizoi*, aβγ, ita ut ab h. v. nova sectio incipiat. Sed nostram emendationem suasit cum optimorum codd. scriptura, tum testimonium Dioscoridis 4, 91: *ποιεῖ δὲ (χοτυληδών) πρὸς ἃ καὶ τὸ ἀελζωον*.

§ 160. *eius*, V. Omitt. Radβγ. — *buphthalmon*, VRad. *buphthalmum*, βγ. — *appellant*, VR. *vocant*, adβγ. — *zoobthalmon appellant*, V. — *stergethron*, Dioscor. 4, 88. *stergeton*, VRa. *histergeton*, d. — *quia*, Vd. *quod*, aβγ. Verba *quia* — *hypogeson* om. R. — *amatoris*, V. — *conveniat*, a. *convenient*, Vd. — *hypogeson*; pro h. v. habent *stergeton* Va, nihil horum habet d. — *sugrundis*, VR. *subgrundis*, adβγ. — *nascitur stergeton*, d. — *vocant*, R. *potius vocant*, Vadβγ. — *et qui*, VRad. *sunt et qui*, T. — *Italia*, V (una littera post h. v. erasa) a. *Italias*, Rd. *Itali*, βγ. *id alii*, r. — *seddum*, V. — *oculum*, d. *oculorum*, θVRa. — *digitillum*, VRa. *digitellum*, dβγ.

thales vocant, alii trithales, quia ter floreant, alii chrysothales, aliqui isoetes, sed aizoum utrumque, quoniam vireat semper. Maius et cubiti altitudinem excedit, crassitudine plus quam 161 pollicari; folia in cacumine linguae similia, carnosa, pingua, larga suco, latitudine pollicari, alia in terram convexa, alia stantia; ita ambitu effigiem imitantur oculi. Quod minus est in muris parietinisque et tegulis nascitur, fruticosum a radice et susum usque ad cacumen foliis angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule; radix inutilis.

108. Huic similis est quam Graeci andrachlen agriam vo- 162 cant, Italia inlecebram, pusillis, latoribus foliis sed breviori cacumine; nascitur in petris et colligitur cibi causa. Omnium harum vis eadem refrigerare et adstringere. Medentur epi- 163 phoris folia inposita vel sucus inunctis; purgat enim ulcera oculorum expletque et ad cicatricem perducit, palpebras deglutinat. Eadem capitis doloribus medentur suco vel folio temporibus inlitis; adversantur phalangiorum ictibus, aconito vero maius aizoum praecipue; a scorpionibus quoque habentem id feriri negant. Medentur et aurium dolori; item sucus 164

eritiles, VR. *ericles*, d. *eri*////des, a. — *trichales*, a. *tricleles*, VRd. — quia ter, a. d. quater, VR. — *chrysothales*, a. *erysiholes*, θ. *eristales*, Rd. *erysiholes*, V. — *isoetes*, sed; pro his vv. habet ^his et similia sedum sed qui V, is et similia sedū sed qui R, semitalia sedum qui a, ysetum alii sedum sed qui d, isoetes alii sedum r. Ex quibus lectionum monstis quid sit eliciendum, difficile est dictu; id tamen ex indice libri primi, ubi prius nomen in codd. *issetes*, *issetis*, *ipsetis* exaratur, certum est, sedum restituendum esse, ut hoc discernatur a *sedo* magno supra commemorato; praeterea Italia sc. vocat nescio an iure restituatur. Tum cognomen illud aizoi minoris e vestigiis omnium codd. sane *isoetes* esse potuit; voces *sed qui* fortasse corruptae sunt ex *sed Graeci* sc. vocant, ut totus locus sit ita legendus: *aliqui isoetes, Italia sedum, sed Graeci aizoum utrumque* rell. — *aizoum*, VR. — *quoniam*, om. a. — *vireat*, Vadr. *vireat*; R. *viret*, βγ. — *semper*; huic voci subiiciunt aliqui *sempervivum* a²βγ, omittunt VRa¹d.

§ 161. et cubiti, VRad. cubiti, βγ. — altitudine, VRd. — pollicari, V. — alia, VRad. — in cacumine, VRTKad. cacumine, βγ. — larga, θVRad. largo, β. — stantia; ita, ita nos scripsimus. stanti ait, R. stantia ut, V. stantia ita ut, adβγ. — ambitus, V². — imitantur, Va. imitatur, R. imitentur, dβγ. — Quo, a. — muri, VR. — et tegulis nascitur, VRd. et tegulis innascitur, a. nascitur et tegulis, βγ. — fruticosum, R. — susum, a. sursum, β. foliosum, θVRTdγ.

§ 162. simile, VRa. — gregi, V. — andrachlen, ita nos scripsimus ex indice libri 1. andraciem, VRd. andrechlen, a. andrachnen, Barbar. βγ; at v. nos ad 13, 120. — agriam, Barbar. agariam, Vd. agarian, R. enagrian, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 88. — Italia inlecebram, ita nos scripsimus. Italia elecebrant, V. Itali aecelebrant, R. Italiae celebrant, d. Italice celebrant, a. Itali illecebrant, Barbar. βγ. — pusillis, ad (codd. Barbari). pusillos, VR. — sed, ita nos scripsimus. et, θRd. Omitt. Vaβγ. — breviori, θa. breviora, V. brevior, Rd.

hyoscyami modicus, item Achilleae et centauri minoris et plantaginis, peucedani cum rosaceo et meconio, acori sucus cum rosa; omnis autem strigili calefactus infunditur, cotyledon etiam purulentis cum medulla cervina calefacta. Ebuli radices tritae sucus linteo colatus, mox in sole densatus et cum opus sit rosaceo dilutus et calefactus parotidas, verbenaca, item plantago sanat, item sideritis cum axungia vetere.

104. Narium ozaenam emendat aristolochia cum cypero. 165

105. Dentibus remedio sunt panacis radix conmanducata, praecipue Chironiae, item sucus conlutibus, radix hyoscyami ex aceto manducata, item Polemoniae. Conmanducatur et plantaginis radix aut conluuntur in aceto decoctae suco; et folia esse utilia, vel si sanguine gingivae putrescant vel si sanguinis sit reiectio; semen eiusdem apostemata et collectiones gingivarum sanat. Et aristolochia gingivas dentisque 166 confirmat, verbenacae cum radice conmanducatae et decoctae ex vino aut aceto sucus conlutus, item quinquefoli radices decoctae ad tertias vino aut aceto; prius quam decoquantur,

brevi, r. — caule, r. — petrosi, Td. — Omnia, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 88. — refrigerare, ΘVRTd. perfrigerare, aβ.

§ 163. inunctis, VRa. inunctus, TKd. — purgat, ΘVRTd. perungat, a. purgant, β. — etiam, K. — expletque, ΘVRTd. exspereque, a. expletque, β. — perducit et deglutinat, ΘVRTad. perducunt et deglutinant, β. — Eadem, Rd. — capiti, VR. — falangiorum, V. — atzoum, V¹. adzoum, V²R. — praecipuae, V. — fieri, VR.

§ 164. sucus, ΘVRT. succus inunctus, adβγ. — hyoscyami, Ta. hyoscyamos, ΘVRd. — modicus, ΘVRTd. modica, a. modica, βγ. — Achillae, V. — centauri minoris, VRad. minoris centaurii, γ. minoris centaurei, β. — meconiacori, VR. — prurulentis, d. — cum medulla, VR. et cum medulla, adβγ. — calfacta, a. — linteo, ΘVRadr. linteolo, β. — et cum opus sit, ΘVRTad. cum opus est, β. — parotidas, VRad. parotidas sanat, βγ. — verbenaca, Vad. verbenacae, R. verbenaca quoque, βγ. — sanat, Rd. Omitt. Vβγ.

§ 165. ozaenam, ita nos scripsimus. ozena, VRd. ozen, a. ozaenas, βγ. — panacis, a. panaci, VRd. — collutibus, ΘVRd. collutus, K. collutis, aβγ. — Polemoniae, d. — Conmanducatur, ita nos scripsimus. Conmanducantur, VRadβγ. — radix, VRad. radices, βγ. — coluntur, VR. — esse, VRa. ederae, Td. sunt, βγ. — utile, VRd. inutile, a. — vel si sanguine gingivae, ad. vel si sanguinem gingiva, VR. vel si sanguineae, K¹. vel si gingivae omisso sanguine, K². — vel si sanguinis sit reiectio, K. vel sanguinis sit reiectio, β. Omitt. VRTadγ; at v. Dioscor. 2, 152: (ὁ χυλὸς) καὶ πρὸς ὅλα αἱμασώμενα καὶ πρὸς αἱματος ἀναγωγὰς πινόμενος. — vel semen, VRad. At particula vel remansit e verbis ab iisdem illis codd. omissa.

§ 166. dentesque, ΘVR. dentesve, adβ. — verbenacae, K. verbenace, a. verbenaca, VRdβγ. — conmanducatae et decoctae, K. conmanducata et decocta, ΘVRadγ. manducata et decocta, β. — collutu, K. — radices, VRd. radices, aβγ. — cum vino, K. — prius quam, VRad. prius vero quam, βγ. — decoquantur, VRd. decoquantur, aβγ.

aqua marina aut salsa lavantur; decoctum diu tenendum in ore. Quidam cinere quinquefoli fricare malunt. Et verbasci radix decoquitur in vino ad conluendos dentis, et hysopo conluuntur et peucedani suco cum meconio vel radicum anagallidis magis feminae suco ab altera nare quam doleat infuso.

106. Erigeron a nostris vocatur senecio; hanc si ferro cir- 167
cumscriptam effodiat aliquis tangatque ea dentem et alternis
ter despuat ac reponat in eundem locum ita ut vivat herba,
aiunt dentem eum postea non doliturum. Herba est trixaginis
specie et mollitia, cauliculis subrubicundis; nascitur in tegulis
et in muris; hoc nomen Graeci dederunt, quia vere canescit.
Caput eius numerosa dividitur lanugine, qualis est spinae, 168
inter divisuras exeunte, quare Callimachus eam acanthida
appellavit, alii pappum. Nec deinde Graecis de ea constat;
alii erucae foliis esse dixerunt, alii roboris sed minoribus
multo, radice alii supervacua, alii nervis utili, alii potu stran-
gulante. E diverso quidam regio morbo cum vino dederunt
et contra omnia vesicae vitia, item cordis et iocineris; extra-
here renibus harenam dixere. Ischiadicis drachmam cum oxy- 169
melite ab ambulatione propinavere, terminibus quoque et in
passo utilissimam, praecordis etiam cibo ex aceto eam prae-
dicantes serentesque in hortis. Nec defuere qui et alterum
genus facerent nec quale esset demonstrarent, contra ser-
pentis in aqua bibendam edendamque comitialibus dantes;

salsa lavantur, a. *salsa lavatur*, Vd. *salsalsavatur*, R. — *diu*, om. a. — *mal-*
lunt, V. — *hysipo*, VR. — *coluuntur*, V. — *peucedanis*, VR. — *anacallidis*,
VRd. — *altero*, T.

§ 167. *Erigeron*, adr. *Frigeron*, VR. Ceterum v. Dioscor. 4, 97. — *a nostris*,
VRad. *a Graecis quas a nostris*, r. — *vocatus*, VR. — *si*, ad. *sine*, VR. —
circumscripta, VR. — *ea dentem et*, VRa. *eadem temet*, d. *ea ter dentem*, Cornar.
ex Macro 1685. 86. — *et*, ad. *eta*, V. *eza*, R. — *desput*, R. — *ita ut vivat*, V.
ita ut vivat, R. — *item ut vivat*, d. *item ut bibat*, a. — *herbam*, V. — *trixagini*, V.
— *specie*, mollis, K. — *cauculis*, V. — *nascitur in*, VRTadr. *nascitur et in*, β.
— *moris*, VR. — *hoc nomen*, VR. *nomen hoc*, adβγ. — *canescit caput eius et*
numerosa, Schneider. ad Theophr. hist. plant. VII. 7, 4. p. 602.

§ 168. *numerosa*, a. *numerosa*, VRd. — *Callimachus eam*, ad. *Gallimachus*
eam, R. *galliam chus eam*, V. *eam Callimachus*, βγ. — *appellavit*, VRad. *ap-*
pellat, βγ. — *pappoden*, K. — *sed minoribus*; pro his vv. habent *minora* VRd,
minora aminora a. Plin. *minoribus tamen multo videtur scripsisse*, quod cum
exaratum fuisset *minorib;* tam multo, postea in *minora multo* est corruptum. —
utili alii, R. ad. *utilia*, V, ubi *lii* erasum videtur. — *quidem*, a. — *extrahere re-*
nibus, VRad. *renibus extrahere*, βγ.

§ 169. *propinavere*, a. — *et in passo*, ΘVRT. in *passo*, adβγ. *Et i. e. et*
quidem, v. ad 35, 32. — *serentesque*, a. *serentes*, d. *serpentes*, V. Om. R. —
quale esset, a. *qualis esset*, d. *qualem essent*, VR. — *demonstrarent*, ΘVRTad.

nos eam Romanis experimentis per usus digeremus. Lanugo eius cum croco et exiguo aquae frigidae trita inlinitur epiphoris, tosta cum mica salis strumis.

107. Ephemerum folia habet lili sed minora, caulem par- 170 rem, florem caeruleum, semen supervacuum, radicem unam digitali crassitudine, dentibus praecipuam concisam in aceto decoctamque ut tepido conluantur; et ipsa etiam radix sistit, in cavis, exesis inprimitur; chelidoniae radix ex aceto trita continetur ore; erosio veratrum nigrum inprimitur; mobiles utrolibet decocto in aceto firmantur.

108. Labrum Venereum vocant in flumine nascentem; est 171 ei vermiculus qui circa dentis necatur aut cavis dentium cera includitur; cavendum ne avolsa herba terram tangat.

109. Ranunculum vocamus quam Graeci batrachion. Ge- 172 nera eius quattuor: unum pinguioribus quam coriandri foliis et ad latitudinem malvae accedentibus, colore livido, caule alto, gracili et radice alba; nascitur in limitibus umidis et opacis; alterum foliosius, pluribus foliorum incisuris, altis caulibus; tertium minimum est, gravi odore, flore aureo; quartum simile huic, flore lacteo. Omnibus vis caustica, si 173 cruda folia inponantur, pustulasque ut ignis faciunt; ideo ad lepras et psoras iis utuntur et ad tollenda stigmata causticisque omnibus miscent; alopeciis inponunt celeriter removens. Radix in dolore conmanducata diutius rumpit dentis,

demonstrarunt, β . — medendamque, VRd. — tosta, R. tota, VKad (Murbac. ap. Cornar. ad Macrum 1684.).

§ 170. lili, a. illis, VRd. Illis i. e. lili cum littera s ex proxima voce repetita. — digitalem, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 85. — praecipuum, R. — coluantur, V. — radix, VRad. radix mobiles, $\beta\gamma$. — sistit, in cavis, Td. sistint cavis, VR. sistit cavis, a β . — exesis, ita nos scripsimus. exesi, VRTad. et exesis, $\beta\gamma$. — nigrum inprimitur, VRad. nigrum imponitur, $\beta\gamma$. — utrolibet decocto, θ VRT. utralibet decocto, a d $\beta\gamma$.

§ 171. venenarium, VRad. — in, Rad. ut, V. — nascens, K. — vermiculum, VR. — dentes ligatur, K¹. dentes volsatur, K². — cum cera, K. — avulsa, R. vulsa, V ad. — tangant, VR.

§ 172. quam, d. qua, VR. quem, a $\beta\gamma$. — batracium, VR. — alto, Dalec. hist. plant. 1, 1027. ex Dioscor. 2, 206. alio, VRd. albo, a $\beta\gamma$. — in, VRa. et in, d. — foliosis, a. — alitus caulibus, VR. altius, ad. — gravi odore, V ad. graviore, R. — lacteo, Ruell. de natura stirpium 2, 106. ex Dioscor. et Apul. medic. 9. luteo, VRad β .

§ 173. caustica. Si cruda fol. inponantur, pustulas ut ignes, K. — ignis, ad. igni, V. igit, R. — psoras iis, ita nos scripsimus. sporasis, VRa. psoras, d. psoras eis, $\beta\gamma$. — causticisque, ad. causticis urie, V. causticis virie, R. — omnibus, VRad. medicaminibus, K. — removens, a. emovens, VRT. evomentes, d. — cum manducata, V.

at eadem sicca concisa sternumentum est. Nostri herbarii 174
strumum eam vocant, quoniam medetur strumis et panis parte
in fumo suspensa, creduntque ea rursus sata rebellare quae
curata fuerint vitia, quo scelere et plantagine utuntur. Oris
ulcera intus sucus plantaginis emendat et folia radicesque
commanducatae, vel si rheumatismo laboret os, ulcera fae-
toremque quinquefolium, ulcera psyllium.

110. Composita quoque contra faetores, vel maxime pu- 175
dendum vitium, trademus. Ergo folia myrti et lentisci pari
pondere, gallae Syriacae dimidium pondus simul terere et
vino vetusto sparsa mandere matutino ex usu est vel hederac
bacas cum casia et murra pari pondere ex vino. Naribus
utilissimum est draconitii semen contritum ex melle, etiamsi
carcinomata in his sint; suggillata hysopo emendantur; sti-
gmata in facie mandragoras inlinitus delet.

at eadem, ita nos scripsimus. ad eadem, R. eadem, V ad $\beta\gamma$. — sternumentum,
 θ V¹ R. sternutamentum, V² ad $\beta\gamma$. — clet, K¹. facit, K².

§ 174. strumum eam, θ V R T d. strumēdm, a $\beta\gamma$. — parte, V R ad. postea, K.
— curata fuerint, K. curaverint, V R ad $\beta\gamma$. — et in plantagine, Dalec. —
commanducate, d. commanducate, V R. commanducata, a $\beta\gamma$. — laboret, a. habet,
V R d. — psyllum, a. pusillum, V R d.

§ 175. contra fetores, θ V R T ad. ad foetorem, $\beta\gamma$. — pudendum, a. puden-
tium, V R d. — vitium, ad. vitulum, V R. — ex usu, θ V R T d. et usus, a.
opus, r. optimum, β . — cassia, V d. — murra, V. myrrha, R ad $\beta\gamma$. — sint, a.
sit, V R d. — suggillata, Dioscor. 3, 27. — stigmata, R. — in, R. Omitt. V ad.
— mandragoras inlinitus, V R. mandragora illinitus, θ . mandragoras illitus,
T ad γ . mandragora illita, β .

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXVI.

CAP. I. SECT. 1. Sensit facies hominum novos omnique § 1
aevo priore incognitos non Italiae modo verum etiam uni-
versae prope Europae morbos, tunc quoque non tota Italia
nec per Illyricum Galliasve aut Hispanias magno opere va-
gatos aut alibi quam Romae circaque, sine dolore quidem
illos ac sine pernicie vitae sed tanta foeditate ut quaecum-
que mors praeferenda esset.

2. Gravissimum ex his lichenas appellavere Graeco no-²
mine, Latine, quoniam a mento fere oriebatur, ioculari pri-
mum lascivia, ut est procax multorum natura in alienis mi-
seriis, mox et usurpato vocabulo mentagram occupantem
multis et intus totos utique voltus, oculis tantum immunibus,
descendentem vero et in colla pectusque ac manus foedo cu-
tis furfure.

Ad hunc librum toti sunt excussi VR (§ 1—132.) a (in quo exciderunt
§ 64—84.) d.

§ 1. Sensit, VRad. Sensit et, βγ. — novos, V. et novos, Rad. — non tota,
θ VBTad. nec tota, β. — nec, VRd. ne, a. — magno opere, θ V. magnopere,
Rad βγ. — ac, VRd. aut, a. — tante, a¹. — petenda, d.

§ 2. ex his, VRd. ex in, a. — Latini, V². — multorum natura, VRad.
natura multorum, βγ. — aliena, R¹. alienas, R². — miseris, a. — usurpate, R¹.
— occupantem, Td. occupante, VRa. — multis, VRTad. in multis, βγ. — et
intus, θ V¹ R¹ Td. et intuitus, V² R² ar. Nihil horum habent βγ. — totos,
θ RTad. totus, V. totosque, r. — immunibus, VRd. manibus, a. — descen-
dente, a.

3. Non fuerat haec lues apud maiores patresque nostros et primum Tiberi Claudii Caesaris principatu medio inrepsit in Italiam, quodam Perusino equite Romano quaestorio scriba, cum in Asia adparuisset, inde contagionem eius inportante; nec sensere id malum feminae aut servitia plebesque humilis aut media, sed procures veloci transitu osculi maxime, foediore multorum qui perpeti medicinam toleraverant cicatrice quam morbo; causticis namque curabatur, ni usque ad ossa corpus exustum esset, rebellante taedio, adveneruntque ex Aegypto genetrice talium vitiorum medici hanc solam operam adferentes magna sua praeda. Siquidem certum est Manilium Cornutum e praetoriis, legatum Aquitanicae provinciae, HS. CC elocasse in eo morbo curandum sese; acciditque saepius ut nova contra genera morborum gregatim sentirentur. Quo mirabilius quid potest reperiri aliqua gigni repente vitia terrarum in parte certa membrisque hominum certis vel aetatibus aut etiam fortunis, tamquam malo eligente, haec in pueris grassari, illa in adultis, haec procures sentire, illa pauperes?

4. L. Paulo Q. Marcio censoribus primum in Italiam carbunculum venisse annalibus notatum est, peculiare Narbonensis provinciae malum, quo duo consulares obiere condentibus haec nobis eodem anno, Iulius Rufus et Q. Lecanius Bassus, ille medicorum inscitia sectus, hic vero pollicis laevae

§ 3. *Tiberii*, d. *titii*, a. *ti*st, VR. *Tiberii Titii*, Ambr. I. — *Perusino*, V ad. *Persino*, R (codd. Bezz.) *β*. — *equiti*, VRa. — *in*, om. d. — *aperuisset*, V d. — *et inde*, d. — *inportantem*, V. — *humili*, a. — *ni usque*, Rad (codd. Gel.) *piusque*, V¹. *priusque*, V². — *ad*, ΘTd. in, VR (in rasura) a (codd. Gel.) *βγ*. — *se bellante*, d. — *operam*, R (ad marg. al. *operā*) a. *orem*, Td. *morem*, VR. *opem*, Pint.

§ 4. e, ΘVRTd. et, a. ex, *β*. — HS. CC, Hard. *sestertius ducentis*, Budaa. de asse p. 247. — *sese*, R¹d. *esse*, R²a. *ē/see*, V. — *contra*, VR²ad. Omitt. R¹T. — *morborem*; post h. v. repetit *curandum sese acciditque saepius* R, *acciditque saepius* V. — *repperiri*, Va. — *certa*, Ra. *creta*, d. *cretam*, V. — *fur-tinis*, V. — *mala eligant*, r. — *crassari*, V¹d. — *adulteris*, a.

§ 5. *Paulo*, Ra. *Paullo*, V d *βγ*. — *Martio*, V. — *Italia*, VRa. — *notatum*, ΘVRTd. *constitutum*, a. *conscriptum*, *βγ*. — *obire*, a. — *anno*, Rad. *manne*, V. — *et Q.*, Ra. *atque*, Vd. De hoc viro v. Ryck. ad Tacit. annal. 15, 33. — *illisi*, a. — *inscitia*, R ad margin. *inscitiam*, a. *inscientia*, ΘVRdγ. — *secutus*, V²a. — *pollicis*, VRTadr. *pollice*, *β*. — *leve*, a. — *evulso*, Rd. *evulsu*, V. *evulsa*, ar. *divulso*, K. *impulsa*, Dalec. — *parvo*, VRTad. *parvo vulnere*, *βγ*. — *possit*, Va.

§ 6. *oculissimis*, V. — *duricia*, V. — *vari*, Pint. *varii*, VR¹Td. *varius*,

manus evolso acu ab semetipso tam parvo ut vix cerni posset. Nascitur in occultissimis corporum partibus et plerumque sub lingua, duritia rubens vari modo sed capite nigricans, alias livida, corpus intendens neque intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio quam somni indicio, quo gravatos in triduo aufert, aliquando et horrorem adferens circaque pusulas parvas, rarius febrem, stomachum faucisque cum invasit ocissime exanimans.

5. Diximus elephantiasim ante Pompei Magni aetatem non accidisse in Italia, et ipsam a facie saepius incipientem, in nare prima veluti lenticula mox inarescente per totum corpus, maculosa, variis coloribus et inaequali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura alibi ceu scabie aspera, ad postremum vero nigrescente et ad ossa carnis adprimente, intumescens digitis in pedibus manibusque. Aegypti peculiare hoc malum et cum in reges incidisset populis funebre; quippe in balneis solia temperabantur humano sanguine ad medicinam eam. Et hic quidem morbus celeriter in Italia restinctus est sicut et ille quem gemursam appellavere prisci inter digitos pedum nascentem, etiam nomine oblitterato.

6. Id ipsum mirabile alios desinere in nobis, alios durare sicuti colum. Tiberi Caesaris principatu inrepsit id malum nec quisquam id prior inperatore ipso sensit magna civitatis amage, cum in edicto eius excusantis valetudinem legeret

R²a. *varicis*, codd. Gel. β. — *capite nigricans*, VRd. *capite nigrans*, a. *nigricans capite*, βγ. — *alia*, VR¹. — *in livida*, a. — *corpus intendens*; pro his vv. habent *in corpus intendens* VRa, *in corpus tendens*, d. aut *varicis modo nigricans capite*, sed et *alias lividum corpus intendens neque valde intum.*, Dalec. ex r. Multa transponit et mutat Pint. — *alio quam*, Rad. *aliquam*, V. — *qua*, V. — *gravatos in*, VR. *gravato sint*, d. *gravato in*, a. — *orrorem*, V. — *auferens*, a. — *faucesque*, VRd. *paucisque*, R (ad marg.) a. — *cum*, d. Omitt. VRa. — *invasit*, V. — *exanimans*, Rd. *examinans*, V. *exinani*, a.

§ 7. *Diximus* 20, 144. — *elephantiasim*, VRad. *elephantiasin*, βγ. — *occidisse*, a. — *Italiā*, R. — *primum*, K. — *inarescente*, VR¹Tadθφ. *invalescente*, β. *invalescentem*, K. — *dura alibi*, θVRTad. *dura*, β. — *ceu*, VRad. *seu*, β. — *et ad*, R²ad. *ad*, VR¹.

§ 8. *in reges*, VR²d. *reges*, R¹. *in greges*, a. — *balneis*, R¹a. — *solia*, VRad. *folia*, β. — *temperabuntur*, a. — *humani*, V. — *restinctus*, Vad. *restinctus*, R. *restrictus*, θ. — *est*, omitt. VR¹. — *gemursam*, Ra. *gemursa*, θVd. — *nascenti*, VRad. — *oblittera*, R¹.

§ 9. *alias durare*, V. — *Tiberii*, Vd. *Pti*, R. *pti*, a. — *id prior*, θVRTd. *prior*, aβ. — *ambige*, R. — *cum in*, Td. *cum*, VRaβγ. — *excusantes*, a. — *valetudinem*, R¹. — *legeret*, VRad. *legeretur*, βγ.

nomen incognitum. Quid hoc esse dicamus aut quas deorum iras? Parum erant enim homini certa morborum genera, cum supra ecc essent, nisi etiam nova timerentur? Neque ipsi autem homines pauciora sibi opera sua negotia inportant. Haec apud priscos erant quae memoramus remedia, medi-
cinam ipsa quodammodo rerum natura faciente, et diu fuere.

II. Hippocratis certe qui primus medendi praecepta clarissime condidit referta herbarum mentione invenimus volumina, nec minus Diocli Carystii qui secundus aetate famaue exstitit, item Praxagorae et Chrysippi ac deinde Erasistrati Coi; Herophilo quidem quamquam subtilioris sectae condi-
tori ante omnis celebrante etiamtum rationem eam, paulatim usu efficacissimo rerum omnium magistro, peculiariter utique medicinae, ad verba garrulitatemque descendente; sedere namque in scholis auditioni operatos gratius erat quam ire per solitudines et quaerere herbas alias aliis diebus anni.

III. 7. Durabat tamen antiquitas firma magnasque con-
fessae rei vindicabat reliquias, donec Asclepiades aetate Magni Pompei orandi magister nec satis in arte ea quaestuosus, ut

Qui, VR'. — iras. Parum, VRd. inasperum, a. minas. Parum, r. — erant enim, VRd. enim erant, aβγ. — certam, V. — autem, VRd (codd. Gel.) αt, a. — opere suo, r.

§ 10. memoramus, a (s in rasura). — remedia, d. et media, VR. media, a (m in rasura). — medicina, VRad. — ipso quonam modo, V. — ferta, R'. — Diocli, V Ba θ ρ φ. Diodi, δ. Dioclis, βγ. — Carysti, a. ciaristi, VR. — famaue, VRd. namque, R (ad marg.) a. — Praxagora, a. — ac, VR (ex corr.) a. c, d. — Erasistrati Coi, ita nos scripsimus. Erasistratico, VR T d. crassistratico, a. Erasistrati, βγ. Erasistrati Cei, Pint. coll. Strabon. X. 5, 6. p. 486. At Plinius eodem cum Stephano Byz. s. v. Κῶς fontes est secutus: Οὕτω γὰρ ἐχρημάτιζον Ἰπποκράτης καὶ Ἐρασίστρατος ἱατροί, sc. Κῶοι.

§ 11. celebrante etiamtum, ita nos scripsimus. celebratum, a. celebratam, VRd βγ. De ratione emendationis nostrae v. quae infra ad v. descendente diximus. — rationis, R. — descendente, hanc scripturam ex β revocavimus eaque in V a m. pr. fuisse videtur. descendente, T d. defendente, V γ. defendente, a. defendente, R. Vulgata (γ) huius loci scriptura tam iusta verborum iunctura quam ipso sensu caret. Quid enim est Herophilo celebratam rationem eam ad verba garrulitatemque defendente? Tum ineptissime defendente ab subiecto suo Herophilo per parenthesim separatur, quae potius arctissime cum verbis seqq. sedere namque cohaeret; et quomodo quis credat Plinium de Herophilo, quem laudaturus erat, dicturum fuisse eum defendisse celebratam illam rationem usque ad garrulitatem, etiamsi largiri velimus ad ita dici posse. Plinius potius dicit Herophilum, quamquam subtilioris sectae conditorem, tamen rationem Hippocratis eiusque discipulorum ante omnes celebravisse, paulatim usum (τὴν ἐμπερίαν) ad verba garrulitatemque descendisse, semper tamen (§ 12.) antiquitatem firmam duravisse, donec Asclepiades totam medicinam mutaverit. Hinc celebrante etiamtum scribendum fuit, quod, uti in locis similibus

ad alia quam forum sagacis ingeni, huc se repente convertit atque, ut necesse erat homini qui nec id egisset nec remedia nosset oculis usuque percipienda, torrenti ac meditata cotidie oratione blandiens omnia abdicavit totamque medicinam ad causas revocando coniecturae fecit; quinque res maxime communium auxiliorum professus, abstinentiam cibi, alias vini, fricationem corporis, ambulationem, gestationes, quae cum unusquisque semetipsum sibi praestare posse intellegeret, faventibus cunctis, ut essent vera quae facillima erant, universum prope humanum genus circumegit in se non alio modo quam si caelo demissus advenisset.

8. Trahebat praeterea mentis artificio mirabili, iam vina promittendo aegris dandoque tempestive, iam frigidam aquam, et quoniam causas morborum scrutari prius Herophilus instituerat, vini rationem inlustraverat Cleophrantus apud priscos, ipse cognomen ab aegris frigida danda praeferens, ut auctor est M. Varro, alia quoque blandimenta excogitabat, iam suspendendo lectulos quorum iactatura aut morbos extenuaret aut somnos adliceret, iam balneas avidissima ho-

sexcentis factum est, primum in celebratum coaluit; inde per libranos celebratum est interpolatum. *Herophilique quamquam — conditoris, ante omnes celebrata rationali ei, Pint. — seddere namque, R (ad marg.) a. s; fere namque, d. sed frenā q, R. sed frenā que, V (post litteram a duabus tribusve litteris erasis). — in, V R T d. in his, a γ. his in, β. — aut ditioni, d. — operatos, V R d (codd. Gel.) operatus, a. occupatum, r. — gravius, R¹.*

§ 12. *firmas, V R. — conferrae, V. — reliquias donec, R d. reliquias donec, V (littera i erasa). donec reliquias, a. — aetates, a. — orandi, V R d (codd. Gel.) orandē, a. rhetorices, r. — arte ea, V R d. arte eas, a. ea parte, T. non satis arte ea quaestuosa, K. — vir ad, K. — quidam forum, Θ V R T d. eorum, R (ad marg.) a. Om. β. — huc, R² a d. hoc, V R¹. — homi, V. — usuque, R a d. usque, Θ V. — torrentia, a. — cottidie, a. — causas, Θ V R T d. causam, a β γ. casum, r. — coniecturae, Θ V R T K¹ d. coniectura, a. coniecturam, β. coniecturalem, K².*

§ 13. *aliquando vini, Dalec. Ceterum Pint. et Muret. var. lect. 15, 16. verba alias vini nulla addita ratione ut subdicia delent. At ubi tum manet numerus quinaris? Refragatur illis etiam Hand. Tursell. 1, 222. — gestationes, d (codd. Gel.) gestationis, V R a. — praestaret, a. — posset, R a. — intellegeret, a (codd. Gel.) intellegerent, V R d. — facillime, V. — circumegit in se, R a. circumegit se, V. circumegisse, d. — demissus, T. dimissus, d. dimisus, V. admissus, a. emissus, R β γ.*

§ 14. *mirabili, iam, ita nos scripsimus. animalia, V R a. mirabili, d β γ. Ut i. l. iam — iam fere idem est, quod nunc — nunc, ita statim infra eodem sensu legitur. — vina, V. vino, a r. vinum, R d β γ. — iam, Θ V R¹ T d. tam, R² a. tum, β γ. — scritari, a. — cognomen ab aegris, Gronov. ad 23, 1. cognominaveris a, V R. cognominari se, a d β γ. — frigidam dando, r. — ut, V R d. aut, a. — lectulo, d. — iactatura, Θ V d². iactura, R¹ d¹. iactatu, R² a β γ. — morbi, V. — balneas, V R a d. balineas, β γ.*

minum cupidine instituendo et alia multa dictu grata atque iucunda; magna auctoritate nec minore fama, cum occurrisset ignoto funeri, relato homine ab rogo atque servato, ne quis levibus momentis tantam conversionem factam existumet. Id solum possumus indignari unum hominem e levissima gente, sine opibus ullis orsum, vectigalis sui causa repente leges salutis humano generi dedisse, quas tamen postea abrogavere multi. Asclepiaden adiuvere multa in antiquorum cura nimis anxia et rudia, ut obruendi aegros veste sudoresque omni modo ciendi, nunc corpora ad ignis torrendi solesve adsiduo quaerendi in urbe nimbose, immo vero tota Italia inperatrice, tum primum pensili balnearum usu ad infinitum blandientem. Praeterea in quibusdam morbis medendi cruciatus detraxit, ut in anginis quas curabant in faucis organo demisso; damnavit merito et vomitiones tunc supra modum frequentis, arguit et medicamentorum potus stomacho inimicos, quod est magna ex parte verum; itaque nos in primis quae sunt stomacho utilia signamus.

IV. 9. Super omnia adiuvere eum magicae vanitates in tantum evectae ut abrogare herbis fidem cunctis possent:

cupidine, R² ad. *cupidinem*, V. *cupiditatem*, R¹. — *et alia*, VR² a. *alia*, R¹ d. — *dicta*, VR¹. — *gravia*, R² a.

§ 15. *hominem ab rogo*, a. — *e levissima*, d. *flevissima*, VRa. — *gentes in eo pipus*, a. — *leges*, Rd. *legis*, V. Om. a. — *generis*, a. *genereri*, V. — *adrogavere*, V. — *multa*, a.

§ 16. *Asclepiaden adiuvere*, V. *Asclepiadem adiuvere*, a. *Asclepiadem adiuvere*, Rβγ. *Asclepiades invenit*, T. *Asclepiades advenit*, d. — *multi*, δρφ. — *in antiquorum*, VRTd. *quorum*, αδρφβ. — *nimis*, VRadδρφ. *minis*, T. — *anxia et rudia ut*, VRTδρφ. *anxia et rudi aut*, a. *anxie trudi aut*, d. *anxia et rudis*, β. — *obruendi*, a. — *torrendo et quaerendo*, K. — *adsiduo*, VRa. *assidue*, Td. — *urbem*, V. — *nimbosa*, θVRTadr. *umbrosa*, β. — *tota*, VRa. *tanta*, Td. *tanta et alias imper.*, Pint. *impertito*, Gesner. chrestom. p. 669. Et hoc quidem Gesner. recte vidit, nomen *imperatrice* sine ullo sensu hic addi; ipsam tamen conjecturam suam, quam ipse audaciorum dicit, vix cuiquam probaverit. Plinius scripsit *nimborum altrix*, quod, cum a vulgata scriptura proxime absit, gradatio orationis immo vero paene necessario flagitat. Rem conficiunt verba ipsius Plinii 2, 136: *qua ratione crebra in Italia (fulmina), quia mobilior aer mitiore hieme et aestate nimbose semper quodammodo vernal vel autumnat*. Uti vero h. l. Italia nimborum altrix, ita Europa dicitur altrix victoris omnium gentium populi 3, 5. — *pensilium*, K. — *balnearum*, ad. — *blandientem*, VRa. *blandiente*, Kd.

§ 17. *morbi*, V. — *potu*, a. — *verum*, VR¹TKd. *vetitum*, R²aβγ. — *ut alia*, VR¹. — *signemus*, K.

§ 18. *Supra*, R¹. — *evectae ut*, VRd. *evacuet et*, a. — *abrogaret*, a. — *fide*, V. — *Aethiope*, R¹. *Aethiopidis herbae*, K. — *condiendis*, VRTd. *con-*

Aethiopide herba amnis ac stagna siccare, condiendis tactu clausa omnia aperiri, Achaemenide coniecta in aciem hostium trepidare agmina ac terga verti, latacen dari solitam a Persarum rege legatis, ut quocumque venissent omnium rerum copia abundarent, ac multa similia. Ubinam istae fuere, cum Cimbri Teutonique terribili Marte ulularent aut cum Lucullus tot reges magorum paucis legionibus sterneret, curve Romani duces primam semper in bellis commerciorum habuere curam? Cur Caesaris miles ad Pharsaliam famem sensit, si abundantia omnis contingere unius herbae felicitate poterat? Non satius fuit Aemilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere quam machinis claustra per tot annos quater? Siccentur hodie Meroide Pomptinae paludes tantumque agri suburbanae reddatur Italiae. Nam quae apud eundem Democritum invenitur compositio medicamenti quo pulchri bonique et fortunati gignantur liberi, cui umquam Persarum regi talis dedit? Mirum esset profecto hucusque 20 profectam credulitatem antiquorum saluberrimis ortam initiis, si in ulla re modum humana ingenia novissent atque non hanc ipsam medicinam ab Asclepiade repertam probaturi suo

dendis, a. *coniectu*, βγ. Per scripturam receptam nomen herbae alicuius ignotae repraesentari vidit Pintian.; num omni corruptela vacet, nemo iam dixerit. — *verti*, Dalec. VRa. *vertere*, dβγ. — *solita*, Vd. — *rege legatis*, Ra. *relegatis*, VTd. — *Ubinam istae*, d. *Ubinimiste*, VRa. — *fere*, V'R'. — *Teutonesque*, K. — *prima*, V. — *commeatum*, K. At v. Casaub. ad Polyb. 1, 18. p. 183. ed. Gron. et Oudend. ad Frontin. II. 5, 14. — *habere*, R'. — *curat*, a.

§ 19. *Cur Caesaris*, VRTd. *curę*, a. *Cur Hercule Caesaris*, β. — *Karthaginis*, a. — *quateres iacentur*, a. — *Meroide*, VRTadδθρρ. *merodie*, θ. *metodie*, Ambr. II. *Aethiopide*, codd. Gel. β. Ceteram totum hoc nomen, de quo v. 24, 163., hoc loco librariis debetur per dittographiam vocis *hodie* ortum, id quod potissimum θ demonstrat; ex superioribus *Aethiopide* supplendum, uti ad historiam de Caesare narratam suppletur *latace*, uti ad Scipionem item Aethiopis referenda. Cur eadem herba tam parvo spatio sine ulla causa duplici suo nomine dicatur? — *Pomptinae*, θVRTd. *Pontinae*, aβ. — *agri*, V. *agris*, Ra d. — *reddantur*, R²a. — *apud eum Democriti*, Pint. — *gignantur*, omitt. R'd. — *libere*, V. — *cui umquam*, θVRTadθ. *cui nunquam*, δρρ. *cur nunquam*, codd. Gel. β. — *tales*, VRTad (codd. Gel.) *talis est*, rδθρρ. — *dedit*, V (codd. Gel.) *dedita*, RTadrδθρρ, unde Dalec. *data* coniicit. Mihi vero ex vestigiis codicum Plinius scripsisse videtur *tale exstitit*. Ac mirum rell., quam ad suspicionem eo potissimum adducor, quod in optimis codd. non *talis* legitur, quomodo certe legeretur, si accusativus pluralis esset, sed *tales*. Tum etiam haec verba melius de medicamento quam de ipso Democrito dicuntur, qui minus bene regi alicui Persarum tales liberos non dedisse dicitur.

§ 20. *esse*, a. — *re modum*, ad. *remorum*, VR. — *atque non*, VR²ad. *atque in*, R'. *atqui nos*, K. — *probaturi suo loco*, VRad. *suo loco probaturi*, βγ. *probaturi sumus*, K. Ceterum v. 29, 6 seqq.

loco essemus evectam ultra magos etiam. Haec est in omni re animorum condicio ut a necessariis orsa primo cuncta pervenerint ad nimium; igitur demonstratarum priore libro herbarum reliquos effectus reddemus adicientes ut quasque ratio dictabit.

10. Sed in lichenis remediis atque tam foedo malo plura 21 undique acervabimus quamquam non paucis iam demonstratis. Medetur ergo plantago trita, quinquefolium, radix albuci ex aceto, ficulni caules aceto decocti, hibisci radix cum glutino et aceto acri decocta ad quartas; defricantur etiam pumice, ut rumicis radix trita ex aceto inlinatur et flos visci cum calce subactus; laudatur et tithymali cum resina decoctum. Lichen vero herba omnibus his praefertur, inde nomine in- 22 vento; nascitur in saxis, folio uno ad radicem lato, caule uno longo, parvis foliis dependentibus; haec delet et stigmata, teritur cum melle. Est aliud genus lichenis petras totum adhaerens ut muscus qui et ipse inlinitur; hic et sanguinem sistit vulneribus instillatus et collectiones inlitus; morbum quoque regium cum melle sanat ore inlito et lingua. Qui ita curentur aqua salsa lavari iubentur, ungui oleo amygdalino, hortensiis abstinere. Ad lichenas et thapsias radice utuntur trita cum melle.

11. Anginae argemonia medetur sumpta ex vino, hysopum 23

Haec, V Rad. Sed haec, βγ. — in omni, V. omni in, Rad βγ. — primum, auctu, r. — pervenerit, a. — demonstratarum, ad. demonstratum, V. demonstratum, R. — adicientes, Θ V R¹ T. adiciemus, ad (codd. Gel.) βγ. adiciemusque, r. — ut quasque, V R a. quasque ut, T d². quasque, d¹. quas, r. — dictabit, Θ V R T d. dictavit, a. dictaverit, βγ.

§ 21. *acervavimus, V R a. — non paucis iam non, a. — albugi, a. — ficulni, Θ V R T a d. ficulnei, β. — bibisci, R¹. — glutino lupino, Plin. Valer. 2, 56. lupino, Marcell. Empir. 19. — quartas, V a. quartanas, Θ R d. — defricantur, V. defricant, Rad. — et rumicis, K. — inlinitur et flos hibisci, K. — et, om. d. — tithymalli, V R¹. tithymalli, R² a. thimalli, d. tithymalum, r.*

§ 22. *in, Rad. et, V. — saxis, V R T a d. saxosis, βγ. — foliis imis ad radicem latis, K. — caule uno longo parvis, Θ V R¹ T d. caule uno parvo longis, R² a βγ. — aliut, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 53. — petras, V R¹ T d. petris, R² a βγ. — totum, Θ V R T a d (codd. Gel.) tantum, r. in totum, K. — adhaerens, Θ V R T a r. inhaerens, K d βγ. — sanatore. Inlito, a. — curentur, V R a d. curantur, βγ. — aqua, omitt. Harduin. γ vitio operarum. — hortensibus, K. — Ad lichenas, Rad. Alichenas, V. — thapsi ac radice, V d.*

§ 23. *argemone, K. — fico, Θ T d. vino, V R (ex corr.) a βγ. συνάρχοις δὲ ἀναγαγράρισμα μετὰ σύκων ἀπεψήματος ἀριστον, Dioscor. 3, 27. Spretam lectionem commendat Plin. Valer. 1, 52. — coaculo, V. — proserpinaca, Bar-*

cum fico decoctum et gargarizatum, peucedanum cum coagulo vituli marini aequis partibus, proserpinaca cum muria ex menis et oleo trita vel sub lingua habita, item sucus de quinquefolio potus cyathis tribus. Hic et omnibus faucium vitiis medetur gargarizatus, verbascum privatim tonsillis in aqua potum; V. 12. strumis plantago, chelidonia cum melle ²⁴ et axungia, quinquefolium, radix persolatae item cum axungia, — operitur folio suo inposita, — item artemisia, radix mandragorae ex aqua. Sideritis latifolia clavo sinistra manu confissa adalligatur, custodienda sanatis ne rursus sata diro herbariorum scelere, ut in quibusdam diximus, rebellet, quod et in his quos artemisia sanaverit praedici reperio, item in his quos plantago. Damasonion, quae et alcea vocatur, sub ²⁵ solstitio collecta inponitur ex aqua caelesti, folium tritum vel radix tusa cum axungia ita ut inposita folio suo operiatur; sic et ad omnis cervicis dolores tumoresque quacumque in parte.

13. Bellis in pratis nascitur, flore albo, aliquatenus rubente; ²⁶ hanc cum artemisia inlitam efficaciorē esse produnt.

14. Condyrdum quoque herba solstitialis flore rubro suspensa in collo conprimere dicitur strumas, item verbenaca cum plantagine. Digitorum vitiis omnibus et privatim pterygiis quinquefolium medetur.

bar. V¹ Rd. *Proserpina*, V² a. — *ex maenis*, VRd (codd. Gel.) *et menis*, a. — *et oleo*, Rad (codd. Gel.) *sed oleo*, V. — *deniq;* folio, a. — *potis*, R¹. — *medetur*. *Gargarizatur*, r. — *verba sicut*, a.

§ 24. *cum*, VRd. Om. T. — *melle et axungia* — *item cum*, omitt. VR¹ d. *et ab axungia*, quinquefolium, *radix persolatae item cum*, a. quinquefolium, *radix persolatae item cum*, R ad marg. *melle om. etiam T.* — *imposito*, d. — *artemisiae*, V. — *latifolia*, ΘVRTKd. *lata folia*, aβ. — *confissa*, ita nos scripsimus ex d, qui circum *confissa* ex dittographia habet. *circumfusa*, VR¹. *circumfossa*, R² (ad marg.) aβγ. — *adalligatur*, ΘVRKd. *adalligantur*, β. — *sanitatis*, R¹. — *ne*, om. R¹. — *rursus*, V. *rursus*, Radβγ. — *die*, R² a. Omitt. VTR¹ d. — *quibusdam morbus*, K. — *diximus*, ΘVR (ubi tamen huic voci puncta sunt supposita) Td. Omitt. aβγ. Ceterum v. 21, 144. 25, 174. — *revellet*, R¹ a. — *quod et in*, Vad. *quod in*, Rγ. — *edicti*, Dalec. — *repperio*, a.

§ 25. *Damasonium*, Barbar. K. *Damasione*, VR¹. *Damisionem*, R² a. *Damasonem*, d. *Damasconem*, codd. Barbari. — *quae et*, VRd. *quod*, K (codd. Barbari). — *alcea*, Dioscor. 3, 159. *alcam*, Vd (codd. Barbari). *alcanam*, a. *alia*, R¹. *alianam*, R². *alisma*, Barbar. K. — *vocant*, K (codd. Barbari). — *nempe folium*, K¹. *folio trito vel radice*, K². — *tusa cum axungia*, Vd. *tusa cum ab-sungia*, a. *cum axungia tusa*, Rβγ. — *filio*, V. — *cervices*, V.

§ 26. *flore*, R² a. Omitt. VR¹ d. — *rubentem*, V. — *hanc*, VRd. *ac*, a. — *quoque*, ΘVTd. Omitt. Ra (codd. Gel.) βγ. — *item*, omitt. codd. Gel.

15. In pectoris vitiis vel gravissimum est tussis; huic me- 27
detur panacis radix in vino dulci, sucus hyoseyami etiam
sanguinem exscreantibus, nidor quoque accensi tussientibus,
item scordotis mixto nasturtio et resina cum melle tunsa
arida; facit et per se facilis exscreationes, item centaurium
maius vel sanguinem reicientibus, cui vitio et plantaginis
sucus medetur. Et Vettonica obolis tribus in aqua contra 28
purulentas contraque cruentas exscreationes, persolatae radix
drachmae pondere cum pineis nucleis undecim, peucedani
sucus. Pectoris doloribus acorum subvenit, et ideo antidotis
miscetur; tussi daucum, item Scythica herba; ea demum
omnibus pectoris vitiis, tussi et purulenta exscreantibus obo-
lis tribus in passi totidem, verbascum cuius flos aureus.
VI. Huic tanta vis ut iumentis etiam non tussientibus modo 29
sed illa quoque trahentibus auxilietur potu, quod et de gen-
tiana reperio. Radix cacaliae conmanducata et in vino ma-
defacta non tussi tantum sed et faucibus prodest; hysopi
quinque rami cum duobus rutae et ficis tribus decocti tho-
racem purgant, tussim sedant.

16. Bechion tussilago dicitur; duo eius genera. Silvestris 30
ubi nascitur, subesse aquas credunt et hoc habent signum
aquileges; folia sunt maiuscula quam hederæ quinque aut

§ 27. *pectoribus*, VR¹. — *gravissima*, T. — *panaces*, VR¹. — *dulce*, VR¹.
— *sanguine*, VR. — *excreantibus*, a ubique hanc scribendi rationem servans.
— *accensus tussientibus*, V. — *scordicis*, R¹. Ceterum v. Dioscor. 3, 115. —
nasturtio, a. — *cum melle*, VR²a. et *melle*, ΘR¹Td. et *cum melle*, K. — *cen-
taureum*, β. — *vel*, VRad. et, r.

§ 28. *Vetonica*, VR¹. — *in aqua*, om. R¹. — *purulentis*, a. — *persolatae*,
Va. — *drachma*, VRd. *diadima*, a. *didrachmae*, r. — *pondere*, Hard. tacite.
ponderis, VRadβ. Ceterum v. Dioscor. 4, 105. — *peucedani sucus*; hinc βγ
novam periodum incipiunt. Nos haec verba ad superiora retulimus propter mu-
tatam statim infra e codd. lectionem. — *acorum*, Rad. *aquorum*, V. et *aco-
rum*, βγ. ut et *acorum*, K. — *ea demum omnibus*, R²ad. *ea demum ex omnibus*, V.
ex omnibus, R¹. Nulla h. l. est causa, cur vis salutiferae illius herbae per *demum*
intendatur, neque dubito, quin Plinius *eadem omnibus* scripserit. Litterae om
statim sequentes causa fuerunt corruptelae. — *pectoribus*, V. — *obolis tribus*,
omitt. R¹d. — *in passi totidem*, VR. *in passi totidem*, a. *im passi totidem*, d.
in passo. *Totidem*, βγ. *totidem obolis bibitur*, r. Certissimum vero videtur Pli-
nium *totidem*, item *verb.* scripsisse. — *cuius flos*; hanc scripturam ex β revocavi.
cuius est flos, ΘVRdTγ. *cuius flos est*, a.

§ 29. *Huic tanta vis*, VRTadr. *Tanta huic vis est*, βγ. — *notusientibus*, V.
— *illa*, Rad. *illa*, V. *alia*, β. — *repperio*, a. — *cacaliae*, Vd (codd. Barbari).
cacaliae, Ra. *cacaliae quae et leontice vocatur*, K. *chamaeleuces quae tussilago*
dicitur, r. — *et vino*, T. — *quinque*, VRTad. *quoque quinque*, β. — *ficis*, VRd.

septem, subalbida a terra, superne pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui; quidam eandem esse arcion et alio nomine chamaeleucen putant. Huius aridae cum radice fumus per harundinem haustus et devoratus veterem sanare dicitur tussim, sed in singulos haustus passum gustandum est.

17. Altera a quibusdam salvia appellatur, similis verbascum; 31 conteritur et colata calfit atque ita ad tussim laterisque dolores bibitur, contra scorpiones eadem et dracones marinos efficax; contra serpentis quoque ex oleo perungui ea prodest. Hysopi fasciculus cum quadrante mellis decoquitur ad tussim, VII. 18. lateris, pectoris dolores, verbascum cum ruta 32 ex aqua; Vettonicae farina bibitur ex aqua calida. Stomachum conroborat scordotis sucus, centaurium, gentiana ex aqua pota, plantago aut per se in cibo sumpta aut cum lente alicaeve sorbitione. Vettonica alias gravis stomacho vitia tamen sanat pota vel foliis conmanducata, item aristolochia pota, agaricum manducatum siccum ut ex intervallo merum sorbeatur, nymphaea heraclia inlita, peucedani sucus. Psyllion ardoribus inponitur vel cotyledon trita cum polenta vel aizoum.

19. Molon scapo est striato, foliis mollibus, parvis, radice 33 iv digitorum, in qua extrema alii caput est; vocatur a qui-

fecis, a. *fici*, T. *ficubus*, K. — *purgat*, a. — *tussim sedant*, VR¹Tad. *Tussim sedat*, βγ ad sequentia referentes.

§ 30. *Bechion*, VR¹Tad. *bechion quae et*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 3, 116. — *tussilago*, R. *tusilago*, a. *tusselago*, d. *tusselego*, V. — *genera*, om. R¹. — *Silvestri subnascitur*, a. — *quas*, a. — *folia sunt*, Rad. *sunt folia*, V. — *aut septem*, Ra. *autem septem*, V. *autem*, d. — *ad terra*, V. — *supernae calida*, a. — *radice*, R²a. *sine radice*, VR¹Td. — *eundem*, a. — *arcion*, θVT¹r. *ar-tion*, Rd. *archion*, a (codd. Salmas. de hyle p. 53. a. F.) *bechion*, βγ. — *chamaeleucin*, R¹. *chamaeleuchen*, R²a. — *radice*, d. *radices*, VRa. — *devocatus*, a. — *veterum*, a. — *singulis*, a.

§ 31. a, R²a. Omitt. VR¹d. — *conteritur*, VRad. *conteritur ea*, βγ. — *calfit*, R²a. *calfacit*, θVR¹d. *calefit*, βγ. — *doloris*, VR. — *eandem*, R. — *dracone marinus*, a. — *prodeŕ*, R. — *fasciculus*, Td. *fasciculis*, VRa. — *cum*, Ra. *et cum*, θVTd. — *ad tussim*, om. R¹.

§ 32. *lateris*, VR²Tad. *Lateris et*, βγ novam hinc periodum incipientes. Ceterum verba *lateris* — *calida* om. R¹. *Ad lateris et*, K. — *dolores*, VTd. *doloris*, Ra. *doloribus*, Hård. γ. — *cum ruta*, R. *cum cum ruta*, V. *ruta*, TAd. — *Vettonicae*, R²Td. *Vettonica*, a. *Vetonica*, VR¹. — *conroborat*, a. *corroborat*, VR². *roborat*, R¹Td. — *sucus*, R. *suco*, Vad. — *centaurium*, V. — *pota*, V. *potae*, Rad βγ. — *in cibo sumpta*, Va. *in cibos sumpta*, R. *in cibo sumpte*, d. *sumta in cibo*, codd. Gel. βγ. — *commanducata*, Rad. *cum manducata*, V. — *Pillio*, a. — *cum polenta*, VRa. *polenta*, d. — *aizoum*, R²a. *azoum*, VR¹d.

§ 33. *capo*, VRad. — *stricto*, K. — *qua*, Ra (codd. Barbari). *agua*, Rd. — *alii caput est*, V. *alica potest*, a. *alii caput est*, Rd (codd. Barbari) βγ.

busdam syron. Ex vino stomacho et dyspnoeae medetur, centaurium maius ecligmate, plantago suco vel cibo, Vettonicae tunsae pondo libra, mellis Attici semuncia ex aqua calida cotidie bibentibus, aristolochia vel agaricum obohis ternis ex aqua calida aut lacte asinino potum. Cissanthemos ad ortho- 34 pnoeas bibitur, item hysopum et asthmaticis, peucedani succus in iocineris doloribus et pectoris laterisque, si febres non sint. Sanguinem quoque expuentibus subvenit agaricum victoriati pondere tritum et in mulsi quinque cyathis datum; idem et amomon facit. Iocineri privatim Teucra bibitur re- 35 cens drachmis iv in poscae hemina, Vettonicae drachma una in aquae calidae cyathis tribus, ad cordis vitia in frigidae cyathis duobus. Quinquefoli succus iocineris et pulmonis vitiis sanguinemque reicientibus et cuicumque vitio sanguinis intus occurrit; iocineri anagallides mire prosunt. Capnon herbam qui edere bilem per urinam reddunt. Acoron iocineri medetur, thoraci et praecordiis daucum.

20. Ephedra ab aliis anabasis vocata nascitur ventoso fere 36 tractu, scandens arborem et ex ramis propendens, folio nullo, cirris numerosa qui sint iunci geniculati, radice pallida. Datur ex vino nigro austero trita ad tussim, suspiria, tormina et sorbitione facta in quam vinum addi convenit; item gentiana madefacta pridie contrita denari pondere in cyathis vini tribus.

syron, d. *siron*, a. *syro*, R¹. *siro*, V. *sinon*, R². — et, R d. Omitt. V a. — *dispnoea*, R a. *diffnoea*, V d. — *elygmate*, V R. — *Vettonica*, R¹ d. — *tusa*, d. — *pondo cum libra*, K. — *semuncia*, R² a. *semiuncia*, R¹ d. *seminuncia*, V. *hemina*, r. — *bibentibus*; „post h. v. in R sequuntur exprimitur succus aqua madefactae rell. (§ 58.). Quae ad nostrum locum pertinent: *aristolochia* rell., post tria folia et dimidium leguntur, ut videtur, a manu superiore addita, quippe cum atramentum cetero multo nigrius sit et characteres quoque non sint iidem; in margine adscriptum est vetere manu: *hic abest ala*, quod in illo folio eadem, ut videtur, manu adscriptum est: *hic abg sala*”. IAN. — *agaricum*, V Rad. *agaricon*, βγ. — *calida*, R a. *calida cotidie bibentibus*, V T d. ex superioribus male repetentes. — *asinino*, T. *asini*, V Rad βγ. — *potum*, V T d. *potam*, a. *pota*, R βγ.

§ 34. *astumaatis*, V d. *artumanticis*, R. *hastumanticis*, a. — *peucedani succus*, V R d. *peucedanis fucus*, a. — *febries*, R. — *sunt*, d. — et in mulsi — datum, omitt. R d. — *amomon*, R a. *amonon*, V. *amenon*, d.

§ 35. *Teucra*, R a. *Terebia*, V d. *Teucrion*, K. — *hemina*, V d. — *drachma una*, R a. *drachmae*, V d. — *aquae calidae*, T K d. *aqua calidae*, R. *aqua calida*, V a βγ. — *vitiis*, V. — *frigidae*, V R T K d. *frigida*, β. — *reicientibus et cuicumque*, omitt. R a. — *vitio sanguinis*, V R a d. *sanguinis vitio*, βγ. — *reddunt*, V R a d. (codd. Gel.) *trahunt*, r. — *Acoron*, V. *Achoron*, a. *Achonon*, R. *Aceon*, d. — *thoraci*, V R a d. *thoraci quoque*, βγ. — *daucum*, Ian. obsa. crit. p. 27. et

21. Geum radículas tenuis habet, nigras, bene olentis; 37 medetur non modo pectoris doloribus aut lateris sed et cruditates discutit iucundo sapore; verbenaca vero omnibus visceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iocineribus, thoraci; peculiariter autem pulmonibus et quos ab his phthisis 38 temptet radix herbae consiliginis quam nuper inventam diximus; suum quidem et pecoris omnis remedium praesens est pulmonum vitio vel traiecta tantum in auricula; bibi debet ex aqua haberique in ore adsidue sub lingua. Superficies eius herbae an sit in aliquo usu adhuc incertum est. Renibus prodest plantaginis cibus, Vettonicae potus, agaricum potum ut in tussi.

22. Tripolion in maritimis nascitur saxis, ubi adludit unda, 39 neque in mari neque in sicco, folio isatis crassiore, caule palmum alto, in mucrone diviso, radice alba, odorata, crassa, calidi gustus; datur hepaticis in farre cocta. Haec herba eadem videtur quibusdam quae polium, de qua suo loco diximus.

23. Gromphaena alternis viridibus roseisque per caulem 40 foliis in posca sanguinem reicientibus medetur, 24. iocineri autem herba malundrum nascens in segete ac pratis, flore albo odorata; eius cauliculus conteritur ex vino vetere;

edd. vett., quibus Barbarus usus est. *caucum*, VTd. *caucem*, Ra. *caucen*, codd. Salmas. de hyle p. 48. a. G. *caucum quae et*, P. *Caucon quae et*, β novam hinc periodum incipiens. Nihil horum habet r.

§ 36. *anabasis*, Dioscor. 4, 46. *amabasis*, Vd. *abambasis*, Ra. Om. P. — vocatur, K. — *feret nactus candens*, R. — *qui*, Vd. *que*, Ra. — *sini*, V Ra. sunt, d β γ. — *iungi*, V. — *contrito*, V. — *cyathis vini*, Vd. *vini cyathis*, Ra β γ.

§ 37. *Gaeum*, Va. — *modo*, Vd. *nudo*, R. — *sed et*, Ra. *sed*, Vd.

§ 38. *ab is*, a. — *phthisis*, V. *pithys*, a. — *temptet*, V Rad. *tentat*, β γ. — *radix herbae*, ita interpunxit Hard. *Radix herbae*, β ad sequentia referens; at v. 25, 86. — *pecoris omnis*, RTad (codd. Gel.) *coris sumnis*, V. — *traiecta tantum*, Rad. *traiectatam tum*, V. — *oracula*, Va. — *ut in*, Ra. *in*, Vd.

§ 39. *Tripolion*, Ra. *Tripholion*, θ Vd. *Tripolium*, β γ. Ceterum v. Dioscor. 4, 133. — *maritimo*, d. — *adludit*, Rd. *abludit*, θ Va. *allidit*, r; quod probat Gesner. ad Columell. IV. 20, 2. *alliditur*, K¹. *astudit*, K²; — *mare*, a. — *isatis*, Barbar. coll. Dioscoride: *φύλλα δὲ ἔχει ἰσάτης παραπλήσια*. *satis*, V Rad. — *caule palmum alto*, ita nos scripsimus praesente Barbaro, qui inverso tamen ordine contra Plinii usum *palmum alto caule* coniecerat. *palmum alto*, V Rad β γ. *καυλὸν (ἔχει) σπειραμαίων, ἀνωθεν ἐπεσχημένον*, Dioscor. — *cocta*, θ V Rad. *decocta*, β γ. — *pollium*, V. — *diximus* 21, 44. 145—147.

§ 40. *Gromphaena*, VTd. *Cronphaena*, Ra. *Cyonphena*, a ad marg. manus recentior. *Symphonia vel gromphaena*, β. — *alternatim*, K. — *viridibus*, a. *viribus*, V Rd. — *medetur*, om. d. — *malundrum*, Vd. *malandrum*, Ra. *melandrum*, β.

25. item herba chalcetum e vinaceis contrita inponitur. Facilis praestat vomitiones radix Vettonicae hellebori modo rv drachmis in passo aut mulso, hysopum tritum cum melle, utilius praesumpto nasturtio aut irione, molemonium denari pondere, et sillybi; iis lacteus sucus qui densatus in cummim sumitur cum melle supra dicto pondere praecipueque bilem trahit. Rursus sistunt vomitionem cuminum silvestre, 41 Vettonicae farina, sumuntur ex aqua; abstergent fastidia cruditatesque digerunt daucum, Vettonicae farina ex aqua mulsa, plantago decocta caulium modo. Singultus hemionium sedat, item aristolochia, suspiria clymenus. Pleuriticis et peripneumoniacis centaurium maius, item hysopum bibitur, pleuriticis peucedani sucus.

26. Halus autem, quam Galli sil vocant, Veneti cotoneam, 42 medetur lateri, item renibus convulsisque et ruptis; similis est cunilae bubulae, cacuminibus thymo, dulcis et sitim sedans, radicis alibi albae, alibi nigrae.

27. Eosdem effectus in lateris doloribus habet chamaerops myrteis circa caulis geminis foliis, capitibus Graeculae rosae, ex vino pota. Ischiadicis dolores et spinae levat agarium potum ut in tussi, item stoechadis aut Vettonicae farina ex aqua mulsa.

chalcetum, d. *calcetum*, V a. *carcetum*, R. — *vinaceis*, ita nos scripsimus. *vineis*, VRadβγ. — *mulso*, V. — *nasturtio*, a. — *molemonium*, Ra. *mollum*, θ V. *mollum*, d. *moleum*, K¹. *polemonium*, K². *lemonium*, Hard. — *pondere*, om. d. — *et sillybi*; iis, ita nos scripsimus. *et sillibus*, V a. *et sillib*; Rd. *Est et silybo*, βγ novam hinc periodum incipientes. — *densatus*, d. *densatur*, VRa. Ceterum v. Dioscor. 4, 156. — *cummim*, ita nos scripsimus. *gummi*, V. *commin*, Ra. *gummi*, dβγ. — *trahit*. *Rursus*, Ra d. *trahitur*, V nonnullis litteris post hanc vocem erasis.

§ 41. *Vettonica*, a d. — *abstergent*, V a d. *abstergent*, R. *abstergunt*, βγ. — *farinae*, a. — *hemionium*, Barbar., Pint. et Gesner. hist. anim. 1, 49. *hermionium*, R. *hermionum*, a. *hermonium*, θ V T d. — *clymenus*, VRa d. *clymenos*, βγ. — *Pleuriticis*, V d. — *peripleumoniacis*, V a. — *centaurium*, θ V R T a d. *centaurum*, β. — *pleuriticis*, d.

§ 42. *sil*, Schneider. ad Veget. p. 109. *sic*, VRadβγ. — *cotoneam*, Ra. *cotoniam*, V. *cotonia*, d. — *lateri*, Ra. *ea terri*, V. *aterri*, d. — *cuniculae*, Ra. — *bubulae*, om. V. — *dulcis*, Ra (codd. Gel.) *dulci*, V d. — *sedans*, V d (codd. Gel.) *sedant*, R T a. — *radicis*, V T d. *radiradicis*, a. *radii radicis*, R. *rarae radicis*, β. — *alibi albae alibi*, R a d. *albi albae albi*, V, sed per priores duas voces lineola traducta. — *effectus in*, θ V T d. *effec*, R. *effectus*, a β. — *chamaerops*, V d. *chameropsis*, Ra. — *myrteis*, d. *myrtei*, V R a. — *caulis*, V R a. *caules*, d. *caulem*, Barbar. βγ. — *geminis*, Barbar. R. *geminis*, V a d. — *potus*, Ra. — *sciadicis*, R a d. — *stoechadis*, Barbar. *theocadis*, V a d. *thoecadis*, R.

§ 43. *humano generi*, r. — *albus*, a. — *alius enim*, V d. — *cibus*, d. — *con-*

VIII. 28. Plurimum tamen homini negoti alvos exhibet, 43
cuius causa maior pars mortalium vivit; alias enim cibos non
transmittit, alias non continet, alias non capit, alias non con-
ficit, eoque mores venere ut homo maxime cibo pereat. Pes-
simum corporum vas instat ut creditor et saepius die appellat.
Huius gratia praecipue avaritia expetit, huic luxuria condit,
huic navigatur ad Phasim, huic profundi vada exquiruntur,
et nemo vilitatem eius aestumat consummationis foeditate;
ergo numerosissima est circa hanc medicinae opera. Sistit 44
eam scordotis recens drachma cum vino trita vel decocta potu.
Polemonia quoque dysintericis ex vino datur, verbasci radix
pota ex aqua duorum digitorum magnitudine, nymphaeae
heracliae semen cum vino potum, radix superior e xiphio
drachmae pondere ex aceto, semen plantaginis in vino tritum
vel ipsa ex aceto cocta aut alica ex suco eius sumpta, item
cum lenticula cocta vel aridae farina inspersa potioni cum
papavere tosto et trito vel sucus infusus aut potus, Vetto-
nica in vino ferro calefacto. Eadem coeliacis in vino austero 45
datur, his et iberis inponitur, uti dictum est. Tenesmo radix
nymphaeae heracliae e vino bibitur, psyllium in aqua, acori
radicis decoctum. Aizoi sucus alvom sistit et dysinterias et
taenias rotundas pellit; symphyti radix pota in vino alvom
et dysinteriam sistit, item dauci. Aizoum foliis contritis ex

ficat, Ra. concipiat, d. capiat, V. — instant, a. — creditur, ad. — expetit,
Gronov. expetit, VRadβ. — huic, V. huc, Rad. — luxuria, V. — condit,
Gronov. conditur, VRadβγ. — Phasim, VRd. Phasin, aβγ. — profunda, K.
— vilitatem, Vd. utilitatem, Raβ. — operam, d.

§ 44. recens, ΘVRTad. recentis, β. — potu, Ra. potui, ΘVTd. At mihi
neutra harum lectionum sincera videtur, cum potu post vinum commemoratum
otiosissime addatur, potui vero a decocta pendens contra omnem Plinii usum
dicatur. Sed haec ipsa scriptura corruptelam huius loci arguere videtur et Pli-
nium vel decocta potius scripsisse arbitror. — quoque; pro h. v. habent que Rad,
quae V. Post illam vero particulam proxime in VRadβγ legitur et, quam par-
ticulam ut prorsus otiosam et interpolationi debitam delevimus. — verbasci, R.
— aqua, Rad. qua, V. — nymphae, a. — plantaginis, Ra. plantatinis, V.
plantati nisi, d. — aut alica, Rad. athalica, V. — aridae, V. — tosto, VRd.
toto, a. — aut potus, VTKd. aut succus, Raβγ. — Vettonica, VRd. et Vet-
tonicae, K. Vettonicae, βγ.

§ 45. iberis, V. hiberis, a. — uti, Vd. ut, Raβγ. — dictum est; nusquam
huius iberidis usus mentio a Plinio iniecta invenitur, unde aut 25, 88. nonnulla
excidisse probabile est, aut h. l. post vocem inponitur nomen alicuius plantae
salutaris. — psyllium, Vd. — cori, Va. — tenias, Θ. teneas, Ra. eneas, d.
tineas, Vβγ. — rutundas, a. — pellat, a. — sympiti, a. sympitys, R. — pota
in vino alvom et, ΘVTd. Omitt. Raβγ. — dysinteriam, ΘVTd. dysinteria,
Ra. dysenterias, γ.

vino torminibus resistit, alceae siccae farina torminibus pota cum vino.

29. *Astragalus* folia habet longa incisuris multis, obliqua 46 circa radicem, caulis tris aut quattuor foliorum plenos, florem hyacinthi, radices villosas, implicatas, rubras, praeduras; nascitur in petrosis, apricis et iisdem nivalibus, sicut Pheneo Arcadiae. Vis ei ad spissanda corpora. Alvom sistit radix in vino pota, quo fit ut moveat urinam repercusso liquore, sicut pleraque quae alvom sistunt; sanat et dysintericos in vino rubro tunsa, difficile autem tunditur; eadem gingivarum suppurationi utilissima est fotu. Colligitur exitu autumnii cum folia amisit; siccatur in umbra.

30. Et ladano sistitur alvos utroque, quod in segetibus 47 nascitur contunso et cribrato; bibitur ex aqua mulsa, item nobili e vino. Ledon appellatur herba ex qua fit in Cypro barbis caprarum adhaerescens, nobilius in Arabia. Fit iam et in Syria atque Africa quod toxicum vocant; nervos enim in arcu circumdatos lanis trahunt adhaerescente roscida lanugine; plura de eo diximus inter unguenta. Hoc gravissimum odore est durissimumque tactu; plurimum enim terrae colligit, cum probetur maxime purum, odoratum, molle, viride, resinosum. Natura ei molliendi, siccandi, concoquendi, somnum adliciendi; capillum fluentem cohibet nigritiamque custodit, auribus cum hydromelite aut rosaceo infunditur,

resistit — *pota*, omitt. Vd. — *alceae*, Ra. Quaeri potest, annon *alcinae* legi possit coll. §. 128. — *cum vitio*, V.

§ 46. *obliqua circa*, R. *obliquis circa*, ad. *obliqui scire*, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 62. — *radicem*, VRKad. *radices*, βγ. — *flore*, Vd. — *villosas*, ΘV. — *implicata*, a. — *heneo*, Vd. — *piissando*, V. — *molleat*, Ra. — *pleraque quae*, VRd. *plenaque q;*, a. — *sistit*, Ra. — *tunditur*; eadem, omitt. Vd. — *suppuratione*, Va. — *Collitur*, V. — *autumni*, d. *autem ni*, V. *aut cumini*, Ra.

§ 47. *laudario*, Vd. Ceterum v. Dioscor. 1, 128. — *sistit ut*, Ra. — *vitroque*, Scaliger epist. p. 110. 124. ex 35, 46. At v. 12, 75. 76. coll. Salmas. exerc. p. 259. b. B. — *nobili e*, Rad. *nobiliae*, V. *ad bilem e*, Dalec. *melitite*, Scaliger. — *Ledon*, ΘVR Tadr. *Lada*, β. — *ex qua*, Vd. *quod ex aqua*, Ra. *ex qua ladanum*, βγ. — *pobilius*, Vd. — *Sit*, a. — *iam*, VRa. *etiam*, Td. — *toxicum*, Ra. *taxicum*, Vd. *tozicon*, βγ. — *arcum*, r. — *ranis*, Ra. — *trahuntur*, VRad. — *diximus* 12, 73 seqq.

§ 48. *odore est*, Td. *odorem*, V. *honorem*, Ra. *onere est*, r. — *plurimum*, Ra. — *Natura ei*, Rad. *Naturae*, V una littera post h. v. erasa. — *somnum*, Vd. *omnium*, Ra. — *adliciendi*, d. *adlicendi*, VRa. — *nigritiamque*, a. — *ulcera*, Rad. *aut cera*, V. — *storace*, VRad. — *efficacissimum*, om. V.

§ 49. *sistit et* — *in umbra sistit alvom* om. hoc loco V, at habet infra extrema paragrapho; ceterum v. Dioscor. 1, 127. — *chondria*, d. *condrys*, a. *condry*, R.

furfures cutis et manantia ulcera sale addito sanat, tussim veterem cum styrace sumptum, efficacissimum ad ructus.

31. Alvom sistit et chondris sive pseudodictamnium. Hy-⁴⁹ pocisthis, orobethron quibusdam dicta, malo granato inmaturo similis nascitur, ut diximus, sub cistho, unde nomen; haec arefacta in umbra sistit alvom ex vino nigro austero utraque; duo enim genera eius, candida et rufa. Usus in suco; spissat, siccatur, et rufa magis stomachi rheumatismos emendat, pota tribus obolis sanguinis excreationes cum amylo, dysinterias pota et infusa; item verbenaca ex aqua data aut carentibus febris ex vino Amineo, coclearibus quinque additis in cyathos tris vini.

32. Laver quoque nascens in rivis condita et cocta tor-⁵⁰ minibus medetur, 33. potamogiton vero ex vino dysintericiis etiam et coeliacis, similis betae foliis, minor tantum hirsutiorque, paulum semper emittens extra aquam. Usus in foliis: refrigerant, spissant, peculiariter cruribus vitiosis utilia et contra ulcerum nomas cum melle vel aceto. Castor hanc⁵¹ aliter noverat, tenui folio velut equinis saetis, thyrsos longo et levi, in aquosis nascentem; radice sanabat strumas et duritias. Potamogiton adversatur crocodilis; itaque secum habent eam qui venantur eos. Alvom sistit et Achillea; eosdem effectus praestat et statice septem caulibus veluti rosae capita sustinens.

chondris, V. — *Hypocisthis*, d. *Hypocistis*, R. *Hypociss*, a. — *orobethron*, *Θ. oborothron*, Vd. *orobotron*, Ra. *orobathion*, β. *pseudodictamnium*, *orobathion quibusdam dicta*. *Hypocisthis malo gran. imm. similis nascitur*, Scaliger epistol. p. 123. — *dicta malo*, d. *dictam malo*, a. *dictam nam lon*, R. — *diximus* 24, 81. — *cisto*, V Ra. — *nigro austero*, V Ra d. *austero nigroque*, βγ. — *utroque*, Ra. — *suco spissat*, Rd. *sucos spissa*, a. *sucus spissa*, V. — *excreationes cum amylo*, ita interpunxit Harduin. *excreationes*. Cum amylo, β. — *amylon*, Ra. — *dysinteria*, d. — *ex verbenaca*, d. — *febris*, V ad. *febris*, R. *febris*, βγ. — *amineo*, Va. *ammineo*, R. *amineo*, d β. In V post verba ex vino sequuntur ea, quae supra partim exciderunt, hoc initio et fine: *efficacissimum ad ructus alvom — febris ex vino*. Varietas scripturae in verbis repetitis eadem quae in supra positis. — *quoque*, V. — *cyathos*, VRd (codd. Gel.) *cyathis*, a.

§ 50. *Laves*, V. — *potamogiton*, V Ra d. *Potamogeton*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 4, 99. — *minor*, Θ VT d. *minori*, Ra. *minoribus*, βγ. — *hirsutiorque*, Θ V RT ad. *hirsutioribusque*, βγ. — *paulum*, Θ V R ar. *paululum*, Td. *paulatim*, β. — *semper emittens*, Θ VT a. *superemittens*, Rd βγ. — *aqua*, V. — *Usus in foliis* — *peculiariter cruribus*, V RT ad. *peculiariter refrigerat*, spissat. *Usus in foliis*, *cruribus*, β. *Refrigerant spissant cruribus*, r. — *utilibus*, K. — *nonas*, a.

§ 51. *adversatur*, Rr. *adversatur*, V. *adversatur et*, ad βγ. — *crocodilis*, a. — *habet*, a. — *venatur*, R. — *eos*, Θ V. *illos*, β. *Omitt. Radry.* — *achillae*, V. *Achilles*, d.

34. Ceratia uno folio, radice nodosa et magna, in cibo⁵² coeliacis et dysintericis medetur. Leontopodion alii leuceoron, alii doripetron, alii thorybethron vocant, cuius radix alvom sistit purgatque bilem, in aquam mulsam addito pondere denariorum duorum. Nascitur in campestri et gracili solo; semen eius potum lymphatica somnia facere dicitur. Lago-⁵³pus sistit alvom e vino pota aut in febris ex aqua; eadem inguini adalligatur in tumore; nascitur in segetibus. Multi super omnia laudant ad deploratos dysintericos quinquefolium decoctis in lacte radicibus potis et aristolochiam victoriati pondere in cyathis vini tribus. Quae ex supra dictis calida sumentur, haec candente ferro temperari aptius erit. E di-⁵⁴verso purgat alvom sucus centaurii minoris drachma in hemina aquae cum exiguo salis et aceti bilemque detrahit; maiore tormina discutiuntur. Vettonica alvom solvit drachmis quattuor in hydromelitis cyathis novem, item euphorbeum vel agaricum drachmis duabus cum sale modico potum ex aqua aut in mulso obolis tribus. Solvit et cyclaminos ex aqua pota aut balanis subditis, item chamaecissi balanus. Hysopi manipulus decoctus ad tertias cum sale et pituitas

§ 52. *Ceratia*, d. — et magna, VRa. magna, d.βγ. — *leuceoron*, Dioscor. 3, 100. ex scriptura valgate, ubi nunc *λευκορρον* legitur. *lecheoron*, VRd. *lecheoron*, a. *lethaeoron*, r. — *doripetron*, d. *dorypetron*, VRa. — *thorybethron*, Dioscor. *thorybetron*, V. *thoribethron*, d. *thoribethron*, a. *thoribethron*, R. — aqua mulsae, d. — *duorum*, ΘVRad. *duum*, β. — *omnia*, d. — *dicitur*, Ra.

§ 53. *cist*, K. Ceterum v. Dioscor. 4, 17. — *tumori*, Va. — *laudant*, Dioscor. 4, 42. — *deplorandos*, d. — et in *aristolochiam*, a. — *sumentur*, Rad. *sumentur*, V. *sumentur*, r. — *candentes*, V. — *temperari*, d.

§ 54. *centaurii*, β. — *emina*, V. — *aqua*, Vd. — *maiora*, a. — *Vettonica*, Va. — in, omitt. Vd. — *euphorbeum*, VRad. *euphorbeum*, βγ. — *modicum*, Ra. — *cyclaminos*, d. — *Hysopi manipulus*, omitt. Vd. — *sale et*, Vd. *sale*, βγ. Verba *sale* — *inlibus* omitt. Ra. — *pituitam*, K. — *inlibus*, om. V. — *tritum cum*, Ra. *tritum in*, Vd. *contritus cum*, βγ. His ex lectionibus inter se iunctis locum emendavi.

§ 55. *purgant anagallides*, ΘVTd. *purgat anagallides*, a. *purgat anagallis*, R.βγ. — *epithymum*, VRad. *epithymum*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 4, 176. — *id flos est e thymo*, Dalec. — *similis*, T. — *helvaceum*, Salmas. exerce. p. 909. a. E. *quod hoc herbaceum est*, *alterum vero thymum album*, Dalec. — *quidem*, Rd. *quidem*, a. *quid*, V. — *hippophaem*, d. (Murbae. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 157.) *hippophaem*, V. *hippophaem*, R. *hipophaem*, a. *hippophaem*, Harb. — *minus utilis*, Rd. *minus utilis*, a. *utilis*, V. *inutilis*, Murbae. *inutilis*, T. — *movet*, VETa (Murbae.) *minus movet*, d.βγ. — *sedat*, r. — *inflammatus*, d. *inflammationes*, VRa. — *oclymata*, d. *cliymata*, VR. *alicymata*, a. *acinymata*, Murbae. — *utilia*, R.

§ 56. *melle et exiguo salis atque aceti*, ΘVT (Murbae.) *melle exigua salis atque aceti*, R. *mellis exigua salis atque aceti*, a. *mellis exigua salis atque aceti*, a.

trahit inlitus vel tritus cum oxymelite et sale pellitque ventris animalia; pituitam et bilem detrahit peucedani radix.

35. Alvom purgant anagallides ex aqua mulsa, item epithymum, qui est flos e thymo satureiae simili; differentia quod hic herbacius est, alterius thymi albus; quidam hippophaeon vocant; stomacho minus utilis vomitiones movet sed tormina et inflationes discutit; sumitur et ecligmate ad pectoris vitia cum melle et aliquando iride; alvom solvit a quattuor drachmis ad sex cum melle et exiguo salis atque aceti. Quidam aliter epithymum tradunt sine radice nasci, tenue, similitudine pallioli, rubens, siccari in umbra, bibi ex aqua acetabuli parte dimidia, detrahare pituitam bilemque alvo leniter soluta. Et nymphaea in vino austero 36. solvit et pycnocomon erucæ foliis crassioribus et acrioribus, radice rotunda, lutei coloris, terram olente, caule quadriangulo, modico, tenui, flore ocimi; invenitur in saxosis. Radix eius in aqua mulsa X ii pondere et alvom et bilem et pituitam exinanit; semen somnia tumultuosa facit una drachma in vino potum; et capnos per urinam detrahit bilem.

37. Polypodi, quam nostri feliculam vocant, similis felici radix in usu, pilosa, coloris intus herbacii, crassitudine digiti

dβγ. — Quidam aliter tradunt, epithymum sine, T. — tenue, K. tenui, V Rad β. — pallioli, V Rad (libri meliores ap. Salmas.) paliuri, alii libri ap. eundem. pili, K. caprioli vel capilli, Ruell. de natura stirpium 3, 151. — parte, V Rad. mensura, r. — alvo et soluta, Θ V R T ad. alvom et solvit, βγ. — Et nymphaea, V. et nymphaea, Rad βγ. Haec vero verba, uti superioribus verbis emendatis aliter fieri non potuit, initium novae periodi fecimus, cum hacque priorem clauderent.

§ 57. pycnocomon, d. picnosomon, V. pygmocomon, R. pigmocomon, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 173. — acrioribus, V Rad. rarioribus, β. — quadriangulo, Θ V Rad. quadrangulo, βγ. — saxosis, V T d. saxosis locis, Ra β. — per glum, Dalec. — cum multuosa, V. — et capnos per urinam detrahit bilem, ita nos scripsimus ex maxima parte secuti Ianum; v. infra. et capnos strumam detrahit bilem, V. et capnos strumam detrahit bilem, d. et carnostru detrahit bilem, Ra. et capnos strumam discutit. Detrahit bilem, β. et panos discutit. Detrahit bilem, Hard. γ. ut capnos per urinam (vel, quod magis probare videtur, yrina) detrahit bilem polypodion, Ian. obs. crit. p. 28. Ac primum quidem scriptura codd. Vd magis commendare videbatur per urinam quam urina, uti etiam illud saepius quam hoc apud Plinium legitur. Deinde tota horum verborum conformatio, qualem eam dedit Ian., convincitur verbis primis sequentis paragraphi prorsus immutatis, ut taceam particulam ut ita, uti Ian. eam ponere vult, positam a Plinio prorsus esse alienam.

§ 58. Polypodi, V Ra. polypodion, dβγ. Genetivus iam pendet a nomine radix, quod hucusque βγ novam periodum incipiebat; ceterum v. Dioscor. 4, 185. — feliculam, ita nos scripsimus. filiculam, Ra βγ. filiciolam, Θ V d. — similis, V Rad. similis enim est, βγ. — felici, V. filici, dβγ. filicis, R. felicis, a.

minumi, acetabulis cavernosa ceu polyporum cirri, subdulcis, in petris nascens aut sub arboribus vetustis. Exprimitur sucus aqua madefactae, et ipsa minute concisa inspergitur oleri vel betae vel malvae vel salsamento aut cum pulculla coquitur ad alvom vel in febris leniter solvendam; detrahit bilem et pituitam, stomachum offendit; aridae farina indita naribus polypum consumit. Florem et semen non fert.

38. Scammonium quoque dissolutionem stomachi facit, bi- 59
lem detrahit, alvom solvit praeterquam si adiciantur aloes
drachmae duae obolis eius duobus, est autem sucus herbae
ab radice ramosae pinguibus foliis, triangulis, albis, radice
crassa, madida, nausiosa; nascitur pingui et albo solo. Radix 60
circa canis ortum excavatur ut in ipsam confluat sucus qui
sole siccatus digeritur in pastillos; siccatur et ipsa vel cor-
tex. Laudatur natione Colophonium, Mysium, Prienense,
specie autem nitidum et quam simillimum taurino glutini,
fungosum tenuissimis fistulis, cito liquescens, virus redolens,
cumminosum, linguae tactu lactescens, quam levissimum, cum
diluatur albescens; hoc evenit et adulterino quod fit ervi
farina et tithymali marini suco fere in Iudaea, quod etiam
strangulat sumptum. Deprehenditur gustu; tithymalus enim 61
linguam excalfacit. Usus bimo, nec ante nec postea utili.
Dedere et per se ex aqua mulsa et sale quaternis obolis,

ceu, omitt. Vd. — cirri, Ra. carri, Vd. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX. 13, 6. — madefactae, VRTa²d. madefacta, a' d d p p β. — et ipsa, ΘVRTa. ipsa, dβγ. — minute, Gronov. RT. minuta, ΘVd. Omitt. aβ; minutim vel minutatim aliae Gronovii conjecturae. — aut cum, ΘVRTd. vel cum, aβ. — leviter, ΘVRad. — offendit, VR¹d. ostendit, R² (ad marg.) a. — Florem et, Rr. Floret, VTad. Floret et, β. Nec floret nec semen fert, K. — infert, a.

§ 59. Scammonium, Va. Graece dicitur et σαμμόνιον et σαμάνιον prima syllaba correpta; ceterum v. Dioscor. 4, 168. — dissolutionem, R²a (codd. Gel., Murbar. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 150.) dissolutiones, ΘVR¹d. — facit, omitt. VRad. — praeterquam — duobus; haec vv. post facit collocat K. — aloes, R²ad. alae, R¹. aloae, V. — trigulis, a. — pingue, a.

§ 60. in ipsam, ΘVRTK¹ad. ex ipsa, K². in ipsa, β. — conflatur, V. — Prienense, Va. — tenuissim, V. — liquescit, Θ. — cumminosum, Hard. R. cummino sub, a. cumino sub, dδ. summinosum, Vd. gumminosum, Θγ. gummosum, codd. Gel. β. Om. r. — tactu, om. a. sub lingua elactescens, r. — diluatur, ΘVRad. diluitur, βγ. — adulterino, a. adviterino, V. — ervi, V. herbi, a. — farinae, V. — et, om. a. — titymalli, VRa. — fere in Iudaea, VRad. in Iudaea fere, βγ.

§ 61. excalescit, V²R²a. — Usus bimo nec ante, RTd. Usus bimone nec ante, Θ. Usus bimone et ante, V. us bimone et ante, a. Bimatu nec ante K¹. Bimo usus nec ante, K². bulbi more nec ante, β. — utili, Gronov. utile,

sed utilissime cum aloe ita ut incipiente purgatione mulsum bibatur. Fit et decoctum radices in aceto ad crassitudinem mellis, quo leprae inlinuntur et caput unguitur in dolore cum oleo.

39. Tithymalum nostri herbam lactariam vocant, alii lactu- 62
cam caprinam, narrantque lacte eius inscripto corpore, cum
inaruerit, si cinis inspargatur, adparere litteras et ita quidam
adulteras adloqui maluerunt quam codicillis. Genera eius multa:
primus cognominatur characias qui et masculus existumatur,
ramis digitali crassitudine, rubris, sucosis quinque aut sex,
cubitali longitudine, a radice foliis paene oleae, in cacumi- 63
nibus coma iunci. Nascitur in asperis maritimis, legitur se-
men autumno cum coma, siccatum sole tunditur et reponitur;
sucus vero incipiente pomorum lanugine, defractis ramis,
excipitur farina ervi aut ficis ut cum iis arescat; quinas au-
tem guttas singulis excipi satis est, traduntque totiens pur-
gari hydropicos fico sumpta quot guttas lactis exceperit. Su- 64
cus cum colligitur, ne attingat oculos cavendum est; fit et
e foliis tunsis priore minus efficax; fit et decoctum e ramis.
Est et semen in usu cum melle decoctum ad catapotia sol-
vendae alvi gratia. Semen et dentium cavis cera includitur;
conluuntur et radices decocto e vino aut oleo. Inlinunt et
lichenas suco bibuntque eum ut purget vomitione et alvo

VRTKadβ. — *mulsa*, R. *vel mulsa*, ΘVKd. et *mulsa*, a. *vel mulso*, T. —
ex sale, a. — *aloe*, V. — *inlinuntur*, a. — *inungitur*, d. — *oleo*, VRa.
mullo, d.

§ 62. *Tithymallum*, Va. — *alii*, om. a. — *caprinam*. *Narrant lacte*, K. —
ei, a. — *inspargatur*, R². *spargatur*, VR¹. *inspergatur*, adβγ. — *primis*, a.
— *characias*, Dioscor. 4, 162. *charachias*, R²a. *chazarias*, R¹d. *zacha-*
rias, V. — *malculus*, V. — *sucosis*, ΘVRTd. *rugosis*, aβ. — *radice*, a. *radicis*,
VRd. — *paene oleae*, Dalec. R. *paenuleae*, Θ. *peneleae*, VTd. *penele*, a. *pen-*
dulis, codd. Gel. β.

§ 63. *legitimis*, R²a. — *siccatur*, R¹. — *incipientes*, a¹. — *ramis*, ΘVR¹d.
ramulis, R²aβγ. — *ficis*, codd. Gel. *fici*, VRd. *fic*, a (reliquis abscissis). —
his, a. — *ecrescat*, Θ. — *autem*, Rad. aut e, V. — *singuli*, R. — *totiens*,
VR¹d. *etiam totiens*, R²aβγ. — *quod*, a. — *lactis*, d. *ex lactis*, VRa. — *ex-*
ceperint, d.

§ 64. *colligitur*, VRd. *collig*, a. Post has syllabas in codice a exciderunt
verba usque ad § 84. *chamepillo similis*, quibus vetus eaque aequalis manus
adscript: „hoc ē de XXVI. libro p̄senti.” — *et e*, VR² (codd. Gel.) *et*, R¹d.
— *minus*, VR¹d. *domus*, R². — *Est et*, R. *Est*, Vdγ. — *usu cum*, R²d. *su-*
cum, VR¹. — *decoctum*, V. *decocto*, ΘRd. — *coluntur*, V. — *radicis*, d. *radi-*
ces, VR (codd. Gel.) — *e vino*, R² (codd. Gel.) *vino*, VR¹d. — *purget*, Rd.r.
purgent, Vβγ. — *vomitiones*, VRd.

soluta, alias stomacho inutilem. Trahit pituitam sale addito 65 in potu, bilem aphronitro; si per alvum purgari libeat, in posca, si vomitione, in passo aut aqua mulsa; media potio tribus obolis datur. Ficos a cibo sumpsisse melius est. Fau- cis urit leniter; est enim tam ferventis naturae ut per se extra corpori inpositum pusulas ignium modo faciat et pro caustico in usu sit.

40. Alterum genus tithymali myrtiten vocant, alii caryiten, 66 foliis myrti acutis et pungentibus sed mollioribus, et ipsum in asperis nascens. Colliguntur comae eius hordeo turge- scente siccataeque in umbra diebus novem in sole inarescunt. Fructus non pariter maturescit sed pars anno sequente, et nux vocatur; inde cognomen Graeci dedere. Demetitur cum 67 messium maturitate lavatumque deinde siccatur et datur cum papaveris nigri duabus partibus ita ut sit totum acetabuli modus, minus hic vomitionibus quam superior, ceteri item. Aliqui sic et folium eius dedere, nucem vero ipsam in mulso aut passo vel cum sesima. Trahit pituitam et bilem per al- vom, oris ulcera sanat; ad nomas oris folium cum melle estur.

41. Tertium genus tithymali paraliū vocatur sive tithy- 68 malis folio rotundo, caule palmum alto, ramis rubentibus, semine albo quod colligitur incipiente uva et siccatum teritur sumiturque acetabuli mensura ad purgationes.

42. Quartum genus helioscopion appellant, foliis porcilla- 69 cae, ramulis stantibus a radice quattuor aut quinque, ruben-

alia, V d.

§ 65. addito, Θ V R T d. adiecto, β γ. — vomitionem, V R. — sumisse, V R¹. — meli, V. — est et alias tam, K. — ut, R d. et, V. — extra, R d. ea, V (crasis fere duabus litteris). — pustulas, β. — faciat, d. facit, V R.

§ 66. myrtiten, T r. myrtitem, d. myrtile, R. myrsiten, Θ. mystitem, V. myrsi- niten, β γ, quod praefert Schneider. ad Theophr. hist. plant. IX. 11, 9. — caryiten, Barbar. caro et in, V R¹ d. carosetin, R². — pinguentibus, V.

§ 67. Demetitur, d. Demittitur, V R. — lavatumque, Θ V T d. lavaturque, R β γ. lotum, r. — deinde, Θ V R T d. dein, β γ. — modo; minus hic non vomit. aptus quam, r. — idem, V. — sesima, R². resima, V. resina, R¹. sesama, d β γ. — pituitam et bilem, V R d. bilem et pituitam, β γ. — aestur, R.

§ 68. paraliū, Θ V R T d. paralius, β. — titymaillīs, V. — semine, d. se- men, V R.

§ 69. helioscopion, Dioscor. heliocopion, V d. eliocopion, R. — porcillacae, Θ V R T d. portulacae, β. — Hic, V. Hoc, R d β γ. — gratissimo quod colligitur incipiente uva, V R d β. Sed recte damnarunt verba quod — uva Dalec., Hard. et Ian. in nunt. litter. Monac. 1836. no. 167. ut repetita e § 68. — accepit, V. accipit, R K d γ. — inferna, R². interna, V R¹ d.

§ 70. Quinto quod; ita nos scripsimus propter verba sequentia e codd. partim

tibus, semipedali altitudine, suci plena. Hic circa oppida nascitur semine albo columbis gratissimo; nomen accepit, quoniam capita cum sole circumagit. Trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo, ceteri usus qui characiae.

43. Quinto quod cyparissian vocant propter foliorum similitudinem, caule gemino aut triplici, nascenti in campestribus, eadem vis quae helioscopio aut characiae.

44. Sextum platyphyllon vocant, alii corymbiten, alii amygdaliten a similitudine, nec ullius latiora sunt folia; piscis necat, alvom solvit radice vel foliis vel suco in mulso aut aqua mulsa drachmis quattuor; detrahit privatim aquas.

45. Septimum dendroides cognominant, alii cobion, alii leptophyllon, in petris nascens, comosissimum ex omnibus maxime, cauliculis rubentibus et semine copiosissimum, eiusdem effectus cuius characias.

46. Apios ischas sive raphanos agria iuncos duos tris spargit in terra rubentis, foliis rutae; radix cepae sed amplior, quare quidam raphanum silvestrem vocant; intus habet mammam candidam, extra cortices nigros; nascitur in montuosis asperis, aliquando et herbosis. Effoditur vere tunsaeque in fictili mergitur deiectoque quod supernatat reliqus sucus purgat utraque parte sesquiobolo in aqua mulsa; sic et hydropticis datur acetabuli mensura; inspargitur et aridae radices farina potioni. Aiunt superiorem partem eius vomitione bilis extrahere, inferiorem per alvom.

emendata. — *Quintumque*, VR. *Quintum*, d β γ . — *cyparittian*, R². *syparittian*, R¹. *siparittian*, V. *sippeutian*, d. — *nascenti*, ita nos scripsimus. *nascente*, VRd. *nascentem*, β γ . — *eadem*, VRTd. cui *eadem*, β γ . — *Sextum dendroides*, Pint. ex Dioscoride. — *vocant*, d. *vocant appellant*, VR. — *corymbiten*, d. *corimbiten*, R². *coribiten*, VR¹.

§ 71. *dendroides*, R. *dendro id est*, V. *dendroiden*, d γ . *platyphyllon*, Pint. ex Dioscoride. — *cobion*, R²d (codd. Barbari). *cution*, θ (a m. sec.) VR¹. — *comosissimum*, V. — *maxime*, R². *maximis*, θ VR¹d r. — *carachia*, VRd.

§ 72. *Apios ischas*, Barbar. *Napios ischas*, R. *Napios ischa*, d. *Napiosis cha*, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 174. — *agaria*, VR¹. — *tres*, VRd. *sive tres*, β γ . — *mammam*, VRd. *carnem*, K. — *montuosis*, R. *montosis*, Vd β . — *herbosis*, VRd. in *herbosis*, β .

§ 73. *tusaeque*, R. *tusati*, V. *tusa*, Td. — *reliquis*, V. *relictus succus colligitur purgat*, K. — *utraque*, VR²d. *itaque*, R¹. — *inspargitur*, V. *inspergitur*, Rd β γ . — *Aiunt*, VRTd. *aiuntque*, β γ . Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX. 9, 6. — *bilem*, T. — *per alvom*; hanc lectionem ex β revocavi. *per alvum* α , R. *per alvum aqua*, θ VTd. *per alvum aquas*, Hard. γ . At de aquis nihil habet Diosco-

47. Tormina discutit quodcumque panaces, Vettonica prae- 74
terquam a cruditate, peucedani sucus et inflationes, ructus
gignens, item acori radix daucumve si lactucae modo su-
matur. Ladanum Cyprium potum interaneorum vitiis occur-
rit, gentianae farina ex aqua tepida fabae magnitudine, plan-
tago mane sumpta duabus lingulis et tertia papaveris in vini
cyathis quattuor non veteris; datur et in somnum euntibus
addito nitro vel polenta, si multo post cibum detur; colo
infunditur hemina suci vel in febris.

48. Agaricum potum obolis tribus in vini veteris cyatho 75
uno lienī medetur, e panace omnium generum radix in mulso,
sed Teucra praecipue pota arida et decocta quantum manus
capiat in aceti heminis tribus; ad vulnus inlinitur eadem ex
aceto aut, si tolerari non possit, ex fico vel aqua. Polemonia
bibitur ex vino, Vettonica drachma in oxymelitis cyathis
tribus, aristolochia ut contra serpentis. Argemonia septem 76
diebus in cibo sumpta lienem consumere dicitur, agaricum
in aceto mulso obolis duobus; nymphaeae heracliae radix in
vino pota et ipsa consumit. Cissanthemus drachma his die
sumpta in vini albi cyathis duobus per dies xī lienem dici-
tur paulatim emittere per urinam. Prodest et hysopum cum
fico decoctum, lonchitidis radix decocta priusquam semen
demittat, peucedani quoque radix decocta et lienī et renibus.

rides ita scribens: ταύτης τὸ μὲν ἄνωθεν μέρος τῆς βίλης ληφθὲν δι' ἐμαστῶν
ἄγει χολήν καὶ φλέγμα, τὸ δὲ πρὸς τῇ βίλῃ κάτω καθαίρει. Veram ad
scripturam ducere videtur R, unde opinor Plinium per alvum. At tormina discu-
tit scripsisse.

§ 74. Vettonica, d. et tonica, V. et Vettonica, Rβγ. — praetereaue crudita-
tem, K. — et, omitt. codd. Gel. — item, R. Omitt. Vd. — daucum vel, VRd.
— gentianae, VRTd. item gentianae, βγ. — magnitudinem, V. — submota, V.
— a duabus, Td. — lingulis, ΘVRTd. linguis, β. linguis seu cochlearibus, r.
— cyathis quattuor non veteris, VRd. non veteris cyathis quatuor, β. cyathis qua-
tuor, Θ. — si multo, R (codd. Gel.) simulque, V. simul, d.

§ 75. tribus, Rd. auribus, V. — liene, V. — e panace, VRT. et panace, d.
et panace, βγ. — in aceto mulso, K. — decocta, d. decocto, VR. — heminam,
ΘVRd (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 3, 99.) — vulnera, K. — ex aceto,
VRTd. cum aceto, βγ. — possint, V. — fico, Rd. ficu, Vβγ. — ut contra
serpentes 25, 101.

§ 76. Argemone, K. — septem, R²d. vel (i. e. VII), VR¹. — in vino,
ΘVRTd. e vino, βγ. — Cissanthemus, d. Cessanthemus, V. Cessenthemus, R¹.
Chissanthemus, R². — lonchitidis, d. loneythidis, R². linceythidis, R¹. ^{co}lo (littera
erasa) chithidis, V. — demittat, ΘVRTd. emittat, βγ.

§ 77. Lienis, VR¹d. alienis, R². — acori potu, Rd. acori poto, V. acoro

Lien acori potu consumitur, praecordiis et ilibus utilissimae 77
radices, clymeni semen potum diebus triginta pondere denari
in vino albo, Vettonicae farina ex melle et aceto scillite pota,
radix lonchitidis in aqua; Teucrium inlinitur, item scordium
cum cera, agaricum cum farina e feno Graeco.

49. Vesicae malis contraque calculos gravissimis crucia- 78
tibus, ut diximus, auxilio est Polemonia ex vino pota, item
agaricum, plantago foliis vel radice potis ex passo, Vetto-
nica, ut in iocinere diximus, item ramici pota atque inlita,
eadem ad strangurias efficacissima. Ad calculos quidam Vet-
tonicam et verbenacam et millefolium aequis portionibus ex
aqua pro singulari remedio bibere suadent. Strangurias dis- 79
cuti et dictamno certum est, item quinquefolio decocto ad
tertias in vino; hoc et enterocelicis dari atque inlini utilissi-
mum est. Xiphi quoque radix superior urinam ciet infanti-
bus, enterocelicis datur ex aqua et inlinitur vesicae vitiis;
peucedani sucus infantum ramici et umbilicis eminentibus
psyllion inlinitur. Urinam ciet anagallides, acori radicis 80
decoctum vel ipsa trita potaque, et omnia vesicae vitia, cal-
culos et herba et radix cotyledonis itemque genitalium in-
flammationem omnem pari pondere et caulis et seminis et
murrae. Ebulum teneris cum foliis tritum ex vino potum
calculos pellit, inpositum testis sanat. Erigeron quoque cum 81

poto, r. — scillite, R.d. scillito, θ VT. — Teucrium, VR.d. et Teucrium, $\beta\gamma$
ad superiora referentes. — farina e, ita nos scripsimus. farinae, VR.d. farina,
 $\beta\gamma$. — feno Graeco, VR.d. foeni Graeci, $\beta\gamma$.

§ 78. Vesicae malis, ita recte interpunxit Hard., cum vulgo β haec referren-
tur ad superiora. — in gravissimis, K. — diximus 25, 23. — foliis vel radice,
VR.d. radice vel foliis, $\beta\gamma$. — Vettonica, VR.d. et Vettonica, β . — diximus
§ 35. — ramiti, VR.d. — inlinita, V. — Ad calculos quidam, R. quidem ad
calculos, V.d. — millefolium, V.

§ 79. discutit, VR¹. — et dictamno, VR. e dictamno, T.d. — hoc et, R.d. hoc
est, V. hoc in vino, codd. Gel. — enterocelicis, VR. — Exsiphi, R². Siphi,
VR¹.d. Ceterum v. Dioscor. 4, 20. — enterocelicis, V.d. enterocelicis, R. icteri-
cis, r. — infantum, R².d. infantibus, θ VR¹. — ramiti, VR.d. — psyllion, R².
pyllion, VR¹.d.

§ 80. anacallides, VR. — acori, VR.d. acorique, $\beta\gamma$. — potaque etiam vesi-
cae, r. — vitia, VR.d. vitia sanat, $\beta\gamma$. At etiam alibi Plin. verbum sanare per
zeugma omittit: carnes eius — coxendicum dolores (sanant) 20, 15., iris rufa —
tussim, tormina, inflationes pota, lienes ex aceto (sanat) 21, 140. — calculos et,
ita nos scripsimus partim ex R. calculse et, VR¹.d. de calculos et, R². et cal-
culos, $\beta\gamma$. — omnem, VR². Omitt. R¹ T.d. — et caulis et seminis, VR. caulis
et seminis, d $\beta\gamma$. seminis caulis, K. — teneris, R². tenerum, θ VR¹ T.d.

§ 81. Erigeron, V.

farina turis et vino dulci testium inflammationes sanat; symphyti radix inlita enterocelas cohibet, genitalium nomas hypocisthis alba. Artemisia quoque datur contra calculos ex vino dulci et ad stranguriam; dolores vesicae sedat ex vino radix nymphaeae heracleiae.

50. Eadem vis crethmo ab Hippocrate admodum laudato; 82 est autem inter eas quae eduntur silvestrium herbarum, — hanc certe apud Callimachum adponit rustica illa Hecale, — speciesque batis hortensiae. Caulis unum palmum altus, semen fervens, odoratum ceu libanotidis, rotundum; siccatum rumpitur, habet intus nucleum candidum quem aliqui cachrym vocant. Folia pingua albicant veluti olivae, crassiora et salsa gustu, radices digiti crassitudine tres aut quattuor; nascitur in maritimis, petrosis. Estur crudum coctumve cum olere; 83 odorati saporis et iucundi; servatur etiam in muria praecipui usus ad stranguriam folio vel caule vel radice ex vino; colorem quoque corporis gratiorem facit, verum aequo largior inflationes; alvom solvit decocto, urinam et a renibus umorem trahit, sicut alcaeae siccae farina in vino pota stranguriam tollit, efficacius addito dauco; lieni quoque utilis ad-

symphyti, d (codd. Gel.) *sympiti*, VR¹. *sympicae*, R². — *inlita*, V²Rd. *inlitet*, V¹. — *interocelas*, V. — *hypocistis*, R. — *cauculos*, V. — *sedat*, VRd. *sanat*, T. — *radix nymphaeae heracleiae*, VR. *nymphaeae heracleiae*, d. *nymphaeae heracleiae radix*, βγ.

§ 82. *chretmo*, V. *cretamon*, d. *cetmio*, R¹. *cetno*, R². Ceteram v. Dioscor. 2, 156. — *laudato*, Dalec. *laudata*, VRdβ. *laudatae*, Hard. γ; at v. § 83. — *duntur*, V¹. *dicuntur*, V². — *speciesque*, R²Td. *spiciesque*, R¹. *spicis quae*, V. *speciesque est*, Barbar. βγ. — *batis*, Barbar. *elatae*, VRTd. Haec scriptura cum nullo modo vera esse possit, Barbari quidem coniecturam retinui, quamquam eam valde dubiam, cum nemo veterum scriptorum aliquid de hac re dixerit. — *hortensiae*, ΘVRTd. *hortensis*, β. — *unum*, VRTd. *unus*, βγ. — *fervens*, R²d. *ferveas*, VR¹. *ferens*, Hard. tacite, γ. — *libanotidis*, Dioscor. *balotidis*, Vd. *balathidis*, R. — *cacry*, R¹. *cacry*, Vd. *cacrys*, R². *cachrym*, βγ. — *Folio pingui albicante*, ΘVRTdry; at nos revocavimus scripturam vulgatam β, quae adstruitur adiectivis *crassiora* et *salsa*, cum per scripturam ab Harduino et γ e codd. receptam omnis structura huius loci tollatur, quia ablativus neque ad superiora neque ad sequentia quadrat. Scriptura vero illorum codicum eo est orta, quod littera ultima nominis *folia* a proxima voce est absorpta. — *crassiora et salsa*, VRd. *crassiore et salso*, rγ. — *grassitudine*, V. — *et petrosis*, Dalec.

§ 83. *odoratum saporisque*, K. — *etiam*, om. T. — *praecipui usus*, codd. Gel. *praecipue usus*, d. *praecipue usque*, VR. *praecipuusque usus eius*, K. — *stranguria*, VR. — *aequo largior*, codd. Gel. *largior*, VR¹Tdr. *quoque largior*, R². *largior quoque*, K. — *inflationes alvi solvit*. *Decocta*, r. — *urinam*, VEr. *urinamque*, dβγ. — *sicut*, VRd. *Sic et*, βγ. — *alcaeae*, Brot. *alce*, R². *alme*, R¹. *almae*, Vd.

versus serpentis bibitur, iumentis quoque in pituita aut stranguria hordeo inspersa succurrit.

51. Anthyllion est lenti simillima quae in vino pota vesicas 84 vitis liberat, sanguinem sistit; altera est anthyllis chamaepityos similis, flore purpureo, odore gravi, radice intubi.

52. Vel magis medetur cepaea, similis porcillacae, nigriore radice sed inutili, nascens in litoribus harenosis, gustu amara; in vino cum asparagi radice vesicae plurimum prodest.

53. Eadem praestat hypericon quam alii chamaepytin, alii 85 corissum appellant, oleraceo frutice, tenui, cubitali, rubente, folio rutae, odore acri, semine in siliqua nigro maturescente cum hordeo; natura semini spissandi, alvom sistit, urinam ciet, vesicae cum vino bibitur.

54. Est aliud hypericon quod aliqui caros appellant, folio 86 tamaricis, et sub ea nascitur sed pinguioribus foliis et minus rubentibus, odoratum, palmo altius, suave, leniter acutum. Vis semini exalfactoria et ideo inflationem facit, sed stomacho non inutile, praecipuum ad stranguriam, si exulcerata non sit vesica; medetur et pleuriticis ex vino potum, 55. ve- 87

althaeae, β . — *farina in*, R². *farina e*, d. *farinas*, VR¹. — *stranguria*, d. *strangyria*, V. — *tollit*, omitt. VRd.

§ 84. *Canthyllion*, VRd. Ceterum v. Dioscor. 3, 143. — *vesiccas*, V. — *est anthyllis*; pro his vv. habent *canthyllis* (i. e. $\bar{\epsilon}$ anthyllis) VRd. — *chamepillo*, Va (qui hic rursus incipit) d. *camepillo*, R. — *odori*, a. — *Vel magis*, VRad. *Vesicae malis*, K (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 3, 151.) *Sed id magis*, Dalec. — *medetur*, θ VRTad (Murbac.) Omitt. codd. Barbari, β . — *cepaea*, codices Barbari, Murbac. et index libri 1. *cepe ea*, V. *caepe*, a. *cepaeae*, θ Rd. Ceterum v. Dioscor. 3, 158. — *porcilacae*, VRad. *portulacae*, β . — *nigriore radice*, a. *nigriore radices*, VR. *nigriores radices*, d. — *inutilis*, a.

§ 85. *quam*, Rd. Omitt. VTa. Ceterum v. Dioscor. 3, 161. — *corissum*, θ VRTd (codd. Salmas. exerc. p. 420. a. D.) *corisu*, a (alii codd. Salmas.) *corion*, $\beta\gamma$. *corision*, Salmas. Cum recepta scriptura plus minusve concinunt codd. indicis libri primi. — *surculaceo*, K. — *natura*, ad. *nata*, V. *nata e*, R. — *semini*, ad. *seminis*, VR. Om. r. — *vesicae*, θ VRTad. *ad calculos vesicae*, β .

§ 86. *aliqui*, VRd. *alii qui*, a. *alii*, $\beta\gamma$. — *caros*, codd. Salmas. *caro*, θ VRTad (alii codd. Salmas.) *corin*, Barbar. ex Dioscoride 3, 164. $\beta\gamma$. — *folia*, R¹. — *tamaricae*, Barbar. — *et minoribus ac rubentibus*, K. — *suave leniter*, VRTd. *suave leviter*, codd. Barbari. *suave*, r. *sua*, a. *leniter suave*, β . Verba *leniter acutum* — *exalfactoria* omitt. ar (codd. Salmas.) — *acutum*, Gro-nov. RTd. *aculum*, V. *aculeatum*, codd. Barbari, β . — *semine exalfactoria*, V. — *inflationem*, VK²ad. *inflammationem*, R. *ad inflationem*, K¹. — *facit*, VRTK¹adr (codd. Salmas.) *facit enterocelis*, β . *facit, sanat in enterocelis*, K². — *sed*, VRTad (codd. Salmas.) *et*, r. — *non*, Rar. *cum*, d¹. *num*, d². Om. V. — *stranguria*, VR. — *exulcerata*, R. — *pleuriticis*, R.

sicae autem callithrix trita simul cum cumino et data ex vino albo. Verbenaca quoque foliis decocta ad tertias vel radix eius e mulso calido calculos eicit, item perpressa quae Arreti et in Illyrico nascitur in aqua decocta ex tribus heminis ad unam pota, trifolium ex vino sumptum et chrysanthemum. Anthemis quoque calculos eicit, parvis a radice foliis quinis, caulibus longis duobus, flore roseo; radices tritae per se ceu laver crudum.

56. Silaus nascitur glareosis et perennibus rivis, cubitalis s8 api similitudine; coquitur ut olus acidum magna utilitate vesicae, quae, si scabiem sentiat, panacis radice sanatur aliter inutilis vesicis. Calculos pellit malum erraticum radicis libra in vini congio decocta ad dimidias, — inde heminae sumuntur per triduum, relicum ex vino cum sio, — et urtica marina et daucum et plantaginis semen ex vino.

57. Et herba Fulviana trita ex vino, — et haec nomen inventoris habet nota tractantibus, — urinas ciet.

58. Scordion testium tumores sedat; hyoscyamum genita- 89 libus medetur, peucedani sucus ex melle et semen stranguriae, agaricum obolis tribus in vini veteris cyatho uno, trifoli radix drachmis duabus in vino, dauci una drachma vel seminis. Ischiadici semine et foliis erythrodani tritis sanantur, panace pota et infricata polemonia, aristolochiae decocto foli. Agarico quidem et nervos qui platys appellatur et ume- 90

§ 87. *callithrix*, ad. *callitrix*, θ VRT. *callitriche*, K. *callitrichon*, β . — cum, om. a. — foliis, VRad. cum foliis, θ K γ . — ad tertias, VRd. adtritas, a. — caldo, θ . — perpressa, Ra. perpraessa, V. perpressa, d. — Arreti, R² ad. Apreti, R¹. Apraeti, V. Aretii, β γ . — ex tribus, V ad. e tribus, R β γ . — ad unam, R. ad unum, Va. ad vinum, d. — pota, VR² ad. patra, R¹. et pota, β γ . — chrysanthemum, θ VRT d. chrysanthemum potum, K. chrysanthemum primum, a β . — Anthemis, T d. Antemys, V. Antemii, θ . Anthemum, Ra β γ . — rosaceo, R¹. — per sae, V. — cei, Va.

§ 88. *Silauz*, codd. Barbari. *Laver*, Barbar. — *glariosis*, a. *glabriosis*, VT d. *glabriolis*, θ . *glabiosis*, R¹. *gloriosis*, R². — *olus atrum*, Barbar. K. — *inutilis*, VRad. *inutile*, β γ . *inutili*, Barbar. r. — *vesicis*. *Calculos*, VRad. *Vesicae calculos*, r. — *vini*, d. Omitt. V Ra. — *eminae*, a uti plerumque. — cum cio, V Ra. conicio, d. sicut et sion, K¹. cum conyza, Barbar. K². — et urtica, ad. et ortica, VR. urtica, γ . — trita ex vino et, VR² a. trita et, d. trita ex, R¹.

§ 89. et, omitt. VRad. — semen, V Ra. Omitt. T d. — *strangyriae*, V. — vino dulci una drachma, r. vino dulci vel una drachma seminis, K. — *Ischiadici*, R. *Insciadici*, V. *Sciadici*, d. *Schadici*, a. — *semine*, VRad. et *semine*, β γ . — pota, VRad. r. pota, β . — infricato, VRad.

§ 90. *platys*, d. *platus*, θ V Ra. — *potis*, K. — *Quinquifolium*, Ra. — *schiadici*, a. *sciadici*, VRd. — *scammonio*, ad. *scamonio*, VR. — et cum,

rorum dolor sanatur obolis tribus in vini veteris cyatho uno potō. Quinquefolium ischiadicis et bibitur et inponitur, item scammonia decocta et cum hordei farina; semen hyperici utriusque bibitur ex vino. Sedis vitia et attritus celerrime sanat plantago, condylomata quinquefolium, sedem conversam cyclamini radix ex aceto; anagallidum caerulea procidentiam sedis retro agit, e diverso rubens proritat. Cotyledon condylomata et haemorrhoidas mire curat, testium tumores acori radix decocta in vino tritaque inlita. Intertrigines negat fieri Cato apsinthium Ponticum secum habentibus; IX. alii adiciunt et puleium quod, si ieiunus quis legerit si post se adliget, inguinis dolores prohibet aut sedat coeptos.

59. Inguinalis quam quidam argemonem vocant passim in 92
vepribus nascens ut prosit in manu tantum habenda est.

60. Panos sanat panaces ex melle, plantago cum sale, quinquefolium, persolatae radix ut in strumis, item damasonium, verbascum cum sua radice tunsum, vino adpersum folioque involutum et ita in cinere calefactum ut inponatur calidum. Experti adfirmavere plurimum referre, si virgo inponat nuda 93
ieiuna ieiuno et manu supina tangens dicat: „negat Apollo pestem posse crescere cui nuda virgo restinguat”, atque ita retrorsa manu ter dicat totiensque despuant ambo. Medetur et radix mandragorae ex aqua, radice scammoniae decoctum

VRTad. cum, βγ. — *quinquefolium*, a. — *sedem*, d. *sedeam*, Ra. *sed eam*, V. — *conversam*, VR¹d. *calumniam conversam*, a. *calumniam*, R². *eversa*, θK. *eversam*, γ. Ceterum v. Dioscor. 3, 193., qui ἑδραν προκισσοῦσαν dicit. — *anagallidum*, θVRTadr. *anagallis*, β. — *procidentiam*, θVRKd. *procedentiam*, a. *procidentia*, β. — *sedes*, a: — *prurit*, V²a.

§ 91. *Cotyledon*, VR. — *curuat*, a. — *tritaque*, θ. *trita*, a. *trita atque*, Td. *tritaque et*, VRβγ. — *necat*, a. — Cato de re rust. 159. — *siccum*, K. — *si ieiunus quis*, V. *ieiunus quis*, R. *quo die unus quis*, a. *ieiunus quis*, d. *ieiunus qui*, βγ. — *post se*; pro his vv. habent posset Rad, possit V. — *prohibent et sedant*, a.

§ 92. *Inguinalis*, θVRTd. *Inguibus*, a. *Inguinaria*, β. — *argemonem*, d. *argemon*, R²a. *argemonio*, θVR¹. *argemonion*, T. De integritate primorum verborum dubitat Pint. — *prosit*, VRa. *prosit inguinibus*, dβγ. — *mano*, VR¹. — *tantum*, R²a. *lanium*, VR¹d. — *habenda est*, VRa. *habenda*, Td. — *ex melle*, VRTd. *cum melle*, aβγ. — *quinquefolium*, a. — *persollae*, R²a d (optimus liber ap. Salmas. de hyle p. 51. b. G., qui probat). *persolae*, VR¹. — *ut in*, R²a d (optimus liber Salmas.) *aut*, VR¹T. *ut et*, K. — *strumas*, K. — *calidum*, R²a. Omitt. VR¹d.

§ 93. *unda*, V. — *ieiuno*, a d (codex Ursini ad Varr. de re rust. I. 2, 27.) Omitt. θVRT. — *negat*, Vd (cod. Ursini). *necat*, a. *dicat*, R². Omitt. R¹. — *cui*, VRTad (cod. Ursini). *quam*, β. — *retrorsa*, VRa (cod. Ursini). *retorsa*, Tdr. *retorta*, Dalec. — *dispuant*, V. — *mandragora*, a.

cum melle, sideritis cum adipe vetere contusa, marrubium cum axungia vetere vel Chrysippios cum ficis pinguibus; et haec ab inventore habet nomen.

X. 61. Venerem in totum adimit, ut diximus, nymphaea⁹⁴ heraclia, eadem semel pota in xl dies, insomnia quoque veneris a ieiuno pota et in cibo sumpta; inlita quoque radix genitalibus inhihet non solum venerem sed et adfluentiam geniturae; ob id corpus alere vocemque dicitur. Adpetentiam veneris facit radix e xiphio superior data potu in vino, item quam crethmon agrion appellant, ormenos agrios cum polenta contritus.

62. Sed inter pauca mirabilis est orchis herba sive sera-⁹⁵pias foliis porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice testiculis simili, ita ut maior sive, ut aliqui dicunt, durior ex aqua pota excitet libidinem, minor sive mollior, e lacte caprino inhibeat. Quidam folio scillas esse dicunt levio-⁹⁶re ac minore, caule spinoso; radices sanant oris ulcera, thoracis pituitas; alvom sistunt e vino potae. Concitatricem vim habet satyrion; duo eius genera: una longioribus foliis quam oleae, caule quattuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis testium alternis annis intumescente ac resi-

vetere, VRTad. veteri, β . — contusa marrubium (marruvium, R. marrubium, θ . mauruvium, V) cum axungia vetere, θ VRTd. Omitt. a $\beta\gamma$. — Chrysippios, θ VR. Chrysippius, T. Chrysippos, a. Chrysippea, d $\beta\gamma$.

§ 94. diximus 25, 75. — nymphaea, R. nymphaeae, Vd. — eracliam, a. — eadem, om. Dalec. — affluentia, a. afluentiam, V. — alere, R²a. habere, θ VR¹d. — e, om. a. — potui, d. — cremnon, θ VRad. — acrion, ad. — appellant, VRad. appellant et, $\beta\gamma$. — ormenos agrios, θ VRad. hormion agrum, K. horminos agrios, $\beta\gamma$. — contritus, θ VRad. contritum, K. contrita, $\beta\gamma$.

§ 95. mirabilis, VR¹d. milias, R². milia, a. — horchis, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 131. 132. — serapias, Dioscor. 3, 132. serapius, VR. serapis, a. sarapis, d. Multa in his verbis transponit Dalec. — durior; pro h. v. habent tenuior θ VTad, tenuior, R. — excitat, a. — levio-⁹⁶re ac minore, θ VRad. laeviori ac minori, β . Ceterum haec sunt sumpta ex Theophr. hist. plant. IX. 18, 3. — radices, θ Rar. radice, Vd. eiusque radices, $\beta\gamma$. — et thoracis, K. — e vino, a. et vino, VRd.

§ 96. habent, V. — ut satyrion, K. Magnam in his vv. esse corruptelam Pintian. perspexit, qui e scriptura vulgata a Plinio duo orchidis genera cum duobus satyrii generibus confundi monet; infra demum § 97 seqq. de satyrio agitur. Duce partim codice V legendum puto: radices — alvom sistunt e vino potae, concitatricem vim habent (ita V). Duo eius genera, omisso substantivo satyrion, quod ex loco paulo inferiore satyrios orchis huc est translatum. Ita si scribitur, per hanc sectionem modo de orchidis generibus agitur. — una, Rd. Omitt. Va. — intumescente, VR²a. intumescuntur, R¹. intumescite

dente. Altera satyrios orchis cognominatur et feminam esse creditam; distinguitur internodiis et ramosiore frutice, radice fascini; nascitur fere iuxta mare. Haec tumores et vitia partium earum cum polenta inlita sedat vel per se trita; superioris radix in lacte ovis colonicae data nervos intendit, eadem ex aqua remittit.

63. Graeci satyrion foliis lili rubris, minoribus et tribus 97 non amplius e terra exeuntibus tradunt, caule levi, cubitali, nudo, radice gemina cuius inferior pars et maior maris gignat, superior ac minor feminas. Et aliud genus satyri erythraicon appellant, semine viticis maiore, levi, duro; radice cortice rufo intus album includi, sapore subdulce, fere in montuosis inveniri; venerem etiamsi omnino manu teneatur radix sti- 98 mulare, magis adeo si bibatur in vino austero; arietibus quoque et hircis segnioribus in potu dari et a Sarmata equis ob adsidium laborem pigrioribus in coitu, quod vitium pro- sedamum vocant; restinguit vim eius aqua mulsa aut lactuca sumpta. In totum quidem Graeci, cum concitationem hanc 99 volunt significare, satyrion appellant sic et crataegin cognominantes et thelygonon et arrenogonon quarum semen testium simile est. Tithymali quoque ramorum medullam habentes ad

ea, Td γ. — *Alteria*, a. — *satyrios*, Θ V R T d. *saturios*, a. *satyrion*, β. Pro vv. *satyrios orchis* Pint. *cynosorchis* coniecit. — *feminam*, Θ V R d. *femina*, β γ. — *creditam*, V R d. *creditā*, a. *creditur*, β γ. — *adstinguitur*, a. — *fascini*, Θ V R d. *fascinis*, a. *fascinis utili*, β γ. — *earum*, Θ V R T d. *erum*, a. *earum erumpentia*, β. At v. Ian. in nunt. litter. Monac. 1836. no. 167. p. 291. — *inlita*, om. R¹. — *trita*, V R (ubi tamen puncta sunt supposita). *illita*, T d. Neutrum habent a γ. — *superiori*, a. — *quoque radiz*, Dalec. — *in lacte ovino data*, r.

§ 97. lii, R. Ceterum v. Dioscor. 3, 133. 134. — *rubris*, Pint. V R¹ d. *rubri*, R² a β γ. — *Et*, V R d. *Est*, Θ. — *aliut*, V. — *siriery*, a. — *erythraicon*, Dioscor. *erythrecon*, R² d. *therythrecon*, V. *terythecon*, R¹. *threcon*, a. — *semine*, V R d. *se semine*, a. — *urticis*, T d. — *duro*, V² R² K a d. *daro*, V¹ R¹. *durae*, β γ. — *rufo*, V R¹ T d. *ruffo*, Θ. *rubo*, R² a. *rubro*, β γ. — *album*, a. — *subdulce*, R a d. *sed dulce*, V¹. *sebdulce*, V². — *fertur*, a. — *montuosis*, V R d. *montosis*, a β.

§ 98. *stimulare*, ita nos scripsimus. *stimulari*, V R a d β γ. *stimulat*, r. — *magis adeo*, K, quod recte probat Hand. Tursell. 1, 147. *adeo*, V R a d β γ. — *senioribus*, a. — *Sarmata equis*, V d. *Sarmate quis*, R a. *Sarmatis equis*, β γ. — *coito*, V¹. — *restinguit vim eius*, V R a d. *vim eius restinguit*, β γ.

§ 99. *significari*, r. — *crataegin*, Hard. tacite, R. *crategin*, a β. *cratacin*, V d. *crataegon*, Salmas. exerc. p. 190. b. D. *crataegonon*, Bodae. et Schneider. ad Theophr. hist. plant. IX. 18. 6. — *cognominant*, T d cum rasura post h. γ. in hoc codice. — *thelygonon*, Θ R² T. *teliquo non*, a. *theligon*, V R¹ d. — *et arrenogonon*, Dalec. *et arregonon*, V R T d. *et arthegonon*, Θ. Omitt. a β. — *testium*, R a. *testilium*, V. *testilium*, d. — *Tithymalli*, V a.

venerem prouiores fieri dicuntur. Prodigiosa sunt quae circa hoc tradit Theophrastus auctor alioqui gravis, septuageno coitu durasse libidinem contactu herbae cuiusdam cuius nomen genusque non posuit.

64. Sideritis adalligata varices minuit et sine dolore praestat. 100

Podagrae morbus rarior solebat esse non modo patrum avorumque memoria verum etiam nostra, peregrinus et ipse; nam si Italiae fuisset antiquitus, Latinum nomen invenisset; insanabilis non est credendus, quippe quoniam et in multis sponte desiit et in pluribus cura. Medentur radices panacis cum uva passa, sucus hyoscyami cum farina vel semen, scordion ex aceto, iberis uti dictum est, verbenaca cum axungia trita, cyclamini radix cuius decoctum et pernionibus. Podagras refrigerat radix e xiphio, semen e psyllio, cicuta 101 cum lithargyro aut axungia, aizoum in primo inpetu podagrae rubentis hoc est calidae; utrilibet vero convenit erigeron cum axungia, plantaginis folia trita addito sale modico, argemonia tunsae ex melle. Medetur et verbenaca inlita aut si pedes in aqua macerentur in qua decocta sit; 65. et 102 lappago similis anagallidi, nisi esset ramosior ac pluribus foliis aspera, rugosa, asperioris suci, gravis odoris; quae talis est mollugo vocatur, similis sed asperioribus foliis aspe-

trahit, *Θ* V T a d r. tradidit, R β γ. — Theophrastus hist. plant. IX. 18, 9. — aliqui, V a. — cuiusdam, R d. Omitt. V a. — genusque, *Θ* V R T d. que, a. speciesque, β.

§ 100. praestat, V R a d. persanat, *Θ* γ. — Podagrae morbus; ab his vv. novum caput exordiantur *Θ* K. — etiam, V R a. et, d. — in multis, *Θ* V R T d. Omitt. a β. — desiit, a d. desit, V R (ex corr.) T. desinit, K. — cura, R a. curia, V d. curatur, K. — Medetur, V R. — radices panacis, R. radices panacis, V. radices panacis, a. panacis radices, d β γ. — cum farina sesamiae, K. — iberis, V a. — dictum, R. dicta, a d. dic^{ta}, V (una post c littera erasa). Ceterum v. 25, 88. — cydaminis, V. — et, R² a d. et in, *Θ* V R¹. — pernionibus, V R a d. pernionibus prodest, β γ.

§ 101. ex phio, V. — semen e psyllio, R². semine psillion, a. semen psyllio, V R¹ d. — lithargyro, R² d. lithargyro, R¹. lithargyro, V. lithargyro, a. — aut, V R² a d. ut, R¹. — absungia aizoum imprimo, a. — calida, V d. — addita, a. — modice, a. — argemone, K r. — verbenacam, R. — in aqua macerentur, V R d. macerentur in aqua, *Θ* T γ. macerentur, β. — in aliqua, a. — in qua decocta sit, *Θ* V R T d. decocta sit, a. illita ad pedes in aqua decocta, r¹. illita pedibus in aqua decocta, K r². in eius decocto, β.

§ 102. lappazo, V R¹ d. — anagallidis nisi esset, R d. anagallid nisi esset, a. agallidinis jessetur, V. — aspera — suci, omitt. V R a d. — gravis, d. gravi, V R. Om. a. — odoris — asperugo; su, om. a. — sed, R (codd. Gel.) et, V d. — et sucus, V R a d. succus expressus, β γ. — pondere, d. ponderis, V² R (ex corr.) a.

rago; superioris et sucus pondere X I in vini duobus cyathis cotidie sumitur.

66. Praecipue vero liberat eo malo phycos thalassion id 103
est fucus marinus, lactucae similis, qui conchyliis substernitur, non podagrae modo sed omnibus articulorum morbis inpositus priusquam exarefiat. Tria autem genera eius: latum et alterum longius, quadamtenus rubens, tertium crispis foliis, quo in Creta vestis tingunt, omnia eiusdem usus. Nican- 104
der ea et adversus serpentis in vino dedit. Salutare est et semen eius herbae quam psyllion nominavimus madefactum aqua, admixtis in heminam seminis resinae Colophoniae co-
clearibus duobus, turis uno. Laudantur et mandragorae folia cum polenta tunsa. XI. Talis vero tumentibus limus aqua-
ticus cum oleo subactus mire prodest, articulis sucus e centa-
taurio minore, idem nervis utilissimus; item centauris; Vet- 105
tonica nervis discurrentibus per scapulas, umeris, spinae, lumbis pota ut in iocinere; articulis quinquefolium inpositum, mandragorae folia cum polenta vel radix recens tunsa cum cucumere silvestri vel decocta in aqua; digitorum in pedibus rimis polypodi radix, articulis sucus hyoscyami cum axungia, amomon suco decocto, item centunculus decocta vel muscus recens ex aqua obligatus donec inarescat, item

Om. V¹. — X I, ita nos scripsimus. XI, VRad. XI denariorum, βγ. — vini, R²a. vino, ΘVR¹d. — duobus cyathis, VRad. cyathis duobus, βγ.

§ 103. eo malo phycos, a. eo malo poechos, R. eum alopoechos, V. eum alopechos, d. Ceterum v. Dioscor. 4, 98. — thalassion, a. — conciliis, V. conchis insternitur, Schneider. ad Theophr. T. II. p. 485. ex codice, ut ait, Thuaneo, qui a nemine commemoratur; sed habet hanc lectionem iam margo Dalec., ductam ex Theophrast. hist. plant. IV. 6, 6: φύεται ἐπὶ τῶν ὀστρούων καὶ ἐπὶ τῶν λίθων. — morbis, VR²d. modis, R¹. orbis, a. — exarefiat, R²d. exharefiat, a. arefiat, VT. erefiat, R¹. — Tria, VRd. Iri, a. — eius genera, a. — longum, a. — quadam elenus, Va. — tingunt, ΘVRTad. tinguntur, β.

§ 104. Nicaner theriac. 845., ubi v. Schneider. — nominavimus, ΘVR¹T. appellavimus, R²a d βγ; v. 25, 140. — medefactum, V. madeaque factum, a. — seminam, a. — turis, R²a. puris, VR¹d. — limus, VRd. liquis, a. — subactus, R¹. — e, R²a d. et, VR¹.

§ 105. pota, VRd. posita, a. r. imposita, Dalec. — ut in iocinere, VRad. et iocineri, K. — inpositis, a. positis, VRd. — recens, om. T. — tusum, d. — digitorum in pedibus, R²K (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 164.) digitorum inde pedibus, ΘVR¹Td. cubitorum in pedibus, a. cubitorum ac pedum, β. cubitorum ad marg. habet R. — amomon suco, Vd. amomi suco, R. amomon sucus, a. amomi succus cum, βγ. — decocto, VRa²d. decocta, a¹. — obligatus, ΘVRTadr. obligatur, β.

lappae boariae radix e vino pota. Cyclaminos decocta in 106
aqua perniunculos curat omniaque alia frigoris vitia, per-
niunculos et cotyledon cum axungia, folia ex batrachio, epi-
thymi sucus. Clavom pedum extrahit ladanum cum castoreo,
verbenaca ex vino.

67. Nunc peractis malis quae membratim sentiuntur dice- 107
mus de his quae totis corporibus grassantur. Remedia autem
haec communia inveniuntur: ante omnis potandam dodeca-
theum, de qua diximus, deinde panacis omnium generum ra-
dices, peculiariter longinquis morbis et semen interaneorum
vitiis, ad omnis vero dolores corporis sucum e scordio, item
Vettonicae quae pota colorem plumbeum corporis privatim
emendat, gratiorem reducit.

68. Geranion aliqui myrrin, alii myrtida appellant; similis 108
est cicutae, minutioribus foliis et caule brevior, rotunda, sa-
poris et odoris iucundi. Nostri sic eam tradunt, Graeci foliis
paulo candidioribus quam malvae, caulibus tenuibus, pilosis,
ramosam ex intervallis binum palmorum et in his foliis inter
quae in cacuminibus capitula sint gruum. Alterum genus 109
foliis anemones, divisuris longioribus, radice mali modo ro-
tunda, dulci, reficientibus se ab inbecillitate utilissima; et
fere talis vera est. Bibitur contra phthisis drachma in cya-

§ 106. *Cyclaminos* — folia ex batrachio, VRd prorsus uti in $\beta\gamma$, nisi quod β
perniunculos curat et cotyledon cum axungia habet, quod verbum curat illi ipsi
codd. omittunt. *Cyclaminos decocta in aqua perniunculos et cotyledon cum axungia*,
folia curat omniaque alia frigoris vitia perniunculos et cotyledon cum axungia folia
ex batrachio, a. *Cyclaminos decocta in aqua perniunculos et cotyledon cum axungia*
folio curat omniaque alia frigoris vitia ex batrachio, $\delta\theta\rho$. *Cyclaminos et cotyledon*
cum axungia folia curat omniaque alia frigoris vitia ex batrachio, ϕ . — Clavom,
VRd. Clavos, R²a $\beta\gamma$.

§ 107. *sentiuntur*, omitt. R¹d. — *crassantur*, R. — *inveniuntur*, Td. *inve-*
niunt, θ VR¹. *invenio*, R²a $\beta\gamma$. — *potandam*, r. *potanda*, a. *potan*, V (post n
una littera erasa) R². *potu*, R¹. *potam*, $\delta\beta$. — *diximus* 25, 28. — *dein*, d. —
interaneorum, a¹. — *dolores corporis*, Vd. *corporis dolores*, R $\beta\gamma$. — *e*, R²a.
Omitt. VR¹d. — *quae*, Ra. *qua*, Vd. *aqua*, T. — *gratiorem*, VRd. *gratio-*
remque, $\beta\gamma$. — *reddiit*, K.

§ 108. *Generanion*, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 121. — *myrrin*, a. *myrin*, R².
myren, VR¹d. Vulgatam tuetur Dioscor. 4, 114. — *alii*, a. *aut*, θ VRTd. —
myrtida, Hard. ex indice libri primi, ubi VRa *myrtis* habent. *myrtidan*, VRady.
myrtidam, T. *myrrhidam*, θ . *myrrhida*, K. *merthryda*, β . *mertryga*, Pint.
minutioribus foliis, VRad. *foliis minutioribus*, $\beta\gamma$. — *brevior rotunda*, θ VRTad.
breviore rotunda, β . — *paulo candidioribus*, VRad. *candidioribus paulo*, $\beta\gamma$. —
caule, a¹. — *trium*, r. — *in his*, VRad. *his*, K. — *foliis*, ad. *folia*, VR. —
quae in, VRd. *quin*, a. — *sunt*, K.

§ 109. *mali*, V. — *reficientibus*, a. — *utilissimi*, d. — *rara*, K. — *phthisis*,

this vini tribus bis die, item contra inflationes; et cruda idem praestat; sucus radicis auribus medetur, opisthotonis semen drachmis quattuor cum pipere et murra potum. Phthisim sanat et plantaginis sucus si bibatur, et ipsa decocta; in cibo cum sale et oleo a somno matutino refrigerat; eadem 110 datur iis quos atrophos vocant interpositis diebus, Vettonica vero phthisicis ecligmate cum melle fabae magnitudine, agaricum potum obolis duobus in passo vel daucon cum centauro maiore in vino. Phagedaenis, quod nomen sine modo esurientium est, alias ulcerum, tithymali medentur cum sesamis sumpti.

69. Inter mala universi corporis vigiliae sunt plerisque. 111 Harum remedio monstratur panaces, clymenos, aristolochia et odore et peruncto capite, aizoum sive sedum si involutum panno nigro ignorantis pulvino subiciatur, et onotheras sive onear hilaritatem adferens in vino, amygdalae folio, flore roseo, fruticosa, longa radice et cum siccata est vinum olente; haec in potu data feras quoque mitigat. Cruditates quae 112 nausiam faciunt digerit Vettonica pota, eadem a cena concoctionem facit in oxymelitis cyathis tribus drachmae pondere et crapulam discutit, item agaricum post cibum in aqua

Rd. *pehis*, V. *ptisicis*, a. *phthisin*, βγ. — *cyathis vini*, VRad. *vini cyathis*, βγ. — *opisthotonis*, ΘVR. *episthotoni*, a. *opisthotonicis*, βγ. — *drachmas*, VR. — *Phthisim*, R²a. *Phthisis*, VR¹d.

§ 110. *cum sale*, codd. Gel. et *sale*, VRad. *decocto cibo sumpta cum sale et oleo*, K¹. *decoctam in vino cum sale*, K². — a, VRKad. et a, βγ. — *iis*, V. *his*, Radβγ. — *vero*, VR¹Td. *caro*, R²a. Om. β. — *eligmate*, VRa. — *obolis duobus*, VRd. *duobus obolis*, aβγ. — *daucon*, V. *dauco*, a. *daucum*, Rd. — *centauro*, ΘVRd. *centauro*, a. *centaureo*, β. — *sine*, VRad. *sinuum*, K. — *esurientium*, ΘVRTad. *exedentium*, β. — *est*, Θ. *est et*, VRadβγ. — *alias*, R²a. *alia*, ΘVR¹d. — *medetur*, VR¹. — *sesamis*, VRd. *sesami*, a. *sesamio*, r. *sesamino*, Dalec.

§ 111. *universi*, VRd. *universis*, a. *universa*, r. — *clymenus*, d. — *et odore*, V. *odore*, Rad. — *aizoum*, Rad. *alzoum*, V. *aeizoum*, β. — *onotheras*, codd. Salmas. de hyle p. 31. b. C. *onothera*, Dalec. R (et codd. indicis libri primi). *honoothera*, Vad. *oenothera*, β. *oenotheras*, Barbar. ex Theophr. hist. plant. IX, 19, 1. At Plinius secutus est eosdem quos Dioscor. 4, 116. fontes. — *onear*, a (codd. optimi in indice libri primi). *oneari*, R. *onearim*, Vd. *onuris*, Barbar. ex Dioscor. βγ. — *laritatem*, V¹. — *affert*, K. — *amygdalae*, ita nos scripsimus. *amygdalice*, Rad. *amygdaliace*, V. *amygdalino est*, r. *amygdalaceo*, βγ. *φύλλα ἔχων ἀμυγδαλῆ παραπλήσια*, Dioscor. τὸ μὲν φύλλον ὁμοιον ἀμυγδαλῇ, Theophr. — *roseo*, ΘVRd. *rosaceo*, aβ. — *unum olentae*, V. — *hac*, a.

§ 112. *digerit*, R. *digerunt*, Vad. — *pota eadem*, VRd. *eadem pota*, aβγ. — *a cena*, VRd. *machena*, a. — *concoctionum*, a. — *facti*, Va. — *olymelitis*, Vd. — *cibum*, ΘVRTad. *cibos*, β.

PLIN. IV.

calida potum. Paralytim Vettonica sanare dicitur, item iberis, ut dictum est; eadem et torpentibus membris prodest, item argemonia omnia quae secari periclitentur discutiendo.

70. Comitialis sanant panaces quam Heraclion diximus 113 radice pota cum coagulo vituli marini ita ut sint panacis tres partes, plantago pota, Vettonica in oxymelitis drachma vel agaricon obolis tribus, folia quinquefoli ex aqua; sanat et archezostis sed anno pota; sanat et baccaris radix arida in pulverem contrita cyathis tribus cum coriandri uno in aqua calida; et centunculus trita in aceto aut melle aut in aqua 114 calida, verbenaca ex vino pota, hysopi bacae ternae contritae et in aqua potae diebus xvi, peucedanum cum coagulo vituli marini aequis portionibus potum, quinquefoli contrita folia ex vino et sumpta diebus xxx; Vettonicae farina pondere X m cum aceti scillitici cyatho, mellis Attici uncia, scammonium obolis duobus cum castorei drachmis quattuor.

71. Febris frigidas leviores facit agaricum potum in calida 115 aqua, tertianas sideritis cum oleo, item ladanum quod in segetibus nascitur contunsum, plantago ex aqua mulsa duabus horis ante accessionem pota binis drachmis vel sucus radicis madefactae vel tunsae vel ipsa radix trita in aqua ferro calfacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquae

dictum est 25, 88. — quae, R. quaeque, V ad. — secari periclitentur, V Rad. periclitentur secari, βγ.

§ 113. sanant, Ra. sanantur, V d. At vulgata utcumque retinenda propter vv. plantago pota; passivum h. l. ortum ex verbis radice pota et panacis, de quo v. statim. — panaces, ita nos scripsimus. panacis, V Rad βγ. — quam, om. R¹. — Heraclion, V Rad. Heraciam, β. Heracleam, Dalec. — diximus 25, 32. — radice pota, V R d. radices pota, a. radices potae, βγ. — Vettonica, V Rad. Vettonicae, βγ. — oxymelitis, R² a. oxymeliti, θ R¹ d. oxymelite, βγ. — agaricon, ita nos scripsimus. agarico, θ V R¹ d. agarici, R² a. agaricum, βγ. — sanat et archezostis — pota, om. a. — anno, V R T d. cum ammineo, β. — baccaris, V. — coriandri, V T ad. coriendri, R. coriandro, β. — uno in aqua, R² T ad. in aqua uno, V R¹. in aqua, β.

§ 114. et centunculus — calida, a. et centunculis — calida, V R². Omitt. R¹ d. — aceto, V. — hederæ vel hippoglossi vel hysopi fascies terni contriti et in aqua poti, Dalec. — contrita, a. — et in, V R² ad. in, R¹. — equa, R¹. — epotae, V. — XVI, V Rad. IIII, T. — quinquefoli, R² ad (codd. Gel.) quinquefolio, R¹. quingifolio, V. — et sumpta, θ V R¹ T d. pota, R² a βγ. — XXX, θ. XXXI, V R ad βγ. Illud confirmat Dioscor. 4, 42: ἀρχῆς δὲ καὶ ἐπιληψίας πινόμενα (φύλλα πενταφύλλου) ἀνὰ φύλλων ἅ ἐφ' ἡμέρας ἅ. — farina, d (codd. Gel.) farinam, V R. In V R post h. v. erasa una littera. — ponderare, d (codd. Gel.) ponderat, a. ponderis, V² R². Omitt. V¹ R¹. — aceti scillitici, ad (codd. Gel.) aceto scillitici, V R². aceto scilliti, θ R¹. — scammonium, a.

dedere; eadem in quartanis quaternae fecerunt. Bugloss¹¹⁶ inarescente, si quis medullam e caule eximat dicatque ad quem liberandum febris id faciat et adliget ei septem folia ante accessionem, aiunt febris liberari; item Vettonicae drachmam in aquae mulsae cyathis tribus vel agaricum, maxime in his febribus quae cum horrore veniant. Quinquifolia folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura ceteris, alii omnibus tris obolos cum pipere ex aqua mulsae. Verbenaca quidem et iumentorum febribus in vino medetur;¹¹⁷ sed in tertianis a tertio geniculo incisa, quartanis a quarto. Bibitur et semen hyperici utriusque in quartanis et horroribus, Vettonicae farina quae omnis horrores coercoet, item panaces adeo excafactoria natura ut per nivem ituris bibere id perunguique eo praecipiant; et aristolochia perfrictionibus resistit.

72. Phreneticos somnus sanat qui contingit peucedano ex¹¹⁸ aceto capiti infuso, anagallidum succo; e diverso lethargicos excitare labor est, hoc praestante, ut perhibent, ex aceto naribus tactis peucedani succo. Contra insanias Vettonica bibitur; carbunculos rumpit panaces, sanat Vettonicae farina ex aqua aut brassica cum ture frequenti potu calidae vel e car-

§ 115. *frigidus*, VRa². *frigidis*, a¹. *rigidas*, Td. — *livores*, R¹. — *cum oleo*; pro his vv. habent *oleacum* VR, *oleacu* a, *oleacii* d, *oleacei* T. — *ante*, VR²a. Omitt. ΘR¹d. — *accessionem*, R²a. *accessiones*, VR¹d. *accessione*, Θ. — *ma-
daefactae*, V. — *tusse*, R. — *ipse*, a. — *calfacta*, VRad. *calefacta*, β. — *ra-
dicis*, VR. — *eadem*, ΘVBTad. *iidem*, βγ. *iidemque*, r. *idemque*, Pint. — *quaternae*, Pint. *quaterna*, ΘVTad. *et quaternas*, Rγ. *quartanas*, β. — *fecere*, T. *dederunt*, K.

§ 116. *inarescentes quis*, a. — *e*, R²a. *ex*, d. *et*, VR¹. — *exprimat*, R²a. — *dicatque ad quem*, VR¹d. *dicat atque*, R²a. — *febris*, VRad. *febre*, β. — *fa-
ciunt*, a. — *ei*, R²ad. *et*, VR¹. — *febris*, VRad. *a febre*, β. — *drachma*, K. — *agarico*, K. — *errore*, R. — *veniant*, ΘVBTad. *veniunt*, β. — *tertianis
dedere*, om. a. — *quaterna quartanis*, VRd. *quaternis*, a. — *ceu plura*, r. — *alii*, Rd. *alii*, V¹a. *alii*, V²T. — *hominibus*, a. — *tres obolos*, ΘVBTd. *III obols*, a. *obols tribus*, β.

§ 117. *tertio*, V. — *quaternis*, a. — *hyberi*, a. — *quaternis*, a. — *farine*, a. — *adeo*, d. *ideo*, VRa. — *excafactoria*, d. *excalefactoria*, VR. *ex aqua uel
facalfactoria*, a. — *ut*, VRd. *et*, a. — *ibere*, a. — *perunguique*, Ra. *perun-
giquae*, ΘVTd. *ac perungi*, β. — *aristolochia*, a uti saepe.

§ 118. *somnos*, a. — *contingit*, R²a. *continget*, VR¹d. — *et anagallidum*, Dalec. — *et diverso*, R¹. — *lethargicos*, Vad. *solet hargicos*, R. — *excitari*, a. — *praestante ut perhibent*, codd. Gel. *praestante ut pbeum a. praestante ut pbeu*, R². *praestante euphorbeum*, ΘVBTd. — *tactis*, a (codd. Gel.) *tractis*, VRTd. — *succo*, a (codd. Gel.) *sucus*, VRd. — *bettonica*, V. *betonica*, Θ. — *aut*, VR²ad. *ut*, R¹. — *cum*, om. R.

bone in conspectu restincto, favilla digito sublata et inlita vel plantago tunsa.

73. Tithymalus characites hydropicos sanat, panaces, plantago in cibo, cum prius panem siccum comederint sine potu, Vettonica drachmis duabus in duobus cyathis vini aut mulsi, vel agaricum vel semen lonchitidis duabus lingulis ex aqua potum, psyllion ex vino, anagallidum sucus, cotyledonis radix e mulso, ebuli recentis radix excussa tantum nec conluta, quod duo digiti comprehendant, ex vini veteris caldi hemina, trifoli radix drachmis duabus in vino, tithymalum platyphylion cognomine, semen hyperici quod caros appellatur; acte, quam esse ebulum putant quidam, radice contrita in vini cyathis tribus, si febris absit, vel semine ex vino nigro, item verbenaca fasciculo manus plenae in aqua decocta ad dimidias; praecipue tamen chamaeactes sucus aptissimus creditur. Eruptiones pituitae emendant plantago, cyclamini radix e melle; ebuli folia trita e vetere vino inposita etiam boam sanant id est rubentis papulas, pruriginem sucus strychni inlitus.

74. Igni sacro inedentur aizoum, folia trita cicutae, mandragorae radix, — secatur in asses ut cucumis primumque super mustum suspenditur, mox in fumo, dein tunditur e vino

conspecto, V¹T. carbone sponte, Pint. — restincto, VRTad. exstinoto, β. — plantago tunsa, om. a.

§ 119. Tithymalus — panaces, om. a. — characites, VRd. characias, Pint. γ. — panacis, P aptud Ian. obs. crit. p. 27. phanacis, VRd. Om. γ. De vino panacite ait Dioscor. 5, 72: ὑδρωμικτοῖς καὶ θηριόδητοις ἀρμόζει. — siccum, ΘVRTadr. succum, β. — comederint, VRTdr. ederint, Θaβγ. — Vettonica, a. — lingulis, Dalec. — psyllion, ΘVRad. psyllium, β. — cotolenodis, R. cotoleodo is, V¹. — quod, ΘVRTd. quē, a. quantum, β. — duogiti, V. — caldi, ΘVa. calidi, Rdβγ. — emina, a. — in vino, ΘVRTad. ex vino, βγ. — caros, ΘVRTad. coris, βγ. corion, Pint.

§ 120. acte quam, VRd. am et equam, a. chamaeacte quam quidem, K. — esse ebulum putant quidam, VRad. quidam esse ebulum putant, βγ. — in aqua decocta, Vd. decocta in aqua, aβγ. decocta, R. — chamaeactes, ΘR. chameactes, V¹. chameleactes, V². chamele. . actes, chamaeacte, d. chamaeactae, β. — pituita, a. — e melle, ΘVRTd. cum melle, β. Item melle, a. — trita, ΘVBd. trite, a. contrita, β. — e, R². et e, βγ. Omitt. VR'ad. — rupentes, R¹. — strychni, Ra. trychni, Vd. — inlitus, om. R¹.

§ 121. sacrum, R¹. — inedentur, Vd. medetur, Raβγ. — aizoum, β. — secatur, Murbae. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 65. siccatur, VRTadβ. — in asses, VRK'd (Murbac.) masses, T. in arses, Θ. in has res, ar. in aere, β. in hanc rem et cucumis, K². in aere ut et cucumis, K³. τέμνουσι δὲ (ἐκ τῆς ρίζης τοῦ μανδραγόρου) τροχίλους ὥσπερ βαφανίδος, Theophr. hist. plant. IX.

aut aceto; prodest et vino myrteo fovere, — mentae sextans, vivi sulphuris uncia ex aceto simul trita, fuligo ex aceto. Ignis sacri plura sunt genera inter quae medium hominem ambiens qui zoster vocatur et enecat si cinxit; medetur plantago cum creta Cimolia et peristereos per se, radix persolatae; aliis quae serpunt cotyledonis radix cum mulso, aizoum, sucus e linozosti ex aceto.

XII. 75. Radix polypodi inlita luxatis medetur, dolorem- 122 que et tumores tollunt semen psylli, folia plantaginis trita sale modice addito, verbasci semen ex vino decoctum contritum, cicuta cum axungia. Folia ephemeris tuberibus tumoribusque inlinantur quae etiamtum discuti possunt.

76. Morbum regium in oculis praecipue mirari est, tenui- 123 tatem etiam densitatemque tunicularum felle subeunte. Hippocrates a septimo die in febris mortiferum signum esse dicit, nos scimus vixisse aliquos etiam ab hac desperatione; fit vero et citra febris expugnaturque centaurio maiore ut diximus poto, Vettonica, agarici obolis tribus ex vini veteris cyathis, item verbenacae folio obolis tribus ex vini calidi hemina quatrinduo; sed celerrime quinquefolii sucus medetur 124 tribus cyathis potus cum sale et melle; cyclamini radix dra-

9, 1. — *primumque*. Θ VRTad (Murbac.) *primoque*, $\beta\gamma$. — *fumo*, R²a. *fumum*, VR¹Td. — *tunditur e*, Θ Td. *tuditur*, V. *tunditur in*, Ra (Murbac.) $\beta\gamma$. — *myrteo*, VRa²d. *myrreo*, a¹. *myrtico*, Θ . — *mentes exstans*, a. — *sulphuris*, a. — *unciae*, R. — *simul trita*, *fuligo ex aceto*, om. a. — *vocatur*, Θ VRadr. *appellatur*, $\beta\gamma$. — *enecat*, R²a. *necat*, Θ VR¹d. — *si cinxit*, R²d. *si cinz*, a. *sic*. XII, V. *sic* XI, R¹. *si cinzerit*, $\beta\gamma$. — *peristeeos*, R¹. — *persolutae*, a¹. — *qua*, a. — *cotyledonis*, V. — *aizoum*, a. — *e linozosti*, Θ VRTad. *linozostis*, $\beta\gamma$.

§ 122. *medetur*, Ra. *medentur*, Vd. — *doloremque et tot tumores*, a. — *psylli*, Va. *psyllii*, Rd $\beta\gamma$. — *trita*, Θ VRTd. *citra*, a. *tusa*, $\beta\gamma$. — *modice*, Θ Va. *modico*, Rd $\beta\gamma$. — *ex*, R²ad. Omitt. VR¹. — *contritum*, R²ad. *tritum*, VR¹. — *et contritum*, $\beta\gamma$. — *tuberibus tumoribusque*, ad. *tuberibus tumoribus*, VR. *uberum tumoribus*, r. At v. Dioscor. 4, 85. — *etiamtum*, a. *et tantum*, Θ V. *etiamtum*, Rd $\beta\gamma$.

§ 123. *praecipue*, om. Θ . — *etiam*, Θ VRT. *illam*, ad $\beta\gamma$. Scripsit Plin. *etiam illam* i. e. non modo ceteram corporis cutem, sed etiam illam rell. — *tunicularum*, Ra. *tenicularum*, V. *tunicarum*, d $\beta\gamma$. — *subeuntes*, VR. — *ante septimum diem*, Valles. controvers. med. p. 433. ex Hippocrat. aphor. 4, 62. et 64., qui ipse tamen morb. intern. I. 4, 2. eam quam h. l. ei Plinius tribuit sententiam tuetur. — *febris*, Θ R. *febre*, Vad $\beta\gamma$. — *dicit*, Θ VRTd. *dicunt*, a. *docuit*, $\beta\gamma$. — *noscimus*, V. — *et citra*, V. *et circa*, a. *circa et*, Θ R¹d. *et circa et*, R². — *expugnaturque*, RTd. *expugnatusque*, Θ V. *inpugnaturque*, a $\beta\gamma$. — *centaurio*, Θ VRTad. *centaureo*, β . — *maiore*, Vd. *maiori*, R¹T. *ex maiore*, R²a. — *diximus* 25, 67. — *callidi*, V. — *emina*, a. — *quadrinduo*, a².

§ 124. *quinquefoliis*, Va. — *cum sale et melle*, VR²a. Omitt. Θ R¹Td.

ohmis tribus bibitur in loco calido et a perfrictionibus tuto, — sudores enim felleos movet, — folia tussilaginis ex aqua, semen linostotis utriusque inspersum potioni vel cum apsinthio aut cicere decoctum, hysopi bacae cum aqua potae, lichen herba, si cum sumitur cetero olere abstinence, polythrix in vino data, struthion in mulso.

77. Passim et in quacumque parte sed maxime incommoda¹²⁵ nascuntur qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio sunt pyenocomi folia trita cum polenta, si nondum caput fecerint; discutiunt et folia ephedri inlita.

78. Fistulae quoque in omni parte serpunt medicorum vitio¹²⁶ male sectis corporibus. Auxilio est centaurium minus collyriis cum melle decocto additis, plantaginis sucus infusus, quinquefolium cum sale et melle, ladanum cum castoreo, cotyledon cum medulla cervina calefacta et inposita; verbasci radices medulla collyri tenuitate in fistulam additur vel aristolochiae radix vel sucus tithymali.

79. Collectiones inflammationesque sanant argemoniae folia¹²⁷ inlita, duritias et collectiones omnis verbenaca vel quinquefolium decoctum in aceto, verbasci folia vel radix, hysopum e vino inpositum, acori radix decocto eius fomentibus, aizoom, item quae contusa sint duritiasque et sinus corporis inlecebra. Omnia infixi corpori extrahunt folia tussilaginis,

calida, om. d. Ceterum v. Dioscor. 2, 193. — a, R² ad. Omitt. VR¹. — *pstrictionibus*, R¹. *pelictionibus*, R². — *sudoris*, R¹. — *folea tussilaginis*, V. — *semen linostotis*, V. — *absinthio*, V. — *aquae potericen*, V. — *abstinence*, VR. — *polythrix*, Va. — *stracion in*, V. *struthion in*, d. *struthioni*, a. *struthioni in*, R². *struthion in*, R¹.

§ 125. *Passim et*, R ad. et *passim et*, V. — *partes*, R¹. — *sed maxime incommoda*, θVR¹Td. et *maxime incommoda*, R²a. *maxima incommoda*, γγ. ac *maximo incommodo*, β. *intumida*, Pintian., qui praeterea multa transponit. — *confectis*, Rd. *consectis*, θVTa.

§ 126. *Fistulae*, a. — *centaureum*, β. — *inditis*, K. — *quinquefolium*, a. — *castoreo*, a. — *et inposita*, θVRTd. *inposita*, aβ. — *tenuitatem*, a. — *tithymalli*, a.

§ 127. *argemoniae*, VR²a. *argemonia et*, R¹. *argemonia*, d. *argemones*, Dalec. — *hysopum* — *acori radix*, om. a. — *decocto*, d. *decocta*, VRa. — *eius*, VRad. *eius herbae*, βγ. — *ad aoom*, V. *aizoom*, β. — *item quae*, Rd. *itemque*, Va. — *sint*, d. *sit*, R²a. *sinin*, VR¹. — *duritiasque*, R²ad. *duritias*, VR¹. — *sinus*, R²a. *sino*, R¹. *in sino*, V. *in sinu*, Td. — *ilcebra*, Rd. *elecebra*, VTa. Ab h. v. novam periodum incipit β. et tela omnia, K. *sinuosa corporis ulcera*, Pint. — *infixi*, VR¹. — *tussilaginis*, V. — *laucum*, a.

§ 128. *pyenocomi*, Va. — *alcimae*, θV. *algmae*, Ra. *alginae*, Td. *alceae*, βγ.

daucum, semen leontopodi tritum in aqua cum polenta. Sup- 128
purationibus inponuntur pycnocomi folia trita cum polenta
vel semen, item orchis. Vitia quae sint in ossibus satyri
radice inposita efficacissime sanari dicuntur, nomae et colle-
ctiones omnes fuco maris priusquam inarescat; et alcimae
radix collectiones discutit.

80. Ambusta sanantur plantagine, aretio ita ut cicatrix 129
fallat; folia eius in aqua decocta contrita inlinuntur, radices
cyclamini cum aizoo, herba ipsa hyperici quod corisum ap-
pellavimus.

81. Nervis et articulis convenit plantago trita cum sale, 130
argemonia tunsa ex melle; peucedani suco perunguntur spa-
stici, tetanici. Nervorum duritiae aegilops suco, doloribus
erigeron ex aceto inlinuntur et epithymum. Spasticis et opi-
sthotonicis perungui semine hyperici quod caros vocatur item-
que bibere prodest. Phrynion dicitur etiam abscissos sanare
nervos, si confestim inponatur trita vel mansa. Spasticis,
tremulis, opisthotonicis alcimae radix bibitur ex aqua mulsa;
sic et rigores excalfacit.

82. Sanguinis profluvia sistit herbae paeoniae semen ru- 131
brum, — eadem et in radice vis, — clymenus vero, sive
ore sanguis reiciatur sive naribus, sive alvo fluat sive femi-
narum utero, item Lysimachia pota vel inlita vel naribus
indita, item plantaginis semen, quinquefolium potum et inli-

§ 129. *plantago*, a. — *arctio*, VRad. *arcio*, β. At v. Dioscor. 4, 104. —
contrita, VRd. et *contrita*, αβγ. — *radices*, a. *radicia*, R². *radici*, VR¹d. —
cum, R. Omitt. V ad. — *hyperici*, R²a. *cyperici*, V. *cyporici*, R¹. et *perici*, d. —
corisum, Ta². *coryssum*, d. *corisum*, a¹. *choryssum*, ΘVR. *corion*, Barbar. βγ.
— *appellavimus* § 85.

§ 130. *argemone*, Dalec. — *Peucedanis succus*, a. — *tetanici*, R²a. *tetaunici*,
VR¹d. — *aegilops*, ΘVRd. *aegilopi*, a. *aegilopis*, β. — *frigeron*, VRa. —
et *epithymum*, ita nos scripsimus. *epithymum*, VRad. *epithymi*, T. *Epithymo*, βγ
hinc novam periodum incipientes, quo tota oratio fit prorsus elumbis. — et,
ΘVRadr. Om. β. — *perungui*, R²a. *perungue*, R¹. *perunge*, V. *perungi*, d. —
ac semine, K. — *caros*, R²a. *carus*, ΘVR¹d. *coris*, Barbar. βγ. — *itemque*,
ΘR¹. *item quae*, V. *idemque*, R²ad βγ. — *abscissos*, VRd. *abscisos*, αγ. —
sic, VR. — *alcimae*, ita nos scripsimus. *algae*, VRa. *alginiae*, Td. *alceae*, βγ;
v. § 128.

§ 131. *profluvia*, ΘVRTd. *profluvii*, a. *profluvium*, βγ. — *paeoniae*, V. —
rarice, V. — *clymenus*, ΘVTd. *cymenus*, R¹. *cyclemenus*, R²a. *cyclaminos*, β.
ποιεῖ δὲ ὁ χυλὸς (τοῦ κλυμένου) πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν πινόμενος, Dioscor.
4, 13. *clymenus vero* om. Dalec. — *sive ore*, ΘVR. *nis ore*, a. *ore*, T. *si ore*,
d βγ. — *naribus*, VRad. e *naribus*, βγ. — *indita*, VR²ad. *dita*, R¹.

tum, cicutae semen in naribus, si inde fluat, tritum ex aqua inditum, aizoum, astragali radix; sistit et ischaemon et Achillia.

XIII. 83. Equisetum hippuris Graecis dicta et in pratis 132 vituperata nobis, — est autem pilus terrae equinae saetae similis, — lienes cursorum exstinguit decocta fictili novo ad tertias quantum vas capiat et per triduum heminis pota; unctis esculentis ex ante diem unum interdicitur. Graecorum varia circa hanc opinio. Alii pinus foliis similem nigricantem eodem nomine appellant, vim eius admirabilem tradentes, sanguinis profluvia vel tacto tantum ea homine sisti; alii hippurim, alii ephedron, alii anabasin vocant traduntque 133 iuxta arbores nasci et scandentem eas dependere comis iuncea multis nigris ut ex equorum cauda, geniculatis ramulis, folia habere pauca, tenuia, exigua, semen rotundum, simile coriandro, radice lignosa, nasci in arbustis maxime. Vis eius spissare corpora; sucus sanguinem e naribus fluentem inclusus sistit, item alvom; medetur dysintericis in vino dulci 134 potus cyathis tribus, urinam ciet, tussim, orthopnoeam sanat, item rupta et quae serpunt. Intestinis et vesicae folia bibuntur; enterocelen cohibet. Faciunt et aliam hippurim brevioribus et mollioribus comis candidioribusque, perquam utilem

aizoum, β . — schemon, VRd. scemon, a. — Achillia, θ VR' ad. Achilliae, R'. Achillea, $\beta\gamma$.

§ 132. Graecis, Vad. a Graecis, R $\beta\gamma$. Ceterum v. Dioscor. 4, 46. — in pratis, θ VRTK ad. pratis, β . — vituperata, Va. — nobis 18, 259. — pilus, Barbar. R'. plus, VR'd. pulvis, a. pullulus vel capillus, aliae Barbari coniecturae. Verba est autem pilus terrae delet Pintian.; at v. Geopon. II. 6, 27: $\xi\gamma\omega\upsilon\sigma\alpha$ τὰ φύλλα τὰς ὑπὲρ τὸν ὄμωτα. — lienes, θ Rd. lienae, V. lichnes, a. lienem, β . dolorem lienis, K. — ficti, a. — aptias, R'. — careat, R'. — eminis, a. — esculentis, Rd. aesculentis, a. cyculentis, V. Hac in voce h. l. desinit R; ab alia manu infra adscriptum est: ante; et deficit hic de VI° circa unum folium deficit hic de VII° circa duas columnas. — ex ante, a. extante, V. ante, d $\beta\gamma$. — pinus, θ VTad. pino, a. pini, β . — tradentem, a. — sanguinis, VTad. quod etiam sanguinis, β . — tacta, a. — tantum ea, Va. ea tantum, d β . — homini, a. — sisti, Gronov. sistit, VTad. sistat, β .

§ 133. ephedron, Vd. pedron, a. ephydron, Barbar., Pint. K. — scandente, Vad. — ut ex, ad. ut est, V $\beta\gamma$. — geniculatis, a. geniculis, θ VTd. — tenua, V. — nascitur, T. — arbustis, VTd (codd. Barbari). ambustis, a. — corporea, θ . — infusus, K.

§ 134. austero, Dalec. — enterocelen, a. enteroceleri, Vd. Enterocelem, $\beta\gamma$. — co bibet, V. — Faciant, a². — hippurim, ad. hyppuri, V. hippurin, $\beta\gamma$. Ceterum v. Dioscor. 4, 47. — inposita, Vad. — sistendum sanguinem, Vad. sanguinem sistendum, $\beta\gamma$.

§ 135. fluxitve, θ VTad. fluitque, K. fluxitque, β . — inferis, d. — gladiaris, a. — vulneris, Vd. — inlitu, θ . illita, T. inligata, Vad $\beta\gamma$. — cludat, Td.

ischiadici et vulneribus ex aceto inpositam propter sistendum sanguinem. Et nymphaea trita plagis inponitur; peucedanum cum semine cupressi bibitur, si sanguis per os red-
 135 ditus est fluxitve ab infernis. Sideritis tantam vim habet ut quamvis recenti gladiatoris vulnere inlitu sanguinem claudat, quod facit et ferulae cinis vel carbo, fungus vero etiam efficacius qui secundum radicem eius nascitur; 84. per na-
 136 ris autem fluenti et cicutae semen tritum ex aqua inditumque efficax habetur, item stephanomelis ex aqua; Vetonicae farina e lacte caprino pota sistit ex ubere fluentem plantagoque contunsa; eiusdem sucus vomentibus sanguinem datur. Ad erraticum autem radix persolatae cum axungia
 137 vetere inlita probatur; 85. ruptis convolsisque, ex alto de-
 iectis centaurium maius, gentianae radix trita vel decocta vel sucus Vetonicae, et hoc amplius a vocis aut lateris contentionibus, panaces, scordium, aristolochia pota, agaricum item contunsis et eversis potum duobus obolis in mulsi cyathis tribus aut si febris sit in aqua mulsa, verbascum cuius flos similis auro est, acori radix, aizoum omne sed maioris sucus efficacissime, item symphyti sucus vel radice decoctum, daucus cruda, erysithales flore luteo, foliis acanthi, e vino, item chamaerops et in sorbitione irio vel plantago omnibus modis, item

§ 136. additumque, Θ VTd. — *stephanomelis*, codd. indicis libri primi. *stephanomeli*, ad. *stephanomelie*, V. — *farina e*, V. *farine*, a. *farina*, d. — *utero*, K. — *plantagoque*, a. *plantago*, Vd. — *persolatae*, Va. *herbae persolatae*, ΘTd. — *illita potatur a aptis*, r.

§ 137. et ex alto, K. — *centaureum*, β. — *contensionibus*, codd. Gel. — *panace scordium*, a. *panaces cordium*, Vd. *panaces*, *scordion*, βγ. — *agaricum item*, Dalec. γ. *agaricum*. Item, β. At v. Dioscor. 3. 1: πρὸς ῥήγματα τε καὶ πτώματα, ὁ βόλοιον δὲ δύοϊν πλῆθος διδόμενον μετ' οἰνομέλιτος ἀπυρέτοις. — *aqua mulsa*, Vd. *aqua mulse*, a. — *est acori*, Vd. *escacori*, a. — *aizoum*, a. *aizoum*, β. — *sed maioris*, Θ VTd. *sede maiori*, a. *sed e maiori*, β. — *symphyti sucus*, ita nos scripsimus. *symphyticus*, d. *symphitius*, V. *symphyti*, a βγ. *foliorum symphyti*, K. — *vel radice*, Vd. *radicis*, βγ. *vel radices vel*, K. — *daucos cruda*, VTd. *daucus cruda*, a (coll. varietate scripturae sequenti). *dauci crudum*, δ. *daucis crudum*, δρ. *daucus crudum*, φ. *daucum crudum*, βγ. Hoc uno, quantum scio, loco *daucus* genere feminino dicitur; certe quae pro eo affert Gronov. verba scholiastae Nicandri theriac. 94., ea nunc Schneider. e codd. emendavit. — *erysithales*, VT. *rysithales*, a. *erysithales est*, d βγ. — *acanthi e*, Td. *achantiae*, V. *acanthi*: bibitur e, βγ. — *calamerops*, a. — *sorbitione irio*, V¹d. *sorbitiones irio*, V². *sorbitione sirio*, a. — *item*, ita nos scripsimus significantes excidisse nomen herbae ruptis convulsisque medentis. Necessariam hanc nostram emendationem reddunt verba sequentia e codd. iam restituta. Vulgo βγ Item novam periodum sine ullo sensu incipit.

86. Phthiriasi Sulla dictator consumptus est nascunturque 138
in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus; resistitur
uvae taminiae suco aut veratri cum oleo perunctis corpo-
ribus; taminia quidem in aceto decocta etiam vestis eo tae-
dio liberat.

XIV. 87. Ulcera multorum sunt generum ac multis modis 139
curantur. Panacis omnium generum radix ex vino calido in-
linitur manantibus; siccatur privatim quam Chironiam diximus;
cum melle trita tubera aperit ulceribusque quae serpunt de-
ploratis auxilio est, cum aeris flore vino temperata omnibus
modis, vel semine vel flore vel radice; eadem cum polenta
vetustis vulneribus prodest. Heraction quoque siderion, Apol- 140
linaris, psyllium, tragacantha, scordotis cum melle purgat;
farina eius carnis excrescentis per se inspersa consumit. Po-
lemonia ulcera quae cacoethe vocant sanat; centaurium ma-
ius inspersum vel inlitum, item minoris coma decocta vel
trita vetera quoque ulcera purgat et persanat. Folliculi cly-
meni recentibus plagis inponuntur; inlinitur autem gentiana
ulceribus quae serpunt radice tunsa vel decocta in aqua ad
mellis crassitudinem vel suco, vulneribus ex ea factum ly-
cium. Lysimachia recentibus plagis medetur, plantago omnium 141
generum ulceribus, peculiariter feminarum, senum et infan-
tium; igni emollita melior et cum cerato crassa ulcerum labra
purgat, nomas sistit; tritam suis foliis integere oportet. Sup-
purationes, collectiones, sinus ulcerum chelidonia quoque sic-
cantur, vulnera adeo ut etiam pro spodio utantur; eadem

§ 138. *phthiriasi Sulla*, d. *ptyriasis ulla*, V. *phthiriasi Sylla*, a. *phthiriasi qua Sulla*, βγ. — nascuntur enim in sanguine, K. — exesura, Va. et e cura, d. — uvae taminiae, a. uvae taminiae, V. uva et amine, d. — corporis, a.

§ 139. *genera*, a. — *modis*, a. Omitt. VTd. — *manantibus*, a. — *siccatur*, Vad. — *diximus* 25, 32. — *ulceribus quaeque*, Va. — *temperata*, Vad. *temperato*, βγ. — *vel semine vel flore vel radice*, Vd. *vel flore vel semine vel radice*, aβγ.

§ 140. *quoque*, a. Omitt. Vd. — *tragacantha*, a. *tragantha*, d. *traganthos*, θV. — *scordotis*, V. — *inspersa*, a. *insparsa*, Vdβγ. — *centaurium*, ad. *centaureum*, Vβγ. — *inspersum*, θVad. *insparsum*, βγ. — *cuma*, T. *cyma*, Pint. — *Folliculi*, K. — *ex ea*, Vad. *ex aqua*, T. — *collyrium*, Hofmann. var. lect. 4, 27.

§ 141. *feminarum*, d. *feminum*, a. Omitt. VT. — *senum*, om. a. — *igni emollita*, θVTd. *igne mollita*, aβ. — *cerato*, VTadr. *ceroto*, β. — *labra*, V. — *sistit*, ad. *sensit*, V. — *collectiones*, om. a. — *inponitur*, a. *ponitur*, Vd.

§ 142. *Dictamnus*, Dalec. — *aquae*, d. *aqua*, Va. — *obolus*, K. — *et*, Vad. *etiam*, βγ. — *exest*, V¹ad. *hoc est*, V². — *purgat*, VTd. *expurgat*, aβγ. — *vermesque*, Vd. *fervensque*, a. — *ulcere*, θVTd. *ulcera*, a. *ulceribus*, β.

iam desperatis cum axungia inponitur. Dictamnium pota sa- 142
gittas pellit et alia tela extrahit inlita; bibitur ex aquae cya-
tho foliorum obolo; proxume pseudodictamnium; utraque et
suppurationes discutit. Aristolochia quoque putria ulcera ex-
est, sordida purgat cum melle vermisque extrahit, item clavos
in ulcere natos et infixi corpori omnia, praecipue sagittas
et ossa fracta cum resina; cava vero ulcera explet per se 143
et cum iride recentia volnera ex aceto, vetera ulcera verbe-
naca, quinquefolium cum sale et melle. Radices persolatae
volneribus ferro inlatis recentibus inponuntur, folia veteribus,
cum axungia utrumque, et suo folio operitur; damasonium
ut in struma, folia verbasci ex aceto aut vino. Peristereos
ad omnia genera vel callosorum putrescentiumque ulcerum
facit; manantia nymphaeae heracliae radix sanat, item cy- 144
clamini radix vel per se vel ex aceto vel cum melle; eadem
et contra steatomata efficax, sicut ad ulcera manantia hyso-
pum, item peucedanum; et ad recentia volnera vis tanta est
ut squamam ossibus extrahat. Praestant hoc et anagallides
cohibentque quas vocant nomas et rheumatismos, utiles et
recentibus plagis sed praecipue senum corpori. Cum cerato 145
apostemata et ulcera taetra folia mandragorae recentia, radix
volnera cum melle aut oleo, cicuta cum siligine mixta mero,
aizoum herpetas quoque et nomas ac putrescentia, sicut eri-
geron verminosa, recentia autem volnera astragali radix et
vetera ulcera quae purgat hypocisthis utraque. Leontopodi
semen tritum in aqua et cum polenta inlitum spicula sagit-

§ 143. *per se et cum*, d. *persectum*, V a. — *vulnera*, V a² d. *ulcera vulnera*, a¹.
— *cum sale*, a d. *sale*, V. — *persollatas*, V a. — *ferro illatis recentibus*, om. V.
— *veteribus cum axungia*. *Utrumque et*, r. Vox veteribus in V erasa eiusque loco
haec sunt ad marginem adscripta: *vulneribus ferro illatis recentibus inponuntur*.
— *ut in struma*, V d. *aut in struma*, a. *autem et in struma*, K. — *Periste-*
rios, V.

§ 144. *heraclia*, a. — *vel per se*, a. *per se*, V d. — *vel cum melle*, V a d. *et*
cum melle, K. — *sicut*, a. *sic et*, Θ V T d. — *oesypum*, Gesner. hist. anim. 1, 795.
— *et ad*, V a d. cui; β γ. — *squamam*, Θ T d. *squama*, V a. *saniem*, β; at
v. Dioscor. 3, 82: *καθαίρει δὲ λεῖα ξηρὰ τὰ ῥυπαρὰ ἑλλην καὶ λεπτὰς ἀπὸ*
δοστέων ἀπίστησι. — *Praestantho*, V.

§ 145. *cerato*, Dalec. V a d. *ceroto*, β. — *apostemata et ulcera taetra folia*, a.
exulceratae tria folia, V. *exulcerata e trifolia*, d. *exulcerata et trifolia*, T. — *aiz-*
oum, β. — *haerpetas*, V. *herbetas*, a. — *et nomas*, V. *ac nomas*, a d. — *ac*, V a.
aut, T d. — *verminosa*, a. *vermiosa*, V d. — *ulcera quae*, ita nos scripsimus. *ul-*
cera aquae, V. *ulcera quae*, d. *ulceraq;*, a. *quae*, T. *quoque ulcera*, β γ. — *et cum*,
V a. *cum*, d. — *spiculas*, a.

tarum extrahit, item pycnocomi semen. Tithymalus characi- 146
tes suco gangraenas, phagedaenas, putria vel decocto ramo-
rum cum polenta et oleo, orchis radices hoc amplius et
cacoethe ex aceto cum melle siccae et recentes, per se ono-
thera efferantia sese ulcera sanat. Scythae vulnera Scythica
curant; ad carcinomata argemonia ex melle efficacissima est.
Ulceribus praesanatis asphodeli radix decocta ut diximus trita 147
cum polenta et inlita, quibuscumque vero Apollinaris, astragali
radix in pulverem trita umidis ulceribus prodest, item
callithrix decocta in aqua, privatim vero iis quae calcia-
mento facta sint verbenaca, nec non et Lysimachia contrita
ac nymphaea arida infriata; polythrix inveteratis iisdem uti-
lior est.

88. Polycnemon eunilae bubulae similis est, semine pulei, 148
surculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri et dulci
odore; ferro factis conmanducata inponitur, quinto die sol-
vitur. Symphyton ad cicatricem celerrime perducit, item si-
deritis; haec inponitur ex melle. Verbasci semine ac foliis 149
ex vino decoctis ac tritis omnia infixae corpori extrahuntur,
item mandragorae foliis cum polenta, cyclamini radicibus cum
melle. Trixaginis folia in oleo contrita iis maxime adhiben-
tur ulceribus quae serpunt, et alga in melle trita, Vettonica
ad carcinomata et malandrias veteres addito sale.

89. Verrucas tollit argemonia ex aceto vel batrachii radix 150

pycnocomi, a.

§ 146. *characites*, ad. *caracitas*, V. *characias*, βγ. — cum polenta, V a. po-
lenta, d. — *cacoethe ex aceto*; pro his vv. habent *choeti* V, *choeti a*, *cacti* d.
Videtur simpliciter legendum esse *cacoethe* omissis verbis *ex aceto*; certi tamen
aliquid eo minus pronuntiari poterit, quo magis ex tota huius loci conforma-
tione apparet non pauca hic esse corrupta, nonnulla etiam, id quod iam Pint.
censebat, excidisse. — *recentis*, V. — *per se*, a. *per se vulnera*, VT d. — *ono-*
thera, Θ VT d. *oenothera*, β. Verba *onoth. effer. sese* om. a. — *efferantia*, Pint. K.
efferentia, V ad β. *χαταπλασθεῖσα δὲ πρᾶννει τὰ θηριώδη ἔλκη*, Dioscor.
4, 116. — *Scythae*, Θ ad r. *Scite*, T d. *Scythe*, δ ρ ϕ. *sitiae*, V. Om. β. — *vul-*
nera Scythica, V d. *vulnera Scitica*, T. *vulnera Scytice*, a. *vulnera Scitice*, δ ρ ϕ.
vulnera Scitite, d. *vulnera scythice*, γ. *Scythica vulnera*, Barbar. β. — *argimo-*
nia, a. *argemone*, K.

§ 147. *Ulceribus*, Θ V. *Vulneribus*, ad β γ. — *praesanatis*, d (codd. Barbari).
persanatis, Θ V a. — *diximus* 22, 70. — *iis quae*, d. *his quae*, V. *hisq;*, a. —
calcamento, a. *calciamenta*, V d. *calciamento*, β γ. — *infriata*, K. — *utilior*
est, Θ VT d. *utilior*, a β γ.

§ 148. *Polycnemon*, V a. *Poligmenon*, d. *Ceteram* v. *Dioscor.* 3, 98. — *odo-*
rata, ad. — *ferro*, VT ad δ ρ ϕ. *quae ferro*, β. — *factis*, V ad θ. *factis vulne-*
ribus, δ ρ ϕ β γ. — *et quinto*, K.

quae et unguis scabros aufert, linozostidis utriusque folia vel sucus inlitus. Tithymali omnes genera verrucarum omnia, item pterygia, varos tollunt; cicatrices cum elegantia ad colorem reducit ladanum. XV. Artemisiam et elelisphacum adligatas qui habeat viator negatur lassitudinem sentire.

90. Muliebribus morbis medetur maxime in universon 151
paeoniae herbae semen nigrum ex aqua mulsa; eadem et in radice vis menses ciet, panacis semen cum apsinthio menses et sudores, scordotis potu et inlitu. Vettonica drachma in vini cyathis tribus bibitur contra omnia volvarum vitia aut quae a partu fiunt; menses nimios sistit Achillia inposita et decoctum eius insidentibus. Mammis inponitur hyoscyami 152
semen ex vino, locis radix in cataplasmate, et mammis etiam chelidonia. Secundas morantis vel partus emortuos radices panacis adpositae extrahunt; ipsum panaces e vino potum volvas purgat adpositumque cum melle. Polemonia pota ex vino secundas pellit, nidore corrigit volvas. Centaurii minoris 153
sucus potu fotuque menses ciet, item maioris radix in volvae doloribus iisdem modis prodest, derasa vero et adposita extrahit partus emortuos; plantago adponitur in lana in dolore volvae, in strangulatu bibitur. Sed praecipua dictamno vis est; menses ciet, partus emortuos vel transversos eicit; bibitur ex aqua foliorum obolo, adeo ad haec efficax ut ne in cubiculum quidem praegnantium inferatur; nec potu tantum

§ 149. *infixa corpori*, V ad. *corpori infixa*, βγ. — *cum melle*, ad. *melle*, V. — *Trisaginis*, θ V ad. *Trissaginis*, β. — *iis*, d. *is*, V. Om. a. — *algam in*, Va. *algamum*, d. — *malandrias*, d. *malandri ac*, Va. *melanias*, βγ; at v. Schneider. ad Veget. p. 58.

§ 150. *tulit*, a. — *vel batrachii*, a. *ulibatrachi*, V. *ulivel batrachi*, a. — *et*, om. a. — *scabrosas*, V ad. — *aut fertulino zoytidis*, a. — *verrucarum omnia*, θ V. *verrucarum omnium*, d βγ. *verrucarum*, a. — *item*, θ V d. *item omnia*, a βγ. — *varos*, θ ad. *varros*, V. *varosque*, βγ. — *elispacum*, Va.

§ 151. *Mulieribus*, a. — *herbae*, Va. Omitt. Td. — *meses*, a. — *semen cum absinthio*, V d. *se*, a. — *meses*, a. — *et*, om. a. — *scorditis*, V. — *vino*, a. — *a partu*, d. *apertu*, V. *a pastu*, a. — *meses*, a. — *nimios*, Va. *enim hos*, d. — *Achillia*, V. *Achilli*, a. *Achillea*, d βγ. — *inposita*, ad. *adposita*, V.

§ 152. *in cataplasmate*, θ V Td. *ex cataplasmate*, a. *e cataplasmate*, βγ. — *etiam*; pro h. v. habent *et* θ V ad. — *emortuos*, V. *emortuo*, a. *emortuum*, d. — *adposita*, Va. — *panaces*, θ V. *panacis*, a. *panacis semen*, Td. — *e vino potum*, θ. *in vino potum*, V d βγ. Om. a. — *tollit*, a. — *nidoreque*, K. — *corrigit*, θ V Td. *porrigit*, a. *purgat*, β.

§ 153. *Centaurii*, ita nos scripsimus. *Centauri*, a. *Centauri*, V d βγ. — *pota*, a. — *meses*, a. — *in vulvae*, V ad. *vulvae*, T. — *emortuosque*, a'. — *meses*, a. — *traversos*, a. — *obolus*, K. — *ut ne*; pro his vv. habent *vine* V ad. — *peregrinantium*, V d. — *potu*, a. *pota*, θ V Td.

sed et inlitu et suffitu valet. Proxume pseudodictamnium, 154
 sed menses ciet cum mero decoctum denari pondere; pluri-
 bus tamen modis aristolochia prodest; nam et menses et
 secundas ciet et emortuos partus extrahit murra et pipere
 additis pota vel subdita; volvas quoque procidentis inhibet
 fotu vel suffitu vel subiectu, maxime tenuis. Strangulatum 155
 ab his mensumque difficultatem agaricum obolis tribus in
 vini veteris cyatho potum emendat, peristereos adposita in
 adipe suillo recenti, antirrinon cum rosaceo et melle; item
 adposita nymphaeae Thessalae radix dolori medetur, in vino
 nigro pota profluvia inhibet; e diverso ciet cyclamini radix
 pota et adposita et vesicae insidentium decocto medetur. Se- 156
 cundas pota cissanthemom pellit, volvam sanat; e xiphio ra-
 dix superior menses ciet drachma ex aceto pota. Peucedana-
 num strangulatus volvae nidore ustum recreat, menses albos
 praecipue psyllium drachma in cyathis tribus aquae mulsae
 ciet; semen mandragorae potum volvam purgat; menses ciet
 sucus adpositus et emortuos partus; nimia rursus profluvia 157
 sistit semen cum vivo sulphure, contra facit et batrachium
 potu vel cibo, ardens alias, ut diximus, cruda; sed cocta con-
 mendatur sale et oleo et cumino. Daucum et menses et se-
 cundas potu facillime pellit; ladanum suffitu corrigit volvas,
 dolori earum exulceratisque inponitur. Emortua scammonium

fotu, Td.

§ 154. *sed*, om. K. — *menses*, a. *sed tardius menses*, Dalec. ex § 161. *constat unus oboli (dictamni) pondere, vel si mortui sint in utero infantes, protinus reddi sine vexatione puerperae. Similiter prodest pseudodictamnium, sed tardius*, et Dioscor. 3, 34: τὸ δὲ ψευδοδίκταμνον καλούμενον φύεται ἐν πολλοῖς τόποις, ἐμπερὲς μὲν τῷ δικτάμνῳ, ἔλαττον δὲ δρυμύ· ποιεῖ δὲ τὰ αὐτὰ τῷ δικτάμνῳ, οὐχ ὁμοίως ἐνεργοῦν. — *denari pondere*, Vd. *pondere denarii*, βγ. — *pluribus*, VKdr. *plurimis*, Taβ. — *modis*, Vd. *molochis*, a. *locis*, T. — *menses*, a. — *myrrae et pipere et*, a. — *inhiberet*, V. — *suffitu*, V.

§ 155. *mesumque*, V. *messiumque*, a. *mensiumque*, dβγ. — *obolis tribus*, Vd. *tribus obolis*, βγ. — *potum*, ad. *potu*, VT. — *dolore*, V.

§ 156. *cissanthemom pellit*, a. *cissanthemom pelli*, V. *pellit cissanthemom*, Td. — *sanam*, a. — *e xiphio*, ΘVTad. *et xiphii*, β. — *menses*, a. — *menses albos*, T. *menses alvos*, a. *menses albo*, d. *mese albo*, V. *menses alvosque*, β. — *psyllium*, Vd. *psyllion*, a. *psyllium sistit*, K. — *quae*, a. — *mulsae ciet*, V. Omitt. ad. — *menses*, a. — *et*, om. d. — *emortuos*, d. *mortuos*, Var.

§ 157. *vivo*, Td. *vino*, a. *ut non*, V. *vino et*, β; at v. Dioscor. 4, 76: τὸ δὲ σπέρμα τῶν μήλων ποθὲν βωτέραν καθαίρει, προστεθὲν δὲ μετ' ἀπύρου θείου ῥοῦν ἰσχυρὸν ἐρυθρόν. — *sulphure*, Vd. *sulphure alvi profluvia*, a. — *contra facit et*, ita nos scripsimus. *contra faciet*, VTd. *contra facit*, γ. *sistit contrachi et*, a. *alvi profluvia sistit et contrahit*, β. — *batrachium*, Vd. *batrachion*,

pellit potum vel adpositum. Menses ciet hypericum utrumque 158
adpositum, ante alia vero, ut Hippocrati videtur, crethmos e
vino semine vel radice; corticis trahit et secundas, suc-
currit et strangulationibus ex aqua pota, item radix e gera-
nio, peculiariter secundis inflationibusque volvarum conve-
niens. Purgat hippuris pota et adposita volvas; polygonus
pota menses ciet et alcimae radix; folia plantaginis pellunt,
item agaricum ex aqua mulsa. Artemisia volvae medetur trita 159
ex oleo irino aut cum fico aut cum murra adposita; eiusdem
radix pota in tantum purgat ut partus enectos extrahat;
menses et secundas ciet ramorum decoctum insidentibus, item
folia pota drachma; ad eadem omnia prosunt vel inposita
ventri imo cum farina hordeacea. Acoron quoque utile est
interioribus feminarum morbis et conyza utraque et crethmos.
Et anthyllides duae vulvis utilissimae torminibusque et secun- 160
darum morae in vino potae. Callithrix fotu locis medetur,
albugines in capite tollit, capillos inficit oleo trita. Geranion
in vino albo potum, hypocisthis in rubro profluvium sistunt.
Hysopum suffocationes laxat; radix verbenacae pota ex aqua
ad omnia in partu aut ex partu mala praestantissima. Peu- 161
cedano quidam miscent in vino nigro semen cupressi con-
tritum; nam semen psylli defervefactum in aqua cum inte-
puit epiphoras omnis uteri lenit. Symphyton tritum in vino

$\beta\gamma$. — *poto*, V. — *diximus* 25, 173. — *commendantur*, V. — *cum sale*, K. —
menses, a. *messes*, V. — *scamanium*, V.

§ 158. *Menses* — *adpositum*, om. a. — *crethmos e*, d. *erithmus e*, V. *erit*.
mulsa, a. — *radice*; *corticis*, ita nos scripsimus. *radice corticis*, θ V Ta.
radice cortice, d $\beta\gamma$. *radicis cortice*, K. Genetivus, quem optimus quisque codex
exhibet, aptus est ex substantivo *suco* vel *decocto*, quod excidit. — *secundis*,
 θ V ad. — *et strangulationibus ex aqua*, V d. *ea strangulationibus ex aqua*, a.
strangulationibus ea ex aqua, r. — *secundis*, a. — *inflationibusque*, θ V T d. *in-*
flammationibusque, a. *inflammationibusque*, β ; at v. Gesner. hist. anim. 3, 358. —
menses sistit; *ciet al.*, Hard. Althaeam sive, uti nos scripsimus, alcimam menses
ciere docet Dioscor. 3, 153., polygonum autem idem 4, 4. 5. testatur menses
sistere ut herbam adstringentem. — *alcimae*, ita nos scripsimus coll. § 128. 130.
aleme, a. *almae*, V. *algame*, T. *alcaeae*, d γ . *althaeae*, β .

§ 159. *cum fico*, V T d. *fico*, a $\beta\gamma$. — *ut*, V d. *et*, a. — *menses*, a. — *imo*, a.
immo, V d γ . *una*, r. — *Acoron*, a. *Acorum*, d. *Achoron*, Barbar. V. — *coiza*, a.
— *crethmos*, Barbar. d. *chretmos*, V. *chrenos*, a.

§ 160. *anthyllides*, Barbar. d. *canthyllides*, V. *cantillides*, a. — *vulvis*, a. *uvae*
vis, V d. — *et secundarum*, a d. *secundarum*, V $\beta\gamma$. — *more*, V a. — *inficit oleo*
trita, a. *inficit oleo tyna*, d. *inficito leoty ita*, V. — *praestantissima*, V T. *prae-*
stantissima est, a d $\beta\gamma$.

§ 161. *quidam*, a. *quidem*, V d. — *utero*, a. — *lenit*, V. *leni*, a. *lenti*, d.

nigro evocat menses; partus adcelerat scordotis pota drachma suci in aquae mulsae cyathis III. Dictamni folia praecclare dantur ex aqua; constat unius oboli pondere, vel si mortui sint in utero infantes, protinus reddi sine vexatione puerperae. Similiter prodest pseudodictamnium sed tardius, cyclaminos adalligata, cissanthemos pota, item Vettonicae farina ex aqua mulsae.

91. Arsenogonon et thelygonon herbae sunt habentes uvas 162 floribus oleae similia, pallidiores tamen, semen album papaveris modo. Thelygoni potu feminam concipi narrant. Arsenogonon ab ea semine oleae nec alio distat; huius potu maris generari perhibentur, si credimus. Alii utramque ocimo similem tradunt, arsenogoni autem semen geminum esse testibus simile.

92. Mammaram vitia aizoum quod digitillum appellavimus 163 unice medetur. Erigeron ex passo mammas ubiores facit, sonchum in farre coctum; quae vero mastos vocatur inlita pilos mammaram e partu nascentis aufert, testas in facie aliaque cutis vitia emendat, gentiana, nymphaea Heraclia inlita, cyclamini radix maculas omnis. Cacaliae grana mixta cerae liquidae extendunt cutem in facie erugantque, vitia omnia acori radix emendat.

evocat menses, a. evocatum est, Vd. revocat menses, Dalec. ex Dioscor. 4, 9: σὺν οὖν ὁ δὲ ἐψηθὲν πίνεται πρὸς δυσεντερίαν καὶ ὁὖν γυναικῶν ἐρυθρόν. — suci in, a. suclin, V. vel in, d. — aquae mulsae, ΘVT Kd. aqua mulse, a. aqua mulsae, βγ. — cyathos, d. — adalligat, a. — sistanthemos, V. — item, ΘVTd. Omitt. aβ. — Bettonicae, T. — farinae, V.

§ 162. Arsegonon, V. Ceterum haec sunt sumpta ex Theophr. hist. plant. IX. 18, 5. coll. Dioscor. 8, 130. — eliagacnon, a. — vas, V. — similis pallidioris, a. similis pallidi oris, V. simile pallidiores, d. similibus pallidioribus, r. — semel, V. — alvum, a. — Theligoni, a. Theligon, V. Thelygonon, d. — Arsegonon, a. — perhibentur, omitt. Vad. — utraque, Vad. — simili, Va. similia, d. — gemino, Vd.

§ 163. aizoum, β. — digitillum, Vd. tigit illum, a. digitellum, βγ. — appellavimus 25, 160. — Irigeron, Vad. — sonchum, V¹. soncum, V² a. sconcum, d. sonchus cum farre coctus, K. — quae uva bumastos, K¹. quae vero mados, K². — inlita, K. indita, aβ. illitas, V. illitos, Td. — e partu, Va. partu, K. pastu, d. — nascentes, K. nascentium, Vadβγ. — aufert, VK. aut fert, a. Om. d. — testas, Va. et testas, ΘTd. et tineas, β. — aliaque, Va. alia, d. — cutis vitia, Vd. cutas, a. — Cacaliae, Θd. Caccaliae, Va. — caerae, V. — erugantque, Vd. erunt, a. — vitia cutis omnia, Dalec.

§ 164. Capillum et, Θ. — Lysimache, Θ. Lysimace, Va. Lysimaco, d. Lysimachia, βγ. — hypericum, Vad. hypericon, βγ. — et, om. a. — corissum, ita nos scripsimus coll. § 85. 129. coristum, T. ecoristum, a. echoristum, V. coriston,

93. Capillum Lysimache flavom facit, denigrat hypericum 164
quod et corissum vocatur, item ophrys herba denticulato oleri
similis, foliis duobus; nigritiam dat et polemonia in oleo
decocta. Psilotrum nos quidem in muliebribus medicamentis
tractamus, verum iam et viris est in usu; efficacissimum au-
tem habetur archezostis, item tithymali suco vel in sole cum
oleo inlito crebro vel evolsis pilis. Quadripedum scabiem
sanat hysopum ex oleo, suum anginas peculiariter sideritis.
Verum et reliqua genera herbarum reddamus.

codd. Barbari. *oristum*, d. *decoriston*, codd. Salmas. exerc. p. 420. a. D. *corion*,
Barbar. $\beta\gamma$. — *ophrys*, Barbar. et codd. indicis libri primi. *ophros*, VT d.
h. ophros, a (una littera velut *e* vel *o* erasa). — *holeri*, Va. *Siculo oleri* vel
herba plantagini folio similis, Dalec. — *dat*, om. V. — *iam et*, Vad (codd. Gel.)
etiam, r. — *usus*, V. — *autem*, om. d. — *tithymalli*, a. — *succus*, K. — *inlito*,
Va. *initio*, d. *illitus*, K. — *cerebro*, a. — *scabies*, a. — *oesypum*, K. — *ex*,
om. V. — *suum*, Vd (codd. Gel.) *sucum*, a. — *angina*, d.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXVII.

CAP. I. SECT. 1. Crescit profecto apud me certe tractatu § 1 ipso admiratio antiquitatis quantoque maior copia herbarum dicenda restat, tanto magis adorare priscorum in inveniando curam, in tradendo benignitatem subit. Nec dubie superata hoc modo posset videri etiam rerum naturae ipsius munificentia, si humani operis esset inventio; nunc vero deorum 2 fuisse eam adparet aut certe divinam, etiam cum homo inveniret, eandemque omnium parentem et genuisse haec et ostendisse, nullo vitae miraculo maiore, si verum fateri volumus: Scythicam herbam a Maeotis paludibus et euphorbiam e monte Atlante utraque Herculis columnas et ipso rerum naturae defectu, parte alia Britannicam ex oceani insulis extra terras positis, itemque Aethiopidem ab exusto sideribus axe, alias praeterea aliunde ultro citroque humanae saluti in toto orbe portari, immensa Romanae pacis maiestate non homines 3

Ad hunc librum toti sunt excussi VR (in quo exciderunt §§ 1—19.) a (in quo exciderunt §§ 113—124.) d.

§ 1. *tractatu*, ad (codd. Gel.) *tractu*, Θ V. — *in ante inveniando* om. a. — *in tradendo*, V a. *intrando*, d. *mirando*, T. — *Ne*, a. — *dubiae*, V. — *huc*, V. — *viridi*, a. — *si esset*, om. a. — *esset inventio*, d. *esse inventionis*, V. *inventio*, a.

§ 2. *eorum*, d. — *eandem quae*, V. — *parentium*, V ad. — *maiore si*, V a. *maior est*, d. — *Maeotis*, Θ V ad. *Maeotidis*, β. — *euphorbeam*, a. *euphorherbam*, V. — *et ipsum defectum*, K. — *terram*, T d. — *axe*, a. *ast*, V d. — *aliunde*, a. — *ultro*, om. a. — *salutis*, a. — *totum orbem*, K. — *portare*, a.

modo diversis inter se terris gentibusque verum etiam montis et excedentia in nubis iuga partusque eorum et herbas quoque invicem ostentante. Aeternum, quaeso, deorum sit munus istud! adeo Romanos velut alteram lucem dedisse rebus humanis videntur.

II. 2. Sed antiquorum curam diligentiamque quis possit⁴ satis venerari! Constat omnium venenorum ocissimum esse aconitum et tactis quoque genitalibus feminini sexus animalium eodem die inferre mortem. Hoc fuit venenum quo interemptas dormientis a Calpurnio Bestia uxores M. Caecilius accusator obiecit; hinc illa atrox peroratio eius in digitum. Ortum fabulae narravere e spumis Cerberi canis extrahente ab inferis Hercule ideoque apud Heracleam Ponticam, ubi monstratur is ad inferos aditus, gigni. Hoc quoque tamen in⁵ usus humanae salutis vertere, scorpionum ictibus adversari experiendo datum in vino calido. Ea est natura ut hominem occidat, nisi invenerit quod in homine perimat. Cum eo solo

§ 3. *hominis*, a. — *diversos*, K. — *montis et*, a d. *montes et*, codd. Gel. *βγ*. *montis*, ΘV. — *nubes*, Vd (codd. Gel.) *nudis*, a. *nubibus*, r. — *pastusque*, r. — *eorum*, d (codd. Gel.) *eurum*, V. *meorum*, a. *pecorum*, r. — *Aeternumque sed eorum*, V.

§ 4. *curandi licentiamque*, d. — *venerari*. Constat, ΘTd. *venerari cum constat*, Va. *venerari*, cum constat, *βγ*. — *gentilibus*, a¹. — *feminis*, V. — *interemptas*, a. *interemptos*, d. *interemptis*, V. — *dormientis*, a d. Omitt. ΘVδρρ. — *Caecilius*, Ruhnken. ad Vell. 2, 68. probante Garat. ad Cic. Mil. 14. p. 207. ed. Or., qui praeterea notat se in editione aliqua enotatam e veteri codice lectionem invenisse *Caecilius* syllabae *ci* punctis subiectis, quod quo consilio a librariis fiat, notum est. At v. Meyer. fragm. oratt. Rom. p. 194. coll. p. 199. — *perorato*, V. — *in digitum*. *Ortum*, Td. *in digitum mortuum*, V (ultima vox ex emendatione). *in digitum* enotatum est ex Θ; de sequenti voce non constat. *in digito mortuum*, aδρρ (omnes codd. Salmas. exerc. p. 622. b. A.) *in digito mortuorum*, θ. *in digito eas mortuas*, K. *in digito mortuas*, β. *eius*, en *digitum*, Salmas. *in digitum maritum*. *Fabulae*, Gronov.: „maritalis officii iocique specie parricidam”; at quidquid hic dicit, participium *ortum* omitti non potest. Sed cum in universum locus, uti iam legitur, recte se habeat, aliquam tamen corruptelam subesse arbitror. Nam *peroratio illa in digitum* simpliciter sic dictum languere videtur et ipsis codicum vestigiis eo ducentibus Plinium scripsisse puto *in digitum mortiferum*. *Ortum*, utraque voce ut sexcenties in unam contracta. Illa vero *mortiferi* appellatio eo fit acerbior, si meminimus digitum indicem pollicis proximum, quo sine dubio Calpurnius in nefando suo opere utebatur, etiam *salutarem* dictum fuisse; v. Isidor. origg. XI. 1, 70. coll. Echtermeyer. über Namen und symbolische Bedeutung der Finger p. 18. Halis Saxon. 1835. — *natum tradidere*, K. — *e spumis*, ΘVTd. *spumis*, a. *a spumis*, β. — *additos*, V.

§ 5. *vertere*, a. *vetere*, V. *veteres*, d. — *invenerit in homine quod perimat*, Pint. K.

conluctatur veluti pari intus invento; sola haec pugna est, cum venenum in visceribus reperit, mirumque, exitialia per se ambo cum sint, duo venena in homine conmoriantur ut homo supersit. Immo vero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt demonstrando quomodo venenata quoque ipsa sanarentur. Torpescunt scorpiones aconiti tactu stupentque pallentes et vinci se confitentur; auxiliatur his helleborum album tactu resolvente, ceditque aconitum duobus malis, suo et omnium. Quae si quis ulla forte ab homine excogitari potuisse credit, ingratis deorum munera intellegit. Tangunt carnis acornito necantque gustatu earum pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illos situs; ob id quidam pardalianches appellavere; at illas statim liberari morte excrementorum hominis gustu demonstratum. Quod certe casu repertum quis dubitet et, quotiens, fiat etiam nunc ut novum nasci, quoniam feris ratio et usus inter se tradi non possit? III. Hic ergo casus, hic est ille qui plurima in vita invenit deus [hoc habet nomen], per quem intellegitur eadem et parens rerum omnium et magistra natura utraque coniectura pari, sive ista cotidie feras invenire sive semper scire iudicemus; pudendumque rursus omnia animalia quae sint salutaria ipsis nosse praeter hominem. Sed maiores oculorum quoque medicamentis ac-

perluctatur, T. — *velut pari intus*, codd. Barbari. *veluti parte intus*, d. *velum parte intus*, V¹. *veluti presentius*, V². *velut praesentius*, a. Ex Vd *veluti* pro *velut* βγ scripsi. — *invento solo*, codd. Barbari. — *repererit*, K. — *ex italia perscābocum*, V. — *sint*, d. *sunt*, Va.

§ 6. *vero*, d. *vere*, V. *verum*, a. — *ipso*, V. — *aconi*, θ. — *tactus*, a. — *fatentur*, Td. — *auxiliatur his*, θTd. *auxiliaturus*, a. *auxiatur his*, V. *auxiliatur eis*, β. — *aconitum omnium*, omitt. aδδρρφ. — *modis*, Dalec. — *Quae si*, VTd. *si*, arδθρρφ. *Quod si*, β. — *ulla*, VTd. *illa*, arδθρρφβ. *ullo*, Gronov. γ; at *ulla forte* in sententia hypothetica pariter ac negativa eodem iure ponitur uti 37, 8. *quadam forte*, coll. Gronov. ad Liv. I. 4, 4. *Ab homine vero dictum pro ab hominibus illustratur* iis quae attuli ad 33, 58. — *forte*, VTd. *certe*, arδθρρφ. — *excogitare*, V.

§ 7. *Tingunt*, K. — *necantque*, Va²d. *negantque*, a¹. *negantque vivere*, r. — *gustato*, V. — *sitos*, V. — *quodam*, d. — *pardalianthes*, a. — *illa*, d. — *demonstratu*, a. *demonstrato*, Vd. — *reperiunt*, V. — *dubitat*, θ. — *et quotiens*, Va. *quoties*, d.

§ 8. *illi*, a. Verba *hic est ille* om. K. — *deum*, d. *dei nomen habet*, K. — *hoc habet nomen*; haec verba nos uncis inclusimus, ut quae ceteris verbis interposita totum eorum nexum ineptissime turbent; nam nomen *deus*, quod propter rem ipsam eorum subiectum esse deberet, per grammaticae leges esse non potest, quia per eas nihil nisi *casus* subiectum haberi potest. Adscripta sunt margini a librario ad explicanda vv. *hic est ille*, unde in ipsam orationem migrarant. Deum vero et naturam proprie idem esse dicit Plinius etiam 2, 27. — *per*

aitum misceri saluberrime promulgavere aperta professione
malum quidem nullum esse sine aliquo bono. Fas ergo nobis 9
erit qui nulla diximus venena monstrare quale sit aconitum,
vel deprehendendi gratia. Folia habet cyclamini aut cucu-
meris, non plura quattuor, ab radice leniter hirsuta, radicem
modicam cammaro similem marino, quare quidam cammaron
appellavere, alii thelyphonon ex qua diximus causa. Radix
incurvatur paulum scorpionum modo, quare et scorpion ali-
qui vocavere; nec defuere qui myoctonon appellare mallent, 10
quoniam procul et e longinquo odore muris necat. Nascitur
in nudis cautibus quas aconas nominant, et ideo aconitum
aliqui dixere, nullo iuxta ne pulvere quidem nutriente. Hanc
aliqui rationem nominis attulere, alii, quoniam vis eadem
esset in morte, quae cotibus in ferri acie deterenda, statimque
admota velocitas sentiretur.

IV. 3. Aethiopis folia habet phlomo similia, magna ac 11
multa et hirsuta a radice, caulem quadrangulum, scabrum,
similem arctio, multis concavom-^{alis}, semen ervo simile, can-
didum, geminum, radices numerosas, longas, plenas, molles,
glutinosas gustu; siccae nigrescunt indurescuntque ut cornua
videri possint. Praeter Aethiopiam nascuntur et in Ida monte 12
Troadis et in Messenia; colliguntur autumnno, siccantur in

quod, r. — *magistra natura*, Barbar. *magistratu*, a. *magistra*, Vd. — *cottidie*, a. — *Sed maiores*, Dioscor. 4, 77. — *promulgavere*, a. *promulgare*, d. *provulga-*
vere, θ. *pervulgavere*, V. *provulgare*, T. — *aperta*, d. *aperte*, V. *aparte*, a. —
professionem, a. — *nullum*, d. *ullum*, Va.

§ 9. *quid*, V. — *qualem*, V. — *sit*, Va. in id, d. — *depraehendendi*, a. *de-*
praehendi, Vd. — *gratiae*, V. — *theliponon*, Vd. — *diximus* § 4. — *causa*.
Radix, d. *cauda radice*, V. *causa arida radice*, a. — *vocavere*, θVTad. *ap-*
pellavere, βγ.

§ 10. *nedeferuere*, à. — *myocton*, Vd. — *quoniam vis*, d. *quoniam viis*, a.
quamvis, V. — *esset in morte*, ad. *esse in morte*, V. in morte *esset*, βγ. — *in ferri*
acie deterenda, θVTd. *ad ferri acie deterendam*, a. *ad ferri aciem deterendam*,
βγ. — *ammota*, a.

§ 11. *Aethiopis*, d. *Aethiopis radix*, VTa. Ceterum v. Dioscor. 4, 103. —
phlomo, a. *flamo*, Vd. — *ac multa*, Vd. et *multa*, aβγ. — *a radice*, Vd. *ab*
radice, aβγ. — *quadrangulam*, a. — *simile*, Va. — *arctio*, θVTad (Murbac.
ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 89.) *arctio*, β. — *multis*, Barbar. d. *mundis*, V (ex
emend.) a. — *concavum alis*, Barbar. *concavo in alis*, a. *concavo in alis*, d. *con-*
cavomulis, V. — *nervo*, d. — *similem*, a. — *sicca*, a. — *nigraescunt*, V. — *indu-*
rescuntque, θVT (Murbac.) *duranturque*, dβγ. *que*, a. — *cornu*, a. — *pos-*
sent, a.

§ 12. *Praeter*, codd. Gel., Murbac. *Praeterea*, Vad. — *Aethiopiam*, d (codd.
Gel., Murbac.) *Aethiopia*, Va. — *monte et Troadis*, d.

sole aliquot diebus ne situm sentiant. Medentur volvis potae in vino albo, ischiadicis, pleuriticis, faucibus scabris decoctae potu dantur; sed quae ex Aethiopia venit eximie atque illico prodest.

4. *Ageraton ferulacia* est, duorum palmorum altitudine, 13 origano similis, flore bullis aureis; huius ustae nidor urinam ciet volvasque purgat, tanto magis insidentibus. Causa nominis, quoniam diutissime non marcescit.

5. *Aloe scillae similitudinem* habet, maior et pinguioribus 14 foliis, ex obliquo striata; caulis eius tener est, rubens medius, non dissimilis antherici, radice una ceu palo in terram demissa, gravi odore, gustu amara. Laudatissima ex India adfertur sed nascitur et in Asia; non tamen ea utuntur nisi ad vulnera recentibus foliis; mirifice enim conglutinat vel suco; ob id in turbinibus cadorum eam serunt ut aizoum maius. Quidam et caulem ante maturitatem seminis incidunt 15 suci gratia, aliqui et folia. Invenitur et per se lacrima adhaerens; ergo pavimentandum ubi sata sit censent ut lacrima non absorbeatur. Fuere qui traderent in Iudaea super Hierosolyma metallicam eius naturam, sed nulla magis inproba est neque alia nigrior est aut umidior. Erit ergo optuma 16 pinguis ac nitida, rufi coloris, friabilis et iocineris modo coacta, facile liquescens, inprobanda nigra et dura, harenosa quaeque gustu intellegitur cummi adulterata et acacia. Na-

aliquot, Murbac. *aliquod*, a. *aliquibus*, θ VTd. — *solem*, a. — *potae*, V ad. — *ischiadicis*, a. — *pleuriticis*, d. — *decocta*, Va. — *potu*, V² ad. *pote*, V¹. *potui*, Murbac. — *venit*, a. *veniunt*, VKd (Murbac.) — *eximie atque*, Kd (Murbac.) *eximiae atque*, a. *eximia eatque*, V. *eximia est atque*, $\beta\gamma$. — *iliaco*, a. — *prodest*, V ad. *prosunt*, K (Murbac.).

§ 13. *Ageraton*, VT in indice libri primi. *Eraton*, V ad. Ceterum v. Dioscor. 4, 59. — *floris*, K. — *vulvasque*, θ VT ad. *vulvamque*, β . — *insidente*, a. — *nominis quoniam*, Pint. *nominis non haec sed quoniam*, V ad β . *nominis haec quoniam*, K. $\omega\nu\delta\mu\alpha\sigma\tau\alpha\iota\ \delta\epsilon\ \alpha\gamma\eta\rho\alpha\tau\omicron\nu\ \delta\iota\delta\ \tau\omicron\ \epsilon\pi\iota\pi\omicron\lambda\omicron\ \tau\omicron\ \acute{\alpha}\nu\theta\upsilon\varsigma\ \delta\mu\omicron\iota\omicron\epsilon\iota\delta\epsilon\varsigma\ \phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\tau\tau\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$, Dioscor. — *magrescit*, V.

§ 14. *Aloae*, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 22. — *maioribus*, K. — *ex obliquo*, V² a. — *antherici*, θ Vd. *antherico*, a $\beta\gamma$. — *radix*, K. — *dimissa*, V. — *gravis*, θ V a² d. *gravis*, a¹. — *nascitur in*, a. — *non*, Vd. *con*, a. — *utuntur ea*, d. — *candorem*, a¹. *candorum*, a². — *aizoum*, β . — *malus*, a.

§ 15. *et folia*, ad. *folia*, V. — *sata sit censent*, a. *sata sint censent*, d. *satan incient*, V. — *absorbeatur*, Vd. — *Iudeam*, a. — *Hierosolyma*, Hard. *Hierosolymam*, V ad β . — *nulla*, Va. *nota*, Td. *sed nota magis in herba est*; nam *metallica nigrior est*, Pint. — *humidior*, Vd (codd. Barbari). *tumidior*, a.

§ 16. *et iocineris*, V. *ac iocineris*, ad. *ac iocinoris*, β . — *quaeque*, VT ad. *quoque quod et*, K. *quoque quae et*, $\beta\gamma$. — *cummi*, a. *gummi*, Vd $\beta\gamma$ novam hinc

tura eius spissare, densare et leniter calfacere; usus in multis, sed principalis alvom solvere, cum paene sola medicamento-
rum quae id praestant confirmet etiam stomachum, adeo non
infestet ulla vi contraria. Bibitur drachma, ad stomachi vero 17
dissolutionem in duobus cyathis aquae tepidae vel frigidae,
coctlearis mensura bis terve in die ex intervallis, ut res ex-
igit, purgationis autem causa plurimum tribus drachmis,
efficacior, si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem con-
tinet cum vino austero capite in sole contra pilum peruncto;
dolorem capitis sedat temporibus et fronti inposita ex aceto
et rosaceo dilutiorque infusa. Oculorum vitia omnia sanari 18
ea convenit, privatim prurigines et scabritiem genarum, item
insignita ac livida inlita cum melle maxime Pontico, ton-
sillas, gingivas et omnia oris ulcera, sanguinis exscreationes,
si modicae sint, drachma ex aqua, si minus, ex aceto pota;
vulnerum quoque sanguinem et undecumque fluentem sistit
per se vel ex aceto. Alias etiam est vulneribus utilissima ad 19
cicatricem perducens; eadem inspergitur exulceratis genita-
libus virorum, condylomatis rimisque sedis alias ex vino,
alias ex passo, alias sicca per se, ut exigit mitiganda curatio
aut coercenda; haemorrhoidum quoque abundantiam leniter si-
stit. Dysinteriae infunditur et, si difficiliter concoquantur cibi, 20
bibitur a cena modico intervallo, et in regio morbo tribus

periodum incipientes. — *adulterata*, V ad. *adulteratur*, βγ. — *spissa reddere*, a. — *leniter*, θ VT ad r. *leviter*, β. — *calefacere*, T. — *in multis*, codd. Gel. *usus multis*, VT ad. *usus multus*, r. — *sed*, Va (codd. Gel.) *et*, T d. — *principalis*, Va (codd. Gel.) *principis*, T d. *princeps* vel *praecipuus*, Pint. — *cum*, V² a (codd. Gel.) *sed*, V¹ T d. — *aquae*, a. — *confirmet*, a (codd. Gel.) *confirma t*, V. *confirmante*, T d. — *festet*, V d. — *vi contraria*, codd. Gel. *vis contraria*, VT d. *vis*, a.

§ 17. *stomachum*, V d. — *taepidae*, a. — *mensura*, V. — *in die*, V d. *ex die*, a. — *ex intervallis*, V d. *intervallis*, a. — *rex*, a¹. — *autem*, θ T d. *enim*, a. *etiam*, V βγ. — *si*, om. V. — *cibus*, om. V. — *capitis*, θ. — *in sole*, omitt. VT ad. *contra solem*, θ. — *contra pilum*, VT d. *capillo*, θ. *contra capillum*, βγ.

§ 18. *pruriginem*, d. — *scabritiem*, ita nos scripsimus. *scabiem*, V ad βγ; at v. ind. rerum s. v. *genae*. — *genarum*, a² d. *generarum*, a¹. *generum*, V. — *excreationes*, a. — *drachma*, VT d r. *drachmē*, a. *drachmae pondere*, β. — *per se*, a. Omitt. V d.

§ 19. *etiam est*, Va. *est etiam*, T d. — *utilissima ad*, d. *utilissima dat*, a. *utilissime dat*, V. — *spergitur*, a. — *alias ex vino alias*, a. *ex alias et vini alia*, V. *ex alia sed vini alia*, d. — *exigat*, VT ad. — *aut*, Va. *ad*, d. — *coercenda*, Va. — *abundantiam*, d. *habundantiam*, a. *abundantionem*, V. *habundationem*, B hic rursus incipiens.

obolis ex aqua. Devorantur et pilulae cum mellis decocto aut resina terebinthina ad purganda interiora. Digitorum pterygia tollit, oculorum medicamentis lavatur ut quod sit harenosisimum subsidat, aut torretur in testa pinnaeque subinde versatur ut possit aequaliter torreri.

6. Alcea folia habet similia verbenacae quae aristereon²¹ cognominatur, caulis tris aut quattuor foliorum plenos, florem rosae, radices albas cum plurimum sex, cubitalis, obliquoas; nascitur in pingui solo nec sicco. Usus radicis ex vino vel ex aqua dysintericis, alvo citae et ruptis convolsis.

7. Alypon cauliculus est molli capite, non dissimile betae,²² acre gustatu ac lentum mordensque vehementer et accendens. Alvom solvit in aqua mulsa addito sale modico; minima potio duarum drachmarum, media quattuor, maxuma sex ea purgatione quibus datur e gallinaceo iure.

8. Alsine quam quidam myosoton appellant nascitur in lucis, unde et alsine dicta est; incipit a media hieme, arescit aestate media; cum prorepat muscutorum auris imitatur foliis. Sed aliam docebimus esse quae iustius myosotis vocetur; haec eadem erat quae helxine, nisi minor minusque hirsuta esset; nascitur in hortis et maxime in parietibus;²⁴ cum teritur odorem cucumeris reddit. Usus eius ad colle-

§ 20. *Devoratur*, V d. — *mellis*, VR¹d. *melle*, R²Tarγ. — *decocto*, R²Tar. *decocta*, VR¹d. — *aut*, om. a. — *Digitorum*, VR d. *Cubitorum*, a. — *pterygia*, Ra. *pteryda*, Θ V d. — *labatur*, V. — *subdiat*, R¹. — *pinnaeque*, a. *pinnative*, V d. *pennaque*, Rβγ. — *versatum*, VR¹.

§ 21. *Alcaea*, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 154. — *quae*, VRTad. *quae et*, r. *qui et*, β. — *aristereon*, R²ad. *aristerson*, VR¹T. *peristereon*, β. — *flore*, a. — *vel ex aqua*, V. *vel aqua*, RTad. — *citae et ructat*, V². *citae et erat*, V¹. *citae rupta*, R¹. *cita erat*, R²d. *cita erupta*, a. — *convulsa*, VRad.

§ 22. *Alipho*, a. — *molle*, R¹. — *dissimile*, Θ VR²d. *dissimilis*, R¹aβγ. — *baetae*, V. — *gustatu*, R²a. *gustu*, Θ VR¹Td. — *ac lentum*, Ra. *acentum*, V d. — *mordens qui*, Ra. — *accedens*, VR¹d. — *modicum inima*, VR. — *ea purgatione*, R²ad. *purgatione*, VR¹. *Ea purgatio*, K. — *quibusdam datur*, K. — *gallinaceo iure*, Barbar. *gallinaceo fere*, ad (codd. Barbari). *gallinaceo offerre*, V. *gallinaceo offerre*, R. *ea purgatio est quibusdam e gall. iure*, Pintian., qui recte quidem perspexit vulgatam verborum scripturam esse intolerabilem, sed in ipsa emendatione lapsus est. Plinius potius scripsit *maxima sex*; *ex purgatione cibis datur e gallinaceo iure*. Praepositio *ex* (i. e. *post coll.* Hand. Tursell. 2, 646.) in VR¹ ommissa, in R²ad corrupta, per adverbium *sex* excidit.

§ 23. *Alsine*, Dioscor. 2, 214. *Salsine*, VRad. — *myosoton*, a. *myosotan*, R. *mosotan*, V. *mosotam*, d. *myosorin*, K. — *alsine*, R²d. *halsine*, V. *balsine*, R¹. *alzine*, a. — *hieme* — *media*, om. R¹. — *imitatus*, V. — *docebimus* § 105. — *iustis*, a. — *helxine*; pro h. v. habent *haec sine* VRa, *alsine* Td.

ctiones inflammationesque et in eadem omnia quae helxine sed infirmius; epiphoris peculiariter inponitur, item verendis ulceribusque cum farina hordeacea; sucus eius auribus infunditur.

9. Androsaces herba est alba, amara, sine foliis, folliculos 25 in cirris habens et in his semen; nascitur in maritimis Syriae maxume. Datur hydropicis drachmis duabus tunsa aut decocta in aqua vel aceto vel vino; vehementer enim urinas ciet; datur et podagricis inliniturque. Idem effectus et seminis.

10. Androsaemon sive, ut alii appellavere, ascyron non ab- 26 simile est hyperico, de qua diximus, cauliculis maioribus densioribusque et magis rubentibus. Folia alba rutae figura, semen papaveris nigri, comae tritae sanguineo suco manant; odor eis resinosus. Gignitur in vineis, fere medio autumno effoditur suspenditurque. Usus ad purgandam alvom tunsa 27 cum semine potaeque matutino vel a cena duabus drachmis in aqua mulsa vel vino vel aqua pura, potionis totius sextario. Trahit bilem, prodest ischiadi maxume, sed postera die capparitis radicem resinae permixtam devorare oportet drachmae pondere iterumque quadridui intervallo eadem facere, a purgatione autem ipsa robustiores vinum bibere, infirmiores aquam. Inponitur et podagris et ambustis et volneribus cohibens sanguinem.

§ 24. in hortis, R.d. in ortis, V. hortis, a. — in parietibus, R.d. parietibus, Va. — odore, Va. — et, VRa (codd. Gel.) Omitt. K.d.r. — in eadem, VR (codd. Gel.) ni eadem, a. emendat, T.d. quin ad eadem, r. quin emendat, K. — helxine, Barbar. helsine, R²a. halsine, VR¹d. alsine, T. — hordeacea, a. hordiacea, R¹. hordeacea, VR²d. βγ. — naribus, d.

§ 25. Androsaches, a. — alba — folliculos, V.d. alba amara et alliculos, R². alliculos, R¹. — in cirris, VRa.d. incurvos, r. — et in his, Ra.d. in his, V. — Syriae, Dioscor. 3, 140. Histriae, ΘVRT.d. Istriae, r. istoriae, a. — vel in aceto, d. — illinuntur, V. — Idem, T. — et seminis, ΘVRTa.d. est et semini, β.

§ 26. Androsoemon, V. Androeman, a. — ut, om. R¹. — ascyro, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 162. — diximus 26, 85. — figuras, Va. — comae, R²a.d. coma et, VR¹. — manant, om. a. — odor eis resinosus, Barbar. odor est resinosus, R. odores tres in usus, V.d. Om. a. — in vineis fere. Medio, r. vinis, a. — effoditur, R²a. effunditur, ΘVR¹d.

§ 27. Usis, V. — purgandam, d. purgandum, VRa. — vel a cena, R²a. flacco, R¹. flacco a, V.d. — vel vino, a. aut vino, VRd. — vel aqua mulsa, a. — potionis totius, d. potioni totius, VR. totius potionis, a. βγ. — sextaria, V¹. sextarii, V². — ischiadi, ΘR. sciadi, V. sciadicis, d. ischiadicis, β. — postera die, R²a. post erudis, VR¹d. — pondere, om. R¹. — iterumque — bibere, omitt. R¹d. — quadridui, a. — ambustis, R. — cohibet, K.

11. Ambrosia vagi nominis et circa alias herbas fluctuati 28
unam habet certam, densam, ramosam, tenuem, trium fere
palmorum, tertia parte radice brevior, foliis rutae circa imum
caulem. In ramulis semen est uvis dependentibus, odore vi-
noso, qua de causa botrys a quibusdam vocatur, ab aliis
artemisia. Coronantur illa Cappadoces; usus eius ad ea quae
discuti opus sit.

12. Anonim quidam ononida malunt vocare, ramosam, si- 29
milem feno Graeco, nisi fruticosior hirsutiorque esset, odore
iucunda, post ver spinosa. Estur etiam muria condita, re-
cens vero margines ulcerum erodit. Radix decoquitur in posca
dolori dentium; eadem cum melle pota calculos pellit; comi-
tialibus datur in oxymelite decocta ad dimidias.

13. Anagyros quam aliqui acopon vocant fruticosa est, 30
gravis odore, flore oleris; semen in corniculis non brevibus
gignit, simile renibus, quod durescit per messis. Folia colle-
ctionibus inponuntur difficulterque parientibus adalligantur ita
ut a partu statim auferantur. Quod si emortuus haereat et
secundae mensesque morentur, drachma bibuntur in passo
folia; sic et suspiriosis dantur et in vino vetere ad phalan-
giorum morsus. Radix discutiendis concoquendisque adhibe-
tur; semen conmanducatum vomitiones facit.

14. Anonymos non inveniundo nomen invenit; adfertur e 31

§ 28. *Ambria*, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 119. — et, V Rad. est et, βγ. —
varias, Gronov. — fluctuati, VRTa. fluctuatio, d. fluctuantis, K. — unam,
V²R²Tad. onam, V¹R¹. fruticum unam, δδρφ. fruticem unum, β. — habet,
„nempe herbam hoc vocabulum.” GRONOV. — certam densam ramosam,
VRTad δδρφ. certum densum ramosum, β. — radicem, K. — brevior, VRTad.
breviorem, β. — rutae. Circa imum caulem in, β. — famulis, V. — bothrys, a.
— discutiopossit, R¹.

§ 29. *Anonin*, Barbar. ex Dioscor. 3, 18. *Anonim*, VRad. — *ononida*, Vd.
ononi, R¹. *ononidam*, R²a. — *malent*, a. — *faeno nigro*, a. — *fruticosior*, R¹.
— *iucunda*, θ VRad. *iucundo*, β. — *post ver*, Rd. *post vero*, V. *postve*, a. *post*
aestatem, Amatus Lusit. ad Dioscor. 3, 19. ἀλμαύεται δὲ πρὸ τοῦ ἀνανθοφυ-
σαι καὶ ἔστιν ἡδίστη, Dioscor. — *eradiit*, V ex emend.

§ 30. *Anagyros*, R²a. *Anagros*, V¹. *Agiros*, V². *Anagyon*, R¹. *Anagro*, d. —
acopon, Dioscor. 3, 157. *acoton*, VRad. *acorton*, r. — *fructice*, R¹. — *gravis*,
V²R²a. *granis*, V¹. *grinis*, R¹d. — *flore*, om. R¹. — *brevibus*, a. *urbibus*,
VRd. — *meses*, Barbar. R². *meses*, V¹R¹ad. *meses*, V². — *si emortuus*,
Rad. *stemorius*, V. *si fetus mortuus haereat aut sec.*, K. — *mesesque*, β. — *mo-*
reret, R¹. — *drachma*, VRTad. *drachmae pondere*, β. — *passa*, R¹. — *con-*
manducatum, R². *commanducatum*, a. d. *manducatum*, θ VTR¹.

§ 31. *Anonymos*, d (codd. Gel.) *Anonymos*, VR¹. *Anomynos*, R². *Anonimos*, a.
— *nomen invenit*, R²a (codd. Gel.) *non venit*, Vd. Om. R¹. — *e Scytie*, R. es

Scythia, celebrata Hicesio non parvae auctoritatis medico, item Aristogitoni, in vulneribus praeclara ex aqua tunsa inposita, pota vero mammis praecordiisque percussis, item sanguinem exscreantibus; putavere et bibendam vulneratis. Fabulosa arbitror quae adiciuntur, recente ea si uratur ferrum aut aes feruminari.

V. 15. Aparinen aliqui omphalocarpon, alii philanthropon³² vocant, ramosam, hirsutam, quinis senisve in orbem circa ramos foliis per intervalla; semen rotundum, durum, concavum, subdulce. Nascitur in frumentario agro aut hortis pratisve, asperitate etiam vestium tenaci; efficax contra serpentis semine poto ex vino drachma et contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex vulneribus reprimunt folia inposita; sucus auribus infunditur.

16. Arction aliqui potius arcturum vocant; similis est verbasco foliis, nisi quod hirsutiora sunt, caule longo, molli, semine cumini; nascitur in petrosis, radice tenera, alba dulcique. Decoquitur in vino ad dentium dolores ita ut contineatur ore decoctum; bibitur propter ischiada et stranguriam; ex vino ambustis inponitur et pernionibus; foventur eadem cum radice semine trito in vino.

17. Asplenon sunt qui hemionion vocant, foliis trientalibus³⁴ multis, radice limosa, cavernosa sicut felcis, candida, hirsuta, a. et Scythice, *Θ.* et Scythig, d. et Scythicae, V. — celebrata, V. — Aristogitoni, codd. Gel. Aristogiton, *Θ*VRad. — inposita, VRTad. et imposita, *βγ.* — praecordisve, VR. — exscreantibus, a. — putavere, *Θ*VRad. putaverunt, *β.* — bibendum, R. vivendum, a. — abiciuntur, a. — recente ea, V. recentem eam, RTad. — oratur, VR¹. — ferrum aut aes, d. in ferrum aut aes, Ta. in ferrum aut eas V. in, R. — feruminari, R²a. ferruginari, VR¹Td. ferruminari, *βγ.*

§ 32. Aparinen, R²a. Aparimen, VR¹d. — omphalocarpon, Barbar. ex Dioscor. 3, 94., K. omphacocarpon, VRad^{βγ.} — semisve, V. — ex intervallis, Kr. — durum, VRd. aurum, a. — flumentario, a. — parthisve, a. — phalangia, a. phalangias, VRd.

§ 33. Arction, VR¹d. Ceterum v. Dioscor. 4, 104. — potius, *Θ*VR¹Td. Omitt. R²a (codd. Gel.) *βγ.* — arcturon, a. — caule, R²a. a caulo, VR¹. ac caulo, d. — dolores, *Θ*VTd. dolorem, R²*βγ.* — ut, omitt. VRad. — ore, omitt. VRad. — decoctum quod bibitur et propter, K. — hisciada, V. schiada, a. sciada, R. — ex, *Θ*VTad. e, R²*βγ.* — ab;tis, R. — trita, VR.

§ 34. Asplenon, VRd. Aspleon, a. Asplenum, *β.* — hemionion, Dioscor. 3, 141. hemionon, VRad. Græce quidem et *ἡμίονος* et *ἡμιόνιον* dicebatur; at cum 25, 45. 26, 41. codd. hoc potius quam illud adstruant, etiam h. l. Plinio usitatorem, ut videtur, formam relinquere malui. — felcis, VR. filicis, ad^{βγ.}

suta, nec caulem nec florem nec semen habet; nascitur in petris parietibusque opacis, umidis, laudatissima in Creta. Huius foliorum in aceto decocto per dies xxx potu lienem absumi aiunt, et inlinuntur autem eadem; sedant et singultus. Feminis non danda, quoniam sterilitatem facit.

18. *Asclepias* folia hederæ habet, ramos longos, radices 35 numerosas, tenuis, odoratas; floris virus grave, semen securidacæ; nascitur in montibus. Radices torminibus medentur et contra serpentium ictus non solum potu, sed et inlitu.

19. *Aster* ab aliquis bubonion appellatur, quoniam ingui- 36 num præsentaneum remedium est. Cauliculus foliis oblongis duobus aut tribus; in cacumine capitula stellæ modo radiata. Bibitur et adversus serpentis, sed ad inguinum medicinam sinistra manu decerpi iubent et iuxta cinetus adligari; prodest et coxendicis dolori adalligata.

20. *Ascyron* et *ascyroides* similia sunt inter se et hype- 37 rico, sed maiores habet ramos quod *ascyroides* vocatur, ferulacios, omnia rubentis, capitulis parvis, luteis; semen in calyculis pusillum, nigrum, resinolum. Comæ tritæ velut cruentant, qua de causa quidam hanc *androsaemon* vocavere. Usus seminis ad ischiadicos poti duabus drachmis in hydro-melitis sextario. Alvom solvit, bilem detrahit; inlinitur et ambustis.

21. *Aphaca* tenuia admodum folia habet, pusillo altior len- 38

habent, VR. — *petris*, om. a. — *in parietibus opacis*, r. — *foliorum*, ΘVRTad. *foliorum vis*, φ. *foliorum ius*, δθρ. *foliorum iure*, β. — *decocto*, TAd. *decocta*, VR. *decoctæ*, K¹. *decoctorum*, K². — XXX, ΘVRTadr. XL, Barbar. ex Dioscor. β. — *poto*, RT. *potu*, Vaddθρφ. *Huius foliorum in aceto decoctæ per dies XXX l. a. a.*, Gronov., qui tum certe *decoctorum* scribere debebat; at *foliorum in aceto decocto* sc. facto illustratur iis quæ congressi ad 33, 73. — *lienen*, a. — *illinuntur*, Td. *linuntur*, ΘV Ra. — *eadem; sedant et*, ΘVR¹K¹d. *eadem sedante*, R²aβγ. *eadem sedantque*, K². *illinuntur eadem vi; sedant singultus*, Gesner. hist. anim. 1, 49. — *Feminis non danda*, VRad. *Non danda feminis*, βγ.

§ 35. *Asclepia*, d. Ceterum v. Dioscor. 3, 96. — *virus*, Vd. *verus*, R²a. *viros*, R¹. — *securidacæ*, d (codd. Barbari). *securiclarum*, Θ. *securi datum*, V. *seculatum*, a. *securiclacum*, R¹. *securivlatum*, R². — *potu*, Rd. *potum*, Va. — *et*, VR¹d. *etiam*, R²aβγ. — *inlitu*, R²d. *litu*, R¹. *inlitum*, ΘVa.

§ 36. *aliquis*, Va. *aliquibus*, Rdβγ. Ceterum v. Dioscor. 4, 118. — *ingui-num*, om. a. — *est*, Ra. Omitt. Vd. — *Cauliculus*, R²a. *Caulibus*, VR¹d. — *et iuxta*, R²a. *iuxta*, VR¹d. — *adalligari*, Θ. — *prodeest*, V. — *adalligata*, a. *adalligato*, VRd.

§ 37. *ascyroides*, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 163. — *et*, VRd. *sed*, a. — *sed*, ΘVRTd. Omitt. aβ. — *maiore*, a. — *habet*, a (codd. Gel.) *habent*, VRTd. — *vocatur*, VRd. *vocantur*, a. *vocant*, codd. Gel. — *peculaceos*, R¹. — *omnia*,

tacula; siliquas maiores fert, in quibus terna aut quaterna semina sunt nigriora et madidiora et minora lenticula; nascitur in arvis. Natura ad spissandum efficacior quam lenti reliquos usus eosdem habet. Stomachi alvique fluctiones sistit semen decoctum.

22. Alcibium qualis esset herba, non reperi apud auctores, 39 sed radicem eius et folia trita ad serpentis morsum inponi et bibi, folia quantum manus capiat trita cum vini meri cyathis tribus aut radicem drachmarum trium pondere cum vini eadem mensura.

23. Alektoros lophos quae apud nos crista dicitur folia 40 habet similia gallinaei cristae plura, caulem tenuem, semen nigrum in siliquis. Utilis tussientibus cocta cum faba fresa melle addito et caligini oculorum; solidum semen conicitur in oculum nec turbat sed in se caliginem contrahit. Mutat colorem et ex nigro albicare incipit et intumescit ac per se exit.

VI. 24. Alum quod nos vocamus, Graeci symphyton pe- 41 traum, simile cunilae bubulae, foliis parvis, ramis tribus aut quattuor a radice, cacuminibus thymi, surculosum, odoratum, dulce gustu, salivam ciens, radice longa rutila, nascitur in petris ideo petraeum cognominatum, utilissimum lateribus, renibus, torminibus, pectori, pulmonibus, sangui-

VRad. omnino, $\beta\gamma$. — *sauliculis*, V². *caulibus*, a. — *cruentant*, Rd (codd. Gel.) *cruentam*, Va. — *Uso*, R¹. — *hydromeliti*, a.

§ 38. *Aphaca*, Θ Rd. *Afaca*, VTa. *Aphace*, β . Ceterum v. Dioscor. 2, 177. — *pusillo*, Rd (codd. Barbari). *pusilla*, V (ex emend.) ar. — *lenticula*, V. *lenticula est*, R²a. *lenticula et*, R¹d. — *si quas*, d. — *et minora*, d. *et vinora*, V¹R. Omitt. V²a r. *περιεχτικά τῶν σπερματίων τριῶν ἢ τεσσάρων μελάνων καὶ μικροτέρων φακοῦ*, Dioscor. — *Natura*, VRad. *Natura ei*, $\beta\gamma$. — *reliquos usus eosdem*, Θ VRTd. *reliquo usus eosdem*, a. *reliquo usu eosdem effectus*, $\beta\gamma$. — *fluctionis*, a.

§ 39. *Alcibium*, VRad. *Alcibion*, $\beta\gamma$. — *qualis esset herba*, om. r. — *non repperi apud auctores*, Rad. *non repperi apud auctores*, V. *apud auctores non reperi*, $\beta\gamma$. — *eius*, om. d. — *bibi*, VRad $\delta\rho\varphi$. *bibi iubent*, d β . — *cum vino eadem*, d.

§ 40. *Alectoros lophos*, VRa. *Alectrolophos*, T. *Alectorolophos*, d $\beta\gamma$. — *apud*, a. — *crista galli*, K. *crista gallinaei*, Pintian. *gallinaei*, delet Pint. — *tenuem*, om. a. — *cum faba fresa*, VRa. *bafresa*, d. — *mella*, R¹. — *addita*, a. — *oculum*, R. — *coicitur*, Va. *iniicitur*, r. De illo v. Lachmann. ad Lucret. 2, 1061. p. 136. — *et ex nigro*, Θ VRTKd. *sed ex nigro*, a $\beta\gamma$. — *et*, R²a. Omitt. VR¹d.

§ 41. *quod nos*, T. *nos*, VRad $\beta\gamma$. Ceterum v. Dioscor. 4, 10. — *symphoton*, Va. — *pecreum*, V. — *dulce gustu*, VRd. *gustu dulce*, a $\beta\gamma$. — *renibus*, Θ VRTa. *lienibus*, renibus, β . — *pectori*, Θ VRa. *pectoribus*, Td. *pectoris*, β .

nem reicientibus, faucibus asperis. Bibitur radix trita et in 42
vino decocta et aliquando superlinitur; quin et conmandu-
cata sitim sedat praecipueque pulmonem refrigerat; luxatis
quoque inponitur et contunsis, lenit interanea; alvom sistit
cocta in cinere detractisque folliculis trita cum piperis granis
novem et ex aqua pota. Volneribus sanandis tanta praestantia
est ut carnis quoque dum cocuntur conglutinet addita, unde
Graeci nomen inposuere. Ossibus quoque fractis medetur;
VII. 25. alga rufa scorpionum ictibus. 43

26. Actaea gravi foliorum odore, caulibus asperis genicu-
latis, semine nigro ut hederæ, bacis mollibus, nascitur in
opacis et asperis aquosisque; datur acetabulo pleno inter-
rioribus feminarum morbis.

27. Ampelos agria vocatur herba foliis duris cineracei co- 44
loris, qualem in satis diximus, viticulis longis, callosis, ru-
bentibus, qualiter flos quem Iovis flammam appellamus in
violis; fert semen simile Punici mali acinis. Radix eius de-
cocta in aquae cyathis ternis, additis vini Coi cyathis duo-
bus, alvom solvit leniter ideoque hydropicis datur. Volvæ
vitia et cutis in facie mulierum emendat. Ischiadicos quoque
uti hac herba prodest tunsa cum foliis et inlita cum suco suo.

28. Apsinthis genera plura sunt; Santonicum appellatur e 45
Galliae civitate, Ponticum e Ponto, ubi pecora pinguescunt

§ 42. *lusatis*, R. — *contusis*, ΘVRTad. *convulsis*, β. — *lenit*, VRTd.
leni, a. *lieni*, β. *leviter*, Pint. — *interanea*, VT. *interanei*, Ra. *interaneis*, dβ. —
in cinere, VR². *in cineres*, a. *cinere*, R¹d. — *folliculis*, a. — *granis novem*,
VRad. *novem granis*, βγ. — *et ex aqua*, R²a. *ex aqua*, VR¹d. — *unde*, VRd.
unde et, aβγ.

§ 43. *rufa*, ΘVRTd. *rubra*, a. *rubra*, β. — *scorpionum*, Va. *et scorpionum*,
Rdβγ. — *asperis*, VRad (codd. Gel.) *anisi*, codd. Barbari. *angulosis*, Cornar.
ad Dioscor. 4, 153., K. — *et asperis*, R²a. *asperis*, VR¹d.

§ 44. *agria*, Vd. *agaria*, R¹. *agrias*, R²a. — *de qua nos satis*, K. — *dixi-*
mus 23, 19. — *quem*, a. *quam*, ΘVRd. *rubentibus*. *Flos qualis eius quem*, K. —
flaminam, a¹. — *appellamus*, ΘVRad. *appellavimus*, codd. Barbari, βγ. — *in*
violis, d (codd. Barbari). *in obolis*, V (ex emend.) R². *in uolis*, R¹. *inobilis*, a.
Vulgatam esse corruptam docent et optimorum codd. lectiones et ipsa verba
in violis ceteris, incertum qua de causa, addita. Plinius, nisi fallor, scripsit:
appellamus. *In viticulis fert semen*, ita ut hoc quasi singulare aliquid adnotet. —
simile Punici mali, VRad. *Punici mali simile*, β. — *Radix eius*; haec sunt re-
petita ex 23, 19. — *decocta in aquae*, a. *decocta in aqua*, Vd. *in aqua decocta*, R.
— *Cocri vel Cocyi*, V ex emend. — *hypocritis*, d. — *Volvæ*, VRd. *Vole*, a.
Varos, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 160. — *vitia et cutis*, d. *vitia cutis*,
VRa. *et vitia cutis*, Murbac. — *emendant*, a. Si codd. scripturam intuemur
eamque cum vulgata lectione comparamus, neutram veram esse apparet, neque

illo et ob id sine felle reperiuntur; neque aliud praestantius multoque Italico amarius, sed medulla Pontici dulcis. De usu eius convenit, herbae facillimae atque inter paucas utilissimae, praeterea sacris populi Romani celebratae peculiariter; siquidem Latinarum feriis quadrigae certant in Capitolio victorque apsinthium bibit, credo, sanitatem in praemio dari honorifice arbitratis maioribus. Stomachum conroborat 46 et ob hoc sapor eius in vina transfertur, ut diximus; bibitur et decoctum aqua ac postea nocte et die refrigeratum sub dio, decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in caelestis aquae sextariis tribus; oportet et salem addi; vetus sine usu est. Bibitur et madefacti dilutum; ita enim appellatur hoc genus. Diluti ratio ut, quisquis fuerit modus aquae, tegatur per triduum. Tritum raro in usu est, sicut et sucus 47 expressus; exprimitur autem, cum primum semen turgescit, madefactum aqua triduo recens aut siccum septem diebus; dein coctum in aeneo vaso ad tertias x heminis in aquae sextariis xlv iterumque percolatum lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore centaurio quaeritur sucus; sed hic apsinthi inutilis stomacho capitique est, cum sit ille decocti saluberrimus. Namque adstringit stomachum bilemque 48 detrahit, urinam ciet, alvom emollit et in dolore sanat, ventris animalia pellit, malaciam stomachi et inflationes discutit

dubito, quin Plinius scripserit *Viticulae vitia cutis in f. m. emendant*; scriptura codicis Murbac. varos nihil est nisi interpolatio e verbis 23, 19. male intellectis. — uti, d. wri, ΘVRK. heuri, ar. exuri, Dalec.

§ 45. *plura sunt*, VRad. *sunt plura*, β. Ceterum v. Dioscor. 3, 23. — *e Galliae*, VTad. α *Galliae*, Rβγ. — *e Ponto*, VTad. α *Ponto*, Rβγ. — *multumque*, r. *multorumque*, a. — *Italico*, VRa. *Italicum*, dγ. — *dulci*, R. — *convenit*, VRad. *convenit dicere*, βγ. — *in praemio*, ΘTd. *praemio*, VRaβγ.

§ 46. *transfertur*, VRa. *crassatur*, Td. — *diximus* 14, 109. — *dio*, R². *dū*, R¹d. *divo*, a. *die*, V. — *sex*, Ra. *ex*, Vd. — *caelesti*, R. — *oportet nec salem*, Rad. *oportet nec sale*, V. — *vetus sine usu*, ΘVR¹Td. *vetustissime usu*, R²a (ubi inter utramque vocem spatium est uni vel duabus litteris). *vetustissime in usu*, βγ. — *appellatur*, ΘVRadγ. — *aut*, a. — *aquae*, Ra. *aqua*, Vd.

§ 47. *expressus*, ΘVRTd. *expressi*, aβγ. — *siocum*, Rad. *sucus*, V. — *dein*, Vad. *deinde*, Rβγ. — *vaso*, a. *vase*, VRdβγ; v. ad 24, 79. — *eminis*, a. — *lente*, K. *herbae lecta*, V. *herbae lecit*, R. *herbae lento*, d. *herbae ita*, a. *herba lente*, β. — *qualiter et minore*, VRad. — *centaurio*, a. *centaureo*, VRdβγ. — *absinthii delet* Dalec. — *ille*, a. *illo*, VRd. — *decocti*, T. *decoctis*, VRad. *decoctus*, r. — *saluberrimum*, a.

§ 48. *adstringi*, a. — *bilemque*, R²ad. *bilem*, VR¹T. — *ciet*, VR²ad. et, R¹. — *malaciam*, V. *malachiam*, a. *molitiam*, Rd. — *inflationes*, xai πρὸς ἐμπνευματώσεις δὲ ἀρπύζει, Dioscor. *inflammationes*, ΘVRad. — *discitui*, a.

cum sile et nardo Gallico, aceti exiguo addito; fastidia absterget, concoctiones adiuvat, cruditates detrahit cum ruta et pipere et sale. Antiqui purgationis causa databant cum marinae aquae veteris sextario seminis sex drachmas cum tribus salis et mellis cyatho; efficacius purgat duplicato sale; diligenter autem teri debet propter difficultatem. Quidam et ⁴⁹ in polenta dedere supra dictum pondus addito puleio, alii pueris folia in fico sicca ut amaritudinem fallerent. Thoracem purgat cum iride sumptum; in regio morbo crudum bibitur cum apio aut adianto. Adversus inflationes caldum paulatim sorbetur ex aqua, iocineris causa cum Gallico nardo, lienis cum aceto aut pulte aut fico sumitur. Adversatur fun- ⁵⁰ gis ex aceto, item visco, cicutae ex vino et muris aranei morsibus, draconi marino, scorpionibus; oculorum claritati multum confert, epiphoris cum passo inponitur, suggillatis cum melle. Auris decoctae eius vapor suffitu sanat aut, si manent sanie, cum melle tritum. Urinam ac menses cient tres quattuorve ramuli cum Gallici nardi radice una, cyathis aquae ^{vi}, menses privatim cum melle sumptum et in vellere adpositum. Anginae subvenit cum melle et nitro, epinyctidas ⁵¹ ex aqua sanat, vulnera recentia prius quam aqua tangantur inpositum, praeterea capitis ulcera. Peculiariter ilibus inponitur cum Cypria cera aut cum fico; sanat et pruritus; non est dandum in febris. Nausias maris arcet in navigationibus ⁵² potum, inguinum tumorem in ventrali habitum; somnos ad-

sile, VRad. *sili*, βγ. *sale*, r. — *aceti*, θVRTad. *aceto*, βγ. — *crudelitates*, a¹. — *databant*, θR¹. *dabant*, VR²adβγ. — *veteris*, om. r. — *drachmas*, VRTKa²d. *drachmis*, a¹βγ. — *et*, omitt. VRa²d. *vel*, a¹.

§ 49. *puleio*, θVRTad. *pulegio*, alii contra paralysin, β. — *folia in*, VRd. *in folia in*, a. in, Hard. γ. — *sicca ut*, VR²Td. *sicca*, R¹. *siccatur*, aδθρφ. *sic* ut, β. ut *sic*, K. — *apio*, θVR¹TKd. *opio*, β. *adipe*, R²a. — *idianto*, VR. — *inflationes*, ad. *inflammationes*, θVR. — *caldum*, θV. *calidum*, Radβγ. — *fico*, R²a. *fungo*, VR¹. *fungo*, d.

§ 50. *ex vino*, R²ad. *vino*, VR¹. — *decoctae eius vapor*, θVd. *decoctae eius vaporis*, a. *decoctae eius vaporis*, R. *decoctum eius vaporis*, βγ. — *manent sanie*, VR¹Td. *manet sanies*, aδρφ. *manet sanies*, β. — *meses*, a bis. — *bellere*, a.

§ 51. *Anginae*, θVRad. *Anginis*, βγ. — *aut cum fico*, VRa. *aut fico*, Td. — *est*, omitt. Td.

§ 52. *Nausias*, V²R²a. *Nausia*, V¹R¹d. *Nauseas*, β. *Nauseam*, θTγ. — *ventralia*, Td. in *ventralia* additum, Pint. — *adlicet*, R¹. *adliciet*, a. — *ex oleo perunctis*, a. *ex aceto perunctis*, R². *ex aceto peruncus*, V. *ex aceto perungus*, R¹.

licit olfactum aut inscio sub capite positum. Vestibus insertum tineas arcet, culices ex oleo perunctis abigit et fumo, si uratur; atramentum librarium ex diluto eius temperatum litteras a musculis tuetur. Capillum denigrat apsinthi cinis unguento rosaceo permixtus:

29. Est et apsinthium marinum quod quidam seriphum⁵³ vocant, probatissimum in Taposiri Aegypti. Huius ramum Isiacy praeferre sollemne habent. Angustius priore minusque amarum, stomacho inimicum, alvom mollit pellitque animalia interaneorum. Bibitur cum oleo et sale aut in farinae trimestris sorbitione dilutum; coquitur quantum manus capiat in aquae sextario ad dimidias.

VIII. 30. Balloten alio nomine porrum nigrum Graeci vo-⁵⁴ cant, herbam fruticosam, angulosis caulibus nigris, hirsutis foliis vestientibus, maioribus quam porri et nigrioribus, graveolentibus. Vis eius efficax adversus canis morsus ex sale foliis tritis inpositae, item ad condylomata coctis cinere in folio oleris; purgat et sordida ulcera cum melle.

31. Botrys fruticosa herba est luteis ramulis; semen circa⁵⁵ totos nascitur, folia cichorio similia. Invenitur in torrentium ripis, medetur orthopnoicis. Hoc Cappadoces ambrosiam vocant, alii artemisiam.

32. Brabya spissandi vim habet cotonei mali modo, nec amplius de ea tradunt auctores.

perunctus ex aceto, Td. ἀλειφόμενόν τε μετὰ ἐλαίου κώνωπας κωλύειν ἀπτεσθαι τοῦ σώματος, Dioscor. — *musculis*, d. *muscis*, Θ V R T a (Murbac. ap. Cornar. ad Macrum f. 5. a.) At vulgatam tumentur Macer Floridus de virib. herbb. 105: *Incaustum vino, quo sit macerata, resolve: Si scribis chartam*, (mus) non teret amplius illam, et Dioscor. τὸ δὲ μέλαν, ὃ γράφομεν, τῷ ἀποβρέγματι αὐτοῦ βραχὲν ἄβρωτα μυσὶ τηρεῖ τὰ γράμματα. — *rosaceo*, K. *rosaceoque*, V R a d β γ. — *permixtus est*, a.

§ 53. *seriphum*, ita est scribendum coll. 32, 100. *seripum*, a. *seriphum*, V R d. *Seriphium*, β γ. Ceterum v. Dioscor. 3, 24. — in *Taposiri*, V R a (codd. Barbari). *intra positi*, d. — *mollit*, V R a. *solvit*, T d.

§ 54. *porrum nigrum*, Θ V R T a d. *melamprasion*, β. Ceterum v. Dioscor. 3, 107. — *maioris*, V ex emend. — *inpositae*, Θ V R d. *imposita*, a β.

§ 55. *Botrys*, d. *Bothrys*, R². *Botris*, V R¹. *Bothyris*, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 120. — *totos*, V R T d. *totam*, β. *toto*, a. — *chichoria*, a. — *orthopnoicis*, R² a d. *ortus in vicis*, V. *hortus in vicis*, B¹. — *Hanc*, K. — *Bravilla*, V R d. *Bravilla*, a. — *spissandi vim*, d. *spissandium*, V R. *spissam vim*, a. — *tradunt de ea*, d.

33. Bryon marinum herba sine dubitatione est, lactucae 56
foliis similis, rugosa veluti contracta, sine caule, ab una ra-
dice exeuntibus foliis; nascitur in scopulis maxime testisque
terra comprehensis. Praecipua siccandi spissandique vis ei
et collectiones inflammationesque omnis inhibendi, praecipue
podagrae et quidquid refrigerare opus sit.

34. Bupleuri semen ad ictus serpentium dari reperio fo- 57
verique plagas decocta ea herba, adiectis foliis mori aut
origani.

35. Catanancen Thessalam herbam qualis sit describi a
nobis supervacuum est, cum sit usus eius ad amatoria tan-
tum. Illud non ab re est dixisse ad detegendas magicas va-
nitates, electam ad hunc usum coniectura, quoniam arescens
contraheret se ad speciem unguium milvi exanimati; eadem
ex causa et cemos silebitur nobis.

36. Calyx duorum generum est, una similis aro; nascitur 58
in arationibus, colligitur antequam inarescat. Usus eosdem
habet quos arum; bibitur quoque radix huius ad exinani-
endas alvos mensesque mulierum; item caules cum foliis in
leguminibus decocti sanant tenesmon.

37. Alterum genus eius quidam anchusam vocant, alii ono- 59
cliam. Folia lactucae longiora, plumosa, radice rubra quae

§ 56. *Bryon*, T. *Bryona*, a. Desumpta haec sunt ex Theophr. hist. plant. IV. 6, 6. coll. Dioscor. 4, 97. — *marinum*, Θ VRTd. *marina*, aβ. — *meditatione*, R²a. — *veluti*, R²d. *velut*, VR¹a. — *una*, VRad. *ima*, β. ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, Theophr. — *siccandi*, a. *siccandis*, VR. *siccandi ei*, dβγ. — *spissandisque*, a. — *vis ei*, ita nos scripsimus. *visci*, VR¹. *vis*, R²a dβγ. — *inflammationesque omnes*, Va. *omnes inflammationesque*, Rβγ. *omnes inflammationesque omnes*, d. — *inhibendi*, ΘRad. *cohibendi*, Vβγ. — *praecipua*, R¹. — *refrigerari*, a. — *opus sit*, R²a d. *possit*, ΘVR¹.

§ 57. *Bupleuri*, VRad. — *Catanancen*, R²a. *Catananchen*, VR¹d. Ceterum v. Dioscor. 4, 132. — *Thessalam*, R²a d. *tetessalam*, VR¹. — *describi a nobis*, VRa. a nobis describi, dβγ. — *est*, VRd. *sit*, a. — *Illud*, a. — *detegendas*, VRad. *tegendas*, β. — *electa*, Vd. — *quoniam arescens contra*, d. qđ arescens contra, R. quonia harescens cum tra, V¹; sed manus altera illa verba delevit linea traducta, uti etiam ea non exstant in cod. a. — *se*, VRd. *sit*, a. — *et cemos*, R. *ecemos*, Θ. *ecemos*, d. *et emos*, a. *et///emos*, V. — *silevitar*, a. — *nobis*, ΘRad. a nobis, Vβγ.

§ 58. *Calyx*, Dalec. ex Dioscor. 4, 23. Addicunt optimi codd. in indice libri primi. *Calea*, ΘVRTadγ. *Calla*, β. — *haro*, VT. *baro*, a. — *in arationibus*; colligitur, VR²a. Omitt. R¹d. — *Usus*, Va d. *ususque*, Rβγ. — *arsa*, ΘVRTd. *harsa*, a. *arisaros*, Hard. coll. 24, 151. — *quoque radix*, V. *radix quoque*, Rad. — *exanimiendas*, a. — *mesesque*, a. — *item caules*, a. *item caulis*, ΘRTdγ. *inter caules*, V ex emend. — *decoctis*, Va d. *decoctio*, R. *decoctus*, Hard. γ. —

ignis sacros cum flore polentae sanat inposita, iocineris autem vitia in vino albo pota.

38. Circaea trychno sativo similis est, flore nigro, pusillo, 60 parvo semine mili nascente in quibusdam corniculis, radice semipedali, triplici fere aut quadruplici, alba, odorata, gustus calidi; nascitur in apricis saxis. Diluitur in vino bibiturque ad dolorem vulvae et vitia; macerari oportet in sextariis tribus quadrantem radicis tunsae nocte et die. Trahit eadem potio et secundas; semine lac minuitur in vino aut mulsa aqua pota.

39. Cirsion cauliculus est tener duum cubitorum, triangulo 61 similis, foliis spinosis circumdatus. Spinae molles sunt, folia bovis linguae similia, minora, subcandida; in cacumine capitula purpurea quae solvontur in lanugines. Hanc herbam radicemve eius adalligatam dolores varicum sanare tradunt.

40. Crataegonon spicae tritici simile est, multis calamis ex 62 una radice emicantibus multorumque geniculorum; nascitur in opacis semine mili, vehementer aspero gustu, quod si bibant ex vino ante cenam tribus obolis in cyathis aquae totidem mulier ac vir ante conceptum diebus XL, virilis sexus partum futurum aiunt. Et alia est crataegonos quae thely-

sanant, a. sanat, ΘVRTdγ. — tenesmon, a. tenesmo, R (mo ex corr.) tenesmon, Vd.

§ 59. ancusam, a. hanchusam, R². anchisam, Vd. hanciram, R¹. — onochiam, Dalec. coll. Dioscor. 4, 23. rinodiam, Td. rinochiam, V. rijnochiam, R. clinosiam, a. rhinochisiam, βγ. — Folio, R. — flore, VRd. folio, Ta. — iocinoris, β.

§ 60. trychno, ΘV. thrychno, a. trycno, R. thrycho, d. strychno, βγ. Ceterum v. Dioscor. 3, 124. — sativa, a. — semine, VRad. semine ut, βγ. — milli, R²ad. milli, R¹. melli, V. — nascente, d. nascenti, R². nascentis, Va. nascentes, R¹. — radicem semipedalis triplice, a. — fere, ΘVRTad. ferme, βγ. — quadruplici, R. — gustus, VRa. acutius, d. — nocte et die, ΘVR. nocte ac die, Td. noctem et diem, aβγ. — Trahit, Va. et trahit, R². et tradiit, R¹. Extrahit, Td. — potione secundas, K. — minuitur, codd. Gel. minuit, Ra. iminuit, V. imminuit, d. movet, K. — pota, V². puto, V¹.

§ 61. Cirsion, R². Cirsicion, VR¹d. Cirsion, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 117. — tener, om. γ vitio operarum. — triangulus, a. — bolis, a. — linguae, R. lingua, a. lingulae, Vd. — in, VRa. et in, dβγ. — capitula, Barbar. d. capirila, VR¹. capitulata, R²a. τὸ δὲ ἀνωτάτω τοῦ καυλοῦ περιφερές, δασύ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεφάλια ἀχροπόρφυρα, ἐκκαππούμενα, Dioscor. — solvetur, R¹.

§ 62. Crataegonon, Vad. Crataegonon, Rβγ uti Dioscor. 3, 129. — spicae, VRad. melampyro, K. — emicantibus, omitt. codd. Barbari. — nascitur, omitt. VRad. — in, om. a. — asperi, d. — partus sexum, VRd. sexum, a. — Et alia est, VRad. Est et alia, βγ. — crataegonos, Θa. grategonos, VR. crataegonos, dβγ.

gonos vocatur; differentia intellegitur lenitate gustus. Sunt 63 qui florem crataegoni bibentis mulieres intra xl. diem concipere tradant. Eadem sanant ulcera vetera nigra cum melle, explent sinus ulcerum et atrophæ carnosiora faciunt, purulenta expurgant, panos discutiunt, podagras collectionesque omnis leniunt, peculiariter mammarum. Theophrastus arboris genus intellegi voluit crataegon sive crataegona quam Itali aquifoliam vocant.

41. Crocodileon chamaeleonis herbae nigrae figuram habet, 64 radice longa, aequaliter crassa, odoris asperi; nascitur in sabuletis. Pota sanguinem per naris pellit copiosum crasumque atque ita lienes consumere dicitur.

42. Cynosorchim aliqui orchim vocant, foliis oleae, molli- 65 bus, ternis per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga, duplici ordine, superiore quae durior est, inferiore quae mollior. Eduntur ut bulbi coctae, in vineis fere inventae; ex his radicibus si maiorem edant viri, maris generari dicunt, si minorem feminae, alterum sexum. In Thessalia molliorem in lacte caprino viri bibunt ad stimulos coitus, duriores vero ad inhibendos; adversantur altera alteri.

43. Chrysolachanum in pineto lactucae simile nascitur; sa- 66 nat nervos incisos, si confestim inponatur. Et alibi genus chrysolachani traditur, flore aureo, foliis oleris; coctum estur

vocetur, VRad.

§ 63. grategoni, VR. crataegoni, adβγ. — bibentis, VR¹. bibentes, R²ad. — mulieres, d. mulieris, VR¹. mulierum, R²a. — Eadem, V. — explent, VR²a. et explent, ΘR¹d. — et, om. V. — atrophæ, R²a. atraphæ, VR¹d. — Theophrastus hist. plant. III. 15, 5: *χράταιος . . . οἱ δὲ χράταιόνα χαλοῦσιν*. — crataegon, Harduin. ex Theophrasto. crataegum, K. crataegonon, Vd. crataegonon, β. grates conon, R. — crataegona, Rd. crathegona, a. crataegon, Θ. crataegona, β. — quam, Ra. uam, Vd. — aquifolium, R²ad.

§ 64. Crocodileon, VRad. Crocodilion, βγ. Ceterum v. Dioscor. 3, 10. — chamaeleonis, VR²ad. chamaeleontis, β. — aequaliter, V. — sabulitis, a. — atque, d. Omitt. VRa. — lienes, VRad. lienem, βγ.

§ 65. Cynosarcim, a. Cynosarcima, VR. Cynosarcimam, d. Ceterum v. Dioscor. 3, 131. — sorchim, a. — pernis, a. — hemipedem, R¹. hyemem pede, d. — uoliosa, a. — duplicis, a. — superior quae, VR. superioreque, Td. — durior est inferiore quae, VR²a. durior est, et inferiore, quae, βγ. Omitt. R¹Td. — molliore, Td. — Redduntur, a. — ut, Θa. et, VRd. — uulvi, a. — coctae, ΘVR²T. cocti, adβγ. — forte, r. — inventae, ΘT. invente, a. inventi, VRd (codd. Barbari) β. — ex his — maiorem, om. R¹. — viri, om. R¹. — dicuntur, T. — feminam, a. — viri, VR²ad. vi, R¹. — adversantur, ΘVRa. adversatur, dβ. — altera, K. alter, VRadβγ.

ut olus molle. Haec herba adalligata morbum regium habentibus, ita ut spectari ab his possit, sanare id malum traditur. De chrysolachano nec satis dici scio nec plura reperio; nam- 67 que et hoc vitio laborare proximi utique herbarii nostri, quod ipsis notas velut vulgaris strictim et nominibus tantum indicavere, tamquam coagulo terrae alvum sisti, stranguriam dissolvi, si bibatur ex aqua aut vino, 44. cucubali folia trita 68 cum aceto serpentium ictibus et scorpionum mederi. Quidam hanc alio nomine strumum appellant, alii Graece strychnon; acinos habet nigros. Ex his cyathus suci cum mulsi duobus medetur lumbis, item capitis dolori cum rosaceo infusus, ipsa strumis inlita.

45. Peculiaris est Alpibus maxime fluminibus conferva ap- 69 pellata a conferuminando, spongia aquarum dulcium verius quam muscus aut herba, villosae densitatis atque fistulosae. Curatum ea scio omnibus fere ossibus confractis prolapsum ex arbore alta putatorem, circumdata universo corpori, aquam suam adspergentibus quotiens inaresceret raroque nec nisi deficientem herbam mutationis causa resolventibus, convalescere vix credibili celeritate.

IX. 46. Cocco Cnidio color cocci, magnitudo grano piperis 70 maior, vis ardens; itaque in pane devoratur ne adurat gulam transitu. Vis praesentanea contra cicutam, sistit alvum.

§ 66. *pinetis*, K. — *sanant*, a. — *alibi*, VRTad. *aliud*, codd. Gel. *βγ*. — *hestur*, V. — *ut*, R²a. Omitt. VR¹d. — *Haec herba*, Ta. *Haec herbae*, V. *Hac herba*, d. *Herba haec*, K. *Herba hac*, *βγ*. *Herbe*, R¹. *Herba*, R². — *sanare*, VRTKd. *sanari*, a, *βγ*.

§ 67. *ipsis*, VRad. *ipsi*, *βγ*. — *vel*, a. — *vulgares*, Ra. *vulgare*, V. in *vulgare*, d. — *sisti*, R². *sistit*, a, *β*. *sistunt*, VR¹d. — *dissolvit*, d. — *aqua aut vino*, Va. *vino aut aqua*, Rd *βγ*.

§ 68. *cuculi*, a, *culiculi*, ΘVRTd. *cucuboli*, Salmas. de hyle p. 67. a. C. *cacubali*, Hard. ex edd. vet. Dioscor. 4, 71., ubi nunc legitur ex cod. N *χοουβοδάλουμ*, ita ut scriptura *β* recte a nobis restituta videatur. Quis tamen in tali re certi aliquid se invenisse dixerit? — *aut*, Td. — *medentur*, Td. —

stricnum, VRd. *strignum*, a. — *cyathus suci*, Vd. *causa tussim*, a. *quistus-simquaticum*, R. — *mulsu*, V. — *dolori*, ΘVRTd. *dolores*, a. *doloribus*, *β*. — *strumas*, R². *struma*, VR¹ad.

§ 69. *calpinis*, a. — *a conferruminando*, d. *feruminando*, VR¹. *a conferuamino*, R²a. — *verum*, V. — *mulscus*, a. — *cio*, VR. — *putatorem*, R²a. *putatores*, R¹d. *potatores*, V. — *adspergentibus*, ΘV. *aspergentibus*, Rad. *inspergentibus*, *β*. — *deficiente herba*, K. — *credibile*, V. — *celebritate*, a.

§ 70. *Cocco Cnidio*, d. *cognitio*, VR¹. *cogum nidio*, R²a. — *gulam transitu*, Td. *gula transitu*, R. *gulae transitu*, ΘV. *cum gulam transit*, *βγ*. Ceterum v. Dioscor. 4, 170. — *Vis*, VR²ad. *Huic vis*, *βγ*. Om. R¹. — *sistit alvum*;

47. *Dipsacos* folia habet lactucae bullasque spinosas in 71
dorsi medio, caulem duum cubitorum iisdem spinis horridum,
genicula eius binis foliis amplexantibus, concavom alarum
sinum, in quo subsistit ros salsus; in cacumine capitula sunt
echinata spinis. Nascitur in aquosis, sanat rimas sedis, item
fistulas decocta in vino radice usque dum sit crassitudo ce-
rae ut possit in fistulas collyrium mitti, item verrucas omnium
generum. Quidam et alarum quas supra diximus sucum in-
linunt his.

48. *Dryopteris felici similis* in arboribus nascitur, tenui 72
foliorum subdulcium incisura, radice hirsuta. Vis ei caustica
est; ideo psilotrum est radix tunsa; inlinitur enim usque
dum sudores evocet iterumque et tertium, ita ne sudor
abluatur.

49. *Dryophonon similis* herba est cauliculis tenuibus, cu- 73
bitalibus, circumdati utrimque foliis pollicari amplitudine
qualia oxymyrsines, sed candidioribus mollioribusque, flore
candido sambuci. Edunt cauliculos decoctos, semine vero eius
pro pipere utuntur.

50. *Elatine* folia habet helxinae, pusilla, pilosa, rotunda, 74
semipedalibus ramulis quinque senisve a radice statim foliosis;
nascitur in segete, acerba gustu et ideo oculorum fluctio-

haec verba Harduin. ad sequentia retulit, ita ut novam periodum incipientia de
dipsaco dicantur, quippe cum cocco Cnidio alvus non sistatur (quod unum ve-
terum interpretum sentiens in margine Dalecampii ciet coniecit). Nos vero ad β
reversi potius errorem aliquem Plinii vel lacunam agnoscere malumus, cum
prorsus sit incredibile Plinium contra constantem suum usum in hac una herba
nomini herbae praemissurum fuisse aliquod eius medicamentum, cum longe
plura, sed illa prorsus alius generis infra demum commemoret.

§ 71. *Dipsacos*, R²a. *Dipsaques*, V ex emend. *Dipsacon*, θ d. *Dipsa*, R¹.
Ceterum v. Dioscor. 3, 11. — caule, a. — torridum, a. — a genicula, a. —
concavom — sinum, ita nos scripsimus. concavo — sinum, V. concavo — sinu,
Rad $\beta\gamma$, quae scriptura quomodo sit orta, neminem fugit. — subsistit, V ex
emend. substitit, θ Rad γ . — rosals, R¹. — spinis, omitt. ar. — trimas, a. —
caere, V. — in fistulas, θ VRTd. in fistulam, K. in fistula, a β . — mittit, a.
immitti, K. — Quidem, VR¹. — altorum, VR¹d.

§ 72. *Dryopteris*, VR. Ceterum v. Dioscor. 4, 186. — felici similis, d. fe-
licis similis, Ra. felicissimis, V. — incisura, a. — ei caustica — tusa, R¹a;
omitt. VR¹d. Ceterum cod. a ideo et psilotrum est habet. — evocat, a. evocen-
tur, K. — iterumque et tertium, R. iterum et tertium, θ V. iterum et tertio, T ad.
iterumque et tertio, $\beta\gamma$.

§ 73. *Dracophono*, VRa. *Draphono*, d. — cubitalibus, R²a. Omitt. VR¹d. —
circumdatus, d. — oxymyrsine, Vd. — sabuci, Va. — decoctos, Rd. decocto, V.
decoctis, a.

§ 74. *Elatine*, R²a. *Elasine*, VR¹d. Ceterum v. Dioscor. 4, 40. — helxinae,

nibus efficax foliis cum polenta tritis et inpositis, subdito linteolo. Eadem cum lini semine cocta sorbitionis usu dysenteria liberat.

51. Empetros quam nostri calcifragam vocant nascitur in 75 montibus maritimis, fere in saxo; quae propius mari fuerit salsa est potaque trahit bilem ac pituitas; quae longius magisque terrena, amarior sentitur. Trahit aquam, sumitur autem in iure aliquo aut hydromelite; vetustate viris perdit, recens urinas ciet decoctum in aqua vel tritum calculosque frangit. Qui fidem promisso huic quaerunt adfirmant lapillos qui subfervefiant una rumpi.

52. Epipactis ab aliis elleborine vocatur, parva herba 76 exiguis foliis, iocineris vitii utilissima et contra venena pota.

53. Epimedium caulis est non magnus hederæ foliis denis atque duodenis, numquam florens, radice tenui, nigra, gravi odore; in umidis nascitur. Et huic spissandi refrigerandique natura, feminis cavenda. Folia in vino trita virginum mammas cohibent.

54. Enneaphyllon longa folia novena habet causticae na- 77 turae; inponitur lana circumdatum ne urat latius; continuo pusulas excitat, lumborum doloribus et coxendicum utilissimum.

Barbar. K. casiae, θ VRad. — pusille, a. — rotunda, om. a. — senisve, V. senisque, θ RTad. — segete, V Ra. segetibus, d $\beta\gamma$. — acerva gusto, V. — odeo, V.

§ 75. *Empetros*, θ T. *Empitros*, V Rad. *Empetron*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 159., β . Ceterum v. Dioscor. 4, 178. — *fiere*, R¹. — *quae*, Murbac. *que*, V Ra. *quod*, d. *quo*, Barbar. $\beta\gamma$. — *propius*, V d. *propis*, R¹. *propriis*, R². *proprius*, a. — *fuit*, V Rad. — *salsa*, V RTad (Murbac.) *magis salsa*, K. *minus salsa*, Barbar. $\beta\gamma$; at v. Dioscor.: ἐν παραλίοις καὶ ὀρεινοῖς φύεται, ἀλυχὸν τῇ γεύσει· τὸ δὲ προγεϊότερον πικρότερον. — *trahit bilem*, V Rad. *bilem trahit*, $\beta\gamma$. — *quae*, V Ra (Murbac.) *quo*, Barbar. d $\beta\gamma$. — *terrena amarior*, d. *terrenum amarior*, Ra. *terrenum maior*, V. — *aut*, V. *ut*, θ R¹ d. *ut in*, R² a. *aut in*, Murbac. $\beta\gamma$. — *calculosque*, V R. *cauculosque*, a. *calculos*, T d.

§ 76. *Epipactis*, Barbar. et Gesner. de herbis lunar. p. 32., d. *Epicactis*, V Ra. — *elleborine*, d. *elledorine*, a. *eledorine*, V. *selle dorine*, R. — *parva*, R² a. *parvali*, V R¹ d. — *Epimedium*, θ V RTad. *Epimedium*, r. *Epimedium*, β . Ceterum v. Dioscor. 4, 19. — *denis aut duodenis*, K. — *gravi odore*, R² ad. *gravido*, R¹. *gravida*, V. — *in umidis nascitur*, ita nos scripsimus et vestigiis codd. *umidis nascitur*, a. *ac in umidis nascitur*, V T d. *hac in humidis nascitur*, R. *Nascitur in humidis*, $\beta\gamma$. — *feminis*, Ra. *et seminis*, V d.

§ 77. *casticae*, R. — *circundatum*, V R. *circumdatur*, a. *circumdata*, T d. — *latus*, θ V RTad. *latus*, $\beta\gamma$. — *continuo*, V ad. *continuo enim*, R $\beta\gamma$. — *pusulas*, V Rad. *pustulas*, β . — *et*, R² a. *Omitt.* V R¹ d. — *utilissimum*, Ra. *utilissima*, V T d.

55. *Felicitis* duo genera nec florem habent nec semen; 78 pterim vocant Graeci, alii blachnon, cuius ex una radice conplures exeunt felices bina etiam cubita excedentes longitudine, non graves odore; hanc marem existumant. Alterum genus thelypterim Graeci vocant, alii nymphaeam pterim, est autem singularis atque non fruticosa, brevior molliorque et densior, foliis ad radicem canaliculata. Utriusque radice 79 sues pinguescunt; folia utriusque lateribus pinnata, unde nomen Graeci inposuere; radices utrique longae in oblicum, nigrae, praecipue cum inaruere; siccarum autem eas sole oportet. Nascuntur ubique sed maxime frigido solo, effodi debent vergiliis occidentibus. Usus radicis in trimatu tantum, neque antea nec postea. Pellunt interaneorum animalia, ex his taenias cum melle, cetera ex vino dulci triduo potae. Utraque stomacho inutilissima, alvom solvit primo bilem trahens, mox aquam; melius taenias cum scammoni pari pondere. Radix eius pondere duum obolorum ex aqua post unius diei 80 abstinentiam bibitur melle praegustato contra rheumatismos. Neutra danda mulieribus, quoniam gravidis abortum, ceteris sterilitatem facit. Farina earum ulceribus taetris inspergitur, iumentorum quoque cervicibus. Folia cimicem necant, serpentem non recipiunt; ideo substerni utile est in locis suspectis; ustae etiam fugant nidore. Fecere medici huius quoque herbae discrimen; optima Macedonica est, secunda Cassiopica.

§ 78. *Felicitis*, ita nos scripsimus coll. ad 17, 29. *Filicis*, VR² ad $\beta\gamma$. Ceterum v. Dioscor. 4, 183. 184. — nec semen, VR² ad. semen, R¹. — pterim, d. pterigia, Ra. pterigia, V. — vocant Graeci, VRa. Graeci vocant, d $\beta\gamma$. — alii blachnon, θ . alii blachnon, d. alibi achron, V. alibi achron, R. alibi achro, a. alii blechnon, $\beta\gamma$. — grave sudore, V. — thylipterim, VR. thylipterim, a. thylipterim, d. — nymphaeam pterim, codd. Barbari. nymphaeapterim, d. nymphaeapterim, a. nimphea iterim, V. nimphea b iterim, R. — non singularis atque fruticosa, Barbar. quamquam dubitans. non singularis, sed fruticosa, Dalec. At v. Schneid. ad Theophr. hist. plant. IX. 18, 7. p. 824. — canaliculata, Barbar. R. caniculata, VTad.

§ 79. sues, R² ad. sue, VR¹. — utrisque, a. — utrique longae, R¹ ad. utriusque longae, θ VR². — virgiliis, R. — radicibus, R. — antea, R. ante, V ad. — nec, VRa. neque, d $\beta\gamma$. — teneas, V¹ R¹. tineas, V² R² ad. Ceterum v. Theophr. hist. plant. IX. 18, 8. — Utraque, R² ad. Utrasque, VR¹. — inutilissima, R² ad. inutilissimas, V. inutilissimis, R¹. — teneas, VRad. tineas, T. — scamoni, V. scamoni, a. scamonia, R. scamonie, d.

§ 80. Radix eius, om. a. — pondere duum obolorum, VRd. duum obolum, a. duum obolorum pondere, $\beta\gamma$. — praegustatu, a. — denda, R. — cervicibus, R¹ d.

56. Femur bubulum appellatur herba nervis et ipsis utilis 81
recens in aceto ac sale trita.

57. Galeopsis aut, ut alii, galeobdolon vel galion caulem et
folia habet urticae leviora et quae gravem odorem trita red-
dant, flore purpureo; nascitur circa saepes ac semitas ubique.
Folia caulesque duritias et carcinomata sanant ex aceto trita
et inposita, item strumas; panos, parotidas discutiunt. Ex
usu est et decoctae suco fovere; putrescentia quoque et gan-
graenas sanat cum sale.

58. Glaux antiquitus eugalaeton vocabatur, cytiso et len- 82
tieulae foliis similis; aversa candidiora. Rami in terram ser-
punt quini seni admodum tenues a radice; flosculi purpurei
exeunt. Invenitur iuxta mare; coquitur in sorbitione simila-
ginis ad excitandam ubertatem lactis; eam quae hauserint
balineis uti convenit.

X. 59. Glaucion in Syria et Parthia nascitur, humilis 83
herba densis foliis fere papaveris, minoribus tamen sordi-
dioribusque, odoris tætri, gustus amari cum adstrictione.
Granum habet crocei coloris; hoc in olla fictili luto circum-
litum in clibanis calfaciunt, deinde exempto sucum exprimunt
eiusdem nominis. Usus et suci et foliorum si terantur ad-
versus epiphoras quae universo inpetu cadant; hinc tempe-
ratur collyrium quod medici diaglaucia vocant. Lactis quo-

in cervicibus, V a β. — cimices, T. — necant, d. necat, V Ra. — subter, R¹.
subterni, R². — utile est, VR² a. utile, R¹. utiles, T d. — Macedonica, Rad.
Macedonia, Θ VT. — Casiopica, R.

§ 81. Femor, V. — Galeopsis, Barbar. Galempsis, d. Calepsis, V Ra. Cete-
rum v. Dioscor. 4, 93. — ut, omitt. VR. — galeobdolon, codd. Barbari. galeo
obdolo, a. galleo obdolo, R². galleobdo lono, V². galle obdo, V¹ R¹ d. —
vel, Rd. vei, V a. — galion, R² a. gallion, VR¹ d. — sanant, R. Omitt. V a d.
— parotidas, V a d. et parotidas, R β γ. — decoctae, Θ V Ra d. decocto, β. —
et succo, K. — gangrenas, a.

§ 82. Glaux, codd. Barbari coll. Dioscor. 4, 139. Glaus, V Ra² d. Glans, a¹.
— eugalaeton, V d (codd. Barbari). ergalaeton, Ra. — vocatur, a. — cotyso,
VR¹. — seni, Rad. semi, V. senive, β γ. Ita legitur duos tres 26, 72. — te-
nues, a d. tenuis, R. dumtenuis, V. — a, VR. ab, d β γ. Om. a. — quae, K. qui,
VR a d β γ. — balineis, R. balinei, V. balneis, a d. — convenit; huic verbo
subiicit verba lactis quoque — ex aqua § 83. Dalec. ex Dioscoride.

§ 83. Glaucio, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 90. — gustu sanari, V. — adstrictio-
nem granum, a. — crocei coloris, d. croci coloris, a. ecrociculis, V. egroci co-
loris, R¹. croci coloris, R². — calfaciunt, Ra. calefaciunt, V d β γ. — sucum et
exprimunt, V. — Usus et, Ra. Usus est, V. usus est et, d β γ. — universo, VR a d.
universae uno, β γ. — cadant, Θ V Ra. cadunt, d β γ. — temperabantur, R¹. —
diaglaucia, V Ra d. diaglaucion, β γ.

que ubertas intermissa restituitur; sumitur huius rei causa ex aqua.

60. Glycyside quam aliqui paeoniam aut pentorobon vo-⁸⁴ cant caulem habet duum cubitorum, comitantibus duobus aut tribus, subrutilum, cute lauri, folia qualia isatis, pinguiora rotundioraque et minora, semen in siliquis, aliud grano rubente, aliud nigro; duo enim genera sunt. Femina existimatur cuius radicibus ceu balani longiores circiter octo aut sex adhaerent; mas pluris habet, quoniam non una radice⁸⁵ nixus est palmi altitudine candidaque; gustu adstringit. Feminae folia murram redolent et densiora sunt. Nascuntur in silvis; tradunt nocte effodiendas, quoniam interdium periculosum sit pico Martio inpetum in oculos faciente, radix vero cum effodiatur, periculum esse ne sedes procidat; magna vanitate ad ostentationem rei fictum arbitror. Usus in his di-⁸⁶ versus; rubra grana rubentis menses sistunt xv fere pota in vino nigro; nigra grana vulvis medentur ex passo aut vino totidem pota. Radix omnis ventris dolores sedat in vino alvomque purgat, sanat opisthotonum, morbum regium, renis, vesicam, arteriam autem et stomachum decocta in vino, alvomque sistit; estur etiam a iumentis; sed in medendo quattuor drachmae satis sunt. Grana nigra auxiliantur et sup-⁸⁷ pressionibus nocturnis in vino pota quo dictum est numero, stomachicis vero et rosionibus et esse ea et inlinere prodest.

huius, ΘVRTd. eius, αβγ.

§ 84. *pentorobon, R²a. pentoboron, VR¹d. Ceterum v. Dioscor. 3, 147. — cubitorum, R²a (codd. Gel.) palmorum, ΘVR¹Td (codd. Barbari). — issatis, VRad uti Pseudo-Appuleius 20, 59. nucis, K. — pigriora, VR¹. — enim, ΘVd. autem, Raβγ. — ceu, Dalec. VRTad. seu, β. — balanis, a.*

§ 85. *mas non plures habet, quoniam una, Dalec. — palmis, VR¹. — gustu, VRTad. ea gustu, β. — foliis, R. — nocte, ΘVRad. noctu, βγ. — interdium periculosum sit; haec verba post faciente collocant βγ; nos secuti VRTad suum iis locum reddidimus. Ceterum haec sunt sumpta ex Theophr. hist. plant. IX. 8, 6. — ne sedes, d. ne sedis, VR²a. dis, R¹. — procidant, a. — magna, VRad. Magna id, βγ.*

§ 86. *rubra, VRTad. rubra enim, βγ. — rubentis, VR²a. rudentis, R¹. rubentes, Tdγ. — menses, a. — XII, Pint. — vulvis, Rd. bulvis, a. vulcis, ΘV. vulsis, Dalec. At v. Dioscor. — omnes ventris — alvomque purgat, om. K. — morbum renium renes, a. — arteriam, Td (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 3, 142.) ateriam, V. ateriam, R. materiam, a. matricem, β. — sestur, V. — a iumentis, Td. alumentis, ΘV. malum mentis, R. cum alimentis, Murbac. contra malum mentis, aβγ.*

§ 87. *oppressionibus, K. — quod, d. — dictum est § 86. — stomachicis, Pint. d. stomachicis, V. stomachicis, ΘR¹T. stomachi, R²aβγ. stomacho, K. — et rosio-*

Suppurationes quoque discutiuntur, recentes nigro semine, veteres rubro; utrumque auxiliatur a serpente percussis et pueris contra calculos incipiente stranguria.

61. Gnaphalium aliqui chamaezelon vocant, cuius foliis al- 88
bis mollibusque pro tomento utuntur; sane et similia sunt. Datur in vino austero ad dysinteriam, ventris solutiones mensesque mulierum sistit, infunditur autem tenesmo; inlinitur et putrescentibus ulcerum.

62. Gallidragam vocat Xenocrates leucacantho similem, 89
palustrem et spinosam, caule ferulacio, alto, cui summo capite inhaereat simile ovo; in hoc crescente aestate vermiculos nasci tradit, quos pyxide conditos adalligari cum pane brachio ab ea parte qua dens doleat mireque illico dolorem tolli; valere non diutius anno et ita si terram non attigerint.

63. Holcus in saxis nascitur siccis; aristas habet in cacu- 90
mine, tenui culmo, quale hordeum restibile. Haec circa caput adligata vel circa lacertum educit e corpore aristas; quidam ob id aristida vocant.

64. Hyoseris intubo similis sed minor et tactu asperior vulneribus contunsa praeclare medetur.

65. Holosteon sine duritia est, herba ex adverso appellata 91
a Graecis sicut fel dulce, tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quattuor digitorum ceu gramen, foliis angustis, adstringens gustu; nascitur in collibus terrenis. Usus

nibus, *ΘVRTKa* d. *erosionibus*, *βγ*. — *ea et*, *R*. *eam et*, *Vd*. *eam etiam et*, *a*. *etiam ea et*, *r*. — *inlinere*, *VRa* d. *illinire*, *βγ*. — *recentis*, *VRa*. — *semine*, *VRd*. *semine rubentes*, *a*. — *percussis*, *V*. — *strangiria*, *V*.

§ 88. *Gnaphalium*, *V*. *Gnaphallium*, *Rd*. *Agnaphalium*, *a*. *Gnaphalion*, *codd*. *Barbari*, *βγ*. Ceterum v. *Dioscor*. 3, 120. — *aliqui*, *VRT*. *alii*, *ad βγ*. — *tomento*, *β*. — *sane et similia*, *K*. — *solutionis*, *Ra*. — *mesesque*, *a*.

§ 89. *Gallidragam*, *ΘVRTa* d. *Galedragon*, *β*. — *Xenocrates*, *R²a*. *nec Socrates*, *VR¹*. *ne Socrates*, *d¹*. *Socrates*, *d²*. — *leucacanthae*, *K*. — *palustre*, *a*. — *caulem*, *V*. — *inhaereat*, *VRa*. *inhaeret*, *dβγ*. — *crescente aestate*, *R²*. *crescente aestate ante*, *V*. *crescens aestate*, *a*. *arescente aestate*, *R¹Td*. *crescente aetate*, *β*. — *vermiculo*, *a*. — *tradii*, *ΘVTa* d. *tradunt*, *Rβγ*. — *pyxide*, *VRa*. — *adalligari*, *Ra*. *adalligare*, *VTd*. — *panno*, *K*. — *ab ea parte*, *Vd*. *habea parte*, *R*. *ab illa parte*, *T*. *ad ea parte*, *a*. *ad eam partem*, *βγ*. — *ilico*, *Va*. — *colorem*, *a*. — *tollit*, *VR²a*. *tollit*, *R¹Td*. — *anno*, *R²a* d. *et anno*, *VR¹*. — *attigerint*, *K*. *attigerit*, *VRa* d. *βγ*.

§ 90. *saxasis*, *R¹*. — *tenui*, *ΘVRTd*. *tenuis*, *a*. *tenuis*, *β*. — *hanc quidam*, *Dalec*. — *ob id*, *Rd*. *Omitt*. *Va*. — *aristida*, *a*. *aristidam*, *VRd* *βγ*. — *Hyoseris*, *Ra* in indice libri primi. *Hyosoris*, *R²a*. *Hysoris*, *VR¹d*. *Hyosiris*, *β*. — *et tactu*, *Rd*. *ei tactu*, *V*. *e tactu*, *a*.

§ 91. *Holotheon*, *a*. Ceterum v. *Dioscor*. 4, 11. — *specie*, *a*. — *adstregens*, *R¹*.

eius ad volsa, rupta in vino potae; vulnera quoque conglutinat; nam et carnes coguntur addita.

66. Hippophaeston nascitur in spinis ex quibus fiunt aenae 92 fulloniae, sine cauliculo, sine flore, capitulis tantum inanibus et foliis parvis multis, herbacei coloris, radículas habens albas, mollis. Sucus earum exprimitur aestate ad solvendam alvom tribus obolis, maxume in comitialibus morbis et tremulis, hydropicis, contra vertigines, orthopnoeas, paralysis incipientis.

XI. 67. Hypoglossa folia habet figura silvestris myrti, con- 93 cava, spinosa et in his ceu linguas, folio parvo exeunte de foliis; capitis dolores corona ex his inposita minuit.

68. Hypecoon in segetibus nascitur foliis rutae; natura eius eadem quae papaveris suco.

69. Idaeae herbae folia sunt quae oxymysines; adhaerent iis velut pampini, in quibus flos. Ipsa alvom mensesque et omnem abundantiam sanguinis sistit, spissandi cohibendique naturam habet.

70. Isopyron aliqui phasiolon vocant, quoniam folium quod 94 est aneso simile in phasioli pampinos torquetur. Capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthi, contra

vulsa, VRad. *convulsa*, βγ. — *potae*, K. *pota*, VRad βγ. — *vulnera*, R²a. et *vulnera*, ΘVR¹Td. — *concoquuntur*, Td. *cum eo contur*, ΘV. *dum coquuntur*, ar. *cū cocuntur*, R¹. *tum cocuntur*, R². *cum coquuntur*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 9.

§ 92. *Hippophaeston*, Barbar. Vd. *Hippopeston*, R. *Hypopeston*, a. *Hypophaeston*, altera Barbari coniectura. Ceterum v. Dioscor. 4, 160. — *hispiria* aut *hispinia*, codd. Salmas. exerc. p. 287. b. G. *spinis quibus utuntur*, K. — *aenae*, ita nos scripsimus coll. ad 24, 111. *enae*, V. *ene*, R. *aeneae*, ad βγ. *evae*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 142. *aeaenae*, K¹. *cortinae*, K². Multa in his vv. mutat Dalec. — *habens*, omitt. VRad. — *hydropicis et contra*, Dalec.

§ 93. *Hypoglossa*, VRd (codd. Gel.) *Hyppoglosa*, a. *Hypoglosson*, K ex Dioscor. 4, 130. — *folia*, om. d. — *folio*, Rad. *filio*, V. — *dolores*, R²Td. *doloris*, VR¹. *dolore*, a. *dolorem*, β. — *Hypecoon*, Dioscor. 4, 68. *Hypegon*, VR¹d. *Hysecon*, R². *Specon*, a. — *Idaeae*, Rd. *Idaeae*, Vaβ. Ceterum v. Dioscor. 4, 44. — *oxymysine*, a. — *adhaerent his velut pampini*, Barbar. *adherentis velut pampini*, a. *adherentes velut pampini*, Vd. *adherenti velut pampini*, R². *adni*, R¹. Nos ex certis codd. *vestigiiis iis pro his* scripsimus. — *flos*. *Ipsa*, ΘVR¹Td. *flos remque ipsi*, R². *floremque ipsum*, a. *flos ipse*, r. *flos*, β. — *mensesque*, a. *messesque*, R. — *habet*, omitt. VRad.

§ 94. *Isopyron*, Barbar. *Ysophyron*, VR. *Ysophiron*, d. *Hysophyron*, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 119. — *phasiolon*, Pint. *phasiolum*, codd. Barbari. *phaselion*, VR²Tadβ. *phaseleon*, R¹. — *aneso*, VRad. *aniso*, codd. Barbari, β. — *in*, VR¹d. Omitt. R²a. — *phasioli*, codd. Barbari. *phaseoli*, Murbac. ap. Cornar.

tussim et cetera pectoris vitia cum melle aut aqua mulsa, item iocineri utilissima.

71. *Lathyrus* folia habet multa lactucae similia, tenuiora 95 germina multa, in quibus semen tuniculis continetur ut caparis, quae cum inaruer, eximuntur grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgatu; hæc vicena in aqua pura aut mulsa pota hydropicos sanant; trahunt et bilem. Qui vehementius purgari volunt cum folliculis ipsis sumunt ea; nam stomachum laedunt; itaque inventum est ut cum pisce aut iure gallinacei sumerentur.

72. *Leontopetalon* alii *pardalion* vocant, folio brassicae, 96 caule semipedali; alae plures, semen in cacumine, in siliquis, ciceris modo, radix rapo similis, grandis, nigra; nascitur in arvis. Radix adversatur omnium serpentium generibus ex vino pota, nec alia res celerius proficit; datur et ischiadicis.

73. *Lycapsos* longioribus quam lactuca est foliis crassioribusque, caule longo, hirsuto, adgnatis multis cubitalibus, flore parvo purpureo; nascitur in campestribus. Inlinitur cum farina hordeacea igni sacro; sudores in febribus movet suco aquae caldae admixto.

74. Inter omnis herbas lithospermo nihil est mirabilius; 98

ad Dioscor. 4, 104. *passcoli*, *Θ V. passo oli*, *R¹ d. passo oly*, *T. Omitt.* *R² a β γ*. Add. Schneid. ad Caton. de re rust. 33. p. 91. — *panpinos*, *a. pampilos*, *R.* — *summa*, *R.* — *caule*, *Barbar.* ex Dioscoride: *ἐπ' ἀκροῦ τοῦ καυλοῦ. capite*, *VRad.* — *semina*, *R¹*. — *malanthi*, *R. melantia*, *a.* — *cum*, *Θ VR¹ Td. ei*, *R² a. ex, β γ*. — *utilissima*, *d. utilissimo*, *VRa*.

§ 95. *ut*, *VRd. et, a.* Ceterum v. Dioscor. 4, 164. — *caparis*, *R.* — *dulci*, *VR¹*. — *vicena*, *R* (codd. Barbari). *vicina*, *Vd. vitina*, *a.* — *trahunt*, *R² d. traunt*, *a. tradunt*, *VR¹*. — *eum*, *V.* — *ipsis*, *VRTad. ipsi, β*. — *ea*; *nam*, *R. eam*, *Vad². Om. d¹*. — *est*, *om. d.* — *iure*, *VRd. iutae*, *a.*

§ 96. *Leontopetalonto*, *R¹*. Ceterum v. Dioscor. 3, 100. — *pardalion*, *Pint.* ex Dioscoride, qui inter varia huius herbae nomina *παρδάλη* habet. *prapadion*, *Θ VTd. prapandion*, *R. rapadion*, *a. raphodion*, *r. rhapeion*, *codd. Barbari, β γ. raphandion*, *Ian.* in nuntt. litter. Monac. 1839. no. 207. p. 623. — *alae plures*, ita nos scripsimus. *a; lenures*, *a. alenure*, *V. alae nure*, *R. alerune*, *d. alae multae*, *codd. Barbari, β γ*. — *semen in cacumine*, *a* (codd. Barbari). *semine acumine*, *VR. semine cacumine*, *d.* — *rapo*, *R². rapa*, *a. napo*, *Θ VR¹ d.* — *generibus*, *VRad. ictibus*, *K.*

§ 97. *Lycapsos*, *VRTd. Lichapsos*, *a. Lycopsis*, *Barbar. β*. Ceterum v. Dioscor. 4, 26. — *lactucae est*, *V. lactuce*, *Rad.* — *caulem longum*, *VRad.* — *hirsutis*, *VRad.* — *adgnatis*, *VRad. adnatis*, *codd. Barbari, β γ*. — *cubitalibus*, *VRd* (codd. Barbari). *capitalibus*, *a.* — *farine*, *R.* — *hordeaceae*, *V.* — *sudores*, *Θ VTad. sudoris*, *R. sudorem*, *β*. — *caldae*, *Θ V. calidae*, *Rd β γ. et calide*, *a.*

aliqui *exonychon* vocant, alii *diospyron*, alii *Heracleos*. Herba quincuncialis fere foliis duplo maioribus quam rutae, ramulis surculosis, crassitudine iunci, gerit iuxta folia singulas veluti barbulas et in earum cacuminibus lapillos candore et rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia vero lapideae; ipsi qua pediculis adhaereant cavernulas habent et intus semen. Nascitur et in Italia sed laudatissimum in 99 Creta, nec quicquam inter herbas maiore equidem miraculo adspexi; tantus est decor velut artificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Iacere atque humi serpere auctores tradunt, ego volsam, non haerentem vidi. His lapillis drachmae pondere potis in vino albo calculos frangi pellicue constat et stranguriam discuti; neque in alia herbarum fides est visu statim ad quam medicinam nata sit, est autem eius species ut etiam sine auctore visu statim nosci possit.

75. Lapis vulgaris iuxta flumina fert muscum siccum, ca- 100 num. Hic fricatur altero lapide addita hominis saliva; illo lapide tangitur inpetigo; qui tangit dicit:

φεύγετε καθαρίδες, λύκος ἄγριος αἶμα διώκει.

76. Limeum herba appellatur a Gallis, qua sagittas in ve- 101 natu tingunt medicamento quod venenum cervarium vocant;

§ 98. *exonychon*, ita nos scripsimus ex Dioscor. 3, 148. *exonychon*, VTd. *exconscan*, R¹. *exontycon*, R²a (codd. Salmas. de hyle p. 9. a. G.) *exonticon*, Θ^r¹². *aegonychon*, Barbar. βγ. — *diospyron*, a. *diosphyron*, R. *diosphiron*, Vd. *diosporon*, Salmas. At vulgatam tuentur optimi codd. Dioscoridis. — *Heracleos*, d (codd. Gel.) *Heracleus*, VRa. — *quincuncialis*, Rd. *quincuncalis*, a. *quinuncialis*, V. *quinque caulibus*, r. — *duplo*, a. *duplum*, VRd. — *grassitudine*, a. — *iunci*, V²B²ad. *iungi*, V¹R¹. — *gerit*, R²a. *cenit*, V. *cinit*, R¹. *gignit*, d. — *barbulis*, R¹. — *in earum*, Ra. *in eorum*, V. *earum in*, dβγ. — *lapillo*, d. — *vero*, V²ad. *vere*, V¹R. — *ipse*, d². — *que*, d. — *adherent*, Dalec.

§ 99. *equidem*, Td. *et quidem*, VR. *quidem*, aβγ. — *aspezit*, a. — *artificum*, VRd. *aurificum*, aβγ. *aurum emicans*, r. *auro emicante et alternis*, Dalec. — *arte*, d. *alte*, VR. *ante*, a. — *margaretis*, VR. — *His*, VRa. *Iis*, dβγ. — *et*, V²ad. *ad*, R. — *granguriam*, a. *ganguriam*, R. — *discutit*, R². *dicutit*, R¹. — *visu*, VBTd. *visus*, Barbar. β. *usus*, ar. — *statim ad quamcunque medicinam*, Barbar. r. — *nata*, Va. — *est autem eius species*, Barbar. *autem eius species*, VRa. *ut eius species*, Tdγ. *est enim eiusmodi*, K. — *ut etiam*, VR²a. *etiam*, R¹Tdγ. — *auctore*, R²Tad. *aceto re*, VR¹. — *nasci*, V¹R¹.

§ 100. *fruticator*, VR. — *illo tangitur*, T. — *φεύγετε* — *ἄγριος*, litteris Latinis reddunt VRad. — *αἶμα διώκει*, Dalec. *haemadioci*, K. *henadioci*, ΘVRad. *ὕμμε διώκει*, βγ. *ὕμμε διώκει*, Meineke exercitt. in Athen. 2, 6. Fortasse aliquis coniciat *ἀμὲ διώκει*; tamen ut in re prorsus dubia recepi illud, quod in

ex hac in tris modios salivati additur quantum in unam sagittam addi solet; ita offa demittitur boum faucibus in morbis; adligari postea ad praeseptia oportet, donec purgentur, — insanire enim solent, — si sudor insequitur, aqua frigida perfundi.

77. Leuce Mercuriali similis nomen ex causa accepit per 102 medium folium candida linea transcurrente, quare mesoleucon quidam vocant. Sucus eius fistulas sanat, ipsa contrita carcinomata. Fortassis eadem sit quae leucas appellatur, contra marina omnia venena efficax. Speciem eius auctores non tradunt nec aliud quam silvestrem latioribus foliis esse efficacior, hanc semine acriorem.

78. Leucographis qualis esset scriptum non reperi, quod 103 eo magis miror, quoniam utilis proditur sanguinem excreantibus tribus obolis cum croco, item coeliacis trita ex aqua et adposita, profluvio feminarum, oculorum quoque medicamentis et explendis ulceribus quae fiant in teneris partibus.

XII. 79. Medion folia habet seridis sativae, caulem tri- 104 pedalem et in eo florem grandem, purpureum, rotundum, semine minuto, radicem semipedalem; in saxis opacis nascitur. Radix drachmis duabus cum melle menses feminarum sistit, ecligmate per aliquot dies sumpto; semen quoque in vino contra abundantiam feminarum datur.

omnium codd. scriptura clarissime inesse videtur, sensum, qui in talibus cantilenis popularibus saepe nullus est, non curans.

§ 101. *Limeum*, R^d. *Lymeum*, V. *Limaeum*, a. De veritate vulgatae scripturae dubitat Gesner. hist. anim. 1, 342.; at v. Schneider. ad Nicandr. alex. p. 153. — *sagittas in venatu*, R. *sagittas in venenatu*, a. *sagittas in urna*, V (littera e post ultimam vocem erasa). *sagitta sinus natu*, d. — *ex hac*, R²a. *ex hanc*, V. *ex ant*, R¹. *et hanc*, d. — *salivati*, om. r. — *quantum*, VR^d. *tamquam*, a. — *unam sagittam*, Θ VRT^d. *una sagitta*, a. β. — *sudor hac*, T^d.

§ 102. *Mercurialis*, VR^d. — *medios solius*, d. — *mesoleucon*, R². *mesoleuton*, a. *mesopoleucon*, VR¹. *mesopoleucton*, T. *mesopoleusten*, Θ. *mesopoleucton*, d. — *marina omnia*, VR^d. *omnia marina*, βγ. — *Speciem eius*; haec de leucade tradit Dioscor. 3, 103. — *acriorem*, d. *acriore*, VRT^{Ka}.

§ 103. *coelicis*, VR¹. — *excreantibus*, a. — *ex aqua*, omitt. a (codd. Salmas. exerc. p. 97. a. F.) — *quae fiant in teneris*, a. *quae fiunt in teneris*, d βγ. *fiant in teneris*, R². Omitt. VR¹. — *partibus*, VR^d. *partibus corporis*, βγ.

§ 104. *Medio*, VR¹. — *seridis*, Barbar. ex Dioscor. 4, 18. *hiridis*, a. *iridis*, VR^d βγ. — *caulem*, a. *qualem*, R. *equalem*, V^d. — *minuto*, V^d. *minuta*, R. *nuto*, a. (codd. Salmas. exerc. p. 173. b. B.) *cneci*, Salmas. — *meses*, a. — *eligmate*, VR^a. — *aliquod*, V^a. — *contra*, V^d. *contrita*, a. *tritum contra*, βγ. De R non liquet.

80. *Myosota* sive *myosotis levis* herba caulibus pluribus 105
ab una radice, aliquatenus rubentibus, concavis, ab imo foliis angustis, oblongis dorso acuto, nigris, per intervalla adsidue geminatis, tenuibus cauliculis ex alis predeuntibus, flore caeruleo; radix digitali crassitudine multis capillamentis fimbriata. Vis ei septica et exulceratrix ideoque aegilopas sanat. Tradunt Aegyptii, mensis quem Thoti vocant die xxviii. fere in Augustum mensem incurrente si quis huius herbae suco inungatur mane priusquam loquatur, non lipitutum eo anno.

81. *Myagros* herba ferulacea est foliis similis rubiae, tri- 106
pedanea; semen oleosum, quod et fit ex eo. Medetur oris ulceribus perunctis hoc suco.

82. Herba quae vocatur *nyma*, tribus foliis longis intubaceis, inlita cicatrices ad colorem reducit.

83. *Natrix* vocatur herba cuius radix evolsa virus hirci 107
redolet. Hac in Piceno feminis abigunt quos mira persuasione fatuos vocant, ego species lymphantium hoc modo animorum esse crediderim, quae tali medicamento iuventur.

84. *Odontitis* inter feni genera est, cauliculis densis ab 108
eadem radice, geniculatis, triangulis, nigris; in geniculis folia parva habet, longiora tamen quam polygonon, semen in alis hordeo simile, florem purpureum, pusillum; nascitur in pratis.

§ 105. *myosotis*, V. Ceterum v. Dioscor. 2, 214. — *tenuibus*, a. et *tenuibus*, θ VRTd; at v. Dioscor. — *germinatis*, a. — *aliis*, V²a. — *grossitudine*, a. — *fimbriata*, θ VRTad. *fibrata*, β . — *septica*, VRd (codd. Gel.) *septica*, a. *stiptica*, K. — et, om. a. — *menses*, VR¹. — *Thoti*, VRTd. *toti*, θ . *tyatim*, a. *Thiatin*, β . — XXVIII, VRad. *vigesima octava*, T. XXXVIII, θ . XXVII, β . — *Augustum mensem*, Vd (codd. Gel.) *Augusto mensem*, R. *augusto mense*, a.

ulcera i

§ 106. *ferrucea*, Vd. *ferrutatio*, R. *fert ulcera*, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 115. — *tripedania*, R²a. *tripedanea*, R¹. — *quod et fit ex eo*, VRad. *Fit et oleum ex eo*, K. — *perunctis*, Vd. *perunctus*, a. *perhunctus*, R². *peractus*, R¹. — *nyma*, θ VRTd. *nygma*, a. *nigina*, β . — *pluribus*, K. — *inlita*, VR¹. — *ad colorem*, VRd. *addorem*, a.

§ 107. *vulsa*, d. — *viros*, V. — *ac*, a. — *feminis*, Vd. a *feminis*, R $\beta\gamma$. — *lymphantium*, Rd (codd. Gel.) *lyphantium*, V. *lymphaticum*, a. — *crediderim*, VRd (codd. Gel.) *credimus*, a. — *quae*, V. *que*, ad. *qui*, R $\beta\gamma$. — *invenitur*, a.

§ 108. *ab eadem*, VR¹d. *adversus*, R²a. — *radicem*, a. — *in*, om. a. — *polygonum*, ad. — *in alis*, Rd. *malis*, V. *in aliis*, a. — *caulicorum*, a. — *ut*, R²a. Omitt. VR¹d.

§ 109. *Othonna*, θ VRTKd. *Othona*, a. *Othonne*, β . Ceterum v. Dioscor. 2, 213. — *cribro*, Pint. — *croci*, Dioscor. *cocci*, θ VRd. *cocti*, a. — *quam*, d.

Decoctum cauliculorum eius in vino austero quantum manus capiat dentium dolori medetur ita ut contineatur ore.

85. Othonna in Syria nascitur, similis erucae, perforatis 109 crebro foliis, flore croci, quare quidam anemonen vocaverunt. Sucus eius oculorum medicamentis convenit; mordet enim leniter et calfacit adstringitque siccando; purgat cicatrices et nubeculas et quidquid obstet. Quidam tradunt lavari atque ita siccata digerere in pastillos.

86. Onosma longa folia habet fere ad IIII digitos, in terra 110 iacentia, ad similitudinem anchusae incisa, sine caule, sine flore, sine semine. Praegnans si edat eam aut supergradiatur abortum facere dicitur.

87. Onopradon cum ederunt asini crepitus reddere dicuntur; trahit urinas et menses, alvum sistit, suppurationes et collectiones discutit.

88. Osyris ramulos fert nigros, tenuis, lentos et in his 111 folia nigra ceu lini semenque in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubescens. Smegmata mulieribus faciunt ex his. Radicum decoctum potum sanat arquatos; eadem priusquam maturescat semen concisae et sole siccatae alvum sistunt, post maturitatem vero collectae et in sorbitione decoctae rheumatismis ventris medentur et per se tritae ex aqua caelesti bibuntur.

89. Oxys folia terna habet; datur ad stomachum dissolu- 112 tum; edunt et qui enterocelen habent.

— anemonem, V. anemones, a. — convenit, om. a. — leniter, Θ V R T ad. leviter, β. — calfacit, Θ V R. calefacit, Ta. excalfacit, d β γ. — obstet, V R T a. obstat, d β γ. oculis obstat, K.

§ 110. Onosma, Dioscor. 3, 187. Onoma, V Rad. — quatuor, Pint. tres, V Rad β γ. — iacentia, Pint. iacentia tria, V Rad β γ. — incisis, Vad. incissis, a. — sine flore sine caule, d. — edat, V. edit, Θ R d. aedit, a. — supergradiatur, V R d. supergrediatur, a. — Onopradon, Θ V R T d. Odopradon, a. Onopordon, β γ. — cum ederunt, d. comederunt, Ra. si comederunt, V. si comederint, β γ. — trahitur in has, a.

§ 111. Osyris, Dioscor. 4, 141. Ospris, Θ V Rad. — in his, Ra. his, Θ V. in iis, d β γ. — seminisque, a. — ramolis, V. — mutato colore, d. — Smegmata, R² d. Smagmata, V². Sine egmata, a. Megmata, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 124. Magmata, V¹ R¹. Idem coniecit Cornarius ροφήματα interpretans. — Radicium, a. — potum, R d. potu, V T a. — quatos, R¹. — eadem, d. eadem, V R a. — ina//rescat, V. — sistunt, a. — et in, V R a. et, d. — rheumatismi, V R¹. — et per se, V R d. expresse, a.

§ 112. Oxis, a. — entheroglen, a.
PLIN. IV.

90. *Polyanthemum* quam quidam *batrachion* appellant caustica vi exulcerat cicatrices et ad colorem reducit, eademque vitiliginis concorporat.

91. *Polygonum* Graeci vocant quam nos *sanguinariam*; 113 non attollitur a terra, foliis rutae, similis gramini; sucus eius infusus naribus supprimit sanguinem et potus cum vino cuiuslibet partis profluvium exscreationesque cruentas inhibet. Qui plura genera polygoni faciunt hanc marem intellegi volunt appellarique a multitudine seminis aut densitate fruticis, alii *polygonaton* a frequentia geniculorum, alii *teuthalida*, alii *carcinethron*, alii *clema*, multi *myrtopetalum*. Nec non in- 114 veniuntur qui hanc feminam esse dicant, marem autem maiorem minusque nigram et geniculis densiorem, semine sub omnibus foliis turgescens. Quocumque haec modo se habent, vis earum est spissare ac refrigerare; semine alvom solvont, largius sumpto urinam cient, rheumatismos cohibent; qui si non fuere, non prosunt. Stomachi fervori folia inponuntur, vesicae dolori inlinuntur et ignibus sacris. Sucus et 115 auribus purulentis instillatur et oculorum dolori per se; datur et in febribus ante accessiones duobus cyathis in tertianis quartanisque praecipue, item cholericis, dysintericis et in solutione stomachi. Tertium genus *orion* vocant in montibus nascens, harundini tenerae simile, uno caule, densis geniculis et in se infarctis, foliis autem piceae, radicis su-

Polysantherum, a. — *batrachion*, a. *batrachion*, V. *batrachion*, R. — *exulcerata* in, R. — *colorem*, om. a. — *reducem*, a.

§ 113. *Polygonum*, VRd. *Polygonon*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 4, 4. 5. — *sanguinariam*, V. — *putae*, R¹. — *similis*, VRTKd. *semine*, a (codd. Gel.) βγ. — *gramini*, TK. *gramine*, R¹d. *graminis*, VR²a (codd. Gel.) βγ. *χλωνας* ἔχουσα λεπτοὺς — ἔκγοντας ἐπὶ τῆς γῆς ὡς περ ἄγρωσις, Dioscor. — *supprimit*, V. — *excretionisque*, β. — *cretas*, VR¹. — *Qua*, V. — *faciant*, R¹. — *appellarique*, VRd. *ap*, a, in quo libro exciderunt omnia usque ad § 124. nulla addita nota. — *fruticis*, VRd (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 4.) *fruticis calligonon*, βγ. At neque in indice libri primi neque apud Dioscoridem invenitur hoc cognomen. — *alii*, R. *ali*, V. *calli*, d. — *polygonaton*, Dioscor. *pogonon*, VRd. — *teuthalida*, Dioscor. *athalida*, codd. Barbari. *alattada*, R¹. *halattada*, VR². *balattada*, d. — *carcinethron*, Pint. *carcinethron*, θVRKd (codd. Barbari). — *myrtopetalum*, R. d. *myrti petalum*, V. *myrtopetalon*, βγ.

§ 114. *dicant*, VRd. *dicunt*, βγ. — *maiorem*, VRd. *minorem*, K. — *semine*, Rd. *semine*, V. — *turgescens*, Dalec. — *se*, om. R. — *habent*, VR. *habent*, d βγ. — *semine*, VRd. *semina*, βγ. — *sumpto*, Vd. *sumpta*, R βγ. — *fuere*, d. *fere*, VR. — *fervore*, VR. — *dolore*, R.

§ 115. *et auribus*, VR²d. *auribus*, R¹. — *datur*, ita nos scripsimus. *datur*, VRd βγ. *datur*, K. — *quartanisque*, θVRTd. *quartanisve*, β. — *orion*,

pervacuae, inefficacius quam superiora, peculiare ischiadicis. Quartum genus silvestre appellatur, paene arboris modo frutex radice lignosa, stirpe cedri rubicunda, ramis spartibinum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternisve articulis. Huic quoque spissandi natura, sapor mali cotonei; decoquitur in aqua ad tertias aut aridi farina inspargitur et oris ulceribus et attritis partibus; propter gingivarum vero vitia ipsa conmanducatur. Nomias sistit omniaque quae serpunt aut difficilem cicatricem habent, privatim vero sanat a nive facta ulcera. Herbarii et ad anginas utuntur illa et in capitis dolore coronam ex ea inponunt et contra epiphoras collo circumdant; in tertianis quidem sinistra manu evolsam adalligant, adeo contra profluvia sanguinis, nec ullam magis aridam quam polygonum servant.

92. Pancratium aliqui scillam pusillam appellare malunt, foliis albi lili, longioribus crassioribusque, radice bulbi magni, colore rufo. Alvom solvit suco cum farina ervi sumpto, ulcera purgat; hydropicis, splenicis cum melle datur. Alii decocunt eam donec aqua dulcis fiat eaque effusa radicem terentes digerunt in pastillos sole siccates et postea utuntur ad capitis ulcera et cetera quae repurganda sint, item ad tussim, quantum tribus digitis adprehenderint in vino dantes, et ad lateris dolores aut peripneumoniciis ecligmate. Dant et

ΘVRd. *oreon*, βγ. *horraeum*, K. — vocant, ΘVRd. *vocatur*, βγ. — *infarctis*, Hard. *infractis*, ΘVTd. *fractis*, Rβ. *farctis*, Dalec. γόνυα συνεχῆ ἔχον ἐγχειμενα ἀλλήλοις ὥσπερ σάλπινγες, Dioscor. 4, 5. — *picea*, R. — *radice*, R. — *ischiadis*, VR.

§ 116. *arboris*, Rd. *ardoris*, V. — *modo*, Rd. Om. V. — *frutex*, d. *frutice*, VR. *paene arboris frutice*, Barbar. *paene arido frutice*, Salmas. de hyle p. 49. a. A. — *stirpe ephedri rubic.*, Salmas. — *rubicunda*, R. *rubicundo*, Vdβγ. — *rami*, d. — *sparti*, d. *parti*, VR. — *quaternisve*, V. *quaternisque*, RTd. — *Huic ergo*, Salmas. — *odor*, Salmas. — *mala*, V. — *ad*, Vd. aut, R. — *farina inspargitur*, ita nos scripsimus. *farinā spargitur*, R. *farina inspergitur*, Vdβγ. — *ipsa*, VR. Omitt. dβγ.

§ 117. *omnia quaeque*, V. — *sanat a nive*, Vd. *sanatiae*, R. — *anginas*, VR. *gingivas*, Td. — *quidem*, V. *quidam*, Rdβγ. — *evulsa*, VR. — *adalliganda deo*, R. *adalligant atque adeo*, K. *ut dextra contra profl.*, Pint. — *profluvias*, ΘR.

§ 118. *Pancratium*, VRd. *Pancration*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 2, 203. — *pusillam*, V. — *appellarire*, R. — *foliis*, d (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 2, 157.) Omitt. VR. — *crassiorib; qua*, R. — *sumpta*, d. — *splenicis*, d. *splendicis*, VR. *splenicisque*, Murbac. γ. *spleneticisque*, β. — *repurganda*, VRd (Murbac.) *purganda*, T. — *sint*, ΘV. *sit*, R. *sunt*, d (Murbac.) βγ. — *peripneumoniciis*, VR. — *ecligmate*. *Dant et*, Murbac. *ecligma dante*, Θd. *eligma dante*, VT. *elligma dante*, R. *in ecligmate*, K. *ecligmate*, β. *ecligmate*. *Dantur et*, Dalec.

propter ischiada in vino bibendam et propter tormina mensesque ciendos.

93. Peplis quam aliqui sycen, alii meconion, alii mecona 119
aphrode vocant, ex una radice tenui fruticat foliis rutae,
paulo latioribus, semine sub foliis rotundo, minore quam can-
didi papaveris. Inter vitis fere colligitur messibus siccaturque
cum fructu suo, subiectis in quae excidat; hoc poto alvos
solvitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli
mensura in aquae mulsae heminis tribus. Et cibis insper-
gitur opsoniisque ad molliendam alvom.

94. Periclymenos fruticat et ipsa ex intervallo duo folia 120
habens subcandida, mollia, in cacumine autem semen inter
folia durum et quod difficile vellatur; nascitur in arvis ac
saepibus convolvens se adminiculis quibuscumque. Semen
eius in umbra siccatum tunditur et in pastillos digeritur;
hi resoluti dantur in vini albi cyathis ternis tricenis diebus
ad lienem eumque urina cruentata aut per alvom absorbit,
quod intellegitur a decumo statim die. Urinam cient et folia
decocta quae et orthopnoicis prosunt; partum quoque adiu-
vant secundasque pellunt pota simili modo.

95. Pelecinum in segetibus diximus nasci, fruticosam cau- 121
liculis, foliis ciceris; semen in siliquis fert corniculorum modo
aduncis ternis quaternisve, quale git novimus, amarum, sto-
macho utile; additur in antidota.

*schia*da, V. *ichi*ada, R. — *bibendam*, VRd. *bibendum*, βγ. *bibendum dant*. K.
— *torminanda*, Vd. *torminandam*, R. — *essesque*, R.

§ 119. *Peplis*, ΘVRT. *Peplos*, β. *Poplis*, d. Ceterum Dioscorides 4, 165.
pepton dicit a *peplide* 4, 166. distinguens. — *meconion alii mecona aphrode*,
VRd. *mecona aphrode*, T (Murbac.) *meconion aphrodes*, β. — *tenui*, VRd.
Omitt. K (Murbac.) — *rotunda*, V. — *minore quam candidi papaveris*, Dioscor.
minus candido papaver, VR. *minus candido quam papaveris*, Kd (Murbac.) —
subiectis, ΘVRTKd (Murbac.) *subiectis aquis*, β. — *in quae*, RK (Murbac.)
in qua, ΘVTd. *in quas*, β. — *excidat*, K (Murbac.) *excident*, ΘVRTd. —
alvom, V. — *aceto*. *buli*, R. — *molliendam*, ΘRd (Murbac.) *molliendam*, Vβ.

§ 120. *Periclymenos*, R. *Periclymenon*, ΘVd. Ceterum v. Dioscor. 4, 14. —
ex intervallis, K. — *vellatur*, Barbar. ΘVR. *evellatur*, dβ. — *cum volvens*, V.
— *in umbra*, VRd. *umbra*, γ vitio operarum. — *ternis*, ΘVd. *tribus*, Rβγ.
— *cruentata*, ΘVVRTd. *cruenta*, βγ. — *aut*, d. *alit*, VR. — *decocta*, d. *et*
decocta, VR. — *parum*, V. — *simili modo*, d. *similitudo*, VR.

§ 121. *Pelecinum*, d. *Pelecinom*, R. *Pellecinom*, V. Ceterum v. Dioscor. 3, 136.
— *diximus* 18, 155. — *git*, VRd. *gith*, βγ. — *utilem*, V. — *antidota*, ΘVVRTd.
antidotis, β. — *Polygala*, Dioscor. 4, 140. — *palmi*, R. *palmi*, ΘVd. — *alti-*
tudinem, ΘRd. *altitudine*, V. — *inplet*, Dalec. *imp. et*, Θ. *inpet*, V. *pet*, R.

96. *Polygala palmi* altitudinem inplet, in caule summo foliis lenticulae, gustu adstricto, quae pota lactis abundantiam facit.

97. *Poterion* aut, ut alii vocant, *phrynion* vel *neuras* large fruticat, spinis retorrída, lanugine spissa, foliis parvis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, flore longo, herbacei coloris, seminis nullius usus sed gustu acuto et odorato; invenitur in aquosis collibus. Radices habet duas aut tris binum cubitorum in altitudine, nervosas, candidas, firmas. Circumfoditur autumno et praeciso frutice dat sucum cummi similem. Radix mira vulneribus sanandis traditur praecipueque nervis vel praecisis inlita; decoctum quoque eius cum melle potum dissolutiones nervorum et infirmitates et incisuras iuvat.

98. *Phalangitis* a quibusdam *phalangion* vocatur, ab aliis *leucanthemum* vel, ut in quibusdam exemplaribus invenio, *leucacantha*. Ramuli sunt ei numquam pauciores duobus, in diversa tendentes, flos candidus, lilio rubro similis, semine nigro, lato ad lenticulae dimidia figuram, multo tenuiore, radice tenui herbacei coloris. Huius folio vel flore vel semine auxiliantur contra scorpionum phalangiorumque et serpentium ictus, item contra tormina.

99. *Phyteuma* quale sit describere supervacuum habeo, cum sit usus eius tantum ad amatoria.

petit, dβγ. palmi altitudine, spicata in caule, Pint. — lenticle, V. lentigle, R. — pota lactis, Dioscor. pota letis, R. tota laetis, V. tota letis, d.

§ 122. *Poterion* aut, Barbar. *Potyreton* aut, d. *Potiretona*, VR. Ceterum v. Dioscor. 3, 15. — aut ut, om. K. — *phrynion*, K (codd. Barbari). *parynion*, VRd. — *neuras*, VRd. *neurada*, Kβγ. — *horrida*, K. — *nullius*, K. *nulli*, VRdβγ. At haec forma obsoleta Plinio non concedenda; error ortus est ex omissa ultima syllaba proximam vocem item incipiente.

§ 123. in, om. K. — *altitudine*, d. *altitudinem*, θVR. — *candida*, V. — et praeciso, VRd. praeciso, γ. — *sucum*, V. *sucum radix*, Rd. — *cummi*, ita nos scripsimus. *gummi*, βγ. *gummiis*, V. *gummissis*, R. *gummiibus*, Gro-nov. ad 22, 23. — *similem*, d. *simili*, VR.

§ 124. *Phalangitis*, VRd. *Phalangites*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 3, 112. — a quibusdam, d. *aqua ignidam*, VR. — *leucanthemum*, VRd. *leucanthemon*, βγ. — *velud*, V. — *exemplaribus invenio*, VRd. *venio*, a hic rursus incipiens. ut apud auctores invenio, r. — *leuchanta*, d. — ei numquam, R² ad. enim quum, VR¹. — *tenuiore*, V. *tenuis*, Rd. — *tenui*, VRTd. Omitt. aβ. — *folia*, VR. — *scorpionem*, VR. — et, Rd. ei, V. — *ictibus*, R. — *torminos*, V.

§ 125. *Phitheuma*, a. *Hyteuma*, V. Ceterum v. Dioscor. 4, 128. — *quale*, θVRT ad. *qualis*, β.

100. Phyllon a Graecis vocatur herba in saxosis montibus. Femina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parva; semen papaveri rotundo simile; haec sui sexus facit partus, maris autem mas semine tantum differens, quod est incipientis olivae; utrumque bibitur in vino.

101. Phellandrion nascitur in palustribus, folio api; bibi- 126
tur semen eius propter calculos et vesicae incommoda.

102. Phalaris thyrsus habet longum, tenuem ceu calamum, in summo florem inclinatum, semen simile sesimae. Et hoc calculos frangit potum ex vino vel aceto cum melle et lacte; idem et vitia vesicae sanat.

103. Polyrrizon folia habet myrti, radices multas; hae tunc dantur e vino contra serpentis, prosunt et quadripedibus.

104. Proserpinaca herba vulgaris est eximii adversus scor- 127
piones remedi; eadem contrita, addita muria et oleo e menis, anginam eximie curari tradunt; praeterea et quantalibet lassitudine recreari defessos, etiam cum obmutuerint, si subiiciatur linguae; si devoretur, vomitionem sequi salutarem.

105. Rhacoma adfertur ex his quae supra pontum sunt 128
regionibus. Radix costo nigro similis, minor et rufior paulo, sine odore, calfaciens gustu et adstringens; eadem trita vini colorem reddit ad crocum inclinantem; inlita collectiones inflammationesque sedat, vulnera sanat, epiphoras oculorum sedat ex passo, insignita cum melle et alia liventia ex aceto.

Phyllon, Dioscor. 3, 130. — *semen papaveri rotundo simile*, *Θ V R T* ad. *semine rotundo, papaveri simili*, *β γ*. Papaveri sativo rotunda capita tribuit Plinius 20, 202.; ex Dioscoride nihil lucramur. — *partum*, *V*. — *mas semine*, Broter. a *semine*, *B a d*. a *femine*, *V*. *semine*, codd. *Gel. β*. — *different*, *d*.

§ 126. *Phellandrion*, codd. indicis libri primi. *Pelandrion*, *V R a d*. — *commoda*, *V R 1*. — *Phalaris*, *Barbar.* ex Dioscor. 3, 149. *Phaleri*, *Θ V R a d*. — *habet longum*, *R 2 a*. *longum habet*, *V R 1 d*. — *seu*, *d*. — *casamum*, *V R 1 d*. — *flore*, *Θ V R a d*. — *in semen*, *R 1 d*. — *simile*, *om. d*. — *sesimae*, *V R a d*. *milio*, *K*. — *cum melle*, *V d*. *vel cum melle*, *R a*. — *lacte*, *V R 2 a d 2*. *aceto*, *Θ R 1 d 1*. — *item*, *Θ V*. — *Polprozinon*, *V*. *Polyrhizona*, *a*. — *myrtae*, *V a*. — *eduntur*, *T d*. — *e vino*, *Θ R T a d*. *ae vino*, *V*. *in vino*, *β γ*.

§ 127. *Proserpina*, *d 1*. — *est vulgaris*, *d*. — *eximii*, *d*. *eximie*, *R*. *eximia*, *a*. *eximiae*, *V*. — *remedi*, *R 1*. *remedii*, *V d*. *remedia*, *R 2*. — *e menis*, *Hard.* coll. 26, 23. *eminis*, *R*. *heminis*, *Θ V*. *emina*, *T*. *hemina*, *d*. *Omitt. a β*. — *curare*, *d*. — *et quantalibet*, *Θ V R 1 T d*. *in quantalibet*, *a β*. *et in quantalibet*, *R 2 γ*. — *ommutuerint*, *a*. *obmateriaint*, *R 1*.

§ 128. *Rhacoma*, *d*. *Recoma*, *Θ V R*. *Rhecoma*, *a*. *Rechoma*, omnes codd. *Salmas. exerc.* p. 560. *b. A.*, qui *Rhesonra* legit. *Rheu cyma*, *Voss.* ad *Melam* III. 5. p. 802. *Peucyma*, *Rechoma*, *Recoma*, codd. indicis libri primi. *Pa*,

Farina eius inspergitur contra cacoethe et sanguinem rei-
cientibus drachmae pondere in aqua, dysintericiis autem et
coeliacis si febris careant in vino, sin aliter ex aqua; faci-
lius teritur nocte antecedente madefacta. Datur et decoctum
eius bibendum duplici mensura ad rupta, convolsa, contun-
sia, ex sublimi devolutis. Si pectoris sint dolores, additur
piperis aliquid et murræ; si dissolutio stomachi, ex frigida
aqua sumitur, sic et in tussi vetere ac purulentis exscrea-
tionibus, item hepaticis, splenicis, ischiadicis, ad renium vitia,
suspiria, orthopnoeas. Arteriae scabritias sanat ex passo tri-
bus obolis potis trita aut decoctum eius; lichenas quoque ex
aceto inposita purgat. Bibitur contra inflationes et perfri-
ctiones, febris frigidas, singultus, tormina, herpetas, capitis
gravitates, melancholicas vertigines, lassitudinum dolores et
convulsiones.

106. Circa Ariminum nota est herba quam resedam vo-
cant; discutit collectiones inflammationesque omnis; qui cu-
rant ea addunt hæc verba: „reseda morbos reseda; scisne,
scisne quis hic pullus egerit radices? nec caput nec pedes
habeat”; hæc ter dicunt totiensque despuunt.

107. Stoechas in insulis tantum eiusdem nominis gignitur,
odorata herba coma hysopi, amara gustu; menses ciet potu,
pectoris dolores levat; antidotis quoque miscetur.

Dioscor. 3, 2. — paullo, V. — calficiens, R. — reddita, a. — ac ad crocum, r.
— illita, VRd. in illita, a. — ex passo, V. ex pas, R¹. ex passo illita, R² ad βγ.
— liventia. Ex aceto farina, Θ.

§ 129. autem, Θ VTd. etiam, R² a βγ. Om. R¹. — coleacis, V. — febris ca-
reant, R² a. febris carent, Vd βγ. febrici carent, R¹. — sin, R² a. si, VR¹ d. —
ruptam, a. — convulsa contusis, VRd. contusa convolsis, a.

§ 130. sit dolor, K. — sic et in tussi vetere ac, RT. sic et in tussi vetere a,
Vd. sive et in tussi vetera, a. sive intus sive extra, β. — splenicis, R² ad. ex-
splenicis, VR¹. spleneticis, β. — sciadicis, VRa. — renium, VR. renum, ad βγ. —
Arteriae scabritias, a. Arteriae excabriditas, R. Arterias excabritias, d. Arterias
excabriditas, V. — obolis tritis pota, K. — purgat, VRa. sanat, Tdγ. — per-
frictiones, VR¹. — herpetas, Gronov. Td¹. herbetas, VR¹. hesperitas, a. aspe-
ritas, R². asperitates, d² βγ. suspiria, Pint. — gravitatis, a. — colores, VR.

§ 131. herba, Vd. herba, R² a. Om. R¹. — resedam, ad. resedeam, V. rese-
daem, R. — omnes, R² a. Omitt. VR¹ d. — hæc verba, VR² ad. herba, R¹. —
morbis, Θ VRad. — scisne scisne quis, Ra. scisne scis nec in aquis, Θ. scisne scis
nec in quis, T. scisne cinasquis, V. scis nec in equis, d. — hinc, R. — pullus,
Θ RTad. pullos, Vβ. — habeat, Θ VTd. habeant, R (ex corr.) a βγ. — Stoe-
cas, a. Ceterum v. Dioscor. 3, 28. — coma, Rd. comam, Θ Va. — thymi,
Dalec. — amaram, Θ. — menses, a.

XIII. 108. *Solanum Graeci strychnon* vocant, ut tradit 132
Cornelius Celsus; huic vis reprimendi refrigerandique.

109. *Zmyrnion* caulem habet api, folia latiora et maxime 133
circa stolones multos quorum a sinu exsiliunt pingua et ad
terram infracta, odore medicato cum quadam acrimonia iu-
cundo, colore in luteum languescente, capitibus caulium or-
biculatis ut api, semine rotundo nigro quod arescit inci-
piente aestate; radix quoque odorata gustu acri mordet,
sucosa, mollis; cortex eius foris niger, intus pallidus; odor
murrae habet qualitatem, unde et nomen; nascitur et in
saxosis collibus et in terrenis. Usus eius calfacere, exte- 134
nuare. Urinam et menses cient folia et radix, semen alvom
sistit, radix collectiones et suppurationes non veteres, item
duritias discutit inlita; prodest et contra phalangia ac ser-
pentis admixto cachry aut polio aut melissophyllo in vino
pota sed particulatim, quoniam universitate vomitionem mo-
vet, qua de causa aliquando cum ruta datur. Medetur tussi 135
et orthopnoeae semen vel radix, item thoracis aut lienis aut
renium aut vesicae vitiiis, radix autem ruptis, convolsis;
partus quoque adiuvat et secundas pellit; datur et ischia-
dicis cum crethmo in vino; sudores ciet et ructus, ideo in-
flationem stomachi discutit; vulnera ad cicatricem perducit.
Exprimitur et sucus radici utilis feminis et thoracis prae- 136
cordiorumque desideriis; calfacit enim et concoquit et purgat.

§ 132. *eryxo*, Va. *erixo*, d. *cryxo*, R. — *Celsus* 2, 33. coll. *Dioscor.* 4, 71.

§ 133. *Zmyrnion*, ita nos scripsimus. *Zmyrnion*, V (in indice libri primi).
Smyrnion, VRadβγ. Ceterum v. *Dioscor.* 3, 72. — *circa caulem stolones*, K. —
exsiliunt, a. — *pingula*, V. — *et ad*, VT. *et at*, R¹. *ad*, R²adβγ. — *me-*
dicamento, V. — *cum*, VRad. *et cum*, βγ. — *iucunde*, Rad. *iocunde*, V. —
languescente, VRd. *languescunt ea*, a. — *api*, Θ. *apii*, VRTadγ. *anethi*, β,
quod commendat *Dioscor.* — *quod*; pro h. v. habent qui VRad.

§ 134. *calfacere*, VRa. *excalfacere*, dβγ. — *extenuare*, Va. Omitt. Rdβ.
— *Urinam*, Rd. *ruinam*, V. *Urinas*, a. — *meses*, a. — *semen*, V. *et semen*,
ΘRTad. — *pollo*, Va. — *universitate*, RTad. *universitatem*, V. — *vomitio-*
nem, VR²a. *vomitiones*, R¹Td. — *cum ruta*, Rad. *curata*, V.

§ 135. *hortoprio eo*, R¹. — *aut lienis*, Rad. *avi lienis*, V. — *renium*, R²a.
lenium, VR¹. *lienum*, d. *renum*, βγ. — *partus*, Ra. *raptus*, Vd. — *schiad-*
icis, Ra. — *crethmo*, Barbar. d. *cretamo*, VR (codd. Barbari). *ohretamo*, a. — *su-*
dores ciet et, VR¹d. *sudores creta et*, R². *sudor est creta et*, a. — *ructus*, R²a.
Omitt. VR¹d. — *ideo*, Rad. *de*, V (una ab initio littera erasa).

§ 136. *radici*, VR²a. *radicis*, R¹Td. *radice*, K. — *concoquit*, Vd. — *da-*
tur potu, d. *dato potum*, VR¹. *datum potum*, R²a. — *malagma*, Dalec. *mala-*
gmata, γ vitio operarum. — *e*, omitt. Va. — *in elixis*, VRad. *elixis*, K. —
Sinon, Td (Murbac. ap. Cornar. ad *Dioscor.* 3, 54. et codd. indicis libri primi).

Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus et succus inlinitur et malagmate e cortice arido. Et ad opsonia utuntur cum mulso et oleo et garo, maxume in elixis carnibus.

Sinon concoctiones facit sapore simillima piperi; eadem in dolore stomachi efficax.

110. *Telephion porcillacae* similis est et caule et foliis; 137 rami a radice septeni octonive fruticant foliis crassis, carnosis; nascitur in cultis et maxume inter vitis. Inlinitur lentigini et cum inaruit deteritur; inlinitur et vitiligini ternis fere mensibus, senis horis noctis aut diei; postea farina hordeacea inlinatur. Medetur et volteribus et fistulis.

111. *Trichomanes adianto* similis est, exilius modo nigrius- 138 que, foliis lenticulae densis, amaris, adversis inter se. Decoctum eius strangurias sanat in vino albo potum addito cumino rustico. Collisum cohibet capillos fluentis aut si effluerint reparat alopeciasque densat tritum et in oleo inlitum. Sternumenta quoque gustatu movet.

112. *Thalictrum folia coriandri* habet pinguiora paulo, caulem papaveris; nascitur ubique, praecipue in campestribus. Medentur ulceribus folia cum melle.

113. *Thlaspi* duorum generum est, angustis foliis digitali 139 latitudine et longitudine, in terram versis, in cacumine divisus, cauliculo semipedali, non sine ramis, peltarum specie,

simul, V (ex emendatione, cum fuisse videatur *sino* vel *simo*) R (ex corr.) a β. — *simillimo*, K. — *eadem*, om. Murbac. — *dolorem*, R¹. *odore*, a.

§ 137. *Thelephion*, V a. Ceterum v. Dioscor. 2, 217. — *porcillacae*, ita scribendum. *porcilacae*, VR ad γ. *portulacae*, β. — *folii*, VR. — *octonique*, R² T ad. et *octonique*, VR¹. — *lentigini* — *inlinitur*, om. a. — *et cum*, V. *at cum*, d. *ad cum*, R. — *deteritur*, VT d. *deretur*, R. *teritur*, β. *detergitur*, Gronov. — *postea*, R² a d². *aut postea*, VR¹ d¹. — *inlinatur*, VR a. *illinitur*, d β γ. — *fistolis*, V¹.

§ 138. *simile*, K. — *adversis*, VR d (codd. Gel.) Om. a. — *strangurias*, d². *transgurias*, R² a. *adstringurias*, V. *adstrangurias*, d¹. *adstringurias*, R¹. — *Collisum*, ita nos scripsimus. *lesum*, θ RT a d. *lesum*, r. *lerum*, V. *Illitum*, Hard. γ. Emendatio nostra ex eo *lesum* ultro prodibat; *collisum* est *συνρεθλασμένον*; ita. *Anulus ut fiat, primo colliditur aurum* dixit Ovidius art. amat. 3, 221. Ceterum v. Dioscor. 4, 135. *succus*, β. *tusum*, Dalec. — *fluentes*, VR a d. *defluentes*, β γ. — *et cum oleo*, K. — *Sternumenta*, θ V¹ Ra. *Sternutamenta*, V² d β. — *Thalictrum*, ita nos scripsimus ex Dioscor. 4, 96. *Thalithrum*, θ γ. *Tarithrum*, V. *Tarithruum*, d. *Thoaritrum*, R² a. *arithrum*, R¹. *Thalitrum*, T. *Thalietrum*, β. — *in*, d. Omitt. VR a.

§ 139. *Thlaspi*, θ. *Thlaspe*, β. *Thicaspi*, ad. *Tioaspi*, VR. Ceterum v. Dioscor. 2, 185. — *latitudine et longitudine*, VR d. *longitudine et latitudine*, a β γ. — *terrae*, V. *terra*, d. — *semen pedali*, V. — *ramis folliculis peltarum*, K. — *species*, V d.

semine incluso lenticulae effigie, nisi quod infringitur, unde nomen; flos albicat; nascitur in semitis et saepibus. Semen asperi gustus bilem et pituitam utrumque extrahit; modus sumendi acetabuli mensura. Prodest et ischiadicis infusum 140 donec sanguinem trahat; menses quoque ciet, sed partus necat. Alterum thlaspi aliqui Persicon napy vocant, latis foliis, radicibus magnis, et ipsum utile ischiadicorum infusioni; prosunt et inguinibus utraque; praecipitur ut qui colligat dicat sumere se contra inguina et contra omnis collectiones et contra vulnera, una manu tollat.

114. Trachinia herba qualis sit non traditur. Credo falsum 141 et promissum Democriti; portentosum est adalligatam triduo absumere lienes.

115. Tragonis sive tragion nascitur in Cretae tantum insulae maritimis, funipero similis et semine et folio et ramis. Sucus eius lacteus in cummim spissatus vel semen in potione spicula e corpore eicit; tunditur recens et cum vino inlinitur aut siccae farina cum melle. Eadem lactis abundantiam facit mammisque unice medetur.

116. Est et alia herba tragos quam aliqui scorpion vocant, 142 semipedem alta, fruticosa, sine foliis, pusillis racemis rubentibus, grano tritioi, acuto cacumine, et ipsa in maritimis

infractum videtur, K. — flos, R²a. ad flos, VR¹. at flos, Td. — utrumque, Barbar. Rad. utrique, V. utrumque, T.

§. 140. *sciadici, Ba. — infusum; potu sanguinem trahit, Hard. ex Dioscor. — menses, a. — thlaspi, Θ Td. thlaspe, β. thiaspi, VRa. — Persicon, VR²a d. quipersicon, R¹. Persicum, Kβγ. — napy, Barbar. coll. 19, 171. naps, VRd. aps, a. sinapi, K. — satis, Vd. — sciadicorum, Ra. — prosunt, a. prodest, VRdβγ. — inguinibus, a. — utraque, VRd. utrumque, aβγ. — colligat, R (ex corr.) a. colliget, V. colligit, dβγ. — una, VRad. unaque, βγ.*

§ 141. *Trachinia, d (codd. Gel.) Tracinia, VR¹T. Thrachinia, R²a. Trachynia, Dalec. — Credo, Vd. Credito, R (ex corr.) a. — falsum et, VRad. et falsum esse, βγ. — Democriti, d. deincerti, VRa. — est, VRad. enim est, βγ. — adsumere, V. — Atragonis, a. Ceterum v. Dioscor. 4, 49. — Creta, V (littera una in fine erasa). — insulae, d (codd. Gel.) insula, VRa. — umipero, VRa. — lacteus, VRd. in lacteos, a. — cummim, Ra. cummin, V. gummi, dβγ. — semen, ΘVRTad. semel, β. — in potione, ΘRTd. inpositione, Vaβγ. — spicula e, VAd. spicule, R. — corpori, V. — cum vino, Vd. in vino, R (ex corr.) a. — siccae, Ra. siccae, V. sicca, d. — farinæ, a. — facit, Rad. iaci i², V. — onice, V.*

§ 142. *Est et, R²a. Est, VR¹d. Ceterum v. Dioscor. 4, 51. — tragos, a¹. tragas, a¹. — sine, Barbar. d. Omitt. VRTa. — grano, Barbar. grani, VRad. — cacumine, Barbar. acumine, VRad. — cucumina, a. — tria, R. — excreantibus, a. — mensumque, d. mesumque, a. mensiumque, VRβγ. — tragopogon, Dioscor. 2, 172. — quam, d. — come, Vd. comem, R (ex corr.) a. — parvo, VRa.*

nascens. Huius ramorum x aut xii cacumina trita ex vino pota coeliacis, dysintericis, sanguinem exscreantibus mensumque abundantiae auxiliantur.

117. Est et tragopogon quem alii comen vocant, caule parvo, foliis croci, radice longa, dulci, super caulem calyce lato nigro; nascitur in asperis sine usu.

118. Et de herbis quidem memoria digna hactenus accepimus aut conperimus. In fine earum admonere non ab re iudicamus alias aliis virium aetates esse. Longissimo tempore durat elaterium, ut diximas, chamaeleon niger xi annis, centaurium non ultra xii, peucedantum et aristolochia vi ac vitis silvestris anno, si in umbra servantur. Et animalium quidem exterorum nullum aliud radices a nobis dictas attingit excepta sphondyle quae omnis persequitur; genus id serpentis est.

119. Ne illud quidem dubitatur, omnium radicum vim effectusque minui, si fructus prius ematurescant, item seminum ante radice propter sucum incisa; resolvitur autem omnium vis consuetudine et desinunt prodesse, cum opus est, quae cotidie in usu fuere, aequae quam nocere. Omnes vero herbae vehementiores effectum viribusque sunt in frigidis et in aquiloniis, item siccis.

largo, d. — nascitur in asperis, R²a. nasciturque, VR¹d. — sine usu, VR¹d. manditur sine usu, R². manditurque sine usu, a. sine usu manditurque, r. ἔστι δὲ ἡ πόα ἐδωδιμος, Dioscor.

§ 143. *de herbis, Ra. de erbis, V. dierum, d. — haec memoria, K. — accepimus, VRad. aut accepimus, β. — comferimus, a. conferimus, R (ex corr.). — monere, a. — alias aliis, Rd. alias alii, a. alii, V (post hanc vocem duabus quattuorve litteris erasis). aliis alias, β. — aetatis, a. — diximus 20, 5. — centaurium, Ra. centaureum, Vdβγ. — ultra, VRd. intra, a. extra, r. — et aristolochia VI, ita nos scripsimus ex Theophr. hist. plant. IX, 14, 1: ἡ δὲ ἀριστολοχία πέντε ἢ ἑξ — πευκέδανον δὲ πέντε ἢ ἑξ. sex et aristolochia, Hard. et aristolochia, VRadβ. sex. Aristolochia, γ. — vitus, a. — si in umbra, Broter. ex Theophr. l. 1: ἀμπέλου δὲ ἀγρίας ἐνιαιυτόν, ἐὰν ἐν σκιᾷ ᾖ. in umbra, VRadβ. — servantur, VRa. servantur, dβγ. — exterorum, Kd. ceterorum, VRaβ. τῶν δ' ἑξω θηρίων ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀπτεται ρίζης οὐδεμιάς, ἡ δὲ σπονδυλή πασῶν, Theophr. hist. plant. IX, 14, 3. — a, om. d. — sphondyle, ΘK. spondyle, VRTad. spondyli, β. — genus id serpentis est, haec vv. ut adulterina damnat Broter.*

§ 144. *effectus quem invisit rucius, V. Ceterum haec sunt desumpta ex Theophr. hist. plant. IX, 14, 4. — ematurescant, ΘVRTd. amaturescant, d. maturescant, βγ. — radicem, VRad. — incisura, VR¹. — cottidie, a. — aequae, a.d. eaque, VR. — vero herbae, VR²ad. herbae vero hebe, R¹. — effecto, V. — frigidis, VRad. frigidis locis, βγ. — aquilonis, Va. — siccis, a. succis, V ex emendat.*

120. Sunt et gentium differentiae non mediocres, sicut accipimus de taeniis lumbricisque esse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, e diverso Thraciae, Phrygiae omnino non innasci; minus id mirum quam quod in confinio Atticae et Boeotiae Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus. Quae contemplatio aufert nos ad ipsorum animalium naturas ingenitasque iis vel certiores morborum omnium medicinas; rursus enim omnium rerum parens nullum animal ad hoc tantum ut pasceretur, ut alia satiaret nasci voluit artisque salutaris inseruit et visceribus. Quippe cum surdis etiam rebus insereret, tum vero illa animae auxilia praestantissima ex alia anima esse voluit, contemplatione ante cuncta mirabili.

§ 145. *Sunt et gentium*, d. *Sunt ut gentium*, a. *ut gentium*, V²R. *viventium*, V¹. — *accipimus*, ΘVRa. *accepimus*, dβγ. — *taeniis*, Θ. *teneis*, VRad. *tineis*, βγ. — *lubricisque*, V. — *esse*, ΘVR¹. *et. d. inesse*, R²aβγ. — *populis diversis*, a. r. — *Thraciae*, Barbar. ex Theophr. hist. plant. IX. 20, 5. Id ipsum in codice P. Manutii lectum fuisse testatur Mercurialis var. lect. 3, 11. et probat Schneider. ad Theophr. l. I. *Graeciae*, VRadβγ. — *Phrygiaeque*, r. — *Artice*, a. — *et Boeotiae*, R². *et Bolutiae*, d. *et Boeotia*, R¹. *boeoticae*, V. *Boeotiae*, a. *Boeotiaque*, βγ. — *Thebanis*, V. d. *ethebanis*, R.

§ 146. *Quae*, Rad. q:uo, V. — *aufert nos*, ita scribendum. *auferinos*, R. *aut ferinos*, Va. *affert nos*, d. *aufert rursus nos*, βγ. — *his*, V. — *vel certiores*; haec vv. corruptelam non dubiam prae se ferunt, cum *certae medicinae*, quae alias bene dici possunt, ab h. l. sint alienae, copula autem *vel* omnem explicationem respuat. Plinius, nisi fallor, scripsit *valentiores*, quo adiectivo de medicamentis cum alii scriptores utantur, tum ipse Plinius 20, 202. — *rursus enim*, VRTad. *enimvero*, β. — *rerum enim*, γ. — *omnium rerum*, ita nos scripsimus. *eam rem*, a. *eam rē*, V. *eā rē*, R. *ea re*, Td. *rerum omnium*, β. *omnium*, γ. — *parceretur*, R. — *ut*, a. *aut*, VRdβγ. — *alia*, VRad. *alvum*, K. — *valuit*, V. — *insereret*, ΘVRad. *inseruerit*, β. — *tunc*, Va. Vulgo vero cum ita interpungeretur, ut vv. *quippe cum* — *insereret* apodosin efficerent priorum verborum, a vv. vero *Tum vero* nova enuntiatio inciperet, nos hanc perversam interpunctionem emendavimus. De *cum* — *tum vero* v. Cic. Brut. 71, 251. Mur. 27, 55. Fam. I. 7, 7. XIII. 55, 2. XVI. 21, 1. Quint. fr. I. 1, 13. §. 37. Notatu vero dignissimum est *tunc* in Va scriptum pro *tum*; v. Lachmann. ad Lucret. 1, 130. p. 25. — *illa*, a. d. *illae*, V. *ille*, R. — *praesentissima*, Pint. — *alia anima*, VR¹d. *animalia alia*, a. *animali*, R². *animalibus*, r. *anima alia*, βγ. — *esse*, V. d. *ei se*, R.

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXVIII.

CAP. I. SECT. 1. Dicta erat natura omnium rerum inter § 1
caelum ac terras nascentium restabantque quae ex ipsa tel-
lure fodiuntur, si non herbarum ac fruticum tractata remedia
auferrent transversos, ex ipsis animalibus quae sanantur re-
perta maiore medicina. Qui ergo dixerimus herbas et florum
imagines ac pleraque inventu rara ac difficilia, iidem tacebi-
mus quid in ipso homine prosit homini ceteraque genera
remediorum inter nos viventia, cum praesertim nisi carenti
doloribus morbisque vita ipsa paena fiat? Minime vero; 2
omnemque insumemus operam, licet fastidi periculum ur-
geat, quando ita decretum est minorem gratiae quam utili-
tatum vitae respectum habere. Quin immo externa quoque
et barbaros ritus indagabimus, — fides tantum auctores ap-
pellet, — quamquam et ipsi consensu prope iudicata eligere
laboravimus potiusque curae rerum quam copiae institimus.

Ad hunc librum toti sunt excussi VRd.

§ 1. Dicta, VR. Dictae, dβγ. — erat, V². erant, V¹Rdβγ. — natura
omnium rerum, VR. naturae omnium rerum, dγ. omnium rerum naturae, β. —
inter, R²d. intre, R¹. in terrae, V. — terras, θVR¹Td. terra, R². terram, βγ.
— ipsa, R². illa, VR¹d. — tractata, d. tractarunt, R. tractarent, V. — remedia.
Remedia auferent, V. — transversos, T. transversus, V. transversis, R¹. transversos,
R²dβγ. — Qui, d. Quid, VR. — diximus, T. — idem, V. — carent, V.

§ 2. omnemque, θVRTd. quin omnem, β. — iurgeat, R. — gratia, VR. —
utilitatum, VR. — vitae res respectum, V. — barbaras, R¹. — ritus, VR¹d.
etiam ritus, R²βγ. — iudicata, codd. Gel. iudicii ita, Vd. iudic///ta, R. —
institimus, R¹.

Illud admonuisse perquam necessarium est, dictas iam a nobis naturas animalium et quae cuiusque essent inventa, — neque enim minus profuere medicinas reperiendo quam prorsunt praebendo, — nunc quae in ipsis auxiliantur indicari, neque illic in totum omissa, haec itaque esse quidem alia, illis tamen connexa.

2. Incipiemus autem ab homine ipsum sibi exquirentes, immensa statim difficultate obvia. Sanguinem quoque gladiatorum bibunt ut viventibus poculis comitiales morbi, quod spectare facientis in eadem harena feras quoque horror est. At Hercule illi ex homine ipso sorbere efficacissimum putant calidum spirantemque et una ipsam animam ex osculo vulnerum, cum plagis ne ferarum quidem admoveri ora fas sit humana; alii medullas crurum quaerunt et cerebrum infantium. Nec pauci apud Graecos singulorum viscerum membrorumque etiam sapes dixere omnia persecuti usque ad resegmina unguium, quasi vero sanitas videri possit feram ex homine fieri morboque dignum in ipsa medicina, egregia Hercules frustratione, si non prosit. Adspici humana exta nefas habetur, quid mandi? quis ista invenit Osthane? Tecum enim res erit, eversor iuris humani monstrorumque artifex qui primus ea condidisti, credo, ne vita tui oblivisceretur. Quis invenit singula membra humana mandere? qua

§ 3. et quae cuiusque essent inventa 8, 97 seqq. 25, 89 seqq. — quam, Rd. cum, V. — prosunt, VR²Td. prosint, R¹. possunt, β. — indicare, R¹. — omissa, R. emissa, Vd. — haec itaque, VRd. itaque haec, βγ. — conexa, V.

§ 4. exquirentis, V. — obola, V. — quoque, VR²d (codd. Gel.) Om. R¹. plerique, K¹. namque, K². — ut viventibus poculis, codd. Gel. ut viventibus poculis, V². ut bibentibus poculis, ΘV¹RTd. ut bibentibus procul sint, Pint. rδθρφγ. ut iuvantibus poculis, Gronov. Utramque vulgatam scripturam, et β et γ. interpolationi debere perspicuum est et Plinius, nisi fallor, scripsit bibunt intuentibus poculis comitiales expuncto morbi, quod, quamquam per se dici potest, tamen h. l. maxime propter sequens verbum facere ferri nequit. Comitiales vero pro comitali morbo laborantes a Plinio saepissime dicitur (v. index verborum), et intuentibus poculis (coll. 31, 89.), quod cum vi quadam de spectatoribus amphitheatri dicitur, verbis seqq. quod spectare — horror est egregie opponitur. ad comitiales morbos, K. — Ad, V. — sorbere, ΘRd. sobere, V. sorberi, β. sumere, T. — unam, VRd. — cum — ferarum, omitt. R¹d. — ne, codd. Gel. omne, VR². huic ne, T. — quidam, V ex emend. — ora fas, V²R (ex corr.) d (codd. Gel.) oramus, V¹ (ubi u ex o mutatum videtur). ora mos, ΘT. Idem in R fuisse videtur. — humana, V (codd. Gel.) humanus, ΘRTd.

§ 5. Nec — membrorumque, om. R¹. — sapore, V. — persecuti, V. — usque, omitt. VRd. — resigmina, R. — medicine, d. — egregia, R. egraeia, V. gratia, d. — Hercules, VRd. Hercule, βγ. — frustratione, R. — exta, Rd. exista, V. — Osthane, ita nos scripsimus. Ostane, V¹RT. ostenta, V²dβγ.

coniectura inductus? quam potest medicina ista originem habuisse? quis veneficia innocentiora fecit quam remedia? Esto, barbari externique ritus invenerint, etiamne Graeci suas fecere has artis? Exstant conmentationes Democriti ad 7 alia noxii hominis ex capite ossa plus prodesse, ad alia amici et hospitii. Iam vero vi interempti dente gingivas in dolore scariphari Apollonius efficacissimum scripsit, Meletos oculorum subfusiones felle hominis sanari. Artemon calvaria interfecti neque cremati propinavit aquam e fonte noctu comitialibus morbis; ex eadem suspendio interempti catapotia fecit contra canis rabiosi morsus Antaeus. Atque etiam qua- 8 dripedes homines sanavere contra inflationes boum perforatis cornibus inserentes ossa humana, ubi homo occisus esset aut crematus siliiginem quae pernoctasset suum morbis dando. Procul a nobis nostrisque litteris absint ista; nos auxilia dicemus, non piacula, sicubi lactis puerperarum usus mederi poterit, sicubi saliva tactusve corporis ceteraque similia. Vitam quidem non adeo expetendam censemus ut quoquo 9 modo trahenda sit; quisquis es talis, aequae mori, etiam cum obscenus vixeris aut nefandus. Quapropter hoc primum quisque in remediis animi sui habeat, ex omnibus bonis quae homini tribuit natura nullum melius esse tempestiva morte idque in ea optimum, quod illam sibi quisque praestare poterit.

Osthanes etiam 30, 8. a Plinio princeps disciplinae magicae perhibetur, de vocativo vero huius nominis in *e* exeunte v. Schneider. *grammat. Lat. 2. p. 44.*

§ 6. *erit*, R^d. *rit*, V (una ab initio littera erasa). — *eversostutris*, V¹. *eversorisuri*, V². — *qui primus*, V^d. *q̄q̄ in prim'*, R. — *tui*, omitt. VRd. — *potest*, R². *post*, V^{R1}. *p*, d. — *medicinā*, V. — *fecit*, Θ^{RTd}. *effecit*, V^{βγ}. — *invenerant*, R^T. — *Graeci suas*, V. *suas Graeci*, R^d.

§ 7. *ad*, R^d. Om. V, ubi adfuisse videtur. — *alia*, V. *aliud*, d. *aliut*, R. — *hominis ex*, d. *homines et*, B. *homines e*, V. *hominis e*, β^γ. — *et*, om. R¹. — *hospites*, V^R. — *vi*, R². *ubi*, V^{R1d}. — *gingiva*, V^d. — *scariphari*, d. *scarifari*, V^{RT}. *scarificari*, β^γ. — *Meletos*, Θ^{V1R1}. *Miletos*, V^{2R2}. *Meletes*, T^d. *Miletus*, β^γ. — *suffusiones*, R. *suffusionem*, d. — *homines*, V. — *Artemon in*, T. — *calva*, codd. Barbari. — *igneque*, r. — *rabidi*, r. — *morsum*, d. — *Antaeus*, Θ^{VEd}. *Antheus*, β.

§ 8. *homine*, Pint. — *inflationes*, V^{R2d}. *inflammationes*, Θ^{R1T}. — *fuliginem*, Pint. — *morbum*, d. — *dicemus*, R^d. *dicimus*, Θ^V. — *poterit*, V^{R2Td}. *possit*, R¹. *potuit*, β.

§ 9. *extendendum*, K. — *quoquo*, R^{2d} (codd. Gel.) *quo*, V^{R1}. — *pertrahenda*, K. — *est*, V^R. — *aequo*, Θ. — *cum*, R^d. *quam*, V^T. — *obscene*, R¹. — *animi sui*, R². *animis ut*, V^{R1}. *animi ut*, T^d. — *idque in ea*, Θ^{VRTd}. *in eaque id*, β, quod probat Beier. ad Cicer. oratt. fragm. p. 282. — *poterit*, R¹. *possit*, Θ^{V1Td}.

II. 3. Ex homine remediorum primum maxumae quae-¹⁰
 stionis et semper incertae est, polleantne aliquid verba et
 incantamenta carminum. Quod si verum est, homini acceptum
 fieri oportere conveniat, sed viritim sapientissimi cuiusque
 respuit fides. In universum vero omnibus horis credit vita
 nec sentit. Quippe victimam caedi sine precatione non vi-
 detur referre aut deos rite consuli. Praeterea alia sunt verba¹¹
 inpetritis, alia depulsoriis, alia commendationis videmusque
 certis precationibus obsecrasse summos magistratus et ne
 quod verborum praetereatur aut praeposterum dicatur de
 scripto praecire aliquem rursusque alium custodem dari qui
 attendat, aliquem vero praeponi qui favere linguis iubeat,
 tibicinem canere ne quid aliud exaudiatur, utraque memo-
 ria insigni, quotiens ipsae dirae obstrepentes nocuerint quo-
 tiensve precatio erraverit; sic repente extis adimi capita vel
 corda aut geminari victima stante. Durat inmenso exemplo¹²
 Deciorum patris filique quo se devovere carmen, exstat
 Tucciae Vestalis incesti deprecatio qua usa aquam in cribro
 tulit anno urbis dcx. Boario vero in foro Graecum Grae-
 camque defossos aut aliarum gentium cum quibus tum res
 esset etiam nostra aetas vidit; cuius sacri precationem, qua
 solet praecire quindecimvirum conlegi magister, si quis legat,

§ 10. incerta, V. — polleantne, VR¹Td. polleantne, θ. valeantne, R²βγ. — fieri, VRTδθρφ. ferri, δβγ. — conveniat, θVRd. convenit, r. conveniet, β. — in omnibus, R¹. — oris, V. hominis, r. — victimam, ita nos scripsimus. victima, VRd. victimas, βγ. — referri, omnes codd. Salmas. exerc. p. 413. a. D. — aut deos, VRTd. nec deos, β. adeo, omnes codd. Salmas., qui referri ad deos legit.

§ 11. inpetritis, θVR²d (codd. Turnebi adv. 22, 11.) impetritis, T. inpe-
 tritis, R¹. impetientis, K. impetrantis, β. impetriti, Salmas. — depulsoriis,
 θVRTd (codd. Turnebi). depulsoris, β. depulsorii, Salmas. — commendationis,
 codd. Barbari. commendationis, VRd (codd. Turnebi) βγ. incantationis, alii
 codd. Barbari. commendationibus, Turneb. et Pigh. ad Valer. Max. I. 1, 1. com-
 mendatiis, Gesner. chrestom. p. 677. — videmusque, VRTd. vidimus, β. vidi-
 musque, γ. — ne quod, V. ne quid, Rdβγ. — aliquem vero, Td. aquam vero, V.
 aqua, R. alium vero, βγ. — favere, VRTKd. faveri, βγ. — quotiens — no-
 cuerint, omitt. VR¹. — extis, R²d. extitis, R¹. extetis, V. — victima, R²d.
 victim, V. victua, R¹.

§ 12. Durat, VRTd. Duratque, β. Om. r. — devora///re, V. — Tucciae, d.
 — incesti deprecatio, codd. Gel. incestae precatio, VRdβγ. — qua usa aquam,
 Rd. causa quam, V. — cibro, V. — DCVIII., VR. DCVIII., Td. DXIX.,
 Merula ad Ennium p. 177.; et profecto scriptura vulgata vix sana haberi
 potest. In epitome certe Livii libri 20., ubi Tucciam incesti damnatam fuisse
 proditur, potius illius anni, quem Merula praefert, quam nostri res gestas nar-

perfecto vim carminum fateatur, omnia ea adproban-
tibus octingentorum triginta annorum eventibus. Vestalis nostras 13
hodie credimus nondum egressa urbe mancipia fugitiva re-
tinere in loco precatione, cum, si semel recipiatur ea ratio
et deos preces aliquas exaudire aut illis moveri verbis, con-
fitendum sit de tota coniectione. Prisci quidem nostri per-
petuo talia credere difficillimumque ex his etiam fulmina
elici, ut suo loco docuimus.

4. L. Piso primo annalium auctor est Tullum Hostilium 14
regem ex Numae libris eodem quo illum sacrificio Iovem
caelo devocare conatum, quoniam parum rite quaedam fecis-
set, fulmine ictum, multi vero magnarum rerum fata et
ostenta verbis permutari. Cum in Tarpeio fodientes delubro 15
fundamenta caput humanum invenissent, missis ob id ad se
legatis, Etruriae celeberrimus vates Olenus Calenus prae-
clarum id fortunatumque cernens interrogatione in suam
gentem transferre temptavit scipione determinata prius templi
image in solo ante se: „hoc ergo dicitis, Romani? hic
templum Iovis optumi maximi futurum est, hic caput in-
venimus”: constantissima annalium adfirmatione transitorium
fuisse fatum in Etruriam, ni praemoniti a filio vatis legati
respondissent: „non plane hic sed Romae inventum caput

rari certum est; perquam vero est mirum duarum virginum Vestalium eius-
dem nominis alteram incesti damnatam, alteram eodem crimine absolutam
fuisse. — *Graecamque*, R². *Graecamve*, Vd. *Graecam*, R¹. — *defossos aut*, R
ex corr. *defossa aut*, Td. *defossa ut*, V. — *tures*, V. — *qua*, R²d. *quia*, VR¹.
— *colligi*, V (media littera i ex e mutata). — *omnia ea*, VRd. *ea omnia*, codd.
Gel. βγ.

§ 13. *manupia*, R¹. — *precatione*, codd. Gel. *precationi*, R². *precationis*,
ΘVR¹d. — *cum si*, VRd (codd. Gel.) *quod si*, Pint. K. — *ratione*, Pint. —
illis, VRd. *ullis*, β. — *confitendum*, RTd. *confiteri. dum*, V. — *sit*, R². *sed*,
VR¹Td. *confitendum*. *Sed dempta coniect.*, Pint. — *coniectione*, ΘV. *coniectione*,
RTdβγ. Ceterum verba de tota coniectione primus Gesner. ohrestom.
p. 672. ad superiora recte retulit, cum vulgo βγ nova periodus hinc incipiat.
— *talita*, VR. *alia*, d². Om. d¹. — *credidere*, ΘVT. *prodidere*, Rdβγ. —
difficillimumque, R. *difficillimamque*, d. *difficillimaque*, V. — *fulmine lici*, V. —
docuimus 2, 140.

§ 14. *Tullium*, V². — *devocavere*, VR¹. — *parum*, R²d. Omitt. VR¹. —
facta, d.

§ 15. *ad se legatis*, Gronov. RTd. *adelegatis*, ΘV. *a se legatis*, φ. *a senatu*
legatis, Barbar. β. — *Olenus*, R. *Solemus*, d. — *determinata prius*, VR¹d.
prius determinata, R²βγ. — *image*, d. *imagini*, V. *imagi*, R². *magni*, R¹. —
adfirmationem, R. — *praemoniti a*, R ex corr. *praementia*, Vd. — *folio*, V. —
legati, VR¹d. *legati Romani*, R²βγ.

PLIN. IV.

dicimus." Iterum id accidisse tradunt cum in fastigium eius- 16
dem delubri praeparatae quadrigae fictiles in fornace cre-
vissent, iterum simili modo retentum augurium. Haec satis
sint exemplis ut adpareat ostentorum viris et in nostra po-
testate esse ac prout quaeque accepta sint ita valere. In 17
augurum certe disciplina constat neque diras neque ulla
auspicia pertinere ad eos qui quamque rem ingredientibus ob-
servasse ea negaverint, quo munere divinae indulgentiae
maius nullum est. Quid? non et legum ipsarum in duodecim
tabulis verba sunt: „qui fruges excantassit" et alibi „qui
malum carmen incantassit"? Verrius Flaccus auctores ponit 18
quibus credat in oppugnationibus ante omnia solitum a Ro-
manis sacerdotibus evocari deum cuius in tutela id oppidum
esset promittique illi eundem aut ampliorem apud Romanos
cultum; et durat in pontificum disciplina id sacrum constat-
que ideo occultatum in cuius dei tutela Roma esset, ne qui
hostium simili modo agerent. Defigi quidem diris precatio- 19
nibus nemo non metuit; huc pertinet ovorum quae exsor-
buerit quisque calyces coclearumque protinus frangi aut
eosdem coclearibus perforari. Hinc Theocriti apud Graecos,
Catulli apud nos proxumeque Vergili incantamentorum ama-
toria imitatio. Multi figlinarum opera rumpi credunt tali
modo, non pauci etiam serpentis ipsas recanere et hunc
unum illis esse intellectum contrahique Marsorum cantu,

§ 16. *id*, R. *in*, V. *hinc*, d. — *fastidium*, V. — *iterum*, VR¹d. et *iterum*, R²βγ. — *simile*, R¹. — *modo*, VR². *mo*, R¹. *more*, Td. — *tentum*, d. — *ita*, VR²d. *intita*, R¹.

§ 17. *neque diras*, R (codd. Gel.) Omit. Vd. — *qui quamque*, Rd. *quicquam quae*, V. — *observasse*, ΘVR¹Td. *observare se*, R²βγ. De omisso pronomine se v. ad 33, 147. — *negaverim*, Vd. — *quod monere div. ind. maius donum nul- lum est*, r. — *Quin etiam et legum*, r. — *excantassit*, Pint. *excantasset*, VRdβγ. — *incantassit*, V¹R¹. *incantasset*, V²R²dβγ. *occantassit*, Turneb. adv. 22, 11. Ceterum post hanc vocem repetunt verba et alibi qui malum VR.

§ 18. *Verius*, V. — *deum*, R²d. *ad eum*, VR¹. — *promittique*, d. *promittit- que*, VR. — *ampliorem*, VR¹d. *ampliorem locum*, R²β. — *apud*, R. — *cultum*, VRd. *cultumve*, β. — *et durat*, ΘVRd. *durat*, β. — *pontificum*, V². — *dei*, Rd. *denum*, V ex emend.

§ 19. *miris*, V². — *precationibus*, ΘVR¹Td. *deprecationibus*, R²βγ. — *nemo non*, VR²d. *nemo num*, R¹. — *hoc*, V. — *ovorum quae*, ita nos scripsimus. *ovorumque*, VR¹Td. *ut ovorumque*, R². *ovorum ut*, eodd. Barbari, βγ. — *exor- buerit*, VR. — *coclearumque*, d. *coclearumque exorbuerit quisque*, VR et superi- oribus male repetentes. — *eosdem*, d (codd. Barbari). *isdem*, VR. Verba *eosdem coclearibus* delet Pint. — *Catuli*, V. Calvi, Unger de Valgio Rufo p. 287. — *Vergili*, VR. *Virgilii*, dβγ. — *Multi figlinarum opera*, VR. *Figlinarum opera multi*, dβγ. — *modo non*, R²d. *non modo*, R¹. *modo*, V. — *ipsos*, T. — *reca-*

etiam in nocturna quiete. Etiam parietes incendiorum depre- 20
cationibus conscribuntur. Neque est facile dictu, externa
verba atque ineffabilia abrogent fidem validius an Latina
inopinata et quae inridicula videri cogit animus semper ali-
quid inmensum exspectans ac dignum deo movendo, immo
vero quod numini inperet. Dixit Homerus profluvium san- 21
guinis vulnerato femine Ulixen inhibuisse carmine, Theo-
phrastus ischiadicos sanari; Cato prodidit luxatis membris
carmen auxiliare, M. Varro podagris. Caesarem dictatorem
post unum ancipitem vehiculi casum ferunt semper ut pri-
mum consedisset, id quod plerosque nunc facere scimus,
carmine ter repetito securitatem itinerum aucupari solitum.

5. Libet hanc partem singulorum quoque conscientia coar- 22
guere. Cur enim primum anni incipientis diem laetis pre-
cationibus invicem faustum ominamur? cur publicis lustris
etiam nomina victimas ducentium prospera eligimus? cur ef-
fascinationibus adoratione peculiari occurrimus alii Graecam
Nemesim invocantes, cuius ob id Romae simulacrum in Ca-
pitolio est, quamvis Latinum nomen non sit? cur ad men- 23
tionem defunctorum testamur memoriam eorum a nobis non
sollicitari? cur inpares numeros ad omnia vehementiores cre-
dimus idque in febribus dierum observatione intellegitur?
cur ad primitias pomorum haec vetera esse dicimus, alia
nova optamus? cur sternuentis salutamus, quod etiam Ti-

nere, *Θ VRTd. recinere*, cod. Torrentii ad Horat. carm. I. 16, 26., qui recantare legit. *incantari*, β. — *quiete*, Rd. *qui*, V.

§ 20. *Etiam*, VR. *iam*, d. — *circumscribuntur*, K. — *abrogent*, *Θ VRTd. derogent*, codd. Barbari, β. — *an*, codd. Barbari. *in*, VRd. — *Latine*, V. — *inridicula*, VR. *irridicula*, Tdγ. *ridicula*, β. — *ac*, Rd. *ad*, V. — *nomini*, V.

§ 21. *Homeros*, V. *Odyss.* τ, 455. — *Ulixen*, R². *Ulixē*, R¹. *Ulyxe*, V. *Ulixem*, β. *Ulyssēm*, Kdγ. — *Theophrastus* ap. Athen. 14. p. 624. A. coll. Apoll. mirabb. 49. — *Cato de re rust.* 160. — *auxiliare*, *Θ VRd. auxiliari*, β. — *plerusque*, V. — *ter repetito*, VR². *crete petito*, R¹. *crete petitos*, d. — *itinerum*, R² d. *iterum*, *Θ VR¹*.

§ 22. *Libet*, *Θ VRTd. Licet*, β. — *hanc partem*, *Θ VRTd. hac in parte*, K. *hanc in partem*, β. — *conscientia*, VRT. *conscientiam*, β. *conscientie*, d. — *precationibus laetis*, d. — *cur*, R². *cum*, d. *eum*, V. *reum*, R¹. — *puplicis*, V. — *numina*, d. — *prospera eligimus*, Barbari. *prosperē legimus*, V. *prospera legimus*, Rdβγ. — *effascinationibus*, *Θ VRTd. et fascinationibus*, βγ. — *adhoratione peculiare*, V. — *alias*, K. — *Nemesim*, R. *Nemesin*, Vdβγ. — *non*, om. R¹.

§ 23. *mentionem*, d. *dementionem*, V. *orationem*, R. — *memoria*, VRd. — *primitias*, R. — *cur*, V²R². *alia*, *Θ V¹R¹Td.* — *sternuentis*, V¹R¹. *sternuentes*, Tdγ. *sternumentis*, V²R². *sternuntis*, β. *sternutamentis*, *Θ β.* — *salutamur*, *Θ VRTd. δδθρρ. salutamus*, β.

berium Caesarem, tristissimum, ut constat, hominem, in vehi-
culo exegisse tradunt, et aliqui nomine quoque consalutare
religiosius putant? Quin et absentis tinnitu aurium praesen- 24
tire sermones de sese receptum est. Attalus adfirmat, scor-
pione viso si quis dicat „duo”, cohiberi nec vibrare ictus.
Et quoniam scorpio admonuit, in Africa nemo destinat ali-
quid nisi praefatus Africam, in ceteris vero gentibus deos
ante optestatus ut velint. Nam si mensa adsit, anulum po-
nere tralatitium videmus. Quin etiam mutas religiones pollere 25
manifestum est. Alius saliva post aurem digito relata solli-
citudinem animi propitiat. Pollices, cum faveamus, premere
etiam proverbio iubemur. In adorando dextram ad osculum
referimus totumque corpus circumagimus, quod in laevum
fecisse Galliae religiosius credunt. Fulgetras poppymis
adorare consensus gentium est. Incendia inter epulas nomi- 26
nata aquis sub mensam profusis abominamur. Recedente
aliquo ab epulis simul verri solum aut bibente conviva men-
sam vel repositorium tolli inauspicatissimum iudicatur. Servi
Sulpici principis viri commentatio est quamobrem mensa
linquenda non sit; nondum enim plures quam conyivae nu-

hominem, $\Theta R^1 T d.$ hominum, $VR^2 \beta \gamma.$ — aliqui, $VR.$ aliqua, d. alio-
qui, K.

§ 24. praesentium, $V d.$ — de sese receptum, d. deserere ceptum, $V.$ de se re-
ceptum, $B \beta \gamma.$ — scorpionem, $VR^1.$ — viso si, $R d.$ visori, $V.$ — ebrare, $R^1.$
— aliquid nisi, $R^2 d.$ nisi aliquid, $VR^1.$ — ante, om. γ vitio operarum. —
obtestatus, $\Theta R T d.$ obtestatur, $V \beta \gamma.$ — anulum, $\Theta V R T d$ (codd. Turnebi adv.
22, 11.) nullum, $\beta.$ — tralatitium, $Hard.$ tralatium, $VR.$ translaticum, d. trans-
latitium, $\beta.$ Ceterum verba *Nam si* — videmus non suo loco posita esse apparet.
Hucusque enim de illis modo religionibus Plinius locutus est, in quibus
utebantur verbis; iam subito ad tacitam aliquam religionem transit, quae cum
superioribus nulla ratione cohaeret, licet cum iis per particulam *nam* coniun-
gatur. De tacitis vero sive mutis religionibus statim infra demum loquitur Pli-
nius, quod se facturum esse ipse testatur ex certissima Ferrarii emendatione.
Iam cum infra varia de superstitionibus in mensis narrentur, credo verba, de
quibus iam agitur, aut casu ex inferiore loco (quem fuisse puto § 26. post verba
inauspiciatissimum iudicatur) huc migrasse aut, si vera est ingeniosa Bergkii
suspicio, ea a Plinio ipso margini apposita male huc inserta fuisse.

§ 25. Quin etiam, $Pint.$ $\Theta V K$ (codd. Turnebi). quoniam etiam, $R T d.$ vide-
mus quoniam multas etiam, r. etiam quoniam, $\beta.$ — mutas, $Ferrar.$ elect. 2, 17.
multas, $\Theta V R d \beta \gamma.$ — relegiones, $V.$ — Alius; mirum est neminem ex inter-
pretibus hic lacunam esse vidisse. Excidit scilicet ante illam vocem sententia
ab eodem adiectivo *alius* incipiens, qua itidem muta aliqua religio exponen-
batur. Ab illo *Alius* librarius ad posterum nostrum *Alius*, ut sexcenties
factum, oculis aberravit illudque cum verbis sequentibus omisit. — saliva post
aurem, $R^2 d.$ salivamus paurem, $V.$ salivamus post aurem, $R^1.$ — dicito, $V.$ —

merabantur. Nam sternumento revocari ferculum mensamve, si non postea gustetur aliquid, inter diras habetur, aut omnino non esse. Haec instituere illi qui omnibus negotiis 27 horisque interesse credebant deos, et ideo placatos etiam vitis nostris reliquerunt. Quin et repente conticiscere convivium adnotatum est non nisi in pari praesentium numero, iisque famae labor est ad quemcumque eorum pertinens. Cibus etiam e manu prolapsus reddebatur utique per mensas vetabantque munditiarum causa deflare; et sunt condita auguria quid loquenti cogitante id acciderit; inter execratissima, si pontifici accidat Ditis causa epulanti; in mensa utique id reponi adolerique ad larem piatio est. Medicamenta 28 priusquam adhibeantur in mensa forte deposita negant prod-esse. Unguis resecari nundinis Romanis tacenti atque a digito indice multorum pecuniae religiosum est, capillum vero contra defluvia ac dolores capitis xvii. luna atque xxix. Pagana lege in plerisque Italiae praediis cavetur ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fusos aut omnino detectos ferant, quoniam adversetur id omnium spei, praecipue fru-

propitiari, d. — *dextram*, d. *dextra*, V. *dexteram*, Rβγ. — *poppymis*, VR (duo codd. Medicei apud Politian. miscell. 32. et codd. Barbari). *pompismis*, d. — *gentium consensus*, d.

§ 26. *sub mensam*, ΘVT. *sub mensas*, Rd (codd. Gel.) γ. *sub mensa*, r (cod. Ursini in append. ad Ciaccon. tricl. p. 145.) *sub mensis*, β. — *perfusus*, V. — *bibentem convivam*, VRd. — *tollit*, VR²d. *tollimus picalis*, R¹. — *principis viri*, R¹d. *principis*, VR¹. *principalia*, r. — *mensa vacua*, Ferrar. elect. 2, 17. Qui cum sententiam loci recte perspexerit, mihi tamen propius ad ductus litterarum scribi posse videtur *mensa sola* i. e. *deserta* coll. 5, 121. 25, 20. — *plures*, R². *in plures*, VR¹d. *mensae plures*, K. — *tres conviviae*, cod. Ursini. *plures tribus* aut *quam quatuor vel quinque*, Barbar. — *sternumento*, ΘVRd. *sternutamento*, β. — *mensave*, Vd. — *si non postea*, R². *postea si non*, VR¹d. — *non esse*; pro his vv. habent *inane esse* VR, *inane est* Td. — *inter dira habetur*. *Haut omnino inania esse haec instituere*, Pint.

§ 27. *liquerunt*, d. — *conticiscere*, VR. *conticescere*, dβγ. — *iusque*, Θ. *isque*, VRdTγ. *qua in re*, β. — *ubique*, Vd. — *vetabantque*, R. — *quid*, VR², qui, R¹d. *si quid*, K. — *cogitantique*, T. — *execratissima*, R²T. *exagrantissima*, VR¹d. *execratissimas*, β. Legendum videtur *inter execratissimas* si, ut si i. e. est per sequentem voculam si sit absorptum. — *Ditis*, V. *dis*, ΘRTdγ. *cogitante exciderit*, *inter execratissima si pontifici ac Ditis causa epulanti*, K. — *epulanti*, R. *epulati*, Vd. — *utique aliquid deponi*, K. — *adolorique*, V.

§ 28. *negant*, ΘVRTd. *negantur*, β. — *a*, R. Omitt. VTdδβρρ. atque digito indice moveri pecuniam religiosum est, Gronov. a digito tacenti atque indice, Abram. ad Cic. Phil. 2, 14. p. 270. ed. W. — *indige*, VR. — *contra*, R². *contracti*, VR¹d. *contractari contra*, βγ. — *ac*, R. *ad*, Vd. — *colores*, d. — *Pagane*, d. — *praedia*, V. — *caventur*, d. — *perit in ara*, V. — *detectos*, d. — *id*, R. in, V. Om. d. — *praecipue*, VRd. *praecipueque*, βγ.

gum. M. Servilius Nonianus princeps civitatis non pridem 29
in metu lippitudinis, priusquam ipse eam nominaret aliusve
ei praediceret, duabus litteris Graecis P A chartam inscrip-
tam circumligatam lino subnectebat collo, Mucianus ter
consul eadem observatione viventem muscam in linteolo albo,
his remediis carere ipsos lippitudine praedicantes Carmina
quidem exstant contra grandines contraque morborum genera
contraque ambusta, quaedam etiam experta; sed prodendo
obstat ingens verecundia in tanta animorum varietate, qua-
propter de iis ut cuique libitum fuerit opinetur.

III. 6. Hominum monstrificas naturas et veneficos ad- 30
spectus diximus in portentis gentium et multas animalium
proprietas, quae repeti supervacuum est. Quorundam ho-
minum tota corpora prosunt, ut ex his familiis quae sunt
terrori serpentibus tactu ipso levant percussos suctuve mo-
dico, quorum e genere sunt Psylli Marsique et qui Ophi-
ogenes vocantur in insula Cypro, ex qua familia legatus
Evagon nomine a consulibus Romae in dolium serpentium
coniectus experimenti causa circummulcentibus linguis mira-
culum praebuit. Signum eius familiae est, si modo adhuc 31
durat, vernis temporibus odoris virus; atque eorum sudor
quoque medebatur, non modo saliva. Nam in insula Nili
Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terrori ut vocem
quoque eorum fugiant. Horum omnium generum in sua re-

§ 29. Nonnianus, *ΘV*. — non, d. num, *VR*. — *PA*, *VRd*. *P et A*, *βγ*. —
cartam, *V*. — Mucianus, *ΘVRd*. Mutianus, *β*. — albo, *VR²*. ob, *R¹d*. —
his, *V²d*. iis, *V¹R*. — se ipsos, *K*. — quidem, *VRd*. quaedam, *βγ*. — car-
dines, *Vd*. — experta, codd. Gel. ex parte, *VRd*. — animorum, *VRTd*. ani-
marum, *β*. — de iis, *R*. deus, *V*. de his, d *βγ*. — cuique libitum, *VRd*. libitum
cuique, *βγ*. libitum, *K*. — fuerit quisque opinetur, *K*.

§ 30. veneficos, *R*. venificos, *V*. verificos, d. — diximus 7, 13. 14. — ut ex,
R². ex, *VR¹d*. — modico, *R²*. tumodo, *R¹*. tumido, *ΘVTd* (codd. Salmas.
exerc. p. 246. b. B.) humido, Salmas. medico vel tumidos, Dalec. — Sylli, *R*.
— Ophiogenis, *Rd*. opio ghenes, *V*. — Cypro, *R²*. Paro, *ΘVR¹Td* (codd.
Turnebi adv. 22, 11.) in Hellesponti Pario, Pint. Paro ita tantum probari potest,
ut Plinium sui ipsius immemorem (7, 13.) et contra omnium scriptorum testi-
monium (v. interpp. ad Aelian. hist. anim. 12, 39.) insulam Parum cum urbe
Paro confudisse dicamus. — quo, *Vd*. — Evagon, *VRTd* (codd. Turnebi).
Evagon, *ΘK*. Exagon, *β*. — in dolium, *Rd*. nidulum, *V*. — coniectus, *R²d*.
contectus, *VR¹*. — experimenti, *Vd*. experimento, *R¹*. experimentis, *R²*. experi-
mentum, *r*. — circummulcentibus, *R²*. circummultibus, *VR¹*. circummultis, d.

§ 31. modo, *VR²d*. m, *R¹*. — in, om. *R*. — Tentyricentes, *R*. tenti rīcentes,
V. Tentyricentes, *Td*. Tentyri natantes, *K*. Tentyritae gens, Pint. — Horum

pugnantia interventum quoque mederi constat, sicuti adgraviari volnera introitu eorum qui umquam fuerint serpentium canisve dente laesi. Idem gallinarum incubitus, pecorum fetus abortu vitiant; tantum remanet virus ex accepto semel malo, ut venefici fiant venena passi. Remedio est ablui prius manus eorum aquaque illa eos quibus medearis inspergi. Rursus a scorpione aliquando percussi numquam postea a crabronibus, vespis apibusve feriuntur. Minus miretur hoc qui sciat vestem a tineis non attingi quae fuerit in funere, serpentis aegre praeterquam laeva manu extrahi; IV. e Pythagorae inventis non temere fallere inpositivorum nominum inparem vocalium numerum clauditates oculive orbitatem ac similis casus dextris adsignare partibus, parem laevis. Ferunt difficilis partus statim solvi, cum quis tectum in quo sit gravis transmiserit lapide vel missili ex his qui tria animalia singulis ictibus interfecerunt, hominem, aprum, ursum. Probabilius id facit hasta velitaris evolsa corpori hominis, si terram non attigerit; eosdem enim inlata effectus habet. Sic et sagittas corpori eductas, si terram non attigerint, subiectas cubantibus amatorium esse Orpheus et Archelaus scribunt, quin et comitalis morbos sanari cibo e carne ferae occisae eodem ferro quo homo interfectus sit. Quorundam partes medicae sunt, sicuti diximus de Pyrrhi regis pollice; et Elide solebat ostendi Pelopis costa quam

omni vi sua repurgantium, Pint. — sicuti, R²d. sucū, R¹. sicum, V. — in introitu, d. — umquam, R²d. quam, VR¹. — fuerit, R¹.

§ 32. Item, V. — ex accepto, ΘVRTd. excepto, βγ. — ut venefici, d (codd. Barbari). ut veneficii, R². veneficii, V. beneficii, R¹. — prius ablui, d. — aspergi, T. — a, R². Omitt. VR¹d. — corpione, R¹.

§ 33. quis, VR. — fuerint, VR¹. — e Pythagorae, VRTd. Pythagorae, β. — nominum, d. hominum, VR. — clauditates enim, K. Nonnulla transponit Pint., quem refutat Gronov. — oculive, ΘVRTd. oculorumve, β. — ut parem, K. — ex his ita intelligendum esse videtur, ut ille lapidem vel missile iaculans inter homines sit collocatus, qui singulis ictibus tria animalia interfecerunt, quorum ex medio telum suum proicit. — interfecerunt, ΘV. interfecerint, Rdβγ. — ursum, ΘVRTd. ursam, β.

§ 34. evolsa corpori, ita nos scripsimus. euuis a corporis, V. eius a corporis, R¹. evulsa corporis, R². evulsa e corporis, d. evulsa e corpore, βγ. — si, om. V. — habet, VRd. agit, r. — corpori, VR¹d. corpora, R². corpore, βγ. — amatorum, V. — comitiales morbos, VTd. comitalem morbo, R². comitalem morbus, R¹. comitalem morbum, βγ. — cibos, R¹. — medicae, R². medicinae, ΘVR¹Td. — diximus 7, 20. — Phryi, V. — ostendit, R. — costa; pro h. v. habent ostiliam VT, ostiliā η; R, ostiliani d, hostilia codd. Barbari, hasta P apud Ian. observ. crit. p. 29. costilla vel ossicula, Barbar. scapula, Gronov. ascilla, Ian.

eburneam adfirmabant. Naevos in facie tondere religiosum habent etiam nunc multi.

7. Omnium vero in primis ieiunam salivam contra serpentes praesidio esse docuimus; sed et alios efficacis eius usus recognoscat vita. Despuimus comitialis morbos, hoc est contagia regerimus; simili modo et fascinationes repercutimus dextraeque clauditis occursum. Veniam quoque a deis spei alicuius audacioris petimus in sinum spuendo. Eadem ratione terna despuere praedicatione in omni medicina mos est atque ita effectus adiuvere, incipientis furunculos ter praesignare ieiuna saliva. Mirum dicimus sed experimento facile: si quem paeniteat ictus eminus conminusve inlati et statim exspuat in mediam manum qua percussit, levatur illico in percusso culpa; hoc saepe delumbata quadripede adprobatur, statim a tali remedio correcto animalis ingressu. Quidam vero adgravant ictus ante conatum simili modo saliva in manum ingesta; credamus ergo et lichenas leprasque ieiunae inlitu adsiduo arceri, item lippitudines matutina cotidie velut

Neios, V. — relegiosum, V. — etiam nunc multi, om. R¹.

§ 35. Omnium, VRd. Hominum, βγ. — docuimus 7, 15. — Despuimus, V. — contagia regerimus, R. contraria regerimus, d. contrariae segerimus, V. — fascinationes, VRd (codd. Gel.) defascinationes, β. — dextraeque, R (codd. Gel.) dextraque, d. de atraque, V. sinistrae dextraeque, r. — occursum, K. — audacioris, R¹. audaciores, VR²Tdγ. — spuendo, Rd. spuendum, VK.

§ 36. Eadem, VR¹Kd. Etiam eadem, R²γ. etiam. Eadem, β. in sinum etiam proprium spuendo. Eadem, codd. Gel. — praedicatione, θVRTd. deprecatione, βγ. — mos est atque, R²d. mos e statuque, V. se a atque, R¹. — ita, θVRTd. Om. β. — adiuveret, Vd. — furunculis, R¹. — praesignare, VRd. resignare, θT. — dicimus, θVR¹d. dicemus, R² (codd. Gel.) βγ. — conminus, om. R¹. — in mediam, VR¹d. mediam in, R²βγ. — percussit, d. percussa, VR. — in percusso culpa, VRTd. in percussu culpa, θ. percussus a poena, Barbar. βγ. — delumbata, R². lumbata, VR¹d.

§ 37. in manum, K. in manu, VRdβγ. — et lichenas, θVRTd. lichenas, βγ. — et lepras, d. — ieiunae illitu, VRd (codd. Gel.) ieiuna illita, r. — lippitudines, VR. — velut, om. R. — manipulo terrae, Gesner. chrestom. p. 701.; lutum enim saliva ieiuna subactum mirum in modum commendare superstitionum patronos coll. Casaub. ad Pers. p. 201., pro Harduino tamen cyclaminum intelligente facere 25, 114. 115. — cervici, VR. — dolores, θVRTd. dolorem, βγ. — aurem, Rd. aut rem, V.

§ 38. urina, V. — exspuere, R¹. — priusquam, VRd. antequam, βγ. — Micton, Hard. in ind. auctorum s. h. v. — Zmyrnaeus, VR. Smyrnaeus, dβγ. — de simplicium, Pint. K. — sputo, d. spotu, R. potu, V (in initio una littera erasa). — Opilius, d. Ofilius, VR. Ophilius, β. — stupente, VRTKd. instupente, βγ. — superiorem, R¹. superiorum, R². superior, Vdβγ. — palpebram, ita nos scripsimus. palpebra, VRdβγ. — tangat, ita nos scripsimus. tangant, R¹. tangantur, VR². tangatur, βγ.

§ 39. Nos si haec — rite fieri, codd. Barbari. Eos haec credamus rite fieri, V.

inunctione, carcinomata malo terrae subacto, cervicis dolores saliva ieiuni dextra manu ad dextrum poplitem relata, laeva ad sinistrum, si quod animal aurem intraverit et inspuatur, exire. Inter amuleta est editae quemque urinae inspuere, 38 similiter in calciamentum dextri pedis priusquam induatur, item cum quis transeat locum in quo aliquod periculum adierit. Marcion Zmyrnaeus qui de simplicibus effectibus scripsit rumpi scolopendras marinas sputo tradit, item rube-
tas aliasque ranas, Opilius serpentis, si quis in hiatum earum exspuat, Salpe torporem sedari quocumque membro stupente, si quis in sinum exspuat aut si superiorem palpebram saliva tangat. Nos si haec, et illa credamus rite 39 fieri, extranei interventu aut si dormiens spectetur infans a nutrice terna adspui, quamquam illos religione tutatur et fascinus inperatorum quoque, non solum infantium custos qui deus inter sacra Romana a Vestalibus colitur et currus triumphantium sub his pendens defendit medicus invidiae, iubetque eosdem respicere similis medicina linguae, ut sit exorata a tergo Fortuna gloriae carnifex.

Eos haec credamus rite, R. Nos haec credamus rite fieri, d. Eis haec credamus, item, Gronov. Verbis vero § 37. credamus ergo seqq. comparatis potius legendum arbitror: Nos si haec credamus, item rite extranei interventu rell., ut Plin. dicat: si credamus illas ineptias a multis prolatas, tum credamus etiam infantem dormientem rite a nutrice adspui, ut mala avertantur; deridet igitur ficta credulitate illas ineptias, deridet et hanc de saliva nutricis. — terna, VR d (codd. Barbari). ter, K. — adspui, VR d. expui, codd. Barbari. — illos, VRT d. Omitt. codd. Barbari, β. — tutatur, Gronov. mutuatur, VT d. utuatur, R¹. mutatur, R² (codd. Barbari) β. Quamquam Gronovius in universum locum recte emendavit, nondum tamen persanatus videtur. Ex voce scilicet mutuatur eliciendum censeo religione muta tutatur; religionem fascini mutam (coll. § 25. ex emendatione Ferrarii) opponit medicinae linguae i. e. carminibus ludicris et petulantibus militum imperatorem triumphantem sequentium, quibus pariter atque fascino tacito averruncatur invidia ob nimiam fortunam nata et fortuna gloriae inimicissima exoratur i. e. propitiatur. — inter sacra; ab his vv. transeunt δθρρ statim ad verba eadem strigmenta § 51. media omnia omittentes. — a Vestalibus colitur, d. mestalibus cubitus, V. estalibus culitur, R. — eosdem, θVT d. eodem, R. invidiam, K. — recipere, θVVRT d. At neque respicere (quod deberi videtur Rhodigino lect. ant. 3, 7.) neque recipere ferri potest, cum obiectum necessarium inde aptum desit. Hinc Gronov. ultima huius enuntiationis verba ita refinxit: ut sit exorata Fortuna gloriae, a tergo carnificem, secutus miram illam nulloque testimonio fultam opinionem de carnifice in curru triumphali adstante. Legendum potius est respiscere i. e. ex superbia sua ad mentis sanitatem redire, nisi forte, ut codicum scripturam propius sequaris, respicere legere malis, qua voce ita nove Plinium eadem qua respiciendi notione usum esse statuas, cum alias ea apud eum uti apud alios scriptores sensum habeat „gustum alicuius rei praeferre”. Cum hoc respiciendi verbo apte componi potest verbum desipere.

8. Morsus hominis inter asperrimos quoque numeratur. 40
Medentur sordes ex auribus ac, ne quis miretur, etiam scor-
pionum ictibus serpentiumque statim inpositae, melius e per-
cussi auribus; produnt ita et redivias sanari, serpentium
vero ictum contunsi dentis humani farina.

9. Capillus puero qui primum decisis est podagrae in- 41
petus dicitur levare circumligatus et in totum inpubium in-
positu. Virorum quoque capillus canis morsibus medetur ex
aceto et capitum vulneribus ex oleo aut vino, si credimus,
a revolso cruci, quartanis, combustus utique capillus carcino-
mati. Pueri qui primus ceciderit dens, ut terram non attingat,
inclusus in armillam et adsidue in brachio habitus
muliebrium locorum dolores prohibet. Pollex in pede prae- 42
ligatus proximo digito tumores inguinum sedat; in manu
dextera duo medii lino leviter conligati destillationes atque
lippitudines arcent. Quin et eiectus lapillus calculoso adliga-
tusque supra pubem levare ceteros dicitur ac iocineris etiam
dolores et celeritatem partus facere; adicit Granius effica-
ciores ad hoc esse ferro exemptum. Partus adcelerat vicini-
nos, ex quo quaeque conceperit si cinctu suo soluto feminam
cinxerit, dein solverit adiecta precatione se vinxisse eundem
et soluturum atque abierit.

10. Sanguine ipsius hominis quacumque parte emisso effi- 43
cacissime anginam inlini tradunt Orpheus et Archelaus, item
ora comitali morbo conlapsorum; exsurgere enim protinus;
quidam, si pollices pedum pungantur eaeque guttae refe-

• § 40. *asperrimus*, VR. — *numerator*, V¹R. — *etiam*, R. et, Vd. — *e*, pro h. v. habent et VRd. — *produnt ita et*, ΘVRTd. *prosunt*; *ita et*, βγ. — *redivias*, Broter. et Schneider. ad Colum. VI. 2, 6. coll. Festo p. 270. ed. Müller. *rediviva*, Td. *reduvia*, VR. *reduvias*, Barbar. β. — *aiunt sanari*, K.

§ 41. *puero*, ΘVRTd. *puerorum*, βγ. — *inpositu*, ΘV. *inpositū*, R. *impositus*, dβγ. — *caedimus*, V. *cedimus*, R. — *a revolso*; pro his vv. habent ac *revulso* Vd, hoc *revulso* R, et *revulsus*, K. — *a cruce*, K. — *utique*, ΘVRTd. *aeque*, βγ. — *carginomati*, V¹. *varginomati*, R. — *Puer*, R.

§ 42. *alligatus*, V. — *sedet*, R¹. — *dextera*, R. *dextra*, Vdβγ. — *liviter*, VR. — *destillationes*, Rd. *distillationes*, Vβ. — *leptitudines*, VR. — *Quin et ex eiectis*, K. *Quin ex eiectis*, Barbar. — *capillus*, VR. — *alligatusque*, ΘT. *alligatus qui*, VRd. *alligatus*; β. — *ceterus*, VR. — *et celeritatem*, VBTd. *ac celeritatem*, βγ. — *adicit*, ita nos scripsimus. *adigit*, R. *ad igitur*, V. *adit id*, d. *addidit*, βγ. — *Granius*, index auctorum in libro primo. *Granus*, VRd. — *accelerat*, d. *celerat*, VR. — *vicinos*; pro h. v. aperte corrupta habet *hec mos* V, *ecinos* R, *hecinos* d. *haerentes*, Gronov. — *que quae*, V. — *conceperit*, VR. — *s/// cictu*, V. — *cinxerit*, V. — *evinxisse*, V. — *solitum*, R.

rantur in faciem aut si virgo dextro pollice attingat, hac coniectura censentes virgines carnis edendas. Aeschines Atheniensis excrementorum cinere anginis medebatur et tonsillis uisque et carcinomatis; hoc medicamentum vocabat botryon. Multa genera morborum primo coitu solvuntur primoque feminarum mense aut, si hoc non contingit, longinqua fiunt maxumeque comitiales. Quin et a serpente aut scorpione percussos coitu levare produnt, verum feminas venere ea laedi. Oculorum vitia fieri negant nec lippire eos qui cum pedes lavant aqua inde ter oculos tangant.

11. Inmatura morte raptorum manu strumas, parotidas, 45 guttura tactu sanari adfirmant, quidam vero cuiuscumque defuncti, dumtaxat sui sexus, laeva manu aversa; et ligno fulgure icto reiectis post terga manibus demorderi aliquid et ad dentem qui doleat admoveri remedio esse produnt. Sunt qui praecipiant dentem suffiri dente hominis sui sexus et eum qui caninus vocetur insepulto exemptum adalligari. Terram e calvaria psilotrum esse palpebrarum tradunt, herba 46 vero, si qua ibi genita sit, commanducata dentis cadere, ulcera non serpere osse hominis circumscripta. Alii e tribus puteis pari mensura aquas miscent et prolibant novo fictili, relicum dant in tertianis accessu febrium bibendum; iidem in quartanis fragmentum clavi a cruce involutum lana collo subnectunt aut spartum e cruce liberatoque condunt caverna quam sol non attingat.

§ 43. *Sanguinis*, V. — *quacumque*, R. *ex quacumque*, V d β γ. — *anguinam*, V d. — *ara*, R. — *conlapsorum*, VR. *cum lapsorum*, Θ. *lapsorum*, d β γ. — *exurgere*, V. *exurgueri*, Rd¹. *exurgi*, d². — *purgantur*, V. — *aeque*, Θ. *ae quae*, V. *e quae*, R. *aeque*, d. *ex quae his*, β γ. — *referantur*, d. *sēferantur*, R. *se feraⁿtur*, V. — *atinguat*, V. — *haec*, d. *haec*, VR. — *coniectura*, V² d. *conlectura*, V¹. *contextura*, R. — *virginis*, K. — *sedandas*, V.

§ 44. *haec sines*, V. — *excrementorum*, Θ VR T d. *ex crematorum*, β. — *consiliis*, R. — *suusque*, V¹ R. — *botryon*, V. — *solventur*, R. — *hoc non*, Θ d. *co non*, V. *id non*, R. *non id*, β. — *contingit*, Θ VR d. *contingat*, β. — *fuit*, R. — *serpente*, V d. *serpentis*, R. — *aut*, ita nos scripsimus. *a*, VR. *et a*, T. *ac*, d β γ. — *percussos*, d. *percussus*, Θ VR. — *levare*, VR. — *nec lippire*, d. *ineclipiere*, R. *inedipiere*, V. — *levant*, R. — *oculis*, R.

§ 45. *cuiuscumque*, Θ VR d. *cuiusque*, β. — *et ligno*, VR d. *et e ligno*, β γ. — *fulgore*, V. — *manus*, R. — *suffuri*, VR. — *dente*, d. *dentem*, VR. — *et eum*, V d. *etiam*, R.

§ 46. *e calvaria*, Θ VR. *ex calvaria*, β. *ex alvaria*, d. — *osse*, R. *eos se*, V. *ex osse*, T d. — *Alii*, V. — *e*, V¹ Rd. *a*, V². — *accessu*, Rd. *a decessu*, Θ V. *Utrum sit praefendum*, dubitat Gesner. chrestom. p. 709. — *febris*, K. — *iidem*, Θ VR d. *item*, β. — *a*, om. V.

12. Magorum haec conmenta sunt, ut cotem qua ferra- 47
menta saepe exacuta sint subiectam ignari cervicalibus de
veneficio deficientis evocare indicium, ut ipse dicat quid sibi
datum sit et ubi et quo tempore, auctorem tamen non no-
minare. Fulmine utique percusso, circumactum in volnus
hominem loqui protinus constat. Inguinibus medentur aliqui 48
licium telae detractum adligantes novenis septenisve nodis,
ad singulos nominantes viduam aliquam atque ita inguini
adalligantes; licio et clavom aliudve quod quis calcaverit ad-
ligatum ipsos iubent gerere ne sit dolori volnus. Verrucas
abolent a vicesima luna in limitibus supini ipsam intuentes
ultra caput manibus porrectis et quidquid adprehendere eo
fricantes. Clavom corporis cum cadit stella si quis destringat, 49
vel cito sanari aiunt cardinibus ostiorum aceto adfuso, lu-
tum fronti inlitum capitis dolorem sedare, item laqueum
suspendiosi circumdatum temporibus; si quid e pisce haeserit
faucibus, cadere demissis in aquam frigidam pedibus, si vero
ex aliis ossibus, inpositis capiti ex eodem vase ossiculis; si
panis haereat, ex eodem in utramque aurem addito pane.

13. Quin et sordis hominis in magnis fecere remediis quae- 50
stuosorum gymnasia Graecorum; quippe ea strigmenta mol-
liunt, calefaciunt, discutiunt, complent, sudore et oleo medici-
nam facientibus. Volvis inflammatis contractisque admoventur;
sic et menses cient, sedis inflammationes et condylomata
leniunt, item nervorum dolores, luxata, articulorum nodos.

§ 47. ut, R d. qui, V. — exacuta, d. et exacuta, V R. — ignari, d. migrari, V R. — beneficio, V. — quid sit sibi datum sit, R. — Fulminis utique percussu, K.

§ 48. liceum, V. liceu, R. — nodis, V ante litteram n erasis duabus litteris, quarum posterior videtur e fuisse. — inguini, Θ V R K. inguina, d β. — adalligantes, V R d. alligantes, K β. — licio, V d β (ad superiora referens). liceo, R. licium, K (ad superiora referens). — claudum, R. — icfos, K. — Verrucas, V. — abolent, T. avolent, V R d. avellunt, β γ. — vicesima, V. — liminibus, K. — quisquid, V R. — apprehendere, Θ V R T d. comprehendere, β.

§ 49. cadit, Θ V R d. cadat, β. — destringat, V, unde destringat scripsi. dstringat, R d β γ. Praeterea vero vel delendum puto ut ortum ex u praecedentis vocis secundum V, quamquam gnarus vel etiam cum positivo iungi; v. ad 2, 25. — osteorum, V. — adfusus, V R d. — sedare, R. sedari, Θ V d. — haeserit, R d. eserit, V. inhaeserit, K. — e faucibus, V d. a faucibus, R. — cadere demissis in aquam frigidam pedibus, V R. demissis in aquam frigidam pedibus cadere, d. in aquam demissis frigidam pedibus cadere, β γ. — ex animalibus ossibus, K. — vase, Θ V R T d. osse, β. — tereat, V. — audito, V R.

§ 50. homines imagines, V R. — quaestorum, d. quaestivo, V R. — gymnasia, d. gymnii, V R. — iuxtata, R.

§ 51. eadem, V R. adde, d. ad eadem, β γ. — supporatoriis, V. — sunt et

Efficaciora eadem strigmenta a balineis et ideo miscentur 51
suppuratoriis medicamentis; nam illa quae sunt e ceromate
permixta coeno articulos tantum molliunt, calefaciunt, discu-
tiunt efficacius, sed ad cetera minus valent. Excedit fidem
inpudens cura qua sordis virilitatis contra scorpionum ictus
singularis remedi celeberrimi auctores clamant; rursus in 52
feminis, quas infantium alvo editas in utero ipso contra ste-
rilitatem subdi censent; meconium vocant. Immo etiam ipsos
gymnasiorum rasere parietes et illae quoque sordes excal-
factoriam vim habere dicuntur; panos discutiunt, ulceribus
senum puerorumque et desquamatis ambustisve inlinantur.

14. Eo minus omitti convenit ab animo hominis pendens 53
medicinas, Abstinere se cibo omni aut potu, alias vino tan-
tum aut carne, alias balineis, cum quid eorum postulet va-
letudo, in praesentissimis remediis habetur. His adnumeratur
exercitatio, intentio vocis, ungui, fricari cum ratione; vehe-
mens enim fricatio spissat, lenis molliat, multa adimit corpus,
auget modica. In primis vero prodest ambulatio, gestatio et
ea pluribus modis. Equitatio stomacho et coxis utilissima, 54
phthisi navigatio, longis morbis locorum mutatio, item somno
sibi mederi aut lectulo et rara vomitione. Supini cubi-
tus oculis conducunt, at proni tussibus, in latera adversus
destillationes. Aristoteles et Fabianus plurimum somnari
circa ver et autumnum tradunt magisque supino cubitu, at
prono nihil; Theophrastus celerius concoqui dextri lateris

ceromate, VRd. — *permixta*, θVRTdr. *permixto*, β. — *articulos*, R²r. *arti-
culis*, VR¹d. — *tantum*, VR¹d. *quoque*, R²r. — *mollient*, R. — *clamant*, Rd.
damnant, θV.

§ 52. *quas alvo reddunt infantes utero editas*, K. *quas reddunt infantes alvo, ex
utero editi*, contra, Dalec. — *meconium*, R²d. *meconiam*, θR¹. *metonian*, V. —
vim, Rd. *eum*, V. — *puerorumque*, R²d. *quoque rorumque*, R¹. *quoque rarum-
que*, V. *puerperarumque*, Gronov.

§ 53. *omnis*, R. — *medicinas*. *Hae sunt: abst.*, Barbar. K. — *Abstinere*, VR.
— *se*, θVR¹Td. Omitt. R² (codd. Gel.) βγ. — *valitudo*, V. — *His*, VRTKd.
His remediis, βγ. — *ungui*, R²d. *ungi*, θVTK. *vigi*, R¹. *ungue*, β. — *spissas*,
V. — *lenis*, Barbar. R. *lenit*, Vd.

§ 54. *phthisi*, R². *ptysi*, d². *pilisi*, R¹. *pilusi*, V. *plus*, d¹. *et phthisi plus*, T. —
longis — *mutatio*, omitt. VR¹. — *sibi mederi*, VRd. *mederi sibi*, βγ. — *et rara*,
VR¹d. *aut rara*, R²βγ. — *cubitos*, R¹. — *conducunt*, VR¹. — *ad*, V. — *tus-
sibus*, V. — *latere*, V. — *adversus*, d. *ad usus*, V. *adversum*, Rβγ. — *destil-
lationes*, R³. *destinationes*, R¹d¹. *distillationes*, V. *distillationes*, d¹β. — *Aristo-
teles* apud Plutarch. *sympos. quæst. VIII. 10, 1. p. 734.* — *somniare*, V. —
ver, θVRTKd. *vernum*, β.

incubitu, difficilius a supinis. Sol quoque remediorum maxu- 55
 mum ab ipso sibi praestari potest sicut linteorum strigilium-
 que vehementia; perfundere caput calida ante balnearum
 vaporationem et postea frigida saluberrimum intellegitur,
 item praesumere et cibus et interponere frigidam eiusdemque
 potu somnos antecedere et si libeat interrumpere. Notandum
 nullum animal aliud calidos potus sequi ideoque non esse
 naturalis. Mero ante somnos conluere ora propter halitus, 56
 frigida matutinis inpari numero ad cavendos dentium dolores,
 item posca oculos contra lippitudines certa experimenta sunt;
 V. sicut totius corporis valetudinem iuvari varietate victus
 inobservata. Hippocrates tradit non prandentium celerius
 senescere exta, verum id remediis cecinit, non epulis; quippe
 multo utilissima est temperantia in cibus. L. Lucullus hane
 de se praefecturam servo dederat ultimoque probro manus
 cibus triumphali seni deiciebatur vel in Capitolio epulanti,
 pudenda re servo suo facilius parere quam sibi.

VI. 15. Sternumenta pinna-gravedinem emendant, et si 57
 quis mulae nares, ut tradunt, osculo attingat, sternumenta et
 singultum; ad hoc Varro suadet palmam alterna manu scal-
 pere, plerique anulum e sinistra in longissimum dexteræ

§ 55. Sol, Θ V R d. Solium, K. Solum, β. — sicuti, V. — strigiliumque, V d¹.
 — calida, V R d. aqua calida, T. — balnearum, d. — et cibus et, V R. et cibus, d.
 cibus et, β γ. — animal aliud, V R (codd. Gel.) aliud animal, d β γ. — potuisse
 qui, V. — non, R d. nosi, V.

§ 56. coluere, V². colcere, V¹. — halitus, R d θ ρ. abitus, V. anhelitus, δ ϕ. —
 frigida aqua, r. — oculis, R. — lepetudines, R. — valetudinem, Dalec. valetu-
 dine, Θ V. validudini, R. valetudini, d β γ. — iuvari varietate victus inobservata, ita
 nos scripsimus secuti partim Dalecampium. in varietatem victus inobservata, V. in
 varietate victus inobservata, R T d γ. varietate victus inobservata, Θ. in varietate
 victus observata, β. valetudinem iuvari ratione victus observata, Dalec., qui egregie
 emendavit valetudinem iuvari, quod in optimorum codd. scriptura clare inest,
 lapsus in voce ratione, uti patet ex Celso de medic. II. 1. valetudini varietatem
 victus inobservatam, Gronov. — celerius senescere extra, R². senescere sceleris
 extra, R¹. senescere sceleris exta, d. senescere sceleris et ita, V lineola per vocem
 sceleris tractata. exta celerius senescere, β. extra celerius senescere, Hard. γ vitio
 operarum. — L. Lucullus, R². Viriculus, R¹. Luculus, V. Lucullus, d. L., T.
 Pint. verba L. Lucullus — quam sibi ut adulterina damnat. — praefutura, V. —
 sevo, R¹. — probro, R d θ ρ ϕ (codd. Gel.) probum, T d. probum, V. — cibus, Θ.
 in cibus, V R T d d θ ρ ϕ (codd. Gel.) β γ. in cibos, K. — triumphali seni, Θ R.
 (codd. Gel.) triumphalis enim, δ θ ρ ϕ. triumphali, V. triumphali, sede, T d. —
 deiciebatur, R. deiciebantur, Θ. id eiciebatur, V. deidicebatur, δ θ ρ ϕ. utebatur,
 T d. deducebatur, codd. Gel. β. — aepulandi, V. Verba vel in Capitolio epulanti
 omitt. δ θ ρ ϕ. — pudenda re, V R d θ ρ ϕ. pudenda res, T d.

digitum transferre, in aquam ferventem manus mergere. Theophrastus senes laboriosius sternuere dicit.

16. Venerem damnavit Democritus, ut in qua homo alius 58
exsiliret ex homine; et Hercules raritas eius utilior; athletae
tamen torpentes restituuntur venere; vox revocatur, cum e
eandida declinat in fuscam. Medetur et lumborum dolori,
oculorum hebetationi, mente captis ac melancholicis.

17. Adsidere gravidis vel cum remedia alicui adhibeantur 59
digitis pectinatim inter se inplexis, veneficium est idque
conpertum tradunt Alcmena Herculem pariente; peius, si
circa unum ambove genua, item poplites alternis genibus
inponi. Ideo haec in consiliis ducum potestatumve fieri ve-
tuere maiores velut omnem actum inpedientia; vetuere vero 60
et sacris votisque simili modo interesse, capita autem aperiri
adspectu magistratuum non venerationis causa iussere sed, ut
Varro auctor est, valetudinis, quoniam firmiora consuetudine
ea fierent. Cum quid oculo inciderit, alterum conprimi prod-
est; cum aqua dextrae auriculae, sinistro pede exsultari, ca-
pite in dextrum umerum devexo, invicem e diversa aure;
si tussim concitet saliva, in fronte ab alio adflari; si iace-
at uva, verticem morsu alterius suspendi; in cervicum dolorem

§ 57. *Sternumenta*, VR. *Sternutamenta*, Θδβ. — *pinna*, VRd. *capitis*, K. Legendum vero est a *pinna*, de quo dicendi usu v. ad 36, 133. — *gravidinem*, VR. — *emendant*, R². *emendantes*, VR¹d. — *mulae nares*, Hard., cui praeivit Reines. var. lect. 3, 15. p. 585., qui coll. 30, 31. *mulae nares* coniecit. *mutare nares*, VR². *mutae nares*, Dalec. R¹. *muta enarras*, Θ. *muta nares*, Td². *muta naras*, d¹. *manu nares*, K. *muris nares*, Barbar. β. — *osculo*, VRd. *et oculos*, K. — *sternumenta*, R². *sternutamenta*, VR¹dβ. — *ad hoc*, ΘVRTd. *ob hoc*, βγ. — *alterna*, R. *in altera*, ΘVTd. *altera*, K. — *dexterarum*, V. *dextre*, Rd. — *in aquam*, VR. *aut in aquam*, dβγ. — *aqua ferventi*, r. — *mergere*, VRd. *immergere*, βγ. — *senex*, VR.

§ 58. *alius*, Rd. *altus*, V. Om. K. — *exsiliret*, V. — *et Hercules*, d. *ex Hercules*, VR. *et Hercule*, T. *est Hercule*, βγ. — *et lumborum*, VR²d. *lumborum*, R¹. — *hebetationi*, R.

§ 59. *remedia alicui adhibeantur*, VRTd. *remedium alicui adhibeatur*, βγ. — *inplexis*, codd. Gel. *inplexi*, VRd. — *veneficium*, VR. — *parientem*, V. — *pelus*, V. — *alternis*, R. *alteris*, Vd. — *consiliis*, d. *conciliis*, VRγ. — *potestatumve*, VR. — *vetuere*, d. *et vere*, V. *et veri*, R. — *inpedientes*, γ vitio operum.

§ 60. *vero*, ΘVTd. *revera*, R. Omitt. βγ. — *et sacris et votisque*, Harduini operae. — *autem*, omitt. Td. — *conprimi*, VR²d. *primo*, R¹. — *cum aliqua*, r. — *exultari*, VR. *exaltari*, d. *exsultare*, βγ. — *tussim*, VRTd. *tussis*, β. — *saliva in*, Rd. *salibam*, V. *saliva*, T. *salivam in*, Kβ. — *fronte*, VR. *frontem*, TKd. — *iacet*, Hard. γ vitio operum. — *verticem*, ΘVTd. *a vertice*, Rβγ. *a vertice cutem morsu*, Dalec. — *cervicum*, Td. *cervicium*, ΘVR¹. *cervici*, R². *cervicis*, βγ. — *dolorem*, ΘVR. *dolore*, Tdβγ.

poplites fricari aut cervicem in poplitum; pedes in humo 61
deponi, si nervi in his cruribusve tendantur in lectulo, aut
si in laeva parte id accadat, sinistrae plantae pollicem dextra
manu adprehendi, item e diverse; extremitates corporis vel-
leribus perstringi contra horrores corporis sanguinemve na-
rium inmodicum, lino vel papyro principia genitalium, femur
medium ad cohibenda urinae profluvia; in stomachi solutione
pedes pressari aut manus in ferventem aquam demitti. Iam 62
et sermoni parci multis de causis salutare est; triennio Mae-
cenatem Melissum accepimus silentium sibi inperavisse, a
convulsione reddito sanguine. Nam eversos scandentisque et
iacentis si quid ingruat contraque ictus spiritum cohibere
singularis praesidi est, quod inventum esse animalis docui-
mus. Clavom ferreum defigere in quo loco primum caput 63
fixerit conruens morbo comitali absolutorium eius mali di-
citur. Contra reipum aut lumborum vesicaeve cruciatus in
balinearum solis pronos urinam reddere mitigatorium ha-
betur. Vulnera nodo Herculis praeligare mirum quantum
ocior medicina est; atque etiam cotidiani cinctus tali nodo 64
vim quandam habere utilem dicuntur, quippe cum Hercules
eum prodiderit; numerum quoque quaternarium Demetrius
condito volumine, et quare quaterni cyathi sextariive non
essent potandi. Contra lippitudinem retro auris fricare prod-
est et lacrimosis oculis frontem. Augurium ex homine ipso
est non timendi mortem in aegritudine, quamdiu oculorum
pupillae imaginem reddant.

politis, V¹. *pollicis*, V². — *fricari*, ita nos scripsimus. *fricare*, R d β γ. *frigare*, V.

§ 61. *in humo*, VR. *in unum*, Θ. *in humum*, Dalec. T d. — *his*, R² d. Omitt. VR¹. — *cruribusque*, d. — *id*, VR² d: *levi parti*, R¹. — *velleribus*, Θ VR¹ T d. *vel auribus*, R². *vel aurium*, β γ. *vel aurium vellicaribus*, K. — *errores*, R. — *corporis*, R² d. Omitt. VR¹ T. — *sanguinem vel*, VR d. — *modicum*, V. — *acholibenda*, V. — *solute*, V. — *pressari*, ita nos scripsimus. *pressare*, VR d β γ. — *in*, R² d. Omitt. VR¹. — *frigidam*, K. — *demitti*, d. *dimitti*, VR. *demittere*, β. *dimittere*, γ.

§ 62. *et*, om. R¹. — *sermoni*, d. *sermone*, Θ VR. — *pasci*, R. *parcere*, Dalec. — *Melissum*, T d. *Melissimum*, Θ VR¹. *Messimum*, R². *Messium*, β. — *et iacentis*, ita nos scripsimus. *ciacentes*, V. *ac iacentes*, R d β γ. Causa erroris aperta, si proximae vocis ultimam litteram respexeris. — *singularii*, V. — *docuimus*, 8, 138.

§ 63. *defigere*, V. — *fixerit*, Θ VR¹ d. *defixerit*, R² β γ. — *renium*, R d. *renum*, V β γ. — *vesicaeve*, R². *vesicae*, d. *visicae*, VR¹. *vesicaeque*, β γ. —

18. Magna et urinae non ratio solum sed etiam religio 65
 apud auctores invenitur digestae in genera, spadonum quo-
 que ad fecunditatis beneficia. Verum ex his quae referre fas
 sit inpubium puerorum contra salivas aspidum quas ptyadas
 vocant, quoniam venena in oculos hominum exspuant, contra
 oculorum albugines, obscuritates, cicatrices, argema, palpe-
 bras et cum ervi farina contra adustiones, contra aurium
 pura vermiculosque, si decoquatur ad dimidias partis cum
 porro capitato novo fictili; vaporatio quoque ea menses fe-
 minarum ciet. Salpe fovet illa oculos firmitatis causa, inlinit 66
 sole usta cum ovi albo, efficacius struthocameli binis horis;
 hac et atramenti liturae abluuntur. Virilis podagris medetur,
 argumento fullonum quos ideo temptari eo morbo negant.
 Veteri miscetur cinis ostreorum adversus eruptiones in cor-
 pore infantium et omnia ulcera manantia; ea exesis, ambu-
 stis, sedis vitiis, rhagadiis et scorpionum ictibus inlinitur.
 Obstetricum nobilitas non alio suco efficacius curari pronun- 67
 tiavit corporum pruritus, nitro addito ulcera capitum, porri-
 gines, nomas, praecipue genitalium. Sua cuique autem, quod
 fas sit dixisse, maxume prodest, confestim per se canis morsu
 echinorumque spinis inhaerentibus et in spongea lanisve in-
 posita aut adversus canis rabidi morsus cinere ex ea subacto,
 contraque serpentium ictus. Nam contra scolopendras mi-
 rum proditur vertice tacto urinae suae gutta liberari pro-
 tinus laesos.

balnearum, d. — *praeliganti*, K. — *ocioris medicinae est*, Heins. ad Ovid.
heroid. 9, 86.

§ 64. *cinctos*, d. — *Hercules eum*, d (codd. Barbari). *Herculaneum*, VRT.
Herculaneam scil. *vim*, Gronov. Verba quippe cum — *prodiderit* Pintian. ut sup-
 positicia delet; at maior corruptela in h. l. latet et plura excidisse apparet ex
 eo, quod sine ullo transitu ad superstitionem in numeris progreditur Plinius. —
et quare, VRd. *quare*, Θ. — *lippitudinem*, Θ Vd. *leptitudinem*, R. *lippitudines*, β.
 — *prodest*, Rd. *potest*, V.

§ 65. *solum*, d. Omitt. VR. — *digestae*, VRTd. *digesta*, βγ. — *spadonum* —
fas sit, R². Omitt. VR¹d. — *oculis*, R¹. — *obscuritates*, Vd. *oculos obscurita-*
tes, R. — *algema*, VR¹d. *argama*, R². — *contra adustiones* — *pura*, omitt. VR¹.
 — *pura*, R²d (codd. Gel.) *pituitam*, r. — *vermiculosve*, R¹.

§ 66. *oculis*, d. — *albo*, Td. *albi*, VR. *albumine*, βγ. — *struthocameli*, VRd.
struthocameli, βγ. — *busus oris*, V. — *haec*, V. — *cinis*, R²d. *crinis*, VR¹. —
ervotiones, V. — *exesis*, R. ex eius, Vd. — *rhagadiis*, d. *ragadiis*, R². *gra-*
dis, VR¹.

§ 67. *fas sit*, VR. *pax sit*, Td. — *per se*, VRTd. *perfuso*, β. — *morsu*,
 VR. *morsui*, Tdγ. — *ecinerumque*, V. — *rabido*, V. — *morsu*, R. — *guttu*, Θ.
 PLIN. IV.

19. Auguria valetudinis ex ea traduntur, si mane candida, 68
dein rufa sit; illo modo concoquere, hoc concoxisse signifi-
catur. Mala signa rubrae, pessima nigrae, mala bullantis,
crassae, in qua quod subsidit si album est, significat circa
articulos aut viscera dolorem imminere, eadem viridis mor-
bum viscerum, pallida bilis, rubens sanguinis; mala et in
qua veluti furfures atque nubeculae adparent. Diluta quoque 69
alba vitiosa est, mortifera vero crassa gravi odore et in
pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius causa contra solem
lunamque nudari aut umbram cuiusquam ab ipso respergi.
Hesiodus iuxta obstantia reddi suadet ne deum aliquem nu-
datio offendant. Osthanes contra mala medicamenta omnia
auxiliari promisit matutinis suam cuique instillatam in pedem.

VII. 20. Quae ex mulierum corporibus traduntur ad por- 70
tentorum miracula accedunt, ut sileamus divisos membratim
in scelera abortus, mensum piacula quaeque alia non obste-
trices modo verum etiam ipsae meretrices prodidere. Capilli
si crementur, odore serpentis fugari, eodem nidore volvae
morbo strangulatas respirare; cinere eo quidem, si in testa 71
sint cremati vel cum spuma argenti, scabritias oculorum ac
prurigines emendari, item verrucas et infantium ulcera cum
melle, capitis quoque vulnera et omnium ulcerum sinus ad-
dito melle ac ture, panos, podagras cum adipe suillo, sa-

§ 68. *Auguria*, VR. *Augurium*, Td. — *traduntur*, R². *tradentur*, ΘVR¹. *tra-*
ditur, Td. — *ruffa*, V. — *praessima*, V. — *crassae*, Vd. *et crassae*, Rβγ. —
in qua, R. *in aqua*, Vd. — *subsidit si album*, d. *subdi zalbum*, V. *subdit album*,
R¹. *subdia album*, R². — *significat*, R²d. *significant*, VR¹. — *viridis*, R. *vir-*
lis, Vd. — *sanguinis*, V²R. *languidis*, V¹d. *pallida bilem*, *rubens sanguinem*,
Dalec. — *in qua*, R². *in aqua*, VR¹d.

§ 69. *vitiosa*, R. *ultosa*, V. *ulcosa*, d. — *crassa*, d. *grassa*, R². Omitt. VR¹.
— *odore*, d. *odores*, VR. — *ab ipso*, VRd. *ab ipsa*, β. — *respergi*, ΘVRTd.
aspergi, β. — *Hesiodus* opp. et dies 727. — *optantia*, V. — *Osthanes*, R.
Osthanes, ΘV. *Ophanes*, d. *Hostanes*, β. — *auxiliari promisit*, VRd. *promisit*
auxiliari, βγ. — *matutinis*, VR. *matutinis horis*, dβγ. — *in*, om. R¹.

§ 70. *Quae de mulierum*, K. — *diviso*, VRd. — *mensum*, V. *mensium*, Rdβγ.
— *Capillis*, R. — *nidore*, Dalec. VTd. *nitore*, Θ. *odore*, Rβγ. — *strangulatas*,
R². *strangulatis*, VR¹d.

§ 71. *eo quidem*, V. *meo quidem*, R². *quidem eo*, R¹Td. — *sit*, VR. — *ac*
prurigines, R²d. *asprurigines*, V. *et prurigines*, R¹. — *emendat*, Vd. — *quoque*,
Rd. *quodque*, V. — *vulnera*, R²d. *ulcera*, VR¹. — *et in omnibus ulceribus*
sinus, r. — *sanguinemque*, V. *sanguinem*, R. *sanguine*, d. — *sistit*, V². — *in-*
lito, ΘVRTd. *illico*, β. — *inforicationes*, ΘVRd. *foricationes*, βγ.

§ 72. *febri*, V. *febre*, Rdβγ. *Ceterum v. Dioscor. 2, 78.* — *infantem iam*, d.
— *malacia*, Rd. *malatia*, V. *malitia*, Dalec. — *rosionibusque*,
ΘVRTKd. *rostonibus*, β. — *tura*, V. — *icto*, VR. — *epiphora*, ΘVRd.

crum ignem sanguinemque sisti inlito et informicationes corporum.

21. De lactis usu convenit dulcissimum esse molliissimum- 72
que et in longa febris coeliacisque utilissimum maxime eius
quae iam infantem removerit. Et in malacia stomachi, in fe-
bribus rosionibusque efficacissimum experiuntur; item mam-
marum collectionibus cum ture, oculo ab ictu cruore subfuso
et in dolore aut epiphora, si inmulgeatur, plurimum prodest
magisque cum melle et narcissi suco aut turis polline, su-
perque in omni usu efficacius eius quae marem enixa sit
multoque efficacissimum eius quae geminos maris et si vino
ipsa cibusque acrioribus abstineat. Mixto praeterea ovorum 73
candido liquore additaque lana frontibus inpositum fluctiones
oculorum suspendit; nam si rana saliva sua oculum adasper-
serit, praecipuum est remedium et contra morsum eiusdem
bibitur instillaturque. Eum qui simul matris filiaeque lacte
inunctus sit liberari omni oculorum metu in totam vitam
adfirmant. Aurium quoque vitiiis medetur admixto modice
oleo aut, si ab ictu doleant, anserino adipe tepefactum; si
sit odor gravior, ut plerumque fit longis vitiiis, diluto melle
lana includitur. Et contra regium morbum in oculis relictum 74
instillatur cum elaterio; peculiariter valet potum contra ve-
nena quae data sint e marino lepore, buprestis, ut Aristo-
teles tradit, dorycnion, et contra insaniam quae facta sit

epiphoris, βγ. — aut turis, R.d. auctoris, V. et turis, T. — superque, VR.d. semperque, βγ. — eius quae, V.d. ēē quae, R (ex corr.) eius esse quae, r. — geminos, ΘR¹T.d. geminos peperit, VR²β. — abstineat, R. abstineatur, V. abstineat', d.

§ 73. *liquorem, V. — additaque, ita nos scripsimus. addidatque, V. madidatque, T. madidatque, Rdβγ. — item si rana, Herel. ad Frontin. strat. p. 560. ed. Ondend. II. — oculorum, V. — est, d. et, VR. — instillaturque, ΘVR¹T.d. instillatur, K. stillaturque, R²β. — Eum qui, RT.d. Eumque, ΘV. Qui, β. — inunctus, d. inunctu, R². inuncta, VR¹. — omni, RT.d. omnium, ΘV. Om. β. — admixto modice, VRT.d. modice admixto, β. — oleo, VR. opio, ΘK. apio, T.d. — doleant, ΘVRT.d. dolent, β. — si sit, ita nos scripsimus. sistit, VBdθ. si, βγ. — gravior, Rd. gravior sit, Vθβγ. — lana madens inditur, K.*

§ 74. *regium morbum, VR.d. morbum regium, βγ. — valet, Rd. datur, V ex emend. — sint, VR¹d. sunt, R²βγ. — buprestis, R². bupraestis, V². buprestis mutatum, d. praestimutatum, R¹. praestimutatum, V¹. buprestisque, βγ. — ut, VR.d. et ut, γ. — dorycnium, Rd. dorchicium, V. De veritate scripturae dubitat Schneid. ad Nicandr. alex. 376., et sane in h. l. aliquid turbatum videtur, quia dorycnion a praegressa praepositione contra nimis est remotum, quam ut hinc aptum dici possit; non minus mirum est, quod statim infra contra denuo sequitur. Si in*

hyoscyami potu. Podagris quoque iubent inlini cum cicuta, alii cum oesypo et adipe anserino, qualiter et volvarum doloribus inponitur. Alvom etiam sistit potum, ut Rabirius scribit, 75 et menses ciet, eius vero quae feminam enixa sit, ad vitia tantum in facie sananda praevalet. Pulmonum quoque incommoda lacte mulieris sanantur, cui si admisceatur inpubis pueri urina et mel Atticum, omnia coclearium singulorum mensura, murmura quoque aurium eici invenio. Eius quae marem peperit lacte gustato canes rabiosos negant fieri.

22. Mulieris quoque salivam ieiunae potentem diiudicant 76 cruentatis oculis et si contra epiphoras ferventes anguli oculorum subinde madefiant, efficacius si cibo vinoque se pridie ea abstinerit; invenio et fascia mulieris adligato capite dolores minui.

23. Post haec nullus est modus. Iam primum abigi gran- 77 dines turbinesque contra fulgura ipsa mense nudato; sic averti violentiam caeli, in navigando quidem tempestates etiam sine menstruis. Ex ipsis vero mensibus, monstificis alias, uti suo loco indicavimus, dira et infanda vaticinantur e quibus dixisse non pudeat, si in defectus lunae solisve congruat vis illa, inremediabilem fieri, non segnius et in si-

talibus hariolari liceret, ego dicerem Plinium ut *Aristoteles tradit*, et contra insaniam scripsisse omissa voce *dorycnion*, quae librario alicui debetur, quam ipsam lectionem cum maxime video codicem Petropolitannum infimae fidei exhibere. — alii cum, VR. aliqui, d. — oesypo, codd. Gel. *s/epo*, V. *esopo*, R². meepo, R¹. mesipo, d. — qualiter et, ΘVR¹T. qualiter etiam, dβγ.

§ 75. potum, R. potu, VTd. — scripsit, Td. — menses, Vd. necse s, R. — in facie, R². Omitt. VR¹d. — si, Vd. sic, R. — et mel Atticum, Rd (codd. Gel.) et melaticum, V. vel mel Atticum, βγ. — coclearium singulorum, VRd. singulorum cochlearium, codd. Gel. βγ. — murmura, codd. Gel. marmora, ΘVRdr. — aureum, V. — amarem, V. — negant fieri, VRd. fieri negant, βγ.

§ 76. quoque salivam, ΘVRdr. salivam quoque, β. — ieiunae, codd. Barbari. ieiuna, R¹. ieiunam, VR²d. — cruentatis oculis, VRd. oculis cruentatis, βγ. — et sic, Dalec. et contra epiphoras si, Broter. — madefiant, d (codd. Gel.) madeficiant, V¹R. madeficiant, V². — fascia, R. fasciam, Vβ. fasciis, Td.

§ 77. mense nudato, ΘVR¹T. mense nudatos, R². ense nudato, d. mense nudata, r. ipsa in mense connudata, Barbar. βγ. ipsa in mense nudata, Broter. — quidam, R. — tempestatis, R. — ut, Rd. — indicavimus 7, 63 seqq. — defectus, ΘVRTd. defectu, β. — solisve, Vd. suae, R. — congruat vis; pro his vv. habent congruatis VRd. — morbum irremediabilem, Dalec. — in silente, ΘVRTd. silente, codd. Gel. β. — tum maribus, R (codd. Gel.) summaribus, V. si in maribus, d.

§ 78. purpuram, d. purpura, V¹. fulgora, V²R (ex emend.) — eo tempore ab his, VR. ab his eo tempore, βγ. eo tempore albis, d. — potui, d. — quoque, R. — menstruos, R. — urucas, VR²d. verrucas, R¹. erucas, βγ. — ac, V. et,

lente luna, coitusque tum maribus exitialis esse atque pesti-
feros; purpuram quoque eo tempore ab his pollui; tanto vim
esse maiorem; quocumque autem alio menstruo, si nu-
datae segetem ambiant, urucas ac vermiculos scarabaeosque
ac noxia alia decidere. Metrodorus Scepsius in Cappadocia
inventum prodit ob multitudinem cantharidum; ire ergo per
media arva reiectis super clunis vestibus. Alibi servatur ut
nudis pedibus eant, capillo cinctuque dissoluto; cavendum
ne id oriente sole faciant; sementem enim arescere, item
novellas vitis eius tactu in perpetuum laedi, rutam et hede-
ram, res medicatissimas, illico mori. Multa diximus de hac
violentia, sed praeter illa certum est apibus tactis alveariis
fugere, lina cum coquantur nigrescere, aciem in cultris ton-
sorum hebetari, aes contactu grave virus odoris accipere et
aeruginem, magis si decrescente luna id accadat, equas si
sint gravidae tactas abortum pati, quin et adspectu omnino,
quamvis procul visas, si purgatio illa post virginitatem prima
sit aut in virgine aetatis sponte. Nam bitumen in Iudaea
nascens sola hac vi superari filo vestis contactae docuimus.
Ne igni quidem vincitur quo cuncta, cinisque etiam ille, si
quis adspargat lavandis vestibus, purpuras mutat, florem co-

Rd. — *nora*, V. — *alia*, VRd. *animalia*, K. — *medio*, R. — *reiectionis*, Pint. et
eodd. ap. Oudend. ad Suet. Caes. 9. *rejectionis*, VRd βγ.

§ 79. *soluta*, T. — *calendum*, V. — *sementia*, VRd. — *novellas vitis eius*,
codd. Gel. *novelle*, VR. *novella*, Td. Mihi scribendum videtur: item vitem no-
vellam e tactu; prorsus eadem ratione dicitur ex attritu olere 21, 38. — *laedi*,
rutam, codd. Gel. *leditur rutam*, R. *leditur ut am*, V. /// *leditur tamen*, d. — *ede-
ram*, ΘRTd. *ederas*, V (codd. Gel.) βγ. — *medicatissimas illico mori*, codd.
Gel. *medicatissima illico mori*, R. *medicatissimas illico mori*, d. *medicatissima sico
mari*, V. — *hac*, Rd. *ac*, V. — *alvariis*, V. *alvarihis*, R. — *lina*, VRTd.
linaque, β. — *cum coquantur*, VRTd. *cum inquinantur*, r. *cum contingantur*, K.
cum quibus cogantur, *inquinantur*, codd. Salmas. exerc. p. 20. a. B. *cum quibus
cudantur*, *inquinantur*, Salmas. — *hebetari*, Tr. *ebetari*, V. *ebetare*, d. *hebetescere*,
R (codd. Gel.) βγ. — *contactu*, VRTd. *contactum*, βγ. — *odoris*, ΘVRTd.
Omitt. codd. Gel. β. — *aspectu quamvis procul omnino*, r. — *virgine*, VRTd.
virginea, β. — *aetatis sponte*, VR. *aetatis spontanea*, Td. *aetate*, δρφ. *aetate
spontanea*, β. *virginitate sponte assumpta*, Pint.

§ 80. *Nam*, VR (codd. Gel.) ut, Td. — *bitumen*, Td (codd. Gel.) ubi semen,
R (ex corr.) u bi^{se}men, V (post u una littera, post i duae videntur erasae). —
in Iudaea, codd. Gel. *Iudaea in*, d. Omitt. VR. — *hac vi*, codd. Gel. *haec vi*, V.
haec vis, Rd. — *superare*, Vd. — *vestis contactae*, d (codd. Gel.) *vesti conteste*,
ΘV. *vesti conteste*, R (litterae x littera c suprascripta). *hac vi sponte superari, et
in fila velut vestis contestae dispergi docuimus*, r. Ex vestigiis optimorum codd.
Plinius filo vestis ea (sc. hac vi) infectae videtur scripisse. — *docuimus* 7, 65. —
Ne, R²d (codd. Gel.) *Nec*, ΘVR. — *igni*, ΘRd. *igne*, V (codd. Gel.) βγ. —
aspargat, VR; v. Wagner. ad Vergil. georg. 3, 419.

loribus adimit, ne ipsis quidem feminis malo suo inter se inimmunibus; abortus facit inlitu aut si omnino praegnans supergradiatur. Quae Lais et Elephantis inter se contraria 81 prodidere de abortivis, carbone e radice brassicae vel myrti vel tamaricis in eo sanguine extincto, itemque asinas tot annis non concipere quot grana hordei contacta ederint, quaeque alia nuncupavere monstrifica aut inter ipsas pugnantia, cum haec fecunditatem fieri iisdem modis quibus sterilitatem illa pronuntiaret, melius est non credere. Bithus Dur- 82 rachenus hebetata ad aspectu spècula recipere nitorem tradit iisdem aversa rusus contuentibus omnemque vim talem resolvi si mullum piscem secum habeant; multi vero inesse etiam remedia tanto malo, podagris inlini, strumas et parotidas, panos, sacros ignis, furunculos, epiphoras tractatu mulierum earum leniri; Lais et Salpe canum rabiosorum morsus et tertianas quartanasque febris menstruo in lana arietis nigri argenteo brachiali incluso; Diotimus Thebanus vel omnino 83 vestis ita infectae portiuncula ac vel licio brachiali inserto. Sotira obstetrix tertianis quartanisque efficacissimum dixit plantas aegris supterlini multoque efficacius ab ipsa muliere et ignoranti; sic et comitalis excitari. Icetidas medicus quartanas finire coitu, incipientibus dumtaxat menstruis, spopondit; inter omnis vero convenit, si aqua potusque formidetur 84 a morsu canis, supposita tantum calici lacinia tali, statim

abortus, VR. *abortum*, d (codd. Gel.) $\beta\gamma$. — *illitu*, Td. *illitus*, VR. — *supergradiatur*, VR. *supergrediatur*, d $\beta\gamma$. Ceterum v. Dioscor. 2, 97.

§ 81. *Lais et Elephantis*, codd. Gel. *Lais et Elepatis*, d. *Lais et Clepatis*, V. *Lagis et Elephantis*, R. — *inter se*, om. K. — *de*, omitt. VRd. — *abortivo*, K. — *e radice*, R. ac *radice*, Vd. — *vel myrti*, VRd (codd. Gel.) *vel myricae*, Barbar. — *itemque*, VRTd. *item*, $\beta\gamma$. — *tot annis non concipere*, Rd. *concipere tot annis*, V. *non concipere tot annis*, $\beta\gamma$. — *quod*, V. — *noncupavere*, V. — *sterilitatem illa*, VRd. *illa sterilitatem*, codd. Gel. $\beta\gamma$. — *pronuntiaret*, codd. Gel. *praeununtiaret*, VRd $\beta\gamma$. — *est*, Rd. Omitt. θV .

§ 82. *Bithus*, V (codd. optimi in indice libri primi). *Bythus*, Rd β . *Bytus*, γ . Add. Salmas. exerc. p. 20. b. D. — *Durachinus*, R. *Dyrachinus*, V. *Dyracinus*, d. — *hebetata*, B. *hebetat*, d. *ebetat*, V. *hebetari aspectu speculorum nitorem; iisdem rusus adversa contuentibus omnem vim*, Barbar. — *aspectus*, d. — *aversas*, V². — *rusus*, V. *rursus*, Rd $\beta\gamma$. — *malo*, θV d. *magis*, R (*gis* in rasura). *malo aiunt*, $\beta\gamma$. — *podagris*, VRd. *podagras*, $\beta\gamma$. — *panos*, B. et *panos*, Vd. — *mulierum earum*, VRd. *earum mulierum*, $\beta\gamma$.

§ 83. *vel omnino vestis*, θR Td. *vel omnino vestes*, V. *vestis omnino*, β . — *portiuncula*, R. *porcionē ullā*, V. *portione ulla*, d. — *vel licio*, Barbar. et codd. Gel. *vel pelicio*, θVR ¹. *vel pellicio*, R² Td. — *inserto*, Gesner. hist. anim. 1, 186.

metum eum discuti, videlicet praevalente sympathia illa Graecorum, cum rabiem canum eius sanguinis gustatu incipere dixerimus. Cinere eo iumentorum omnium ulcera sanari certum est addita caminorum farina et cera, maculas autem e veste eas non nisi eiusdem urina ablui; cinerem per se rosaceo mixtum feminarum praecipue capitis dolores sedare inlitum fronti asperrimamque vim profluvii eius esse per se annis virginitate soluta. Id quoque convenit quo nihil equidem libentius crediderim, tactis omnino menstruo postibus inritas fieri magorum artis, generis vanissimi, ut aestumare licet. Ponam enim vel modestissimum e promissis eorum, ex homine siquidem resegmina unguium e pedibus manibusque cera permixta ita ut dicatur tertianae, quartanae vel cotidianae febris remedium quaeri ante solis ortum alienae ianuæ adfigi iubent ad remedia in his morbis, quanta vanitate si falsum est, quanta vero noxia si transferunt morbos! Innocentiores ex his omnium digitorum resegmina unguium ad cavernas formicarum obici iubent eamque quae prima coeperit trahere conreptam subnecti collo; ita discuti morbum.

VIII. 24. Haec sunt quae retulisse fas sit ac pleraque non nisi honore dicto; reliqua intestabilia, infanda, ut festinet oratio ab homine fugere; in ceteris claritates animalium aut operum sequemur. Elephantis sanguis, praecipue maris, fluctiones omnes quas rheumatismos vocant sistit. Ramentis

Confirmat T. *inserte*, R. *insertae*, V. *inserta*, Barbar. dβγ. — *aegris*, V. *aegri*, R dβγ. — *et ignorant*, V R d. *etiam ignorant*, r. — *Icatidas*, V R. *Ichatidas*, d. — *quartana*, d. — *finiri coitu*, V R d. *coitu finiri*, βγ. — *popondat*, R¹.

§ 84. *lacinia menstruo tincta tali*, K. — *metum*, R. *metu*, V d. — *dixerimus* 7, 64. — *e veste eas*, R¹. *evestias*, V². *eiceaesteneas*, V¹ R¹. *euciet*. *Tenias*, d. — *ablui*, Θ V R d. *elui*, β.

§ 85. *se rosaceo*, R². *soraceo*, V R¹ d. — *dolores sedare*, V R d. *sedare dolores*, βγ. — *per se annis*, R T d. *pro se annis*, Θ V. *primis annis*, β. — *soluta*, R. *resoluta*, Θ V T d. — *quod*, V R d. — *omnino*, R². *omni*, V R¹ T d.

§ 86. *Poenā*, R¹. — *resigmina*, V d. — *quartanae vel cotidianae*, R T d. *vel quotidianae vel quartanae*, V βγ. — *quaeri remedium*, T. — *his*, V. *iis*, R d βγ. — *quanta vero*, R¹. *quantave*, V R² d βγ. — *noxia*, Θ V R. *noxa*, Pint. d β. — *Innocentiores*, V R T a d. *ad innocentiores*, β *ad superiora referens*. *Rationem loci interpungendi iam Pintian. perspexit. ad innocentiores ex iis. Idem ex omnibus digitis resegmina*, K. — *resigmina*, R d. — *obici*, V². *ibici*, V¹. *abici*, R d βγ. — *eam quaque prima*, V. — *culo*, V. — *et ita*, K. — *morborem*, R¹.

§ 87. *pleraque*, R¹ T d. *plereque*, V. *pleraque ex his*, R². *pleraque ex iis*, βγ. — *reliquid*, V. — *infanda*, V R d. *et infanda*, βγ. — *ab homine fugere*, V R d. *abfugere*, T. — *sequimur*, R¹. *sequeremur*, R². — *fluctionibus*, R¹.

etum; sic et caligines discuti et subfusiones. Claritatem 95
 excitari melius inveterato medicamento, adservari autem in
 Cypria pyxide; eodem sanari argema, scabritias, excrescen-
 tia in oculis, item cicatrices, glaucomata vero recentis ioci-
 neris inassati sanie cum despumato melle inunctis. Dentis
 eius dentium doloribus tactu prodesse vel adligatos ordine,
 umeros umerorum et lacertorum doloribus; eiusdem dentis,
 si de sinistra parte rostri eruti sint, inligatos pecoris aut
 capri pelle stomachi cruciatibus. Pulmones in cibo sumptos 96
 coeliacis, ventriculis cinerem cum oleo inlitum, nervis medul-
 las e dorso cum oleo vetere ac felle, febribus quartanis iocur
 degustatum ter ante accessiones, podagris spinæ cinerem
 cum lingua et dextro pede vituli marini addito felle taurino,
 omnia pariter cocta atque inlita hyaenae pelle; in eodem
 morbo prodesse et fel cum lapide Assio. Tremulis, spasticis, 97
 exsiliantibus et quibus cor palpitet aliquid ex corde coctum
 mandendum ita ut reliquae partis cinis cum cerebro hyaenae
 inlinatur; pilos etiam auferri hac compositione inlita aut per
 se felle, evolsis prius quos renasci non libeat; sic et pal-
 pebris inutilis tolli. Lumborum doloribus carnis e lumbis
 edendas inlinendasque cum oleo. Sterilitatem mulierum emen-
 dari oculo cum glycyrriza et aneto sumpto in cibo, promisso
 intra triduum conceptu. Contra nocturnos pavores umbra- 98
 rumque terrorem unus e magnis dentibus lino adligatus suc-
 currere narratur; furentis suffiri eodem et circumligari ante
 pectus cum adipe renium aut iocinere aut pelle praecipiunt.

§ 95. *melius*, VRd. et *melius*, T. — *argemata*, Kd. — *vero*, R. *verum*, Vd. — *recentis iocineris*, Vd. *iocineris recentis*, Rβγ. — *inassatis ante*, V. — *inuncta*, K. — *vel*, om. K. — *alligatos*, ΘVRd. *adalligatos*, βγ. — *ordine humeros*, V. *umeri ordine*, Bd. *umeros ordine*, T. — *et*, om. T. — *lacertorum lacertos*, Pint. — *si*, om. r. — *rostri eruti sint*, omitt. VR¹Tdr. *rostri*, R². — *inligatos*, ΘVRd. *alligatos*, β.

§ 96. *iliacis*, r (codd. Barbari). — *illitu*, d. — *vetere oleo*, d. — *ac felle*, VRd. *ac melle*, K. — *iocur*, R. *iecur*, Vdβγ. — *ter*, VRd (codd. Gel.) Om. r. — *podagri*, V. — *pelle*, VR. *pelle*, d. *pell*, K. — *Assio*, ΘVRd.

§ 97. *spasticis*, VRd. *ischiadici*, r. — *exsiliantibus*, V. — *coctum*, ΘVRTd. Om. β. — *hac compositione*, Rd. *a compositione*, V. — *illita aut per se felle*, Rd. *illita vel per se felle*, VT. *per se illita aut cum felle*, K. — *quos*, R. *quam*, Vd. — *sedandas*, V. — *emendare*, R. — *oculo cum*, d. *oculorum*, VR¹. *oculorum cum*, R². — *cliceriza*, VR¹. — *aneto*, R. *anetho*, Vdβγ.

§ 98. *lino alligatus succurrere narratur*, VR¹. *lino alligatus*, R¹d. *adalligatus* prodest, r. — *furentes suffiri*, R². *suffiri furentes*, VR¹d. — *pectus*, R². *pectus suum*, ΘVTd. *pedes suum*, R¹. — *renium*, VRTd. *renum*, β. — *iocinere*, Vd.

Mulieri candida a pectore hyaenae caro et pili septem et genitale cervi, si inligentur dorcadis pelle, collo suspensa continere partus promittuntur. Venerem stimulare genitalia 99 ad sexus suos in melle sumpta etiamsi viri mulierum coitus oderint, quin immo totius domus concordiam eodem genitali et articulo spinæ cum adhaerente corio adservatis constare; hinc ruinae articulum sive nodum atlantion vocant; est autem primus; in comitialium quoque remediis habent eum. Adipe accenso serpentis fugari dicunt, maxilla conminuta in 100 aneso et in cibo sumpta horrores sedari, eodem suffitu mulierum menses evocari; tantumque est vanitatis ut, si ad brachium adligetur superioris dextræ partis rostri dens, iaculantium ictus deerraturos negent. Palato eiusdem arefacto et cum alumine Aegyptio calefacto ac ter in ore permutato fetores et ulcera oris emendari, eos vero qui linguam in calciamento sub pede habeant non latrari a canibus. Sinistra parte 101 cerebri naribus inlita morbos perniciosos mitigari sive hominum sive quadripedum. Frontis corium fascinationibus resistere, cervicis carnis, sive mandantur sive arefactae bibantur, lumborum doloribus; nervis a dorso armisque suffiendos nervorum dolores, pilos rostri admotos mulierum labris amatorum esse, iocur in potu datum torminibus et calculis mederi. Nam cor 102 in cibo potuve sumptum omnibus doloribus corporum auxiliari, lienem lienibus, omentum ulcerum inflammationibus cum oleo, medullas doloribus spinæ et nervorum lassitudini.

iocineri, R². *iocineribus*, R¹. — *candida*, VRd. *prægnanti*, r. — *cervi si*, R. *cervis*, V. *cervicibus*, d. — *collae*, V. — *promittuntur*, ΘVRd. *promittunt*, codd. Gel. β.

§ 99. *stimulare genitalia et sumpta*, ΘVRTd. *stimulari genitali et sumpto*, β. — *adservatis*, VRd (codd. Gel.) *conservatis*, r. — *hinc*, ΘVR¹Td. *hunc*, R¹γ. — *quem*, β. — *ruinae*, R². *spinæ*, VR¹Tdβγ. — *atlantion*, V. — *comitialibus*, d. — *adhibent*, K.

§ 100. *maxilla*, ΘVRTd. *maxillae parte*, β. — *in aneso*, V. *in aniso*, Rdβ. — *cum aniso*, K. — *sumpta*, om. R¹. — *suffitu*, d. *suffito*, R². *suffitis*, ΘR¹r. *suffittis*, V. — *mulierum*, VRd (codd. Gel.) *mulieribus*, r. — *adligetur*, ΘVRTd. *adalligetur*, β. — *superioris*, d. *superiori*, VRT. — *dextræ partis rostri*, R². *dextra parte rostri*, VR¹Td. *rostri dextræ partis*, βγ. — *calefacto*, VRd. *calfacto*, γ. — *emendare*, VR.

§ 101. *mitigare*, VRd. — *arefactae bibantur*, VRd. *bibantur arefactae*, βγ. — *suffiendos*, Rd. *sufficiendos*, V. *fugandos*, r. — *iocur*, V. *iecur*, RTdβγ. — *in potu datum*, ΘVRTd. *potum*, β.

§ 102. *Nam*, ΘVTd. *Iam*, Rβγ. — *potuve sumptum*, R²d. *potune sumptum*, V. *potu*, R¹. — *auxiliare*, R¹. — *inflammationis*, VR.

Renium nervos potos in vino cum ture fecunditatem restituere ademptam veneficio; volvam cum mali punici dulcis cortice in potu datam prodesse mulierum volvae; adipe a lumbis suffiri parientis difficulter et statim parere. E dorso 103 medullam adalligatam contra vanas species opitulari, spasticis genitale e maribus suffitu, item lippientibus, ruptis et contra inflammationes servatos pedes tactu, laevos dexteris partibus, dexteros laevis. Sinistrum pedem superlatum parturienti letalem esse, dextro inlato facile eniti. Membranam quae fel continuerit cardiacis potam in vino vel in cibo sumptam succurrere, vesicam in vino potam contra urinae incontinentiam; quae autem in vesica inventa sit urina, additis oleo ac sesamis et melle, haustam prodesse aegrimoniae veteri. Costa- 104 rum primam et octavam suffitu ruptis salutarem esse, ex spina vero parturientibus ossa, sanguinem cum polenta sumptum torminibus; eodem tactis postibus ubicumque magorum infestari artis, non elici deos nec conloqui, sive lucernis sive pelvi, sive aqua sive pila, sive quo alio genere temptetur. Carnes si edantur, contra rabidi canis morsus efficaciae esse, etiamnum iocur efficacius. Carnis vel ossa 105 hominis quae in ventriculo occisae inveniantur suffitu podagricis auxiliari; si ungues inveniantur in his, mortem aliquius capientium significari. Excrementa sive ossa reddita,

Renium, θ VRTdr. *renum*, β ad superiora referens ita, ut a *Nervos* incipiat nova periodus. — *veneficiis*, Td. — *cum mali*, VR²d. *comma mali*, R¹. — *data*, V. — *adipe a*, VTd. *adipsoęa*, R. *adipe e*, $\beta\gamma$. — *parientes difficulter*, VRd. *difficulter parientes*, $\beta\gamma$.

§ 103. *medulla*, V. — *spasticis*, VRd. *ischiadici*, r. — *lippientibus*, VR. — *inflammationes*, Rd. *inflationes*, θ VT. — *servatos* quid h. l. sibi velit, nemo facile explicet. Vox corrupta, et quid in talibus ineptiis verum sit, vix invenitur. Num forte *servefactos* scribendum? — *tactu laevos*, Rd. *tactulae vox*, V. — *dexteris et dexteros*, Rd. *dextris et dextros*, V $\beta\gamma$. — *superlatu*, V. — *niti*, d. — *continuerit*, θ VRTd. *continuerat*, r. *contineat*, β . — *potam*, d (codd. Gel.) *pota*, VR. — *sumpta*, V. — *succurre*, R². *contra succurrere*, VTd. *contra succurre*, R¹. — *sesamis*, Td. *sebanis*, V. *sebanis*, R. *sesamo*, $\beta\gamma$. — *haustam*, codd. Gel. *asiam*, VR. *has iam*, d. — *aegrimoniae*, codd. Barbari et Gel. *acrimoniae*, K (alii codd. Barbari). *aegrimonio*, d. *egrimonio*, VR². *melli egrimonio*, R¹. *argemo*, alii codd. Barbari.

§ 104. *raptis*, θ T. — *pina*, V. — *vero*, om. d. — *sanguine et sumpto*, d. — *infestant*, T. — *sive lucernis*, d (codd. Gel.) *sine lucernis*, VR β . — *pelvi*, codd. Gel. *lvi*, V¹R¹. *pulvi*, V²R². //vi, d. *pelvibus vel pluviis*, Barbar. — *sive aqua*, VRd. *sive visu sive aqua*, K. — *quo*, Rd. *quod*, θ V. — *temptetur*, θ VR¹. *temptentur*, R²d $\beta\gamma$. — *rabidi canis*, VRd. *canis rabidi*, $\beta\gamma$. — *etianum*, V. — *iocur*, VR. *iecur*, d $\beta\gamma$.

cum interimatur, contra magicas insidias pollere. Fimum quod in intestinis inventum sit arefactum ad dysintericos valere potum inlitumque cum adipe anserino toto corpore opitulari laesis malo medicamento, a cane vero morsis adipem inlitum et corium substratum. Rursus tali sinistri cinere decocto cum sanguine mustelae perunctos omnibus odio venire; idem fieri oculo decocto. Super omnia est quod extremam fistulam intestini contra ducum ac potestatum iniquitates commonstrant et ad successus petitionum iudiciorumque ac litium eventus, si omnino tantum aliquis secum habeat; at eiusdem cavernam sinistro lacerto religatam, si quis mulierem prospiciat, amatorium esse tam praesens ut illico sequatur; eiusdem loci pilorum cinerem ex oleo inlitum viris qui sint probrosae molliciae severos, non modo pudicos mores induere.

28. Proxume fabulosus est crocodilus, ingenio quoque ille cui vita in aqua terraque communis; duo enim genera eorum. Illius e dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto coitus, si credimus, stimulant; canini dentes febris statas arcent ture repleti, — sunt enim cavi, — ita ne diebus quinque ab aegro cernatur qui adalligaverit. Idem pollere et ventre exemptos lapillos adversus febrium horrores venientis tradunt; eadem de causa Aegyptii perungunt et adipe aegros

§ 105. *quae*, VRTd. *si quae*, βγ. — *suffitu* — *inveniantur*, omitt. R¹d. — *podagricis*, V. *podagris*, Rdγ. — *unguis*, V. — *in his*, om. d. — *significare*, d. — *interimatur*, Θ. *interematur*, VR. *interimitur*, dβγ. — *quod*, VRTd (codd. Gel.) *qui*, r. — *in*, om. V. — *inventum*, VRTd (codd. Gel.) *inventus*, r. — *toto corpore opitulari*, VRd. *opitulari toto corpore*, βγ. — *malo*, VR. *malum*, d. — *medicamento* — *inlitum*, omitt. R¹d.

§ 106. *perunctis omnibus optata venire*, r. — *potestacium*, V. — *tantum*, VRd. *aliquantum*, r. *tantillum*, K¹. *aliquantum*, K². — *aliquis secum*, VRd. *quia secum*, K. — *habeat*, V²R (codd. Gel.) *hab*, V¹. *habet*, Θd. — *at*, K. *ad*, ΘVd. Omitt. Rβγ. — *eius*, K. — *cavernam*, Θ. *caverna*, V¹Rdβγ. *cavernas*, V². — *sinistro*, ΘV¹R. *in sinistro*, V²d. — *religatam*, ΘR¹d. *alligatam*, R². *alligata*, Vβγ. — *prospiciat*, ΘVRTd. *respiciat*, βγ. — *cinere ex oleo illito viros*, r. — *sunt*, d. — *molliciae*, R. *mollicia*, V (post a erasis duabus litteris). *mollitiei*, dβγ. — *severos non modo pudicos*, ΘVRd. *non modo pudicos, sed et severos*, β. — *inducere*, K.

§ 107. *fabulosus*, V. — *est*, R²d. *et*, VR¹. — *crocodilos*, VR¹. — *ingenio*, RTd. *ingento*, V. *ingens*, Hard. γ. — *ille*, VRTd. *illo*, β. — *canini*, VRTd. *canini eius*, βγ. — *ture*, VR (codd. Gel.) *ut*, Td. — *alligaverit*, d. — *Idem* sc. magi, Dalec. — *et ventre*, R. *ventre*, Vd. — *horrores*, R. *horrore*, Vd. — *eadem*, R². *etiam*, VR¹. *hac etiam*, Td. — *et adipe*, R. *adipe*, Vd.

suos. Alter illi similis, multum infra magnitudine, in terra 108 tantum odoratissimisque floribus vivit; ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore farta. Crocodileam vocant, oculorum vitiis utilissimam cum porri suco inunctis et contra subfusiones vel caligines. Inlita quoque ex oleo cy- 109 prino molestias in facie nascentis tollit, ex aqua vero morbos omnis quorum natura serpit in facie, nitoremque reddit; lentigines tollit ac varos maculasque omnis et contra comitialis morbos bibitur ex aceto mulso binis obolis, adposita menses ciet. Optuma quae candidissima et friabilis minimeque ponderosa, cum teratur inter digitos fermentescens; lavatur ut cerussa. Adulterant amylo aut Cimolia, sed ma- 110 xume qui captos oryza tantum pascunt. Felle inunctis oculis ex melle contra subfusiones nihil utilius praedicant. Intestinis et reliquo corpore eius suffiri volva laborantis salutare tradunt, item velleribus circumdari vapore eiusdem infectis. Cori utriusque cinis ex aceto inlitus his partibus quas secari opus sit aut nidor cremati sensum omnem scalpelli aufert. Sanguis utriusque claritatem visus inunctis donat et cica- 111 trices oculorum emendat. Corpus ipsum excepto capite pedibusque elixum manditur ischiadicis tussimque veterem sanat, praecipue in pueris, item lumborum dolores. Habent et adipem quo tactus pilus defluit; hic perunctos a crocodilis

§ 108. *magnitudine*, VRT d. *magnitudinem*, β. — *odore*, K. — *farta*, V. *farta*, codd. Barbari, β. *referta*, RTK d γ. *refercta*, alii codd. Barbari. — *Crocodilea*, V. — *vocant*. *Oculorum vitiis utilissima*, r. — *inunctis*, VR d. *inuncta*, r. *inunctam*, K.

§ 109. *nascentis*, V²R¹ d. *enascenti*, R². *enascentis*, V¹. *enascentes*, β γ. — *varas*, V ex emend. — *maculasque omnes*, θ VR d. *omnesque maculas*, β. — *morbos*, R². Omitt. θ VR¹ d. — *quae est*, r. — *ut cerussa*, d. Omitt. VR.

§ 110. *aut Cimolia*, R² d. *autem oluis*, V. *aut olia*, R. Ceterum v. Dioscor. 2, 98. — *qui*, R² (codd. Gel.) *sui*, VR¹ d (codd. Barbari). *qui sturnos captos oryza tantum pascunt aut sturni quos captos oryza pascunt*, Barbar. — *orizia*, V. — *vulvam laborantis*, r. — *eiusdem*, θ VR d. *eius*, β. — *crenti*, d.

§ 111. *donat et*, omitt. VRT d. — *sanat*, d. *sanant*, VR. — *Habent*, VR². *Habas*, R¹ d. — *et*, om. V. — *hoc*, VR d. — *perunctos*, R. *perunctus*, V. *perungi ossa*, d. — *crocodillus*, V. — *tuetur*, R. *retur*, V. *tue*, d. *defendit*, r. — *ossibus*, d. — *alius colos*, R. *alius color*, V d β γ. *aries*, r. — *et*, V d. *ex*, R. — *et quae primo p. genita sit*, r.

§ 112. *chamaeleonem*, θ VR d. *chamaeleontem*, Ambr. I II. β. — *desecratum*, Rd. *desegratum*, V (Ambr. I II.) *dissectum*, K¹ (codd. Barbari). *dissectum*, K². — *nostra*, VR² d. *nostra voluptatis*, R¹. — *et*, VR d. *ex*, T. *extra magnitudinem*, Pint. Ceterum multa ex h. l. transcripsit Gellius 10, 12. nominato auctore. — *spinæ*, VR (codd. Barbari). *spina*, d. — *acutiore curvatura*,

tuetur instillaturque morsibus. Cor adnexum in lana ovis nigrae cui nullus alius colos incursaverit et primo partu genitae quartanas abigere dicitur.

29. Iungemus illis simillima et peregrina aequae animalia 112 priusque chamaeleonem peculiari volumine dignum existumatum Democrito ac per singula membra desecratum non sine magna voluptate nostra, cognitis proditisque mendaciis Graecae vanitatis. Similis et magnitudine est supra dicto crocodilo, spinae tantum acutiore curvatura et caudae amplitudine distans. Nullum animal pavidius existumatur et 113 ideo versicoloris esse mutationis. Vis eius maxuma contra accipitrum genus; detrahare enim supervolantem ad se traditur et voluntarium praebere lacerandum ceteris animalibus. Caput eius et guttur si roboreis lignis accendantur, imbrium et tonitruum concursus facere Democritus narrat; item iocur in tegulis ustum. Reliqua ad veneficia pertinentia quae dicit, 114 quamquam falsa existumantes omittemus, praeterquam ubi inrisu coarguendum. Dextro oculo, si viventi eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli, lingua adalligata pericula puerperi; eundem salutarem esse parturientibus, si sit domi, si vero inferatur, perniciosissimum. Linguam si viventi adempta sit ad iudiciorum eventus pollere, cor adversus quartanas inligatum lana nigra primae tonsurae. Pedem 115

VR (codd. Barbari). *ac vitio menstruatūra*, d. *vitio ac recurvatūra*, r. *vitio ac recurvatūrae*, cod. Salmas. exerc. p. 613. b. A., qui *tantum ut in pisce curvatūra* legit. — *caule*, d. — *amplitudine distans*, d (cod. Salmas.) *amplitudinem*, VR.

§ 113. *supervolantem*, Θ VRT d. *supra volantem*, β. — *et*, Rd. ei, V. — *voluntarium*, VRd. *devolutum*, K¹. *volucrum pr. lacerandam*, K². *sponte sua*, Gell. — *concursus*, R. *cursus*, V d. — *iocur*, V. *iecur*, Rd β γ.

§ 114. *dic^{un}t*, V (littera i, uti videtur, erasa). — *tamquam*, Kr. At Plin. dicit se, quamquam illa veneficia falsa eoque nemini nocitura existimet, tamen ea omittere, nisi ubi Democritus ipso inrisu refutetur, omittere ea de causa, quia timendum tamen sit, ne quis iis utatur et ita aut sibi aut aliis aliquam noxam afferat. — *coarguendum*, d (codd. Gel.) *coarguentium*, VR. *coarguendus*, K. Ex optimorum librorum vestigiis scribendum videtur: *praeterquam ubi inrisu coarguetur*. *Iam dextro* rell. *Inrisu Democritus coarguitur* eodem modo dicitur, quo *quam sententiam proventus coarguit* 11, 46., *coarguuntur cervarum natura* 11, 128., *libet hanc partem singulorum conscientia coarguere* 28, 22. Particula vero *iam* ex usu Pliniano (v. ad 33, 159.) inservit exemplis enumerandis. Scriptura vulgata interpolationi debita contortam modo explicationem admittit. — *alligata*, r. — *parientibus*, codd. Gel. — *si sit*, d (codd. Gel.) *sisti*, VR. *circa domum*, K. — *sin vero domibus infertur*, r. — *adempta*, V d. *exempta*, R β. — *lana nigra*, VRd. *nigra lana*, β γ.

e prioribus dextrum hyaenae pelle adalligatum sinistro brachio contra latrocinia terroresque nocturnos pollere, item dextram mamillam contra formidines pavoresque, sinistrum vero pedem torreri in furno cum herba quae aequae chamaeleon vocetur, additoque unguento pastillos eos in ligneum vas conditos praestare, si credimus, ne cernatur ab aliis qui habeat. Armum dextrum ad vincendos adversarios vel hostis 116 valere, utique si abiectos eiusdem nervos calcaverit; sinistrum umerum quibus monstis consecret, qualiter somnia quae velis et quibus velis mittantur, pudet referre; somnia ea dextro pede resolvi sicut sinistro latere lethargos quos fecerit dexter. Sic capitis dolores insperso vino in quo latus alterutrum maceratum sit sanari. Feminis sinistri vel pedis cinere si misceatur lac suillum, podagricos fieri inlitis pedibus. Felle glaucomata et 117 subfusiones corrigi prope creditur tridui iniunctione, serpentis fugari ignibus instillato, mustelas contrahi in aquam coniecto, corpore vero inlito detrahi pilos. Idem praestare narrant iocur cum ranae rubetae pulmone inlito, praeterea iocinere amatoria dissolvi, melancholicos autem sanari si ex corio chamaeleonis sucus herbae tepente bibatur; intestina et fartum eorum, cum animal id nullo cibo vivat, cum simiarum urina inlita inimicorum ianuae odium omnium hominum his conciliare. Cauda flumina et aquarum inpetus sisti, serpentis 118

§ 115. *hyaenae pelle*, V. *pelle hyaenae*, R.d. — *erroresque*, V (una littera ab initio erasa). — *valere*, K. — *maxillam*, K. — *quae aequae*, ΘVRTd. *quae etiam*, β. — *vocatur*, T. — *pastillos eos*, V. *in pastillos eos*, R. *in pastillos digeri*; eos, dβγ. — *in*, ΘTd. *ad in*, VR. — *ligneum vas*, ΘVRTd. *ligneo vase*, β. — *crediorum*, R¹. — *quid*, VR.

§ 116. *vel hostes*, Rd. *vel osten*, V. Om. r. — *nervos aliquis calcaverit*, K¹. *nervos calcaverint*, K². — *humerum*, VRd. *mirum*, r. *vero*, Pint. *Mihl ipsa vox suppositicia videtur, quia armum proxime praecessit.* — *et quibus*, R. *ac quibus*, ΘVd. — *mittantur*, d. *mittant*, VR. *mittat*, K. — *somnia*, Pint. *omnia*, VRdβγ. — *dexter*, ΘVRTdr. *dextrum*, β. — *Sic*, Td. *sit*, VR. Omitt. βγ. — *laus*, V. — *sit maceratum*, d. — *Feminis*, VRd (codd. Gel.) *Si feminis infra omisso si*, T. *sanari feminis*. *Si sinistri item infra omisso si*, K. — *cinere*, VR. *cineri*, d (codd. Gel.) βγ. — *si*, codd. Gel. Omitt. VRTKd.

§ 117. *creditur prope tridui*, K. — *iniunctione*, V. — *ignibus*, R (codd. Gel.) *lenibus*, ΘVd. *liene*, r. — *coiecto*, V. — *corpore*, V. *corpori*, Rd. — *narrant iocur*, ita nos scripsimus. *narratio cur*, V¹. *narratio cor*, V². *narrant iecur*, Rdβγ (coll. ad § 88.). — *ranae*, Rd. *rana*, V. *vivae*, r. — *propterea iocineri amatori ad id solvi*, V. — *chamaeleonis*, ΘVRd. *chamaeleontis*, β. — *sucus herbae*, ΘVRTd. *herbae succus*, βγ. — *tepente*, Hard. *debente*, VR². *bebente*, R¹. *hebente*, Tdρφ. *habente*, d. *gentilis* i. e. eognominis, Gronov. Omitt. βγ. Hard. quamquam in universum verum attigit, paulo ulterius tamen progrediendum videtur ac le-

soporari; eadem medicata cedro et murra inligataque gemino ramo palmae percussam aquam discuti ut quae intus sint omnia adpareant; utinamque eo ramo contactus esset Democritus, quoniam ita loquacitates inmodicas promisit inhiberi. Palamque est virum alias sagacem et vitae utilissimum nimio iuvandi mortalis studio prolapsum.

30. Ex eadem similitudine est scincus quem quidam terre- 119
strem crocodilum esse dixerunt, candidior autem et tenuiore cute; praecipua tamen differentia dignoscitur a crocodilo squamarum serie a cauda ad caput versa; maximus Indicus, deinde Arabicus; adferuntur salsi. Rostrum eius et pedes in vino albo poti cupiditates veneris accendunt, utique cum satyrio et erucae semine, singulis drachmis omnium ac piperis duabus admixtis, ita ut pastilli singularum drachmarum bibantur; per se laterum carnes obolis binis cum murra et pipere pari modo potae efficaciores ad idem creduntur. Prod- 120
est et contra sagittarum venena, ut Apelles tradit, ante post-eaque sumptus; in antidota quoque nobilia additur. Sextius plus quam drachmae pondere in vini hemina potum perniciem adferre tradit, praeterea eiusdem decocti ius cum melle sumptum venerem inhibere.

31. Est crocodilo cognatio quaedam amnis eiusdem gemi- 121
nique victus cum hippopotamo, repertore detrahendi sangui-

gendum: *tepens* ebibatur, quia magis refert sucum tepere quam corium. Ceterum in *tepens* quoque idem Hard. incidit. — *farctum* eorum, Dalec. R. *farctum* eorum, T. *fartis* meorum, V¹d. *partem* eorum, V². *sartis* meorum, pφ. *falsum* eorum, θ. *corum*, δ. *finum* eorum, β. — *cum*, VR²d. *aim*, R¹. — *animal* id, R². *animal*, VR¹d. *id animal*, βγ. — *bibat*, V. Ceterum v. 8, 121. — *cum*, omitt. VRd. — *urinam*, VR. — *ianuae*, VR (codd. Gel.) *sane*, Td.

§ 118. *palmae*, Rd. *palmo*, θV. — *ut quae*, d. *utq;*, R². *voq;*, R¹. *utique*, V. — *utinamque* eo, Rd. *ut in aquae*, V. *atque utinam* eo, r. — *ita*, VRd. *illita*, K. — *proba ipsum*, R.

§ 119. *quem*, R. et, VTd. Ceterum v. Dioscor. 2, 71. — *candidior*, VRTdr. *candidiore*, θβ. — *autem*, θVRTdr. *tamen*, β. — *tenuior*, Td. — *dinosci-* tur, V. — *serie*, RTKd. *serte*, V. *seta*, β. — *versa*, Rd. *tunsa*, V. — *poti*, R. *potu*, VTd. — *acedunt*, V. — *cum*, omitt. Td. — *ut*, omitt. VRd.

§ 120. *Sextius*, VRdr. *Sestius*, β. — *tradit*, VRd. *dicit*, T. — *eiusdem*; pro h. v. Gesner. hist. anim. 2, 28. *lentium* scribi posse coniecit, pronior tamen ad errorem Plinio tribuendum. Dioscorides scilicet l. l. dixit venerem inhiberi φαξοῦ ἀρεφῆματι μετὰ μέλιτος πινομένῳ. — *decocto* vis, V.

§ 121. *cognatio*, R²d. Omitt. VR¹. — *quaedam*, VRd (codd. Gel.) *quaedam* affinitatis, r. *quaedam* affinitasque, K. *quaedam* gemini convictus cum hippopotamo amnis eiusdem, Pint. — *cum*, Rd. *quo*, V. — *hippopotamio*, VR. — *detrahendi*, V (codd. Gel.) *trahendi*, θRTd.

nis, ut diximus, plurimo autem super Saiticam praefecturam. Huius cori cinis cum aqua inlitus panos sanat, adipis frigidas febris, item finum suffitu, dentes e parte laeva dolorem dentium scariphatis gingivis. Pellis eius e sinistra parte frontis in inguina adalligata venerem inhihet; eiusdem cinis alopecias explet. Testiculi drachma ex aqua contra serpentis bibitur; sanguine pictores utuntur.

32. Peregrinae sunt et lynces quae clarissime quadripedum¹²² omnium cernunt. Unguis earum omnis cum corio exuri efficacissime in Carpatho insula tradunt; hoc cinere poto propudia virorum, eiusdem adpersu feminarum libidines inhiberi, item pruritus corporum, urina stilicidia vesicae; itaque eam protinus terra pedibus adgesta obruere traditur; eadem autem et iugulorum dolori monstratur in remedio. Hactenus de externis.

IX. 33. Nunc praevertemur ad nostrum orbem primumque¹²³ communia animalium remedia atque eximia dicemus, sicuti e lactis usu. Utilissimum cuique maternum; concipere nutrices exitiosum est; hi sunt enim infantes qui colostrati appellantur, densato lacte in casei speciem; est autem colostrum prima a partu spongiosa densitas lactis. Maxume autem alit quodcumque humanum, mox caprinum, unde fortassis fabulae Iovem ita nutritum dixere. Dulcissimum ab hominis camellinum, efficacissimum ex asinis; magnorum animalium et

diximus 8, 96. — *plurimo*, VT. *plurimi*, Rd βγ. — *Saiticam*, Barbar. Rd. *Salticam*, V. *inter Aegypti praefecturas*, K. — *finus*, r. — *dolorem*, VR² d. *dolorum*, R¹. *dolores*, βγ. — *scarifatis*, Vd. *scarificatis*, R² βγ. *sacrificatis*, R¹. — *inguina*; pro h. v. habent *agmina* VRd, *angina* r. — *adalligatam*, V.

§ 122. et, omitt. VRd. — *quadripedum omnium*, VRd. *omnium quadrupedum*, βγ. — *Carphato*, V. — *propudia*, VRd (codd. Barbari). *praepudia*, r. — *eiusdem aspersu feminarum*, VR². Omitt. R¹ dr. — *libidines*, R² d. *libines*, V. *libies*, R¹. *libidinesque*, r. — *urine*, d. — *terra*, R (codd. Barbari). *terrae*, Vd. *protinus fera pedibus obruere*, K¹. *protinus pedibus obruere*, K². — *iugulorum*, VR. *ungulorum*, d. *ungularum*, Barbar. r. *Varia de h. l. proponit idem Barbar.*

§ 123. *praevertemur*, Gronov. *praevertens*, VR¹. *revertens*, d. *revertemur*, R² βγ. — e, R¹ d. ac, V. *de*, R² (codd. Gel.) βγ. — *conspicere*, R¹. — *huius*, V. — *colostrum*, K. — *spongea*, VRd. — *ab hominis*, VRd. *ad hominis*, β. — *camellinum*, V. — *e corpore*, Pint.

§ 124. *alit*, R. *a^{lii}*, V. *ait*, d. *appetibile*, r. *Ceterum v. Dioscor. 2, 75.* —

vernum aquatius, d. *aquatius vernum*, VR. — *ungue*, Vd. *ung^ute*, R. *unge*, R ad marginem. — *marinis*, VRTd (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 2, 60.) Om. β. — *autem*, θ VRd. Omitt. Murbac., codd. Gel. et β.

corporum facilius redditur. Stomacho adcommodatissimum 124
 caprinum, quoniam fronde magis quam herba vescuntur;
 bubulum medicatius, ovillum dulcius et magis alit, stomacho
 minus utile, quoniam est pinguius; omne autem vernum
 aquatius aestivo et de novellis, probatissimum vero quod in
 ungue haeret nec defluit. Innocentius decoctum, praecipue
 cum calculis marinis. Alvus maxime solvitur bubulo, minus
 autem inflat quodcumque decoctum. Usus lactis ad omnia 125
 intus exulcerata, maxime renis, vesicam, interanea, faucis,
 pulmones, foris pruritus cutis, eruptiones pituitae poti ab
 abstinentia. Nam ut in Arcadia bubulum biberent phthisici,
 syntectici, cachectae, diximus in ratione herbarum. Sunt inter
 exempla qui asinum bibendo liberati sint podagra chira-
 grave. Medici speciem unam addidere lactis generibus quod 126
 schiston appellavere; id fit hoc modo: fictili novo fervet ca-
 prinum maxime ramisque ficulneis recentibus miscetur ad-
 ditis totidem cyathis mulsi quot sint heminae lactis. Cum
 fervet, ni circumfundatur praestat cyathus argenteus cum
 frigida aqua demissus ita ne quid infundat; ablatum deinde
 igni refrigeratione dividitur et discedit serum a lacte. Qui- 127
 dam et ipsum serum iam multo potentissimum decocunt ad
 tertias partis et sub dio refrigerant. Bibitur autem effica-
 cissime heminis per intervalla singulis diebus quinis; melius

§ 125. *Usus lactis ad omnia*, VRd (Murbac., codd. Gel.) *Sanat uvas lichenas ad omnia utile*, r. — *intus exulcerata*, Murbac., codd. Gel. *ictus exulcerata*, R²d. *tetuseaulcerata*, V¹. *tetus aulocrata*, R¹. *ictus*, V². *contusa aut luxata*, K. *κοινῶς δὲ καὶ ταῖς ἐντὸς ἐλκυσσεσι βοηθεῖ, μάλιστα δὲ βρογχίου, πνεύμονος, ἐντέρων, νεφρῶν, κύστεως*, Dioscor. — *pruritus cutis*, VR²d. *proripitua citis*, R¹. *ad pruritus cutis*, K. *pruritus aut intus*, r. — *poti ab abstinentia*, Θ. *post abstinentiam*, R²βγ. *poscit abstinentiam*, R¹. *poti* (post hanc litteram duae litterae videntur erasae) *abstinentiam*, V. *potior abstinentia*, d. *cibi aut potus abstinentia*, r. De praepositione ab i. q. *statim post* significante v. ad 35, 198. — *ut*, om. R¹. — *Arcadia*, codd. Gel. *Achaia*, R. *Achaisiam*, Vd. — *syntectici cacoetiae*, VR. *sintecti cycachoete*, d. *syntectici cacoethe*, Θ. *syntecticique et cachectae*, βγ. *cachectae etiam* codd. Barbari. — *diximus* 25, 94. — *quia si vinum*, d. — *liberati sint*, Rd. *liberatis in*, V. *liberati sunt*, r. — *cheragraeve*, R. *theragraive*, d. *theragraqu e*, V.

§ 126. *fictile*, VR. *Ceterum v. Dioscor. 2, 77.* — *fervet caprinum*, R. *fero et caprinum*, Vd. — *ficulnis*, V. — *quod*, V. — *sint*, om. R¹. — *si circumfundatur*, VRd. *ne circumfundatur*, βγ. — *cum et frigida*, VRd. — *dimissus*, V. — *infundat*, VRTd. *effundat*, K¹. *effundatur*, K². *fundat*, β.

§ 127. *multo*, VRTd. *mulso*, ΘΚγ. *musto*, β. — *diu*, VRd. — *singulis*; pro h. v. habent *salis* ΘVR¹d, *salis* in R². — *quine melius*, Rd. *quinae illius*, V. *quinque a potu illius solitia gestari*, r.

a potu gestari; datur comitialibus, melancholicis, paralyticis, in lepris, elephantiasi, articulariis morbis. Infunditur quoque 128 lac contra rosiones a medicamentis factas et, si urat dysinteria, decoctum cum marinis lapillis aut cum tisana hordeacea; item ad rosiones intestinorum bubulum aut ovillum utilius. Recens quoque dysintericis infunditur, ad colum autem, crudum, item volvae et propter serpentium ictus, potiusve pityocampes, buprestis, cantharidum aut salamandrae venenis; privatim bubulum his qui colchicon biberint aut cicutam aut 129 dorycnium aut leperem marinum, sicut asininum contra gypsum et cerussam et sulphur et argentum vivom, item durae alvo in feбри. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis utilissime; et bibitur ab inbecillitate viris recolligentibus quos atrophos vocant, in feбри etiam quae careat dolore capitis. Pueris ante cibum lactis asinini heminam dari aut si exitus cibi rosiones sentirent, antiqui in arcanis habuerunt; si hoc non esset, caprini. Bubuli serum orthopnoicis prodest ante 130 cetera addito nasturtio; inunguntur etiam oculi in lactis heminas additis sesimae drachmis quattuor tritis in lippitudine. Caprino lienes sanantur, post bidui inedia tertio die hedera pastis capris, per triduum poto sine alio cibo. Lactis usus alias contrarius capitis doloribus, hepaticis, splenicis, nervorum vitio, febris habentibus, vertigini praeterquam purgationis gratia, gravedini, tussientibus, lippis. Suillum utilissi-

datur, Dioscor. 2, 76. — articulariis, VRd. articularibus, β.

§ 128. uratur, VRTdr. urget, K. uratur, β. — item ad, VRd. item contra, r. — rosiones intestinorum, V. intestinorum rosiones, Rd. — propter, θVRTd. contra, β. — potiusve pityocampes (potiusve pytoscampis, R. potiusve potio campis, V. potiusve potio campis, d) buprestis (bupresti, θVRd) cantharidum aut (hanc copulam om. θ) salamandrae venenis, θVRTd. phthiricis cantharidum aut salamandrae aut buprestis aut pityocampes venenis, β.

§ 129. colchicon, codd. Barbari. cholicum, VRd. — Gargarizatur, V. — atrophitos, R¹. — Pueris, om. R¹. — asinino, R. — exitus, VRTd. in exitu, β. — sentirent, R. sentiret, V. sentiant, d. — esset, RT. esse, V. est, d. adesset, K. — caprini, RK. e caprini, d. e caprino, VT. habuerunt e caprino, β.

§ 130. oculi, Rd. cauli, V. — in lactis, Rd. inlatis, V¹. illatis, V². — heminas, VR. hemina, d. heminis, βγ. — additis sesimae, T. additis ami id, d. additis semi, V (in ultima voce e mutatum ex a, et post i erasae una duaeve litterae), additum samiid, R¹. addita semi, R². sesimae additis, βγ. — inedia, Rd. in id iam, V. — tertio, V. tertia, Rd. βγ. — Lactis usus, R. Lacti sucus, Vd. — splenicis, R²Td. Omitt. VR¹β. — vitio, K. — gravedini, R. Omitt. Vd. — ovillum, Hard. e Dioscoride 2, 77. — hoc et, VRd. hoc etiam, r. hoc si, θ. — mulieribus, Td. mulieres, θVR. mulieri, β. mulieres quae dicerent saluberrimum fuerunt, r.

maum tenesmo, dysinteriae nec non phthisicis; hoc et mulieribus saluberrimum qui dicerent fuerunt.

34. De generibus caseorum diximus cum de uberibus singulisque membris animalium diceremus. Sextius eosdem effectus equino quos bubulo tradit; hunc vocant hippacen. Stomacho utiles qui non sunt salsi, id est recentes; veteres alvom sistunt corpusque minuunt, stomacho utiliores, et in totum salsa minuunt corpus, alunt mollia. Caseus recens cum melle suggillata emendat, mollit alvom, sistit sedatque tormenta pastillis in vino austero decoctis rursusque in patina tostis cum melle. Saprū vocant qui cum sale et sorbis siccis e vino tritus potusque medetur coeliacis; genitalium carbunculus caprinus tritus inpositus, item acidus cum oxymelite; maculis in balneo inlitus oleo interlinitur.

35. E lacte fit et butyrum, barbararum gentium lautissimus cibus et qui divites a plebe discernat; plurimum e bubulo et inde nomen, pinguiissimum ex ovibus. Fit et ex caprino, sed hieme calefacto lacte, aestate expresso tantum crebro iactatu in longis vasis angusto foramine spiritum accipientibus sub ipso ore alias praeligato; additur paulum aquae ut acescat. Quod est maxime coactum in summo fluitat; id exemptum addito sale oxygala appellant; relicum decocunt in ollis; ibi quod supernatat butyrum est oleosum natura; quo magis virus resipit, hoc praestantius iudicatur. Pluribus compositionibus miscetur inveteratum. Natura eius adstringere, mollire, replere, purgare.

§ 131. *diximus* 11, 237 seqq. — *membris animalium*, VR. *animalium membris*, dβγ. — *hoc*, V. — *vocat*, R¹. — *hippacen*, Rd. *hyppacen*, V. *hippacem*, β. Ceterum v. Dioscor. 2, 79. 80. — *sunt*, VRd. *sint*, βγ. — *minuunt*, Rd. *miniunt*, V¹. *miniunt*, V².

§ 132. *mollit alvom, sistit sedatque*, Θ. *mollis alvom sistit. Sedat*, VRdβγ. — *cum melle*, om. r. — *Saprū*, VRd. *Sapron*, βγ. — *tritus*, V. — *genitalium*, R². *genitalibus*, VR¹d. — *inpositus*, VRd. et *impositus*, βγ. — *idem*, V. — *balneo*, d.

§ 133. *lautissimus*, ΘVRTd. *laudatissimus*, β. Ceterum v. Dioscor. 2, 81. — *Fit ex omisso et*, VRd. — *hieme*, R. *hiæze*, V. *in faxe*, Td. *hieme in vase*, r. — *calefacto*, VR. *calfacto*, dγ. — *iactato*, V. — *spiritu*, V. — *paulum*, ΘV. *paululum*, Rdβγ. — *acescat*, V.

§ 134. *coactum*, Vd. *quoacto*, R¹. *quoagulum*, R². — *fluitat*, V. — *exemptum*, R. — *oxygala*, Vd (uti et infra). — *appellant*, VR. *vocatur*, Tdγ. Ceterum hunc locum multis coniecturis tentarunt Dalecampius, Cluverius Germ. ant. 1. p. 150. et Beckmann, Beiträge zur Gesch. der Erfind. 3, 287. — *reliquum*, ΘVRTd. *reliquias*, K. *reliqua*, β. — *quo*, Vd. *qua*, R¹. *quod*, R².

36. Oxygala fit et alio modo, acido lacte addito in recens 135
quod velis inacescere, utilissimum stomacho; effectus dice-
mus suis locis.

37. Proxuma in communibus adipi laus est, sed maxime
suillo; apud antiquos etiam religiosus erat; certe novae nu-
ptae intrantes etiamnum sollemne habent postis eo attingere.
Inveteratur duobus modis, aut cum sale aut sincerus, tanto
utilior quanto sit vetustior; axungiam Graeci etiam appella-
vere in voluminibus suis. Neque est occulta virium causa, 136
quoniam id animal herbarum radicibus vescitur; — itaque
etiam fimo innumeri usus; — quamobrem non de alia loque-
mur sue, multo efficaciore femina et quae non peperit; multo
vero praestantior in apris est. Igitur usus axungiae est ad
emollienda, excalfacienda, discutienda purgandaque. Medico- 137
rum aliqui admixto anseris adipe taurorumque sebo et oe-
sypo ad podagras uti iubent, si vero permanet dolor, cum
cera, myrto, resina, pice. Sincera axungia medetur ambustis
vel nive, pernionibus autem cum hordei cinere et galla pari
modo; prodest et confricatis membris itinerumque lassitudi-
nes et fatigationes levat. Ad tussim veterem recens decoqui-
tur quadrantis pondere in vini cyathis tribus addito melle.
Vetus etiam phthisis pilulis sumpta sanat quae sine sale 138
inveterata est; omnino enim non nisi ad ea quae purganda

§ 135. *velis*, codd. Gel. *ve*, R². Omitt. *Θ* VR¹. In d rasura. — *inacescere*, d. *inmacescere*, R. *inmarcescere*, *Θ* V. *acescere*, codd. Gel. *β*. *quod dum acescit uti-
lissimum est stomacho*, r. — *docemus*, *Θ*. — *Proxima*, VRd (codd. Gel.) *Proxi-
mum*, *β*. — *adipi*, *Θ* VRTdr. *adipis*, codd. Gel. *β*. — *suillo*, *Θ* VRTdr. *suilli*,
codd. Gel. *β*. — *religiosus erat*, *Θ*. *religiosus*, VRTd. *religiosi*, codd. Gel. *β*.
— *novicae*, R¹. — *aut cum*, d. *cum*, VR. — *utilior quanto*, omitt. VRd. — *sit*,
VR. *fit*, d. — *vetustior*, Vd. *vector*, R¹. *utilior*, R². — *Graeci etiam*, VRd.
etiam Graeci, *β*. — *appellavere in*, r. *appellavere eam in*, V (*eam* ex emend.)
appellavere iam in, RTdγ. *appellavere eum in*, *β*.

§ 136. *herbarum*, R²d. *herbarum causa*, *Θ* VR¹. — *loquemur*, VR¹Td. *loqui-
mur*, R²βγ. Ceterum v. Dioscor. 2, 94. — *efficacior*, VR. *efficacior est*, Tdγ.
loquemur. *Et sue multo efficacior est femina*, Pint. — *praestantiore*, R. Hac po-
tissimum ex scriptura suspicio mihi orta est locum esse corruptum, quo etiam
illud accedit, quod in proxime praegressis verbis *efficacior femina* inepte di-
citur, cum non de feminae, sed de axungiae efficacitate agatur. Scribendum
igitur existimo: *multo efficacior e femina et quae non peperit, multo vero prae-
stantiore in apris omisso est*, quod propter vulgatam scripturam additum. —
Igitur usus, VRd. *Usus igitur*, βγ. — *est*, V. Omitt. Rd. — *emollienda*, RTd.
emollienda, V. *mollienda*, *β*. — *purganda*, om. R¹.

§ 137. *permanet*, *Θ* VRTd. *permaneat*, *β*. — *pernionibus*, V². — *cum hor-
dei*, VR². *hordei*, R¹d.

§ 138. *phthisis*, R¹. *phthisicis*, V. *ptysis*, d. *phthisin*, R²βγ. — *pilulis*, VRd. in

sint aut quae non sint exulcerata salsa recipitur. Quidam quadrantis axungiae et mulsi in vini cyathis ternis decocunt contra phthisis, quarto quoque die picem liquidam in ovo sumi iubent; circumligatur et lateribus pectoris et scapulis eorum qui phthisim sentiunt, tantaque est vis ut genibus etiam adalligata redeat in os sapor eamque exspuere videantur. E sue quae non peperit aptissime utuntur ad cutem muli-
eres, contra scabiem vero quivis admixto iumentorum sebo pro parte tertia et pice pariterque subfervefactis. Sincera partus in abortum vergentis nutrit collyri modo subdita; cicatrices concolores facit cerussa admixta vel argenti spuma, at cum sulphure unguium scabritias emendat. Medetur et capillo fluenti et ulceribus in capite mulierum cum gallae parte quarta, et infumata pilis oculorum. Datur et phthisicis unciatim cum vini veteris hemina decocta, donec tres unciae e toto restent; aliqui et mellis exiguum adiciunt. Panis in-
linitur cum calce, item furunculis duritiæque mammarum; rupta et convolsa et spasmata et luxata sanat, clavos et rimas callique vitia cum helleboro albo, parotidas admixta farina salsamentariae testae, quo genere proficit et ad strumas. Pruritus et papulas in balneo perunctis tollit alioque etiamnum modo podagricis prodest mixto oleo vetere, contrito una sarcophago lapide et quinquefolio tunso in vino

pilulis, r βγ. — *sumpta sanatur*, r. — *non*, om. d. — *salsa*, r (codd. Gel.) *sals*, R². *gallica*, Θ VTd. *callica*, R¹. — *recipitur*, Θ VTd. r. *petitur*, codd. Gel. βγ. *capitur*, R. — *multis*, VRd. *mellis*, K. — *in vini*, om. T. — *ternis*, Θ VR¹d. *iis*, R². *tribus*, βγ. — *quarto quoque*, RTd. *quanto quoque*, V. *quintoque*, β. — *picem liquidam*; haec verba prorsus inepta, cum h. l. de sola axungia agatur, debentur librario, qui ex 24, 40. meminerat picem liquidam tussim veterem et crebras excretaiones pectoris sanare. — *circumligatur*, Θ VT. *circumligatis*, Rd βγ. — *et lateribus pectoris*, VT. *lateribus pectoris*, Θ d. *et lateribus pectoribus*, R. *lateribus et pectoribus*, βγ. *cratibus pectoris*, Heins. advers. p. 381. — *et scapulis*, V. *scapulis*, RTd. — *genis etiam illita*, Pint. — *sapor*, Rd. *sapro pō re ut*, V.

§ 139. *peperit*, Θ VRd. *pepererit*, β. — *quivis*, R. *qui vix*, Vd. *quamvis*, K. — *pariterque*, Rd. *pariterve*, Θ V. — *nutrit*, d. *nutrum*, V¹R. *nytrum*, V². *sanat*, r. — *at*, Rd. *ad*, V. — *sulpure*, V. — *unguium*, d. *adunguium*, VR. — *capillo*, d. *capillos*, V¹R. *capillis*, V². — *fluenti*, V¹Rd. *fluentibus*, R². — *pilis*, Rd. *filis*, V. *filis*, Θ r. — *e toto*, VR². *ex toto*, Td. *e cocto*, R¹. — *restent*, Θ V R T K d. *residant*, β.

§ 140. *Panis inlinitur*, R². *Panis illito*, VR¹Td. *Panos sanat illita*, r. — *furunculos duritiemque*, r. — *et convulsa et spasmata*, R². Omit. VR¹d. — *farina salsamentariae*, R (codd. Gel.) *farina salsamentaria*, Θ Vd. *farina a salsamentaria testa*, K. — *balneo*, d. — *perunctos*, V. — *etiamnum*, V. — *prodeest*, V. — *tusa*, Vd.

vel cum calce vel cum cinere. Facit et peculiare emplastrum 141
 LXXV X ponderi centum spumae argenteae mixtis, utilissi-
 mum contra ulcerum inflammationes. Adipe verrino et inungui
 putant utile, quaeque serpant inlinere cum resina. Antiqui
 axibus vehiculorum perunguendis maxume ad faciliorem cir-
 cumactum rotarum utebantur, unde nomen, sic quoque utili
 medicina cum illa ferrugine rotarum ad sedis vitia virilita-
 tisque. Et per se axungiam medici antiqui maxume proba- 142
 bant, renibus detractam exemptisque venis aqua caelesti fri-
 cabant crebro decoquebantque fictili novo saepius, tum demum
 adservantes. Convenit salsam magis mollire, excalfacere,
 discutere utilioremq; esse vino lotam. Masurius palmam
 lupino adipi dedisse antiquos tradidit; ideo novas nuptas illo
 perunguere postis solitas ne quid mali medicamenti inferretur.

38. Quae ratio adipis, eadem in his quae ruminant sebi 143
 est, aliis modis, non minoris potentiae. Perficitur omne ex-
 emptis venis aqua marina vel salsa lotum, mox in pila tun-
 sum, adpersa marina; crebro postea coquitur, donec odor
 omnis aboleatur; mox adsiduo sole ad candorem reducitur;
 a renibus autem omne laudatissimum est. Si vero vetus revo- 144
 cetur ad curam, liquefieri prius iubent, mox frigida aqua
 lavari saepius, dein liquefacere adfuso vino quam odoratis-
 simo, eodemque modo iterum ac saepius cocunt, donec virus
 evanescat. Multi privatim sic taurorum leonumque ac pan-
 therarum et camelorum pingua curari iubent. Usus dicitur
 suis locis.

calce vel, R². calce aut, VR¹Td.

§ 141. LXXV X, V. LXXV et dein rasura, R. LXXV, Td. LXXXV, β.
 — ponderi, VRTd. pondo, β. — utilissimum, Rd. utilissima, θVT. — ulce-
 rum inflammationes, VR. inflammationes ulcerum, Tdβγ. inflammationes. Ulcera
 quae serpunt adipe verr. in. put. utile cum resina, K. — et inungui, VR. inungui,
 Tdγ. — utile quaeque, VR²d. utique, R¹. — inlinere, V. inlinire, Rdβγ.
 — Antiqui, VRd. Antiqui maxime, βγ. — maxime ad, VR. ad, dβγ. — utile, R.
 — medicinae, K. — ferugine, V.

§ 142. axungia, V. azungia et, Rd. — exemptisque, θVRTdr. et exemptis, β.
 — crebro, θ. — saepius tum, R. saeiusum, V. sevi ustum, Td. — mollire, VRd.
 emollire, βγ. molliendo calfacere, K. — Masurius, θVRTd. Massurius, β. —
 dedisse, Rd. addidisse, V. — tradidit, θVRTd. tradit, βγ. — postes, Rd.
 potest, V.

§ 143. aspersa, θVRTdr. aspersum, β. Ceterum v. Dioscor. 2, 89. 90.
 — marina crebro. Postea, K. — cogitur, VR. — mox, om. r. — omne, Vd.
 Omitt. Rβγ.

39. Communis et medullarum est; omnes molliunt, explent, 145
siccant, excalfaciunt. Laudatissima e cervis, mox vitulina,
dein hircina et caprina. Curantur ante autumnum recentes
lotae siccataeque in umbra, per cribrum dein liquatae per
lintea exprimuntur ac reponuntur in fictili locis frigidis.

40. Inter omnia autem communia animalium vel praestan- 146
tissimum in effectu fel est. Vis eius excalfacere, mordere,
scindere, extrahere, discutere. Minorum animalium subtilius
intellegitur et ideo ad oculorum medicamenta utilius existu-
matur; taurino praecipua potentia, etiam in aere pelvibusque
aureo colore obducendis; omne autem curatur recens prae-
ligato ore lino crasso, demissum in ferventem aquam semi-
hora, mox siccatum sine sole atque in melle conditum.
Damnatur equinum, tantum inter venena; ideo flamine sacro-
rum ecum tangere non licet, cum Romae publicis sacris ecus
etiam inmoletur.

41. Quin et sanguis eorum septicam vim habet; item equa- 147
rum praeterquam virginum erodit, emarginat ulcera. Taurinus
quidem recens inter venena est excepta Aegira; ibi enim
sacerdos Terrae vaticinatura sanguinem tauri bibit prius
quam in specus descendat; tantum potest sympathia illa de
qua loquimur, ut aliquando religione aut loco fiat. Drusus 148
tribunus plebei traditur caprinum bibisse, cum pallore et
invidia veneni sibi dati insimulare Q. Caepionem inimicum

§ 144. *iubent prius*, d. — *deinde*, d. — *leonumque*, R²d (codd. Gel.) *leonum*, VR¹. — *et camelorum*, R (codd. Gel.) *ac camelorum*, Vd.

§ 145. *medullarum*, VRd. *ratio medullarum*, βγ. Ceterum v. Dioscor. 2, 95. — *Laudatissima e cervis*, ita nos scripsimus. *Laudatissime cervicis*, V. *Laudatissima cervicis*, R¹. *Laudatissima cervis*, R². *Laudatissime cervina*, d. *Laudatissima cervina*, βγ. — *recedentes*, VR¹. — *umbra. Dein liquatae per cribrum aut lintea*, K.

§ 146. *vel praestantissimum*, ita nos scripsimus. *vel praestantissima*, R². *vel praestantium*, ΘVR¹Td. *vel praestantissimi*, codd. Gel. βγ. *fel praestantium*, r. Ceterum v. Dioscor. 2, 96. — *in effectu*, VRTdr. *in effectus*, Θ. *effectus*, codd. Gel. βγ. — *fel est*, om. r. — *laurino*, V. — *et faminae re*, V. — *pelvibusque*, K (Cornar. ad Dioscor. 2, 67. e Murbac.) *pellibusque*, VRTdβγ. — *aureo colore*, VRd. *colore aureo*, βγ. — *obducendis*, ita nos scripsimus. *ducendis*, V²Rdβγ. *dicendis*, V¹. *inducendo*, K. — *semihoram*, V. — *flaminii*, V.

§ 147. *emarginat*, d (codd. Gel.) *marginat*, VR. — *ulcera*, R² (codd. Gel.) *ulcerat*, VR¹d. — *vaticinatorum*, Vd. — *sanguinem tauri*, VR. *tauri sanguinem*, dβγ. — *specus*, ΘVR¹Td. *specum*, R²βγ. — *loquimur*, Rd (codd. Gel.) *loquemur*, V ex emend.

§ 148. *Furius*, r. — *plebei*, ΘVd. *plebe*, R¹. *plebis*, R²β. Om. r.

leporis coagulo perunctos. A scorpione percussis finum ca- 155
prae efficacius cum aceto decoctum auxiliatur, lardum iusque
decocti potum et his qui buprestim hauserint. Quin etiam
si quis asino in aurem percussus a scorpione se dicat,
transire malum protinus tradunt venenataque omnia accenso
pulmone eius fugere; et fimo vituli suffiri percussos a scor-
pione prodest.

43. Canis rabiosi morsu facta volnera circumcidunt ad vivas 156
usque partis quidam carnemque vituli admovent et ius ex
eodem carnis decoctae dant potui aut axungiam cum calce
tunsam. Laudant hirci iocur quo inposito ne temptari qui-
dem aquae metu adfirmant, laudant et caprae finum ex vino
inlitum, melis et cuculi et hirundinis decoctum et potum.
Ad reliquos bestiarum morsus caprinum caseum siccum cum
origano inponunt et bibi iubent, ad hominis morsus carnem
bubulam coctam, efficacius vituli, si non ante quintum diem
solvant.

44. Veneficiis rostrum lupi resistere inveteratum aiunt ob 157
idque villarum portis praefigunt. Hoc idem praestare et pellis
e cervice solida existumatur; quippe tanta vis est animalis
praeter ea quae retulimus, ut vestigia eius calcata equis ad-
ferant torporem.

45. Iis qui argentum vivom biberint lardum remedio est. 158
Asinino lacte poto venena restinguntur, peculiariter si hyo-
scyamus potum sit aut viscum aut cicuta aut lepus marinus

§ 155. cum aceto, R. aceto, d. acetum, V. — et his, ΘVR. ex his, T. his, dβγ. iis, K. — quibus praestim auferunt, V. — in aurem dixerit percussus a scorpione transire malum, r. — accenso, d. accensa, ΘVR. — pulmone eius, ΘVRd. eius pulmone, βγ.

§ 156. rabiosi, ΘVRTd. rabidi, β. — partes, VRd (codd. Gel.) carnes, K. partes. Quidam carnem vituli, r. — admonent, V. — ius eiusdem carnis, K. — Laudant, hanc vocem rursus recepi ex β, omissam a VRTdγ, quia statim infra repetita legitur. — hirci iocur quo, VR. hirci iecur quo, β. hirci iecore, Tdγ. — inpositione, R¹. — aquae, R. aqua, V. aliquo, Td. — illitum, VRTd. illitum aut melle, β. — irundinis, V. — et potum, VRd. potum, K. — ante quintum diem quam solvunt, r.

§ 157. villarum, om. r. — solida manica, ΘVTd. solidamanua, R. His in librorum erroribus si quid hariolari licet, Plinius videtur scripsisse et pellis et e cervice solida manica existumatur, ut sit intelligenda manica solida (cui nulla alia materia sit addita) e cervice lupi facta; quodsi quem singularis numerus manica offendit, quia, quantum scio, alias modo numerus pluralis legatur, scribi potest solidae manicae existumantur, unde scriptura codicum ita est orta, ut, quod sexcenties factum esse constat, litteram e vocis manicae per proximam vocem absorptam occasionem interpolationis dedisse dicamus. — animalis —

aut opocarpatum aut pharicon aut dorycnium et si coagulum alicui nocuerit; nam id quoque venenum est in prima lactis coagulatione. Multos et alios usus eius dicemus, sed meminisse oportebit recenti utendum aut non multo postea tepefacto; nullum enim celerius evanescit. Ossa quoque asini 159 contracta et decocta contra leporis marini venenum dantur; omnia eadem onagris efficaciora. De equiferis non scripserunt Graeci, quoniam terrae illae non gignebant; verumtamen fortiora omnia eadem quam in equis intellegi debent. Lacte equino venena leporis marini et toxica expugnantur. Nec uros aut bisontis habuerunt Graeci in experimentis, quamquam bove fero refertis Indiae silvis; portione tamen eadem efficaciora omnia ex his credi par est. Sic quoque 160 lacte bubulo cuncta venena expugnari tradunt, maxime supra dicta et si ephemerum in pactum sit aut si cantharides datae, omnia vomitione egeri, sic et caprino iure cantharidas. Contra ea vero quae exulceratione enecant sebum vitulinum vel bubulum auxiliatur; nam contra sanguisugas potas butyrum remedio est cum aceto ferro calefacto, quod et per se proddest contra venena; nam si oleum non sit, vicem eius repraesentat; multipedae morsus cum melle sanat. Omasi quoque 161 iure poto venena supra dicta expugnari putant, privatim vero aconita et cicutas, itemque vitulino sebo. Caprinus caesus recens his qui viscum biberint, lac contra cantharidas

afferant, VRd (codd. Gel.) animalis. Praeterea quae retulinus et vestigia — afferunt, r. — retulinus 8, 80 seqq.

§ 158. *si hyoscyamum, Rd. syhioscyamum, V. — sit, Rd. sic, V. — opocarpatum, Rd. opocarpatum, V. opocarpatum, β. — pharicon, Barbar. carice, V. caryce, d. carie, θ. tarice, R. — dorycnium, R. dorygneum, V. — coagulum alicui, VR²d. coagulum XX alicui, R¹. coagulatum lac alicui, K. — in prima, V. prima, Rdβγ. — et alios usus eius, VRTd. eius et alios usus, βγ. — multum postea, θ. — evanescit, Heins. advers. p. 460.*

§ 159. *ex onagris, K. — non, R²d. nunc, VR¹. — scalpserunt, R². — aut bisontes, Rd. et vesontes, V (a m. pr. visontes fuit). — quamquam — refertis, VR². Omitt. R¹d. — repotione, R¹d.*

§ 160. *et si, Rd. est si, V. — ephemerum, VR¹. — in pactum, VRd. sumptum, K. — omnia vomitione, VRd. vomitione omnia, βγ. — iure, VRd. rursum, K. — cantharidas, R. cantharides, Vd. — vel bubulum, θVRTd. seu bubulum, β. — sanguisugas, d. sangisugas, R². sanguis ungias, VR¹. — remedio, R²d. remedium, θVR¹. — calefacto, VR. calfacto, dγ. — vice, V. — multipedae, θVRTd. millipedum, K. multipedum, β.*

§ 161. *Omasi quoque, VR (codd. Gel.) Omasi quoque, θ. Omnia si coquuntur, Td. Omasi coqui, Dalec. Omnia sesami quoque, Pint. Omasi cocti, Hard. — putant, VR²d. debent, R¹. — lac, RVd. lac vero, βγ.*

remedio est et contra ephemerum potum cum taminia uva. Sanguis caprinus decoctus cum medulla contra toxica venena sumitur, haedinus contra reliqua. Coagulum haedi contra 162 viscum et chamaeleonem album sanguinemque taurinum, contra quem et leporis coagulum est ex aceto, contra pastinacam vero et omnium marinorum ictus vel morsus coagulum leporis vel haedi vel agni drachmae pondere ex vino, leporis coagulum et contra venena additum antidotis. Papilio quoque lucernarum luminibus advolans inter mala medicamenta numeratur; huic contrarium est iocur caprinum sicut fel veneficiis ex mustela rustica factis. Hinc deinde praevertemur ad genera morborum.

XI. 46. Capilli defluvia ursinus adips admixto ladano et 163 adianto continet alopeciasque emendat et raritatem superciliarum cum fungis lucernarum ac fuligine quae est in rostris earum. Porrigini cum vino prodest; ad hanc et cornus cervini cinis e vino, utque non taedia animalium capillis increcant; item fel caprinum cum creta Cimolia et aceto sic ut paulum capiti inarescant, item fel scrofinum, urinam cui admiscant tauri; si vero vetus sit, furfures etiam adiecto sulphure emendat. Cinere genitalis asini spissari capillum putant 164 et a canitie vindicari, si rasis inlinatur plumboque tritus cum oleo, densari et asinini pulli cum urina; admiscant nardum

ephemeri, θ VRTd. *ephemerum*, β . — *et contra*; pro his vv. habent eo contra VRd. — *cum taminia*, Rd. *contaminia*, V. *contra nimia vina*, r.

§ 162. *Coagulum haedi* — *ictus vel morsus*, om. R. — *chamaeleonem*, θ Vd. *chamaeleontem*, β . *contra chamaeleontis albi viscum*, K. — *est ex*, θ VTd. *ex*, β . — *coagulum contra*, r. — *additum*, Vdr. *additur*, R $\beta\gamma$. — *iocur*, R (ubique). *iecur*, Vd $\beta\gamma$. — *fel*, R²d. Omitt. VR¹. — *veneficiis*, V. — *mustella*, V. — *praevertemur*, VR. *revertemur*, d $\beta\gamma$.

§ 163. *adips*, R. *adeps*, Vd $\beta\gamma$. — *mixtu*, V. — *adiantho*, VR. — *fugis lucernarum*, V. — *Porrigini*, Barbar. *Porriginem*, V¹R². *Puriginem*, R¹. *Pruriginem*, V²d. — *cornu*, d. — *increcant*, θ VRTdr (codd. Barbari). *inhaerescant*, β . — *ceta*, V. — *sic ut*, R. *sicuti*, VTd. — *paulum*, θ VRTdr. *paulum*, β . — *capiti*, VTd. *capta*, R. *capilli*, β . — *scrofinum*, θ VRTd. *hircinum*, β . — *urinam cui admiscant*, ita nos scripsimus. *urina cui admiscant*, θ . *urina*, VRd. *cum urina*, $\beta\gamma$. — *furfures etiam*, VRd. *et furfures*, r. *etiam furfures*, $\beta\gamma$.

§ 164. *asini*, VRd. *asinini*, $\beta\gamma$. — *et a*, θ . *et e*, Vd β . *et ea*, R. — *canitiae vindicario*, V. — *illinantur*, d. — *plumbo tritus*, K. — *pulli urina cui admiscant*, K. — *admiscant*, VRd. *admiscantque*, $\beta\gamma$. — *tepefacto*, K¹. *tepefactas*, K². — *Capitis ulcera*, V. *Ulcera capitis*, Rd. — *et ante sulphur om.* K. — *tamen*, VRd. *tamen et*, $\beta\gamma$. — *quod*, V. — *calefacto*, VR. *calfacto*, d γ . — *lindes*, V.

fastidi gratia. Alopecias felle taurino cum Aegyptio alumine tepefactis inlinunt. Capitis ulcera manantia urina tauri efficaciter sanat, item hominis vetus, si cyclaminum adiciatur et sulphur, efficacius tamen vitulinum fel quo cum aceto calefacto et lendes tolluntur. Sebum vitulinum capitis ulce- 165 ribus cum sale tritum utilissimum; laudatur et volpium adips, sed praecipue felium fimum cum sinapis pari modo inlitum. Caprini cornus farina vel cinis magisque hircini, addito nitro et tamaricis semine et butyro oleoque, prius capite raso, mire continent ita fluentem capillum, sicuti carnis cinere ex oleo inlita supercilia nigrescunt. Lacte caprino lendis tolli 166 tradunt, fimo cum melle alopecias expleri, item ungularum cinere cum pice fluentem capillum contineri. Leporinus cinis cum oleo myrteo capitis dolorem sedat, pota aqua quae relicta est e bovis aut asini potu et, si credimus, volpis masculae genitale circumligatum, cornus cervini cinis inlitus ex aceto aut rosaceo aut ex irino.

47. Oculorum epiphoras bubulo sebo cum oleo coeto inli- 167 nunt; cervini cornus cinere scabritias eorundem inungunt, mucronēs autem ipsos efficaciores putant. Lupi excrementis circumlini subfusiones prodest, cinere eorum cum Attico melle inungui obscuritates, item felle ursino, epinyctidas adipe apruno cum rosaceo. Ungulae asininae cinis inunctus e suo

§ 165. *capitis ulceribus cum sale tritum*, VRd. *cum sale tritum capitis ulceribus*, βγ. — *adips*, R. *adeps*, Vdβγ. — *felium fimum*, ita nos scripsimus. *fellum fimum*, VR. *fel lupinum*, Td. *fel et fimum*, β. In illa emendatione praeiit nobis Hard., qui egregie coniecit *felis fimum* (γ) ex Sexto Placito 18, 1: *Cattae stercus cum sinapi aequis ponderibus aceto contritum capitis alopecias sanat*; genetivus vero *felium* item legitur apud Plin. 10, 40. 178. 11, 111. 151. 37, 69. — *sinapi*, T. — *Caprino*, VR. — *cornu*, d. — *hircino*, R. — *amarici*, VRd. — *ista*, K. — *influentem*, R. Adverbium *ita* cum prorsus sit supervacuum, scribendum existimo item, quod facillime in *itain* corrumpi potuit. — *sicuti*, ΘVRTd. *sicut* et, β. — *carnis*, ΘVRTd. *canis*, β.

§ 166. *Lacto*, V. — *lindes*, V. — *cinere*, d. *cinerem*, VR. *cinis*, r. — *contineri*, d. *continet*, VRr. — *myrtio*, V. — *dolorem*, ΘTd. *dolore*, V¹. *dolores*, V²Rβ. — *pota aqua quae*, ita nos scripsimus. *pota aquae*, R. *pota quae*, V (ante litteram q erasa una littera). *pota ea quae*, d. item *aqua pota quae*, βγ. — *relicta est e bovis aut asini potu*, VRd. *e bovis aut asini potu relicta est*, βγ. — *cornu*, d. — *cervini*, d. *cervicini*, R. *cervi*, V. — *cinis*, om. R¹. — *aut rosaceo*, VTd. *aut rosatio*, R. *vel rosaceo*, β. Om. r.

§ 167. *scabritias*, VRTd. *scabricias*, Θ. *scabrities*, β. — *eorundem*, Gronov. eodem, Rdδρφ. eadem, V. *eorum*, β. — *inunguoni*, V¹R. *inunguono*, V². *inungui*, d. *unguine sanat*, δρφ. — *mucrones*, V. — *etiam*, δρφ. — *ipsos*, VRδρφ. *ipso*, Td. — *apruno*, R (et, ut videtur, V a m. pr.) *aprimo*, V²Td. *apruno*, βγ. — *sue*, V ex emend.

lacte oculorum cicatrices et albugines tollit. Medulla bubula 168
 e dextro crure priore trita cum fuligine pilis et palpebrarum
 vitis angulorumque occurrit; calliblephari modo fuligo in hoc
 usu temperatur, optume ellychnio papyracio oleoque sesa-
 mino, fuligine in novom vas pinnis detera; efficacissime
 tamen evolsos ibi pilos coeret. Felle tauri cum ovi albo
 collyria fiunt, aquaque dissoluta inungunt per quatriddum.
 Sebum vituli cum anseris adipe et ocimi. suco genarum vitis 169
 aptissimum est; eiusdem medullae cum pari pondere cerae
 et olei vel rosacei addito ovo duritiae genarum inlinuntur.
 Caseo molli caprino inposito ex aqua calida epiphorae sedan-
 tur; si tumor sit, ex melle; utrumque vero sero calido fo-
 vendum. Sicca lippitudo lumbulis suum exustis atque con-
 tritis et inpositis tollitur. Capras negant lippire, quoniam 170
 quasdam herbas edint, item dorcadas; ob id fimum earum
 cera circumdatum nova luna devorari iubent; et quoniam
 noctu quoque cernant, sanguine hircino lusciosos sanari pu-
 tant nyctalopas a Graecis dictos, caprae vero iocinere in
 vino austero decocto. Quidam inassati iocineris sanie inun-
 gunt aut felle caprae carnisque vesci eas et dum coquantur
 oculos vaporari his praecipunt; id quoque referre arbitrantur
 ut rutili coloris fuerit. Volunt et suffiri oculos iocinere in 171
 ollis decocto, quidam inassato. Fel quidem caprinum pluribus

oculorum cicatrices, VRd. cicatrices oculorum, $\beta\gamma$.

§ 168. *Medulla bubula* e, d. *Medullae bubulae*, VR. *Medulla bubula* ex, β . — *curre*, R¹. — *calliblephari*, θ VRTdr. *calliblepharique*, codd. Barbari, β . — *in hos usus*, K. *in hunc usum*, Dalec. — *ellychnio*, Barbar. *et lychnio*, VRd. — *papyracio*, R. *papyraceo*, Vd $\beta\gamma$. — *sesamino*, R². *sesaminio*, R¹d. *sasaminio*, V. — *vas pennis*, Rd. *paspinnis*, V. — *Fel*, V. — *inungunt*, θ VRTd. *inunguntur*, β . — *quadriddum*, V.

§ 169. *generum*, VR¹. — *medulla et illinitur*, r. — *melli*, V. — *epiforae*, V. — *vero*, d. Omitt. VR. — *lippido*, R. — *lumbalis*, V. — *exustis*, θ V²RTd. *ex ostis*, V¹. *tostis*, β .

§ 170. *quoniam*, VRd. *quoniam eae*, $\beta\gamma$. — *edint*, ita nos scripsimus. *edant*, VR. *edant*, d $\beta\gamma$. — *dorcadas*, θ VRTd. *dorcades*, β . — *ob id*, VRd. *et ob id*, $\beta\gamma$. — *devorari*, V²d. *devorare*, V¹R $\beta\gamma$. — *noctu*, VRd. *nostrae*, K. — *quoque*, K. *eq^oq*;, R. *aeque quoque*, Vd $\beta\gamma$. — *sanguinem*, V. — *lusciosos sanari*, Vd. *lusciosconare*, R. *sanari lusciosos*, $\beta\gamma$. — *caprae*, VR. *vel caprae*, d. — *aut*, VR²d. *ut*, R¹. — *vesci eas*, VRd. *eas vesci*, $\beta\gamma$. *carneque ea vesci*, K. — *coquitur*, K. — *his*, θ VRTd. Om. β . — *ut*, VRTd. *si*, β . — *ruti*, R. — *fuerit*, VRTdr. *fuerint*, β .

§ 171. *suffiri oculos*, VRd. *oculos suffiri*, $\beta\gamma$. — *inassati*, VR. — *quidem*,

modis adsumunt, cum melle contra caligines, cum veratri candidi tertia parte contra glaucomata, cum vino contra cicatrices et albugines et caligines et pterygia et argema, ad palpebras vero evolso prius pilo cum suco oleris ita ut unctio inarescat, contra ruptas tuniculas cum lacte mulieris. Ad 172 omnia inveteratum fel efficacius putant nec abdicant. finum ex melle inlitum epiphoris contraque dolores medullam, item pulmonem leporis, et ad caligines fel cum passo aut melle. Lupino quoque adipe vel medulla suum fricari oculos contra lippitudines praecipiunt; nam volpinam linguam habentis in armilla lippituros negant.

48. Aurium dolori et vitiis medentur urina apri in vitreo 173 servata, fel apri vel suis vel bubulum cum oleo cicino et rosaceo aequis portionibus, praecipue vero taurinum cum porri suco tepidum vel cum melle, si suppuret, contraque odorem gravem per se tepefactum in malicorio; rupta in ea parte cum lacte mulierum efficaciter sanat. Quidam etiam 174 ingravatas auris sic perluendas putant; alii cum senecta serpentium et aceto includunt lana collutas ante calida aqua aut, si maior sit gravitas aurium, fel cum murra et ruta in malicorio excalfactum infundunt, lardum quoque pingue; item finum asini recens cum rosaceo instillatur, omnia tepefacta. Utilior equi spuma vel equini fimi recentis cinis cum rosa-

R²d. et quidem, R¹. equidem, T. et, V. — verati, Vd. — unctio, ΘVR¹dr (codd. Gel.) inunctio, R²β.

§ 172. Ad omnia, ΘVRTd. Ad omnia autem, β. — inveteratum, RK. inveterata, Vdβ. Hoc autem fel quanto vetustius fuerit, tanto melius erit, Sext. Placit. 4, 8. — abducant, V. — pulmonem, V. pulmonum, R¹. pulmones, R². pulmonis, d. — et ad, VRTd. sedat, β. — caligines, ΘVRTd. caliginem, β. — nam, om. K.

§ 173. medentur, Dalec. VR. medetur, dβγ. — urinam, V. — vitreo, Dalec. V². vitrio, ΘV¹. vitro, Rdβγ. — fel apri, VRd. et fel apri, Dalec. vel apri, β. — cicino, vir doctus apud Barbarum. citrino, Θ. citreo, VRTd. — porri, V. — suppuret, R²d. supperet, VR¹. superet, Θ. — tepefactum, VR²d. factum, R¹. — malicurio, V. — rupta in ea parte, VRd. in ea parte rupta, Pint. βγ. — mulierem, R¹.

§ 174. etiam, VR. et, ΘTd. — ingravatas, Td. ingravatos, R. in gravitates, V. in gravitate, β. — lana collutas ante calida aqua, VRTd. lana ante aqua calida colluta, K. lanas ante aqua calida collutas, β. — fel cum, VRd. vel cum, β. Quae scriptura uti propter sequens nomen excalfactum ferri nequit, ita scriptura recepta corruptela laborat; excidit nomen animalis, cuius fel detur; nam de serpentis felle iam propter structurae formationem nemo cogitet. — pinguem, V. — cum rosaceo, R²d. cui rosaceo, VR¹. cui rosaceum, r. — instillatur, VR. instillant, d. instillant, K. — omnia, ΘVRdr. omnia ea, T. omniaque ea, βγ.

PLIN. IV.

ceo, butyrum recens, sebum bubulum cum adipe anserino, urina caprae vel tauri aut fullonia vetus, calfacto vapore et per lagenae collum subeunte. Admiscent aceti tertiam partem ¹⁷⁵ et aliquid urinae vituli qui nondum herbam gustaverit, fimum etiam mixto felle eiusdem et cutem quam relinquant angues, excalfactis prius auribus; lana autem medicamina ea includuntur. Prodest et sebum vituli cum anseris adipe et ocimi suco, eiusdem medulla admixto cumino trito infusa; virus verrinum e scrofa a coitu. exceptum priusquam terram attingat contra dolores; auribus fractis glutinum e naturis vitulorum factum et in aqua liquatum, aliis vitiis adips volpium, item fel caprinum cum rosaceo tepido aut porri suco aut, si rupta sint aliqua ibi, e lacte mulieris; si gravitas sit audiendi, fel bubulum cum urina caprae vel hirci, vel si pus sit. In quocumque autem usu putant efficaciora haec in cornu caprino per dies viginti infumata. Laudant et coagulum leporis tertia denari parte ex dimidiaque sacopeni in ammineo vino. Parotidas ursinus adips comprimit pari pondere cerae et taurini sebi; addunt quidam hypocisthidem et per se butyrum inlitum si prius foveantur feni Graeci decocti suco, efficacius cum strychno. Prosunt et volpium testes et taurinus sanguis aridus tritus, urina caprae calefacta instillata auribus, fimum eiusdem cum axungia inlitum.

49. Dentis mobilis confirmat cervini cornus cinis dolores- ¹⁷⁸

butyrum recens hoc loco habent VRd, post *anserino* collocant βγ. — *bubulum*, om. R¹. — *caprae*, ΘVRTd. *capri*, β. — *aut*, ΘVRTd. *vel*, β. — *calfacto*, VTd. *calfacta*, Rβγ. — *et per*, VTd. *per*, Rβγ. — *laguene*, VR. — *collo*, VR.

§ 175. *aceti tertiam partem*, VR. *tertiā partem aceti*, d. *et aceti tertiam partem*, βγ. — *urinae*, Rd. *murrae*, V. — *etiam*, V. Omitt. Rd. — *cutē*, d. — *excalfactis*, R. — *cumino*, V. — *dirus*, VRd. — *a coitu*, r. Omitt. VRdβγ; at v. § 181.

§ 176. *glutinum*, V. — *natura*, K. *naribus*, Dalec. — *factum*, R²d. *foetum*, V¹. *fetum*, V²R¹. — *adips*, R¹. *adeps*, VR²dβγ. — *rupta sint*, R²d. *ruta sint*, VR¹. *sint rupta*, βγ. — *aliqua ibi*, VR²d. *aliqua ubi*, R¹. *ibi aliqua*, βγ. — *sit*, omitt. VRd, unde *Si sit gravitas audiendi* legendum esse suspicor. — *fel bubulum*, VRd. *vel bubulum*, β. — *vel hirci*, Rd. *hyrci*, V. — *pus sit*, V²R. possit, V¹d. — *putant*, VR¹d. *putant esse*, R². — *efficaciora haec*, VRd. *haec efficaciora*, βγ.

§ 177. *denarii parte*, Vd. *denarii*, R². Om. R¹. — *ex dimidiaque*, ΘVR. *dimidiaque*, dβγ. De encliticae collocatione v. ad 33, 73. — *sacopeni*, codd. Hard. *sacopemi*, ΘR. *sacropemi*, Vd. *sagapeni*, β. — *Parotida sus sinus*, V. — *adips*, Θ. *adeps*, VRdβγ. — *hypocistiden*, R. *hypocistide*, d. — *inlitum*, R²d. *inlinitum*, VR¹. — *st^{ri}ghano*, V (*g* mutatum ex *c*, et *h* erasum videtur). *stri-*

que eorum mitigat, sive infricentur sive conluantur; quidam efficaciorē ad omnis eosdem usus crudi cornus farinam arbitrantur; dentifricia utroque modo fiunt. Magnum remedium est et in luporum capitis cinere. Certum est in excrementis eorum plerumque inveniri ossa; hæc adalligata eundem effectum habent, item leporina coagula per aurem infusa contra dolores, et capitis eorum cinis dentifricium est. adiectoque nardo mulcet graveolentiam oris. Aliqui murinorum capitum¹⁷⁹ cinerem miscuisse malunt. Reperitur in latere leporis os acu simile; hoc scariphare dentis in dolore suadent. Talus bubulus accensus eos qui labent cum dolore admotus confirmat; eiusdem cinis cum murra dentifricium est. Ossa quoque ex unguulis suum combusta eundem usum præbent, item ossa ex acetabulis pernarum, circa quæ coxendices vertuntur. Iisdem¹⁸⁰ sanari demissis in faucis iumentorum verminationes notum est, sed et combustis dentis confirmari, asinino quoque lacte percussu vexatos aut dentium eiusdem cinere, item lichene equi cum oleo infuso per aurem; est autem hoc non hippomanes quod alioqui noxium omitto, sed in equorum genibus ac super ungulas. Præterea in corde equorum invenitur os¹⁸¹ dentibus caninis maxumis simile; hoc scariphari dolorem aut exempto dente emortui equi maxillis, ad numerum eius qui doleat, demonstrant. Equarum virus a coitu in ellychniis accensum Anaxilaus prodidit equinorum capitum usus repræ-

gano, R (ex corr.) stycano, d. — urinae, V. — calefacta, VRd. calfacta, γ. — fimum, VRTd. fimumque, βγ.

§ 178. confirmat, Rd. cor firmat, V. — cornu, d. — infrigentur, VR¹. — coluantur, V. — cornu, d. — est et, Vd. est, Rβγ. — capitis, omitt. Td. — Certum, VTd. certumque, Rβγ. — hæc, VR. hæcque, Td. — dentifrigium, V. — graveolentiam oris mulcet, T.

§ 179. mallunt, V. — in latere capitis leporis, K. — os acu, V². os acui, R². aco, V¹R¹. acui os, dβγ. — scariphare, ita nos scripsimus. scarifare, V. scarifari, d. scarificare, R¹. scarificari, R²βγ. — dolore suadent, d. dolores valent, VR². dolores vident, R¹. — labent, θVT. labant, Rdβγ. — pernam, R¹.

§ 180. iumentorum, VR²d. Om. R¹. — combustis, R²d (codd. Gel.) corruptis, V¹. corrupto, V². consumptis, θ. corruptos, r. combustis corruptos, R¹. — asinino, Vd (codd. Gel.) asino, R. — percussa, V. — item lichene, R. item lichene, V. lichene item, dβγ.

§ 181. os dentibus, R²d. ostentibus, V. oscentibus, R¹. — maximis, VRdδρφ. maxime, β. — scariphari, ita nos scripsimus. scarifarū, V. scarificari, Rdβγ. — dente, Rd. det, V. — mortui, R. — dolet, K. — ellychniis, T (codd. Gel.) ellychnis, Vβ. elyenis, d. lychnis, RKγ. — equinorum, Rd. equorum, V ex emend. — c///pitum, V. — repræ//tare, V.

sentare monstifrice; similiter ex asinis; nam hippomanes tantas in veneficio viris habet ut adfusum aeris mixturae in effigiem equae Olympiae admotos maris equos ad rabiem coitus agat. Medetur dentibus et fabrile glutinum in aqua decoctum inlitum et mox paulo detractum ita ut confestim conluantur vino in quo decocti sunt cortices mali punici dulcis. Efficax habetur et caprino lacte conlui dentis vel felle taurino. Talorum caprae recentium cinis dentifricio placet et omnium fere villaticarum quadripedum, ne saepius eadem dicantur.

XII. 50. Cutem in facie erugari et tenerescere candore custodito lacte asinino putant notumque est quasdam cotidie septingenties custodito numero fovere. Poppaea hoc Neronis principis instituit balinearum quoque solia sic temperans, ob hoc asinarum gregibus eam comitantibus. Inpetus pituitae in facie butyro inlito tolluntur, efficacius cum cerussa, sincero vero ea vitia quae serpunt, superinposita farina hordeacea; ulcera in facie membrana e partu bovis madida. Frivolum videatur, non tamen omittendum propter desideria mulierum, talum candidi iuveni quadraginta diebus noctibusque donec resolvatur in liquorem decoctum et inlitum linteolo candorem cutique erugationem praestare. Fimo taurino malas rubescere aiunt, non ut crocodileam inlini melius, sed foveri frigida et ante et postea iubent. Testas et quae decolorem faciunt cutem fimum vituli cum oleo et cummi manu subactum emendat, ulcera oris ac rimas sebum vituli vel bovis

effigie, d. — *maris*, om. K. — *ageret*, K.

§ 182. *illitum*, VR. *illitumque*, d. *βγ*. — *sunt*, V. *sint*, R¹d. Om. R². — *ferre*, V. — *aedem*, R¹. — *dicatur*, VR.

§ 183. *erucari*, V. — *tenerescere*, Vd. — *candore custodito*, ΘVRTd. et *candorem custodire*, βγ. — *est*, om. r. — *septingenties*, RTd. *septingentes*, V. *septingentas*, Θ. D.CC. r. D. β. — *Popea*, V. — *instituit*, VR²d (codd. Gel.) *instruit*, R¹. *uxor instituit*, K. — *balinearum*, VR. *balnearum*, ΘTd. *balnearum*, r. — *solia sic temperans*, ΘVTd. *solia sic temperant*, R. *sic solio temperato*, β. — *ob hoc asinarum (asinorum, R) gregibus*, VRd. *asinarum gregibus ob hoc*, β. — *comitantibus*, V. — *in faciem*, K. — *ceraussa*, V. — *ea vitia*, ΘVRTd. *vitia*, βγ. — *superinposita*, ΘVRTd. *insuper imposita*, βγ. — *paritu*, ΘV. — *bovis*, V. *bolis*, d.

§ 184. *videatur*, VRd (codd. Gel.) *videtur*, r. *licet videatur*, K. — *iuveni*, Rd. *iuveni*, V. *iuventi*, Dalec. — *illitum*, Vd. *illinitum*, ΘRγ. — *cutique*, ΘVR. *cutisque*, d. βγ. — *erugatione*, VR. *eruginationem*, d. — *non ut*, ΘVRTd. *non*, β. *nec*, K.

§ 185. *Testas et quae*, R². *Testa sed quae*, VR¹. *Testas equae*, Td. *Testas etiam* Θ habet. *Aestates et quae*, βγ. — *faciunt decolorem*, T. — *cummi*, VR.

eum adipe anserino et ocimi suco. Est et alia mixtura e sebo vituli cum medulla cervi et albae spinæ foliis una tritis; idem præstat et medulla cum resina vel, si vaccina sit, et ius e carne vaccina. Lichenas oris præstantissime vincit 186 glutinum factum e genitalibus vitulorum, liquatum aceto cum sulphure vivo, ramo ficulneo permixtum, ita ut bis die recens inlinatur; item lepras ex melle et aceto decoctum, quas et iocur hirci calidum inlitum tollit, sicut elephantiasim fel caprinum; etiamnum lepras ac furfures tauri fel addito nitro, urina asini circa canis ortum, maculas in facie fel utriusque per sese aqua infractum eyitatisque solibus ac ventis post detractam cutem. Similis effectus et in taurino vitulinove 187 felle cum semine cunilæ ac cinere e cornu cervino, si canicula exoriente conburatur. Asinino sebo cicatricibus ac licheni leprisque maxime color redditur. Hirci fel et lentigines tollit admixto caseo cum vivo sulphure spongeaeque cinere, ut sit mellis crassitudo. Aliqui inveterato felle maluere uti, mixtis 188 calidis furfuribus pondere oboli unius quattuorque mellis, prius defricatis maculis. Efficax eiusdem et sebum cum melanthio et sulphure et iride labrorum fissuris cum adipe anserino ac medulla cervina resinaque et calce. Invenio apud auctores his qui lentigines habeant negari magices sacrificiorum usus.

51. Lacte bubulo aut caprino tonsillæ et arteriæ exulce- 189 ratae iuvantur; gargarizatur tepidum, ut est uberibus expres-

gummi, d $\beta\gamma$. — manu, d. manum, VR². nanum, R¹. — anserino, θ VRTd. anseris, β . — Est et, VR. Est, d. — e, θ . se, R¹. Omitt. VR²d $\beta\gamma$. — et ius, θ VRTd. iusque, β .

§ 186. vicit, R¹. — ex aceto, Td. — vino, V. — ficulne, R. — illitum, d. multum (i. e. inlitum), θ V. illinitum, R. — elephantiasim, d. elephantiasin, VR $\beta\gamma$. — etiamnum, Rd. etiannum, V¹. etiam, V². — tauri fel, VRTKd. tauri vel, β . — facie, om. R¹. — per sese, Rd. compersae, V (post ac deletis duabus litteris). — detectam, K.

§ 187. et, θ VRTd. Om. β . — taurino, VRTd. taurino sebo, β . — ac, omitt. VRd. — e, R². Omitt. VR¹Td. — cervini, Td. — Asino, R¹. — licheni, d. lichene, R. li ene, V. — reditur, V. — cum vivo, R²Td. cum vino, θ VR¹. et vino, codd. Gel. ac vino, β . — sit mellis, VRd. mellis sit, $\beta\gamma$.

§ 188. maluere uti, VRd. uti maluere, $\beta\gamma$. — furforibus, V¹. — adipe anserino, V. anserino adipe, Rd. — calces in vino, V. — lentigines, θ VRTd. lentiginem, β . — negari, VR¹d. mirari, R². — magices, R. magice, d. magicæ, V β . — usus, θ VT. usum, Rd $\beta\gamma$.

§ 189. arteriæ, R. arceriæ, V. alleriæ, d. — exulcerata et, R. — iuvantur, Pint. θ V². iubantur, V¹R¹. iubentur, Td. levantur, R² β . — gargarizatum, VRTd. — uberibus, ita nos scripsimus. usus, θ VRTd. Omitt. $\beta\gamma$.

sum, aut calefactum; caprinum utilius cum malva decoctum et sale exiguo. Linguae exulcerationi et arteriarum prodest ius omasi gargarizatum, tonsillis autem privatim renes volpium aridi cum melle triti inlitiq[ue], anginae fel taurinum vel caprinum cum melle. Iocur melis ex aqua oris gravita-¹⁹⁰ tem ulceraque butyrum emendat. Spinam aliudve quid faucibus adhaerens felis extrinsecus fimo perfricatis aut reddi aut delabi tradunt. Strumas discutit vel aprunum vel bubulum tepidum inlitum; nam coagulum leporis e vino in linteolo exulceratis dumtaxat inponitur. Discutit et ungulae asini¹⁹¹ vel equi cinis ex oleo vel aqua inlitus et urina calefacta et bovis ungulae cinis ex aqua, fimum quoque fervens ex aceto; item sebum caprinum cum calce aut fimum ex aceto decoctum testesque volpini. Prodest et sapo; Gallorum hoc inventum rutilandis capillis; fit ex sebo et cinere, optumus e fagino et carpineo, duobus modis, spissus ac liquidus, uterque apud Germanos maiore in usu viris quam feminis.

52. Cervicum dolores butyro aut adipe ursino perfricentur,¹⁹² rigores bubulo sebo quod et strumis prodest cum oleo. Dolorem inflexibilem — opisthotonon vocant — levat urina caprae auribus infusa aut fimum cum bulbis inlitum, unguis contunsos fel cuiuscumque animalis circumligatum, pterygia digitorum fel tauri aridum aqua calida dissolutum; quidam adiciunt sulphur et alumen pari pondere omnium.

53. Tussim iocur lupi ex vino tepido sanat, ursinum fel¹⁹³

omasi, VR. *magis*, Td. — *gargarizatum*, VR Td. *gargarizatu*, β. *si gargarizatur*, K. — *tonsillis*, R². *tonsillas*, VR¹ d. — *penes*, Vd. — *inlitiq[ue]*, R¹. — *anginae*, R. *anguinae*, Vd. *anginis*, r.

§ 190. *mellis*, V. — *aqua*. *Oris*, r. — *butyrum*, VRd. *vetera*, K. — *Spinam*, VR¹ d. *Pinnam*, R². — *felis*, revocavi ex β. *felix*, VRd. Om. γ. — *aprunum*, R². *afrunum*, Θ R¹. *aprinum*, Vd β γ. *aprugnum*, Dalec. *caprinum*, Harduin.

§ 191. *vel aqua*, RTd. *vel aquas*, V. *vel aliqua*, Θ. *aquave*, K. *aqua*, β. — *et urina* — *aqua*, R² d. Omitt. VR¹. — *testesque*, R (codd. Gel.) *testes*, Vd. — *Gallorum*, V. *Gallarum*, R. *Galliarum*, Td γ. — *rutilandis*, V. — *fit ex*, Θ VR Td. *ex*, β. — *e fagino*, ita nos scripsimus. *fagino*, VRd β γ. — *carpineo*, K. *caprino*, VRd (codd. Gel.) β γ; v. Cornar. ad Galen. p. 419.

§ 192. *Cervitium*, R. — *perfricentur*, VRd. *perfricantur*, β γ. — *quod et*, Rd. *quod*, V. — *Rigorem*, K. — *opisthotonum*, R. — *urinam*, V. — *circumligatum*, R² (codd. Gel.) *inligatum*, VR¹ d. — *tauri aridum*, Θ VR Td. *taurinum*, β.

§ 193. *lupinum*, T. — *ursinum*, Vd. *ursinumque*, R β γ. — *cornus*, Θ R. *cornu*, V (una littera in fine erasa) d β. — *saliva equi*, Rd. *salivae qua*, V. *salive qui*, T. — *pota*, *equum mori*, Gesner. histor. anim. 1, 482. *potae cum mori*, R. *potae commori*, Td. *pota*, at *equum mori*, Hard. γ, quod confirmare di-

admixto melle aut ex cornus bubuli summis partibus cinis vel saliva equi triduo pota, — ecum mori tradunt, — pulmo cervinus cum gula sua arefactus in fumo, dein tunsus ex melle cotidiano ecligmate; efficacior est ad id subulo cervorum generis. Sanguinem expuentis cervini cornus cinis, coagu- 194 lum leporis tertia parte denari cum terra Samia et vino myrteo potum sanat, eiusdem fimi cinis in vino vesperi potus nocturnas tussis, pili quoque leporis suffiti extrahunt pulmonibus difficilis exscreationes; purulentas autem exulcerationes pectoris pulmonisque et a pulmone graveolentiam halitus butyrum efficacissime iuvat cum pari modo mellis Attici decoctum donec rufescat et matutinis sumptum ad mensuram lingulae. Quidam pro melle laricis resinam addere maluere. 195 Si sanguis reiciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem modice et cum aceto sumptum; nam de taurino credere temerarium est; sed glutinum taurinum tribus obolis cum calida aqua bibitur in vetere sanguinis exscreatione.

XIII. 54. Stomachum exulceratum lactis asinini potus refi- 196 cit, item bubuli, rosiones eius caro bubula admixto aceto et vino cocta, rheumatismos cornus cervini cinis, sanguinis exscreationes haedinus sanguis recens ad cyathos ternos cum aceto et vino acri pari modo fervens potus, coagulum tertia parte ex aceto potum; 55. iocineris dolores lupi iocur ari- 197 dum ex mulso, asini iocur aridum cum petroselini partibus duabus et nucibus tribus ex melle tritum et in cibo sum-

citur V, si Nautae, quod equidem non credo, fides habenda sit. *cinis; saliva equi triduo pota eam maturari*, K. *qua triduo pota commori tradunt*, r. Emendationem suggestit Sext. Placit. 14, 1: „Equi salivam si cum vino vel aqua quis biberit, sanus efficietur. Hoc nos ipsi experti sumus; sed expertissimum est, quod equus ille moritur.” — *sua arefactus*, VR. *subarefactus*, d. — *coctidiano*, V. — *eligmate*, R. *oligmate*, V. — *est*, d. *ē*, R. Om. V.

§ 194. *expuentes*, V. — *vel coagulum*, K. — *denarii*, VRd. *nardi*, r. — *suffiti*, VR²d. *suffuri*, R¹. — *pulmonibus*, VR². *et pulmonibus*, R¹. *ex pulmonibus*, d. — *pulmonisque*, VRd. *pulmonibusque*, β. — *habitus*, V. — *lingulae*, ΘVR¹Td. *ligulae*, codd. Barbari, β.

§ 195. *maluere*, VRTd. *maluerunt*, β. — *et cum aceto sumtum*, R. *cum aceto sumtum*, V. *sumtum et cum aceto*, d. — *de*, VR²d. *et*, R¹.

§ 196. *asinini*, d. *asini*, VR. — *admixto*, VR². *mixto*, R¹d. *misto*, θ. — *edinus*, V. — *sanguis*, R². Omitt. VR¹d. — *et vino*, θ. Omitt. VRdβγ. — *modo*, VR². Omitt. R¹Td.

§ 197. *lupino*, d. — *iocur*, V. *iecur*, Rdβγ. — *ex aceto mulso*, K. — *asini*, ΘVR¹Td. *asininum*, β. — *et*, ΘVR¹Td. *ac*, R²βγ. — *nucibus*, VRTd. *nunc*, θ. — *ex melle*, ΘV. *ac*, Rdβ.

ptum, sanguis hircinus cibo aptatus. Suspiriosis ante omnia efficax est potus equiferorum sanguinis, proxume lactis asinini tepidi cum bulbis decocti ita ut serum ex eo bibatur, addito in tris heminas cyatho nasturti perfusi aqua, dein melle diluti. Iocur quoque volpinum aut pulmo in vino nigro aut fel ursinum in aqua laxat meatus spirandi.

56. Lumborum dolores et quaecumque alia molliri opus sit ursino adipe fricari convenit, cinerem apruni aut suilli fimi inveterati adspargi potioni vini. Adiciunt et magi sua conmenta: primum omnium rabiem hircorum, si mulceatur barba, mitigari, eadem praecisa non abire eos in alienum gregem. Huic admiscent fimum caprinum et, subdito linteolo uncto, cava manu quantum pati possit fervens sustinere iubent ita ut, si laeva pars doleat, haec medicina in dextra manu fiat aut e contrario. Fimum quoque ad eum usum acus aerae punctis tolli iubent. Modus est curationis donec vapor ad lumbos pervenisse sentiatur; postea manum porro tunso inlinunt, item lumbos ipso fimo cum melle, suadentque in eo dolore et testis leporis devorare. Ischiadicia fimum bubulum inponunt calefactum in foliis cinere ferventi; in renium dolore leporis renis crudos devorari iubent aut certe coctos ita ne dente contingantur. Ventris quidem dolore temptari negant talum leporis habentis.

57. Lienem sedat fel apri vel suis potum vel cervini cornus cinis in aceto, efficacissime tamen inveteratus lien asini ita

sanguis, R²d. *sanguinis*, VR¹. — *aptatus*; post h. v. Dalec. ex § 198. verba *Afferunt* — *gregem* inserit. — *cum bulbis*; pro his vv. habent *bulbis* R², *bubuli* VR¹Td. — *ita et serum ex eo bibitur*, K. — *nasturtii*, ΘVR¹Td. *nasturtii albi*, R²β. — *dein*, VRd. *deinde*, βγ. — *dilutum*, V. — *vulpium*, T.

§ 198. *molliri*, ΘVRd. *mollire*, β. — *fricari*, ΘVRd. *perfricari*, Tr. *perfricare*, β. — *cinere*, Vd. — *aprūni*, VR². *pruni*, R¹. *apri*, dβγ. — *adspargi*, V. *aspergi*, dβ. *adspergi*, Rγ. *inspergi*, K. — *Adiciunt*, ita nos scripsimus. *Adficiunt*, R². *Afferunt*, VR¹dβγ. — *magis*, V. — *mulceatur*, V. — *habire*, V. — *inuncta*, T. — *quantum*, R. *quanto*, Vd. — *pati*, VR¹d. *capi*, R². — *aut e*, R²d. *ante*, V. *aut*, R¹.

§ 199. *acus*, VR¹d. *causa*, R². — *punctis*, R². *punctos*, VR¹. *punctus*, d. — *est curationis*, d. *et curationis*, R. *excurationis*, V. *curationis est*, βγ. — *pervenisse sentiatur*, ΘVRTd. *sentiatur pervenire*, β. — *manum*, VR¹d. *manum vero*, R². *vero manum*, βγ. — *suadentque*, V. *suadent*, Rd. — *eo dolore*, VR². *odore*, R¹. *eodem dolore*, dβγ. — *Schiadici*, R. — *foliis*, R²d. *foliis*, VR¹. *soliis*, K. A Plinio Valerio 2, 45. folia cuiuscumque oleris dicuntur. — *renium*, Rd. *renum*, VTγ. *renumque*, β. — *coctos*, Rd. *cocior*, V. — *dente*, R. *denti*, Vd. — *contingantur*, d. *contigatur*, R. *contirigatur*, V. — *dolores*, R.

ut in triduo sentiatur utilitas. Asinini pulli fimum quod primum edidit — poleam vocant Syri — dant in aceto mulso; datur et equi lingua inveterata ex vino praesentaneo medicamento, ut didicisse se ex barbaris Caecilius Bion tradidit, et lien bubulus simili modo, recens autem assus vel elixus in cibo. In vesica quoque bovis ali capita xx tunsa cum aceti sextario inponuntur ad lienis dolores. Eadem ex causa 201 emi lienem vituli quanti indicatus sit iubent magi nulla preti cunctatione, quoniam hoc quoque religiose pertineat, divisumque per longitudinem adnecti tunicae utrimque et induentem pati decidere ad pedes, dein collectum arefacere in umbra; cum hoc fiat, simul residere lienem aegri vitiatum liberarique eo morbo dicitur. Prodest et pulmo volpium cinere siccatus atque in aqua potus, item haedorum lien inpositus.

XIV. 58. Alvom sistit cervi sanguis, item cornus cinis, 202 iocur aprunum ex vino potum citra salem recensque, item assum suillum vel hircinum decoctum ad quintam heminam in vino, coagulum leporis in vino ciceris magnitudine aut, si febris sit, ex aqua, — aliqui et gallam adiciunt, alii per se leporis sanguine contenti sunt lacte cocto, — equini fimi cinis in aqua potus, taurini cornus veteris e parte ima cinis inspersus potioni aquae, sanguis hircinus in carbone decoctus, corium caprinum cum suo pilo decoctum succo epoto. Coagulum equi et sanguis caprinus vel medulla vel iocur 203

§ 200. *fel*, Rd. *vel*, V. — *cervini cornus*, R. *vini cornus*, V. *unicornii*, T. *unicornu*, d. — *inveteratur*, V. — *quod primum*, om. R¹. — *poleam*, V. — *dant*, ΘVRTd. *datur*, β. — *et*, omitt. VRd. — *aequi*, V. — *Caecilius*, d. *Cecilius*, R². *Celius*, R¹T. *Caehus*, ΘV. — *alii*, V. *alii*, Rdβγ. — *aceto*, VRd. — *dolores*, ΘVRTd. *dolorem*, β.

§ 201. *ex*, om. d. — *emi*, R. *mi*, V (ex emend.) *in*, d. — *pretii*, VR. *credi*, d. — *cunctatione*, VRTd. *contatione*, β. — *relegiose*, V. — *divisum*, d. — *annectit*, d. — *decedere*, d. — *arefacere in umbra*, V²R. *antefacere in umbra*, V¹d. *arefacere*, r. *in umbra arefacere*, βγ. — *haec*, R¹. — *fiat*, R²d. *faciat*, ΘVR¹. *fiet*, K. — *eo*, ita nos scripsimus. *eū*, R. *eum*, V. Omitt. dβγ. — *et*, R². Omitt. VR¹d. — *lien*, R². Omitt. ΘVR¹Td.

§ 202. *cervi*, ΘVRTd. *cervinus*, β. — *cornus*, R. *cumius*, V. *cum vis*, d. — *iocur*, V. *iecur*, Rdβγ. — *aprunum*, V. *aprinum*, Rdβγ. — *suillum vel*, d. *vel suillum*, VR. — *ad quintam heminam in vino*, ΘVRTd. *eminam in vino*, δδρφ. *in vini hemina*, β. *ad quintam heminae in vino*, Gronov. — *vinino*, V. — *sanguinem*, V. — *lacte cocto*, R. *lacte coctum*, Vd. *in lacte cocto*, K. — *cinis*, omitt. R¹d. — *aqua potus*, R. *aqua potū*, d. *aquae potu*, V. — *e*, VRd. *ex*, βγ. — *ima*, Barbar. R. *iam*, Vd. — *in carbone*, R²d. *carbone*, VR¹. — *corium* — *epoto*, om. R¹.

alvom solvit, fel lupi cum elaterio umbilico inligatum vel lactis equini potus, item caprini cum sale et melle, caprae fel cum cyclamini suco et aluminis momento, — aliqui et nitrum et aquam adiecissee malunt, — fel tauri cum apsinthio tritum ac subditum pastillo, butyrum largius sumptum. Coe-²⁰⁴ liacis et dysintericis medetur iocur vaccinum, cornus cervini cinis tribus digitis captus in potione aquae, coagulum leporis subactum in pane, si vero sanguinem detrahant, in polenta; apruni vel suilli vel leporini fimi cinis inspersus potioni tepidi vini; vituli quoque ius vulgariter datum inter auxilia coeliacorum et dysintericorum tradunt. Lactis asinini potus utilior addito melle, nec minus efficax fimi cinis ex vino utriusque vitio, item polea supra dicta; equi coagulum quod aliqui hip-²⁰⁵ pacen appellant, etiam si sanguinem detrahant, vel fimi cinis dentiumque eiusdem tursorum farina salubres et bubuli lactis decocti potus; dysintericis addi mellis exiguum praecipiunt et, si tormina sint, cornus cervini cinerem aut fel taurinum cumino mixtum et cucurbitae carnis umbilico inponere. Caseus recens vaccinus inmittitur ad utrumque vitium, item butyrum heminis quattuor cum resinae terebinthinae sextante aut cum malva decocta aut cum rosaceo. Datur et sebum²⁰⁶ vitulinum aut bubulum; item medullae excocuntur cum farina ceraeque exiguo et oleo ut sorberi possint; medulla et in pane subigitur; lac caprinum ad dimidias partis decoctum; si sint et tormina, additur protropum. Torminibus satis esse

§ 203. *illitum*, K, quod praefert Hard. ex Plin. Valer. 2, 28. — *aluminis*, R²d. *alum* in *his*, VR¹. — *momento*, VRTd. *modico*, β. — *et nitrum*, R. *nitrum*, Vd. — *ac*, Rd. et c, V. — *subitum*, VR¹. — *butyrum largius sumptum*; haec vv. ad superiora recte retulit Hard., cum in β novam periodum exordiantur.

§ 204. *coeliacis; at dysentericis*, K¹. *coeliacis medetur; et dysentericis iecur*, K². — *iecur*, VRTd. et *iecur*, β. — *positione*, VR¹. — *detrahant*, θVR¹T. *detrahunt*, R²dβγ. — *apruni*, ita nos scripsimus. *apruni*, VRdβγ. — *leporini*, R²d. *leporis*, R¹. *leporinis*, V. — *tepidi*, θVRTd. *tepidae*, β. — *bituli*, V¹. — *suis*, θVRTd. — *datum*, Rd. *dati*, θVT. — *traduntur*, θVRd. — *asini*, R¹. — *ex*, R²d. e, VR¹. — *supra dicta* § 200.

§ 205. *appellant*, VRTd. *vocant*, β. — *salubres*, VR. *salutaris*, d. *salutaris dicitur*, βγ. — *terebinthinae*, d. *terebinthini*, R². *terebinthi*, VR¹d. — *cum rosaceo*, VR¹Td. *rosaceo*, R²βγ.

§ 206. *aut bubulum*, R²d. et *bubulum*, VR¹. — *medullae excocuntur*, R. *medulla et cocuntur*, V. *medulla et coquuntur*, Td. — *farine*, R. — *ceraeque exiguo et*, VRTd. *caeraque exiguo et*, θ. et *cera exiguoque*, β. — *possit*, VRd. — *medulla*, Rd. *id ulla*, V. — *resina*, d. *resinem*, V. *resine*, R.

remedi in leporis coagulo poto e vino tepido vel semel arbitrantur aliqui; cautiore et sanguine caprino cum farina hordeacia et resina ventrem inlinunt. Ad omnis epiphoras ventris inlini caseum mollem suadent, veterem autem in farinam tritum coeliacis et dysintericis dari cyatho casei in cyathis vini cibarii tribus. Sanguis caprinus decoctus cum medulla dysintericis, iocur assum caprae coeliacis subvenit magisque etiam hirci in vino austero decoctum potumque vel ex oleo myrteo umbilico inpositum; quidam decoctum a tribus sextariis aquae ad heminam addita ruta. Utuntur et liene asso caprae hircive et sebo hirci in pane qui cinere coctus sit, caprae, a renibus maxime, ut per se hauriatur protinus, inque modice frigida sorberi iubent, aliqui et in aqua decoctum sebum admixta polenta et cumino et aneso acetoque; inlinunt et ventrem coeliacis fimo cum melle decocto. Utuntur ad utrumque vitium et coagulo haedi in vino myrtite fabae magnitudine poto et sanguine eiusdem in cibum formato quem sanguiculum vocant. Infundunt dysintericis et glutinum taurinum aqua calida resolutum. Inflationes discutit vitulinum fimum in vino decoctum. Intestinorum vitiis magnopere prodest coagulum cervorum decoctum cum lente betaque atque in cibo sumptum, leporis pilorum cinis cum melle decoctus, lactis caprini potus decocti cum malva exiguo sale addito; si et coagulum addatur, maioribus emolumentis fiat. Eadem vis est et in sebo caprino in sorbitione aliqua, uti protinus hauriatur frigida aqua. Item feminum haedi cinis

§ 207. *farinam*, K. *farina*, VRdβγ. *in modum farinae*, Plin. Valer. 2, 23. — *dysenteri*, d. — *cibarii*, Td. *cibari*, θV. *cibat*, R¹. Omitt. R²βγ. — *magisque*, Rd. *magis qui*, V. — *myrteo*, R. *myrtae*, V. *myrti*, Td. — *umbilicum*, V. — *a*, Rd. *ad*, V. — *addito ritu*, VR.

§ 208. *ossa*, V. — *sebo hirci*, VR. *sebo*, Td. — *coctum*, V. — *caprae*, VRd. *capto*, K. — *ut*, Rd. *et*, V. — *auriatur*, V ut infra. — *protinus*, inque, Gronov. R. *protinus lique*, θ. *protinus lique*, V. *protinus liquefactam*, Td. *protinusque*, δδρφβ. *protinus aliqui*, Dalec. — *modice*, VRTd. *modi*, δρφ. *huiusmodi*, δ. — *frigida*, VRd. *frigidum*, δδρφ. *frigidam*, β. — *aneso*, θTd. *aneso et*, VR. *anetho*, βγ.

§ 209. *myrtice*, R. — *fabae magnitudine*, VRd. *magnitudine fabae*, βγ. — *sanguiculum*, R. *sanguinculum*, θVTd. — *Inflationes*, VRTdr. *Inflationes autem*, β. — *prodeest*, V. — *atque*, V. *atque ita*, dβ. *atque*, R¹. Om. R². — *sumptum*, VR¹d. *ita sumptum*, R². — *decoctus*, d. *decocto*, VR. — *potus decocti*, θVRKd. *potus decoctus*, β. — *si et*, θVR²Tdr. *et*, R¹. *et si*, β. — *fiet*, r.

§ 210. *aliqua uti si protinus*, r.

rupta intestina sarcire mire traditur, fimum leporis cum melle decoctum et cotidie fabae magnitudine sumptum ita ut deploratos sanaverint. Laudant et caprini capitis cum suis pilis discocci sucum.

59. Tenesmos id est crebra et inanis voluntas desurgendi 211 tollitur potio lacte asinino, item bubulo. Taeniarum genera pellit cervini cornus cinis potus. Quae in excrementis lupi diximus inveniri ossa, si terram non attigerint, colo medentur adalligata brachio; polea quoque supra dicta magnopere prodest in sapa decocta, item suilli fimi farina addito cumino in aqua rutae decoctae, cornus cervini teneri cinis cocleis Africanis cum testa sua tunsis mixtus in vini potione.

XV. 60. Vesicae calculorumque cruciatibus auxiliatur urina 212 apri et ipsa vesica pro cibo sumpta, efficacius, si prius fumo maceretur utrumque. Vesicam elixam mandi oportet, et a muliere feminae suis. Inveniuntur et in iocineribus eorum lapilli aut duritiae lapillis similes, candidae, sicut in vulgari sue, quibus contritis atque in vino potis pelli calculos aiunt. Ipsi apro tam gravis urina est ut nisi egesta fugae non sufficiat ac veluti devinctus opprimatur; exuri illa tradunt eos. Leporis renes inveterati in vino poti calculos pellunt. In 213 perna suum articulos esse diximus quorum decoctum ius facit urinae utile. Asini renes inveterati tritique et vino mero dati vesicae medentur. Calculos expellunt lichenes equini ex vino aut mulso poti diebus XL; prodest et ungulae equinae cinis in vino aut aqua, item fimum caprarum in mulso; efficacius

faba, V. — *deploratos*, d. *deplanatos*, ΘVRT. — *sanaverit*, K. — *caprino*, VR. — *discocci*, VRT. *decocti*, dβγ.

§ 211. *Tenesmus*, d. — *inanis*, VR²d. *anis*, ΘR¹. — *desurgendi*, ΘVRTdr. *egerendi*, β. — *Taeniarum*, V. *Teniarum*, ΘT. *Tenearum*, d. *Tinearum*, Rβ. — *cervinus*, V. — *diximus* § 178. — *attigerint*, V. — *dicto*, Vd. — *in sapa decocta*, V. *decocta in sapa*, Rd. — *rutae decocto*, K. — *teneri*, om. r.

§ 212. *Vesicae*, V. — *fumo*, VRd. *fimo*, Θ. — *Vesicam feminae suis elixatione emollitam mandi oportet*. *Inveniuntur*, K. — *in iocineribus*, Rd. *iocineribus*, V. — *duritiae*, Vr. *duritie*, Rdβγ. — *candidae*, Vr. *candide*, RT. *candidi*, dβγ. — *in vino potis*, VRd. *potis in vino*, βγ. — *urina*, VR¹T. *urina sua*, R¹. *sua urina*, dβγ. — *egestae*, V. — *fugae*, VR. *effugere*, Td. — *veluti*, V. *velut*, Rdβγ. — *defunctus*, r.

§ 213. *in vino poti*, Rd. *in vini poti*, V. *in vini potu*, Θ. — *pernae*, V. — *suum*, ΘVRTdr. *suis*, β. — *diximus* § 179. — *quorum*, d. *quod*, VR. *qui decocti ius faciunt*, r. — *Asini*, ΘVRd. *Asinini*, β. — *et*, VRd. *et in*, βγ. — *medorati*, V. — *Calculis*, V¹. — *lichenes*, VR (codd. Gel.) *lienes*, Td. — *mulso aut vino*, d. — *potu*, V. — *vel*, om. R¹.

silvestrium, pili quoque caprini cinis; verendorum carbun-
culis cerebrum apri vel suis sanguisque. Vitia vero quae in 214
eadem parte serpunt iocur eorum combustum, maxume iuni-
peri ligno, cum charta et arrenico sanat, fimi cinis, fel bu-
bulum cum alumine Aegyptio ac murra ad crassitudinem
mellis subactum, insuper beta ex vino cocta inposita, caro
quoque, manantia vero ulcera sebum cum medulla vituli in
vino decoctum, fel caprinum cum melle rubique suco; vel
si serpent, fimum etiam prodesse cum melle dicunt aut cum
aceto et per se butyrum. Testium tumor sebo vituli addito 215
nitro cohibetur vel fimo eiusdem ex aceto decocto. Urinae
incontinentiam cohibet vesica apruna si assa mandatur, un-
gularum apri vel suis cinis potioni inspersus, vesica feminae
suis combusta ac pota, item haedi, vel pulmo, cerebrum
leporis in vino eiusdem testiculi tosti vel coagulum cum an-
serino adipe in polenta, renes asini in mero triti potique.
Magi verrini genitalis cinere poto ex vino dulci demonstrant
urinam facere in canis cubili ac verba adicere, ne ipse uri-
nam faciat ut canis in suo cubili. Rursus ciet urinam vesica
suis si terram non attigerit inposita pubi.

61. Sedis vitiis praeclare prodest fel ursinum cum adipe; 216
quidam adiciunt spumam argenti ac tus; prodest et butyrum
cum adipe anserino ac rosaceo; modum ipsae res statuunt,
ut sint inlitu faciles. Praeclare medetur et taurinum fel in
linteolis conceptis rimasque perducit ad cicatricem. Infla-
tionibus in ea parte sebum vituli, maxume ab inguinibus
cum ruta, ceteris vitiis medetur sanguis caprinus cum po-

§ 214. *serpunt in eadem parte*, d. — *iunipiri*, VR. — *charta et arrenico*, d (codd. Barbari). *cartae tirrhenico*, V (*tarrhenico* m. pr.) *charta arrenico*, R. *cartetiarmenico*, Θ. *charta Armeniaca*, K. — *fel*, R². *felle*, VR¹ d. — *cum*, R². *qui*, VR¹ d. — *murra*, Θ. *myrrha*, VR d. *myrra*, T. *muria*, β. — *betam*, VR d. — *coctam*, VR d. — *caro quoque*, R d. *caroque*, Θ V. — *secum*, V d. — *cum*, om. R¹. — *fel*, Θ VR T d. *vel*, β. — *serpat*, VR. — *dicunt*, R² d. Omitt. VR¹, unde Gronov. *prodest* legit.

§ 215. *tumor*, VR d. *tumor cum*, β. Omitt. *δθρφ*. — *nigro*, VR¹. — *vesica*, V. — *apruna*, R. *aprina*, V d β γ. — *vesica*, d. *vesicae*, VR. — *combusta*, VR². *combustae*, d. *combustis*, R¹. — *pota*, VR. *potae*, d. — *eius*, d. — *tosti*, om. R¹. — *asini*, VR. *asinini*, d β γ. — *Magis*, V². — *demonstrant*, V d. *demonstratur*, R¹. *demonstrat*, R². *deinde monstrant*, r.

§ 216. *Sedis*, d. *Sedis* ^his, R. *Sed* ^his, V. — *ipsum*, Θ V. — *illitus*, r. — *conceptis*, Θ VR K d. *conceptis*, β. — *impinguibus*, d.

lenta, item fel caprinum condylomatis per se, item fel lupinum ex vino. Panos et apostemata in quacumque parte ur-
 sinus sanguis discutit, item taurinus aridus tritus; praeci-
 puum tamen remedium traditur in calculo onagri quem
 dieitur cum interficiatur reddere urina liquidiorum initio
 sed in terra spissantem se; hic adalligatus femini omnis in-
 petus discutit omnique suppuratione liberat, est autem rarus
 inventu nec ex omni onagro, sed celebri remedio. Prodest
 et urina asini cum mælanthio et ungulae equinae cinis cum
 oleo et aqua inlitus, sanguis equi, praecipue admissarii, san-
 guis bubulus, item fel. Caro quoque eosdem effectus habet 218
 calida inposita et ungulae cinis ex aqua aut melle, urina
 caprarum, hircorum quoque carnes in aqua decoctae aut
 fimum ex his cum melle decoctum, fel verrinum, urina suum
 in lana inposita. Femora atteri adurique equitatu notum est;
 utilissimum est ad omnis inde causas spumam equi ex ore
 inguinibus inlinere. Inguina et ex ulcerum causa intumescunt;
 remedio sunt equi saetae tres totidem nodis adligatae intra
 ulcus.

XVI. 62. Podagris medetur ursinus adips taurinumque 219
 sebum pari pondere et cerae; addunt quidam hypocisthidem
 et gallam. Alii hircinum praeferunt sebum cum fimo caprae
 et croco sinapive vel caulibus hederæ tritis ac perdicio vel
 flore cucumeris silvestris, item bovis fimum cum aceti faece.

item — per se, om. R¹. — condylomatis, d. cum condylomatis, VR.

§ 217. apostema, d. — ursinus sanguis, VRd. sanguis ursinus, βγ. — inagri, V.
 — dicitur, VRd (codd. Gel.) dicunt, r. — urina, VRd (codd. Gel.) urinam, K¹.
 cum urina, K². — terra, R (codd. Gel.) terram, Vd. — spissantem, Vd (codd.
 Gel.) et pissantem, R¹. pissantem, R². — superatione liberatur, V. — rarus, R.
 rursus, Vd. — sed, Vd. sed me, R². Om. R¹. — celebrari, VRd. — equi prae-
 cipue, R²d. equi praecipue equi, R¹. equi praecipuae aequi, V. — emissarii, T.
 — sanguis, V. et sanguis, Rdβγ.

§ 218. habet et calida, VRd. — urinam, V. — hircorum quoque, θ Vd. hir-
 corumque, Rβ. — fel verrinum, VR²T. verrinum fel verrinum, R¹. verrinum fel,
 dγ. fel ursinum sive verrinum, β. — urinam, V. — posita, θ. — Femora, VR.
 Femina, dβγ. — atteri adurique, Rd. trita adteria durique, V (priori litterae d
 sunt litterae rc superscriptae). — causas corruptum videtur et potius casus
 scribendum. — inguinibus, RTd. inguinibusque, Vβ. — inlinere, Vd. illinire,
 Rβγ. — Inguina, R². Inunguina, V. In inguina, d. Inunguna, R¹. — ae-
 quis . aet, V. — tres et cestos herba totidem, K. — adalligatae, T. — vicus, V.

§ 219. Podagris, Rd. Podagra, θ. Podagram, V. — hypocistidem, VRd.
 hypocisthidon, θ. hypocisthida, βγ. — sinapive vel; pro his vv. habet sinapi
 vel V, sinapi cum R (ex corr.) d, et sinapi cum K. — perditio, V. — vel flore,
 VR. aut flore, Td. — ovis, R.

Magnificant et vituli qui nondum herbam gustaverit fimum 220
aut per se sanguinem tauri, volpem decoctam vivam, donec
ossa tantum restent, lupumve vivom oleo cerati modo in-
coctum, sebum hircinum cum helxines parte aequa, sinapis
tertia, fimi caprini cinerem cum axungia; quia et ischiadicos
uri sub pollicibus pedum eo fimo fervente utilissime tradunt
articularumque vitiis fel ursinum utilissimum esse et leporis
pedes adalligatos, podagras quidem mitigari pede leporis vi-
ventis absciso, si quis secum adsidue habeat. Perniones ur- 221
sinus adips rimasque pedum omnis sarcit, efficacius alumine
addito, sebum caprinum, dentium equi farina, aprunum vel
suillum fel, cum adipe pulmo inpositus, etsi subtriti sint
contunsive offensatione, si vero adusti frigore, leporini pili
cinis; eiusdem pulmo contunsis dissectus aut pulmonis cinis.
Sole adusta sebo asinino aptissime curantur, item bubulo 222
cum rosaceo. Clavos et rimas callique vitia fimum apri vel
suis recens inlitum ac tertio die solutum sanat, talorum ci-
nis, pulmo aprunus aut suillus aut cervinus, attritum calcia-
mentorum urina asini cum luto suo inlita, clavos sebum bu-
bulum cum turis polline, perniones vero corium combustum,
melius si ex vetere calciamento, iniurias e calciatu ex oleo
cori caprini cinis. Varicum dolores sedat fimi vitulini cinis 223
cum lili bulbis decoctus addito melle modico, itemque omnia
inflammata et suppurationes minantia; eadem res et podagris

§ 220. *vulpe*, V. — *assa*, V. — *lupumve vivum*, Rd. *lupum vivum*, V (i mutatum ex o et ante u erasa littera). — *cerati*, d. *certatim*, VR. — *helxines*, Barbar. *helsine si*, R. *helsinaesi*, V. *helsine*, d. — *quin*, VR. *equina*, Td. — *hisciadicos*, V. — *eo*, R². e, VR¹. Om. d. — *articularumque*, R²d. *articularum*, VR¹. — *leporis pedes*, V. *pedes leporis*, Rd. — *quidem*, ΘVRTd. *quidam*, β. — *pedes*, R. — *viventis*, R². *viventi*, VR¹d. — *absciso*, V. *abscisso*, Rdβγ. — *habeat*, R.

§ 221. *rimasque*, d. — *omnes*, Rd. *ones*, V. — *lumine*, V. — *aprunum*, ΘR. *aprinum*, Vdβγ. — *et subtriti*, VRd. — *leporum*, T. — *contunsis* habet quo offendant, cum dativus a nulla alia voce sit aptus. Hinc Plinium *contunsos* sc. sarcit, scripsisse opinor, nisi quis ex superioribus per zeugma *medetur* vel *prodest* vult supplere; simile zeugma verbi *sanandi* illustravi ad 26, 80.

§ 222. *Sole*, d. *Sol*, V. *Sola*, R. — *sevo*, Vd. *soba*, R. — *callique*, R. *callide*, Vd. — *aprunus*, ita nos scripsimus. *aprinus*, VRdβγ. — *attritum*, Θ. *adritum*, V. *attritus*, Rdβγ. — *melius si*, ΘVRTd. *melius*, β. — *e*, R² (codd. Gel.) eo, VR¹d.

§ 223. *vitulini*, Rd. *vituli*, Vβ. — *decoctus*, Vd. *decoctis*, ΘRT. — *minantia; eadem res*, R². Omitt. ΘVR¹Tdγ; at v. Ian. in nuntt. litter. Monac. 1833. no. 166. p. 282. — *et*, ΘVR¹d. *set*, R². *sed*, Gronov. γ. — *podagris*, VRd. *podagricis*, Θβγ.

prodest et articulariis morbis e maribus praecipue vitulis; articulorum attritis fel aprorum vel suum linteo calefacto inpositum vitulique qui nondum herbam gustaverit fimum, item caprinum cum melle in aceto decoctum. Unguis scabros sebum vituli emendat, item caprinum admixta sandaraca; verrucas vero aufert fimi vitulini cinis ex aceto, asini urinae lutum.

63. Comitali morbo testis ursinos edisse prodest vel apru- 224
nos bibisse ex lacte equino aut ex aqua, item aprunam uri-
nam ex aceto mulso, efficacius quae inaruerit in vesica sua.
Dantur et suum testiculi inveterati tritique in suis lacte prae-
cedente vini abstinentia et sequente continuis diebus, dantur
et leporis sale custoditi pulmones cum turis tertia parte in
vino albo per dies xxx, item coagula eiusdem; asini ce- 225
rebrum ex aqua mulsa infumatum prius in foliis semuncia
per dies vel ungularum eius cinis colearibus binis toto
mense potus, item testes sale adservati et inspersi potioni in
asinarum maxime lacte vel ex aqua. Membrana partus ear-
um, praecipue si marem pepererint, olefacta accedente morbo
comitialium resistit. Sunt qui e mare nigroque cor edendum
cum pane sub dio prima aut secunda luna praecipiant, alii
carnem, aliqui sanguinem aceto dilutum per dies xl. biben-
dum. Quidam urinam equi aquae ferrariae ex officinis miscent 226
eademque potione et lymphaticis medentur. Comitialibus da-
tur et lactis equini potus lichenque in aceto mulso bibendus,
dantur et carnes caprinae in rogo hominis tostae, ut volunt
magi, sebum earum cum felle taurino pari pondere decoctum

morbos, V. — atritis, V. — calefacto, VRd. calefacto, γ. — vituli qui, VRd.
— herba, VR. — item — emendat, om. R¹. — aufert, VR. aut ferrim, d. aufe-
runt, T. — fimi vitulini, VRd. vitulini fimi, βγ. — urina elutus, r.

§ 224. aprunos, VR. aprinos, dβγ. — aprunam, R². aprinam, VR¹dβγ. —
mulso, R². item mulso, VR¹d. — efficacior, K. — inaruerit, R². inoruerit, θ.
inorruerit, V. inhorruerit, R¹d. — cum vesica, r. — praecedente, V.

§ 225. infumatum, V. — in foliis, B. in sultis, d. infulti, V. in sulti, T. in
soliis, Barbar. K. in pulite, Gronov. — per dies V vel, Hard. — item testes, R².
testes item, VR¹d. — inspersi, θVRTKd. aspersi, β. — mare, VR. — ole-
facta, θVRTd. olfactata, βγ. — accedente, Rd. accedente, V. accedenti, K.
— comitali, K. — du, VRd. — alii, VR²d. illi, R¹.

§ 226. equi aquae; pro his vv. habent quae VR¹, aquae R², equi Td. —
ferrariae, Td. ferriariae, R¹. ferratae, θ. ferraeste, V¹. ferriuae, V². fere, R².
— emmiscent, d. — lymphaticis, R². lymphatis, VR¹d. — lichenque, Barbar.
lichenque, d. lichenegui, VR. — bibendum, Vd. — pari, R²d. Omitt. VR¹. —

et in folliculo fellis reconditum ita ne terram attingat, potum vero ex aqua sublime. Morbum ipsum deprehendit caprini cornus vel cervini usti nidor. Sideratis urina pulli asinini nardo admixta perunctione prodesse dicitur.

64. Regio morbo cernus cervini cinis, sanguis asinini 227 pulli ex vino, item finum asinini pulli quod primum edidit a partu datum fabae magnitudine e vino medetur intra diem tertium; eadem et ex equino pullo similiterque vis est.

65. Fractis ossibus praesentaneus maxillarum apri cinis vel suis; item lardum elixum atque circumligatum mira celeritate solidat. Costis quidem fractis laudatur unice caprinum finum ex vino vetere; aperit, extrahit, persanat.

66. Febris arcet cervorum caro, ut diximus, eas quidem 228 quae certo dierum numero redeunt oculus lupi dexter salsus adalligatusque, si credimus magis. Est genus febrium quod amphemerinon vocant; hoc liberari tradunt, si quis e vena auris asini tris guttas sanguinis in duabus heminis aquae hauserit. Quartanis magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent et ne recidant non removeri septeno circuitu. Quis hoc quaeso invenire potuit? quaeve est ista 229 mixtura? cur digitus potissimum bubonis electus est? Modestiores iocur felis decrescente luna occisae inveteratum sale ex vino bibendum ante accessiones quartanae dixere. Iidem magi fimi bubuli cinere consperso puerorum urina inlinunt digitos pedum manibusque leporis cor adalligant; coagulum ante accessiones propinant. Datur et caseus caprinus recens cum melle, diligenter sero expresso.

felliculo, V. — item, V. — ex aqua sublime, Θ VRTd. sub limine ex aqua, codd. Gel. β. sine lumine ex aqua, K. — admixta, K.

§ 227. *cervi, R¹. — asinini pulli, R². asini, VR¹Td. — asinini pullo, V. — parte, V. — maxillam, VR¹. — apri, d. aprini, V²R². apruni, V¹R¹.*

§ 228. *exarcat, R¹. — cerborum, V. — diximus 8, 119. — quidem, R². vero, Θ VR¹Td. — sic, V. — Et, VRd. — amphemerinon, Vd. amphimerinon, codd. Barbari. ephemerinon, R. — si quis e vena, R². e vena si quis, VR¹d. — duobus, V. — auferit, V. — Quartanas, V². — magis, V. — felis, V. — ne recidant, Barbar. VRd. ni recedant, K¹. ne decidant, K². — non, om. K. — circuitu, d. circuitum, R. circum itū, V.*

§ 229. *quaeve, R² (codd. Gel.) quae, VR¹Td. — cor, V. — bubonis potissimum, d. — ex vino, VRd. vino, Hard. γ. — accessiones, VRd. accessionem, β. — quartana, Θ. — bubulis, V. — manibusque, d. manusque, R¹. manusque, R². man/usqu/e, V. — sero, R²d. Omitt. VR¹T.*

PLIN. IV.

XVII. 67. Melancholicis fimum vituli in vino decoctum 230 remedio est; lethargicos excitat asini lichen naribus inlitus ex aceto, caprini cornus nidor aut pilorum, iocur aprunum; itaque et veteriosis datur. Phthisicis medentur iocur lupi ex vino macro, suis feminae herbis pastae laridum, carnes asininae ex iure sumptae; hoc genere maxime in Achaia curant id malum. Fimi quoque aridi sed pabulo viridi pasto bove fumum harundine haustum prodesse tradunt, bubuli cornus mucronem exustum duorum coclearium mensura, addito melle, pilulis devoratis. Caprae sebo in pulte alicacia et phthisim 231 et tussim sanari vel recenti cum mulso liquefacto, ita ut uncia in cyathum addatur rutaeque ramo permisceatur, non pauci tradunt. Rupicaprae sebi cyatho et lactis pari mensura deploratum phthisicum convaluisse certus auctor adfirmat. Sunt et qui suum fimi cinerem profuisse scripserint in passo et cervi pulmonem, maxime subulonis, siccatum in fumo tritumque in vino.

68. Hydropicis auxiliatur urina apri paulatim data in potu, 232 efficacius quae inaruerit cum vesica sua, fimi taurini maxime, sed et bubuli — de armentivis loquor, quod bolbiton vocant — cinis coclearium trium in mulsi hemina, bovis feminae in mulieribus et ex altero sexu in viris, quod veluti mysterium occultarunt magi, fimum vituli masculi inlitum, fimi vitulini cinis cum semine staphylini aequa portione ex vino, san-

§ 230. in vino, VRd. ex vino, T. — aprunum, R. aprinum, Vdβγ. — macro, R². macrae, R¹. macrae, Vdβγ. Uti h. l. vinum macrum commemoratur, ita 15, 110. vinum pingue. Etiam Plinius Valer. 1, 61. nihil de macrae sue femina habet. — laridum, VR. lardum, dβγ. — ex, d. et, R². e, VR¹. — nae hoc, r. — mallow, V. — bubuli cornus, d. bubuli aecornus, V. bubuli cornus, R. — cochlearium, ΘVRTd. cochleariorum, β. — pipulis, VR.

§ 231. alicacia, RK. alicatia, ΘVTd. ex alica, βγ. — vel, Rd. vel vel, V. — convassisse, R. cornua iussisse, V. cornua ussisse, d. — et qui; pro his vv. habent qui et VTd, et R. — sub ulonis, V.

§ 232. urina, V. urine vesicae, R. urina aut vesica, Td. urina vesicae, βγ. — caprae, Gesner. hist. anim. 1, 278. ex Dioscor. 2, 99. — potu, VTd. potus, Rβγ. — in vesica, r. — taurini, ΘVRTd. cervini, β. — maxime, VRTd. maxime subulonis, β. — armentivis, VRTdδδρ. armentis, φ. armentinis, β. — quod, VRd. quidam, r. — cochlearium, ΘVRTd. cochleariorum, β. — mulsis hemine, V. — bovis feminae, R². Omitt. VR¹d. — et ex, R²d. ex, R¹. et, V. — sexu in, Rd. vino, V. — fimi, R²Td. fimum, VR¹. — vitulini, VTd. vituli, Rβ. — est asilini, V. — hircinum, ita nos scripsimus. hircim, R². hirci, ΘVR¹d. hircorum, βγ.

§ 233. siccus, R²d. Omitt. ΘVR¹T. — delecta, Rd (codd. Gel.) delecta, VT. desecta, K. — pumice, RTd. punice, V.amenta caprinae pellis eiecta pumice,

guis caprinus cum medulla; efficaciorē putant hircinum, utique si lentisco pascantur.

69. Igni sacro ursinus adips inlinitur, maxime qui est ad 233 renis, vitulinum fimum recens vel bubulum, caseus caprinus siccus cum porro, ramenta pellis cervinae deiecta pumice ex aceto trita; rubori cum prurigne equi spuma aut ungulae cinis, eruptionibus pituitae asinini fimi cinis cum butyro, papulis nigris caprinus caseus siccus ex melle et aceto in balineis oleo remoto, pusulis suilli fimi cinis aqua inlitus vel cornus cervini cinis; 70. luxatis recens fimum aprunum vel 234 suillum, item vitulinum, verris spuma recens cum aceto, fimum caprinum cum melle, bubula caro inposita; ad tumores fimum suillum sub testo calefactum tritumque cum oleo. Duritias corporum omnis mollit optume adips e lupis inlitus. In his quae erumpere opus est plurimum proficit fimum bubulum in cinere calefactum aut caprinum in aceto vel in vino decoctum, in furunculis sebum bubulum cum sale aut, si dolores sint, cum oleo liquefactum sine sale, simili modo caprinum; 71. in ambustis ursinus adips cum lili radicibus, aprunum aut 235 suillum fimum inveteratum, saetarum ex his e penicillis tectoriis cinis cum adipe tritus, tali bubuli cinis cum cera et medulla cervina vel tauri, fimum leporis; sed caprarum fimum sine cicatrice sanare dicitur. Glutinum praestantissimum fit 236 ex auribus taurorum et genitalibus nec quicquam efficacius prodest ambustis, sed adulteratur nihil aequē quibusvis pel-

Plinius Valer. 3, 34. Locus corruptus et qui fontibus nos deficientibus sanari non possit. — rubori, codd. Gel. ruborem, VR²d. rubrorem, R¹. — caprinus caseus, VRd. caseus caprinus, βγ. — pusulis, Rd. pussulis, θV. pustulis, β. — litus, R¹.

§ 234. aprunum, ita nos scripsimus. aprinum, VRdβγ. — imposita; ad tumores, θVRTd. imposita tumorem sanat, β, ita ut a voce Fimum nova periodus incipiat et per totam paragraphum pessima regnet interpunctio, quam ducibus illis codd. emendavit Hard. — sub testo, θVR¹. sub testa, d. in testo, R². in testa, βγ. — calefactum, VRd. calfactum, γ. — mollit, θVRTd. tollit, β. — erumpere, θVTd. rumpere, Rβγ. — est, R²d. sit, R¹V. — calefactum, VRd. calfactum, γ. — in aceto vel in vino, θVd. in acetum vel in vino, R. in vino vel aceto, βγ. — aut, RTd. ut, θV. — si dolores sint cum oleo, θVTd. si dolor est intinctum oleo, Rβγ. — simili, θVRTd. similique, β.

§ 235. in ambustis — radicibus, R². Omitt. VR¹d. — aprunum, ita nos scripsimus. aprinum, VRdβγ. — pecillis, R¹V¹. — vel, d. fel, VR. — sed, VR. sed et, T. et, dγ. — caprinum, T. — fimum, Tr. fimus, VRdβγ. — cicatrici, V.

§ 236. sed, Vd. sed et, R. — adulteratus, R. — quibus suis, d.

libus inveteratis calciamentisque etiam decoctis. Rhodiaceum fidelissimum eoque pictores et medici utuntur; id quoque quo candidius eo probatius; nigrum et lignosum damnatur.

72. Nervorum doloribus finum caprinum decoctum in aceto 237 cum melle utilissimum putant vel putrescente nervo. Spasmata et percussu vitata fimo apruno curant vere collecto et arefacto, sic et quadrigas agentis tractos rotave vulneratos et quoquo modo sanguine contunso, vel si recens inlinatur. Sunt qui incoxisse aceto utilius putent; quin et in potu fa- 238 rinam eam ruptis convulsisque et eversis ex aceto salutarem promittunt. Reverentiores cinerem eius ex aqua bibunt, feruntque et Neronem principem hac potione recreari solitum, cum sic quoque se trigario adprobare vellet. Proxumam suillo fimo vim putant.

XVIII. 73. Sanguinem sistit coagulum cervinum ex aceto, 239 item leporis, huius quidem et pilorum cinis, item e fimo asini cinis inlitus. Efficacior vis e maribus aceto admixto et in lana ad omne profluvium inposito, similiter ex equino capite et femine aut fimi vitulorum cinis inlitus ex aceto, item caprini cornus vel fimi ex aceto. Hircini vero iocineris dissecti sa- 240 nies efficacior et cinis utriusque ex vino potus vel naribus ex aceto inlitus, hircini quoque utris vinarii dumtaxat cinis cum pari pondere resinae, quo genere sistitur sanguis et vol-

calciamentique, V. — *Rhodiaceum*, Dioscor. 3, 91. — *nigrum*, V d. et *nigrum*, R. § 237. *percussu*, d. *percusso*, VR¹. *percussi*, R². — *apruno*, R. *apruno*, V β γ. *caprino*, d. — *vere collecto et*, R d. *vero collectet*, V. — *quadrigas agentis*, θ R. *quadrigas agentis*, V. *quadrigas agentes*, T d γ. *quadrigas agendis*, β. — *rotave*, R ex corr. — *contusu*, V.

§ 238. *utilius putent*, R² (codd. Gel.) *salutarem promittunt*, VR¹ d. — *in potu*, R². *inposito*, VR¹ d. — *convulsisque*, VR¹. *convulneratisque*, R² d β γ. — *et*, R². Omitt. VR¹ d. — *salutarem promittunt*, R². *utilius putent*, V. *ulius putent*, R¹. *utilius putant*, d. — *Recentiores*, Harduini operae, γ. — *se trigario*, VR² d. *se triario*, R¹. *strigario*, Rigalt. ap. Salmas. exerc. p. 40. b. B. *strigaria*, r. *se trigarium*, Lips. ad Tacit. annal. 15, 44. At non dicitur h. l. *trigarius*, sed *trigarium* i. e. curriculum (*Reitbahn*, *manège*, coll. 37, 202.), sive intelligitur quodvis curriculum (Gloss. Philox. *Trigarium τόκος, θρεν ληκος γυμναστρον*) sive illud trigarium, quod in nona urbis regione situm (Curiosum urbis Romae p. 714. ed. Becker.) commemoratur in inscriptt. Orell. 4266. Tali trigario se gratum acceptumque reddere voluit Nero, dignum ostendere, qui a trigario i. e. equorum agitatoribus ibi versantibus probaretur, uti ita approbare se alicui dicitur ap. Suet. Galb. 6. *cum curriculo se trigario vel cursu equorum trigario*, Heins. ad Tacit. l. l. — *adprobare*, R² d. *adprobavere*, VR¹. — *vini*, V.

§ 239. *coaculum*, V. — *acefū*, R. — *e fimo*, VT d. et *fimo*, R². *fimo*, R¹. *ex fimo*, θ β γ. — *asini*, θ VT d. *asinini*, R. *asinino*, β. — *cinis illitus*, θ VR T d. *cinis et pilorum quidem cinis illitus*, β; at v. Ian. in nunt. litter. Monac. 1836.

nus glutinatur. Haedinum quoque coagulum ex aceto et feminum eius combustorum cinis similiter pollere traduntur.

74. Ulcera sanat in tibiis cruribusque adipis ursinus ad- 241
mixta rubrica, quae vero serpunt fel aprunum cum resina et cerussa, maxillarum apri vel suum cinis, fimum suum inlitum siccum, item caprinum ex aceto subfervefactum. Cetera purgantur et explentur butyro, cornus cervini cinere vel medulla cervi, felle taurino cum cyprino oleo aut irino. Fimum recens suum vel inveterati farina inlinitur vulneribus ferro factis. Phagedaenis et fistulis inmittitur fel tauri cum suco porri aut lacte mulierum vel sanguis aridus cum cotyledone herba. Carcinomata curat coagulum leporis cum pari pondere cap- 242
paris adpersum vino, gangraenas ursinum fel pinna inlitum, asini ungularum cinis ea quae serpunt ulcera inspersus. Sanguis equi adrodit carnis septica vi, item fimi equini inveterati favilla, ea vero quae phagedaenas vocant in ulcerum genere cori bubuli cinis cum melle. Caro vituli recentia vulnera non patitur intumescere, fimum bubulum cum melle. Feminum vituli cinis sordida ulcera et quae cacoethe vocant 243
e lacte mulieris sanat, recentis plagas ferro inlatas glutinum taurinum liquefactum, tertio die solutum. Caseus caprinus siccus ex aceto ac melle purgat ulcera, quae vero serpent cohibet sebum cum cera, item addita pice ac sulphure percurat. Similiter proficit ad cacoethe haedi feminum cinis e

no. 167. p. 291. — *capitis*, VR. — *feminam*, VR¹d. *feminum*, R². — *inlitis*, V. — *cornum*, d.

§ 240. *Hircini* — *sanies*, omitt. R¹d. *ircini*, V. — *iocinoris*, V². — *utris*, d. *utres*, R². *utrius*, VR¹. — *seminum*, θ.

§ 241. *adepe ursinus*, V. *ursinus adips*, R¹. *ursinus adeps*, R²d. — *aprunum*, R. *aprinum*, V. *aprugnum*, dβγ. — *et explentur*, R²d. *explentur*, V. — *cervici*, VR¹. — *cyprino*, T. — *oleo*, d (Plin. Valer. 2, 48.) Omitt. θ VRT. — *aut irino*, V¹R¹Td. *anittino*, θ. *et hircino*, Plinius Valerianus, cuius ad marginem varia lectio *aut hirino* est adscripta. *aut fimo ircino*, V². *autem fimo ircino*, R². *aut fimo caprino aut hircino*, β; v. Ianum loco supra ad § 239. laudato. — *inlinitur*, R²d. *inlinuntur*, VR¹, quod nescio an sit verum; v. Schäfer. ad Plin. panegy. 75. p. 697. coll. melett. crit. p. 24. — *porro*, R.

§ 242. *patri pudere*, R¹. — *fel*, d. *vel*, VR. — *pinna*, θR. *penna*, Vdβγ. — *recentia* — *cinis*, omitt. R¹d. — *patiuntur*, VR.

§ 243. *Femininum*, V. — *vitulini*, VR. — *vocant et e lacte*, VRd. — *sanant*, VRd. — *plagas*, VRd. *vero plagas*, βγ. — *illitum*, d. — *solutum*, d. *solutus*, V. *solutus*, R². *solut*, R¹. — *vel melle*, r. — *serpunt*, Dalec. — *item*, VR. *idem*, K. *lidem*, d. — *picem cum sulphure*, T. — *percurat*; excidisse h. l. videtur nomen medicamenti, cui pix ac sulphur adderentur. — *hoedi*, R². Omitt. VR¹d.

lacte mulieris et ad carbunculos suis feminae cerebrum tostum inlitum.

75. Scabiem hominis asininae medullae maxime abolent²⁴⁴ et urinae eiusdem cum suo luto inlitae, butyrum etiam quod in iumentis proficit cum resina calida, glutinum taurinum in aceto liquefactum addita calce, fel caprinum cum aluminis cinere, boas fimum bubulum, unde et nomen traxere. Canum scabies sanatur bubulo sanguine recenti iterumque cum inarescat inlito et postero die abluto cinere lixivio.

76. Spinae et similia corpori extrahuntur felis excrementis,²⁴⁵ item caprae ex vino, coagulo quocumque, sed maxime leporis, cum turis polline et oleo aut cum visci pari pondere aut cum propoli. Cicatrices nigras sebum asininum reducit ad colorem, fel vituli extenuat calefactum. Medici adiciunt murrā et mel et crocum aereaue pyxide condunt; aliqui et florem aeris admiscent.

XIX. 77. Mulierum purgationes adiuvant fel tauri in lana²⁴⁶ sucida adpositum, — Olympias Thebana addit hysopum et nitrum, — cornus cervini cinis potus, item volvas laborantis inlitus quoque, et fel taurinum cum opio adpositum obolis binis. Volvas pilo cervino suffire prodest. Tradunt cervas cum senserint se gravidas lapillum devorare quem in excrementis repertum aut in volva — nam et ibi invenitur — custodire partus adalligatum. Inveniuntur et ossicula in corde et in²⁴⁷ volva perquam utilia gravidis parturientibusque; nam de pumice qui in vaccarum utero simili modo invenitur diximus

ad, *ΘVR*¹. *adversus*, *R*²*dβ*. — *inlitum*, *V*. *illitumque*, *Rdβγ*.

§ 244. *obolente*, *R*. — *et urinae*, *ΘVRTd*. *urinae*, *β*. — *inlito*, *VRd*. — *in iumentis*, *R*. *intumentis*, *Vd*. — *calda*, *V*. — *liquefacto*, *VR*. — *addita calce*, *om. R*. — *bovas*, *ΘVRd*. — *sanatur*, *V*. *sanantur*, *Rdβγ*. — *inarescit*, *K*. — *lixivio*, *d*. *lixivo*, *R*. *lixive*, *V*.

§ 245. *et similia*, *VRd*. *ac similia*, *βγ*. — *corpore*, *r*. — *ex leporis*, *d*. — *oleo aut cum*, *VRd*. *oleo cum*, *T*. — *extenua*, *VR*. — *calefactum*, *VRd*. *calfactum*, *βγ*. — *puzide*, *V*.

§ 246. *adiuvant*, *R*. *adiuvat*, *Vd*. — *tauri in lana*, *ΘVRTd*. *tauri cum lana*, *K*. *taurinum lana*, *β*. — *addit*, *ΘVRd*. *addidit*, *β*. — *oesypum*, *Gesner*. *hist. anim.* 1, 793. 796., *K*. — *nitrum*, *d*. *nintrum*, *R*². *mintrum*, *VR*¹. — *vulvas*, *R*. *vulva*, *ΘVTd*. — *illitus*, *ΘVTd*. *inlitū*, *R*². *inlit*, *R*¹. *illitu*, *βγ*. — *opio*, *R*². *apio*, *ΘVR*¹*Td*. — *appositus*, *R*. — *cum obolis*, *R*¹*d*. — *pilo*, *VRd*. *et pilo*, *βγ*. — *quem*, *Rd*. *quae*, *V*.

§ 247. *Invenitur*, *VR*¹. — *ut illa*, *V*. — *pumice*, *Barbar. d.* *pumice*, *VR*². *pula*, *R*¹. — *qui*, *V*. *que*, *Rd*. *quae*, *Θ*. — *in*, *om. R*². — *vecarum*, *V*. — *similiter*, *R*¹. — *diximus* 11, 203. — *earum*, *ΘVRTd*. *etiam*, *β*. — *Carnes*,

in natura boum. Lupi adipis inlitus volvas molliat, dolores earum iocur. Carnis lupi edisse parituri prodest aut si incipientibus parturire sit iuxta qui ederit, adeo ut etiam contra inlatas noxias valeat; eundem supervenire perniciosum est. Magnus et leporis usus mulieribus; volvas adiuvat pulmo²⁴⁸ aridus potus, profluvia iocur cum Samia terra ex aqua potum, secundas coagulum; — caventur pridiana balinea; — inlitum quoque cum croco et porri suco, vellere adpositum abortus mortuos expellit. Si volva leporum in cibis sumatur, maris concipi putant, hoc et testiculis eorum et coagulo profici; conceptum leporis utero exemptum his quae parere desierint restibilem fecunditatem adferre. Sed conceptus leporis²⁴⁹ saniem et viro magi propinant, item virgini novem grana fimi ut stent perpetuo mammae; coagulum quoque ob id cum melle inlinunt, sanguinem ubi evolsos pilos renasci nolunt. Inflationi volvae finum aprunum suillumve cum oleo inlini prodest; efficacius sisti farina aridi ut adspargatur potioni, vel si gravidae aut puerperae torqueantur. Lacte suis²⁵⁰ cum mulso adjuvantur partus mulierum, per se vero potum deficientia ubera puerperarum replet; eadem circumlita sanguine feminae suis minus crescunt; si dolent, lactis asinini potu mulcentur, quod addito melle sumptum et purgationes earum adiuvat. Sanat et volvarum exulcerationes eiusdem animalis sebum inveteratum et in vellere adpositum duritias volvarum emollit, per se vero recens vel inveteratum ex aqua inlitum psilotri vim optinet. Eiusdem animalis lien in-²⁵¹

R²d. *Carnes eorum*, VR¹. — *ederit*, VR²d. *edent*, R¹. — *illatas*, Rd. *illata*, codd. Barbari. *inlitas*, V. — *supervenire*, R²d. *super ventre*, VR¹. *vero supervenire*, K.

§ 248. *vellere*, R²V. *et vellere*, Td. *et vellerei*, R¹. — *vulva*, VR¹Td. *vulvae*, R²βγ. — *sumatur*, VR²Td. *sumat*, R¹. *sumantur*, βγ.

§ 249. *conceptus*, Vd. *pro conceptu*, R (ex corr.) βγ. — *saniem*, d. *santem*; V. *sagniem*, R². *sagninem*, R¹. — *magio*, V. *maio*, R. — *item virgini* — *mammae*, R²d. Omitt. VR¹. — *coagulo*, VRd. — *inlini*, VR¹. — *sanguine*, d. — *nolunt*, ΘVRK. *volunt*, dβ. — *Inflatione*, Vd. — *aprunum*, VR. *aprinum*, d. *aprugnum*, βγ. — *sisti*, VR. *si sit*, Td. *resistit*, K. *sistit*, βγ. — *adspargatur*, V. *aspergantur*, Rd. *aspergatur*, β. *adspargatur*, γ. — *potione*, VR. — *si*, R². *si sit*, V. *sistit*, R¹d. *torqueatur*, V.

§ 250. *poto*, d. *pute*, VR. — *mulierum*, Rd. *inverum*, V. — *crescunt*, ΘVR¹Td. *crescent*, R²βγ. — *potu*, d. *potus*, VR. — *sumptum*, R². *sumptis*, R¹. *sumptu*, Vd. — *exulcerationes vulvarum*, d. — *duritias*, Td. *duritia*, VR. *duritiem*, βγ. — *psilotri vim*, Rd. *psilotrium*, V.

§ 251. *lieni*, VR.

veteratus ex aqua inlitus mammis abundantiam facit, volvas suffitu corrigit. Ungulae asininae suffitio partum maturat ut vel abortus evocetur, nec aliter adhibeatur, quoniam viventem partum necat. Eiusdem animalis finum si recens inponatur, profluvia sanguinis mire sedare dicitur, nec non et cinis eiusdem fimi, qui et volvae prodest inpositus. Equi spuma 252 inlita per dies XL prius quam primum nascantur pili restringuntur, item cornus cervini decocto, melius, si recentia sint cornua. Lacte equino iuvantur volvae conlatae. Quod si mortuus partus sentiatur, lichen ex aqua dulci epotus eicit, item ungula suffitu aut finum aridum. Volvas procidentis butyrum infusum sistit; induratum volvam aperit fel bubulum rosaceo admixto, foris vellere cum resina terebinthina inposito. Aiunt et suffitu fimi e mare bove procidentis vol- 253 vas reprimi, partus adiuvari, conceptus vero vaccini lactis potu. Sterilitatem a partus vexatione fieri certum est; hanc emendari Olympias Thebana adfirmat felle taurino et adipe serpentium et aerugine ac melle, medicatis locis ante coitus. Vitulinum quoque fel in purgationibus sub coitu adpersum volvae etiam duritiam ventris emollit et profluvium minuit umbilico peruncto atque in totum volvae prodest. Modum 254 statuunt fellis pondere denari opi tertiam admixto amygdalino oleo quantum esse satis adpareat; haec in vellere in-

inlitus, d. *inlitu*, V. *inlitu*, R. — *abundantiam lactis facit*, Dalec. — *asininae*, R¹. — *suffitio*, ΘVT. *suffitiae*, Rdβγ. — *partus*, Θ. — *maturat*, ΘVRTd. *maturent*, βγ. — *adhibeatur*, Θ. *adhibetur*, Td. *adhibentur*, VRβγ. — *viventem*, V¹. — *necat*, Td. *necant*, VRβγ. — *si*, om. R¹. — *vulva*, V. — *inpositu*, R ex corr.

§ 252. XL, ΘVRTdr. XX, β. — *primum nascantur*, R. *nascantur primum*, K. *primum nascentur*, ΘV. *primum nascentur*, d. — *restringuntur*, d. *restringuntur*, ΘR. *restringunt*, V. — *lichen aqua*, Θ. *liceneque*, VR. *licene qua*, d. Ex vestigiis codd. scribendum videtur: *lichen equae e dulci*, ut *dulce* sit idem quod vinum dulce; v. 20, 65. 161. 23, 11. 25, 59. Aqua enim dulcis, alias saepe a Plinio opposita marinae, h. l. prorsus inepta est, neque Plinius umquam per omnes hos libros, ubi sexcenties medicamina aqua misceri dicit, dulcem commemoravit. — *epotus*, ΘV. *potus*, Rdβγ. — *eiicit*, Vd². *eiiciet*, d¹. *eiicie*, R. — *ungula*, ita nos scripsimus. *ungulas*, VRd. *ungulae*, βγ. *ungulae suffitus*, K. *ungula suffita*, Gesner. hist. anim. 1, 482. — *procidentis*, r. — *vulvam*, Rd. *uvam*, ΘV. — *furis*, V. — *cum resina* — *volvas*, omitt. R¹d. — *terebinthina*, V.

§ 253. *procidentes*, V. — *reprimi*, R. *primi*, Vd. — *vaccini lactis*, V. *lactis vaccini*, Rd. — *potus*, V. — *a partus vexatione*, Td. *a partus vexationes*, VR. *partus vexatione*, Θ. *ob partus vexationem*, βγ. — *taurino*, R². *tauri*, VR¹d. — *aerugine ac melle*, VRTd. *aerugin ea melle*, Θ. *aerugine addito melle*, β. — *medicantis*, V. — *in purgationibus*, VRTd. *purgationibus*, Θ. *si in purgationi-*

ponuntur. Masculi fel vituli cum mellis dimidio tritum servatur ad volvas. Carnem vituli si cum aristolochia inassatam edant circa conceptum, marem parituras promittunt. Medulla vituli in vino et aqua decocta cum sebo exulcerationibus volvarum inposita prodest, item adips volpium excrementumque felium, hoc cum resina et rosaceo inpositum. Caprino cornu suffiri volvam utilissimum putant; silvestrium caprarum sanguis cum palma marina pilos detrahit, ceterarum vero fel callum volvarum emollit inspersum et a purgatione conceptus facit; sic quoque psilotri vis efficitur; evolsis pilis triduo servatur inlitum. Profluvium quamvis immensum urinae caprae potu sisti obstetrices promittunt, et si finum inlinatur. Membrana caprarum in qua partus editur inveterata potuque sumpta in vino secundas pellit. Haedorum pilis suffiri volvas utile putant et in profluvio sanguinis coagulum bibi aut hyoscyami semen inponi. E bove silvestri nigro si sanguine ricini lumbi perunguntur mulieri, taedium veneris fieri dicit Osthanes, idem amoris potu hirci urinae admixto propter fastidium nardo.

78. Infantibus nihil butyro utilius per se et cum melle, privatim et in dentitione et ad gingivas et ad oris ulcera. Dens lupi adalligatus infantium pavores prohibet dentientique

bus fuerit, β . — sub, θ VRTd. vel sub, K. — duritiā, V. duritias, Rd. — uteri, K.

§ 254. Modum, R²d. Omitt. VR¹. — denarii, VR²d. decim, R¹. X, θ . — opii tertiam, Vd. opio tertiam, R. opii tertia, $\theta\gamma$. ad opii partem tertiam, K. ad apii tertiam, β . — satis esse, d. — haec, θ VTd. hoc, R $\beta\gamma$. — inponuntur, θ VR¹T. inponunt, R²d $\beta\gamma$. — Masculinum, θ VRd. — Carneum, V. — inassatam, VR². inassam, θ R¹d. inassata edatur, r. — marem, VRd. mares, $\beta\gamma$. — parituris, R¹. — Medulli, R¹. — cum vino, K. — et aqua, θ VTd. ex aqua, R $\beta\gamma$. — exulcerationibus, R². exulceratio, VR¹. ulcerationibus, d. — idem, VR¹. — inpositam, VR¹.

§ 255. palma, VRd. pila, K. — fel callum vulvarum, VRd. fetilium vulparum, θ . — inspersum, VR²d. inspersit, R¹. pessis inspersum, K. — a purgatione, R. ad purgationem, Vd. — evulsis, Vr. prepulsis, R. propulsis, d. si evulsis, $\beta\gamma$. — pili, V. — servatur, VRdr. servetur, $\beta\gamma$. — urinae caprae potu, θ Td. urina caprae potus, VR. urina caprae pota, $\beta\gamma$.

§ 256. aqua, VRd. — editur, θ VRTd. editus, β . — inveterata, R²d. inveterat, R¹. inveteratur, θ V. — secundis, R¹. — vulvis, V. — profluo, V. — coagulum, VR²d. profluvium, R¹. — semine inponi, θ VR²d. semineponi, R¹. — Si sanguine ricini ex bove silvestri nigro, K. — fieri, R²d. feri, VR¹. — Osthanes, Rd. Ostanes, T. Ostabanen, K. Ostanter, V. — potu, d. potu, V. pota, R $\beta\gamma$. — urinae, VRd. urina, $\beta\gamma$. — admixto, d. admixtu, V. admixti, R.

§ 257. dentione, VRd (ut infra saepe). — gingivas, V. — Dens, Rd. Dentes, V¹. Dente, V². — adalligatur, V. — dentientiumque, K.

morbos, quod et pellis lupina praestat. Dentes quidem eorum maxumi equis quoque adalligati infatigabilem cursum praestare dicuntur. Leporum coagulo ubere inlito sistitur infantium alvos. Iocur asini, admixta modice panace, instillatum 258 in os a comitialibus morbis et aliis infantis tuetur; hoc xl diebus fieri praecipiant; et pellis asini iniecta inpavidos infantis facit. Dentes qui equis primum cadunt facilem dentitionem praestant adalligati infantibus, efficacius si terram non attigere. Lien bubulus in melle et datur et inlinitur ad lienis dolores, ad ulcera manantia cum melle. Lien vituli in 259 vino decoctus tritusque et inlitus ulcuscula oris. Cerebrum caprae magi per anulum aureum tractum prius quam lac detur infantibus instillant contra comitalis ceterosque infantium morbos. Caprinum fimum inquietos infantis adalligatum panno cohibet, maxime puellas. Lacte caprino aut cerebro leporum perunctae gingivae facilis dentitiones faciunt.

79. Somnos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitrabatur, 260 volgus et gratiam corpori in ix dies, frivolo quidem ioco cui tamen aliqua debeat subesse causa in tanta persuasione. Magi felle caprae sacrificatae dumtaxat inlito oculis vel sub pulvino posito somnum adlici dicunt. Sudores inhibet cornus caprini cinis ex myrteo oleo perunctis.

80. Coitus stimulat fel aprunum inlitum, item medullae 261 suum haustae, sebum asininum anseris masculi adipe ad-

morbos, V. — *maxime*, V. — *cursum*, R^d. *curcum*, V. *circum*, Θ. — *ubere inlito*, VR. *illito ubere*, dβγ.

§ 258. *modica*, K. — *instillatum*, R¹d. — *pellis*, V. — *asini*, ΘVRd. *asinina*, β. — *adalligati infantibus*, VR²d. *adalligatus infantibus*, R¹. *infantibus adalligati*, βγ. — *attigere*, R. *attingere*, V. *attigerint*, d. — *et datur*, VR¹. *datur*, ΘT. *edetur*, R². *editur*, dβγ.

§ 259. *ad ulcuscula*, K. Qui hanc coniecturam protulit, recte quidem sensit Plinium ita, uti vulgo legitur, scribere non potuisse, verum ita res non conficitur, sed ulcus altius sedet. Nam etiam in proxime praegressis verbis corruptela latet. Quid enim discriminis est inter verba *lien bubulus in melle et cum melle datur et inlinitur*? Hinc totum locum et mutilatum et perturbatum esse agnoscas et a verbis *cum melle* usque ad *ulcuscula oris* nonnulla exciderint necesse est, quae nemo supplere potest. — *tractum*, Θ. *tracham*, V. *tracam*, d. *traiectum*, Rβγ.

§ 260. *Somniosos*, Barbar. K. — *in cibum*, T. — *Cato apud Diomedem* 1. p. 358. ed. Putsch.: „Cato ad filium vel de oratore: lepus multum somni affert qui illum edit.” — *arbitrabatur*, ΘVRd. *arbitratur*, βγ. — *novem*, ΘVRd. *septem*, β. — *ioco*, Barbar. R^d. *loco*, V². *ioco*, V¹. — *felle caprae*, R². *fel caprae*, d. *fel*, VR¹. — *ex*, d. *et*, VR. *e*, βγ.

§ 261. *aprunum*, R. *aprinum*, d. *aprugnum*, Vβγ. — *suum*, R^d. *sivim*, V. —

mixto inlitum, item a coitu equi a Vergilio quoque descriptum virus et testiculi equini aridi ut potioni interi possint, dexterve asini testis in vino potus portione vel adalligatus brachiali, eiusdem a coitu spuma collecta russeo pannò et inclusa argento, ut Osthanes tradit. Salpe genitale in oleum ²⁶² fervens mergi iubet septiens eoque perungi pertinentis partitis, Bialcon cinerem ex eodem bibi vel tauri a coitu urinam, luto ipso inlini pubem. At e diverso muris fimo inlito cohibetur virorum venus. Ebrietatem arcet pulmo apri aut suis assus ieiuni cibo sumptus eo die, item haedinus.

XX. 81. Mira praeterea traduntur in iisdem animalibus. ²⁶³ Vestigium equi excussum ungula, ut solet plerumque, si quis collectum reponat, singultus remedium esse recordantibus quonam loco id reposuerint. Iocur luporum equinae ungulae simile esse et rumpi equos qui vestigia luporum sub equite sequantur. Talis suum discordiae vim quandam inesse. In incendiis, si fimi aliquid egeratur e stabulis, facilius extrahi nec recurrere ovis bovesque. Hircorum carnis virus ²⁶⁴ non respere, si panem hordeacium eo die quo interficiantur ederint laserve dilutum biberint, nullas vero teredinem sentire luna decrescente induratas sale; adeoque nihil omissum est ut leporem surdum celerius pinguescere reperiamus. Animalium vero^o medicinas: si sanguis profluat iumentis, suillum

admixto, *Θ*VRTd. *permixto*, β. — a coitu, d. ad coitum, *Θ*VR. Ceterum vulgata scriptura sana esse nequit, cum verba a coitu equi virus, quae, ut nunc se res habet, per hyphen sunt intelligenda, ineptissime sint traiecta; praeterea Vergilius nihil de viro a coitu fluente dixit. Hinc arbitror Plinium facit item ad coitum scripsisse. — equi a, *Θ*R. quia, V. equi, dβγ. — Vergilio, VR². ulgi, R¹. Virgilio, *Θ*dβγ; georg. 3, 280. — portione vel, *Θ*VR¹. pro portione, R². portioneve, d. portioneve, T. pro portione vel, βγ. pertinentive, Pint. — adalligatos, V. — coniecta, V. — russeo, *Θ*VR². risseo, R¹. roseo, dβγ. — Osthanes, Rd (codd. Gel.) Ostanaes, V. Onestaenas, *Θ*. Ostanes, T. Ostabanes, K. § 262. in, R². id in, VR¹Td. — Bialcon, VR. Diacon, Td. Dialcon, Pint. Dalion, Hard. — urina, VR. — luto, VR²d. luto, R¹. lutoque, βγ. — Ad, V. — diverso, d. diversus, R. diversum, V. — muri, Rd. uri, V. Plinius murina videtur scripsisse. — inlato, V. — Ebrietate, R.

§ 263. iisdem, V. eisdem, Rdβγ. — unguli, R¹. — esse, R. est se, Vd. est, *Θ*. — quonam, R ex corr. — luporum, *Θ*VRTd. leporum, β. — et rumpi, R. erumpi, Vd. — discordiae, Barbar. R². adipiscordiae, R¹. adipis cordiae, V. adeps cordiae, d. — aliqui, V. — egeratur, R. degeneratur, Vd. — ex tabulis, d.

§ 264. respere, R². recipere, VR¹Td. — delutum, R. — sentire, Rd. sentias, V¹. senties, V². — decrescenti, d. — omissum est, *Θ*VRTd. omissum, β. — surdum, VRd. tardum, r. — medicinas, R²d. medicina, R¹. medicin, V (post n esse videtur ā).

fimum ex vino infundendum; boum autem morbis sebum, 265
 sulphur vivom, alium silvestre concoctum omnia haec trita
 in vino danda aut volpis adipem. Carnem caballinam disco-
 ctam potu suum morbis mederi, omnium vero quadripedum
 morbis capram solidam cum corio et ranam rubetam discoctas.
 Gallinaceos non attingi a volpibus, qui iocus animalis eius
 aridum ederint vel si pellicula ex eo collo inducta galli in-
 ierint; similiter in felle mustelae. Boves in Cypro contra 266
 tormina hominum excrementis sibi mederi; non subteri pedes
 boum, si prius cornua pice liquida perunguntur. Lupos in
 agrum non accedere, si capti unius pedibus infractis cul-
 troque adacto paulatim sanguis circa finis agri spargatur
 atque ipse defodiatur in eo loco ex quo coeperit trahi aut
 si vomerem quo primus sulcus eo anno in agro ductus sit
 excussum aratro focus larum, quo familia convenit, absumat;
 ac lupum nulli animali nociturum in eo agro quam diu id
 fiat. Hinc deinde praevertemur ad animalia sui generis quae
 aut placida non sunt aut fera.

§ 265. *silvestre*, R²T. *silvestrem*, Vd. *silvestrum*, R¹. — *concoctum*, Dalec. T.
cum coctum, V. *eum coctum*, R. *coctum*, d. *ovum coctum*, βγ. — *omnia haec*,
 omitt. ΘVRTd. — *discoctam*, d. *decoctam*, ΘRT. *decoctum*, V. — *potū*, R.
 — *rana rubeta*, VRd. — *discoctas*, R. *discoctam*, Td. *decoctas*, ΘV. — *Gal-*
linacios, V. — *iocus*, Θ. *iecur*, VRdβγ. — *ex eo*, ΘVRTd. *ex ea*, rβ. —
inducta, V. *induta*, ΘTd. *induti*, R. *indita*, r. — *inierint*, R¹ (codd. Barbari).
interint, V. — *similiter*, ΘV. *similiti*, R. *similia*, dβγ. — *mustelae*, om. R¹.

§ 266. *Cipro*, R². *cipino*, R¹. *ciprino*, Vd. — *subteri*, codd. Gel. *super*, VRd.
 — *cornua iam pice*, Vd. *in pice*, R. — *sanguinis*, ΘV. — *ipsi*, V. — *ara-*
trū, R. — *focus*, R²d. *locus*, VR¹. — *larum*, R². *larium*, VR¹dβγ. — *con-*
venit absumat; pro his vv. habent *convenietur* VR, *convemetur* d. — *at*, V.
ad, Rd. *sic*, K. *Locus foede interpolatus*; legendum est: *convenit, exurat*; *lu-*
pum. De ferro igni accenso et corrupto v. 34, 149. — *animali*, ΘV¹RTd.
animalium, V²β. — *praevertemur*, V. *revertemur*, Rdβγ.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXIX.

CAP. I. SECT. 1. Naturae remediorum atque multitudo in- § 1
stantium ac praeceptorum plura de ipsa medendi arte cogunt
dicere quamquam non ignaros nulli ante haec Latino sermone
condita ancepsque lubricum esse rerum omnium novarum et
talium utique tam sterilis gratiae tantaeque difficultatis in pro-
mendo. Sed quoniam occurrere verisimile est omnium qui haec 2
noscunt cogitationi, quonam modo exoleverint in medicinae usu
quae iam parata atque pertinentia erant, mirumque et in-
dignum protinus subit nullam artium inconstantiorum fuisse
aut etiamnunc saepius mutari cum sit fructuosior nulla, dis-
primum inventores suos adsignavit et caelo dicavit. Nec non 3

Ad hunc librum toti sunt excussi VRd.

§ 1. *Naturae*, ΘVR²Td. *Totum naturae*, R¹. *Natura*, βγ. — *praeceptorum*, ΘR¹. *praeteritorum*, V (ex emend.) R²d (Ambr. II.) βγ. — *ignaros*, V. *ignaros*, R¹. *ignarus*, Td. *ignarus sim*, R² (codd. Gel.) βγ. *ignarus sum*, K. — *nulli*, ΘVT. *nullis*, Rd (Ambr. I. II. codd. Gel.) γ. *nullius*, β. — *sermone*, d. *sermo nec*, VR². *ser nec*, R¹. — *ancepsque lubricum*, VRδδρφ (codd. Gel.) *anceps-que ac lubricum*, TK¹d. *lubricum ancepsque*, K². — *novarum principium*, K¹ (Ambr. II.) *novarum initium*, K². — *et talium*, ΘR¹Td. *et italium*, V. *talium*, codd. Gel. βγ. *et alium*, R²r. *nec aliquid*, K¹. *nec aliud*, K². — *tam (iam, d) sterilis gratiae tantaeque difficultatis*, ΘVRTd (Ambr. II.) *quam sterilis gratiae difficultatis*, r. *quam steriles gratiae difficultates*, codd. Gel. β. *gratiae tam steriles difficultatis*, K¹. *gratiae quam sterilis difficultatis*, K².

§ 2. *noscunt*, ΘVR. *noscant*, Td (Ambr. I. II.) γ. *cognoscant*, β. *Sed quoniam occurrere est, verisimili omnium qui haec noscant cogitatione*, Pint. — *quoniam*, V. — *usu*, R²d. *Omitt.* ΘVR¹. *in medicina quae*, Dalec. — *iam*, ΘVd (Ambr. II.) *tam*, Rβγ. *temperata*, Ambr. I. — *mirum et*, K. — *nullum martium*, V. — *aut etiamnunc*, VRT. *aut etiamnum*, Θd. *et etiamnum*, βγ. — *mutari*, R²Td (codd. Gel.) *militari*, VR¹. — *fructuosior*, V¹. — *dicavit*, V. *ditavi*, T. *dictavi*, ΘRd.

et hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Aesculapium fabulata, quoniam Tyndareum revocavisset ad vitam; nec tamen cessavit narrare alios revixisse opera sua clara Troianis temporibus, a quibus fama certior, vulnere tamen dumtaxat remediis.

2. Sequentia eius, mirum dictu, in nocte densissima latuere 4 usque ad Peloponnesiacum bellum; tunc eam revocavit in lucem Hippocrates genitus in insula Coo in primis clara ac valida et Aesculapio dicata. Is, cum fuisset mos liberatos morbis scribere in templo eius dei quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur atque, ut Varro apud nos credit, templo cremato instituisse medicinam hanc quae clinice vocatur. Nec fuit postea quaestus modus, quoniam Prodicus Selymbriae natus, e discipulis eius, instituens quam vocant iatralipticen reunctoribus quoque medicorum ac mediastinis vectigal invenit.

3. Horum placita Chrysippus ingenti garrulitate mutavit 5

§ 3. et hodie, R². nec hodie, VR¹d¹. hodie, d². — multifariam, R. multifaria, ΘVTdr. — oraculi is, V. — Tyndareum, VRTd. Thesiden, K. Tyndariden, β. Tyndareon, Pint. coll. Muncker. ad Hygin. fab. 49. — a quibus, VRTd. quibus, βγ.

§ 4. Peloponnesiacum, V. — mos, R². Omitt. VR¹d. — quid auxiliatum, VR (codd. Gel.) qui auxiliatus, Td. — esse, V. — ea, om. d. — templo, ΘVRTd. iam templo, β. — Prodicus, d. proditus, R. prodigus, V. Herodicus, Dalec.; at v. C. Fr. Hermann. in diurn. antiquar. 1835. no. 141. p. 1136. coll. Keil. anall. epigr. p. 221. Nomina Prodicus et Herodicus saepe confusa; v. Ast. ad Plat. Rep. p. 465. et Spengel. artium scriptt. p. 94. — e discipulis, ΘVRTd. discipulus, β. — instituens, V. instituit, ΘRdγ. — iatralipticen, d. latraliptice, V. iatralipticen, Rβγ. — reunctoribus, VR². et ultoribus, d. et ultoris, R¹. cultoribus, Θ. et unctoribus, γ. reductoribus, Dalec. Vid. Schneider. grammat. Lat. 1, 581. — mediaestineis, V. media est in eis, d. medias ineis, R². mediae in eis, R¹.

§ 5. et ex, VRdr. et a, ΘK. etiam ex, β. — Antiocho, V²R. an thoco, V¹. a nistoco, d. — Ptolomeo, V. — praemio, VRd. — artis, R². aris, VR¹d. — tendere, VR¹d. Quid R a m. sec. habeat, dispicere non potui. — cognominans, Td. cognominans, R. cognominans, V¹. se cognominans, V²β. — Acrone, VRTd (codd. Gel.) a Creonte, K. — Agragantino, ΘVR¹Td. Acragantino, R². Agrigentino, codd. Gel. βγ. — Empedocles, V. — physici, d. pyci, V¹. crisippi, V². Chrysippi, R in rasura. — auctoritate, R.

§ 6. hae, om. R. — diu scholae, Gronov. discole, Vd. /// scole, R¹. ex scola, R². ex schola, δθρρ. eae scholae, β. — Herophilus, R. Heropylus, V². Hepylus, d. Heptylis, V¹. — descripto, Rd (codd. Gel.) discripto, V. discreto, r. — aetatum gradus, Rd. actum gradis, V. — eas, VRd. — retulimus 26, 12—17. — invenerat; auditor eius, R²d. invenerat additos eius, V. in venatore ius, R¹. — Themison, d. Temison, VR¹. Themiston, R². — seque, ΘVR¹Td. fuisseque, R²δρ. fuisse qui, δφ. qui quae, Barbar. βγ. — adscripsit illi, VRTd. ad-

plurimumque et ex Chrysippo discipulus eius Erasistratus Aristotelis filia genitus; hic Antiocho rege sanato o talentis donatus est a rege Ptolemaeo filio eius, ut incipiamus et praemia artis ostendere.

4. Alia factio — ab experimentis cognominant empiricen — coepit in Sicilia Acrone Agragantino Empedoclis physici auctoritate commendato; 5. dissederuntque hae diu scholae et omnis eas damnavit Herophilus in musicos pedes venarum pulsu descripto per aetatum gradus. Deserta deinde et haec secta est, quoniam necesse erat in ea litteras scire; mutata et quam postea Asclepiades, ut retulimus, invenerat; auditor eius Themison fuit seque inter initia adscripsit illi, mox procedente aevi nequitia, sua et placita mutavit, sed et illa Antonius Musa eiusdem auctoritate divi Augusti quem contraria medicina gravi periculo exemerat. Multos praetereo medicos celeberrimosque ex his Cassios, Calpetanos, Arruntios, Rubrios; ducena quinquagena HS. annua iis mercede fuere apud principes. Q. Stertinus inputavit principibus, quod HS. quingenis annuis

*scripserit illi, Θ. scripsit, illo, Barbar. βγ. — procedente aevi nequitia, ita nos scripsimus. procedente vitia, VRT. praecedente vitia, Θd. excedente e vita, K. recedente a vita, Barbar. βγ. procedente avaritia, Pint. recedentis a vita, Gronov. In nostra emendatione aevi idem est quod hominum aequalium (2, 54, 14, 44.); et uti Plinius nullam occasionem praetermittit, quin labentem morum integritatem deploret, uti etiam in hac medicinae historia ea utitur, sic Themisonem dicit nequitia aequalium crescente usum fuisse ad sua placita mutanda, se ad nequitiam aequalium composuisse eique obedientem sua quoque placita mutasse. Nequitia autem quo sensu sit h. l. capienda, apprime docet Tusc. III. 8, 17: *Eius (frugalitatis) videtur esse proprium motus animi appetentes regere et sedare semperque adversantem libidini, moderatam in omni re servare constantiam, cui contrarium vitium nequitia dicitur*; coll. Döderlin. *latein. Synon. und Etymol.* 4, 211. Illa igitur nequitia mollities aliqua intelligenda est, cui molliora etiam i. e. graviora, minus aspera medicamenta Themison adaptavit. Herophili secta deserta est a medicis inscientioribus; similiter Asclepiadem deseruit deterior Themison. — *sua et placita, ΘVRTd. ad sua placita, Barbar. βγ. sua ad placita, Gronov., qui suam coniecturam ita interpretatur: „primum sese Asclepiadem professus est, dein mortui placita mutavit ad sua.”* Probarant Harduin. et Gesner. *chrestom. Plin.* p. 725. — *Musa eius discipulus Augusti auctoritate, Pint. eiusdem Antonius Musa auctoritate Augusti, Dalec. — auctoritatem, V. — periculae eximierat, V.**

§ 7. *his, ΘVR. iis, dβγ. — Calpetanos, V². Calpitanos, R² β. Carpetanos, ΘV¹R¹Td. — Arruntios, R². Aruntios, Θ. Arbuntios, VR¹. Arruntios Arbuntios, Td. Arruntios, Albutios, βγ. Secundum nomen ex dittographia est ortum; de scriptura Arruntius v. Wagner. ad Vergil. Aen. 11, 759. — HS., Rd. his, ΘV. — annua iis mercede, ita nos scripsimus. annualis mercedes, V. annulis mercedes, R¹. annuales mercedes, ΘTd. annua mercede his, R². annua mercede iis, βγ. — Q. Stertinus, R. quae Stertinus, Vd. Q. vero Stertinus, Barbar. βγ. — inputavit, VR²d. ita ut, R¹. — quod, om. d. — sestertis, V.*

contentus esset; sexcena enim sibi quaestu urbis fuisse enumeratis domibus ostendebat. Par et fratri eius merces a Claudio Caesare infusa est, censusque quamquam exhausti operibus Neapoli exornata heredi HS. CCC reliquere, quantum ad eam aetatem Arruntius solus. Exortus deinde est Vettius Valens adulterio Messalinae Claudii Caesaris nobilitatus pariterque eloquentiae adsectator; is et potentiam nactus novam instituit sectam. Eadem aetas Neronis principatu ad Thessalum transilivit delentem cuncta placita et rabie quadam in omnis aevi medicos perorantem, quali prudentia ingenioque, aestumari vel uno argumento abunde potest, cum monumento suo quod est Appia via iatronicen se inscripserit. Nullius histrionum equorumque trigari comitator egressus in publico erat, cum Crinas Massiliensis arte geminata, ut cautior religiosiorque, ad siderum motus ex ephemeride mathematica cibos dando horasque observando auctoritate eum praecessit; nuperque sestertium c reliquit, muris patriae moenibusque aliis paene non minori summa exstructis. Hi regabant fata, cum repente civitatem Charmis ex eadem Massilia invasit damnatis non solum prioribus medicis verum et balineis frigidaque etiam hibernis algoribus lavari persuasit; mersit aegros in lacus; videbamus senes consularis usque in

sescena, VR. — *enumeratis*, VRd. *numeratis*, βγ.

§ 8. *effusa*, K. — *exhausti operibus*, codd. Gel. et Budaei de asse p. 245. *exhausti operis*, R¹d. *exhausti operis*, V. *exhaustis operis*, Θ. *exhausti opera*, R². *exhaustis opibus*, r. — *Neapoli exornata*, VRd (codd. Gel. et Budaei). *Neapolis*, Θ. — *HS. CCC*, codd. Gel. *sti. ceci*, V. *h s. u. CCCI*, d. *HS. trecenties centena milia*, R (?) βγ. — *quantum ad eam aetatem*, codd. Gel. *quantum athenaidem*, V (i et m ex emend.) R². *quantum athenade*, R¹. *quantum athena deus*, d. *quantum athena id est*, codd. Budaei. *quadragena dena*, T. *quadragena*, Barbar. — *Arruntius*, V. — *Vettius*, R. *Vetius*, Vd. *Vectius*, βγ. — *eloquentiae*, d. *eloquentia*, VR. — *adsectator*; is; pro his vv. habent *adsectatores* VRd. — *et*, VR. *ex*, d. *eam*, βγ. — *potentia*, d. *potentiae*, V. *potentie*, R. Hoc fortasse verum defendi possit verbi adipiscendi similitudine. — *nactus*, VR. *nactus*, dβγ.

§ 9. *principatu*, R. *principatum*, V. *principis principatu*, d. — *transiit*, K. — *cuncta*, Θ VR Td. *cuncta maiorum*, βγ. — *placida*, V. — *omnis aevi*, R. *omni saevit*, Vd. — *mendicos*, V. — *abunde* — *monimento*, omitt. R¹d. — *potest*; pro h. v. habet *porta ē* R, *reperita est* V. — *quod est in*, K. — *Apia*, V. — *latronicen*, V. — *histrionum*, V. — *equorumque*, Θ VR¹Td. *equarumque*, R² (codd. Gel.) βγ. — *comitator*, R. *comitatore*, VTd. — *egressus in publico*, VRd. *egressu in publico*, T. *egressus in publicum*, K¹. *regressus e publico*, K². *histrionum par*, ex quo de trigario comitatu regressus in publico, codd. Barbari. *in publico*. *Erat tunc Crinas Massiliae*. *In arte*, Pint. — *ut*, V¹Rd. *ita ut*, V². — *ex*, om. R¹. — *ephemeride*, VR²d. *ephependide*, R¹. — *sestertium* C, VR. *centies HS.*, dβγ. — *moenibusque*, Θ VTd. *moenibus*, R. *moenibus quoque*, β. — *minbre*, R. — *extinctis*, T.

ostentationem regentis, qua de re exstat etiam Annaei Senecae adstipulatio. Nec dubium est omnis istos famam novitate aliqua aucupantis anima statim nostra negotiari. Hinc 11 illae circa aegros miserae sententiarum concertationes, nullo idem censente ne videatur accessio alterius, hinc illa infelix monimenti inscriptio, turba se medicorum perisse. Mutatur ars cotidie totiens interpolis et ingeniorum Graeciae flatu inpellimur palamque est, ut quisque inter istos loquendo valeat, imperatorem illico vitae nostrae necisque fieri, ceu vero non milia gentium sine medicis degant nec tamen sine medicina, sicuti populus Romanus ultra sexcentimum annum, neque ipse in accipiendis artibus lentus, medicinae vero etiam avidus donec expertam damnavit.

6. Etenim percensere insignia priscorum in his moribus 12 convenit. Cassius Hemina ex antiquissimis auctor est primum e medicis venisse Romam Peloponneso Archagathum Lysaniae filium L. Aemilio M. Livio coss. anno urbis DXXXV. eique ius quiritium datum et tabernam in conpito Acilio emptam ob id publice; vulnerarium eum fuisse e re dictum mi- 13 reque gratum adventum eius initio, mox a saevitia secandi urendique transisse nomen in carnificem et in taedium artem omnisque medicos, quod clarissime intellegi potest e M. Ca-

§ 10. civitatem, R^d. civitate M., ΘV. civitatem Marcus Charmis, Dalec. — Carmis, R. — frigidaque, VR. frigida aqua, T^d. — mersit, R²d. Omitt. VR¹. — latus, R. — ostentationem, V²R (ex corr.) d. ostensione, Θ. ostantionem, V¹. — annali, V. — Senecae epist. 53. et 83. — adstipulatio, ΘVRdθ. astipulatio, δρφ. stipulatio, β. — anima statim nostra, ΘVRET^d. animas statim nostras, β. animae fatum vel potius statim nostrae, Gronov.

§ 11. accessio, VRd (codd. Gel.) assertio, r. — infelix, ΘVR¹. infelicis, R²dβγ. — inscriptio, R²d. scriptio, VR¹. — turba se, V²R²d. tuba re, V¹R¹. — medi orum, V. — interpolis, R²T^d. interpellis, VR¹. interpollis, β. — fastu, K. — impellit, R¹. — palamque, R^d. palam quoque, V. — est ut quisque, VR²d. que, R¹. — valeat, ΘVR¹T. polleat, R²dβγ. pollet, K. — seu, R¹d. — negant, V^d. — medicine, R. — sicuti, VR. sicut, dβγ. — P. R., V. — neque, ΘVRr. nec, dβγ. — ipsi, R. — accipiendi, d. — lentus, d. lentis, V²R¹. tent¹, R¹. tentus, V¹.

§ 12. percensere, VR². recensere, R¹T^d. — heminae, V. — antiquissimis, ΘVRT^d. antiquis, β. — ex, d. — Peloponneson, V^d. — Lisaniae, V. — M. Livio, R. L. M. Iulio, ΘVd. — eique, R. eiusque, V^d. — puplicae, V.

§ 13. vulnerarium — dictum; haec verba traiecta esse dicit Bernhardy Grundr. der Röm. Liter. p. 187. ed. 2.; videtur ea post verba secandi urendique transponere. — fuisse e re dictum, Gronov. fuisse credunt, ΘVRTδρφ. fuisse///eredunt, d. tradunt fuisse vocatum, β. — mirique, V. — secandi urendique, V²R^d. secandique, V¹. — carnificem et, R². carnificem sed, V. carnifice sed, d. carnifices et, ΘR¹. — artem omnesque, R²d. artemonesque, V. arte moresque, R¹.

tone cuius auctoritati triumphus atque censura minimum conferunt; tanto plus in ipso est, quamobrem verba eius ipsa ponemus:

7. „Dicam de istis Graecis suo loco, Marce fili; quid Athenis exquisitum habeam et quod bonum sit illorum litteras inspicere, non perdiscere, vincam. Nequissimum et indocile genus illorum, et hoc puta vatem dixisse: quandoque ista gens suas litteras dabit, omnia conrumpet, tum etiam magis si medicos suos huc mittet. Iurarunt inter se barbaros necare omnis medicina et hoc ipsum mercede faciunt ut fides iis sit et facile disperdant. Nos quoque dictitant barbaros et spurcius nos quam alios opicos appellatione foedant. Interdixi tibi de medicis.”

8. Atque hic Cato dcv. anno urbis nostrae obiit, lxxxv. 15 suo, ne quis illi defuisse publice tempora aut privatim vitae spatia ad experiendum arbitretur. Quid ergo? damnatam ab eo rem utilissimam credimus? minime Hercules; subicit enim qua medicina se et coniugem usque ad longam senectam perduxerit, iis ipsis scilicet quae nunc nos tractamus, proficiturque esse commentarium sibi quo medeatur filio, servis,

auctoritate, VR. — censura" in unum, d. — ipsa, om. R¹.

§ 14. fili, R². filio, VR¹d. — habeant, d. — quod, Madvig. opuscc. 2, 238. — illorum, ΘVRd. eorum, β. — vincam. Nequissimum, Hard. Vincam nequissimum, β. — indocibile, T. — quandoque, ΘRd. quandocumque, Vβγ. Vid. Gronov. ad Liv. 1, 31. — omnia, B (ex corr.) — conrumpit, VRd. — si, om. R¹. — hoc, VR. — et, V. sed, Rdβ. — mercedes, Θ. — faciunt, VR. facient, ΘTd. — fides iis, d. fides his, VR². fidēis, R¹. — dictitant, R². dictitabant, VR¹Td. — spurcius, codd. Barbari. super eius, VRTd. — hoppicos R¹. hoppicos, Vd. hoppificos, R². opicorum, Böttiger. Amalthea 3, 277. opicon (ὀπικῶν), Iahn. Berichte der Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaft. 1850. p. 266. Vulgata tamen scriptura defendi videtur per verba: addat Sulla etiamnum huic gloriae superbum cognomen Felicem 22, 12. — foedantque, V. — Interdixi — medicis, VR². Omitt. R¹Td. Interdicit ibi, K.

§ 15. Atque hic Cato, VR². hic Cato, Td. Om. R¹. — obiit, Rd. obid, V. — publice, V. — aut, R²d. ut, VR¹. — ad experiendum, Barbar. d. aut expediendum, VR. — ab eo rem, VR²d. haberem, R¹. — Hercule, β. — subiecit, Td. — se, VRd. et se, βγ. — perduxerit, om. R¹. — his, VR. — nos tractamus, codd. Gel. nostrascitamus, ΘVRTd. nos trademus, r. nos tractemus, β. — quo medeatur, Rd. comedeatur, V. — servisque, K. — quem nos, ΘVRd (codd. Gel.) quae nos, r. — digerimus, ΘVRTd. disceremus, r. differimus, β.

§ 16. immani pretio; pro his vv. habent manipretio ΘVd, inani pretio T, magni pretio R, immanem pretio K¹, in manipretio Pint. K². — recusabant, ΘVRTd. recusabat, β. — Aesculapis, VR. — ciperetur, R¹. — iterumque; hanc vocem Gesner. chrestom. Plin. p. 733. et Böttiger. kleine Schriften 1, 117. interpretantur noch dazu, überdiess, et adeo, quae interpretatio nullo fundamento nititur. Vocem potius corruptam censeo legendumque Tiberinaque in insula, quae ita

familiaribus, quem nos per genera usus sui digerimus. Non 16
rem antiqui damnabant sed artem, maxume vero quaestum
esse inmani pretio vitae recusabant. Ideo templum Aescula-
pi, etiam cum reciperetur is deus, extra urbem fecisse ite-
rumque in insula traduntur et, cum Graecos Italia pellerent
diu etiam post Catonem, excepiisse medicos. Augebo provi- 17
dentiam illorum: solam hanc artium Graecarum nondum ex-
ercet Romana gravitas in tanto fructu, quirritium paucissimi
attigere et ipsi statim ad Graecos transfugae, immo vero
auctoritas aliter quam Graece eam tractantibus etiam apud
inperitos expertisque linguae non est, ac minus credunt quae
ad salutem suam pertinent, si intellegunt. Itaque Hercule in
hac artium sola evenit ut cuicumque medicum se professo
statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacio maius.
Non tamen illud intuemur; adeo blanda est sperandi pro se 18
cuique dulcedo. Nulla praeterea lex quae puniat inscitiam
eam, capitale nullum exemplum vindictae. Discunt periculis
nostris et experimenta per mortis agunt medicoque tantum
hominem occidisse impunita summa est; quin immo transit
convitium et intemperantia culpatur ultroque qui periere ar-
guuntur. Sed decuriae pro more censuris principum exami-

dicatur a Claudiano consul. Stilich. 3, 173., *insula Tiberis* in Livii epit. 11. De
copula *que* v. ad 36, 15. — *in insula*, VR²d. *insula*, R¹. — *diu etiam*, R.d. *diu*,
Vγ. — *excepiisse*, V. Harduin. dicit *excipere* h. l. non esse *demere*, *secernere*
vel *eximere numero*, sed *nominatim cavere*, cuius significationis exempla plu-
rima apud iureconsultos occurrere atque apud ipsum Ciceronem ad Quint. Fr.
I. 1, 9. § 26, *nominatimque lex exciperet, ut ad templum monumentum* (pecuniam)
capere liceret. At iam Gesner. chrestom. Plin. p. 734. recte animadvertit hunc
locum non facere pro Harduino, sed ad vulgatam verbi significationem pertinere
videri; profecto enim *excipere* in illis Ciceronis verbis nihil est nisi legem in
aliqua sua parte aliquam libertatem statuere, aliquid ex sua severitate remit-
tere. Huc accedit, quod in illis verbis particula *ut* sequitur, h. l. accusativus.
Et quis scriptor umquam tam ambigue scripsisset? Recte igitur idem ille Ges-
nerus locum corruptum habet, qui ita restituendus est, ut inter ceteros expulsos
Graecos potissimum medicos eosque nominatim severitate legis percussos esse
Plinius dicat. Lenissima tamen ea medicina videtur, si pro *et cum* — *excepiisse*
scribitur *nec cum* — *excepiisse*.

§ 17. *prudential*, K. — *tanto fructu*, R²d. *tanto fructum*, V. *tantum fructum*,
R¹. — *quirritium paucissimi*, Θ R.d. *paucissimi quirritum*, Vβγ. — *transfugere*, r.
— *Graeci*, R. — *at*, d. — *intelligant*, R. — *Hercule*, V. *Hercules*, R.d. —
medicum se, d. *modo se*, R. *modo re*, V. — *professo*, V.d. *proferra*, R. *profi-*
tenti, r. — *maius*, VR²d. *ma*///, R¹.

§ 18. *intueretur*, R¹. — *adeo*, R.d. *ab eo*, V. — *inscientiam*, R¹. — *eam*, Θ. *ea*,
V. Omitt. R.dβγ. — *capitale*, Θ VRT d. *capitale*, β. — *transit in convitium*,
V. — *perire*, V. — *Quinque decuriae*, Gronov. miscell. p. 850. seq. — *exaniman-*
tur, V.

nantur, inquisitio per parietes agitur et qui de nummo iudicet a Gadibus columnisque Herculis arcessitur, de exsilio vero non nisi XLV electis viris datur tabella. At de iudice ipso quales in consilium eunt statim occisuri! merito, dum nemini nostrum libet scire quid saluti suae opus sit. Alienis pedibus ambulamus, alienis oculis agnoscimus, aliena memoria salutamus, aliena et vivimus opera perieruntque rerum naturae pretia et vitae argumenta; nihil aliud pro nostro habemus quam delicias. Non deseram Catonem tam ambifiosae artis invidiae a me obiectum aut senatum illum qui ita censebat, idque non criminibus artis adreptis, ut aliquis exspectaverit. Quid enim venenorum feracius aut unde plures testamentorum insidiae? Iam vero et adulteria etiam in principum domibus, ut Eudemi in Livia Drusi Caesaris, item Valentis in qua dictum est regina. Non sint artis ista sed hominum; non magis haec urbi timuit Cato, ut equidem credo, quam reginas. Ne avaritiam quidem arguam rapacisque nundinas pendentibus fatis et dolorum indicaturam ac mortis arram aut arcana praecepta, squamam in oculis emovendam potius quam extrahendam, per quae effectum est ut nihil magis pro re videretur quam multitudo grassantium; neque enim pudor sed aemuli pretia submittunt. Notum est ab eodem Charmide unum aegrum ex provincialibus HS. ducentis reconductum, Alconti vulnere medico HS. centiens cent. mil.

parietes, VRd. *parentes*, Pint. K¹. *partes*, Pithoeus advers. subcess. 2, 19., K². *patrias*, Gronov. — *indicet*, Pint. — *arcessitur*, ΘVRd. *accersitur*, β. — XLV, ΘVRTd. die XL. quinque, Pithoeus, β. de XLV, Iuretus ad Symmach. epist. p. 85.

§ 19. *indice ipso statim occasuri quales in cons. eunt*, Pint. *medico ipso*, K. — *consilium*, V. *consilio*, Rd. — *occisuri*, VRd (codd. Gel.) *occisuro*, K. — *ne mine*, R¹. — *et vivimus*, VRTd. *vivimus*, βγ. — *habemur*, V.

§ 20. *deseram*, VRTd. *deferam*, β. — *tam*, R. *iam*, ΘVTd. — *ambitiosae*, Rd. *ambitiose*, T. *ambitione*, ΘV. — *obiectum*, R ex correctura. — *Quid enim*, R²d. *Quidem in*, V. *Quid*, R¹. — *veneno*, r. — *feracius*, R. *fertilis*, Vdβγ. — *unde plures*, d. *unius plures*, V. *unius res*, R. — *in*, R²d. Omitt. VR¹. — *Eudemi*, codd. Barbari. *eundem*, VRd.

§ 21. *sunt*, R. — *resinas*, Salmas. prolegg. ad homon. p. 13. — *nondinas*, V¹. — *impendentibus*, K. — *ac*, R²d. *aut*, VR¹. — *arram*, Vd (codd. Barbari). *atycon*, R. — *arcanam*, V. — *praecepta squamam*, R². *praecepti squamam*, R¹. *praeceptis quam*, V. *praecepta*//// *qua*, d¹. *praecepta*//// *quamam*, d². — *emovendam*, R². *et movendam*, VR¹d. *removendam*, K¹. *amovendam*, K². — *na*, R¹. — *pro re*, VRd¹. *prodesse*, d²βγ. Eadem ratione dicitur se quae pro causa essent dicturum apud Livium 35, 15. — *aemuli*, V. *aemulis*, Rd.

§ 22. *Notum*, d. *Non*, VR². Om. R¹. — *ex*, Vd. *et*, R². *e*, R¹. — *his*, V.

damnato ademisse Claudium principem eidemque in Gallia exsultanti et deinde restituto acquisitum non minus intra paucos annos. Et haec personis inputentur; ne faecem quidem aut inscitiam eius turbæ arguamus, ipsorum intemperantiam in morbis aquarum calidarum deverticulis, inperiosa inedia et ab iisdem deficientibus cibo sæpius die ingesto, mille præterea paenitentiae modis, culinarum etiam praeceptis et unguentorum mixturis, quando nullas omisere vitae inlecebras. Invehi peregrinas mercis conciliarique externa pretia displicuisse maioribus crediderim equidem, non tamen hoc Catonem providisse, cum damnaret artem. Theriace vocatur excogitata compositio luxuriae; fit ex rebus sexcentis, cum tot remedia dederit natura, quæ singula sufficerent. Mithradatum antidotum ex rebus LIV componitur, interim nullo pondere aequali et quarundam rerum sexagesima denari unius inperata, quo deorum perfidiam istam monstrante! Hominum enim subtilitas tanta esse non potuit; ostentatio artis et portentosa scientiae venditatio manifesta est. Ac ne ipsi quidem illa novere conperique volgo pro cinnabari Indica in medicamenta minium addi inscitia nominis, quod esse venenum docebimus inter pigmenta. Verum haec ad singulorum salutem pertinent, illa autem quæ timuit Cato atque providit, innocentiora multo et parva opinatu, quæ procures artis eius de semet ipsi fateantur, illa perdidere inperi mores, illa quæ

— ducenta, Vd. — reductum, *ΘVRTd. conductum, β.* — *h̄s. c., V.* — ademissos, R¹.

§ 23. *inscitiam, T.* — *turbæ, d. turbam, VRT.* — *arguamus, VR². arguamus, R¹Td.* — *ipsorum, VRd. ipsorumque, β.* — *intemperantiam, Rd. intemperantia, V.* — *gallidarum, V.* — *deverticulis, V. diverticulis, Rd.* — *inperiosa inedia, VRd. imperiosam inediam, βγ.* — *hisdem, V.* — *cibo, VR. cibos, d (codd. Gel.) βγ.* — *die ingesto, V². dein gesto, V¹Rd. die ingestos, codd. Gel. βγ.* — *poenitentiae, V. penitentiae, R². petentiae, R¹. appetentiae, Td.*

§ 24. *externa pretia, ΘVRTd. extrema pretia, β. exento pretio, K.* — *equidem, Rd. et quidem, V.* — *Theriacæ, Barbar. Theriac, VR. Therie, d.* — *excogitat, V.* — *luxuriae, VR². Omitt. R¹Td.* — *fit ex; pro his vv. habent fixit VR, fixis d. — sexcentis, Fabric. biblioth. Gr. 2, 692. externis, VRdβγ.* — *Mithradatum, VR¹. Mithridatum, ΘR²T. Mithridaticum, dβγ.* — *interim nullo, d. interim nullos, R. inter nullos, VT.* — *aequali, R²T. aequa, VR¹d.* — *quarundem, V.* — *parte sexagesima, K.* — *imperator, VRd.* — *quo deorum, ΘVRT. quod eorum, d.* — *per fidem, ΘVRTd.* — *istam, R. ista, ΘVTd.*

§ 25. *illa, VRd. illam, βγ.* — *addi inscitia, R². acdeinscitium, VR¹d.*

§ 26. *multa, R.* — *opinatu, R²d. opinato, ΘVR¹.* — *eius de semet ipsis, VTd. eius de semet ipsis, R². eius de semet ipso, R¹. eiusdem in semet ipsis, β.* — *fateantur, VRTd. fatentur, β.* — *prodidere, Gruter. ad Liv. 1, 13. e codice.* — *imperio, Rd.* — *illa, om. K.*

sani patimur, luctatus, ceromata ceu valetudinis causa instituta, balineae ardentes quibus persuasere in corporibus cibos coqui, ut nemo non minus validus exiret, oboedientissimi vero efferrentur; potus deinde ieiunorum ac vomitiones et 27 rursus perpotationes ac pilorum eviratio instituta resinis eorum, itemque pectines in feminis quidem publicati. Ita est profecto; lues morum, nec aliunde maior quam a medicina, vatem prorsus cotidie facit Catonem et oraculum: satis esse ingenia Graecorum inspicere, non perdiscere. Haec fuerint 28 dicenda pro senatu illo sexcentisque populi Romani annis adversus artem in qua conditione insidiosissima auctoritatem pessimis boni faciunt, simul contra attonitas quorundam persuasiones qui prodesse nisi pretiosa non putant. Neque enim dubitaverim aliquis fastidio futura quae dicentur animalia; at non Vergilio fuit nominare formicas nulla necessitate et curculiones ac „lucifugis congesta cubilia blattis”, non Homero inter proelia deorum improbitatem muscae describere, non naturae gignere ista, cum gignat hominem. Proinde causas quisque et effectus, non res aestumet.

9. Ordinemur autem a confessis hoc est lanis ovisque obi- 29 ter ut rebus praecipuis honos in primis perhibeatur; quaedam etiam sic alienis locis, tamen obiter dici necesse erit. Nec deerat materiae pompa, si quicquam aliud intueri liberet quam fidem operis, quippe inter prima proditis etiam ex cinere phoenicis nidoque medicinis, ceu vero id certum esset atque non fabulosum; inridere est vitae remedia post millesimum annum reditura monstrare. II. Lanis auctoritatem 30

valetudinis, R. — *coqui*, R. *qui*, d. *quibus*, V. — *nom*, V. — *oboedientissimi*, V. *obedientissimi*, R d β γ. — *efferrentur*, V.

§ 27. *superpotationes*, K. — *evirati*, d. — *in*, R² d. *ne*, VR¹ T. Om. K. — *publicati*, V. — *Ista profecto lues*, K. — *morum*, R d. *moraum*, V¹. *moralium*, V². — *nec aliunde*, d. *ne aliunde*, VR². Om. R¹. — *a*, VRT d. *e*, β γ. — *oratum*, R.

§ 28. *sexcentisque*, V. — *pretiosa non*, R d. *praecio sano*, V. — *aliquis*, VR d. *aliquibus*, β γ. — *dicentur*, VR. — *Vergilio* georg. 1, 186. 4, 243. — *fuit*, VR d (codd. Gel.) *nefas fuit*, r. — *formicam*, d. — *Homero* Iliad. ρ, 570. — *describere*, VR¹.

§ 29. *a*, omitt. VR d. — *concessis*, K. — *obiter ut*, VRT. *obiter*, d. *ut obiter*, β γ. — *sic*, θ VRT d. *si*, β. — *Nec deerat*, T d (codd. Gel.) *Nec deerit*, VR. *Nec deesset*, r. — *materia pompae*, VRT d. — *liberet*, VR. *libet*, d. — *prima*, V d. *prima fidem*, R. — *vitae*; pro h. v. habent *vitium* V¹ R, *vitia* V², *vitia* in d. — *millensimum*, V. — *redituram*, V d.

§ 30. *relegiosam*, V. — *attingi iubentes*, om. R¹. *ea cingi iubentes*, Lips.

veteres Romani etiam religiosam habuere postis a nubentibus attingi iubentes, praeterque cultum et tutelam contra frigora sucidae plurima praestant remedia ex oleo vinoque aut aceto, prout quaeque mulceri morderive opus sit et adstringi laxarive, luxatis membris dolentibusque nervis inpositae et crebro subfusae. Quidam et salem admiscent luxatis, alii cum lana rutam tritam adipemque inponunt, item contunsis tumen-
 31
 tibusque. Halitus quoque oris gratiores facere traditur confricatis dentibus atque gingivis, admixto melle; prodest et phreneticis suffitu. Sanguinem in naribus sistit cum oleo rosaceo, et alio modo indita auribus opturatis spissius; quin et ulceribus vetustis inponitur cum melle; volnera ex vino vel aceto vel aqua frigida et oleo expressa sanat. Arietis
 32
 vellera luta frigida ex oleo madefacta in muliebribus malis inflammationes volvae sedant et, si procidant, suffitu reprimunt. Sucida lana inposita subditaque mortuos partus evocat; sistit etiam profluvia earum; at canis rabiosi morsibus inculcata post diem septimum solvitur. Reduvias sanat ex aqua frigida; eadem nitro, sulphure, oleo, aceto, pice liquida fervescentibus tincta quam calidissima inposita bis die lum-
 33
 borum dolores sedat. Sistit et sanguinem ex ariete sucida articulos extremitatum praeligans. Laudatissima omnis e collo, natione vero Galatica, Tarentina, Attica, Milesia. Sucidam inponunt et desquamatis, percussis, lividis, incussis, conlisis, contritis, deiectis, capitis et aliis doloribus, stomachi inflammationi ex aceto et rosaceo. Cinis eius inlinitur attritis, volneratis, ambustis; et in oculorum medicamenta addi-

quaest. epistol. 2, 3., quod probat Wytttenb. ad Plutarch. quaest. Rom. p. 271. f. Mihi potius a nubentibus is (i e. iis, lanis) accingi iubentes scribendum videtur; uti h. l. postes lanis accinctae dicuntur, ita accinctus gemmis fulgentibus ensis a Valerio Flacco 5, 514. — sucidae, v. Dioscor. 2, 82. — mulceri, VR²d. mulcerique ut, R¹. — morderique, VRTd. — volentibusque, VR. volantibusque, d. — et salem, VRdr. etiam salem, βγ.

§ 31. Alitus, V. — mellis, R². — et alio modo indita, Rd (codd. Gel.) et alio modo, V. indita et alio modo, T. et alio modico indito, r.

§ 32. vellera luta, Rd. vellere luta, VT. vellera lota, βγ. — mulieribus, R. — Succida lana, d. Succidae lanae, θ. Sucide lana, VR. — evocat, d. evocant, θVR. — earum, VRd. vulvarum, r. — at, Vd. et, RT. — Redubias, V. — fervescentibus, θVR¹T. ferventibus, R²dβγ.

§ 33. Sistit et sanguinem, θRTd. Sanguinem sistit, Vβγ. — extremitatum, VRd. — Terentina, V. — deiectis, VR². Omitt. R¹d. — stomachi, VR. stomachi et, Td. — et in oculorum, v. Dioscor. 2, 83.

tur, item in fistulas aurisque suppuratas. Ad hoc detonsam 34 eam, alii evolsam decisis summis partibus siccant carpuntque et in fictili crudo componunt ac melle perfundunt uruntque. Alii assulis taedae subiectis et subinde interstratis oleo adspersam accendunt cineremque in labellis aqua addita confricant manu et considerare patiuntur, idque saepius mutantes aquam, donec linguam adstringat leniter nec mordeat; tum cinerem reponunt. Vis eius septica est efficacissimeque genas purgat.

10. Quin ipsae sordes pecudum sudorque feminum et alarum 35 adherentes lanis — oesypum vocant — innumeros prope usus habent; in Atticis ovibus genito palma. Fit pluribus modis, sed probatissimum lana ab his partibus recenti concerpta aut quibuscumque sordibus sucidis primum collectis, lento igni in aeneo subfervefactis et refrigeratis pinguique quod supernatet collecto in fictile vas iterumque decocta priori materia, quae pinguitudo utraque frigida aqua lavatur et in linteo saccatur ac sole torretur donec candida fiat ac translucida; tum in stannea pyxide conditur. Probatio ut 36 sordium virus oleat et manu fricante ex aqua non liquetur sed albescat ut cerussa. Oculis utilissimum contra inflammationes genarumque callum. Quidam in testa torrent, donec pinguitudinem amittat, utilius tale existumantes erosio et duris genis, angulis scabiosis et lacrimantibus. Ulcera non 37 oculorum modo sanat sed auris etiam et genitalium cum anserino adipe; medetur et volvae inflammationibus et sedis

§ 34. *Ad hoc*, R²d². *Adhuc*, VR¹d¹. *Ad haec*, βγ. — *detonsam*, V. — *alii*, ΘVRTd. *alii vero*, β. — *decisis*, V. — *uruntque*, Kd. *utrumque*, VRβ. — *astulis*, V². — *accendunt*, RTd. *accedunt*, Vβ. — *in*, Rd. *et*, V. — *addita* *confricant*, R²d. *additas confricant*, V. *additas adfricant*, R¹. — *mordeat*, VR²d. *mordeat de sobo potonemedunt*, R¹. — *tum*, Rd. *tunc*, Vβγ. — *eis*, V. — *smectica*, Gesner. hist. anim. 1, 793.

§ 35. *Quin* — *pecu*, om. R¹. *Ceterum v. Dioscor. 2, 84.* — *habet*, Rd. — *palma*, R². *palam*, VR¹d. — *modis*, om. R¹. — *his*, Rd. *iis*, V. — *lento*, VRd. *et lento*, K. *ac lento*, βγ. — *aeneo*, ΘVRTd. *aeneo vase*, β. — *superiacet*, ΘVRTd. — *fictile vas*, VR²Td. *fictile vase*, R¹. *fictili vase*, βγ. — *priori*, R. *priore*, d. *priora*, V. — *in*, om. V. — *saccatur*, Kd. *siccatur*, V (ex emend.) Rβ. — *ac translucida*, Rd. *extralucida*, V. — *stagnea*, VR.

§ 36. *Probatio*, VRd. *Probatio autem*, βγ. — *viros*, V. — *cerosa*, V. *ceterosa*, R¹. — *torrent donec*, R (codd. Barbari). *torrendo nec*, V. *torrendo ne*, d. — *pinguitudinem*, VRd. *pinguedinem*, codd. Barbari, β. — *scabiosis*, T.

§ 37. *auris*, Hard. ex Dioscor. 2, 84. *πρός τε τὰ ἐν ᾧ τὴν καὶ ἐν αἰδοῖσι συν*

rhagadiis et condylomatis cum meliloto ac butyro. Reliquos usus eius suo loco digeremus. Sordes quoque caudarum concretæ in pilulas siccatae per se tunsaeque in farinam et inlitæ dentibus mire prosunt, etiam labantibus, gingivisque, si carcinoma serpat; iam vero pura vellera aut per se in-³⁸ posita caecis doloribus aut accepto sulphure et cinis eorum genitalium vitiis, tantumque pollent ut medicamentis quoque superponantur. Medentur ante omnia et pecori ipsi, si fastidio non pascantur; cauda enim quam artissime praeligata, evolsa inde lana statim vescuntur, traduntque quod extra nodum sit e cauda praemori.

III. 11. Lanae habent et cum ovis societatem simul fronti³⁹ inpositæ contra epiphoras; non opus est eas in hoc usu radícula esse curatas neque aliud quam candidum ex ovo infundi ac pollinem turis. Ova per se infuso candido oculis epiphoras cohibent urentisque refrigerant; quidam cum croco praeferunt et pro aqua miscent collyriis; infantibus vero contra lippitudines vix aliud remedio est butyro admixto recenti. Eadem cum oleo trita ignis sacros leniunt betæ foliis su-⁴⁰ perinligatis. Candido ovorum in oculis et pili reclinantur hammoniaco trito admixtoque et vari in facie cum pineis nucleis ac melle modico; ipsa facies inlita sole non uritur. Ambusta aquis si statim ovo occupentur, pusulas non sentiunt; quidam admiscent farinam hordeaciam et salis parum; ulceribus vero ex ambusto cum candido ovorum tostum hordeum et suillo adipe mire prodest. Eadem curatione ad sedis⁴¹

χηρὲς στῆται. oris, VRd βγ. — butiro, V. — suo loco, omitt. VR. — digeremus, R². digereremus, V. digerere, d. digere, R¹. — Sordes, Vd. De sordibus caudæ med. sordes, R. — siccatae, VRd. ac siccatae, βγ. — tunsaeque, Vd (codd. Gel.) tucutegue, R. — farinam, codd. Gel. farina, VRd. — labantibus, d (codd. Gel.) labantibusque, R. lavantibusque, V. — gingivisque, V.

§ 38. *inposita, R². posita, VR¹d. — sulphore, V. — pollent ut, Rd. pollentur, V. — pascantur, R. pascatur, Vd βγ. — praeligate volsa, R. — praemori, R.*

§ 39. *societatem, VRd¹. non totam societatem, d². — radículas, codd. Barbari. — Ova per se, v. Dioscor. 2, 55. — urentisque, V. urentesque, d βγ. urentis quæ, R². urentes ovis, R¹. — cum croco, VRd. pro croco, T. — miscentur, VRd. — lippitudines, V. lipidines, R. — remedio, VRd. remedium, βγ. remedium convenientius, K. — butiro, V.*

§ 40. *superinligatis, Vd. inligatis, R. — ammoniaco, V. — vari, R. turi, V. varices, Td. — facie, Rd. favantiae, V. — modico, R². mixto, VR¹d. modico tolluntur, K. — ipse facies illite, T. — uritur, R². uruntur, VR¹Td. adurit, βγ. — occupentur, V. — pusulas, VRd. pilulas, T. — salis param, V.*

vitia utuntur, infantibus quidem, etiam si quid ibi procidat; ad pedum rimas ovorum candido decocto cum cerussae denariorum duum pondere, pari spumae argenti, murrae exiguo, dein vino; ad ignem sacrum candido ovorum trium cum amylo; aiunt et vulnera candido glutinari calculosque pelli. Lutea ovorum cocta ut indurescant, admixto croco modice 42 item melle, ex lacte mulieris inlita dolores oculorum mitigant, vel cum rosaceo et mulso lana oculis inposita vel cum trito api semine ac polenta in mulso inlita. Prodest et tussientibus per se luteum devoratum liquidum ita ut dentibus non attingatur, thoracis destillationibus, faucium scabritiae; privatim contra haemorrhoidum morsum inlinitur sorbeturque et crudum; prodest et renibus, vesicae rosionibus exulcera- 43 tionibusque et cruenta exscreantibus. Quinque ovorum lutea in vini hemina cruda sorbentur dysintericiis cum cinere putaminis sui et papaveris suco ac vino; dantur coeliacis cum uvae passae pinguis pari pondere et malicori per triduum aequis portionibus, et alio modo lutea ovorum trium, laridi veteris et mellis quadrantibus, vini veteris cyathis tribus, trita ad crassitudinem mellis et, cum opus sit, abellanae nucis magnitudine ex aqua pota; item ex oleo fricta terna, totis 44 ovis pridie maceratis in aceto; sic et lentericis, sanguinem autem reicientibus cum tribus cyathis musti. Utuntur iisdem ad liventia, si vetustiora sint, cum bulbis ac melle. Sistunt et menses mulierum cocta et in vino pota, inflationes quoque volvae cruda cum oleo aut vino inlita. Utilia sunt et 45

§ 41. *procidat*, d. *procedat*, θ VR. — *caerossae*, V. — *dein*, VRd. *deinde*, $\beta\gamma$. — *ovorum*, Rd. *duorum*, V. — *trium*, V. *triū*^a, R. *trito*, d $\beta\gamma$. At receptam a nobis scripturam tuetur Plin. Valer. 3, 34. — *amulo*, VR. — *glutinare*, VR¹.

§ 42. *ex lacte*, Rd. *et lacte*, V $\beta\gamma$. — *thoracis*, v. Dioscor. 2, 55. — *destillationibus*, V. *distillationibus*, Rd β . — *haemorrhoidas*, VRd. — *sorbeturque et crudum*, R. *sorbeturque crudum*, d $\beta\gamma$. *sorbeturque cruenta*, V (post quae deleta una littera).

§ 43. *cum cinere*, θ Td. *cum cineris*, R². *ovum cineris*, VR¹. *cum mira*, r. *cum pulvere*, K. *cum iure*, β . *cum farina*, Dalec. — *ac papaveris*, T. — *ac vino*, VRd. *et vino*, T. *aut vino*, K. — *pare*, R. — *malicorii*, θ VRTdr. *malicorio*, β . — *laridi*, θ . *lardi*, VRd $\beta\gamma$. *cum lardi*, K. — *trita*, om. R¹. — *magnitudinis*, V.

§ 44. *sic et*, VR¹d. *sic et in*, R². *sic et illita*, K. — *lentericis*, Pint. *lien*. *Ericis*, VRTd. *lieniciis*, codd. Gel. β . — *musti*; pro h. v. habent mixti VRd. — *cocta*, Vd. *cocte*, R². Om. R¹. — *et in vino*, V. *et in eo vino*, θ . *et e vino*, R

cervicis doloribus cum anserino adipe et rosaceo, sedis etiam vitiis indurata igni ut calore quoque prosint, et condylomatibus cum rosaceo, item ambustis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exustis; tum lutea ex rosaceo inlinuntur. Fiunt et tota lutea quae vocant sitista, cum triduo incubita tolluntur. Stomachum dissolutum confirmant pulli ovorum cum gallae dimidio ita ne ante duas horas alius cibus sumatur. Dant et dysintericis pullos in ipso ovo decoctos admixta vini ⁴⁶ austeri hemina et pari modo olei polentaeque. Membrana putamini detracta sive crudo sive cocto labiorum fissuris medetur, putaminis cinis in vino potus sanguinis eruptionibus; conburi sine membrana oportet; sic fit et dentifricium. Idem cinis et mulierum menses cum murra inlitus sistit. Firmitas putaminum tanta est ut recta nec vi nec pondere ullo frangantur nec nisi paulum inflexa rotunditate. Tota ova adiu- ⁴⁷ vant partum cum ruta et aneto et cumino pota e vino; scabiem corporum ac pruritum oleo et cedria mixtis tollunt, ulcera quoque umida in capite cyclamino admixta. Ad puris et sanguinis exscreationes ovom crudum cum porri sectivi suco parique mensura mellis Graeci calefactum hauritur. Dantur et tussientibus cocta et trita cum melle et cruda cum passo oleique pari modo. Infunduntur et virilitatis vitiis sin- ⁴⁸ gula cum ternis passi cyathis amylique semuncia a balineis; adversus ictus serpentium cocta tritaque adiecto nasturtio inlinuntur. Cibo quot modis iuvent notum est, cum transmeent faucium tumorem calfactuque obiter foveant. Nullus est alius cibus qui in aegritudine alat neque oneret simulque vim po-

(ex corr.) d. et ex vino, βγ. — inflationes, V d. et inflationes, Rγ. — aut vino, θ VRTd. ac vino, β.

§ 45. *indurata*, θ VRTd. *durata*, β. — *in aqua*, θ VRTd. *ex aqua*, β. — *exustis*, V. — *ex rosaceo*, Rd. et *rosaceo*, V. — *inlinunt*, d. — *lutea*, V. — *sitista*, VR. *sicista*, d. *sicisti*, T. *schista*, Barbar. β. *synchyta*, Pint. — *incubita*, VRTd. *incubata*, β.

§ 46. *Dan*, V. — *putamini detracta*, VTd. *putaminis detracta*, Rβγ. — *conburi*, VR. *comburare*, Td. — *fit et*, VR²d. *fit*, R¹. — *Idem*, RTd. *id est*, V. — *et mulierum*, R. *eum mulierum*, V. *ciet mulierum*, Td. — *inlitus*, R². *litus*, R¹. *halitus*, VTd. — *paulum*, θ VRd. *paululum*, βγ.

§ 47. *Tosta*, θ. — *cum ruta*, Rd. *curata*, V. — *aneto*, R. *anetho*, Vdβγ. — *e vino*, θ VRd. *ex vino*, β. — *cedria*, R². *cedra*, VR¹d. — *tolluntur*, d. — *Ad*, V¹Rd. *Ac*, V². — *califactum*, V.

§ 48. *singulis*, R¹. — *cyathis*, omitt. VRd. — *amylique*, V. — *adversis*, V. — *Cibo quot*, codd. Gel. *Cibo quod*, V. *Cibos quot*, R. *Cibos quod*, d. — *iuvent*, V. — *magis alat*, K. — *vim potus*, VRd (codd. Gel.) *vini usum*, r.

tus et cibi habeat. Maceratorum in aceto molli diximus 49
putamen; talibus cum farina in panem subactis coeliaci re-
creantur. Quidam ita resoluta in patinis torrere utilius pu-
tant, quo genere non alvos tantum sed et menses feminarum
sistunt; aut si maior sit inpetus, cruda cum farina et aqua
hauriuntur et per se lutea ex his decocta in aceto donec in-
durescant; iterumque cum trito pipere torreantur ad cohi-
bendas alvos. Fit et dysintericis remedium singulare ovo 50
effuso in fictile novum eiusdemque ovi mensura, ut paria
sint omnia, melle, mox aceto, item oleo confusis crebroque
permixtis; quo fuerint ea excellentiora, hoc praesentius re-
medium erit. Alii eadem mensura pro oleo et aceto resinam
adiciunt rubentem vinumque et alio modo temperant, olei
tantum mensura pari pineique corticis duabus sexagesimis
denariorum, una eius quod rhum diximus, mellis obolis quin-
que simul decoctis, ita ut cibus post quattuor horas sumatur.
Torminibus quoque multi medentur ova bina cum ali spi- 51
cis quattuor una terendo vinique hemina calefaciendo atque
ita potui dando. Et ne quid desit ovorum gratiae, candidum
ex his admixtum calci vivae glutinat vitri fragmenta. Vis
vero tanta est ut lignum perfusum ovo non ardeat ac ne ve-
stis quidem contacta aduratur. De gallinarum autem ovis
tantum locuti sumus, cum et reliquarum alitum restent ma-
gnae utilitates, sicut suis locis dicemus.

et cibi, R². et cibus, VR¹. ac cibi, dβγ.

§ 49. diximus 10, 167. — panem, ΘVRTd. pana, β. — patenis, V. — tor-
rere, Vd. torrerī, Rβγ. — quo, Rd. quae, V. — aut, Rd. ut, V. — et aqua,
ΘVRd. ex aqua, βγ. — per se lutea, VR¹. per se lute, R². persolata, Td. —
ex his, VT. et his, R. ex iis, dβγ. — decocta, d. decoctorum, ΘVRT. — in-
durescat, R¹d. — torreantur, ΘVRTd. torrentur, βγ.

§ 50. in fictile novum, TKd. ut fictile novum, V. in fictili novo, R (novo ex
corr.) βγ. — pariae, V. — resinam adiciunt; pro his vv. habent rei una di-
cunt Vd, revin^a adiciunt R, rhu adiciunt rubens K. — vinumque, R. unumque,
Vd. — alio, VR². a, R¹d. — intemperant, R. — denariorum, VR². de-
nariē, R¹. denarii, d. — una eius, VRd. uva eius, K. — quo, R. — rhum,
ΘTd. rhuunt, V¹. trahi, V²R (in rasura). rhus, β. — diximus 24, 91. — de-
coctis simul, d. — cibus, VR¹. cibus alius, R²dβγ.

§ 51. medent, V. — alii spicis, VRK. alii piscis, d. aliis piscis, β. Add.
Geshner. histor. anim, 3, 462. — terendo, ΘTd. terendo, VR. atterendo, β. —
calefaciendo, R¹. — adque, V. — potui dando; pro his vv. dant potando ΘVRTd.
— desit ovorum, R¹d. deestivorum, VR¹. — vivae, d. ut, VR. — glutinat, Vd.
glutina, R¹. glutinatur, R². — fragmenta, V. — restent, Vd. de ovis anguis re-
stent, R. — magne utilitatis, V.

12. Praeterea est ovorum genus in magna fama Galliarum, 52
omissum Graecis. Angues innumeri aestate convoluti salivis
faucium corporumque spumis artifice complexu glomerantur;
anguinum appellatur. Druidae sibilis id dicunt in sublime
iactari sagoque oportere intercipi ne tellurem attingat; pro-
fugere raptorem equo; serpentis enim insequi donec arcean-
tur amnis alicuius interventu; experimentum eius esse, si 53
contra aquas fluitet vel auro vinctum. Atque ut est mago-
rum sollertia occultandis fraudibus sagax, certa luna capien-
dum censent, tamquam congruere operationem eam serpentium
humani sit arbitri. Vidi equidem id ovom mali orbiculati mo-
dici magnitudine, crusta cartilaginis, velut acetabulis brac-
chiorum polypi crebris, insigne druidis. Ad victorias litium 54
ac regum aditus mire laudatur, tantae vanitatis ut habentem
id in lite in sinu equitem Romanum e Vocontis a divo Claudio
principe interemptum non ob aliud sciam. Hic tamen con-
plexus anguium et frugifera eorum concordia in causa vide-
tur esse, quare exterae gentes caduceum in pacis argumentis
circumdatus effigie anguium fecerint; neque enim cristatos
esse in caduceo mos est.

13. De anserum ovis magnae utilitatis ipsoque ansere di- 55
cturi hoc in volumine debemus honorem et Commageno cla-
rissimae rei. Fit ex adipe anserum alioqui celeberrimi usus,

§ 52. *fama Galliarum*, VRd. *Galliarum fama*, βγ. — *a Graecis*, K. — *Anguis*, R¹. — *innumeri aestate*, Barbar. *ea numero est*, VR. *eo numero est*, d. — *convoluti salivis*, Barbar. *convolutis salivis*, d. *convolutis alivis*, R. *convolutis ad huius*, V. — *artifici complexu*, Rd. *artifi^{ci} complexu*, V. — *annum*, R. *in unum*, d. *omnium*, r. *annum*, V (m. erasum).^{*} — *appellatur*, R². *appellatum*, R¹dr. *apelantur*, V². *apellantum*, V¹. — *sublimen*, V. — *enim*, VRd. *eum*, K. — *arceatur*, V.

§ 53. *fluvitet*, V. — *ut est*, VRTd. *ut*, β. — *ocultandis*, V. — *cogruere*, V. — *operationem eam*, R²d. *operatione ea*, VR¹. — *equidem*, V²Rd. *id quidem*, V¹. — *idom*, V. — *orbiculatim*, Vd. — *modice*, V. — *cartilagis*, VR¹. — *vel*, V. — *acetabulis*, VR. *e tabulis*, d. — *druidis*, V¹.

§ 54. *laudantur*, V². — *equitem*, VR. *ve quiritem*, d. — *e Vocontis*, codd. Gel. *evocantis*, R²d. *evocantem*, θVR¹. *evocatum*, r. — *a*, R²r. *Omitt*, VR¹d. — *non ad aliud*, R². *non aliud*, VR¹d. — *sciamus*, Td. — *complexis*, V¹. — *frugifera eorum*, θVTd. *efferatorum*, Rβγ. — *in causa*, θd. *causa*, VRβγ. — *anguim*, V.

§ 55. *Commageno*, T. *Commagenorum*, R (ex corr.) dβγ. *cum magnae*, V. Vid. 10, 55. — *aliqui*, VRd. *alioquin*, β.

sed in hoc in Commagene Syriae parte cum cinnamomo, casia, pipere albo, herba quae Commagene vocatur, obrutis nive vasis, odore iucundo, utilissimum ad perfrictiones, convulsiones, caecos aut subitos dolores omniaque quae acopiis curantur, unguentumque pariter et medicamentum est. Fit 56 et in Syria alio modo, adipe avium curato ut diximus, additis erysisceptro, xylobalsamo, phoenice elate, item calamo, singulorum pondere quod sit adipis, in vino bis aut ter subfervefactum; fit autem hieme, quoniam aestate non glaciatur nisi accepta cera. Multa praeterea remedia sunt ex anser, quod miror, aequae quam in capris; namque anser corvosque ab aestate in autumnum morbo conflictari dicuntur.

IV. 14. De anserum honore quem meruere Gallorum in 57 Capitolium ascensu deprehenso diximus; eadem de causa supplicia annua canes pendunt inter aedem Iuventatis et Summani, vivi in furca sambucea armo fixi. Sed plura de hoc animali dici cogunt priscorum mores. Catulos lactentis adeo pueros existimabant ad cibum ut etiam placandis numinibus hostiarum vice uterentur his. Genitae Manae catulo 58 res divina fit et in cenis deum etiamnum ponitur catulina; aditialibus quidem epulis celebris fuisse Plauti fabulae indicio sunt. Sanguine canino contra toxica nihil praestantius putant; vomitiones quoque hoc animal monstrasse homini videtur, et alios usus ex eo mire laudatos referemus suis locis.

sed in hoc, VR¹Td. est sed in hoc, R². est; ad hoc, βγ. — in, Vd. Omitt. RT. — Commagene, V. — Suriae, VR². susuriae, R¹d. — cinnamomo, VR¹T. cinnamo, dβγ. — picere, R². vicere, R¹. cicere, Vd. — obrutis, d. — iocunde, V. — aut, ΘVR¹Td. ac, β. — omniaque quae, R. omnia quaeque, V. sumpta quaeque, d. — acopiis, V. acopus, R. acopis, dβγ. — unguentumque, V. — et, Vd. ac, Rβγ.

§ 56. *adipe avium, VR. avium aut cum, d. — diximus 28, 143. dicemus, VRd. — erysisceptro, R². erisceptro, V. erysistrepto, d. Om. R¹. — xylobalsamo, R². lyzobalsamo, Vd. lysobalsamo, R¹. — phoenice elate, Barbar. phoenice tuso, RTd. foenicetuso, V. — quod, ita nos scripsimus. quid, R¹. qui, VR²dβγ. — in vino, ita nos scripsimus. vino, VRd. cum vino, Barbar. βγ. — ter, om. d. — subfervefactum, ΘVR²Td. ferrefactum, R¹. subfervefactis, β. — fiat, Rd. — glaciatur, V. glaciatur, K. — praeterea remedia, VR². praeterea, R¹d. — sunt ex anser, R². sunt praeterea ex anser, R¹. sunt praeterea ex imis aere, V. ex misere, d. — in capris, VR² (codd. Gel.) capris, β. pancharis, R¹Td.*

§ 57. *Capitolio, R¹d. — ascensu, R². ascenso, R¹. accenso, d. escenso, V. — diximus 10, 51. — Iuventatis, RTd. Iuventutis, Vβ. — sambucea, V. — armo, VR¹Td. arbore, R²βγ. — fixis, VR. — lactantes, VR. — cibis, V¹. cibos, V². — nominibus, V.*

15. Nunc ad instituti ordinem pergemus. Adversus serpen- 59
tium ictus efficacia habentur finum pecudis recens in vino
decoctum inlitumque, mures dissecti inpositi quorum natura
non est spernenda, praecipue in adsensu siderum, ut diximus,
cum lunae lumine fibrarum numero crescente atque decre-
scente. Tradunt magi iocinere muris dato porcis in fico sequi
dantem id animal, in homine quoque similiter valere sed
resolvi cyatho olei poto.

16. Mustelarum duo genera: alterum silvestre distans ma- 60
gnitudine. Graeci vocant ictidas; harum fel contra aspidas
dicitur efficax, cetero venenum. Haec autem quae in domibus
nostris oberrat et catulos suos, ut auctor est Cicero, cotidie
transfert mutatque sedem, serpentis persequitur; ex ea in-
veterata sale denari pondus in cyathis tribus datur percussis
aut ventriculus coriandro fartus inveteratus et in vino potus;
et catulus mustelae etiam efficacius.

17. Quaedam pudenda dictu tanta auctorum adseveratione 61
commendantur ut praeterire fas non sit, siquidem illa con-
cordia rerum aut repugnantia medicinae gignuntur, veluti
cimum animalis foedissimi et dictu quoque fastidiendi na-
tura contra serpentium morsus et praecipue aspidum valere
dicitur, item contra venena omnia, argumento, quod dicant
gallinas quo die ederint non interfici ab aspidе carnisque

§ 58. *Genitae Manae*, VRTd. *Genito mane*, β. — *etiamnum*, V. *etiamnunc*, Rd. — *catulina*, R. *catilina*, V². *caelina*, V¹. *tadina*, d. — *adiucialibus*, Merula et Barbar., quod defendunt, quamquam diversis argumentis usi, Scaliger ad Varr. de ling. Lat. p. 192. ed. Bip. et Böttiger. *kleine Schriften* 3, 218. *adipalibus*, altera illorum coniectura. — *celebres*, VRd. *celebrem*, βγ. — *Plauti fabulae*, v. Scaliger l. l. — *sunt indicio*, Td. — *praestius*, V. — *putant*, ΘVRTdr. *putatur*, β. — *vomitione*, V. — *laudatus*, V.

§ 59. *instituti*, ΘVR. *statutum*, dβγ. — *inpositi*, VR. *et inpositi*, dβγ. — *praecipua*, V. — *adsensu*, V. *assensu*, codd. Gel. β. *adscensu*, Rdγ. — *diximus* 2, 109. 11, 196. — *lunae lumine*, VRd. *lumine lunae*, βγ. — *fibratum*, V. — *atque*, ΘVRTd. ac, β. — *dato*, d. *datur*, VR. — *resolvi*, VR²d. *solvi*, R¹T.

§ 60. *distans*, ΘVTd. *distrans*, R. *Distant*, β. — *aspidas*, R. *aspides*, Vdβγ. — *oberrat*, V¹Rd. *oberrant*, V². — *et catulos*, d. *catulos*, VR. Ex hac scriptura conficio Plinium oberrans catulos scripsisse. — *ex ea inveterata*, v. Dioscor. 2, 27. — *datur*, Vd. *da't*, R¹. *datis*, R². — *partus*, d. — *inveteratus*, VRd. *inveteratusque*, βγ. — *catulus*, R². *catulum*, VR¹d.

§ 61. *praeteriri*, d. — *contra*, om. R¹. — *dicant*, ΘVRTd. *dicunt*, β. — *ederint*, VRT. *id ederint*, dβγ. — *carnisque*, V. *carneisque*, ΘRTd. *carnes quoque*, β.

earum percussis plurimum prodesse. Ex his quae tradunt 62 humanissimum est inlinere morsibus cum sanguine testudinis, item suffitu eorum abigere sanguisugas adhaerentis haustasque animalibus restinguere in potu datis, quamquam et oculos quidam his ungunt tritis cum sale et lacte mulierum aurisque cum melle et rosaceo admixtis; eos qui agrestes sint et in malva nascentur crematos cinere permixto rosaceo infundunt auribus. Cetera quae de his tradunt, vomitionum et 63 quartanarum remedia aliorumque morborum, quamquam ovo aut cera aut faba inclusos censeant devorandos, falsa nec referenda arbitror. Lethargi tantum medicinae cum argumento adhibent, quoniam vincatur aspidum somnifica vis, septenos in cyatho aquae dantes, puerilibus annis quaternos. Et in stranguria fistulae inposuere; adeo nihil parens illa 64 rerum omnium sine ingentibus causis genuit. Quin et adligatos laevo brachio binos lana subrepta pastoribus resistere nocturnis febribus prodiderunt, diurnis in russeo panno; rursus iis adversatur scolopendra suffituque enecat.

18. Aspides percussos torpore et somno necant omnium 65 serpentium minime sanabiles; sed venenum earum si sanguinem attingit aut recens vulnus, statim interimit, si inveteratum ulcus, tardius; de cetero potum quantalibet copia non nocet; non enim est tabifica vis; itaque occisa morsu earum animalia cibus innoxia sunt. Cunctarer in proferendo

§ 62. qui, V. Ceterum v. Dioscor. 2, 36. — inlinere, V. illinire, R d β γ. — eum, V. — suffitu, V d. suffito, R. suffiri, β. — austasque, V. — animalibus, V R¹ T. ab animalibus, R² d β γ. — extingueret, K. — datis, R² T d r. datas, Θ R¹. datos, V β γ. — his ungunt, ita nos scripsimus. in his ungunt, V R d. iis iniungunt, β γ. — tritis cum sale, V. contritis sale, Θ R T d. — e lacte, Θ.

§ 63. his, Θ V R d. iis, β. — vomitionum, V R T d. vomicae, β γ. — inclusus, V. — Lethargi, V² R². et argi, V¹ d. etar, R¹. — tantum, V R d. tamen, β γ. — vi, V d. — pueribus, V.

§ 64. in stranguria fistulae, Θ R T d. in istranguriarum fistulae, V. in stranguria urinariae fistulae, K. stranguriae fistulaeque, β. — immisere, K. — alligatos, Θ V R¹. adalligatos, R² d β γ. — subrepta, R. subrecta, V d. — russeo, V R r. roseo, Θ T d γ. rosaceo, β. — his, V R. — enecat, Θ V R. necat, d β.

§ 65. percussus, R². percusso, V R¹ d. — sed, V R d. sed et, γ. — sanguine, V R. — attingit aut recens vulnus est, K. — interemit, V R. — si inveteratum, Θ V T K. sed inveteratum. d. inveteratum, R β γ. — copia non, V R. coplanum, d. — enim est, V d. est enim, R β γ. — bis, V. — remedia, r. — ni, V R². nisi, d β γ. Om. R¹. — M. Varro, V R T d. M. Varronem scirem, β γ. — LXXXIII., V R T d. LXXXVIII., β. — prodidisset, T. prodidisse, V R d β γ. — sanari, Θ V T d. de basilisco sanari, R. curari, β. — hauste, R¹.

§ 66. serpentis, V. — ipsae fugiunt, Θ V¹. ipsi fugiunt, V² R² d β. effugiunt, R¹. — alias, Θ V R d. alios, β. illos, K. — necantes, d. — aspiciat, R² d.

ex his remedio, ni M. Varro LXXXIII. vitae anno prodidisset aspidum ictus efficacissime sanari hausta a percussis ipsorum urina.

19. Basilisci, quem etiam serpentes ipsae fugiunt, alias 66 olfactu necantem, qui hominem vel si adspiciat tantum dicitur interimere, sanguinem magi miris laudibus celebrant coeuntem picis modo et colore; dilutum cinnabari clariorem fieri. Attribuunt ei et successus petitionum a potestatibus et a dis etiam precum, morborum remedia, veneficiorum amuleta; quidam id Saturni sanguinem appellant.

20. Draco non habet venena. Caput eius limini ianuarum 67 subditum, propitiatis adoratione dis, fortunatam domum facere promittitur; oculis eius inveteratis et cum mellē tritis inunctos non expavescere ad nocturnas imagines, etiam pavidos; cordis pingue in pelle dorcadum nervis cervinis adalligatum in lacerto conferre iudiciorum victoriae; primum spondylum aditus potestatum mulcere; dentis eius inligatos pellibus caprearum cervinis nervis mitis praestare dominos potestatesque exorabilis. Sed super omnia est compositio qua 68 invictos faciunt magorum mendacia: cauda draconis et capite, pilis leonis e fronte et medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis ungue adalligatis cervino corio nervisque cervi alternatis et dorcadis, quae coarguisse non minus refert quam contra serpentis remedia demonstrasse, quoniam et haec

aspiciant, V². *aspiciunt*, V¹R¹. — *interemere*, V. — *celebrari*, V. — *colore*, R². *calore*, R¹Td. *calorem*, V. — *Attribuunt*, ita nos scripsimus. *Aut tribuunt*, VR. *Aut attribuunt*, d. — *ei*, Vd. Omitt. Rr. — *et*, R (ex corr.) Omitt. Vd. — *successus*, VR¹. — *a dis etiam*, R. *additis etiam*, d. *additi sed iam*, V. — *morborum remedia*, R²d (codd. Gel.) *morborum media*, R¹. *morborumque remedia*, Vβγ. — *veneficiorum amuleta*, codd. Gel. *veneficiorum manuleta*, R. *veneficiorum malvi eta*, d. *beneficiorum malvi et a*, V. *beneficiorum munera*, r.

§ 67. *limini*, R²d. *lumini*, V. *lumina*, R¹. — *proprietatis*, VRd. — *promittitur*, θVRTd. *promittunt*, β. — *inunctos*, R²d. *vinctus*, R¹. *inunctus*, V. — *expavescere*, θVRTd. *pavescere*, βγ. — *in pelle*, VRd. *pelle*, K. — *adalligatum*, VR². *alligatum*, d. *aligatum*, R¹. — *conferre*, om. R¹. — *potestatum*, V. — *mulcere*, R. *mulceret*, d. *ulcere*, V (post ultimam litteram deleta una littera). — *inligatos*, R². *alligatos*, VR¹d. — *pellibus*, θVRd. *pedibus*, β.

§ 68. *qua*, R (ex corr.) — *invictos*, R²Vd. *vinctos*, R¹. — *ungue*, VTd. *unguibus*, Rβγ. — *adalligatis*, R². *adalligans*, Vd. Om. R¹. — *alternatis et*, Rd. *alternati sed*, V. *alternatim et*, K. — *coarguisse*, θVR. *arguisse*, dβ. — *refert*, d. *referret*, VR. *regeret*, δθρφ. *referet*, Gronov. — *contra*, V (deletis, ut videtur, post h. v. tribus litteris). *contraria*, θRTdγ. — *serpentis*, θVR¹. *serpentes*, R²dβ. *serpentibus*, Gronov. γ. — *et haec*, VRTd. *haec*, βγ.

morum veneficia sunt. Draconum adipem venenata fugiunt; item si uratur ichneumonum; fugiunt et urticis tritis in aceto perunctos.

21. Viperae caput inpositum, vel alterius quam quae percusserit, sine fine prodest; item si quis eam ipsam in vapore baculo sustineat; aiunt enim praecanere; item si quis exustae eiusdem cinerem inlinat; reverti autem ad percussum serpentem necessitate naturae Nigidius auctor est. Caput quidem dissecant Scythae inter auris ad eximendum lapillum quem aiunt ab ea devorari territa; alii ipso toto capite utuntur. Fiunt ex vipera pastilli qui theriaci vocantur a Graecis, 70 ternis digitis mensurae utrimque amputatis exemptisque interaneis et livore spinæ adhaerente, reliquo corpore in patina ex aqua et aneto discocto spinisque exemptis et addita similagine atque ita in umbra siccatis pastillis quibus ad multa medicamenta utuntur; significandum videtur e vipera tantum hoc fieri. Quidam purgatae ut supra dictum est adipem cum olei sextario decocunt ad dimidias; ex eo, cum opus sit, ternis stillis additis in oleum perunguntur ut omnes bestiae fugiant eos.

22. Praeterea constat contra omnium serpentium ictus 71 quamvis insanabilis ipsarum exta inposita auxiliari eosque qui aliquando viperae iecur coctum hauserint numquam

morum, VR. morborum, dβ. — adipe, V. — si uratur, VR. iurature, d. virature, T. virus, β. — ecneumonum, V. — fugiunt, VRd. Om. β. — et urticis, Gronov. RTd. et uricis, ΘV. et cutis, β. — tritis, ΘVVRTd. cinere, β. — in aceto, ΘVRd. ex aceto, K. — perunctos, d. perunctis, ΘVR.

§ 69. Vipera, V. — quam quae, Rd. quemque, V. — eam ipsam, V. ipsam eam, Rd. — sustineat, Rd. sustinea^{nt}, V. sustinens necet, K. — enim, VRd. eum, K. eum futura, r. — praecanere, VRTd. praecavere, codd. Gel. β. praecinare, r. Mihi legendum videtur recanere coll. 28, 19. — eiusdem, VTd. eius, Rβγ. — cinere, VRd. — serpentem, VRd. serpentes, βγ. — quidem, Rdβγ. quidam, VT. — Scythae, Rd. scite, VT. — eximendum, Rd. exhimendum, V. ut eximant, K¹. interque aures eximunt, K².

§ 70. ternis, ΘVRd. quaternis, Tβ. — mensurae utrimque, ΘT. mensurent^{ur} utrique, R. mensuretur. isque, V (post i erasa una littera). utrimque, βγ. Propterea eodem modo loquitur Plinius § 121. — aneto, R. anetho, Vdβγ. — purgati, R¹. — sextaria, V¹R. — decocant, V. — perunguntur, V²R². perunguntur, V¹d. perungitur, R¹. — vestigia^{rum} fugiant, Vd. vestigia^{rum} effluant, R. — eos, VR. echeon, d.

§ 71. ipsarum, V. ipsarum serpentium, Rdβγ. — auxiliari — hauserint, VR². Omitt. R¹d. — numquam postea, VR². negant, Td. Om. R¹. — mensem, R.

postea feriri a serpente. Neque anguis venenatus est nisi per mensem luna instigatus; et prodest vivos comprehensus et in aqua contusus, si foveantur ita morsus. Quin et inesse 72 ei remedia multa creduntur, ut digeremus, et ideo Aesculapio dicatur. Democritus quidem monstra quaedam ex his conficit ut possint avium sermones intellegi. Anguis Aesculapius Epidauro Romam advectus est volgoque pascitur et in domibus, ac nisi incendiis semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere. In orbe terrarum pulcherrimum anguium genus est quod et in aqua vivit; hydri vocantur nullo serpentium inferiores veneno; horum iecur servatum adversus percussos ab his auxilium est. Scorpio tritus stel- 73 lionum veneno adversatur; fit enim et e stellionibus malum medicamentum. Nam cum immortuus est vino, faciem eorum qui biberint lentigine obducit; ob hoc in unguento necant eum insidiantes pellicum formae. Remedium est ovi luteum et mel ac nitrum. Fel stellionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur.

23. Inter omnia venenata salamandrae scelus maximum 74 est; cetera enim singulos feriunt nec pluris pariter interimunt, ut omittam quod perire conscientia dicuntur homine percusso neque amplius admitti ad terras, salamandra populos pariter necare inprovidos potest. Nam si arbori inre-

mense, V. menses, Td. — et, VRTd. sed, βγ. — prodest, V²Td. prodeest, V¹. prodes, R. — comprehens', R. — et, d. est et, VR. — foveantur, VRTdr. foveatur, βγ.

§ 72. *ei; pro h. v. habet et R; in V videtur erasum, d. omittit. — creduntur, R². crederentur, VR¹. crederintur, d. — digeremus, ΘVRTd. dicemus, β. — monstra quaedam ex his, VR²d (codd. Gel.) monstra ex his, R¹. ex his monstra, T. — conficit, V²R² (codd. Gel.) configit, V¹R¹. confingit, Td. — Angue, RTd. Anguae. V. Atqui anguis, β. — pascitur, VR. parcitur, Td. — incendiis, R. incendii, d. incendi, V. — exurentur, V. — fecunditati eorum, VR²d. fecunditadeorum, R¹. resistere in orbe terrarum. Pulcherrimum, r. resistere in urbe. Anguium omisso terrarum, Pint. — quod et, ΘVRd. et quod, T. quod, β. — nullo, ΘV. nulli, R. nullis, dβγ. — servatum percussis ab his auxilio est, K. — ab his auxilium, Rd. ab his ara illum, V (in marg. habile). habetur auxilium, r.*

§ 73. *Scorpion, d. — stelionum, VR¹ (uti plerumque). — et e, Vd. et ex, R². et, R¹. ex, r. — immortuus est vino, VRd. mortuus est in vino, Θ. At v. 11, 280. — biberit, V. — lentiginem, Vd. — ab, d. — pellicum, R². pelicu//m, V. pellicuam, d. Om. R¹. — luteum, V¹. — nitum, V.*

§ 74. *terras, R². terram, R¹Td. terra, V. — necare, VR. necari, Θ. enecare, Td. — inprovidos, Rd. inprovidus, ΘV. — arbori, R². arboris, V². arbores, ΘV¹R¹d.*

psit, omnia poma inficit veneno et eos qui ederint necat frigida vi, nihil aconito distans. Quin immo si contacto ab 75 ea ligno vel pede crusta panis incocatur, idem veneficium est, vel si in puteum cadat, quippe cum saliva eius quacumque parte corporis vel in pede imo respersa omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis ac tanti veneni a quibusdam animalium, ut subus, manditur, dominante eadem illa rerum dissidentia. Venenum eius restingui primum omnium 76 ab his quae vescantur illa ex iis verisimile est quae produntur, cantharidum potu aut lacerta in cibo sumpta; cetera adversantia diximus dicemusque suis locis. Ex ipsa quae magi tradunt contra incendia, quoniam ignis sola animalium exstinguat, si forent vera, iam esset experta Roma. Sextius venerem accendi cibo earum, si detractis interaneis et pedibus et capite in melle servantur, tradit negatque restingui ignem ab iis.

24. Ex volucris in auxilium contra serpentis primi vol- 77 tures; adnotatum quoque minus virium esse nigris. Pinnarum ex his nidore, si urantur, fugari eas dicunt, item cor eius alitis habentis tutos esse ab inpetu non solum serpentium sed etiam ferarum latronumque et regum ira.

25. Carnibus gallinaceorum ita ut tepebunt avolsae adpo- 78 sitis venena serpentium domantur, item cerebro in vino potio;

frigida vi, VRd. *frigida et*, r. — *nihil*, Vd. *ni*, R. — *aconito distans*, om. R.

§ 75. *Quin immo* — *vel pede*, om. R. — *eo*, V. — *pedis*, V². *pidis*, V¹d. *lapide*, K¹. *sude*, K². Verba *vel pede* corrupta, ad quae explicanda quae Harduinus affert, probari nullo modo possunt. — *crusta*, V²d. *crista*, V¹R. — *invocatur*, R¹. — *est vel*, R. et, ΘVTd. — *puteum*, V¹. — *quacumque*, V. *quaquamque*, R. in *quacumque*, Td. — *parte*, Rd. *parte eius*, V. — *corporis vel*, om. R¹. — *imo respersa*, R. *imo res aspersa*, d. et *mores aspersa*, V. — *ac tanti*, VRd. *ac tanta vis*, β. — *subus*, VRd. *cibus*, rδθρφ. *subus*, β. — *manditur*, V¹d. *conditur*, V²R. — *dominante*, ΘVRTd. *domante*, β.

§ 76. *restingui*, ΘVRTd. *extingui*, β. — *illa ex iis verisimile est*, Gronov. *illa verisimile est*. *Ex his vero simile est*, VRTd. *illa ex his verisimile est*, γ. *illa verisimile est*, β. — *quae produntur*, VRd. *Quae prodantur*, β. *Dantur quae prosunt in*, K. *quae probantur a*, Gesner. hist. anim. 2, 86. — *cantharidum*; ante hanc vocem excidisse videtur *tum*, quod et sensu et vocibus *primum omnium et cetera* flagitatur. Absorberi particula per verbum *produntur* facile potuit. — *potum*, VRd. — *cibos*, d. — *ipsa*, ΘVRTd. *ipsis*, β. — *quod ignes solae animalium extinguant*, K. — *si*, R²d. *sint*, R¹. Om. V, ubi videtur deletum. — *esse*, V. — *Romae*, V. — *Sextius*, Rd. *Sextus*, ΘV. — *earum*, R². *parum*, VRd. — *ignem*, R²d. *igni*, VR¹. — *iis*, d. *his*, VR.

§ 77. *Ex*, V. *E*, RTdγ. — *auxilium*, ΘVRTd. *auxilio*, β. — *primi*, Rd. *primus*, Θ. *primū*, V (post u deleta una littera). *primum*, Tβ. — *vultures*, Td.

Parthi gallinae malunt cerebrum plagis inponere. Ius quoque ex his potum praeclare medetur et in multis aliis usibus mirabile. Pantherae, leones non attingunt perunctos eo, praecipue si et alium fuerit incoctum. Alvom solvit validius e 79 vetere gallinaceo; prodest et contra longinquas febris et torpentibus membris tremulisque et articulariis morbis, in capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, fastidiis, incipiente tenesmo, iocineri, renibus, vesicae, contra cruditates, suspiria. Itaque etiam faciendi eius exstant praecepta; efficacius enim 80 coqui cum olera marino aut cybio aut cappari aut apio aut herba Mercuriali, polypodio aut aneto, utilissime autem in congiis tribus aquae ad tris heminas cum supra dictis herbis et refrigeratum sub dio dari tempestivis antecedente vomitione. Non praeteribo miraculum quamquam ad medicinam non pertinens: si auro liquescenti gallinarum membra misceantur, consumunt id in se; ita hoc venenum auri est. At gallinacei ipsi circulo e ramentis addito in collum non canunt.

26. Auxiliatur contra serpentis et columbarum caro recens 81 concerpta et hirundinum, bubonis pedes usti cum plumbagine herba. Nec omittam in hac quoque alite exemplum magicae vanitatis; quippe praeter reliqua portentosa mendacia cor eius inpositum mammae mulieris dormientis sinistrae tradunt efficere ut omnia secreta pronuntiet, praeterea in pu-

vulture it, V (post *e* deleta una littera). *vultureis*, R¹. *vultur est*, R² β. — *adnotatum*, VR². *adnotatur*, R¹ d. *annotandum*, r.

§ 78. *tepebunt*, ΘVR Tdr. *tepeant*, β. — *divulsae*, K. — *malum*, V. — *leones*, VR. *leonesque*, dβγ.

§ 79. *gallinace*, V. *Ceterum v. Dioscor. 2, 53.* — *in capitis*, ΘVR Td. *et capitis*, β. — *inflationibus*, R. *inflacionibus*, V. *inflammationibus*, dr. — *fastidiis* — *renibus*, om. R¹. — *cruditatis*, ΘVR. — *et suspiria*, K.

§ 80. *enim*, om. T. — *coqui cum*, T. *coci cum*, V¹. *coti cum*, V². *coctum*, R. *cocti cum*, βγ. — *holere*, V. — *cnico*, Bodae. ad Theophr. hist. plant. p. 251. ex Dioscoride. — *appio*, V. — *polypodio*, VR. *vel polypodio*, d. *aut polypodio*, βγ. — *aneto*, R. *anetho*, Vdβγ. — *utilissimum*, K. — *aquae aut tres*, Vd. atq; *autres*, R. — *cum*, omitt. VR¹. — *dū*, VRd. — *tempestivus*, K. — *liquescenti*, VR² d. *reliquescenti*, T. *relinquescenti*, R¹. — *illud in se*, r. — *Ad*, V. — *gallinacei ipsi*, VR¹ TKd. *gallinaceis ipsis*, R² βγ. — *e ramentis*, Brotger. ex editione principe. *eramenti*, Td. *e sarmentis*, VRβ. — *in collum*, ΘVR Td. *collo*, β.

§ 81. *Auxiliator*, V¹. — *concerpta*, ΘVR² Td. *correpta*, R¹. *concepta*, β. — *plumbagine*, codd. Barbari. *pulbagine*, Vd. *bulbagine*, ΘR. — *quoque alite*, VR. *alite quoque*, Td. — *magicae quoque vanitatis*, VRd. *magicae tamen vanitatis*, T.

vanitate medicinam, r. — *qui*, R¹. — *reliqua portentosa*, Vd. *reliquas a*, R. *portentoseam cor bubulonis*, r. — *mendicia*, R. — *pronuntiat*, VR¹.

gnam ferentis id fortis fieri. Eiusdem ovo ad capillum remedia 82
demonstrant. Quis autem quaeso ovom bubonis umquam
visere potuit, cum ipsam avem vidiſſe prodigium ſit? quis
utique experiri et praecipue in capillo? Sanguine quidem
pulli bubonis etiam criſpari capillum promittunt. Cuius ge- 83
neris prope videri poſſint quae tradunt et de veſpertilionem,
ſi ter circumlatus domui vivos per fenestram inverſo capite
infigatur, amuletum eſſe privatimque ovilibus circumraptum
totiens et pedibus ſuſpenſum in ſuperlimine. Sanguinem
quoque eius cum carduo contra ſerpentium ictus inter prae-
cipua laudant.

27. Phalangium eſt Italiae ignotum et plurium generum: 84
unum ſimile formicae ſed multo maius, rufo capite, reliqua
parte corporis nigra, albis guttis. Acerbior huius quam veſpae
ictus; vivit maxime circa furnos et molas. In remedio eſt
ſi quis eiusdem generis alterum percusso oſtendat, et ad hoc
ſervantur mortui. Inveniuntur et cortices eorum qui triti et
poti medentur; muſtelaſe catuli, ut diximus ſupra. Aequae 85
phalangion Graeci vocant inter genera araneorum, ſed diſtin-
gunt lupi nomine. Tertium genus eſt eodem phalangi no-
mine araneus lanuginosus grandissimo capite, quo diſſecto
inveniri dicuntur intus vermiculi duo adalligatique mulieribus
pelle cervina ante ſolis ortum praestare ne concipiant, ut

id, *ΘVR*¹Td. idem, *R*²*βγ*. — *fortes*, *ΘVRT*d. *fortiores*, *β*.

§ 82. *euvo*, *R*¹. — *ad*, *V*d. ut, *R*. — *capillum*, *RT*d. *capulum*, *ΘV*. *capillos*, *β*. — *demonstrant*, *V*. *demonstrat*, *Rdγ*. — *Quis enim quaeso*, *VRT*d. — *visere*, *VT*d. *videre*, *Rβγ*. — *cum ipsam avem*, *R*d. *cumpeam autem*, *V*. *cum etiam ipsam avem*, *K*.

§ 83. *vespertilionem si ter*, *R*. *vespertilionis iter*, *V*. *vespertilionem sit et*, *d*. — *fenestras*, *V*. — *infigatur*, *R*². *adfiguratur*, *ΘVR*¹. *at figuratur*, *d*. *affigatur*, *T*. — *circumraptum*, *ΘVRT*d. *circumlatus*, *β*. — *suspensum*, *ΘVRT*d. *suspensum sursum*, *β*. — *in superlimine*, *Θ*. *super limine*, *VRT*d. *supero limine*, *Gronov*. *in supero lumine*, *γ*. *in superliminari*, *β*.

§ 84. *pilurium*, *V*. — *malus*, *V*. — *nigrum*, *x*. — *guttis*, *VR*²d. *intercurſantibus guttis*, *Kγ*. *incursantibus respersum guttis*, *β*. *respersum guttis*, *r*. *Om*. *R*¹. — *Asperior*, *T*. — *vivi*, *VR*. — *eiusdem*, *VR*²d. *dem*, *R*¹. — *mortui*. *Inveniuntur et cortices eorum qui triti*, *VRT*d. *cum mortui inveniuntur*. *Et cortices eorum contriti*, *β*. — *mustelaſe*, *VR*d. *et mustelaſe*, *βγ*. — *diximus* § 60. *Omitt*. *VR*d.

§ 85. *sed* — *nomine*, *omitt*. *R*¹d. — *dicuntur intus*, *V*d. *intus dicunt*, *R*². *ictus dicunt*, *R*¹. — *pelle cervina*, *R*d. *pellis cervina*, *V*. *cervina pelle*, *βγ*. — *atocio*, *codd*. *Barbari*. *atocia*, *R*². *atacito*, *V*d. *adaceto*, *R*¹. — *quoniam*, *VR*²d. *quodam*, *R*¹.

§ 86. *rhagion acino*, *Barbar*. *racino*, *V*d. *racino*, *R*. — *simile*, *K*. — *sub albo*, *Barbar*. *R*d. *subalbo*, *ΘV*. *At v. Nicand. ther.* 718. — *imperfecti*, *V*. —

Caecilius in commentariis reliquit. Vis ea annua est quam solam ex omni atocio dixisse fas sit, quoniam aliquarum fecunditas plena liberis tali venia indiget. Vocatur et rhagion ⁸⁶ acino nigro similis, ore minumo sub alvo, pedibus brevissimis tamquam imperfectis; dolor a morsu eius qualis a scorpione, urina similis araneis textis. Idem erat asterion, nisi distingueretur virgulis albis; huius morsus genua labefactat. Peior utroque est caeruleus lanugine nigra, caliginem concitans et vomitus araneosos; etiamnum deterior a crabrone pinna tantum differens; hic et ad maciem perducit. Myr- ⁸⁷ mecion formicae similis capite, alvo nigra, guttis albis distinguentibus, vesparum dolore torquet. Tetragnathii duo genera habent: peior medium caput distinguente linea alba et transversa altera; hic oris tumorem facit, at cinereus posteriori parte candicans lentior, minime autem noxius eodem colore qui telas muscis in parietibus latissime pandit. Contra omnium ⁸⁸ morsus remedio est gallinaceorum cerebrum cum piperis exiguo potum in posca, item formicae quinque potae, pecudum fimi cinis inlitus ex aceto et ipsi aranei quicumque in oleo putrefacti. Muris aranei morsus sanatur coagulo agnino in vino poto, ungulae arietinae cinere cum melle, mustelae catulo, ut in serpentibus dictum est; si iumenta momorderit, mus recens cum sale inponitur aut fel vespertilionis ex aceto.

urina, R²d. ure, R¹. uri ^{nas} (i f, V. — araneorum, K. — asterion, Barbar. ex Nicand. ther. 725. astertion, Vd. astercion, R (codd. Barbari). astorgion, altera Barbari coniectura. — morsus et labefactat, ΘVR. morsus et labefacit, Td. morsu — labefactantur, β. — etiannum, V¹. — pinnae, V. pennas, R. pennis, Td.

§ 87. capitis, VR¹. — alvum nigra, Θ. — guttis, V²R²d. gatus, R¹. gat//is, V¹. — dolore, V. dolorem, R²d. dolorum, R¹. — Tetragnathii, Barbar. Tetragnanti, R². Tetragnentih, R¹. Tetragnanti hii, d. Tetragnanti i, V (inter utramque litteram i duae litterae erasae videntur). — transversa, d. transversum, ΘT. traversum, V. transvessum, R. Cum optimus quisque codex in syllaba um conspiret, nescio an ex h. l. novum adverbium lucremur, quod cum voce adversum apte comparari possit. — oris tumorem, R². oras tumorem, V cum rasuris. praestatuorem, R¹. praesta tumorem, d¹. praestat tumorem, d². — at cinereus, d. at cinereos, R². at cinereas, R¹. ad cinere hos, V. — talas, R. — latissime pandit, VRd. tendit, Θ.

§ 88. remedio, ΘVRTd. remedium, β. — gallinaceorum, ΘVR¹T. gallinaecum, R²dβγ. — inlitus, R². intus, VR¹. illitus, dβγ. — issi, d. — araneis,

VR. — quagulo, V¹. — anguino, Vd. ^{gne} a///, R. agnae, r. — in, omitt. VRd. — vino, R. Omitt. Vd. — potu, VR. — cinere, d. cinerem, VR¹. cineres, R². — dictum est § 60. 84. — si, om. d. — ponitur, R¹.

Et ipse mus araneus contra se remedium est divolsus inpo- 89
situs; nam si praegnans momordit, protinus dissilit; optu-
mum, si is inponatur qui momorderit; sed et alios ad hunc
usum servant in oleo aut luto circumlitos. Est contra mor-
sum eius remedio terra ex orbita; ferunt enim non transiri
ab eo orbitam torpore quodam naturae.

28. Scorpionibus contrarius maxime invicem stellio tra- 90
ditur, ut visu quoque pavorem iis adferat et torporem frigidi
sudoris; itaque in oleo putrefaciunt eum et ita vulnera per-
ungunt. Quidam oleo illo spumam argenteam decocunt ad
emplastri genus atque ita inlinunt. Hunc Graeci coloten vo-
cant et ascalaboten et galeoten; in Italia non nascitur; est
enim hic plenus lentigine, stridoris acerbi, et vescitur, quae
omnia a nostris stellionibus aliena sunt.

29. Prodest et gallinarum fimi cinis inalinitus, draconis 91
iecur, lacerta divolsa, mus divolsus, scorpio ipse suae plagae
inpositus aut assus in cibo sumptus aut potus in meri cya-
this duobus. Proprium est scorpionum quod manus palmam
non feriunt nec nisi pilos attingere. Lapillus qualiscumque
ab ea parte qua in terra erat inpositus plagae levat dolo-
rem; item testa terra operta ex aliqua parte sicut erat in-
posita liberare dicitur, — non debent respicere qui inponunt
et cavere ne sol adspiciat, — vermes terreni triti inpositi.
Multa et alia ex his remedia sunt propter quae in melle ser- 92
vantur. Noctua apibus contraria et vespis crabronibusque et

§ 89. *remedium*, *Θ*R. *remedio*, V d.β. Ceterum v. Dioscor. 2, 73. — *inpositus*,
VRd. et *impositus*, βγ. — *praegnantem*, V ex emend. — *momordit*, om. R¹.
— *si is*, T. *si his*, VR¹d. nisi, R². *si*, βγ. — *circumlitos*, R¹. — *Et*, VRd. —
ferunt, VRTdr. *fertur*, β. — *transire*, V.

§ 90. *ut*, omitt. VRd. — *iis*, d. *his*, VR. — *vulnera*, VR. *ea vulnera*, dβγ.
— *illos*, R. — *ad*, om. d. — *ascalaboten et galeoten*, R². *ascalabonte nec ga-*
leoten, d. *ascalabonte nec caleoten*, V. *ascalabunt te nec aleoten*, R¹. — *nascet*, R¹.
— *est autem hic*, K. — *vescitur*, VRd. *pascitur*, K¹. *herba vescitur*, K². —
omnia quae, vet. cod. ap. Salmas. exerc. p. 533. a. A. — *a*, omitt. VR.

§ 91. *inalinitus*, *Θ*V. *illitus*, Rdβγ. — *cibos*, Rd. — *aut potus*, d. *adpositus*,
VR. — *in*, R. Omitt. Vd. — *duobus*, VRd. *tribus*, T. — *est*, R. et, VTd.
— *nec si pilos*, K. — *attingere*, VR. *attigere*, dβγ. — *impositus*, *Θ*VRd. *ap-*
positus, β. — *lenit*, K. — *testa*, VR². *teste*, R¹d. — *terra* — *parte*, V. Omitt.
Rd. — *ex qua parte erat*, K. — *ne*; pro h. v. habet nisi R; omitt. Vd. —
terreni, d. *terni*, VR. — *triti inpositi*, VR. *impositi triti*, d. *triti inpositi*
prosunt, βγ.

§ 92. *servantur*, om. R¹. — *vespis*, d. *vesci*////, V. *vesci*, R. — *sanguis sugis*, V.
— *picis*, R. — *Martii*, Rd. *mari*, V. — *habent*, R¹. — *his*, VR. — *Adver-*
santur, VR. *Adversantes*, d. — *et locustarum*, d. *ab his et locustarum*, VR. —

sanguisugis; pici quoque Martii rostrum secum habentes non feriuntur ab iis. Adversantur et locustarum minumae sine pinnis, quos attlebos vocant. Est et formicarum genus venenatum, non fere in Italia; solipugas Cicero appellat, salpugas Baetica; his vespertilionis cor contrarium omnibusque formicis; salamandris cantharidas diximus resistere.

30. Sed in his magna quaestio, quoniam ipsae venena sunt ⁹³ potae vesicae cum cruciatu praecipuo. Cossinum equitem Romanum amicitia Neronis principis notum, cum is lichene conreptus esset, vocatus Aegypto medicus ob hanc valetudinem eius a Caesare, cum cantharidum potum praeparare voluisset, interemit; verum inlitas prodesse non dubium est cum suco taminiae uvae et sebo ovis vel caprae. Ipsarum ⁹⁴ cantharidum venenum in qua parte sit non constat inter auctores. Alii in pedibus et capite existumant esse, alii negant; convenit tantum pinnas earum auxiliari, in quacumque parte sit venenum. Ipsae nascuntur ex vermiculo, in spongea maxime cynorrodi quae fit in caule, sed fecundissime in fraxino; ceterae in alba rosa, minus efficaces. Potentissimae inter omnis variae luteis liniis quas in pinnis transversas habent, multum pingues; inertiores minutae, latae, pilosae, inutilissimae vero unius coloris, macrae. Conduntur in calice fictili ⁹⁵ non picato et linteo conligato, coniectae rosa matura, et suspenduntur super acetum cum sale fervens donec per linteolum vaporentur, postea reponuntur. Vis earum adurere corpus, crustas obducere; eadem pityocampis in picea nascentibus,

quos, V. quas, R^d. — attlebos, VR^d. attelabos, β. — non novere, r. — solipugas, VR. soliputas, θ^d. solpugas, β. — salpugas, VR^d. salpucas, θ. — his, VR. iis, dβγ. — vespertilionis cor, VR. cor vespertilionis, dβγ. — cantharidas, RT^d. cantharidis, V. cantharides, β. — diximus resistere, θVVRT^d. ut diximus, β. Ceterum v. § 76., cuius loci cum non meminisset Gesner. hist. anim. 2, 86., haec ipsa verba pro corruptis aut mutilis habuit.

§ 93. his, VR. iis, dβγ. — Cossinum, V^d. q^ossinum (i. e. Q. Ossinum), R. — vocatus, V. vocatos, R². vocat, R¹. vocatus ex, dβγ. At eadem ratione dixit Plinius qui Syria Palmyram petiere 6, 144., foro domum remeasse 7, 176. — valitudinem, R¹. — potu, V. — propinare, K. — interit, V².

§ 94. exhistimant, V. — tantum, θVR^d. tamen, β. — spongea, R². sponge, VR¹. spongia, dβγ. — gynorodi, d. gymorodi, VR¹. tynorodi, R². — caule sed, R. caules et, V^d. — fraxine, R. — ceterae, VR. ceteraeque, θ. ceteraque, T^d. — in alia rosa, R. in aliae rosa, V. mali erosa, d. mali erosa pota, T. — Potentissimae, Dioscor. 2, 65. — macrae, VR. macraeque, dβγ.

§ 95. coniectae, VRT^d. congestae, βγ. — pytio capis, V. — pice, R.

eadem buprestī, similiterque praeparantur. Efficacissimae omnes ad lepras, lichenas; dicuntur et menses ciere et urinam; ideo Hippocrates et hydropicis dabat. Cantharides obiectae sunt Catoni Uticensi, ceu venenum vendidisset in auctione regia, quoniam eas sestertiis LX addixerat. V. Et sebum autem struthocamelinum tunc venisse sestertiis XXX obiter dictum sit, efficacioris ad omnia usus quam est anserinus adips.

31. Diximus et mellis venenati genera, contra quod utuntur melle in quo apes sint mortuae; idem potum in vino remedium est vitiorum quae e cibo piscium gignuntur.

32. In canis rabiosi morsu tuetur a pavore aquae canini capitis cinis inlitus volneri, oportet autem conburi omnia eodem modo, ut semel dicamus, in vase fictili novo argilla circumlito atque ita in furnum indito; idem et in potione proficit; quidam ob id edendum dederunt. Aliqui et vermem e cadavere canino adalligavere menstruave canis in panno subdidere calici aut intus ipsius caudae pilos combustos inseruere volneri. Cor caninum habentem fugiunt canes, non latrant vero lingua canina in calciamento subdita pollicis aut caudam mustelae quae abscisa dimissa sit habentis. Est limus salivae sub lingua rabiosi canis, qui datus in potu hydropobos fieri non patitur; multo tamen utilissime iecur eius qui in rabie momorderit datur, si possit fieri, crudum

lepras, R². *feras*, VR¹Td. — *lichenas*, VRTd. *lichenasque*, βγ. — *dabant*, V¹B.

§ 96. *Cantharidas*, VRd. — *vendisse*, V. — *actione*, R. — *struthocamelinum*, R. *serutho camellinum*, V. *struthiocamelinum*, dβγ. — XXX, θVRTd. LXXX, β. — dicto, V. — *anserinus adeps*, VRd. *adeps anserinus*, βγ.

§ 97. *Diximus* 21, 74. seqq. — *quod*, d. Omitt. VR. — *apis*, R. — *sint*, R². *stant*, VR¹d. — *item*, R. — *potu*, V. — *e cibo*, θVRTd. *cibo*, β. — *cignuntur*, V.

§ 98. *rabiosi*, VRTd. *rabidi*, β. — *aqua*, d. — *canini capitis*, Vd. *capitis*, R. *capitis canini*, βγ. — *aurem*, V. — *ita in*, R²d. *istam*, R¹. *ista*, V. — *furnum*, d. *furnum*, θVR¹. *forum*, R². — *bibendum*, K. — *deduxerunt*, V. — *Aliquid*, VR¹. — *canis*, VRTd. Om. β. — *calci aut cavis ipsius*, K. — *ipsum*, R¹. — *combustus*, VR¹. — *inseruere*, θVR²d. *inser inserueri*, R¹. *imposuere*, K. *inseruere*, βγ. — *vulnere*, V.

§ 99. *calciamento*, R. — *subdita*, R²Td. *subpedita*, V. *subpudita*, R¹. *subdito*, β. — *cauda*, d. *caduda*, V. *caduca*, R. — *abscisa*, Broter. *tacite*. *abscisae*, V. *abscise*, R. *abscissa*, dβ. — *dimisa*, V. — *cani*, V. — *poto*, V. — *hydropolophas fieri*, R. *hydropolos asferi*, V. *hydropolobias fieri*, d. — *utilissimi*, R. — *possit fieri*, V. *fieri possit*, Rd. — *sin*, VT. *si*, Rdβγ.

mandendum, sin minus, quoquo modo coctum aut ius coctis carnibus. Est vermiculus in lingua canum, qui vocatur a 100 Graecis lytta, quo exempto infantibus catulis nec rabidi fiunt nec fastidium sentiunt; idem ter igni circumlatus datur morsis a rabioso ne rabidi fiant. Et cerebello gallinaceo occurritur, sed id devoratum anno tantum eo prodest. Aiunt et cristam galli contritam efficaciter inponi et anseris adipem cum melle. Saliuntur et carnes eorum qui rabidi fuerunt ad eadem remedia in cibo dandae. Quin et necantur catuli statim in 101 aqua ad sexum eius qui momorderit, ut iecur crudum devoretur ex iis. Prodest et fimum gallinaceum dumtaxat rufum ex aceto inpositum et muris aranei caudae cinis, ita ut ipse cui abscisa sit vivos dimittatur, glaebula ex hirundinum nido inlita ex aceto vel pulli hirundinis combusti, membrana sive senectus anguium vernatione exuta cum cancro masculo ex vino trita; nam etiam per se reposita in arcis armariisque tineas necat. Mali tanta vis est ut urina quoque calcata ra- 102 biosi canis noceat, maxime ulcus habentibus; remedio est fimum caballinum adpersum aceto et calefactum in fico inpositum; minus hoc miretur qui cogitet lapidem a cane morsum usque in proverbium discordiae venisse. Qui in urinam canis suam egresserit, torporem lumborum sentire dicunt. Lacerta quam hi sepa, alii chalcidicen vocant, in vino pota morsus suos sanat.

§ 100. *lytta*, Reines. var. lect. 1, 16. p. 61. seq. Confirmant Td. *lytta*, V. *lytta*, R. *lytta*, β. — item, VRd. — *terrigini*, V. — *morsis*////*rabioso*, d. *morsis rabioso*, VR. — *tantum eo*, VR. *eo tantum*, d¹. *tantum*, d¹. — *galli*, ΘVVRTKd. Om. β. — *Saliuntur*, V. — *fuerint*, V¹. — *dandi*, Vd. *danti*, R². Om. R¹.

§ 101. *Quin*, R². *Qui*, VR¹d. — *quem canis momorderit*, K. — *ex iis*, Vd. *ex*, R¹. *ex his*, R². — *rufum*, d. *rupum*, V¹. *ruptum*, V²R. — *muris*; pro h. v. habent *aures* VRd. — *cui abscisa sit*, R². *sit cui abscisa*, VR¹. *cui abscissa sit*, dβ. — *nido*; pro h. v. habent *lino* VRd. — *vernatione*, d. *vernationem*, VR². *vernationum*, R¹. — *ex vino*, ΘVVRTd. Om. β. — *necant*, VRd.

§ 102. *Mali tanta vis*, VRd. *Tanta vis mali*, βγ. — *urinae*, V. — *remedio*, ΘVVRd. *remedium*, β. — *est*, R². *esse*, Vd. *sese*, R¹. Om. Θ. — *acetum*, V. — *calefactum*, VR. *calfactum*, dβγ. — *cum fico*, K. — *urina*, Vd. — *rabiosi canis*, K. — *sentire dicunt*, ΘRTd. *sentiri dicunt*, V. *dicitur sentire*, β. — *hi sepa*, R. *isepa*, Vd. — *chalcidicen*, d. *adchalcidicen*, R. *calcicen*, Θ. *calciden*, V. Apud scholiasten Nicand. ther. 817. haec leguntur: ἡ δὲ σὺν ὁμοίᾳ ἐστὶ τῇ σαύρᾳ καλεῖται δὲ καὶ χαλκίς, unde apud Plinium *chalcidem* scribendum videtur.

33. Veneficiis ex mustela silvestri factis contrarium est ius 103
gallinacei veteris large haustum, peculiariter contra aconita,
— addi parum salis oporteat, — gallinarum fimum dum-
taxat candidum in hysopo decoctum aut mulso contra venena
fungorum boletorumque, item inflationes ac strangulationes,
quod miremur, cum si aliud animal gustaverit id fimum tor-
minibus et inflationibus adficiatur. Sanguis anserinus contra 104
lepores marinos valet cum olei aequa portione; item contra
mala medicamenta omnia adservatur cum Lemnia rubrica et
spinae albae suco pastillorum drachmis quinque qui in cyathis
ternis aquae bibantur; item mustelae catulus ut supra dixi-
mus praeparatus. Coagulum quoque agninum adversus omnia
mala medicamenta pollet, item sanguis anatum Ponticarum;
itaque et spissatus servatur vinoque diluitur; quidam feminae
anatis efficaciorē putant. Simili modo contra venena omnia 105
ciconiarum ventriculus valet, coagulum pecoris; ius ex carne
arietum privatim adversus cantharidas, item lac ovium cali-
dum praeterque iis qui buprestim aut aconitum biberint;
columbarum silvestrium fimum privatim contra argenti vivi
potum, contra toxica mustela vulgaris inveterata drachmis
binis pota.

VI. 34. Alopecias replet fimi pecudum cinis cum oleo cy- 106
prio et melle, item ungularum muli vel mulae ex oleo myr-
teo, praeterea, ut Varro noster tradit, murinum fimum quod
item muscerdas appellat, et muscarum capita recentia prius
folio ficulneo asperatas. Alii sanguine muscarum utuntur, alii

§ 103. *pedelialiter*, R¹. — *aconita*, VRd. *aconitum*, βγ. — *oporteat*, VRd. *oportet*, βγ. — *cum oesypo decoctum in mulso*, K. — *aut*, VRTd. *ut*, Hard. *operae*, γ. — *contra*, VRTd. Om. β. — *boletorumque*, VRTd. *boletorumque* *astrigit*, β. — *ac*, R²d. *et*, V. Om. R¹. — *adficiatur*, VR.

§ 104. *assertus*, d. — *lennia*, R². *lenia*, d. *lenta*, θVR¹. — *qui in*, omitt. VRd. — *catulis et praeparatis*, θ. — *diximus* § 60. — *quidem*, V. — *putat*, R.

§ 105. *ius*, R²Td. *tus*, VR¹. *caulis ius*, β. — *praeterque*, VRTd. *praeterquam*, β. — *his*, R. — *qui*, d. *quibus*, VR. — *buprestim*, Rd. *bupraestim*, V. *buprestin*, βγ. — *anitum*, R. — *drachmis binis*, Rd. *dragmis binis*, V. *binis drachmis*, βγ.

§ 106. *pecudum*, VR²d. *pecudis*, θR¹. — *cyprio*, θVR. *cyprino*, dβγ. — *mulae vel muli*, d. — *praetereo*, V. — *noster tradit*, VR. *narrat*, Td. — *item muscerdas*, R². *item muscredas*, R¹. *litemus credas*, V. *linthe muscerdas*, d. *idem muscerdam*, K. *Muscerdas prima syllaba producta dicebant antiqui stercus murum*, Festus p. 146. ed. Müller. Iam vero verba, uti valgo leguntur, sunt corrupta et aut legendum quod *idem* — *appellat* aut, quod mihi multo est probabilius, *quod item* — *appellant*, quia Plinius, ut ex Festo patet, unum Varronem dicere non

decem diebus cinerem earum inlinunt cum cinere chartae vel nucum ita ut sit tertia pars e muscis, alii lacte mulierum cum brassica cinerem muscarum subigunt, quidam melle tantum. Nullum animal docile minus existumatur minorive intellectus; eo mirabilius est Olympiae sacro certamine nubis earum immolato tauro deo quem Myioden vocant extra territorium id abire. Alopecias cinis e murium capitibus caudisque et totius muris emendat, praecipue si beneficio acciderit haec iniuria, item herinacei cinis cum melle aut corium combustum cum pice liquida. Caput quidem eius ustum per se etiam cicatricibus pilos reddit; alopecias autem in ea curatione praeparari oportet novacula et sinapi; quidam ex aceto uti maluerunt. Quae de herinaceo dicuntur omnia tanto magis valebunt in hystrice. Lacertae quoque ut docuimus combustae cum radice recentis harundinis, quae ut una cremari possit minutim findenda est, ita myrteo oleo permixtae cineres capillorum defluvia continent. Efficacius virides lacertae omnia eadem praestant, etiamnum utilius admixto sale et adipe ursino et cepa tunsa. Quidam denas viridis in decem sextariis olei veteris discocunt contenti semel in mense unguere: Pellium viperinarum cinis alopecias celerrime explet, item gallinarum fimum recens inlitum. Corvi ovom in aereo vaso permixtum inlitumque deraso capite nigrítiam capilli adfert; sed donec inarescat, oleum in ore habendum est ne et dentes simul nigrescant, idque in umbra faciendum neque

potuit; fuit illud nomen potius rusticis antiquis proprium. — *et*, V. *aut*, R^d. — *asperatis*, Barbar. — *alii decem*, d. *alii sanguine decem*, R². *aliae sanguine decem*, R¹. *aliae sanguinem decem*, V. — *cinerem arum*, V. — *chartae*, V. — *pars*, R². *pars portio*, V R¹ T^d. — *cum brassica cinerem*, R² d. Omitt. V R¹. — *subigunt*, R (codd. Gel.) *subiciunt*, V d.

§ 107. *docile minus*, V R. *minus docile*, d β γ. — *Olympio*, R¹. — *Myioden*, V d. *Miloden*, R. — *vocant*, R² d. *vocent*, V R¹. — *habire*, V. — *Alopecia*, R¹. — *e*, R. *et*, V. *ex*, d. — *emundat*, V. — *beneficio*, V. — *irinacei*, V R.

§ 108. *uti*, R¹. *utili*, V R¹ d. — *herinaceo*, θ. *irinaceo*, R. *irinacei*, V. *herinaceis*, d β. — *dicentur*, V R T d. — *histrichi*, V R d. — *docuimus* § 102. — *cumbuste*, V. — *arundinis*, d. *cum arundinis*, V R. — *minutim*, V R. *minutatim*, K T d. — *scindenda*, K. — *permixte*, V R¹ d. *permixto*, R² β γ.

§ 109. *viridis*, V. — *etiamnum*, V R². *templum annum*, R¹ d. — *denas*, V d. — *in decem*, R d. *indicem*, V. — *veteris*, om. R¹. — *contenti semel*, R² d. *continenti semel*, R¹. *continentis mel*, V. — *unguere*, R² d. *ungue*, R¹. *ungere*, V β γ. — *celeberrime*, V d. — *inlitum*, V R² d. *inde corvi litum*, R¹. — *aereo vaso*, V². *aereo vase*, R d β γ. *aereo vasum*, V¹. — *permixtum*, V R d. *oleo permixtum*, K. — *capilli*, θ V R d. *capillorum*, T. *capillis*, β.

ante quadriduum abluendum. Alii sanguine et cerebro eius 110
utuntur cum vino nigro, alii excocunt ipsum et nocte in
concubia in plumbeum vas condunt. Aliqui alopecias can-
tharide trita inlinunt cum pice liquida, nitro praeparata oute;
— caustica vis earum cavendumque ne exulcerent alte; —
postea ad ulcera ita facta capita murium et fel murium et
fimium cum helleboro et pipere inlini iubent.

35. Lendes tolluntur adipe canino vel anguibus in cibo 111
sumptis anguillarum modo aut vernatione eorum quam exuunt
pota, porrigines felle ovillo cum creta Cimolia, linito capite
donec inarescat.

36. Capitis doloribus remedio sunt coclearum quae nudaë 112
inveniuntur nondum peractae ablata capita, ex his duritia
lapidea exempta, — est autem ea calculi latitudine, — quae
adalligantur et minutae fronti inlinuntur tritae; item oesypum,
ossa e capite vulturis adalligata aut cerebrum cum
oleo et cedria peruncto capite et intus naribus inlitia; cor- 113
nicis cerebrum coctum in cibo sumptum vel noctuae, galli-
naceus si inclusus abstineatur die ac nocte, pari inedia eius
qui doleat, evolsis collo plumis circumligatisque vel cristis,
mustelae cinis inlitus, surculus ex nido milvi pulvino subie-
ctus, murina pellis cremata ex aceto inlito cinere, limacis
inter duas orbitas inventae ossiculum per aurum cum ebore

§ 110. sanguinem, R¹. — cerebrum, R¹. — coquunt, R¹. — in concubia,
ΘVRTd. concubia, β. — Aliqui, Rd. Alii qui, V. — caustica, R. cauti caris,
V. cauti ca, d. — ne, om. R¹. — exulcerant, d. — ita, R². alta, VR¹d. —
et fel murium, R². Omitt. VR¹d. — eleboro, V. — pipero, V.

§ 111. Lendes, Rd. Lindes, V. Lindines, Θ. — aut vernatione eorum, d. aut
vernationem eorum, V. aut eorum vernatione, R². vernatione eorum, R¹. — quam, d.
qua, V. qui, R. — porrigines, Barbar. VR. prorigines, Θ. prurigines, d. —
linito, ΘVRTd. illito, K. illita, β. — capite, VRd. capiti, β.

§ 112. nodum peraciae, V. — duritia lapidea, R²d. duricia lapide, VR¹. la-
pidea duritia, βγ. — ea, VR¹d. Omitt. R²βγ. — calculi, R². calicula, VR¹.
calli, d. — adalligantur, ΘVRTd. alligantur, β. — minuti, Vd. — oesypum,
RTd. aesypum, V. aegyptii, Barbar. β. — ossa e, RTd. osse, V. — vulturis,
VRTd. aut vulturis, Barbar. β. — adalligata, V. — et cedria, VRTd. et ce-
dria, r. cedrina, β.

§ 113. noctuae, VRd. noctuae idem praestat, βγ. — gallinaceus, R². gallina-
tius, R¹. gallinacius, V. gallinaceusque, dβγ. — abstineat, K. — circumligatus-
que, d. — surculos, V. — pulvino subiectus, VR². pulvinos obiectus, d. pulvino
eiectus, R¹. — aurum, VRTd. aurem, βγ. — cum ebore; pro his vv. habent
cogerent cum ebur VRTd. per aurem ut ellobion vel per aurium lobon, Pint.
Vulgatam interpolationi deberi certum est; quid in verbis cogerent cum la-
teat, divinare non potui. Tertia aliqua res commemoretur necesse est, per quam

traiectum in pellicula canina adalligatum, quod remedium pluribus semperque prodest. Fracto capiti aranei tela ex oleo 114 et aceto inposita non nisi vulnere sanato abscedit; haec et vulneribus tonstrinarum sanguinem sistit, a cerebro vero profluentem anseris sanguis aut anatis infusus, adipse earundem alitum cum rosaceo. Cocleae matutino pascentis harundine caput praecisum, maxime luna plena, lineo panno adligant capitis doloribus licio aut cera alba fronti inlinunt et pilos caninos panno adalligant.

37. Cerebrum cornicis in cibo sumptum palpebras gignere 115 dicitur, oesypum cum murra calida specillo inlitum; idem praestare muscarum fimique murini cinerem aequis portionibus ut efficiatur dimidium pondus denari promittitur, additis duabus sextis denari e stibi, ut omnia oesypo inlinantur; item murini catuli triti in vino vetere ad crassitudinem acopi. Pilos in iis incommodos evolsos renasci non patitur 116 fel herinacei, ovorum stellionis liquor, salamandrae cinis, lactertae viridis fel in vino albo sole coactum ad crassitudinem mellis in aereo vase, hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymali, spuma coclearum.

38. Glaucomata dicunt magi cerebro catuli septem dierum 117 emendari specillo demisso in dextram partem, si dexter oculus curetur, in sinistram si sinister, aut felle recenti asionis;

pariter ac per aurum et ebur ossiculum traiectum in pellicula canina adalligatur. — in pellicula, VRTd. vel in pellicula, βγ. — semperque, VRd. semper, r. saepeque, K.

§ 114. *Fracto capiti*, R². *Ad caput fractum fracto capiti*, R¹. *Fractum capiti*, V. *Fracta capita*, d. — *ulceribus*, r. — *tonstrinarum*, V. — *sistit a*, R². *sistit*, VR¹. *si stillat*, d. — *profluenti*, VRd. — *infusus sistit*, V. — *adeps*, VRd. *adepsque*, βγ. — *cum rosaceo*. *Cochleae matutino*, Hard. *cum rosaceo coctae* (*cocta*, R²) *matutina*, VRTd. *cum rosaceo coctus*. *Matutino*, β. Harduin. emendationem suam petit ex Marcello empir. 1. p. 36. et Plinio Valer. 1. 1. — *nascentis*, K. — *arundine*, VRTd. *hirundinis*, β. — *alligant*, ΘVd. *adalligant*, R²βγ. *alligat*, R¹. — *licio*, d. *liceo*, R. *leceo*, V. — *aut cum cera*, K.

§ 115. *Celebrum*, V. — *oesypumque*, K. — *calida*, R¹. *alida*, Vd. *calido*, R². *calidum*, βγ. — *specillo*, RT. *specielo*, Vd. *penicillo*, β. — *sextis denarii*, R. *sextis denaria*, d. *extis denaria*, V. — *e stibi*, codd. Gel. *e stivi*, Rd. *aestivi*, V. — *inlinuntur*, V. — *ad*, Vd. a, R.

§ 116. *is*, V. *his*, Rdβγ. — *incommodo sevulsus*, V. — *irenacei*, R. — *salamandrae*, R². *salamandram*, VR¹d. — *viridi*, V. — *coactum*, Rd (codd. Gel.). *coctum*, V. *decoctum*, Θ. — *tytimalli*, V. *titimalli*, R. — *spuma*, Vd. *spumaque*, Rβγ.

§ 117. *maci*, V. — *emendatis pecillo*, V. — *dimisso*, R. — *sinistrum*, V. — *asionis*, codd. Barbari. *azionis*, VR²d. *xionis*, R¹.

noctuarum est id genus, quibus pluma aurium micat. Subfusionem oculorum canino felle malebat quam hyaenae curari Apollonius Pitanaeus cum melle, item albugines. Murium 118 capitum caudaeque cinere ex melle inunctis claritatem visus restitui dicunt multoque magis gliris aut muris silvestris cinere aut aquilae cerebro vel felle; cum Attico melle cinis et adipis soricis cum stibi tritus lacrimosis oculis plurimum confert, — stibis quid sit dicemus in metallis, — mustelae cinis subfusionibus, item lacertae hirundinisve cerebrum; coctae tritae fronti inlitae epiphoras sedant sive per se sive cum polline sive cum ture; sic et solatis id est sole correptis prosunt. Vivas quoque cremare et cinere earum cum 119 melle Cretico inunguere caligines utilissimum est; vel iumentorum oculis membrana aspidis ex utero cum adipe eiusdem claritatem inunctis facit. Viperam vivam in fictili novo conburere addito feniculi suco ad cyathum unum et turis manna una atque ita subfusiones oculorum et caligines inunguere utilissimum est; medicamentum id echeon vocatur. Fit et collyrium e vipera in olla putrefacta vermiculisque enatis cum croco tritis; exurit in olla cum sale quem lingendo claritatem oculorum consecuntur et stomachi totiusque corporis tempestivitates. Hic sal et pecori datur salubritatis causa et

genus, θ VRT d. genus maximum, β . — pluma aurium micat, ita nos scripsimus. plumae aurium micant, K. pluma aurium modo micat, VR $\beta\gamma$. pluma auri modo micat, Td. pluma aurium emicat, Barbar. Ipse Plinius dicit de asione auri-
bus plumeis eminentibus 10, 68. — hyaenae, R² d. hiaenae, V. genae, R¹. — curare, θ . — Pitanaeus, Rd (codd. Gel.). Pitanius, V. Putaneus vel Tyaneus, codd. Barbari. — albugines, θ RTd. albugines oculorum, β . In V omittitur albugines; superne interpositam est oculorum.

§ 118. caudaeque, VR. caudarumque, d $\beta\gamma$. — ex, R. et, Vd. — gliris, VR² d. cli, R¹. — cerebro, V¹. — adeps, d. adipe, VR. cinis helecsui lacrimosis, d. cinis alipesui tritus lacrimosis, p. cinis alipesii tritus, θ . cinis allipesin tritus, ϕ . — cum stibi, VR. combusti, d $\beta\gamma$. — stibis, VRT d. stibi, β . et stibi, K. — quid sit, Gronov. R (sit e corr.) quid est, VT d γ . quod quid sit, β . — suffusionibus, R. suffosionum, V. suffusione, d. — item lacertae hirundinis, R² omittens ve. Omitt. VR¹ d. — coctae tritae, VR d. quae etiam tritae coctaeve, $\beta\gamma$. — fronte, d. — se sive, R² d. sive, R¹. s e, V (duabus, ut videtur, litteris erasia). — pullinae, V. — sic et, VRT d θ p ϕ . sed et, d. — id est sole correptis, VRT d θ p ϕ . i. correptis, d. Om. β .

§ 119. inunguere, R. inungere, d. et unguere, V. ungi, β . inungi, γ . — caligine, R. — vel, VR d. Omitt. $\beta\gamma$. — ex utero, Td. exutere, V. et utere, R. quam exuerit, $\beta\gamma$. Si quid video, Plinius exuta vere scripsit. — facit, R² d. facti, V. factis, R¹. — unum, VR. valum, θ d. — curis, Vd. — manna una, Barbar. mamna una, R². mam una, R¹. mamnam una, d. mamnam unam, θ V. mica una, K. — echeon, VR d. echion, codd. Barbari, $\beta\gamma$. — vocatur, R² d. vocantur, V. vocant, R¹.

in antidotum contra serpentis additur; quidam et viperis utuntur in cibis. Primum omnium occisa statim salem in os ¹²¹ addi iubent donec liquescat, mox quattuor digitorum mensura utrimque praecisa exemptisque interaneis discocunt in aqua, oleo, sale, aneto, aut statim vescuntur aut pane colligunt ut saepius utantur. Ius praeter supra dicta pediculos e toto corpore expellit pruritusque etiam summae cutis. Ostendit effectum et per se capitis viperini cinis; utilissime oculos inunguit, itemque adips viperinus. De felle non ¹²² audaciter suaserim quae praecipiant, quoniam, ut suo loco docuimus, non aliud est serpentium venenum. Anguium adips aerugini mixtus ruptas oculorum partis sanat, et membrana sive senectus vernatione eorum exuta si adfricetur claritatem facit. Boae quoque fel praedicatur ad albugines, subfusiones, caligines, adips similiter ad claritatem. Aquilae, quam dixi- ¹²³ mus pullos ad contuendum solem experiri, felle mixto cum melle Attico inunguntur nubeculae et caligationes subfusionesque oculorum; eadem vis est et in volturino felle cum porri suco et melle exiguo, item in gallinacei felle ad argema et albugines ex aqua diluto, item in subfusiones oculorum, maxime candidi gallinacei. Fimum quoque gallinaceorum dum-

§ 120. *viperea*, d. — *lingendo*, d. *linguendo*, R ex corr. *tinguendo*, V. — *tempestivitate*, VR. *temperiem ac seras aetates*, Dalec. — *quidam et attollitur viperis*, ΘVTd. *quidam et adiollitur vi viperis*, R. Si litterarum ductus sequimur, non improbabile est Plinium *quidam et ad coli tormina viperis utuntur in cibis* scripsisse.

§ 121. *occisa*, VR. *occisae*, dβγ. *occisis*, K. — *liquescat*, mox, RTd. *liquescat*, Θ. *inquescat*, V. *liquescat humor*, β. — *utrumque*, R². *triumque*, ΘVR¹d. Ceterum v. § 70. — *praecisa*, d. — *discoqunt*, V. — *oleo sale aneto*, VR. *anetho sale oleo*, T. *aut oleo sale anetho*, dβγ. — *aut statim*, VR¹Td. *et omnium aut statim*, R². *et omnibus aut statim*, βγ. *et carnibus aut statim*, K. — *pene*, V. — *Vis*, VR. — *supra*, R²d. Omitt. VR¹. — *Ostendit effectum*, VR. *Effectum ostendit*, dβγ. — *cinis quo utilissime*, K. — *inungit*, VTd. *inungit*, R¹. *ungunt*, R². *inungunt*, β. — *itemque*, VRd. *item*, T. *idemque*, β.

§ 122. *audaciter*, ΘVd. *audacter*, Rβγ. *daticer*, pφ. *daciter*, Θ. De recepta adverbii forma disputarunt vv. dd. ad Liv. 22, 25. — *suaserim*, V. — *docuimus* 11, 163. — *ruptas*, V. — *Boae*, ΘVR¹Td. *uulvae*, R². *Utluae*, β. — *ad albugines*, Rd. *ab albugine*, V.

§ 123. *diximus* 10, 10. — *pullo*, V. — *felle mixto*, VRTd. *mixto felle*, βγ. — *inunguntur*, Rd. *inunguntur*, V. *unguntur*, Θ. — *caligationes suffusionesque*, R²d. *culicationisque*, V. *caligationis*, R¹. — *vis est et*, VRd. *vis et*, βγ. — *felle cum*, VRd. *felle est cum*, βγ. — *felle*, VRTd. *felle alligato*, β. Varia in his verbis tentat Gesner. hist. anim. 3, 414. — *argema*, Θd. *argeam*, VR¹. *alge-mata*, R². — *et albugines*, ΘVR. *et ad albugines*, dβγ. — *item in*, VRd. *item ad*, βγ. — *candidis*, VR.

PLIN. IV.

taxat rubrum lusciosis inlini monstrant. Laudant et gallinae 124
fel et praecipue adipem contra pusulas in pupillis; has sci-
licet eius rei gratia saginant; adiuuat mirifice et ruptas
oculorum tuniculas admixtis schisto et haematite lapidibus.
Fimum quoque earum dumtaxat candidum in oleo vetere
corneisque pyxidibus adservant ad pupillarum albugines, qua
in mentione significandum est pavones fimum suum resor-
bere tradi invidentis hominum utilitatibus. Accipiter decoctus 125
in rosaceo efficacissimus ad inunctiones omnium vitiorum
putatur, item fimi eius cinis cum Attico melle. Laudatur et
milvi iecur, fimum quoque columbarum ex aceto ad aegilo-
pia, similiter ad albugines et cicatrices, fel anserinum, san-
guis anatum contunsis oculis ita ut postea oesypo et melle
inunguantur, fel perdicum cum mellis aequo pondere, per se
vero ad claritatem; Hippocratis putant auctoritate adici quod
in argentea pyxide id servari iubent. Ova perdicum in vase 126
aereo decocta cum melle ulceribus oculorum et glaucomatis
medentur; columbarum, palumbium, turturum, perdicum san-

ilini, VRTd. *iliniendum*, β. — *monstrant*, T. *monstrat*, VRd.

§ 124. *Laudant*, R². *Laudat*, VR¹d. — *gallinae*, Vd. *gallinae*, R¹. *gallinae*, θR². — *et praecipue*, R. *sed et praecipue*, Vd. *sed praecipue*, βγ. — *pusulas*, θVRTd. *pustulas*, β. — *has*, d. *nec*, θVR, qua ex scriptura certissime sequi videtur Plinium scripsisse haec scilicet et eius rei gratia saginantur. Etenim apud Plinium quoque permulta in optimis codd. exstant vestigia nominativum pluralis generis feminini non *hae*, sed *haec* fuisse; uti enim 22, 16. VRd et ipsa vulgata hoc habent, ita etiam 10, 65. 16, 146. 17, 5. 236. 20, 77. 22, 24. 47. 23, 34. 150. 25, 117. optimus quisque codex eandem formam tuetur. De Cicerone primus, quantum scio, idem adnotavit Fleckeisen. in museo Rhen. 1849. p. 271 — 283. 1852. p. 221. Quod vero postea inserui et, illud necessario requiritur, quia gallinae certe non modo huius medicamenti gratia, sed et ob alias causas saginabantur. Postremo de numeris mutatis *gallinae fel et haec sa-*
ginantur v. ad 32, 24. — *et adiuuat*, d. *et adluat*, V. § *adluat*, R. — *admixtis*, d. *admixto*, R. *admixta*, V. — *schisto*, R²d. *schistos*, V. *schistas*, R¹. — *ematite*, V. — *homini*, R.

§ 125. *fimi eius*, R²d. *fimum eius*, VR¹. — *quoque*, θVR. Omitt. dβ. — *aegilopia*, Td. *epilopia*, VR. *alopecia*, θ. *aegilopas*, βγ. *alopecias*, Dalec. — *cicatrices et albugines*, Rd. — *oesypo*, Gesner. hist. anim. 1, 796. 3, 101. 152., K. *hysopo*, VRd. *hysopo*, β. — *inunguantur*, R². *inungatur*, VR¹d. — *cum mel-
lis*, R² (codd. Barbari). *mellis*, VR¹d. — *ad claritatem*, VRTd. *ad claritatem
dorcados*, codd. Barbari, β. — *Hippocratis*, codd. Barbari. *et Hippocratis*, T. *et
hipocis*, V. *et hypocis*, Rd. His sub lectionibus latet nomen medici alicuius
ignoti. — *putant auctoritate adici*, θVRTd. *ut putant auctoritate adiciunt*,
codd. Barbari, β. — *pyxida*, θR¹. — *adservari*, K.

§ 126. *palumbium turturum*, VRTd. *turturum palumbium*, βγ. — *perdicium*, V. — *masculis*, θV. — *superponi*, θVRdγ. At vulgatam scripturam tuetur etiam Drakenb. ad Liv. 21, 1. — *plenum*, V. — *decoctum*, R. *decocto*, θVd. *decocto sublitum*, Dalec. — *ac*, θVRTd. *aut*, β.

guis oculis cruore subfusus eximie prodest; in columbis masculae efficacior putant; vena autem sub ala ad hunc usum inciditur, quoniam suo calore utilior est; superinponi oportet splenium e melle decoctum lanamque succidam ex oleo ac vino. Earundem avium sanguis nyctalopas sanat et iocur¹²⁷ ovium atque, ut in capris diximus, efficacius fulvae; decocto quoque eius oculos abluere suadent et medulla dolores tumoresque inlinere. Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur. Turturis fimum albugines extenuat, item coclearum cinis, fimum cenchridis; accipitrum generis hanc Graeci faciunt. Argema ex melle omnibus quae¹²⁸ supra scripta sunt sanatur; mel utilissimum oculis in quo apes sint inmortuae. Ciconiae pullum qui ederit negatur annis continuis lippiturus, item qui draconis caput habeat; huius adipe et melle cum oleo vetere incipientis caligines discuti tradunt. Hirundinum pullos plena luna excaecant restitutaque eorum acie capita conburuntur; cinere cum melle utuntur ad claritatem et dolores ac lippitudines et ictus.

§ 127. et iecur, R^d. eiocur, V. — ovium, R²d. avium, VR¹. ovis, K. — atque ut, V. ut, R¹d. Om. R². — diximus 28, 170., ubi haec leguntur: quoniam (caprae) noctu quoque cernant, sanguine hircino lusciosos sanari putant nyctalopas a Graecis dictos, caprae vero iocinere in vino austero decocto; — id quoque referre arbitrantur ut rutili coloris fuerit. Iam vero hoc offendat necesse est, quod Plinius modo de ovibus locutus verbis ut in capris diximus tantum obiter injectis fulvam dicit; at quamnam, ovem an capram? Nam e verbis in capris supplere caprae nemini in mentem veniet; immo ad fulvae ex grammaticae legibus nihil nisi ovis suppleri potest. Hinc aliquam corruptelam subesse et post efficacius inserendum caprae arbitror, quam coniecturam minus, quam primo obtutu videatur, pro violenta habebit qui, quam facile caprae post caciis et praeterea propter nomen capris modo praegressum excidere potuerit, perpendit. Porro vero quaeri potest, num fulvae ipsi Plinio debeatur; nam etiamsi fortasse concedi potest fulvum pro rutilo poni, uti fulva coma apud Propert. II. 2, 5. vix de alio quam de nobili illo rutilo colore (Lips. ad Tac. Germ. 4.) intelligi potest, uti aurum dicitur fulvum Vergil. Aen. 7, 279. et rutilum Claudian. rapt. Proserp. 1, 183., mirum tamen est Plinium, qui 28, 170. de rutilo caprarum colore dixerat, h. l. fulvam capram commemorare; hinc pro caprae fulvae reponendum videtur caprae rutilae, sive illa lectio mero librariorum errori (cum utraque vox facillime confundi posset) sive interpolationi debetur. — oculos, d. oculis, ΘVR. — abluere, R^d. adluere, ΘV. alluere, T. — illinere, ΘVRT^d. illinunt, β. — extenuare, Gronov. ad 31, 10. — coclearum, V²R^d. cocleri, ΘV¹. — cinis fimum, VR²d. cinis, R¹. fimum cinis, Θ. — cenchridis, R²d. cendridis, R¹. cencridis, ΘV. — accipitur, VR¹. — hac, R¹.

§ 128. Argema ex melle, V^d. Argema et melle, R¹. Argema et ex melle, δ. Argen et e melle, R². — sanantur, VR^dδp. sanant, Gronov. — apes sint, VRT^d. sunt apes, βγ. — emortuae, T. — comburunt, K. — cinere, VR^d. hoc cinere, βγ. — lippitudines, V.

Lacertas quoque pluribus modis ad oculorum remedia adsu- 129
munt. Alii viridem includunt novo fictili et lapillos qui vo-
cantur cinaedia, quae et inguinum tumoribus adalligari solent,
novem signis signant et singulos detrahunt per dies; nono
emittunt lacertam, lapillos servant ad oculorum dolores. Alii 130
terram substernunt lacertae viridi excaecatae et una in vitreo
vase anellos includunt e ferro solido vel auro; cum rece-
pisse visum lacertam adparuit per vitrum, emissa ea, anulis
contra lippitudinem utuntur, alii capitis cinere pro sibi ad
scabritias. Quidam viridem longo collo in sabulosis nascentem
conburunt et incipientem epiphoram inungunt, item glau-
comata. Mustelae etiam oculis punctu erutis aiunt visum 131
reverti eademque quae in lacertis et anulis faciunt; serpentis
oculum dextrum adalligatum contra epiphoras prodesse, si
serpens viva dimittatur. Lacrimantibus sine fine oculis cinis
stellionum capitis cum sibi eximie medetur. Aranei muscarii
tela et praecipue spelunca ipsa inposita per frontem ad duo
tempora in splenio aliquo, ita ut a puero inpube et capiatur
et inponatur nec is triduo se ostendat ei cui medebitur neve
alteruter nudis pedibus terram attingat his diebus, mirabi-
liter epiphoris mederi dicitur; albugines quoque tollere in- 132
unctione araneus candidus longissimis ac tenuissimis pedi-
bus contritus in oleo vetere. Is etiam cui crassissimum
textum est in contignationibus fere adalligatus panno epi-

§ 129. *et lapillos*, VRd. *ac lapillos*, βγ. — *cinaedia*, Barbar. *zenichia*, ΘVRTd. *zonidia*, codd. Barbari. — *quae*, om. K. — *inguinum*, d. *inunguinum*, VR¹. *inguinum*, R². — *novem signis*, VRTd. *novem singulos signis*, β. — *signant*, VRTd. *signantes*, βγ.

§ 130. *substernant*, VR. — *anellos*, V¹R¹d. *annellos*, T. *annulos*, V²R². *anulos*, βγ. — *e ferro*, V. *ferro*, d. *efforro*, R¹. *et ferro*, R². — *lacerta*, V. — *apparuit*, ΘRd. *aparuit*, V. *apparuerit*, β. — *lippitudinem*, V. — *pro sibi*, ΘVRTd. *pro stibio*, β. *cum stibio*, K. — *collo longo*, d. — *item*, R². *et item*, VR¹d.

§ 131. *etiam*, R²d. *et incipientem etiam*, V. *et inopientem etiam*, R¹. — *eritis*, V. — *eadem quaeque*, V. — *et anulis*, Rd. *cum anulis*, K. *et anuli*, V. — *viva*, VR²d. *una*, R¹. — *sine*, om. V. — *stellionum*, R. *stellionum*, V. *stellionis*, dβγ. — *sibi*, VRTd. *stibio*, β. — *tela*, ΘVRTd. *telas*, β. — *super frontem*, K. — *in splenio aliquo*, ΘVTd. *splenio aliquo*, R. *in speleo aquilo*, d. *in speleo aquile*, φ. — *nec is*, V. *ne is*, R. *ne his*, d. — *qui*, ΘR¹. — *medebitur*, ΘVRTd. *medeatur*, βγ. — *alter*, V. — *dicitur*; *albugines quoque*, ita nos scripsimus. *dicuntur*; *dicitur albugines quoque*, Vd. *dicunt*; *dicitur albugines quoque*, R. *dicuntur*. *Albugines quoque dicitur*, βγ.

§ 132. *contritus*, V. — *Is etiam*, VRd. *Sed is etiam*, βγ. *Sed iam*, δθρφ. — *cui*, VRd. *cuius*, δθρφβγ. — *epiphoras sanare*, d. *epiphoras sane*, V. *epiphora*

phoras sanare traditur. Scarabaei viridis natura contuentium visum exacuit; itaque gemmarum scalptores contuitu eorum acquiescunt.

39. Auris purgat fel pecudis cum melle, canini lactis in- 133
stillatio sedat dolorem; gravitatem adips cum apsinthio et
oleo vetere, item adips anserinus; quidam adiciunt sucum
cepaе, ali pari modo. Utuntur et per se ovis formicarum;
namque et huic animali est medicina constatque ursos aegros
hoc cibo sanari. Anserum omniumque avium adips praepa- 134
ratur exemptisque venis omnibus patina novo fictili operta
in sole subdita aqua ferventi liquatur saccatusque lineis saccis
et in fictili novo repositus loco frigido minus putrescit addito
melle. Murium cinis cum melle instillatus aut cum rosaceo
decoctus aurium dolores sedat; si aliquod animal intraverit,
praecipuum remedium est murium fel aceto dilutum, si aqua
intraverit, adips anserinus cum cepae suco. Gliris detracta 135
pelle intestinisque exemptis discoquitur melle in vase novo;
medici malunt e nardo decoqui usque ad tertias partis atque
ita adservari, dein cum opus sit strigili tepefacta infundere.
Constat deplorata aurium vitia eo remedio sanari aut si terrae
vermes cum adipe anseris decocti infundantur; item ex ar-
boribus rubri cum oleo triti exulceratis et ruptis auribus
praeclare medentur. Lacerti inveterati, in os pendentium 136
addito sale, contunsas et ab ictu miseras auris sanant, effi-

sane, R. — Scarabaei, VR²d. Scarabui, R¹. — scalptores, V²T. scaltiores, R².
scaltori, R¹. scultores, V¹. sculptores, d (codd. Oudend. ad Suet. Galb. 10.) βγ.
— eorum, VR. eo, Td. eius, K. — atquiescunt, V.

§ 133. instillatio, Rd. instillati, V (videtur o erasum). instillatus, θ. — gra-
vitatēque, d. — absentio, V. — adiciunt, d. dicunt, VRT. — alii, V. et alii,
Rdβγ. — inest, K.

§ 134. Anserum, VRTKd. Anserum quoque, β. — omniumque, θVRd. et
omnium, β. — cum praeparatur, K. — exemptis, K. — patina, Rd. patena, V
(ex emend.) novo fictili patina operto, K. — nova, d. — fictilio, V. — liquatus,
VRd. — saccatusque, K. siccatusque, Vd. — frigide, V. — si aqua — suco, R².
Omitt. VR¹d.

§ 135. intestinisque, θVRdr. intestinis, β. — melle, VRd. cum melle, K.
Mihi in melle scribendum videtur. — medici, θVRTdr. sed medici, β. —
partes, VRT. Omitt. dβγ. — dein, R. deinde, Vdβγ. — strigili, V²R²d.
strigila, V¹. stingili, R¹. — tepefactum, K. — terrae vermes, VR¹. vermes
terrae, θ. terreni vermes, R²dβγ. — cum adipe, θVRTd. adipe, β. — cum
oleo, VRd. oleo, γ.

§ 136. contusas, VRTKd. contusi, β. — ictu, R. — miseras, θVR. seras,
Td. laesas, βγ.

cacissime autem ferrugineas maculas habentes, liniis etiam per caudam distincti. Millepeda ab aliis centipeda aut multipeda dicta animal est e vermibus terrae pilosum, multis pedibus arcuatim repens tactuque contrahens se; oniscus Graeci vocant, alii tylon; efficacem narrant ad aurium dolores in cortice punici mali decoctum et porri succo; addunt et rosaceum et in alteram aurem infundunt. Illam autem 137 quae non arcuatur sepa Graeci vocant, alii scolopendram, minorem perniciosamque. Cocleae quae sunt in usu cibi cum murra aut turis polline adpositae, item minutae latae fracturis aurium inlinuntur cum melle. Senectus serpentium fervente testa usta instillatur rosaceo admixto, contra omnia quidem vitia efficax sed contra graveolentiam praecipue, et si purulenta sint, ex aceto, melius cum felle caprino vel hubulo aut testudinis marinae. Vetustior anno eadem mem- 138 brana non prodest nec imbre perfusa, ut aliqui putant. Aranei sanies cum rosaceo aut per se in lana vel cum croco auribus prodest, gryllus cum sua terra effossus et inlitus. Magnam auctoritatem huic animali perhibet Nigidius, maiorem magi, quoniam retro ambulet terramque terebret. Stridet noctibus; venantur eum formica circumligata capillo in cavernam eius coniecta, efflato prius pulvere ne sese condant; ita formicae complexu extrahitur. Ventris gallinaceorum membrana quae 139 abici solet inveterata et in vino trita auribus purulentis ca-

caudam distincte, d. *caudis tinctae*, VR. — *Millipaeda*, R². *Milipeda*, Vd. *Miripaedi*, R¹. — *ab aliis — multipeda*, R². Omitt. VR¹d. — *arcuatim*, Rd. *arcuatum*, V²T. *arguatim*, Θ. *arguatum*, V¹. — *tyllon*, R². *tolon*, d. *tollon*, V. *tollen*, R¹. — *efficacem narrant ad aurium*, ΘV R T K d. *efficaciter sanat aurium*, β. — *in*, VR d. *cum*, K. — *cortici*, R. — *punici mali*, V. *punici malum*, R. *mali punici*, Td. — *et porri succo*; pro his vv. habent *mel porri succo* VT d, *mell' orrisuquo* R. — *et in*, VR²d. et, R¹.

§ 137. *Illam*, d. *Ilia*, VR. — *arcuatur*, Rd. *arguatur*, V. *arguatur*, Θ. — *maiorem perniciosamque*, K. — *Cocleae*, V. *Quochiae*, R. — *pollini*, R¹. — *latae*, VR. et *latae*, d β γ. — *instillatur*, VR d. *inlinitur*, r. — *rosace*, R¹. — *admixto*, Vd. *admixta*, Θ R. — *praecipue instillatur*, Dalec. — *et si*, Θ V R d. aut *si*, β γ. — *purulenta*, Θ R¹d. *purulentiae*, R². *purulentae*, V β γ. — *sint*, Θ R¹d. *sunt*, VR² β γ.

§ 138. *imbre perfusa ut*, Rd. *imberpestus aut*, V. — *putant*, VR d. *putant*. Item, β γ. — *Aranei — croco*, om. d¹. — *auribus prodest*, V. Omitt. Rd. — *ac gryllus*, K. — *Magna auctoritate*, Vd. — *Stridet*, Θ. *stridat*, VR d β γ ad superiora referentes. — *venantur*, VR²d (codd. Gel.) *venatur*, R¹. — *circumligata*, Θ V R T K d. *circumligato*, codd. Gel. β. — *efflato prius*, R² (codd. Gel.) *efflatorius*, VR¹d.

§ 139. *quoque*, R. Omitt. Vd. — *et*, VR. *Est et*, β γ. Om. d. — *pinguitudo*,

lida infunditur, gallinarum quoque adipis et quaedam pinguetudo blattae, si caput avellatur; hanc tritam una cum rosaceo auribus mire prodesse dicunt, sed lanam qua incluserint post paulum extrahendam; celerrime enim id pingue transire in animal fierique vermiculum. Alii binas ternasve 140 in oleo decoctas efficacissime auribus mederi scribunt et tritas in linteolo inponi contunsis. Hoc quoque animal inter pudenda est, sed propter admirationem naturae priscorumque curae totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera fecerunt: mollis, quas in oleo decoctas verrucis efficaciter inlini experti sunt. Alterum genus myloecon appellavere circa 141 molas fere nascens; has capite detracto attritas lepras sanasse Musa et Picton in exemplis reliquerunt; tertium genus et odoris taedio invisum, exacuta clune, cum pisselaeco sanare ulcera alias insanabilia, strumas, panos diebus viginti uno inpositas, percussa, contunsa et cacoethe, scabiem furunculosque, detractis pedibus et pinnis; nos haec etiam auditu fastidimus. At Hercules Diodorus et in morbo regio 142 et orthopnoicis se id dedisse tradit cum resina et melle; tantum potestatis habet ars ea pro medicamento dandi quidquid velit. Humanissimi eorum cinerem crematarum servandum ad hos usus in cornea pyxide censuere aut tritas clysteribus infundendas orthopnoicis aut rheumaticis; infixas utique corpori inlitas extrahere constat. Mel utilissimum auribus quo- 143

om. d. — *blattae*, VR². *blatta*, R¹. *blattam*, d. — *rosace*, V. — *lanam*, VR². *panam*, R¹d. — *extrahendum*, θ V. — *celebre*, θ R¹.

§ 140. *ternasque*, VRTd. — *contusas*, V. — *curam*, Kr.

§ 141. *myloecon*, codd. Barbari. *mylocon*, d. *mielocon*, VR. — *his*, VRTd. Inde Pintian. legi posse coniicit *his* — *attritis*, quamquam ipse pronior ad lectionem vulgatam servandam. — *adtritas*, V. — *muscum pictem*, V. *muscam pictē*, R. *muscum pyctem*, T. m' cu" *pyctem*, d. *muscam pyctem*, θ φ. *muscam pictam*, δ. *Musa cum Pitanaeo*, Gronov. Sine melioribus libris nihil hic proficietur. — *requirunt*, V. — *et odoris*, VR. *ex odoris*, Td. — *invitum*, R¹. — *percussa*, R²d. *percussae*, V. *percussae*, R¹. — *et cacoethe*, R. *et cacoetis*, V. *cacoethe*, d β γ. — *et pennis*, VR. *pinnisque*, Td. — *nos*, Rd. non, V. — *haec*, om. R¹. — *auditu*, VTr. *audita*, Rd β γ.

§ 142. *Ad*, V. — *Hercules*, VRd. *Hercule*, codd. Gel. β γ. — *regio et*, R²d (codd. Gel.) *reges*, V¹. *regio*, V². *rege et*, R¹. — *et in orthopnoicis*, codd. Gel. — *se id dedisse*, d (codd. Gel.) *sedisse*, R². *redisse*, VR¹. — *et melle*, VR². *cum melle*, R¹d. — *ars ea*, VRd. *ea ars*, β γ. — *Humanissimi*, Vd. *Humanissim*, R¹. *Humanissimis*, R². — *censuere*, VR²d. *cenere*, R¹. — *aut tritas*, R². *autoritas*, R¹. *auctoritas*, Vd. — *aut reumatismis*, R². *et reumatismis*, R¹d. *et reumaticis*, V. *aut asthmaticis*, K. — *illitas*, V. *illita*, Rd. — *constat*, d. *constant*, VR.

que est, in quo apes inmortuae sint. Parotidas conprimit columbinum stercus vel per se vel cum farina hordeacia aut avenacia, noctuae cerebrum vel iecur cum oleo infusum auriculae aut parotidi, multipeda cum resinae parte tertia inlita, grylli sive inliti sive adalligati. At reliqua morborum genera, medicinam ex iisdem animalibus aut eiusdem generis sequenti dicemus volumine.

§ 143. *inmortuae*, VR d. *emortuae*, $\beta\gamma$. — *sint*, VR. *sunt*, d $\beta\gamma$. — *columbinum*, VR² d. *palumbinum*, θ R¹. — *vel per*, R² d. *per*, VR¹. — *avenacea*, R² d. *arenacea*, R¹. *harenacea*, V. — *noctuae*, VR d. *noctuaequae*, $\beta\gamma$. — *auriculae a parotide*, VT d. *auricula eo parotide*, R. — *parte tertia*, VR. *tertia parte*, d $\beta\gamma$. — *Ad*, V. — *medicinam*, VR d. *medicinasque*, $\beta\gamma$.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXX.

CAP. I. SECT. 1. **M**agicas vanitates saepius quidem ante- § 1
cedente operis parte, ubicumque causae locusque poscebant,
coarguimus detegemusque etiamnum; in paucis tamen digna
res est de qua plura dicantur, vel eo ipso quod fraudulen-
tissima artium plurimum in toto terrarum orbe plurimumque
saeculis valuit. Auctoritatem ei maxumam fuisse nemo mire-
tur, quandoquidem sola artium tris alias inperiosissimas hu-
manae mentis complexa in unam se redegit. Natam primum 2
e medicina nemo dubitat ac specie salutari inrepsisse velut
altiore sanctioreque medicinam, ita blandissimis deside-
ratissimisque promissis addidisse viris religionis, ad quas ma-
xume etiamnunc caligat humanum genus, atque, ut hoc quo-
que suggesserit, miscuisse mathematicas artis, nullo non avido

Ad hunc librum toti sunt excussi VRd.

§ 1. *antecedente*, ΘVRTd. *antecedentis*, β. — *poscebat*, R¹. — *detegemus-*
que, R. *detegimusque*, V (ex emend.) d. — *etiamnum in paucis*; tamen, r. —
res est, R². *res*, VR¹. *re*, Td. — *fraudentissima*, V. — *orbi*, R¹. — *quan-*
doquidem, VR². *quandoque*, ΘR¹d. — *inperiosissimas*, R. *periosissimas*, Vd.
— *menti*, K. — *redegit*, R². *redigit*, ΘVR¹d.

§ 2. *primum e*, Rd. *primum*, Θ. *prima*, V. — *dubitat*, d. *dubitant*, Θ. *dubi-*
tavit, VR. — *ac*, VR². α, R¹d. Om. Θ. — *salutis*, K. — *irrepsisse*, VR. —
sanctioremque, ΘVRTd. *sanctioremque quam*, β. — *desiderantissimisque*, Vd.
— *missis*, R¹. — *religionis*, R²d. *relegionis*, V. *religiones*, R¹T. — *ad*, R²Kd.
Omitt. VR¹. — *quam*, K. — *etiamnunc*, VR. *etiamnum*, dβγ. — *caligat*, Rd.
calligat, V. *adlegat*, r. *adligat*, K. — *suggesserit*, R². *suggerit*, VR¹Td. *sug-*
gessit, K¹. *successit*, K². — *miscuisset*, R¹d. — *mathematicas artes*, VR. *artes*
mathematicas, dβγ.

futura de sese sciendi atque ea e caelo verissime peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo in tantum fastigi adolevit ut hodieque etiam in magna parte gentium praevaleat et in oriente regum regibus inperet.

2. Sine dubio illic orta in Perside a Zoroastre, ut inter auctores convenit; sed unus hic fuerit an postea et alius, non satis constat. Eudoxus, qui inter sapientiae sectas clarissimam utilissimamque eam intellegi voluit, Zoroastren hunc sex milibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit; sic et Aristoteles. Hermippus, qui de tota arte ea diligentissime scripsit et viciens centum milia versuum a Zoroastre condita indicibus quoque voluminum eius positis explanavit, praeceptorem a quo institutum diceret tradidit Agonacen, ipsum vero quinque milibus annorum ante Troianum bellum fuisse. Mirum hoc in primis, durasse memoriam artemque tam longo aevo, commentariis intercidentibus, praeterea nec claris nec continuis successionibus custoditam. Quotus enim quisque auditu saltem cognitos habet qui soli nominantur Apusorum et Zaratum Medos Babyloniosque Marmarum et

se, d. — e caelo, R². caelo, VR¹d. — fastigii, R². fas. di, V¹. fas, R¹. fastidia, d (vid. adnot. sequentem). fastigium, V²K. — adolevit, V. adolebit, R². adelebit, R¹. dolebit, d. — regum, R²d. grecum, V. ///reco, R¹. — legibus, r.

§ 3. Eudoxius, d. — Zoroasten, VR. Zoroastrem, d. Nos iustam terminationem restituimus.

§ 4. arte ea, VRd. ea arte, βγ. — diceret institutum, d. — Agonacen, Kd². Agonacem, codd. Barbari. Agonaccen, V. Agoneten, θ. Aganacen, d¹. Abonacem, T. Agoneiscen, R¹. Az, R². Azonacem, βγ. — durasse memoriam, R. duras eorum, V¹. durasse eorum, V²Td. — artemque, VR. artem eamque, Td. — commentariis, VTd. commentariis non, Rβγ. — intercedentibus, R¹. — claribus, R¹. — successionibus, VR¹.

§ 5. auditu, R² (codd. Gel.) commi auditu, VR¹. communi auditu, Td. — habet, VRd (codd. Gel.) — nominantur, θVd. cognominantur, Rβγ. — Apusorum, θVRd. Apusorum, β. — Babyloniosque, θVRTd. Babyloniumque, β. — Marmarum, θVRTd. Marmarideum, β. Marmaridum, r. — Arabantiphocum, VTd. Arabantephocum, R¹. Arabantippocum, R². Araban Tiphocum, θ. Arabem Hippocum, β. — aut Assyrium, θd. Abasirium, T. Aqasirium, R. Asirium, V (ante a una littera erasa videtur). Assyrium vero, β. — Tarmoendam, θVRd. Tarmoandam, T. Zarmocenidam, β. — quorum monumenta, R²d. Omitt. θVR¹T. — arte ea, V. ea arte, Rd. — in Ulixis, VR²d². in Ulixiz, R¹. Ulixiz in, d¹. — totumque, R²d². de totumque, VR¹d¹.

§ 6. Protea, R². propterea, Vd. praeterea, R¹. — inferum, θVRd. inferorum, codd. Gel. β. — vocatione, R¹. — quoniam, V. — Telmesum, ita nos scripsimus ex optimis codd. 5, 107. Telmesum, RVd. Telmessum, βγ. — religiosissimam, VR²d. religiosi///, R¹. — Thesalas, V. — matres, θV (ex

Arabantiphocum aut Assyrium Tarmoendam, quorum nulla exstant monumenta? Maxime tamen mirum est in bello Troiano tantum de arte ea silentium fuisse Homero tantumque operis ex eadem in Ulixis erroribus, adeo ut totum opus non aliunde constet; siquidem Protea et Sirenum cantus⁶ apud eum non aliter intellegi volunt, Circe utique et inferum evocatione hoc solum agi. Nec postea quisquam dixit quonam modo venisset Telmisum religiosissimam urbem, quando transisset ad Thessalas matres quarum cognomen diu optinuit in nostro orbe alienae gentis. Troianis utique⁷ temporibus Chironis medicinis contenta ea, solo Marte fulminante, miror equidem Achillis populis famam eius in tantum adhaesisse ut Menander quoque litterarum subtilitati sine aemulo genitus Thessalam cognominaret fabulam complexam ambages feminarum detrahentium lunam. Orphea putarem e propinquo primum pertulisse ad vicina usque superstitionem a medicina provectum, si non expers sedes eius tota Thrace magices fuisset. Primus, quod exstet, ut equidem invenio, commentatus est de ea Osthanes Xerxen regem

emend.) R¹Td. *urbes*, codd. Barbari, β . — *aliena gentis*, R². *aliena gente*, Θ VR¹. *aliena genti*, Td. *alienigena*, Gronov. Mihi potius Plinius scripsisse videtur *alienas gentis*, ut illud cognomen Thessalarum matrum etiam in alienas, ad Thessaliam non pertinentes gentes transierit.

§ 7. *utique*, Θ VR¹Td. *itaque*, R² (codd. Barbari et Gelenii) $\beta\gamma$. — *medicinis*, R²T. *medicis*, V (ex emend.) R¹d. — *contenta ea*, ita nos scripsimus suppleto ex superioribus per synesim nomine Thessaliae. *contentae a*, V. *contente et*, R¹Td. *contenta et*, R² (codd. Gel.) $\beta\gamma$. *cum Chironis medicinis contenta esset*, codd. Barbari. — *fulminati*, R¹d. — *Achillis*, VRd (codd. Gel.) *illis*, codd. Barbari. — *famem*, V¹. — *adhaesisse*, om. R¹. — *subtilitati sine aemulo*, V.

^{eade}
subtilitatis in aemulo, R. *subtilitatis in aemulo*, d. *subtilitati*, codd. Gel. *quoque soccorum salibus sine aemulo*, Pint. — *Thesalam*, V. — *cognominaret*, Θ VRd. *cognominarit*, β . — *propinquo*, R. *propinquorum*, Vd. e *propinquo eam*, Gronov. — *pertulisse*, V. *protulisse*, Θ . *intulisse*, Rd $\beta\gamma$. — *vicina usque superstitionem a medicina*, ita nos scripsimus partim codices, partim Gronovii coniectaram secuti. *vicina usque superstitionem medicinae*, Θ . *vicina usque superstitionemac medicinae*, V. *vicina superstitionem ac medicinae*, R¹. *vicinas usque superstitionem ac medicinae*, R². *vicinas usque superstitiones ac medicinae*, β . *vicina usque superstitionem ac medicinae*, Td γ . *vicinam usque superstitionem a medicina*, Gronov., cuius est *a medicina*, reliquis e codd. petitis. De Orpheo medico v. Lobeck. aglaoph. p. 242. Add. supra § 2. — *provectum*, Θ VRTd. *profectum*, $\beta\gamma$. — *expers*, VR²d (codd. Gel.) *expersi*, T. *expersis*, R¹. — *Thrace*, Rd (codd. Gel.) *Tracen*, V. *Thracem*, T. *Thracia*, K. — *fuissent*, R¹.

§ 8. *Primus*, R¹. — *quod exstet*, VRTd. *quod exstat*, K. *exstat*, β . — *commentatus est*, VRTd. *commentatus*, $\beta\gamma$. — *Xerxen*, VR. *Xerxem*, d $\beta\gamma$.

Persarum bello quod is Graeciae intulit comitatus ac velut semina artis portentosae insparsit obiter infecto quacumque conneaverant mundo; diligentiores paulo ante hunc ponunt Zoroastren alium Proconnesium. Quod certum est, hic maxime Osthanes ad rabiem, non aviditatem modo scientiae eius Graecorum populos egit, quamquam animadverto summam litterarum claritatem gloriamque ex ea scientia antiquitus et paene semper petitam. Certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc discendam navigavere exiliis verius quam peregrinationibus susceptis; hanc reversi praedicavere, hanc in arcanis habuere. Democritus Apollobechen Coptiten et Dardanum et Phoenicem inlustravit voluminibus Dardani in sepulchrum eius petitis, suis vero ex disciplina eorum editis, quae recepta ab ullis hominum atque transisse per memoriam aequae ac nihil in vita mirandum est. In tantum fides istis fasque omne deest, adeo ut qui cetera¹⁰ in viro illo probant haec opera eius esse inficiuntur; sed

Persarum, R²d. *ex Persarum*, V. *invenio et Persarum*, R¹. *ingenio rex Persarum*, Gronov. — *is*, d. *his*, R². *si*, VR¹. — *ac*, om. K. — *portentosae insparsit*, ita nos scripsimus. *portentosae isparsit*, V. *portentosa ei sparsit*, Td. *portentosae is sparsit*, Θ. *portentosae sparsit*, R¹K. *portentosae sparsisse*, R²βγ. — *infecto*, R. *inficto*, ΘVd. — *conneaverant*, d. *cumneaverant*, V. *commemorant*, Θ. *conneaverat*, R (ex emend.) βγ. — *Zoroastren*, R². *Zoroasten*, Vd. — *Proconnesium*, V. — *est*, om. R¹. — *Osthanes*, VR. — *scientiae*, R². *scientiam*, VR¹d. — *animadverto*, VR². *animadverso*, d. *animadver*///, R¹. *animadvertam*, r. *animadvertat*, γ vitio operarum. — *caritatem*, R. — *gloriamus*, R¹. — *semper petitam*; at unde? Vox h. l. certissime excidit et verbis statim infra sequentibus collatis perquam probabile est Plinium et paene semper peregre petitam scripsisse.

§ 9. *Pythagoras Empedocles*, R. *Pythagora semper peducles*, d. *Pithagore semper peducles*, V. — *Plato*, V. *Platon*, R. *Plaçon*, d. — *suscepti*, V. — *praedicaverant*, d. — *in arcanis*, R². *arcanis*, VR¹d. — *Apollobechen*, ΘR²d. *Apollobechem*, T. *Apollo bechem*, V. *Apollobeche*, R¹. *Apollonicem*, β. *Apollonidem*, Reines. var. lect. 1, 25. p. 114. — *Coptiten*, d. *Coptitem*, ΘV. *Copiten*, R¹T. *captitenent*, R². *Captidenem*, β. — *et Phoenicem*, d. *et Phenicen*, VT. *e Phoenicen*, R. *e Phoenice*, βγ. — *a sepulcro*, K. *in Cyprum*, Pint. — *ullis*, VRd. *aliis*, Kβγ. — *hominum post per collocat* K. — *transisse*, R². *transiisse*, Vdβ. *transire*, R¹.

§ 10. *istis fasque*, VR. *stisiasque*, d. — *qui*, VRd. *ii qui*, βγ. — *viro illo*, codd. Gel. *viro*, VRd. — *haec opera eius esse*, VRd. *haec eius esse opera*, βγ. *hanc eius esse operam*, r. — *eam*, R². *eadem*, VR¹d. — *dulcedinem*, VR. *dulcedine*, d. — *dico*, VR²d. *quoque*, R¹. — *magicemque*, V. — *eadem*, V²Rd. *aedem*, V¹. — *aetate illam*; pro his vv. habent et apelle VR, et atella d. — *Hippocraten*, d.

§ 11. *magicis*, Θ. — *a Mose*, codd. Gel. *a mus*///, R. *amus*, V. *a musa*, d. *amuse*, Ambr. I. *amiso*, Ambr. II. — *et Ianne*, VR. *et Iane*, Ambr. II. *etiam iam nunc*, Ambr. I. *et Ianne*, codd. Gel. β. *etiamnum*, codd. Budaei de asse

frustra; hunc enim maxime adfixisse animis eam dulcedinem constat. Plenumque miraculi et hoc, pariter utrasque artis effloruisse, medicinam dico magicenque, eadem aetate illam Hippocrate, hanc Democrito inlustrantibus, circa Peloponnesiacum Graeciae bellum quod gestum est a ccc. urbis nostrae anno. Est et alia magices factio a Mose et Ianne et Lotapea 11 Iudaeis pendens, sed multis milibus annorum post Zoroastren; tanto recentior est Cypria. Non levem et Alexandri magni temporibus auctoritatem addidit professioni secundus Osthanes comitatu eius exornatus; planeque, quod nemo dubitet, orbem terrarum peragravit.

3. Exstant certe et apud Italas gentis vestigia eius in 12 XII tabulis nostris aliisque argumentis quae priore volumine exposui. DCLVII. demum anno urbis Cn. Cornelio Lentulo P. Licinio Crasso coss. senatusconsultum factum est ne homo inmolaretur palamque et in tempus siluit sacri prodigiosi celebratio.

p. 482., quod in altera sua editione Harduin. mire defendit. Qui h. l. commemoratur Iannes est idem, de quo Paulus apostolus loquitur ad Timoth. II. 3, 8: *ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσέϊ*, iidemque Iannes et Iambres ab Eusebio praeepar. evang. IX. p. 411. ed. Paris. 1628. scriptores Aegyptii iidemque magi Mosis adversarii dicuntur. Hinc apparet, quos errores Plinius admiserit. — *Lotapea Iudaeis*, Hard. *Lotape ac Iudaeis*, VRd (Ambr. I.) γ. *Lotape Iudaeis*, codd. Gel. *Iotapata Iudaeis*, Ambr. II. *Iotape Iudaeis*, β. *Iochapela* vel *Iochabela* (quod praefert Bochart. hieroz. I. p. 645.), Barbarus, qui etiam *Iotapata* legi posse sit. *Iambre*, Hildebrand. ad Appul. T. II. p. 615. — *Zoroastren*, R. *Zoroastrem*, Vdβγ. — *Alexandria*, R. — *professione*, d. — *Osthanes*, d. *Ostanes*, R². *Osteanes*, VR¹.

§ 12. certe, θ VRd. *itaque*, β. — *Itales*, V. — in XII tabulis, R. *cinxit tabulis*, Vd. — *priore*, θ VRd. *priori*, β; v. 28, 17. — DCLVII., R². DCLII., VR¹d. DCL., θ. — *urbis*, R²d. *orbis*, V. Om. R¹. — *P.*, om. R¹. — *cos.*, V. — *est*, om. R¹. — *palamque et*, ita nos scripsimus. *palamque fuit*, θ VR¹Td. *palamque*, R²dθρφ (codd. Gel.) β. *palamque fuit*, Hard. γ. Sermo h. l. est non nisi de hominibus rei magicae gratia immolatis, cum Plinius ad expiandos manes aliasque ob causas inter illum annum suamque aetatem saepe homines immolatos fuisse sciret; ita tempore Iulii Caesaris ἄλλοι δὲ δύο ἄνδρες ἐν τρόπῳ τινὶ ἱερουργίας ἐσφάγησαν. — ἐν δ' οὖν Ἀρείῳ πεδίῳ πρὸς τε τῶν ποντιφίλων καὶ πρὸς τοῦ ἱερέως τοῦ Ἀρεῖος ἐτύθησαν, Dio Cass. 43, 24., item post captam Perusiam ἐπὶ τὸν βωμὸν τὸν τῇ Καίσαρι τῇ προτέρῳ ὡσιωμένῳ ἀρπέντες ἑκπεῖς τετρακόσιοι καὶ βουλευταὶ ἄλλοι τε καὶ ὁ Καννούριος ὁ Τιβέριος — ἐτύθησαν, idem 48, 14. coll. Sueton. Aug. 15: *Perusia capta* — scribunt quidam trecentos ex dediticiis electos utriusque ordinis ad aram divo Iulio exstructam idibus Martiis hostiarum more mactatos. Verum per totum hunc locum de magicis superstitionibusque agitur et Plinius dicit illam legem hunc effectum habuisse, ut illa celebratio *palam et in tempus* sileret. Necessario vero particula *et*, quae et palaeographica fide nititur, inserenda fuit, cum, si ea deest, Plinius ineptissime dicat illam celebrationem *palam in tempus* siluisse, sed aliquo tempore interiecto rursus *palam* exercitatum

4. Gallias utique possedit et quidem ad nostram memoriam; namque Tiberi Caesaris principatus sustulit druidas eorum et hoc genus vatium medicorumque. Sed quid ego haec commemorem in arte oceanum quoque transgressa et ad naturae inane pervecta? Britannia hodieque eam attonita celebrat tantis caerimoniis ut dedisse Persis videri possit. Adeo ista toto mundo consensere quamquam discordi et sibi ignoto; nec satis aestumari potest quantum Romanis debeatur qui sustulere monstra in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandis vero etiam saluberrimum.

II. 5. Ut narravit Osthanes, species eius plures sunt. Namque et ex aqua et sphaeris et aere et stellis et lucernis ac pelvibus securibusque et multis aliis modis divina promittit, praeterea umbrarum inferorumque conloquia, quae omnia aetate nostra princeps Nero vana falsaque conperit; quippe non citharae tragicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi vitiis; primumque inperare dis concupivit nec quicquam generosius valuit. Nemo artium umquam ulli validius favit; ad hoc non opes ei defuere, non vires, non discentis

fuisse. Dicit potius, uti dicendum ei fuit, illam celebrationem palam quidem siluisse, sed modo in tempus, postea vero, uti in talibus rebus fieri solet, clam erupisse, cuius rei vel unum modo, sed gravissimum testimonium invenimus apud Tacit. annal. 2, 69: *et reperiebantur* (in inquisitione de obitu Germanici) *solo ac parietibus erutae humanorum corporum reliquiae, carmina et devotiones et nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semusti cineres ac tabe oblitii aliaeque maleficia, quis creditur animas numinibus infernis sacrari*, coll. Dion. Cassio de eadem re loquente 57, 18: *δοτὰ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οὐκίᾳ, ἐν ᾗ ψῆξι, κατορωρυγμένα καὶ ἐλασμοὶ μολύβδινοι ἀράς τινος μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες ζῶντος ἔθ' εὐρέθη. In tempus (für den Augenblick) eodem sensu usitatum est Tacito, v. annal. 1, 37. 4, 66. 6, 11. 14, 20., et vero pro et quidem positum saepe apud Plinium invenitur; v. ad 35, 32. — *siluit*, *δ.* *sili ut*, *Θ V d ϑ ρ φ.* *fili ut*, *R.* *illud*, codd. Gel. *β γ.* — *sacri prodigiosi*, Gronov. *sacra prodigiosa*, *Θ RT d* (codd. Gel.) *β.* *sacro prodigiosa*, *V.* — *celebratio*, *Θ VR T d.* *celebrata*, *R²* (codd. Gel.) *β.* *palamque fit in tempus id licita sacri prodigiosi celebratio*, Gronov. His iam omnibus perscriptis inveni ante Gelenium totum locum ita lectum fuisse: *palamque in tempus siluit sacri prodigiosi celebratio*, unde Gronovium ad veterem lectionem rediisse apparet.*

§ 13. *possedit* sc. *ars magica*, uti supra § 11. ad verbum *peragravit* idem subiectum supplendum esse iam Freinsheim. ad Curt. IX. 5, 25. intellexit. — *quidam*, *V.* — *Tiberi Caesaris*; de Clandio hoc narrat Suet. Cland. 25., cuius loci fortasse meminerant librarii codicum, quos *Ti. Cl.* habere testatur Rezzonius. — *principatu*, *V* ex emend. — *Sed*, codd. Gel. *Ipsa*, *VR d.* — *haec*, *VR d* (codd. Gel.) *hanc*, *r.* *hos*, *K.* — *in arte*, *Rd* (codd. Gel.) *in artem*, *V.* *artem*, *r.* — *transgressa et pervecta*, *Rd.* *transgressa et perlecta*, *V.* *transgressam et pervectam*, *r.* — *Britannia hodieque eam*, *VR d* (codd. Gel.) *in Britan-*

ingenium, quae non alia patiente mundo. Inmensum, indubitatum exemplum est falsae artis, quam dereliquit, Nero; utinamque inferos potius et quoscumque de suspicionibus suis deos consulisset quam lupanaribus atque prostitutis mandasset inquisitiones eas; nulla profecto sacra barbari licet ferique ritus non mitiora quam cogitationes eius fuissent; saevius sic nos repleti umbris.

6. Sunt quaedam magis perfugia, veluti lentiginem habentibus non obsequi numina aut cerni. Obstet forte hoc in illo? nihil membris deficit. Nam dies eligere certos liberum erat, pecudes vero quibus non nisi ater colos esset facile; nam homines inmolare etiam gratissimum. Magus ad eum Tiridates venerat Armeniacum de se triumphum adferens et ideo provinciis gravis. Navigare noluerat, quoniam expuere 17 in maria aliisque mortalium necessitatibus violare naturam eam fas non putant. Magos secum adduxerat, magicis etiam cenis eum initiaverat; non tamen cum regnum ei daret hanc ab eo artem accipere valuit. Proinde ita persuasum sit, inestabilem, inritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his veneficas artis pollere, non ma-

niam quae hodie eam, K. — *attonita*, VTd. *attonite*, R (codd. Gel.) $\beta\gamma$. — *toto*, Rd. to, V. — *nec*, Θ VRTd. *Non*, β . — *qui*, Vd. *quis*, R. — *religionissimam*, V¹. — *saluberrimum*; huic voci addunt erat VRd ex superiori repetitum.

§ 14. *eius*, om. R¹. — *et ex aqua*, codd. Barbari. *et aqua*, Θ VRTd γ . — *et sphaeris et aere*, Θ VTd. *et ex sphaeris et ex aere*, β . *et sphaeris et ex aere*, R². *et sphaeris et //*, R¹. — *divinationes*, K. — *promit*, K. — *cyrae*, R¹. — *tragicique*, R². *tragique*, VR¹d. — *animi*, R. *animis*, Vd. — *concupivit*, R². *concupit*, VR¹d. — *valuit*, Θ VRTd. *voluit*, β .

§ 15. *Nemo artium unquam ulli*, V. *Nemo nemo artium unquam ulli*, R (voci ulli ab altera manu nomine artium addito). *Nemo unquam ulli artium*, d $\beta\gamma$. — *ad hoc*, V. *ad haec*, Rd $\beta\gamma$. — *ei*, V. Omitt. Rd. — *discentis*, Θ VRTd. *discendi*, β . — *quae non alia*, Θ VTd. *quae alia non*, R². *aliaque non*, $\beta\gamma$. Om. R¹. Vulgatam vario modo explicant Hard. et Gesner. chrestom. p. 748., mutare voluit Pint.; at v. ad 33, 25. — *modo*, R¹. — *Inmensum*, VRTd. *Immensum et*, $\beta\gamma$. — *addubitatum*, R¹. — *potius et*, Rd. *potiet*, V. — *inquisitione*, d. — *profecta*, VR¹. — *repleti*, VR¹. *replevit*, R²d $\beta\gamma$.

§ 16. *aut cerni*, VRTd $\phi\rho\phi$. *ut cerni*, β . — *Obstet*, Θ V. *possent*, R ex emend. *non obstitit*, Td. *non possint*, β . — *certos*, R. *cereos*, Vd. — *vere*, V. — *colos*, R. *culos*, V. *color*, d. — *facile*, d. *faciles*, V. *facie*, R ex corr. — *iam*, Pint. — *homines*, Θ VRTd. *hominem*, β . — *Tiridates*, Barbar. *Mitridates*, Θ VRTd.

§ 17. *quoniam*, Rd. *quo*, V. — *maria aliisque*, R. *mari aliisque*, Θ . *mari artis quae*, V. *marianis quem*, d. — *abduxerat*, Vd. — *artem accipere*, VR. *accipere artem*, d $\beta\gamma$. — *valuit*, d. *voluit*, V. Idem in R videtur esse. — *persuasum sit*, VR. *persuasit*, d (*sit in rasura*).

gicas. Quaerat aliquis quae sint mentiti veteres magi, cum 18
adulescentibus nobis visus Apion grammaticae artis prodi-
derit cynocephalam herbam quae in Aegypto vocaretur osi-
ritis divinam et contra omnia veneficia, sed si tota eruere-
tur, statim eum qui eruisset mori, seque evocasse umbras
ad percontandum Homerum quam patriam quibusque paren-
tibus genitus esset, non tamen ausus profiteri quid sibi re-
spondisse diceret.

III. 7. Peculiare vanitatis sit argumentum, quod anima- 19
lium cunctorum talpas maxime mirantur tot modis a rerum
natura damnatas, caecitate perpetua, tenebris etiamnum aliis
defossas sepultisque similis. Nullis aequae credunt extis, nul-
lum religionum capacius iudicant animal, ut si qui cor eius
recens palpitansque devoret divinationis et rerum efficien-
darum eventus promittant. Dente talpae vivae exempto sa- 20
nari dentium dolores adalligato affirmant. Cetera ex eo
animali placita eorum suis reddemus locis; nec quicquam
probabilius invenietur quam muris aranei morsibus adversari
eas, quoniam et terra orbitis, ut diximus, depressa adversatur.

8. Cetero dentium doloribus, ut iidem narrant, medetur 21
canum qui rabie perierunt capitum cinis crematorum sine

§ 18. *Quaeret aliquis quae sunt*, r. — *mentiti*, R. *mecum tui*, V d. — *veteres*, d. *veteris*, V R. — *adulescentibus novis*, V. — *Appion*, V d. — *cynocephalam*, V. — *vocaretur*, R d. *voceretur*, V. *vocetur*, r. — *osiritis*, ita nos scripsimus. *osipitis*, V R¹ d. *osirites*, R². *osipitis sunt*, r. *osyrites*, β γ. — *veneficia*, R² d. *venefica*, θ V R¹. *veneficia utilem*, K. — *tota*, θ V R T d. *ea*, β. — *erueretur*, R T d. *rueretur*, θ V. — *evocasse*, R². *evocasset*, V d. *vocasset*, R¹. — *percunctaneum*, V. — *quam* θ R T d. *quana*, V. *qua*, β. — *quid sibi respondisse diceret*; haec verba quo sensu dicantur, equidem non intelligo et Plinius multo simplicius et sententiae aptius scribere poterat *quid sibi respondisset*. At cum verbum *diceret* vix casui tribui possit, suspicor ab illo scriptum fuisse *quid sibi respondisse videretur* sc. umbra Homeri.

§ 19. *Peculiari*, V¹. *Peculiaris*, V². — *mirentur*, T. — *a rerum*, R d. *area-*
rum, V. — *perpetuas*, V. — *alis*, V. — *aeque*, R. *reque*, V. // // *reque*, d. — *nullum*, R. *nullius*, V d. — *religionum*, V R d. *religionis*, β γ. — *iudicant*,

R d. *dicant*, V ex emend. — *animal ut si quis*, d. *animal u^{i si} qui*, R. *anima-*
lius se [qui], V. *animal sunt qui*, T. Ex optimis codd. restitui *qui*, cum vulgo β γ

quis legatur. — *devoret*, θ R d². *devoret*, V. *qui devoret*, T d¹. *devoravit*, β. — *divinationis*, V R. *divinationes*, d. *divinationem*, K. — *et rerum*, V R d. *rerum*, K.

§ 20. *Dente e*, V. — *adalligato*, d. *adalligate*, V R¹. *adalligata*, R². — *Ce-*
tera, R². *Cetere*, R¹. *Celere*, V d. *Cetero*, β. Huic autem voci R a m. sec. id
addit. — *animalia*, V R¹. — *placida*, V. — *adversari eas*, V R d. *adversarios*, θ.
— *orbitis ut*, R² d. *urbiti sunt*, V. *orbitis*, R¹. — *diximus* 29, 89.

§ 21. *Cetero*, θ V R T d. *Cetrum*, β. — *idem*, V. — *rabie perierunt*, d (codd.

carnibus instillatus ex oleo cyprio per aurem cuius e parte doleant, caninus dens sinister maxumus, circumscariphato qui doleat, aut draconis os e spina, item enhydridis; est autem serpens masculus et albus. Huius maxumo dente circumscariphant; at in superiorum dolore duos superiores adalligant, e diverso inferiores; huius adipe unguentur qui crocodilum captant. Dentis scariphant et ossibus lacertae e 22 fronte luna plena exemptis ita ne terram attingant; conluunt caninis dentibus decoctis in vino ad dimidias partis. Cinis eorum pueros tarde dentientis adiuuat cum melle; fit eodem modo et dentifricium. Cavis dentibus cinis e murino fimo inditur vel iecur lacertarum aridum; anguinum cor si mordeatur et adligetur, efficax habetur. Sunt inter eos qui mu- 23 rem bis in mense iubeant mandi doloresve ita cavere. Vermes terreni decocti in oleo infusique auriculae cuius a parte doleant praestant levamentum; eorundem cinis exesis dentibus coniectus ex facili cadere eos cogit, integros dolentis inlitus iuvat; conburi autem oportet in testo. Prosunt et cum mori radice in aceto scillite decocti ita ut conluantur dentes. Is quoque vermiculus qui in herba Veneris labro appellata 24 invenitur cavis dentium inditus mire prodest; nam urucæ

Gel.) rabie perferunt, VR. rabiem perferunt, T. — cyprio, VRd. cyprino, Ges-

ner. hist. anim. 1, 173., βγ. — circumscarifato, d. circumscarificato, R. circumscarificato, Vβγ. — qui, VR. eo qui, dβγ. — os e, V¹Rd. osse, V². — albus, VR. alius, d. — circumscarifant, VR. circumscarifantur, d. circumscarificant, βγ. — at, Rd (codd. Gel.) aut, V. — superiorum, VR² (codd. Gel.) superiore, R¹. superiora, d. — insuperiores, R¹. — adalligant e, R. adalligantem, Vd.

— adipe, Rd. adipse, V. — unguentur, Vd². inunguntur, d¹. perunguntur, R. perunguntur, βγ.

§ 22. scarifant, R. escarifant, V. scarificant, β. scariphantur, d. scarificantur, γ. — et ossibus, R². ossibus, VR¹dγ. — e fronte, R. et fronte, Vd. — coluunt, V. — caninis dentibus, d. caninus dentibus, V. dentibus caninis, R. — dentientes, R²d. dentis, VR¹. dentantes, T. — dentifricium, d (codd. Gel.) dentrificium, VR. — anguium, T. — mordeatur, VR². mordetur, T. morditur, R¹d. — et alligetur, V. adalligetur, R². ve, R¹. uvae, Td.

§ 23. iubent, θ. — cavere, θVRTd. caveri, β. — cuius a parte, VRTdδθρφ. cuius e parte, β. in appositam aurem, θ. — exesis, om. V. — coniectus, R². collectus, d. collectis, VR¹. — facile, VR. — iubat, V. — testo, θV. testa, Rdβγ. — cum mori, Vd. commori, R. — radices, VR¹. — scillite, R². scillit/o, V. scillicio, θTR¹. scillitio, d. — coluantur, V.

§ 24. erba, V. — quae Veneris labrum appellatur, K¹r. Veneris labrum appellata, K². — inditus, R²d. indutus, VR¹. — mire, om. R¹. — urucæ, θVdr. erucæ, Rβγ.

PLIN. IV.

brassicae eius contactu cadunt et e malva cimices infunduntur auribus cum rosaceo. Harenulae quae inveniuntur in cornibus coclearum cavis dentium inditae statim liberant dolore. Coclearum inanium cinis cum murra gingivis prodest, serpentis cum sale in olla exustae cinis cum rosaceo in contrariam aurem infusus, anguinae vernationis membrana cum oleo taedaeque resina calefacta et auri alterutri infusa. Ad-²⁵iciunt aliqui tus et rosaceum; eadem cavis indita ut sine molestia cadant praestant. Vanum arbitror esse circa canis ortum anguis candidos membranam eam exuere, quoniam nec in Italia visum est multoque minus credibile in tepidis regionum tam sero exui; hanc autem vel inveteratam cum cera celerrime evellere tradunt, et dens anguium adalligatus dolores mitigat. Sunt qui et araneum animal ipsum sinistra²⁶ manu captum tritumque in rosaceo et in aurem infusum cuius a parte doleat prodesse arbitrentur. Ossiculis gallinarum in pariete servatis, fistula salva, tacto dente vel gingiva scariphata proiectoque ossiculo, statim dolorem abire tradunt, item fimo corvi lana adalligato vel passerum cum oleo calefacto et proxumae auriculae infuso; pruritum quidem intolerabilem facit et ideo utilius est passeris pullorum sarmentis crematorum cinerem ex aceto infricare.

IV. 9. Oris saporem commendari adfirmant murino cinere²⁷ cum melle, si fricentur dentes; admiscent quidam maratridices. Pinna volturis si scalpantur dentes, acidum halitum

brassicae, V. — *etiam*, Hard. — *contractu*, R. — *et e*, R². *e*, VR¹d. — *malva*, V. — *inditae*, R²d. *induta*, VR¹. — *anguini*, VR¹.

§ 25. *et*, R². Omitt. VR¹d. — *ut* — *cadant*, om. R¹. — *praestat*, V. — *circa canis ortum*, ΘVR¹Td. *canis ortu*, codd. Gel. β. — *anguis candida membrana*, r. — *eqm*, ΘVRd. Omitt. r (codd. Gel.) β. — *exuere*, Θ. *exere*, R¹. *exore*, V. *ex aure*, R²d. *exui*, r. — *nec*, codd. Gel. *neutrum*, VRd. — *regionum*, ΘVR¹. *regionibus*, R²dβγ. — *idem*, VRd. — *inveterate*, VRd. — *celerrime*, V. — *evellere*, VRd. *dentes evellere*, βγ. — *mitigat*, ΘVR¹d. *minuit*, R²β.

§ 26. *qui et*, R². *qui*, VR¹d. — *a cuius parte*, K. — *doleat*; etiam h. l. uti § 21. 23. scribendum *doleant* sc. dentes. — *arbitrentur*, R. *arbitrantur*, d. *arbitratur*, V. — *Ossiculis*, R². *Ossiculi*, VR¹d. — *servati* ///, d. — *fistula salva*

tacto, ita nos scripsimus. *fistula salva adacto*, βγ. *fistulas salvu acta*, V. *fistu-*

las salvat acta, R. *fistulas salvat actu*, d. *fibula sola*, K. *tacto*, r. — *scarifata*, VRd. *scarificata*, βγ. — *infusae*, V. — *sed pruritum id quidem*, K. — *utilius*, VR¹Td. *tolerabilis*, codd. Gel. βγ. — *infricare*, R. *infricare*, Vd.

faciunt; hoc idem hystricis spina fecisse ad firmitatem pertinet. Linguae ulcera et labrorum hirundines in mulso decoctae sanant, adipis anseris aut gallinae rimas, oesypum cum galla, araneorum telae candidae et quae in trabibus parvae texuntur. Si ferventia os intus exusserint, lacte canino statim sanabuntur.

10. Maculas in facie oesypum cum melle Corsico quod²⁸ asperissimum habetur extenuat, item scobem cutis in facie cum rosaceo inpositum vellere, — quidam et butyrum addunt, — si vero vitilignes sint, fel caninum prius acu conpunctas, liventia et suggillata pulmones arietum pecudumque in tenuis consecti membranas calidi inpositi vel columbinum fimum. Cutem in facie custodit adipis anseris vel gallinae. Lichenas²⁹ et murino fimo ex aceto inlinunt et cinere herinacei ex oleo; in hac curatione prius nitro ex aceto faciem foveri praecipiunt. Tollit ex facie vitia et coclearum quae latae et minutae passim inveniuntur cum melle cinis; omnium quidem coclearum cinis spissat, calefacit smectica vi et ideo causticis miscetur psorisque et lepris et lentigini inlinitur. Invenio et formicas Herculaneas appellari quibus tritis adiecto sale exiguo talia vitia sanentur. Buprestis animal est rarum³⁰ in Italia, simillimum scarabaeo longipedi; fallit inter herbas bovem maxume, unde et nomen invenit, devoratumque tacto felle ita inflamat ut rumpat; haec cum hircino sebo inlita lichenas ex facie tollit septica vi, ut supra dictum est. Vulturinus sanguis cum chamaeleonis albae quam herbam esse

§ 27. quidem, V. — marathi, V d. marat^{na}, R. — vultur^{us}, R. — si, R² d. Omitt. VR¹. — alitum, V. — idum, V. — pina, R². pinne, VR¹. pinna, d. — labrarum, R². calabrarum, R¹ d. calabrarum ulcera, V. — aut, R d. et, V. — in trabibus, Barbar. intra bulbus, VR d. — exusserint, ΘRT d. exuserint, V. excusserint, β. — sanabuntur, ΘRT d. sanabitur, βγ. insanabuntur, V.

§ 28. Masculas, R¹. — habemus, R². — butirum, V. — vitilignes, R d. vitilignes, V. vel lentignes, r. — liventia, R² d. ad liventia, VR¹. — callidi, V. — custodit hoc loco habent VR d, post v. gallinae ponunt βγ.

§ 29. et murino, VR. ex murino, d. — irenacei, VR d. — smectica, R². smetica, VR¹ d¹. septica, d². — vi, R d. VII, V. — miscetur, ΘVRT d. commiscetur, βγ. — sorisque, R. — et lepris, R². Omitt. ΘVR¹ dγ; v. Ian. in nunt. litter. Monac. 1836. no. 167. p. 289. — lentigini, R². lentiginum, VR¹ d. — appellari, ΘVR d. appellatas, β.

§ 30. Italia, d. Athala, R. Athla, V. — longipedi, R² d. longipedum, VR¹. — inflamat, d. inflammant, V. infamat, R. — dictum est 29, 95. — chamaeleoneos, VR d. — quam, R². Omitt. VR¹ d. — herbam, R. herba. V. herbae, d.

diximus radice et cedria tritus contectusque brassica lepras sanat, item pedes locustarum cum sebo hircino triti, varos adipis gallinaceis cum cepa tritus et subactus. Utilissimum et in facie mel in quo apes sint immortuae, praecipue tamen faciem purgat et erugat cygni adipis; stigmata delentur columbino fimo ex aceto.

11. Gravedinem invenio finire, si quis naris mulinas osculetur. Uva et faucium dolor mitigatur fimo agnorum priusquam herbam gustaverint in umbra arefacto, uva succo cocleae acu transfossae inlita ut coclea ipsa in fumo suspendatur, hirundinum cinere cum melle; sic et tonsillis succurritur; tonsillas et faucis lactis ovilli gargarizatio adiuvat. Multipeda trita in fimo columbino cum passo gargarizatum, etiam cum fico arida ac nitro inpositum extra asperitatem faucium et destillationes leniunt; — cocleae coqui debent inolatae demptoque tantum terreno conteri et in passo dari potu; sunt qui Astypalaeicas efficacissimas putent et smegma earum; — gryllus infricatus aut si quis manibus quibus eum contriverit tonsillas attingat.

12. Anginis felle anserino cum elaterio et melle citissime succurritur, cerebro noctuae, cinere hirundinis ex aqua calida poto; huius medicinae auctor est Ovidius poeta. Sed efficaciores ad omnia quae ex hirundinibus monstrantur pulli

diximus 22, 45. — *getia*, *θ. geria*, VRd. Ad marginem R al. c] adscriptum est. — *varros*, V. — *tritus et*, omitt. VRd. — *et in*, R²d. in, VR¹.

§ 31. *Gravedinem*, R²d. *Gravidinem*, VR¹. — *mulinas*, *θ* VRd. *muri- nas*, β. — *arefacta*, V. — *succo*, Rd. *suc*, V. — *cocleae inlita ut*, omitt. Vd. — *acu transfossae inlita ut coclea*, R². Om. R¹. Nomen *cocleae* et *coclea* in codicibus nostris miram perturbationem effecit, cum alter librarius lacunam a *cocleae* inciperet, alter in *coclea* finiret; ceterum ex β *transfossae* retinui. — *hirundinum*, R²d. *hirundine*, R¹. *hirundinem*, V. — *sic et*, Rd. *sicet*, V. *sic- cato*, *θ*. — *tonsillis*, V. — *ovilli*, d. *ovillis*, R. *uvillis*, V. — *gargarizatio*, V¹. *gargarizatio*, V²R.

§ 32. *trita in*, ita nos scripsimus. *tritam*, V. *trita*, Rd β γ. — *fimo columbino*, VR¹d. *fimum columbinum*, R²β γ. — *cum passo*, R²d. in *passo*, VR¹. — *gar- garizatio*, V. — *asperitati*, V. — *destillationis*, V. *distillationes*, Rd β. — *liniunt*, R. — *coci*, V. — *inolatae*, VRd. in *lacte*, β. — *tantum*, Rd. *tantum qui*, V. — *passu*, V. — *potu*, *θ* VR. *potui*, d β γ. — *Astipalaeicas*, R. *Asti- palleicas*, V. — *efficacissimas*, *θ* VRd. *efficacissime*, β. — *putent*, VRd. *pu- tant*, β. — *smegma*; pro h. v. aperte corrupta habet missima *θ*, inissima VR, inissima d, in iis simillimas r, ex aliis smegma K, in his smegma β. Fortasse Plinius scripsit et in iis ima earum i. e. partem infimam coclearum, calyci proxime adhaerentem. — *gryllus*, VRd. *Lenit et gryllus*, β γ. — *attin- gant*, VR¹.

§ 33. *Anguinis*, V. — *elaterio*, R. — *melle*, R²d. *melit*, V. *mole*, R¹. —

silvestrium, — figura nidorum eas deprehendit, — multo tamen efficacissimi ripariarum pulli; ita vocant in riparum cavis nidificantis. Multi cuiuscumque hirundinis pullum edendum censent ut toto anno non metuatur id malum. Strangulatos ³⁴ cum sanguine conburunt in vase et cinerem cum pane aut potu dant; quidam et mustelae cineres pari modo admiscunt; sic et ad strumae remedia dant et comitialibus cotidie potu. In sale quoque servatae hirundines ad anginam drachma una bibuntur, cui malô et nidus earum mederi dicitur potus. Millepedam inlini anginis efficacissimum putant, alii ³⁵ *xī tritas* in aquae mulsae hemina per harundinem dari, quoniam dentibus tactis nihil prosint. Tradunt et murem cum verbenaca excoctum, si bibatur is liquor, remedio esse et corrigiam caninam ter collo circumdatam, finum columbinum vino et oleo permixtum. Cervicis nervis et opisthotono ex milvi nido surculus viticis adalligatus auxiliari dicitur, V. strumis ex- ³⁶ ulceratis mustelae sanguis, ipsa decocta in vino; non tamen sectis admovetur. Aiunt et in cibo sumptam idem efficere, vel cineri eius sarmentis combustae miscetur axungia. Lactertus viridis adalligatur, post dies *xxx* alium adalligari oportet; quidam cor eius in argenteo vasculo servant ad feminarum strumas. Et veteres cocleae cum testa sua tunsae ³⁷ inlinuntur, maxume quae fructectis adhaerent; item cinis aspi-

pullis, d. — multo, d. multu, R. multi, V. — *Multi*, R¹d. *Multis*, V. Si *multi*, R². *Sunt qui*, βγ. — *ut toto anno non metuatur*, R¹r. *ut toto anni metuatur*, R¹. *ut toto anno metuatur*, VT. *in toto anno metuatur*, d. *ne toto anno metuatur*, βγ. *ut non pro ne etiam* 27, 15.

§ 34. *cineres*, R²d. *cinerem*, VR¹. — *et ad*, d. *ad*, VR. — *potu*, R²d. *potui*, R¹. *potus*, V. — *servatae*, Rd. *servate servare*, V. — *ad anginam*, VTd. *ad anginum*, R, ad cuius marginem is in una est adscriptum. — *drachma una*, d. *drachma*, RT. *dramma*, V. *una drachma*, βγ. — *nidos*, T. — *dicitur*, R²d. *dicunt*, VR¹T. — *potos*, T.

§ 35. *Millepedam*, R². *Milipedam*, R¹d. *Milipeda*, V. *Multipedam*, K. — *anguinis*, R. — *efficacissime*, R¹. — *alii XI*, R. *alixi*, V. *alii XX*, d. *alii XXI*, βγ. — *per harundinem dari*, VRd. *dari per arundinem*, βγ. — *Tradent*, VR¹. — *bibatur is*, Rd. *bibat turis*, V. — *et*, Rd. *ex*, V. — *et oleo*, R². *oleo*, VR¹d. — *ex*, R². *e*, VR¹d. — *viticis*, VRTdθφ. *vitis*, β.

§ 36. *sanguinis*, VRd. — *in cibo*, R². *cibo*, θVR¹Tdγ. — *idem*, VR²d. *id est*, R¹. — *cinerem*, VRd. — *adalligatur*, Rd. *adalligatur oportet*, V. — *post dies XXX*, V. *post dies XX*, Td. Om. R. — *alium adalligare oportet*, d². *alium adalligatum oportet*, Vd¹. *oportet alium*, R. *oportet alium adalligari*, βγ. Nos *adalligari* ex βγ retinuimus. — *argenteo*, d. *argento*, VR¹. *argente*, R². — *feminas*, θVRd. — *struma*, R.

§ 37. *Et veteres*, VR². *Veteres*, R¹dβγ. — *fructecti*, VR¹.

dum cum sebo taurino inponitur, anguinus adipis mixtus oleo, item anguium cinis ex oleo inlitus vel cum cera. Ediasse quoque eos medios, abscisis utrimque extremis artibus, adversus strumas prodest vel cinerem bibisse in novo fictili ita crematorum, efficacius multo inter duas orbitas occisorum. Et gryllum inlinere cum sua terra effossum suadent, item ³⁸ finum columbarum per sese vel cum farina hordeacia aut avenacia ex aceto, talpae cinerem ex melle inlinere. Alii iecur eiusdem contritum inter manus inlinunt et triduo non abluunt; dextrum quoque pedem eius remedio esse strumis adfirmant. Alii praecidunt caput et cum terra a talpis excita tunsum digerunt in pastillos pyxide stannea et utuntur ad omnia quae intumescunt et quae apostemata vocant quaeque in cervice sint; vesci suilla tunc vetant. Tauri vocantur sca- ³⁹ rabaei terrestres ricino similes; nomen cornicula dedere; alii pediculos terrae vocant. Ab his quoque terram egestam inlinunt strumis et similibus vitiis et podagris, triduo non abluunt; prodest haec medicina in annum omniaque his adscribunt quae nos in gryllis retulimus. Quidam et a formicis terra egesta sic utuntur; alii vermes terrenos totidem quot sint strumae adalligant pariterque cum iis arescunt. Alii ⁴⁰ viperam circa canis ortum circumcidunt ut diximus, dein media conburunt, cinerem eum dant bibendum ter septenis diebus, quantumprehenditur ternis digitis; sic strumis medentur, aliqui vero circumligantes lino quo praeligata infra caput vipera pependerit donec exanimaretur. Et millepedis

cum sebo, R²d. sebo cum, VR¹. cum sevo, βγ. — anguinis, V. — item anguium cinis, R². Omitt. Θ VR¹Td. — ex oleo; pro his vv. habent vel ΘV; omitt. RTd. — medius, VR¹. — abscisis, V. abscissis, Rdβ. — utrumque, V. — extremis artibus, R². extremis partibus, VR¹. partibus extremis, Td. extremis artibus, βγ.

§ 38. inlinere, VRd. illinire, βγ. — cum sua terra effossum, d. cum sua terra effossum cum sua terra, VR. — per sese, VRd. per se, βγ. — ordeacia, V. — aut avenacia, VR. aut avenacea, ΘTd. avenaceave, β. — inlinere, VRd. illinire, βγ. — caput et cum terra, R²d. terra et cum caput, VR¹. — excita, V. excitata, Rdβγ. — degerunt, VRd. — pastillos, R²d. pastillis, VR¹. pastillos conduntque, K. — stagna, VR. — vesci, VRd. vescique, βγ. — suilla, V.

§ 39. similis, V. — pediculos, V. — Ab his, VR. alii, d. — et similibus, Rd. etsi similibus, V. — prodest, VRd. prodestque, βγ. — gryllis; h. v. semper per i efferunt VR. — sicut, V. — quod, V. — alligant, d. — is, V. his, Rdβγ.

§ 40. diximus 29, 70. 121. — media, VR. mediam, dβγ. — conburunt, V. — cinerem eum, Rd. dein cinerem eum, Vβ. — prehitur, R¹. prenhitur, R². —

utuntur addita resinae terebinthinae parte quarta, quo medicamento omnia apostemata curari iubent.

13. Umeri doloribus mustelae cinis cum cera medetur. 41
Ne sint alae hirsutae, formicarum ova pueris infricata praestant; item mangonibus, ut lanugo tardior sit pubescentium, sanguis e testiculis agnorum cum castrantur, qui evolsis pilis inlitus et contra virus proficit.

14. Praecordia vocamus uno nomine exta in homine, quo- 42
rum in dolore cuiuscumque partis, si catulus lactens admoveatur adprimaturque his partibus, transire in eum dicitur morbus, idque exinterato perfusoque vino deprehendi, vitiatum viscere illo quod doluerit hominis; et obrui talis religio est. Hi quoque quos Melitaeos vocamus stomachi dolorem se- 43
dant adplicati saepius; transire morbos aegritudine eorum intellegitur, plerumque et morte. VI. Pulmonis quoque vitiiis medentur et mures, maxime Africani, detracta cute in oleo et sale decocti atque in cibo sumpti; eadem res et purulentis vel cruentis exscreationibus medetur, 15. praecipue 44
vero coclearum cibus stomacho; in aqua eas subfervefieri intacto corpore earum oportet, mox in pruna torreri nihilo addito atque ita e vino garoque sumi, praecipue Africanas; nuper hoc conpertum plurimis prodesse. Id quoque observant ut numero impari sumantur; virus tamen earum gravitatem halitus facit. Prosunt exscreantibus et sanguinem dempta testa tritae in aquae potu. Laudatissimae autem sunt 45

circumligantes, VRd. *circumligant eas*, βγ. — *intra*, VR. — *millepedis*, d. *millipedis*, V. *millipedes*, R². *mitipedes*, R¹. *multipedis*, K. — *resina*, R. — *terebintine*, R. — *postemata*, R. — *curare*, VRd.

§ 41. *alae*, VRdδρφ. *halae*, Tδ. *malae*, β. — *cum*, VR¹Td. *qui*, R²βγ.

§ 42. *si*, Rd. *sic*, V. — *lactes*, V²R¹. *lactis*, V¹. *lactus*, R². *lactans*, d. — *adprimaturque his*, d. *adprimatur quiaetis*, V. *adprimeturque his*, R². *adprimaturque his*, R¹. — *dicitur morbus*, VRd. *morbus dicitur*, βγ. — *exinterato*, R². *exintrato*, VR¹d. *exenterato*, r. *in exenterato*, βγ. — *perfusoque*, VRd. *perfusosque*, Kr. *perfusosque*, β. — *vitiatum*, R². Omitt. VR¹d. — *hominis et*, R. *hominis sed*, V. *hominis sed*, d.

§ 43. *Hii*, VR. — *Melitaeos*, codd. *Barbari melilotos*, R². *melletitos*, VR¹. *meletitos*, d. — *transire*, VRd. *transireque*, β. — *morbu*, d. — *aegritudinem*, R. — *Pulmonis*, V. *Pulmones*, R¹. *Pulmonum*, ΘR²dβ. — *quoque*, ΘV. *quioque*, R¹. Omitt. R²dβ. — *et mures*, R². *id mures*, VR¹d. — *adque*, V. — *parulentis*, R¹. — *excreationibus*, V.

§ 44. *praecipuero clearum*, R¹. — *mox*, VRd. *mox et*, βγ. — *nihilo addito*; haec verba omittit Plin. Valer. 2, 15. cetera ad verbum exscribens. — *e vino ita*, d. — *garique*, V. — *sumantur*, ΘVRTd. *sumant*, β. — *exscreantibus et sanguinem*, VR. *et sanguinem exscreantibus*, dβγ.

Africanæ — ex his Iolitanae, — Astypalæicae, Aetnaeae Siculae modicae, quoniam magnitudo duras facit et sine suco, Baliaricae quas cavaticas vocant, quoniam in speluncis nascuntur, laudatae et ex insulis Caprearum, nullis autem cibis Graecae, neque veteres neque recentes. Fluviatiles et albae virus habent, nec silvestres stomacho utiles alvum solvunt, item omnes minutae; contra marinae stomacho utiliores, efficacissimae tamen in dolore stomachi; laudatiores traduntur quaecumque vivae cum aceto devoratae. Praeterea sunt quae ⁴⁶aceratae vocantur, latae, multifariam nascentes, de quarum usu dicemus suis locis. Gallinaceorum ventris membrana inveterata et inspersa potioni destillationes pectoris et umidam tussim vel recens tosta lenit. Cocleae crude tritae cum aquae tepidae cyathis tribus si sorbeantur, tussim sedant. Destillationes sedat et canina cutis cuilibet digito circumdata. Iure perdicum stomachus recreatur.

16. Iocineris doloribus medetur mustela silvestris in cibo ⁴⁷sumpta vel iocinera eius, item viverra porcelli modo inassata,

§ 45. ex his Iolitanae, Gronov. exisiotitanae, V. ex his olitane, R². ex his Iolitanae, $\theta\rho\phi$. exiri olitane, R¹. exin Solitanae, θK . exitio litanæ, d. ex his Solitanae, $\beta\gamma$. Iol (in Numidia) ad mare, aliquando ignobilis, nunc, quia Iubae regis fuit et quod Caesarea vocatur, illustris, Mela I. 6, 1. coll. Plin. 5, 20., Strab. 17. p. 831. et Ptolemaeo IV. 2, 5. — Astypalæicae, $\theta VR^1 K$. Casypalæicae, R². Astypalæicacis, d. — Aetnaeae, Gronov. etne, VR¹. et, γ . Omitt. R² d β . — medicae, V¹. — magnitudo — quoniam, om. d. — Baliaricae, V. Balearicae, $\beta\gamma$. — in speluncis, R d. in ^his speluncis, V. — Caprearum, r. ex Caprearum, VR d. At quid sibi volunt verba ex insulis Caprearum? Duorum insularum nomina Plinius scripserat, ita ut nunc legendum sit ex insulis et Caprearum; de genetivo nominis insularum v. ad 36, 16. — nullis, θVR^1 . nullae, R² d $\beta\gamma$. — autem, VR d. autem earum, K. — Graece, R². gratae, VR¹ d $\beta\gamma$. — nec, VBT d. nec non, β . Om. K. — utiles, $\theta VBT d \theta\rho\phi$. inutiles, Barbar. β . — tamen, R d. si, V. — laudatiores; pro h. v. habet fraudalis R, fraudatis d, ^raudatis V (post f videtur l fuisse). fluentis, Gronov. Eodem iure vel ardentis (21, 130. 28, 12.) vel redundantis (11, 149.) legi possit. — vive, R². ute, R¹ d. ut, V. rite, T. tritae, Pint. stomachi quaecumque latiores, traduntur vivae cum, K.

§ 46. aceratae, d. everatoe, V. ^aperatoe, R. ^{gra}ἀξέπατοι, Gronov. ad § 73. Cum nusquam alibi Plinius harum coclearum mentionem iniecerit, quid h. l. scripserit, in ambiguo est. Terminatio oe utique praefenda. — latae, R² d. tantae, VR¹. — multifariam, $\theta VBT d$. multifariamque, β . — dicemus suis, VR d. suis dicemus, $\beta\gamma$. — membrana si inveterata, VR d. — potione, d. — destillationes, V. distillationes, R d β . Item infra. — humidatam, R². humide, VR¹ d. — cana, V.

§ 47. Iocineris, $\theta VBT d$. Iocinerum, β . — viverra, R² d (codd. Gel.) iturura, R¹. id verura, V. viverrula, T. — procelli, VR. — multipedae ita, R² d. multipedae, R¹. multipeda, V. — ut ter, d. ut, VR¹. ul, R². — septene, R².

suspiriosis mūltpedae ita ut ter septenae in Attico melle diluantur et per harundinem bibantur; omne enim vas earum nigrescit contactu; quidam torrent ex his sextarium in patina donec candidae fiant, tunc melle miscent; alii centipedam vocant et ex aqua calda dari iubent. Cocleae in cibo 48 iis quos linquit animus aut quorum alienatur mens aut quibus vertigines fiunt ex passi cyathis tribus singulae contritae cum sua testa et calefactae in potu datae diebus plurimum novem; aliqui singulas primo die dedere, sequenti binas, tertio ternas, quarto duas, quinto unam; sic et suspiria emendant et vomicas. Esse animal locustae simile sine pinnis, 49 quod troxallis Graece vocetur, Latinum nomen non habeat, aliqui arbitrantur, nec pauci auctores hos esse qui grylli vocentur; ex his xx torreri iubent ac bibi e mulso contra orthopnoeas sanguinemque expuentibus. Cocleis est qui inlotis protropum infundat vel marinam aquam, ita decoquat et in cibo sumat, aut si tritae cum testis suis sumantur cum protropo; sic et tussi medentur. Vomicas privatim sanat mel 50

septini, VR¹. septeni, d. — deluantur, R¹. diruantur, R². — earum nigrescit, d. nigrescit, VT. inī ingrescit, R. — contractu, R¹. — torrent, d (codd. Barbari). torrens, VR¹. torrentis, R². — ex iis, codd. Barbari. Omitt. VRTd. — candidi, V. — centipedam, R. centumpedum, θV. centum pedem, d. — calda, R². calida, V². Omitt. θV¹R¹Tdγ.

§ 48. cibo iis, ita nos scripsimus, quamquam nobis persuasum est sic quoque corruptelam in his vv. inesse, cum quae infra sequuntur verba in potu cum iis conciliari nequeant. cib is, V (videtur o erasum). cibo is, R (per o linea verticali traducta). cibos his, dβγ. cibis his, r. cibis dantur his, K. — inquit, d. — singulae, R d. ingule, V. — aliquis, VR. — tertio, R². Omitt. VR¹d. — duas, R². Omitt. VR¹d. — emendat, VR. — vomitas, R.

§ 49. Esse, VRTdδθρφ. Est, β. — locus, R¹. lucuste, R². — troxallis, ita nos scripsimus ex codd. Aeliani hist. anim. 6, 19. troxalis, codd. indicis libri primi, γ. trizalis, VR¹d. tyxallis, R². tryxalis, β. — vocetur, VR¹Tdθ. vocatur, R²β. — nomen non habeat, VR²δθρφ. non habeat, R¹. non habeat nomen, Td. nomen non habet, β. — aliqui, VRTdδθρφ. ut aliqui, β. aliqui vero, d. ut aliqui auctores, K. — nec pauci auctores, θVRTd. nec pauciores, δθρφβ. alii nec pauciores, K. — hos esse qui, Gronov. hoc esse quod, θVRTdδθρφβγ. — grylli vocentur, θVRdδθρφ. gryllus vocetur, βγ. — XX, VR²d. triginta, R¹. — torreri iubent, R²d. torri iubent, R¹. torrenti bibent, V. — vivi, V ex emend. — sanguinemque, R. sanguinem, Vd. — Cocleis est qui, ita nos scripsimus. cocleae est qui, VRd. Est qui cochleis, βγ. — protropum, R². protopum, VR¹d. — marina aqua, Vd. — aut si tritae; delendam esse existimo coniunctionem si, cum quem ad finem ea h. l. sit posita, nemo possit explicare. — sumantur cum, VR. sumantur vel cum, Td. — tussi medentur, R². tussim emendentur, R¹. tussim emmendentur, V. tussim emendant, Td.

in quo apes sint immortuae. Sanguinem reicientibus pulmo volturinus vitigineis lignis combustus adiecto flore punici mali ex parte dimidia, item cotoneorum liliorumque iisdem portionibus potus mane atque vesperi e vino, si febres absint, si minus, ex aqua in qua cotonea decocta sint.

17. Pecudis lien recens magicis praeceptis super dolentem⁵¹ lienem extenditur dicente eo qui medeatur lieni se remedium facere; post hoc iubent in pariete dormitori eius tectorio includi et obsignari anulo, ter noviens carmen dici. Caninus si viventi eximatur et in cibo sumatur, liberat eo vitio; quidam recentem superinligant. Alii duum dierum catuli ex⁵² aceto scillite dant ignorant vel herinacei lienem, item coclearum cinerem cum semine lini et urticae addito melle, donec persanet. Liberat et lacerta viridis viva in olla ante cubiculum dormitorium eius cui medeatur suspensa, ut egrediens revertensque attingat manu, cinis e capite bubonis cum unguento, mel in quo apes sint immortuae, araneus et maxime qui lycos vocatur.

18. Upupae cor lateris doloribus laudatur, coclearum⁵³ cinis in tisana decoctarum; et per se inlinuntur; canis rabiosi calvariae cinis potioni inspergitur. Lumborum dolori stellio transmarinus capite ablato et intestinis decoctus in

§ 50. *immortuae*, ita nos scripsimus. *demortuae*, ΘVRTdγ. *emortuae*, β. At neque hoc neque illud admittit usus Plinii, qui de hac re semper dicit *inmori*; v. 29, 128. 143. 30, 30. 58, 62. 73. — *vitigneis*, V. — *adiecto*, VR²d. *deiecto*, R¹. — *punici mali*, VR. *mali punici*, dβγ. — *cotoniorum*, VR¹. — *liliorumque*, VR²d. *ut liliorumque*, R¹. — *potionibus*, V. — *potus*, VRd. *flos potus*, K. — *vesperi e vino*, RTd. *vesper tersino*, V. *vesperi in vino*, βγ. — *si febres absint*, ΘVRTd. *si febris absit*, β. — *ex aqua*, Rd. *in aqua*, V. — *cotonia*, VR. — *sint*, ΘVRTd. *sunt*, β.

§ 51. *post hoc*, ΘVRd. *post haec*, β. — *iubent*, VRd. *iubent eum*, βγ. — *tectorio*, VRTd. *tectoriove*, Θ. *tectove*, β. — *obsignare*, VR¹. — *ter novies*, Rd. *terno vies*, V. *ter noviesque*, T. *terque novies*, βγ. — *carmen*, d. *earum*, V. *earumque*, R. — *eximatur*, d (codd. Gel.) *existimatur*, V. *exhistimatur*, R. — *eo*

vitio, R². *evomitio*, V. *evo initio*, R¹. *vomitu*, d. *vomitu*, T. — *superinligant*, ΘV. *superilligant*, Tddδρφγ. *superalligant*, β.

§ 52. *duum*, ΘVRTdδ. *duorum*, β. — *scillite*, R¹. *scilica*, V. *in scillitico*, R². *alii*, d (in rasura). *scillitico*, βγ. — *ignoranti*, R. *irenanti*, Vd. — *irenacei*, VR²d. *irenantei*, R¹. — *persanet*, R². *persanent*, ΘVR¹Td. — *Liberat*, Td. *EO liberat*, codd. Gel. βγ. *Libera*, VR¹. *EO libera*, R². — *dormitorii*, Td. — *medeatur*, RTd. *mediatur*, Θ. *mediature*, V. *medetur*, codd. Gel. β. — *e*, VR²d. *a*, R¹. — *ungento*, R¹. — *immortuae*, ita nos scripsimus coll. ad § 50. *emortuae*, β. *mortuae*, VRdγ. — *licos*, R²d. *lycus*, ΘV. *licus*, R¹.

§ 53. *pupae*, V (deletum u videtur). — *lateris*, VRTd. *in lateris*, βγ. —

vino cum papaveris nigri denari pondere dimidio eo suco bibitur. Lacertae virides decisis pedibus et capite in cibo sumuntur, cocleae tres contritae cum testis suis atque in vino decoctae cum piperis granis xv. Aquilae pedes evel-⁵⁴ lunt in aversum a suffragine ita ut dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, sinister laevae. Multipeda quoque quam oniscon appellavimus medetur denari pondere ex vini cyathis duobus pota. Vermem terrenum catillo ligneo ante fisso et ferro vincto inpositum aqua excepta perfundere et defodere unde effoderis magi iubent, mox aquam bibere catillo, mire id prodesse ischiadicis adfirmantes.

VII. 19. Dysintericos recreant femina pecudum decocta⁵⁵ cum lini semine aqua pota, caseus ovillus vetus, sebum ovium decoctum in vino austero; hoc et ileo medetur et tussi veteri, dysintericis stellio transmarinus ablatis intestinis et capite pedibusque ad cutem decoctus aequae et cibo sumptus, cocleae duae cum ovo, utraque cum putamine contrita atque in vase novo addito sale et passi cyathis duobus aut palmarum suco et aquae cyathis tribus subfervefactis et in potu datis. Prosunt et combustae ut cinis earum bibatur in vino⁵⁶ addito resinae momento. Cocleae nudae de quibus diximus in Africa maxime inveniuntur, utilissimae dysintericis qui-

laudatur, R². *laudantur*, VR¹Td. — *coclearum*, VRTd. et *cochlearum*, βγ. — *cinis*, R². *cibus*, VR¹. *cibi*, Td. — *tisana*, ita nos scripsimus. *ptisana*, βγ. *tipisana*, d. *tisibina*, R. *tisi bina*, V. — *et per se*, VRTd. *quae et per se*, βγ. — *cinis*, VRTd. *cibus*, Θ. — *potioni inspergitur*, R. *potiosi insuper*, V. *inspergitur*, Td. — *stellio*, R²d. *stelionis*, VR¹K. — *transmarini et decocti*, K. — *capite decoctus in*, R². Omitt. VR¹d. — *eo*, VR²d. Om. R¹. — *suco*, Rd. *sucu*, V. *succus*, K. et *succus*, Gesner. hist. anim. 2, 95. — *Lacerti*, d. — *viridis*, V. — *pæde*, V. — *suis testis*, d.

§ 54. *aversum*, ΘVRKdr. *adversum*, β. — *a suffragine*, Kd. *usufragine*, V.

^{ac} *suffragine*, R. ac *suffraginem*, r. — *dexter*, d. *dextere*, V¹. Omitt. V²R. — *dexteræ*, R. *dextrae*, d. *dextre*, V. — *adalligetur*, R²d. *alligetur*, V. *eligitur*, R¹. — *laeva*, Rd. — *quam oniscon*, R². *quam nison*, Vd. *quaniscon*, R¹. — *appellavimus* 29, 136. — *vini*, VR¹K. *vino*, R²dβγ. — *fissom*, V (a m. pr. fissum, ut videtur). — *inpositum*, Vd². *inposito*, Rd¹. — *fodere*, VRd. — *sciadici*, R. *iscidici*, V.

§ 55. *vetus*, B. seu *eius*, V. *sive ius*, d. et *ius*, T. — *et*, om. d. — *ileo*, R². *illo*, d. *illio*, R¹. *illic*, V. — *et tussi veteri*, R²d. et *tussi vetere*, R¹. et *in tussi vetere*, V. — *stellio*, V. — *ad cutem*, V. ac *cute*, Rdβγ. — *decoctus aequae et cibo*, ΘVRTd. *decoctusque et in cibo*, β. — *putamine*, R. — *contra*, V. — *subfervefacta et in potu data*, K.

§ 56. *combuste*, V. — *ut*, Rd. et, V. — *bibantur*, VR¹. — *addito*, R²d. Omitt. VR¹. — *diximus* 29, 112. — *inveniantur*, V.

nae combustae cum denari dimidii pondere acaciae; ex eo cinere dantur coclearia bina in vino myrtite aut quolibet austero cum pari modo caldae. Quidam omnibus Africanis⁵⁷ ita utuntur, alii totidem Africanas vel latas infundunt potius, et si maior fluctio sit, addunt acaciam fabae magnitudine. Senectus anguium dysinteriae et tenesmis in stanneo vase decoquitur cum rosaceo, vel si in alio, cum stanno inlinitur. Ius ex gallinaceis iisdem medetur, sed veteris gallinacei salsum ius vehementius alvom ciet. Membrana gallinarum tosta⁵⁸ et data in oleo ac sale coeliacorum dolores mulcet, — abstineri autem frugibus ante et gallinam et hominem oportet, — fimum columbinum tostum potumque. Caro palumbis in aceto decocta dysintericis et coeliacis medetur, turdus inassatus cum myrti bacis dysintericis, item merulae, mel in quo apes sint immortuae decoctum.

20. Gravissimum vitium ileos appellatur; huic resisti aiunt⁵⁹ discerpti vesperilionis sanguine, etiam inlito ventre subveniri. Sistit alvom primum coclea sicut diximus in suspiriosis temperata, item cinis earum quae vivae crematae sint potus ex vino austero, gallinaceorum iecur assum aut ventriculi membrana quae abici solet inveterata admixto papaveris succo; — alii recentem torrent ex vino bibendam; — ius perdicum⁶⁰

cum denarii dimidii pondere acaciae, R². cum denarii pondere dimidii (dimidio, β) acaciae, βγ. Omitt. VR¹d. — ex, VRdr. exque, β. — myrtite, V.

§ 57. Quidem, V. — ista, R. — vel latas. Etsi Plinius alibi (29, 137. 30, 77. 121.) cocleas latas tamquam certum aliquod earum genus affert, hoc tamen loco, ubi eae Africanis opponuntur, vix tolerari poterunt et non multum abest, quin Plinium scripsisse existimem *Iolitanas* coll. § 45. Cocleae *Africanae Iolitanae* eodem iure dicuntur quo *Aetnaeae Siculae* l. l. — fluctio, VR². fluctuo, R¹. fluxio, dβγ. fluitio, r. — acaciam, VR. — anguium, V. — dysenteriae, Td. dysintericae, VR. dysentericis, βγ. — tenesmus, V. tenesmos, R. — stagno, Rd. stagnae, V. — stagno, VR¹d. in stagno, R². cum tubulo stanneo illinitur, R. vel cum tubulo stanneo linitur, Dalec. — ex gallinaceis, VTd. ex gallinaceo, R. e gallinaceo, βγ. — isdem, R². idem, V²R¹d. id est, V¹. — salsum ius vehementius alvom ciet, θ. vehementius salsum ius alvom ciet, Rdβγ. vehementius salsum in salvom ciet, V.

§ 58. Membra, Vd. — posta, VR¹. — colicorum, Gesner. hist. anim. 3, 297. — mulcent, VR. — abstineri, R². abstinere, VR¹dβ. — frugibus, VRd. a frugibus, βγ. — gallinam, d. gallinacei vehementius salsum ius alvom ciet et sicut supra diximus, V. gallinacei vehementius salsum ius alvom ciet. Sicut sup diximus et gallinam, R. — oportet, VR. oportet, dβγ. — tostum, R²d. totum, VR¹. — palumbis, VR¹d. palumbi, β. — inassatus, R. inassatur, Vd. — merulae, R. medullae, V. medetur, d. — apes sint immortuae, R². apes sint mortuae, VR¹d. sint immortuae apes, β.

et per se ventriculus contritus ex vino nigro, item palumbis ferus ex posca decoctus, lien pecudis tostus et in vino tritus, fimum columbinum cum melle inlitum, ossifragi venter arefactus et potus iis qui cibos non conficiant utilissimus, vel si tantum manu teneant capientes cibum. Quidam adalligant⁶¹ ex hac causa, sed continuare non debent; maciem enim facit; sistit et anatum muscularum sanguis. Inflationes discutit colearum cibus, tormina lien ovium tostus atque e vino potus, palumbus ferus ex posca decoctus, adipis otidis ex vino, cinis ibidis sine pinnis crematae potus. Quod praeterea traditur in torminibus mirum est, anate adposita ventri transire morbum anatemque mori. Tormina et melle curantur in quo⁶² sunt apes immortuae decocto. Coli vitium efficacissime sanatur ave galerita assa in cibo sumpta; quidam in vase novo cum plumis exuri iubent conterique in cinerem bibique ex aqua colearibus ternis per quadriduum, quidam cor eius adalligari femini, alii recens tepensque adhuc devorari. Consularis⁶³ Asprenatum domus est in qua alter e fratribus colo liberatus est ave hac in cibo sumpta et corde eius armilla aurea incluso, alter sacrificio quodam facto crudis laterculis ad formam camini atque, ut sacrificium peractum erat, obstructo

§ 59. *vitium*, d. *vulnus vitium*, VR. — *ileos*, Barbar. *apii illieos*, V. *apuilleos*, d. *apuleius*, R¹. *apus*, R². — *aiunt*, R²d. *eos aiunt*, VR¹. — *vespertilionis*, R²d. *eos vespertilionis*, VR¹. — *eumque etiam*, K. — *ventre*, R². Omit. VR¹d. — *subveniri*, ΘVR. *subvenire*, dβ. — *primum*, ΘVRTd. et, codd. Gel. β. — *dicimus* § 48. — *aut*, ΘVRd. *cum*, β. — *membrana*, R². *membra*, ΘVR¹d. — *abdicere*, Θ. — *solet*, R². *solent*, ΘVd. *solunt*, R¹. — *admixto*, Vd. *admixti*, R². Om. R¹. — *recentim*, V.

§ 60. *ius perdicum* — *item*, om. V. — *perdicum*, Rd. — *nigro item*, R²d. *nigro*, R¹. Om. T. — *palumbis*, VR¹. *palumbus*, R²Tdβγ. — *ex posca*, VRd. et *posca*, βγ. — *tostus*, VR²d. *totus*, R¹. — *iis qui*, Rd. *hisque*, V. — *conficiant*, VRd. *conficiunt*, βγ. — *tantum manu*, VRd. *manu tantum*, βγ.

§ 61. *adalligant*, V. — *sed*, VR²d. *se*, R¹. — *sistit*, Rd. *si sit*, V. — *macularum*, Vd. — *Inflationes*, R²r. *Inflammationem*, ΘVd. *Inflamationū*, R¹. *Inflationem*, βγ. — *tormina*, VRTd. *tormina sanat*, β. — *tostos*, V. — *e vino*, VR. in *vino*, T. *vino*, d. — *adipsotidis*, R². *adipsodis*, V¹R¹. *adeipsodis*, V². *atipsodis*, d (codd. Barbari). *apodes*, Barbar. βγ. — *ibide*, VR. *ibi de*, d. — *cremata*, VRd. — *mori*, R¹T. *emori*, VR²dβγ.

§ 62. in *quo*, R². *quo*, VR¹d. — *immortuae*, R²d. *aemortuae*, V. *emortuae*, R¹. — *decocto*, R²d. *decocte*, R¹. *decoctae*, V. — *bibic*, R¹. *bibi*, VR²d. — *ex*, Rd. et, V. — *colearibus*, R². *coqui faribus*, Vd. *quoque fratribus*, R¹. — *quadriduum*, V. — *cor*, omitt. VR¹. — *tepesque*, V. — *devoratur*, VR.

§ 63. *aspraenatur*, R. *aspraenatur*, V. *aspernatur*, d. — *sumptus*, VR¹. — *alteri*, VR¹. — *facto sacello e crudis*, K. — *crudis*, R²d. *crudas*, VR¹. — *ad formam*, ΘVRd. in *formam*, β. — *sacrificium*, VR. *sacrum*, dβγ.

sacello. Unum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia devorata conficienti; huius partem extremam adalligatam prod-esse contra colum constat. Sunt occulti interaneorum morbi 64 de quibus mirum proditur: si catuli priusquam videant adplicentur triduo stomacho maxime ac pectori et ex ore aegri suctum lactis accipiant, transire vim morbi, postremo exanimari dissectisque palam fieri aegri causas; mori et humari debere eos obrutos terra. Magi quidem vespertilionis sanguine contacto ventre in totum annum caveri dolorem tradunt, aut in dolore, si quis aquam per pedes fluentem haurire sustineat.

VIII. 21. Murino fimo contra calculos inlinere ventrem 65 prodest. Herinacei carnem iucundam esse aiunt, si capite percusso uno ictu interficiatur prius quam in se urinam reddat; haec caro ad hunc modum occisi stilicidia in vesica emendat, item suffitus ex eodem. Quod si urinam in se reddiderit, eos qui carnem eam ederint, stranguriae morbum contrahere traditur. Iubent et vermis terrenos bibi ex vino 66 aut passo ad conminuendos calculos vel cocleas decoctas ut in suspiriosis, easdem exemptas testis tritasque triş in vini cyathos bibi, sequenti die duas, tertia die unam, ut stilicidium urinae emendent, testarum vero inanum cinerem ad

est, R²d. erat, VR¹.

§ 64. Sunt, R². Omitt. Θ VR¹d. — stomachus, VR. — pectora, R¹. — suctum, d. — vim, R ex corr. — dissectique, R¹. — aegritudinis, K. — obrutus terrae, V. — quidam, K. — sanguinis, VR¹. — totum annum, R². toto anno, VR¹d. — dolorem, omitt. VRd. — aut in dolore, Θ VRd. aut per dolorem, β. at praesentem dolorem levare, K. aut si quis in dolore, Pint. — fluentes, R²d. fluentis, VR¹.

§ 65. oculos, VR¹d. culos, R². — inlinere, R²d. inline, VR¹. illinire, β. — Irenacei, Rd. — iucundam, R. iucundo, d. iocundo, V. — urinam reddat; his verbis addunt eos qui carnem ederint stranguriae morbum contrahere minime posse βγ, quae omnia omittunt VRd. Debentur ea interpolatori, qui ex inferiori aditamentum, ut ipsi videbatur, necessarium huc transtulit; sed turbant iustam orationis seriem, et si rem ipsam spectes, nihil continent, nisi quae statim infra sequuntur. et eos qui carnem tum, K. — occisi, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 2, l. occisum, VR. occisa, d. — stilicidia, d (Murbac.) stillicia, R. stillicidi, V. — in vesica, Θ. in vesicam, V¹R. in vessicam, V². vesicae, d (Murbac.) β. — eadem, K. — eam ederint, V. comederint, RT. ederint, d (Murbac.) βγ. — dicitur, T.

§ 66. Iuvat, r. — ut in, VRTd. uti, β. — tritasque triş; pro his vv. habent tres tritasque Vd, tres trişasque R. — vini, R²d. vino, VR¹. — cyathos, Rd. quiatos, V. — duos, V. — tertia, R. tertio, d. tertios, V. — ut, R²d. Omitt. VR¹. — stilicidium, Θ VTd. stillicidia, R (dia ex corr.) β. — emendent, R². emendant, VR¹d. — inanum, V. — cinere, Vd. — scorpionum cinerem,

calculos pellendos, item hydri iecur bibi vel scorpionum cinerem aut in pane sumi vel si quis cum locusta edit; lapillos 67 qui in gallinaceorum vesica aut in palumbium ventriculo inveniuntur conteri et potioni inspergi, item membranam e ventriculo gallinacei aridam vel, si recens sit, tostam; fimum quoque palumbinum in faba sumi contra calculos et alias difficultates vesicae, similiter plumarum cinerem palumbium ferorum ex aceto mulso et intestinorum ex his cinerem coctis tribus; e nido hirundinum glaebulam dilutam aqua 68 calida, ossifragi ventrem arefactum, turturis fimum in mulso decoctum vel ipsius discoctae ius. Turdos quoque edisse cum bacis myrti prodest urinae, cicadas tostas in patellis, millepedam oniscon bibisse et in vesicae doloribus decoctum agnorum pedum. Alvom ciet gallinaceorum discoctorum ius et acria mollit, ciet et hirundinum fimum adiecto melle subditum.

22. Sedis vitis efficacissima sunt oesypum, — quidam 69 adiciunt pompholygem et rosaceum, — canini capitis cinis, senecta serpentis ex aceto, si rhagades sint, cinis fimi canini candidi cum rosaceo, aiuntque inventum Aesculapi esse eodemque et verrucas efficacissime tolli, murini fimi cinis, adips cygni, adips bovae. Procidencia ibi sucus coclearum punctis

VRTd. cinerem scorpionum, $\beta\gamma$. — aut in, VR'Td. aut, R². in, $\beta\gamma$. De aut — vel v. adnot. 30. indicis libri 35. — quis, VR. que, d. — cum; pro h. v. habent ut VRd. — edat, K.

§ 67. lapillus, R¹. — qui in, R². qui, VR¹d. — gallinae eorum, Vd. — vesicae, Rd. vessicae, V. ventre, K. — palumbium, V. — et, R²d. in, VR¹. — potioni, R (ex corr.) potionem, d. potionum, V. — ventriculo, Rd. ventriculo. Inveniuntur conteri et potionem inspergi, V. — tosta, VRd. — tribus. E nido, Harduin. tribus e nido, β .

§ 68. irundinum, V. — glebulam dilutam, Hard. Gryllum dilutum, d β . Grilum dirutum, θ VR, ita ut hinc nova periodus incipiat. Fons emendationis est Plin. Valer. 2, 39: De nido hirundinis glebula diluta ex aqua calida bibitur; eadem tradit Marcellus empir. 26. p. 176. — decoctum, om. R¹. — Turdis, VR¹. — milipedi amonicon, VRd. multipedam, K. — ciet gallinaceorum, Rd. ciet et gallinaceorum, V (codd. Gel.) — susditum, V.

§ 69. pompholygem, Barbar. ^opophiliū, R. pompelium, θ V. pompolium, d. — ragades, V. raga^{da}de////, R. — aiuntque, R. aiunt, Vd. — inventum, d. inventu, R². invento, VR¹. — Aescolapi, V. — eodemque et, θ VRTd. et eodem, β . — fimo, Vd. — adips cygni, om. R¹. — adips bove, VR. adeps bove, d. serum bovis, $\beta\gamma$. — Procidencia ibi, VR¹ $\delta\theta\rho\phi$. Procidenti alvi, d¹. Procidentis alvi, Td². Procidencia alvi, β .

evocatus inlitu repellit. Attritis mēdetur cinis muris silvatici 70 cum melle, fel herinacei cum vespertilionis cerebro et canino lacte, adips anserinus cum cerebro et alumine et oesypo, finum columbinum cum melle, condylomatis privatim araneus dempto capite pedibusque infricatus. Ne acria perurant, adips anserinus cum cera Punica, cerussa, rosaceo, adips cygni; haec et haemorroidas sanare dicuntur. Ischiadicis co- 71 cleas crudas tritas cum vino Amineo et pipere potu prodessē dicunt, lacertam viridem in cibo ablatis pedibus, interaneis, capite, sic et stellionem, adiectis huic papaveris nigri obolis tribus, ruptis convulsis fel ovium cum lacte mulierum. Verendorum informicationibus verrucisque mede- 72 tur arietini pulmonis inassati sanies, ceteris vitiis vellerum eius vel sordidorum cinis ex aqua, sebum ex omento pecudis et praecipue a renibus admixto pumicis cinere et sale, lana sucida ex aqua frigida, carnes pecudis combustae ex aqua, mulae ungularum cinis, dentis caballini contunsi farina inspersa, testibus vero farina ex ossibus canini capitis sine carne tunsis; si decidat testium alter, spumam coclearum inlitam in remedio esse tradunt. Taetris ibi ulceribus et ma- 73 nantibus auxiliantur canini capitis recentes cineres, cocleae parvae latae contritae ex aceto, senectus anguium ex aceto

evocatis, Vd. — illitu, RK. irrita, V. irrita, Td. illita, codd. Barbari, β. — repellit, ΘVRTKd. depellit, β.

§ 70. fel, ΘVRTd. vel, codd. Gel. β. — irenacei, Rd. — cerebro et canino

lacte adeps ^{an}serinus, R². et anserinus, ΘVTdγ. Nihil horum habent R¹ (codd. Gel.) β. Anserinus adeps legendum esse iam viderat Gesner. hist. anim. 3, 152. coll. Marcell. empir. 31. p. 222: „adeps anserinus cum eiusdem cerebro et oesypo et alumine subigitur et imponitur omnibus causis.” — cum cerebro, ΘVRTd. cerebro, codd. Gel. β. — et oesypo, VRd. oesypo, codd. Gel. — condylomatis, d. condylomatim, V. condylomatum, R. — dempto capite, R²d. demto capsite, V. tota pside, R¹. — infricatus, VRTdγ. infricatur, β. — agria, V. — haec, d. hic, VR. — haemorroidas, R. homeridas, d. pipere. Et homoroidas, V. — sanari, V.

§ 71. Sciadici, R. — Amineo, VR. — et pipere, R²d. Omitt. VR¹. — dicuntur, VR. — sic et, VR. sic, d. — fel, R²d. felle, VR¹.

§ 72. informicationibus, ita nos scripsimus coll. 28, 71. formicationibus, VRdβγ. Litterae in h. l. per m proximae vocis absorptae. — sordidarum, Vd. — umentum, V. — et praecipue, V. praecipue, Rdβγ. — pumicis cinere, VRd. cinere pumicis, βγ. — combistae, V. — aqua mulae, R. aquae mulsae, V. aqua mulsa et, d. — cinis, Rd. cibus, V. — canini; pro h. v. habent cani vires VR¹d, om. R². — sine, VR. sint, d. — carne tunsis; pro his vv. habet caretusi V, carne tussis R², carne caretussis R¹, carne care tussis d. — in remedio, Vd. remedio, Rβγ.

vel cinis eius, mel in quo apes sint inmortuae cum resina, cocleae nudae quas in Africa gigni diximus tritae cum turis polline et ovorum albo; tricesimo die resolvunt; aliqui pro ture bulbum admiscent. Hydrocelicis stellionis mire prodesse tradunt capite, pedibus, interaneis adeptis, relicum corpus inassatum, — in cibo id saepius datur, — sicut ad urinae incontinentiam caninum adipem cum alumine schisto fabae magnitudine, cocleas Africanas cum sua carne et testa crematas poto cinere, anserum trium linguas inassatas in cibo; huius rei auctor est Anaxilaus. At panos aperit sebum pecudum cum sale tosto, murinum fimum admixto turis polline et sandaraca discutit, lacertae cinis et ipsa divisa inposita, item multipeda contrita, admixta resina terebinthina ex parte tertia; quidam et sinopidem admiscent cocleae contusae. Et per se cinis inanum coclearum cerae mixtus discussoriam vim habet, fimum columbarum per sese vel cum farina hordeacea aut avenacia inlitum. Cantharides mixta calce panos scalPELLI vice auferunt, inguinum tumorem cocleae minutae cum melle inlitae leniunt.

IX. 23. Varices ne nascantur, lacertae sanguine pueris crura ieiunis a ieiuno inlinuntur. Podagras lenit oesypum cum lacte mulieris et cerussa, fimum pecudum quod liqui-

§ 73. *Tetrius*, R. *Laetrius*, V. *Letrius*, d. — *ulceribus*, d. *visceribus*, VR. — *et manantibus*, R². *manant*, R¹. *manantur*, Vd. — *recentes*, VR¹d. *recentis*, R²βγ. — *parvae latae*, VRd. *latae parvae*, βγ. — *contrita*, V. — *senectus anguim ex aceto*, VRTd; om. β. — *eius*, VRTd. *earum*, K. — *sint inmortuae*, θVRTd. *sunt emortuae*, β. — *diximus* 29, 112. 30, 56. — *tritae*, Rd. *triatas*, V. *striatae* vel potius *aceratae*, Gronov. — *tricesimo*, RTd. XXX., V. *tricesimoque*, Kβ. — *die resolvunt*, R²d. *dierum solvunt*, VR¹. *die solvunt*, r. *die resolvuntur*, K. — *turaz*, V. — *admiscent*, R². *admixtum*, VR¹d.

§ 74. *Hydrocelicis*, R. *Hydrocoelicis*, V. *Hydroceliacis*, d. — *stellionis*, V. *stelliones*, Rdβγ. — *interaneis adeptis*, θVRTd. *interaneisque demptis*, β. — *reliquum*, V. *reliquo corpore inassato*, K. — *in cibo*, Plin. Valer. 2, 42. *cibi*, θVRTd. — *cum*, R²d. Omitt. VR¹. — *schisto*, K. *scisso*, VRdβγ. *Alumen scissum nusquam alibi a Plinio commemoratur*, schiston 31, 79. 33, 88. 35, 186. — *magnitudinem*, V.

§ 75. *At*, ita nos scripsimus. *Ad*, VR. Omitt. dβγ. — *cum sale*, R². *sale*, VR¹. *sal et*, d. — *murum*, d. — *discutit*, VR. *imposita*. *Descutit*, d. — *sinopidem*, R². *sinodem*, VR¹d. — *Et per*, R². *per*, VR¹d. — *inannum*, V. — *cum farina*, R²d. *farina*, VR¹. — *Cantharides*, R. — *mixta*, d. *mixtum*, V. *mixte*, R (ex corr.) — *scapelli*, γ vitio operarum. — *auferunt*, θVRTd. *aperiunt*, β.

§ 76. *lenit oesopum*, R. *lentio esydum*, V. *lenti esidum*, d.
PLIN. IV.

dum reddunt, pulmones pecudum, fel arietia cum sebo, mures dissecti inpositi, sanguis mustelae cum plantagine inlitus et vivae combustae cinis ex aceto et rosaceo, si pinna inlinatur vel si cera et rosaceum admisceatur, fel caninum ita ne manu attingatur sed pinna inlinatur, fimum gallinarum, vermium terrenorum cinis cum melle ita ut tertio die solvantur; alii ⁷⁷ ex aqua inlinere malunt, alii ipsos aceto mensura cum melle cyathis tribus, pedibus ante rosaceo perunctis. Cocleae latae potae tollere dicuntur pedum et articulorum dolores, bibuntur autem binae in vino tritae; eadem inlinuntur cum helixines herbae suco; quidam ex aceto intrivisse contenti sunt. Sale quidam cum vipera cremato in olla nova saepius sumpto aiunt liberari podagra, utile esse et adipe viperino pedes perungui. Et de milvo adfirmant, si inveterato tritoque quan- ⁷⁸ tum tres digiti capiunt bibatur ex aqua aut si pedes sanguine cum urtica vel pinnis palumborum cum primum nascentur tritis cum urtica. Quin et fimum eorum articulorum doloribus inlinitur, item cinis mustelae aut coclearum cum amylo vel tragacantha. Incussos articulos aranei telae commodissime curant; sunt qui cinere earum uti malint sicut

dissecti, R²d² (codd. Gel.) Omit. VR¹d¹. — *inpositi*, d (codd. Gel.) *inpositis*, VR. — *et rosaceo*, R². *ac rosaceo*, Θ VR¹Td. — *si pinna*, R². *pinna*, VR¹d.

§ 77. *alii*, V. *alium*, R². *aliqui*, R¹Td. — *inlinere*, VRd. *inlineri*, β. — *ipsos aceto mensura*, Rd. *ipsos aceto mensuram*, V. *ipso aceto mensura*, K¹. *ipsos acetabuli mensura*, K². Vulgata scriptura cum intelligi nequeat neque interpolationes illae aliquid iuvent, ad coniecturam confugiendum est, et Plinium fere scripsisse existimo *aceto maceratos dare*, uti ranae corpora in vini hemina

macerata dicuntur 32, 81. — *melle cyathis*, Td. *melle sciat*, V. *melesiat*, R. *mellis cyathis*, β. — *binas*, R. *binas*, Vd. — *eadem*, VRd. — *hexines herba*, d. *hexines herba*, V. *exines herba*, R. — *contrivisse*, r. — *Sale quidam*, d. *sale*. *Quidam*, R. *Quidam*, V. *Quidam sale*, βγ. — *vepera*, V. — *crematus*, VRd. — *saepius*, Vdr. *et saepius*, Rβγ. — *liberari podagra*, VR¹d. *podagra liberari*, R²βγ. — *adipem perino*, V.

§ 78. *capiunt*, V. *capiant*, Rdβγ. — *et si*, Dalec. — *sanguine*, d. *sanguinem*, VRTr¹². *sanguinent*, β. *sanguine tumeant*, K. Legendum vero est *sanguine* (milvi) *inunguntur cum urtica*, coll. Plinio Valer. 3, 14: *adipe viperino, sanguine quoque milvi pedes perunguntur*, cui paria tradit Marcellus empir. 36. p. 246. — *palumborum*, Hard. *earum*, VRd. *eorum*, β. *eius*, Dalec. Harduin. coniecturam suam, quam ipse audaciorum dicit, superstruxit Marcello empirico l. 1.: *columbinas pinnae maxime primum nascentes cum urtica atque inpositas podagrae dolores levant*. Sed plura sunt, quae quominus Harduinum verum reperire arbitremur impediunt. Primum enim Marcellus de *columbis* loquitur, Harduin. *palumbos* iniecit; deinde vix dicas, quomodo *earum*, quod potius ad *columbarum* ducat, ex *palumborum* oriri potuerit; denique transitus a milvo

fimi columbini cinere cum polenta et vino albo. Articulis 79 luxatis praesentaneum est sebum pecudis cum cinere e capillo mulierum; pernionibus quoque inponitur sebum pecudum cum alumine, canini capitis cinis aut fimi murini. Quod si pura sint, ulcera cera addita ad cicatricem perducunt vel glirium crematorum favilla ex oleo, item muris silvatici cum melle, vermium quoque terrenorum cum oleo vetere, et coeleae quae nudae inveniuntur. Ulcera omnia pedum sanat 80 cinis earum quae vivae combustae sunt, fimi gallinarum cinis exulcerationes, columbini fimi ex oleo. Attritus calciamentorum veteris soleae crematae cinis, agninus pulmo et arietis sanat, dentis caballini contunsi farina privatim subluviem; lacertae viridis sanguis subtritos et hominum et iumentorum pedes subtilitus sanat, clavos pedum urina muli mulaeve cum luto suo inlita, finum ovium, iecur lacertae viridis vel sanguis flocco inpositus, vermes terreni ex oleo, stellionis caput cum viticis pari modo tritam ex oleo, finum columbinum decoctum ex aceto; verrucas vero omnium generum urina 81 canis recens cum suo luto inlita, fimi canini cinis cum cera, finum ovium, sanguis recens murinus inlitus vel ipse mus

ad palumbos per copulam vel factus durior est, quam quem Plinium admisisse statuere possimus, praesertim cum de palumborum fimo statim infra cum vi aliqua loquatur, ubi Marcellus 34. p. 234. stercus columbinum, neque palumbinum, commemorat. Hinc totum locum magna lacuna deturpatum esse vere conicias. — *finum*, V. *finus*, Rdβγ. — *dolorum*, VR. — *cum*, ita nos scriptissimus. *et cum*, VRβγ. *aut cum*, Td. — *amilo*, VR. — *tragacantha*, ΘVRd. *tragacantho*, β. — *Incussos*, d. *Incusos*, R. *Incussis*, V. — *earum* — *cinere*, R². Omitt. VR¹d.

§ 79. *sebum*, Rd. *seum*, γ. *et sebum*, Vβ. — *e capillo*, R². *et capillo*, ΘVR¹d. — *pura*, ΘVRTd. *putrida*, β. — *cera*, R² (codd. Gel.) Omitt. VR¹d. — *glirium*, Harduin. ex Marcello empir. 34. p. 232. *grillium*, ΘVRTd. *gryllorum*, β. — *ex*, VR²d. *et*, R¹.

§ 80. *uvi*, V. — *sunt*, V. s̄, R¹. *sint*, R²dβγ. — *fimi gallinarum*, ΘVRTd. *fimique gallinacei*, β. — *columbini fimi*, ΘVRTd. *columbini*, r. *columbini fimi cinis*, β. — *Attritus*, R²d. *Attribus*, R¹. *Ad tribus*, V. — *calciamentorum*, VRd. *etiam calciamentorum*, βγ. — *soleae crematae*; pro his vv. habent soli Rd,

om. V. — *cinis agninus pulmo et arietis*, om. V. — ^{ac} ^u *////nitis*, R. — *sana^{nt}*, R. — *dentibus*, VR. — *sublevat*, d. — *sanguis* — *lacertae viridis*, om. R¹. — *subtritos*, Gesner. hist. anim. 2, 42. *subtritus*, VR²dβγ. — *pedes*, R². Omitt. Vd. — *sanat*, Vd. Om. R². — *clavos* — *illita*, omitt. Vd. — *vel sanguis*, d. *vel sanguinis*, VR². *sanguinis*, R¹. — *imponitur*, r. — *cum*, omitt. VRd. — *urticis*, Hard. — *tritius*, VR.

§ 81. *verrucas vero*; pro his vv. habent *verrucarum* Rd. Quid in V legatur, non liquet. — *luto*, R²d. *loto*, V¹. *lotu*, V². *lota*, R¹. — *intita*, R¹. — *fimi*, Rd. f̄, V. — *canini cinis*, R²d. *caninis*, VR¹.

divolsus, herinacei fel, caput lacertae vel sanguis vel cinis totius, membrana senectutis anguim, fimum gallinaceum cum oleo et nitro. Cantharidas cum uva taminia intritae exedunt, sed ita erosas aliis quae ad persananda ulcera demonstravimus curari oportet.

X. 24. Nunc praevertemur ad ea quae totis corporibus⁸² metuenda sunt. Fel canis nigri masculi amuletum esse dicunt magi domus totius suffitae eo purificataeve contra omnia mala medicamenta, item sanguinem canis respersis parietibus genitaleque eius sub limine ianuae defossum. Minus mirentur hoc qui sciunt foedissimum animalium in quantum magnificent ricinum, quoniam uni nullus sit exitus saginae nec finis alia quam morte, diutius in fame viventi; septenis ita diebus durasse tradunt, at in satietate paucioribus dehiscere. Hunc ex aure sinistra canis omnis dolores sedare adalliga-⁸³ tum; eundem in augurio vitalium habent; nam si aeger ei respondeat qui intulerit a pedibus stanti interrogantique de morbo, spem vitae certam esse, moriturum nihil respondere; adiciunt ut evellatur ex aure laeva canis cui non sit alius quam niger color. Nigidius fugere toto die canes conspectum⁸⁴ eius qui e sue id animal evellerit scriptum reliquit. Rursus magi tradunt lymphatos sanguinis talpae adpersu respiscere, eos vero qui a nocturnis dis faunisque agitentur draconis lingua et oculis et felle intestinisque in vino et oleo

irenacei, Rd. — anguinum, VR. — gallinarum, d¹. — cum, om. V. — Cantharidas, VRd. Cantharides, βγ. — tamina, V. — intrita exedunt, VRd. — demonstravimus, R. monstravimus, Vd βγ.

§ 82. praevertemur, VR. revertem², d. revertemur, codd. Gel. βγ. — dicunt magi, VRd. magi dicunt, βγ. — sanguinem, V. sanguine, Rd βγ. — respersus, V. — genitaleque, ita nos scripsimus. genitallique, VRd βγ. — ianuae, R². lanave, VR¹ d. — defossum, VR. defosso, d βγ. — sciunt foedissimum, d. sciunt foedissimunt sciunt sumunt, V. sciunt foedissimum sciunt sumunt, R. — alia, VRd. aliqua, r. alius, K. ali, Murbae. ap. Cornar. ad Dioscor. 4, 143. — viventi, VR. — durare, K. — ad, V. — deficere, r.

§ 83. eundem, Barbar. funditum, VR Td. funditum, codd. Barbari. Ex codicum scriptura apparet Barbarum locum non persanasse; coaluerunt duae voces, quarum prior sane fuit eundem, altera adiectivum in icus exiens, quod quale sit, reperire non potui. Tale vero adiectivum deesse ipsa etiam oratio ostendit, cum Plinius illo omisso non in augurio, sed in auguriis scripturus fuisset. — si aeger ei; pro his vv. habent si egerint ei Rd, sic gerint ei V. — respondeat et qui, VRd. — intulisset, R¹. — a, om. R¹. — interrogantique, V. — color, R² d. colus, VR¹.

§ 84. Nigidius, R. — furere, VR. — toto, V. tota, Rd βγ. — reliquerit, R¹. — Rursus, R. Rursum, Vd. — lymphantos, R¹. — diu, VRd. — nocte,

decoctis ac sub dio nocte refrigeratis perunctos matutinis vespertinisque liberari.

25. Perfrictionibus remedio esse tradit Nicander amphis-
baenam mortuam adalligatam vel pellem tantum eius, quin
immo arbori quae caedatur adalligata non algere caedentis
faciliusque succidere. Itaque sola serpentium frigori se com-
mittit, prima omnium procedens et ante cuculi cantum. Aliud
est cuculo miraculum, quo quis loco primo audiat alitem
illam, si dexter pes circumscribatur ac vestigium id effodia-
tur, non gigni pulices ubicumque spargatur.

26. Paralysim caventibus pingua glirium decocta et sori-
cum utilissima esse tradunt, millepedas ut in angina diximus
potas phthisim sentientibus, lacertum viridem decoctum in
vini sextariis tribus ad cyathum unum, singulis coclearibus
sumptis per dies, donec convalescant, coclearum cinerem po-
tum in vino; 27. comitialibus morbis oesypum cum murræ
momento et vini cyathis duobus dilutum magnitudine nucis
abellanae a balineo potum, testiculos arietinos inveteratos
tritosque dimidio denari pondere in aqua vel lactis asinini
hemina; interdicitur vini potus quinis diebus ante et postea.
Magnifice laudatur et sanguis pecudum potus, item fel cum
melle, praecipue agninum, catulus lactens sumptus absciso
capite pedibusque ex vino et murra, lichen mulae potus in
oxymelite cyathis tribus, stellionis transmarini cinis potus in
aceto, tunicula stellionis quam eodem modo ut anguis exuit

ΘVRd. noctu, βγ. — refrigeratis, R. frigeratis, ΘV. friceratis, d. — per-
unctos, R. perunctionibus, Vd. — matutinis — liberari, R². Omitt. VR¹d.

§ 85. Perfrictionibus, R². Omitt. VR¹d. — Nicander theriac. 381., ad quem
vid. etiam Schneid. p. 235. seq. — amphisbaenam; huic voci addunt serpen-
tem Vd, serpentis R. — adalligatum, d. — vel pellem — adalligata, R². Omitt.
VR¹d. — cedentis, R². dentis, VR¹. — factusque, Vd. — succedere, R. —
frigora, VR. — primum, Rd. — coculi, V. — coculo miraculo, V. — circum-
scribantur, V. — ac, d. a, VR.

§ 86. Paralysim, d. Paralesim, V. Paralysima, R². Paralysin, R¹. Para-
lysin, βγ. — pingua, R. pinguium, VTd. — aglirium, Vd. — decocta, VTd.
decocti, R. decoctorum, βγ. — esse tradunt, VR¹d. tradunt esse, R²βγ. —
millepedas ut in, d. milipede in, R. milipede sunt in, V. — angina, d. anguine,
VR. anginis, βγ. — diximus § 35. — ptissim, V. ptisim, d. — lacertum, Vd.
lacertam, Rβγ. — decoctum, VR. decoctam, dβγ. — coclearibus, R². civita-
tibus coclearibus, VR¹d. — convelescant, V. convalescat, d. — coclearem, V.

§ 87. vini, R²d. in vi, V. in vi, R¹. — quiatus, V. — a balineo, Rd. ab
alieno, V. — aqua, Vd. aq., R.

§ 88. absciso, V. abscisso, Rdβ. — transmarinus, VR¹. — tuniculis, d¹.
tuniculas, V. — modo, R². modo tanto, ΘVR¹Td.

pota; quidam et ipsum harundine exinteratum inveteratum-
que bibendum dederunt, alii in cibo in ligneis veribus in-
assatum. Operae pretium est scire quomodo praeripiat⁸⁹
cum exiitur membrana hiberna, alias devoranti eam, quoniam
nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt, inde
stellionum nomine in maledictum translato. Observant cubile
eius aestatibus, est autem in loricis ostiorum fenestrarumque
aut camaris sepulchrisve; ibi vere incipiente fissis harundini-
bus textas opponunt casas quarum angustis etiam gaudet,
eo facilius exuens circumdatum torporem; sed derelicto non
potest remeare. Nihil ei remedio in comitialibus morbis prae-⁹⁰
fertur; prodest et cerebrum mustelae inveteratum potumque
et iecur eius, testiculi volvaeque aut ventriculus inveteratus
cum coriandro, ut diximus, item cinis, silvestris vero tota in
cibo sumpta; eadem omnia praedicantur ex viverra. Lacerta
viridis cum condimentis quae fastidium abstergeant, ablatis
pedibus et capite, coclearum cinis addito semine lini et ur-
ticae cum melle unctu sanant. Magis placet draconis cauda⁹¹
in pelle dorcadis adalligata cervinis nervis vel lapilli e ven-
tre pullorum hirundinum sinistro lacerto adnexi; dicuntur
enim excluso pullo lapillum dare. Quod si pullus is detur
in cibo, quem primum pepererit, cum quis primum temptatus
sit, liberatur eo malo; postea medetur hirundinum sanguis

pota, R². in potu, VR¹d. — harundinem, Vd. — exinteratum, Vd. exen-
teratum, R²βγ. — dederunt, VRd. dedere, βγ. — in ligneis, R²d. ligneis,
VR¹. — veribus, VRd. verubus, βγ.

§ 89. praecipuum, V¹. — exiitur, V. exuatur, R². exuerit, R¹d. — devoranti
eam, R². devorati iam, VR¹d. — invidere, Barbar. VR²d. invideri, R¹. —
nomine, R². nemine, VR¹. nomen, dβγ. Huic voci addunt tradunt VRd. annt
βγ. Nos hanc vocem ortam ex proximo loco vera ceterorum verborum scri-
ptura sustulimus. — maledictum, R². male, VR¹d. — translato, VR¹d.
translatum, R²βγ. — aestibus, θ. — loricis, θVRTd. laxis, K. locis, β.
— camaris, R². chamaris, V. cameris, R¹dβγ. — testas, VR¹. — quassas,
VRd. — angustis, R²d. angustus, V¹. angustos, V². — sed, VR¹d. Om. R².
— derelicto, R². relicto, VR¹d. eo derelicto, βγ.

§ 90. prodest et, R². prodest, VR¹d. — testiculi, om. V. — volvae, R².
quoiquaraque, VR¹. quoque quaraque, d¹. quoque, d². — ventriculos inveteratos,
VR¹. — diximus 29, 60. — abstergeant, VR² (codd. Gel.) abstergant, R¹d.
— et capite, V. ac capite, θR¹d. a capite, R². — adiecto, T. — unctu, R.
linctu, θVTd. inunctos, β. Nescio an legendum sit linitu coll. 20, 118. — sa-
nant, VRTd. sanat, βγ. Ineptissima quae vulgo regnabat in hoc loco inter-
punctione emendata, uti eam sexcenties alibi per totum opus tacite emenda-
vimus, illam omnium codd. scripturam restituere potuimus.

cum ture vel cor recens devoratum; quin et e nido earum lapillus inpositus recreare dicitur confestim et adalligatus in perpetuum tueri. Praedicatur et iecur milvi devoratum et 92 senectus serpentium, iecur volturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus potum, cor pulli volturini adalligatum; sed et ipsum volturem in cibo dari iubent et quidem satiatum humano cadavere. Quidam pectus eius bibendum censent in cerrino calice aut testis gallinacei ex aqua et lacte, antecedente quinque dierum abstinencia vini, ob id. inveteratos. Fuere et qui viginti unam muscas rufas et quidem mortuas in potu darent, infirmioribus pauciores.

XI. 28. Morbo regio resistunt sordes aurium aut mam- 93 marum pecudis denari pondere cum murrae momento et vini cyathis duobus, canini capitis cinis in mulso, multipeda in hemina vini, vermes terreni in aceto mulso cum murra, gallina si sit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein conlutis vino quod bibatur; cerebrum perdicis aut aquilae in vini 94 cyathis tribus, cinis plumarum aut interaneorum palumbis in mulso ad coelearia tria, passerum cinis sarmentis crematarum coelearibus duobus in aqua mulsa. Avis icterus vocatur a colore, quae si spectetur, sanari id malum tradunt et avem mori; hanc puto Latine vocari galgulum.

§ 91. *acervinis*, VR²d. *acervicis*, R¹. — *nervis*, V²Rd. *cernis*, V¹. — *pulorum hirundinum*, V. *hirundinum pullorum*, Rd. — *adnisi*, R. — *dicuntur*, R. *decurritur*, V. *discurritur*, d. — *pupillo*, R¹. — *lapillum*, d². *capillum*, VRd¹. — *detur*, VR¹Td. *detur incipiente*, R². *detur incipienti*, K¹rβγ. Nihil horum habet K². — *in cibo quem*, Rd. *ciboque*, V. *in cibo qua*, T. Omitt. K¹r. — *primum pepererit cum quis primum*, R²d; consentit β, nisi quod peperit habet prius, VR¹. *primum*, T. *cum quis primum*, K¹r. *quem primum peperit, in cibo datur incipiente morbo et cum quis primum*, K². — *temptus*, V. — *e nido*, Rd. *nido*, V. — *recreare*, Rd. *se creare*, V. — *alligatus*, V. — *perpetuum tuum tueri*, V.

§ 92. *mulvi*, β. — *sed et*, V. *sed*, Rdβγ. — *ipsum*, Rd. *ipso*, V. — *Quidem*, V. — *libendum*, V. — *cessent*, R. — *in*, VRd. *et in*, βγ. — *cerrino*, VRdγ. *cedrino*, K. — *antecedente*, V. — *inveterate*, VRd. — *mortuo*, VR¹d (unde *mortuas scripsi*). *amortuo*, R². *emortuas*, βγ. — *potum*, VRd.

§ 93. *Morbo regio*, VR. — *pecudes*, V. — *quiatus*, V. — *hemina vini*, VR. *vini hemina*, dβγ. — *mulso*, R². *cum mulso*, VR¹d.

§ 94. *plumarum*, VRTd. *palmarum*, β. — *mulsa*, V. — *trita*, V. — *sarmentis*, d². *sermentis*, V. *armentis*, R. *sarmentorum*, d¹. — *icterus*, R²d. *icteris*, θV. *isteris*, R¹. — *vocatus*, VR¹. — *sanari*, R². *sanare*, VR¹d. — *galgulum*, Rd. *gagulgulum*, θV. *galbulum*, Merula.

29. Phreneticis prodesse videtur pulmo pecudum calidus 95 circa caput adligatus. Nam muris cerebrum dare potui ex aqua aut cinerem mustelae vel etiam inveteratas carnis herinacei quis possit furenti, etiamsi certa sit medicina? Bubonis quidem oculorum cinerem inter ea quibus prodigiose vitam ludificantur acceperim, praecipueque febrium medicina placitis eorum renuntiat. Namque et in XII signa digessere eam 96 sole transmeante iterumque luna, quod totum abdicatum paucis e pluribus edocebo; siquidem crematis tritisque cum oleo perungi iubent aegros, cum geminos transeat sol, cristis et auribus et unguibus gallinaceorum; si luna, radiis barbisque 97 eorum, si virginem alteruter, hordei granis, si sagittarium, vespertilionis alis, si leonem luna, tamaricis fronde, et adiciunt sativae, si aquarium, e buxo carbonibus tritis. Ex istis confessa aut certe verisimilia ponemus, sicuti lethargum olfactoriis excitari, inter ea fortassis mustelae testiculis inveteratis aut iocinere usto. His quoque pulmonem pecudis calidum circa caput adalligari putant utile.

30. In quartanis medicina clinice propemodum nihil pollet, 98 quamebrem plura eorum remedia ponemus primumque ea quae adligari iubent: pulverem ubi se accipiter volutaverit lino rutilo in linteolo, canis nigri dentem longissimum. Pseudospecem vocant vespam quae singularis volitat; hanc sinistra manu adprehensam subnectunt, alii vero quam quis eo anno viderit primam. Viperæ caput abscisum in linteolo vel

§ 95. *Freneticis*, V. — *capput alligatus*, V. — *Nam muris*, ΘVRTd. *Nam non modo muris*, β. — *vel etiam*, ΘVRTd. *verum etiam*, β. — *carnes herinacei*, VR. *herinacei carnes*, dβγ. — *certa sit*, R². *sit certa*, d. *forte*, ΘVR¹. — *medicines*, R¹. — *quidem*, ΘVRTd. *certe*, codd. Gel. βγ. — *eorum*, Rd. *forum*, V.

§ 96. *XII*, R². Omitt. VR¹d. — *abdicatum*, VRd. *abdicandum*, βγ. — *paucibus*, V. — *e pluribus*, ΘVRTd. *exemplis*, K. *exemplaribus*, β. — *edocebo*, ΘVRd. *docebo*, β. — *transeat*, Td. *transeunt*, VR¹. *transit*, R²βγ.

§ 97. *radiis barbisque*, R² (codd. Gel.) *radiis barbarisque*, d. *diis barbarisque*, VR¹. — *alteruter*, V. — *sagittarium*, V. — *adiciunt*, R². *diciunt*, V. *diciunt*, Θd. *diunt*, R¹. *adiiciunt*, βγ. — *sativae*, Vd. — *tritis*, V. — *Existis*, V. — *confesta*, Vd. — *sicuti*, V. *sicut et*, Rdβγ. — *olfactoriis*, R². *olfactoris*, R¹d. *olfactoris*, V. — *inter*, R²d. *et inter*, VR¹. — *fortassis*, V. — *inveteratum*, VRd. — *Is*, V. — *callidum*, VR¹.

§ 98. *propedum*, Vd. — *earum*, VRd. — *alligari*, ΘVRT. *adalligari*, dβγ. — *ubi*, VR¹d. *in quo*, R²βγ. — *legisimum*, V. — *Pseudospecem*, d. *Pseudospecem*, V. *Pseudospercen*, R. — *vespam*, R². *vesperam*, VR¹d. — *volutat*, V. — *prima*, V. — *abscisum*, Rd. *abscissum*, Vβ. — *linetele*, V. — *viventi*, VR¹d. *viventis*, R²βγ.

cor viventi exemptum; muris rostellum auriculasque sum- 99
 mas russeo panno, ipsumque dimittunt; lacertae vivae dex-
 trum oculum effossum, mox cum capite suo deciso in pelli-
 cula caprina; scarabaeum qui pilas volvit. Propter hunc
 Aegypti magna pars scarabaeos inter numina colit, curiosa
 Apionis interpretatione qua colligat solis operum similitu-
 dinem huic animali esse ad excusandos gentis suae ritus.
 Sed et alium adalligant magi, cui sunt cornicula reflexa, si- 100
 nistra manu collectum; tertium qui vocatur fullo, albis guttis,
 dissectum utrique lacerto adligant, cetera sinistro; cor an-
 guium sinistra manu exemptum viventibus, scorpionis caudae
 quattuor articulos cum aculeo, panno nigro, ita ut nec scor-
 pionem dimissum nec eum qui adalligaverit videat aeger
 triduo, post tertium circuitum id condant; urucam in linteolo 101
 ter lino circumdant totidem nodis ad singulos dicente quare
 faciat qui medebitur, limacem in pellicula vel quattuor lima-
 cum capita praecisa harundine, multipedam lanæ involutam,
 vermiculos ex quibus tabani fiunt, antequam pinnas germi-
 nent, alios e spinosis fructibus lanuginosos; quidam ex illis
 quaternos inclusos iuglandis nucis putamine adalligant co-
 cleasque quae nudaë inveniuntur; stellionem inclusum capsu- 102
 lis subiciunt capiti et sub decessu febris emittunt, devorari
 autem iubent cor mergi marini sine ferro exemptum invete-
 ratumque conteri et in calida aqua bibi, corda hirundinum
 cum melle; alii fimum drachma, una in lactis caprini et ovilli

§ 99. *russeo*, Θ VR. *roseo*, dβγ. — *pannum*, VR. — *demittunt*, V. — *la-
 certae*, Θ VRTd. *lacertae viridis*, β. — *pilas*, Θ VR¹Td. *pilulas*, R²βγ; at
 v. 11, 98. — *numina*, VR. — *curiosa*, V. — *hunc*, VR.

§ 100. *alios*, VRd. — *adalligant*, V. *alligant*, Rd. — *ternum*, V. — *albis
 guttis*, VRd. *ab his*, r. — *alligant*, Θ VR¹d. *adalligant*, R²βγ. — *sinistra*,
 VRd. — *anguium*, Θ VRTd. *anguinum*, β. — *adalligaverit*, Θ. *at alliga-
 verit*, R. *alligaverit*, Vdβγ. — *viderat*, VR.

§ 101. *urucam*, Θ V. *uracam*, R¹. *erucam*, R²dβγ. — *nobis*, R¹. — *ad*,
 om. R¹. — *dicente*, VRTd. *dicentes*, βγ. — *limacem in pellicula*, d. *limacem
 capita in pellicula*, VR. — *multipeda*, Vd. — *lanæ*, V. *la ne*, R. *lana*, dβγ.
 — *involutum*, Vd. — *pennae*, K. — *germinant*, R²d. *germinant*, VR¹. —
quidam — *quaternos*, om. R¹. — *iuglandis*, V. — *cocleasque quae*, d. *cocleas
 quae*, V. *cocleasque*, R. — *nudi*, R.

§ 102. *inclusum*, d. *incluserant*, VR. — *capite*, d. — *demorari*, VR¹. —
inveteratumque, d. *inveteratosque*, V. *inveteratosque*, R. — *aqua* — *hirundinum*,
 omitt. VRd. — *et ovilli*, V. *vel ovilli*, RTd.

vel passi cyathis tribus ante accessiones; sunt qui totas censeant devorandas. Aspidis cutem pondere sexta parte denari 103 cum piperis pari modo Parthorum gentes in remedium quartanae bibunt. Chrysippus philosophus tradidit phrygianion adalligatum remedio esse quartanis; quod esset animal. neque ille descripsit nec nos invenimus qui novisset; demonstrandum tamen fuit a tam gravi auctore dictum, si cuius cura efficacior esset inquirentis. Cornicis carnis esse et nitrum inlinere in longis morbis utilissimum putant. Et in tertianis 104 fiat potestas experiendi, quoniam miseriae copia spei delectat, anne aranei quem lycon vocant tela cum ipso in splenio resinae ceraeque inposita utrisque temporibus et fronti pro-sit aut ipse calamo adalligatus, qualiter et aliis febribus prodesse traditur, item lacerta viridis adalligata viva in eo vase quod capiat, quo genere et recidivas frequenter abigi adfirmant.

31. Hydropicis oesypum ex vino addita murra modice 105 potui datur nucis abellanae magnitudine; aliqui addunt et anserum adipem ex vino myrteo. Sordes ab uberibus ovium eundem effectum habent, item carnes inveteratae herinacei sumptae; vomitus quoque canum inlitus ventri aquam trahere promittitur.

XII. 32. Igni sacro medetur oesypum cum pompholyge 106

passo, R². asso, VR¹d. — tota, V.

§ 103. sextae partis, K. — phryganum, R. phrygianion, Vd. — a tam, VR. tam, d. — auctore, R²d. auctori, VR¹. — cuius cura, R. culuscora, V. cul-cura, Td. cuiusquam cura, β. — pervicacior, K. — inquirentis, Gronov. inquirendas, θ. inquirendus, VR¹. inquirendus, R²d¹. inquirendum, d². ad inquirendum, β. inquirendo vel in quaerendo, Dalec. Mihi Plinius scripsisse videtur in inquirendis iis; de numero plurali iis relato ad phrygianion v. ad 32, 24. — Cornices, V. — et, R². Omitt. VR¹d. — inlinere, Rd (codd. optimi ap. Oudend. ad Suet. Oth. 12.) illinire, Vβ. — longis, θ VRd. longissimis, β.

§ 104. potes, Vd. — experiendi, R². experienda, VR¹d. — miseriae copia spei, θ VR. miseriae copi spei, Td. miseros spes, K¹ (codd. Gel.) eius spei copia erit, K². miseria spei, β. — delectat, Td (codd. Gel.) delecta, VR. quoniam eius erit copia spei de lecto, Barbar. Verba quoniam — delectat ut suppositicia delet Pintian. — lycum, d. licum, R²dθpφ. lycum, V. livom, R¹. — tela cum ipso in splenio, Gronov. tela cum ipso in splene toto, VR. tela cum ipso in spleno toto, d. tela cum ipso in spleno toto, T. delatum ipso splene toto, θ. de lacu ipso splene toto, pφ. delatum ipso splene toto, θ. tela cum ipso specu toto, β. splenio iam coniecerat Pintian. — resinae ceraeque, VRTdθpφ. resina ceraeque, β. — inposita, R. — calamos, d. — adalligatos, d. — adalligata, R²Td. alligata, VR¹. — viva, omitt. Td. — vaseo, V, quod ex vase per dittographiam ortum videtur; v. ind. verborum. — quo cibum capiat, Barbar. K. — frequentes, d. — ambigi, V. — confirmant, Td.

et rosaceo, ricini sanguis, vermes terreni ex aceto inliti, gryllus contritus in manibus, quo genere praestat ut qui id fecerit, antequam incipiat vitium, toto anno careat, — oportet autem eum ferro cum terra cavernae suae tolli, — anseris adips, viperæ caput aridum adservatum et combustum, deinde ex aceto inpositum, senectus serpentium ex aqua inlita a balineo cum bitumine et sebo agnino.

33. Carbunculus fimo columbino aboletur per se inlito vel 107 cum lini semine ex aceto mulso, item apibus quae in melle sint immortuae inpositis polentaque inposita inspersa; in verendis ceterisque ibi ulceribus occurrit ex melle oesypum cum plumbi squamis, item finum pecudum incipientibus carbunculis. Tubera et quaecumque emolliiri opus est efficacissime anserino adipe curantur; idem praestat et gruum adips.

34. Furunculis mederi dicitur araneus priusquam nomi- 108 netur inpositus et tertio die solutus, mus araneus pendens enecatus sic ut terram nec postea attingat ter circumdatus furunculo, totiens expuentibus medente et cui is medebitur, ex gallinaceo fimo quod est rufum maxime recens inlitum ex aceto, ventriculus ciconiae ex vino decoctus, muscae in pari numero infricatae digito medico, sordes ex pecudum auriculis, sebum ovium vetus cum cinere capilli mulierum, sebum arietis cum cinere pumicis et salis pari pondere.

§ 105. oesopum, R². hysopum, VR¹d. — anserum, ΘV. anserinum, RTdβγ. — ex vino myrteo, ΘVRTd. et oleum myrteum, β. — invenerate, V. — irencei, R. — illitos, Gronov.

§ 106. oesopum, R². pro hysopum, VR¹d. — cum pompholyge, R² (codd. Barbari). pompholyge, R¹. pompholygi, V. ponpolygi, d. — ricini sanguis, R. ricinis sanguis, V. ricinis angues, d. — qui id, R²d. quid, VR¹. — faciet, K. — vitium toto anno, VRd. vitio eo toto anno, K. vitium toto eo anno, Harduin. tacite, γ. Gryllus contritus ad eo qui non sit vitio illo apprehensus eum qui hoc fecerit in totum annum ab hoc malo liberat, Plin. Valer. 3, 34. — careat, K. accidat, VRd. — eum, R. Omitt. Vd. — anseris adips, VRd. adeps anseris, βγ.

§ 107. fimi, V. — adoletur, VR. — inlito, R. inlico, V. illico, dγ. — sint, VR¹Td. sunt, R²βγ. — mortuae, VRTdγ. — inspersa, VRd. ac inspersa, K¹. aut inspersa, K². — in verendis, ΘVRTd. si in verendis sit, β. — ex melle, ΘVd. e melle, Rβγ. — oesopum, R². esipum, R¹. — Tubercula, K. — emolliiri, VTD. molliiri, Rβγ. — est, ΘVR¹Td. sit, R²β. — anserinae, V.

§ 108. iraneus, V. — inpositus, R²d. et positus, VR¹. — tertio, ΘVRd. tertia, β. — araneos, V. — ne postea, VRTdγ. postea non, K. Nec i. q. etiam non (v. ad 16, 116.) prorsus est necessarium propter participium pendens proxime praegressum. — circumdatus, R². circumlatus, VR¹Td. — et cui is, V. et cuius, Rd. et eo cui, β. — cine, R¹. — capilli, ΘVRd. e capillis, βγ. — mulieris, d. — pumicis, Rd (codd. Barbari). pumicis, V. pumici, Kr.

35. Ambustis canini capitis cinis medetur, item glirium 109 cum oleo, fimum ovium cum cera, murium cinis, cochlearum quoque sic ut ne cicatrix quidem adpareat, adipis viperinus, fimi columbini cinis ex oleo inlitus, 36. nervorum nodis ca- 110 pitis viperini cinis in oleo cyprio, terreni vermes cum melle inliti, doloribus eorum adipis, amphisbaena mortua adalligata, adipis vulturinus cum ventre arefactus contritusque cum adipe suillo inveterato, cinis e capite bubonis in mulso potus cum lili radice, si magis credimus. In contractione nervorum caro palumbina in cibis prodest et inveterata, herinacei spasticis, item mustelae cinis. Serpentium senectus in pelle taurina adalligata spasmos fieri prohibet, opisthotonos milvi iecur aridum tribus obolis in aquae mulsae cyathis tribus potum.

37. Reduvias et quae in digitis nascuntur pterygia tollunt 111 canini capitis cinis aut volva decocta in oleo, superinlito butyro ovillo cum melle, item folliculus cuiuslibet animalium fellis, unguium scabritiam cantharides cum pice tertio die solutae aut locustae frictae cum sebo hircino, pecudum sebum; aliqui miscent viscum et porcillacam, alii aeris florem et viscum ita ut tertio die solvant.

XIII. 38. Sanguinem sistit in naribus sebum ex omento 112 pecudum inditum, item coagulum ex aqua, maxume agninum subductum vel infusum etiamsi alia non prosint, adipis an-

§ 109. *Ambusta*, R²d. *Lambusta*, VR¹. — *cum oleo*, R²d. *oleo*, VR¹. — *cum cera*, ΘVVRTd. *cum cera commistum*, β. — *murium*, R²d. *mustum*, VR¹. — *cinis cochlearum quoque sic*, ΘVVRTd. *cinis et cochlearum idque sic*, β. — *quidam*, V. — *adips*, VRd. *item adeps*, βγ. — *fimo*, V.

§ 110. *nodis*, Tδρφ. *modis*, VR¹. *nodus*, R². *modus*, d. *nodis medetur*, β. — *in oleo*, VTd. *ex oleo*, Rβγ. — *cyprio*, Θ. *cypreo*, VTd. *cyprino*, Rβγ. Huic voci addit *illitus* β, quod omittunt omnes codices. — *terreni vermis cinis cum oleo illitus etiam*, r. — *doloribus*, Gronov. *dolores*, VRd. *dolores tollit*, rβ. — *eorum adipis*, VR. *item*, r. *eorum*, βγ. — *amphisbaena*, d. *apisbaena*, VR. *apis*, r. — *vulturinus*, V. — *adipe suillo*, VR²d. *adipes*, R¹. — *inveteratos*, VR. — *lilii*, R². *illi*, VR¹. *militi*, d (ex corr.) — *irenaceis*, V. — *multe lecinis*, R. — *Serpentis*, R. — *prohibet*, R². *prohibent*, VR¹d. — *opisthotonis*, VR¹.

§ 111. *iterigia*, V. — *ulvia decocta*, Vd. *vulvi at cocta*, R. — *bytyro*, V. — *ovillo*, om. R¹. — *folliculos*, V. — *mellis*, d. — *excabriciam*, VR. — *cantharides*, R. *cantharidae*, ΘVd. — *locustae frutae*, R¹. *locustae*, VR¹Tdγ. — *et porcillacam* — *viscum*, R². Omitt. VR¹d. *portulacam*, βγ. — *ita*, Rd. *ira*, V.

§ 112. *e naribus*, r. — *ex omni pecude*, r. — *inditum*, VR. *ilitum*, Td. *litum*, r. — *agninum*, V. — *subditum*, K. *subactum*, Harduin. ex Marcello empir. 10. p. 85. et Plin. Valer. 1, 26. — *prosunt*, T. — *pastillis*, Rd. *pastillus*, V. *pistus et ingestus*, K¹. *pondere*, *pastillis ingestus cinis cochlearum terrenarum*, K². — *ter-*

serinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus, coclearum terrena, sed et ipsae extractae testis; e naribus fluentem cocleae contritae fronti inlitae, aranei telae, gallinacei cerebellum vel sanguis, profluvia ex cerebro, item columbinus ob id servatus concretusque; si vero ex vulnere inmodice fluat, fimi caballini cum putaminibus ovorum cremati cinis inpositus mire sistit.

39. Ulceribus medetur oesypum cum hordei cinere et ae- 113
ruginae aequis partibus; ad carcinomata quoque ac serpentina
valet; erodit et ulcerum margines carnisque excrescentis ad
aequalitatem redigit; explet quoque et ad cicatricem per-
ducit. Magna vis et in cinere pecudum fimi ad carcinomata
addito nitro aut in cinere ex ossibus feminum agnorum,
praecipue in his ulceribus quae cicatricem non trahunt; magna
et pulmonibus, praecipue arietum; carnis excrescentis in ul-
ceribus ad aequalitatem efficacissime reducunt. Fimo quoque 114
ipso ovium sub testo calefacto et subacto tumor vulnorum
sedatur, fistulae purgantur sananturque, item epinyctides.
Summa vero vis in canini capitis cinere; excrescentia omnia
spodi vice erodit et persanat; et murino fimo eroduntur,
item mustelae fimi cinere. Duritias in alto ulcerum et car-
cinomata persequitur multipeda trita admixta resina terebin-
thina et sinopide; eadem utilissima sunt in his ulceribus

rena, R² (codd. Gel.) *terrenarum*, Θ V R¹ T d. *terrenae*, K¹. — *fluentem*, V R d. *fluentem sistunt*, β γ. — *telae*, V R. *tela*, T d γ. *telae suppositae*, β. — *sanguis*, V R d. *sanguinis*, β. — *a cerebro*, K. — *columbinus*, V R T d. *columbinus sanguis*, β. — *ob id*, V R¹ d. *ovi*, R². — *evorum*, R. — *cremati cinis*, R d. *cremationis*, V.

§ 113. *Ulceribus*, Θ V R T d. *Vulneribus*, β γ. — *erodit et*, R². *erodet*, V R¹ d¹. *erodit*, d². — *magines*, V. — *malas carnes et quae excrescunt*, r. — *et ad*, d. *ad*, V. a, R. — *vis cineris pecudum*, r. — *aut in cinere*, Θ V R. *aut cinere*, d β. — *ius*, K. — *trahunt*, Θ V R d. *trahant*, β. — *praecipue*, Θ V R T d r. *quoque*, β. — *carnes excrescentes*, R². *carnes excrescentibus*, V R¹. *excrescentes carnes*, β γ.

§ 114. *testo*, Θ V R T d (codd. Gel.) *testa*, β. — *subacto*, R². *subiecto*, R¹ T d. *subiecto*, Θ V. — *vulnere*, V R d. *in vulneribus*, Θ. — *vis*, omitt. V R d. — *in*, om. d. — *spodii vice erodit et*, Θ. *spodii vice erodit ac*, d β γ. *spodivis erodite*, V. *spodii vice* (hoc ex corr.) *erodit ac*, R (ultima vox addita ab altera manu). *erodit et spurcitiis erosas persanat*, r. — *et*, V R d. *item*, r. e, T. — *fimi*, R d. *fimo*, V. *fimus et cinis ulcera et carcinomata persequitur*; *multipeda item trita*, r. — *Duritias*, d. *Duricias*, R². *Duritia*, V. *Duricia*, R¹. *Duritas etiam*, β γ. — *alto*, d. *adultero*, V R. — *ulcera*, R. — *terebentina*, V. — *eadem*, V R T d r. *eademque*, β γ.

quae vermibus periclitentur. Quin et vermium ipsorum ge-¹¹⁵
nera mirandos usus habent. Cosses qui in ligno nascuntur
sanant ulcera omnia, nomas vero combusti cum pari pondere
anesi ex oleo inliti. Volnera recentia conglutinant terreni adeo
ut nervos quoque abscisos inlitis solidari intra septimum
diem persuasio sit; itaque in melle servandos censent. Cinis
eorum margines ulcerum duriores absumit cum pice liquida
vel simblilio melle. Quidam arefactis in sole ad volnera ex¹¹⁶
aceto utuntur nec solvont nisi biduo intermisso. Eadem ra-
tione et coctearum terrena prosunt, totaeque exemptae recentia
volnera tunsae inpositae conglutinant et nomas sistunt. Her-
pes quoque animal a Graecis vocatur quo praecipue sanantur
quaecumque serpunt. Cocleae prosunt et cum testis suis tun-
sae; cum murra quidem et ture etiam praecisos nervos sa-
nare dicuntur. Draconum quoque adipis siccatus in sole ma-¹¹⁷
gnopere prodest, item gallinacei cerebrum recentibus plagis.
Sale viperino in cibo sumpto tradunt et ulcera tractabilia
fieri ac celerius sanari. Antonius quidem medicus cum inci-
disset insanabilia ulcera, viperas edendas dabat miraque cele-
ritate persanabat. Troxallidum cinis margines ulcerum duros
aufert cum melle, item fimi columbini cum arrenico et melle
ea quae erodenda sunt. Bubonis cerebrum cum adipe anse-¹¹⁸

periclitentur, VR. *periclitantur*, dβγ.

§ 115. *Quin*, R²d. *Qui*, V. Q. R¹. — *mirando*, V. — *Cossi*, K. — *anesi*, R². *anezi*, VR¹d. *anisi*, β. — *ex*, VB. *et*, d. *et ex*, βγ. — *conglutinantur*, R¹. — *abscisos*, Rd. *abscissos*, V (codd. Gel.) β. — *intra*, ΘVRTd. *infra*, β. — *persuasio sit*, ΘVRTd. *persuasum sit*, codd. Gel. β. *Democritus persuaserit*, r. — *censet*, r. — *duriores*, VR²d. *dulionis*, R¹. — *adsumit*, V. — *simblilio*, Barbar. *simpolo*, V. *sympulo* et, Td. Idem legitur in R, sed punctis utrique voci suppositis. *hyblaeo*, K.

§ 116. *nec*, d. *ne*, VB. — *biduo*, R¹d. *ibiduo*, V. *quiduo*, R². — *terrena prosunt*, R²d (codd. Gel.) *terrenarum sunt*, VR¹. *ratio et terrenarum cochlearum est quas tunsae*, r. — *exemptae recentia vulnere tunsae inpositae*, d. Idem habet B, nisi quod in eo *tusam* exstat. *empte recentia vulnere tusa inpositae*, V. *exemptae tunsae et inpositae recentia vulnere*, codd. Gel. βγ. — *a*, om. R¹. — *vocantur*, VR¹. — *sanatur*, V. — *quaecumque*, R²d. *cumque*, VR¹. — *prosunt et*, ΘVT.

^{eis}
quoque prosunt et, d. *quoque prosunt et*, R. *prosunt eis*, βγ. — *praecisos*, V.

§ 117. *in sole*, ΘVRTdr. *sole*, β. — *plagis sale viperino in cibo sumpto*. *Tradunt*, β. Interpunctionem emendavit Harduin. — *ac*, ΘVRTd. *et*, β. — *celerius sanari*, VRTd. *sanari celerius*, βγ. — *quidem*, ΘVRTd. *Musa*, β. — *incidissent*, VR. — *in insanabilia*, K. — *ulcera viperas emendas dabat*, V. *ulcera viperis edendas dabat*, d. *ulcera viperis emendas dabat*, R¹. *vipera ulcera se-*

rino mire volnera dicitur glutinare, quae vero vocantur ca-coëthe cinis feminum arietis cum lacte muliebri, diligenter prius elutis linteolis, ulula avis cocta in oleo cui liquato miscetur butyrum ovillum et mel. Ulcerum labra duriora apes in melle mortuae emolliunt et elephantiasim sanguis et cinis mustelae. Verberum volnera atque vibices pellibus ovium recentibus inpositis obliterantur.

40. Articulorum fracturis cinis feminum pecudis peculia- 119
riter medetur cum cera, — efficacius idem medicamentum fit maxillis simul ustis cornuque cervino et cera mollita rosaceo; — ossibus fractis caninum cerebrum linteolo inlito, superinpositis lanis quae subinde subfundantur; fere xiv diebus solidat nec tardius cinis silvestris muris cum melle aut vermium terrenorum, qui et ossa extrahit.

41. Cicatrices ad colorem reducit pecudum pulmo, prae- 120
cipue ex ariete, sebum ex nitro, lacertae viridis cinis, vernatio anguium ex vino decocta, finum columbinum cum melle, item vitiliginis albas ex vino. Ad vitiliginem et cantharides cum rutae foliorum duabus partibus in sole, donec formicet cutis, tolerandae sunt; postea fovere oleoque perunguere necessarium iterumque inlinere idque diebus pluribus facere, caventis exulcerationem altam. Ad easdem viti- 121

dendas dabat, R². — celeritate persanabat, R²d. celeritate persanat, R¹. celerit persanat, V. — Trizallidum, VRd. Troxalidum, γ. Tryxalidum, β. Nos veram scripturam exhibuimus. — aufert, d. auferrī, R. aut ferri, V. — columbini, VR¹T. columbini cinis, R²dβγ. finus columbinus cum, r. — arrhenico, V. arbennico, R. henico, d. arsenico, Tβγ. — eadem, VRd.

§ 118. cerebrum, Rd (codd. Gel.) cerebro, V. — vero, R² (codd. Gel.) Omitt. VR¹d. — cinis feminum, Rd (codd. Gel.) cinis femini, V. cinis etiam feminum, K. cinis et finum, r. — linteolis sanat. Ulula quoque avis, K. — liquato misceto miscetur, V. — butirum, V. — mel. Ulcerum, R². mel et ulcerum, Td. mel et ulcerarum, V. melle et ulcerum, R¹. ovillum. Et mel ad ulcera sananda valet. Ulcerum labra apes, r. — molliunt, R. — sansuguis, V. — ulcera, r. — atque vibices, Rd. aquae vibices, V. Om. r. — inpositus, K.

§ 119. cum cera, efficacius idem, VRTd. efficacius cum cera. Idem, βγ. — fit, VRTd. fit ex, βγ. — superinpositis, θ. superpositis, VRdβγ. — subfundant⁴, V. — aut vermium terrenorum, VRTd. aut cum vermibus terrenis, δρφ. aut cum vermium terrenorum, θ. aut cum vermium terrenorum cinere, β. — et, VRTdδθρφ. etiam, βγ.

§ 120. colorum, V. — cum melle, θVRTd. ex melle, β. — vitiliginis, V. — Ad, omitt. VRd. — vitiliginem, V. — duobus, V. — tollerande, V. — illinere, d. illinire, VRβ. — pluribus diebus, R. — altam, VR¹Kd. alteram, T. multam, R²β.

ligines et muscam inlini iubent cum radice eupatoriae, gallinarum fimi candidum servatum in oleo vetere cornea pyxide, vespertilionis sanguinem, fel herinacei ex aqua; scabiem vero bubonis cerebrum cum aphronitro sed ante omnia sanguis caninus sedant, pruritus cocleae minutae latae contritae inlitae.

42. Harundines et tela quaeque alia extrahenda sunt cor-¹²² porum evocat mus dissectus inpositus, praecipue vero lacerta dissecta et vel caput tantum eius contunsum in sale inpositum, cocleae ex his quae gregatim folia sectantur contusae inpositaeque cum testis et eae quae manduntur exemptae testis, sed cum leporis coagulo efficacissime. Ossa anguium eundem cum coagulo cuiuscumque quadripedis intra tertium diem adprobant effectum; laudantur et cantharides tritae cum farina hordei.

XIV. 43. In muliebribus malis membranae e partu ovium¹²³ proficiunt, sicut in capris retulimus; fimum quoque pecudum eosdem usus habet. Locustarum suffitu stranguriae maxime mulierum iuvantur. Gallinaceorum testis subinde a conceptu edat mulier; mares in utero fieri dicuntur. Partus conceptos hystricum cinis potus continet, maturat caninum lacte potum, evocat membrana e secundis canum, si terram non attigerit. Lumbos parturientium potus lactis, fimum murinum¹²⁴ aqua pluvia dilutum mammas mulierum a partu tumentis re-

§ 121. *muscam*, VRT. *muscas*, dβγ. — *eupatoriae*, ita nos scripsimus. *lapathoria*, VRTd. *lapathoria*, θ. *lapathorum*, Barbar. βγ. *Eupatoria* herba describitur 25, 65. — *gallinarum*, Vd. *ova gallinarum*, R. — *fimi*, VRTd. *fimum*, βγ. — *vespertilionis*, VRd. *vespertilionum*, βγ. — *aphonitro*, VR. — *caninus*. *Sedant pruritus cochl. min. et latae contr. et illitae*, K. — *sedant*, VR². *sedat*, R¹d. — *latae*, R²d. *inlitae*, R¹. Om. V. — *inlitae*, om. R¹.

§ 122. *evocat mus*, R. *evocamus*, Vd. — *et vel*, VRd. *ut vel*, β. — *tantum eius*, ita nos scripsimus. *et antum eius*, V. *et ante eius*, R. *eius tantum*, βγ. — *contusa*, R¹. — *in sale*, V. *cum sale*, Rdβγ. — *grecatim*, V. — *cum ante testis* omitt. VRd. — *eae*, d. *haec*, R. *hec*, V. Vid. ad 29, 124. — *efficacissimae*, K. — *eundem*, om. d¹. *eadem*, VR. — *tritum*, V. — *hordei*, θVRTd. *hordeacea*, β.

§ 123. *e*, Vd. *ex*, R¹. *a*, βγ. Om. R². — *partu*, V²Rd. *parte*, V¹β. — *obvium*, V. — *retulimus* 28, 256. — *a conceptu*, VRd. *si a conceptu*, βγ. — *conceptus*, V. — *lacte*, θVR. *lac*, dβγ. — *membrana e*, Rd. *membrane*, V. — *secundis canum*, VRd. *canum secundis*, βγ. — *attingerit*, VR.

§ 124. *Lumbis*, VRd. — *potus*, R. *iuvat potus*, K. Omitt. Vd. — *aqua*, R²d. *quoque*, θVR¹. Om. T. — *mamme*, V. — *tumentes*, RTd. *comentis*, V. *comenris*, θ. *tumescences*, β. — *reprimis*, K. — *perunciarum custodis*, Rd. *perun-*

ficat. Cinis herinaceorum cum oleo perunciarum custodit partus contra abortus. Facilius enituntur quae fimum anserinum cum aquae duobus cyathis sorbuere aut ex utriculo mustelino per genitale effluentis aquas. Vermes terreni inliti ne cervicis scapularumque nervi doleant praestant; gravis secundas pellunt in passo poti. Iidem per se inpositi mamma-¹²⁵rum suppuraciones concocunt et aperiunt extrahuntque et ad cicatricem perducunt; lac devocant poti cum mulso. Inveniuntur in gramine et vermiculi qui adalligati collo continent partum, detrahuntur autem sub partu; alias eniti non patiuntur; cavendum etiam ne in terra ponantur; conceptus quoque causa dantur in potu quini aut septeni. Cocleae in¹²⁶cibo sumptae adcelerant partum, item conceptum inpositae cum croco; eadem ex amylo et tragacantha inlitae profluvia sistunt; prosunt et purgationibus sumptae in cibo et volvam aversam corrigunt cum medulla cervina ita ut uni cocleae denari pondus addatur et cypri; inflationes quoque volvarum discutiunt exemptae testis tritaeque cum rosaceo; ad haec Astypalaeicae maxume eliguntur. Alio modo Africanae binae¹²⁷tritae cum feni Graeci quod tribus digitis capiat, addito melle coclearibus quattuor, inlinuntur alvo prius irino suco perunctae. Sunt et minutae longaeque candidae cocleae passim oberrantes; hae arefactae sole in tegulis tunsaeque in

ctarum custodit. Custodit, V. — quae cum anserinum, VR. quae adipem anserinum, Td. — cumq; R². cumq; VR¹. cum, d. — duobus cyathis, d. duobus quatiis, VR. cyathis duobus, βγ. — viriculo, V. — genitalem, V. — effluentem, VR. — ne cervicis (cervices, VR) scapularumque nervi, VR Td. in cervices scapularumque ne nervi, θ. in cervices et scapulas ne nervi, β. — gravis, R¹. graves, VTd. gravidis, R²β. — appellant, R.

§ 125. lac devocant, R². late vocant, V. lac vocant, R¹. lac evocant, Td. — poti, V. — in gramine, R². Omitt. θ VR¹ Td γ. — vermiculi, R²d. mercuri, θ V. mercuri, R¹. — detrahuntur, RT. detrahunt, Vd. — autem, R². unaiste, VR¹. una istae, d. iidem, T. — etiam; pro h. v. habent et VRd. — quini aut, Rd. quinta ut, V.

§ 126. eadem, VR. — tragacantha, R. — profluvie, VR. — averso, Vd. — it ut, V. — uni, VR. vini, d. uni unciae, K. — cypri, R²d. ospri, VR¹, quod fortasse verum. cyperi, βγ. — inflammationes, K. — exemptae, Rd. et exemptis, θ V. — totis, θ. — tritaeque, Rd. tritae, θ V. — ad hec, R². ut he, R¹. ut hae, V. ut haec, d.

§ 127. feni Graeci, R (codd. Gel.) feni Graeco, V. feno Graeco, Td. — capiat, Rd (codd. Gel.) captatur, θ V. — addito melle, θ VRd. additis mellis, codd. Gel. β. — irino, V. — suco, R²d. super, VR¹. — minute, R². minime, VR¹ Td. — loricaeque, RTd. loricae quae, V. — candidae, R²d. Omitt. VR¹ T. — oberrantes, R². observantes, VR¹ Td. observantes, Pint. — hae, VR. eae, d β γ.

farina miscentur lomento aequis partibus candoremque et levorem corpori adferunt; scabendi desideria tollunt minutae et latae cum polenta. Viperam mulier praegnans si transcendit, abortum faciet, item amphisbaenam mortuam dumtaxat; nam vivam habentes in pyxide inpune transeunt; etiam si mortua sit atque adservata, partus facilis praestat vel mortua. Mirum, si non adservatam transcendit gravida, innoxium fieri si protinus transcendat adservatam. Anguis inveterati suffitu menstrua adjuvant.

44. Anguium senectus adalligata lumbis faciliores partus facit, protinus a puerperio removenda; dant et in vino bibendam cum ture; aliter sumpta abortum facit. Baculum quo angui rana excussa sit parturientis adjuvat, troxallidum cinis inlitus cum melle purgationes, item araneus qui filum deducit ex alto; capi debet manu cava tritusque admoveri; quod si redeuntem prenderit, inhibebit idem purgationes. Lapis aetites in aquilae repertus nido custodit partus contra omnis abortuum insidias. Pinna volturina subiecta pedibus adjuvat parturientis. Ovum corvi cavendum gravidis constat, quoniam transgressis abortum per os faciat. Fimum accipitris in mulso potum videtur fecundas facere. Volvarum duritias, collectiones adips anserinus aut cygni emollit.

farina, R^d. *farinae*, V. *farinam*, K. — *corporii*, V.

§ 128. *Vipera*, V. — *transcendiderit*, V. — *etiam si*, d. *etiam*, VR. — *aeque*, K. — *faciles*, R^d. *facile*, θV. — *ut mortua*, K. — *si non adservatam*, R. — *sine adservata*, V^d. — *si sine adservata*, Broter. γ. — *innoxium*, VR^d. *innoxiam*, β. — *ni*, R. — *inveterate*, VR¹. — *suffitu*, VR. *suffitus*, d βγ. — *adjuvat*, K.

§ 129. *ture*, R². *iure*, VR¹ T^d. — *sumpta*, R² d. *sumpserit*, VR¹. — *Baculum*, VR^d. *Baculus*, β. — *excussa*, VR^d. *percussa*, β. — *parturientes*, VR^d. *parientes*, β. — *troxallidum*, ita nos scripsimus. *troxalidum*, γ. *ihryxallidum*, VR. *tryxallidum*, d. *tryxalidum*, β. — *capite*, VR^d. — *tribusque*, VR¹. — *prenderit*, θR². *prenderet*, VR¹ d. *previderit*, P. *prehenderit*, βγ. *prehenderis*, K. quod praefert Ian. obs. crit. p. 21.

§ 130. *abortum*, V. — *parturientes*, R² d. *parturientibus*, VR¹. — *cavendum gravidis*, VR^d. *gravidis cavendum*, βγ. — *transgressis*, VRTK^d. *transgressus*, β. — *abortum*, RT^d. *avortum*, V. *abortus*, β. — *per os*, VT^d. *p eros*, R. *asperos*, β. — *faciat*, VRT^d. *facit*, r θ θ ρ φ. — *secundas*, d. — *collectiones*, VR^d. et *collectiones*, βγ. — *anseris*, R. — *cygni emollit*, R². *ciente mollit*, VR¹. *ciente mollit*, d.

§ 131. *a*, R². Omitt. VR¹ d. — *arraneo*, V. — *mammis*, d. *mammes*, V. *mammis*, R. — *a puerperio*, K. — *invenerunt*, VR^d. *inveneri*, βγ. — *totidum*, R. — *qui*, R. — *blattas*, d. *blatias*, V. *ablacies*, R¹. *blates*, R². — *Orum*, R. — *potaminum*, V. — *et cerae stantis*, om. R¹. — *servant*, VR^d. — *circumductas*, R^d (codd. Gel.) *circumducis*, V. *circumducto*, K¹. *circumdatas*, K².

45. *Mammās a partu custodit adipēs anseris cum rosaceo* 131
et araneo. Phryges et Lycaones mammis puerperio vexatis
invenērunt otidum adipem utilem esse; his quae volva stran-
gulentur et blattas inlinunt. Ovorum perdicis putaminum cinis
cadmeae mixtus et cerae stantis mammās servat. Putant et
ter circumductas ovo perdicis aut non inclinari et, si
sorbeantur eadem, fecunditatem facere, lactis quoque copiam,
cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere, molas
uteri rumpere, scabiem vulvarum sedare, si cum cimice trito
inlinantur.

46. *Vespertilionum sanguis psilotri vim habet, sed malis* 132
puerorum inlitus non satis proficit nisi aerugo vel cicutae
semen postea inducatur; sic enim aut in totum tolluntur pili
aut non excedunt lanuginem. Idem et cerebro eorum profici
putant; est autem duplex, rubens utique et candidum. Aliqui
sanguinem et iecur eiusdem admiscent. Quidam in heminis 133
tribus olei discocunt viperam, exemptis ossibus psilotri vice
utuntur, evolsis prius pilis quos renasci nolunt. Fel herinacei
psilotrum est, utique mixtum vespertilionis cerebro et lacte
caprino, item cinis per se. Lacte canis primiparae, evolsis
pilis quos renasci nolunt vel nondum natis, perunctae partes
alios non sufficiunt. Idem evenire traditur sanguine ricini 134
evolsi cani, item hirundinino sanguine vel felle. XV. Ovis

— aut non, VR¹Td. non, R²βγ. At excidit nomen alius cuiusdam avis, unde signa lacunae posui; de duobus ovorum generibus agi docet pronomen *eadem* infra sequens. — et, om. d¹. — eadem, V. — *lactis quoque copiam*, K. — *dolores*, V. — *minui*, molas uteri rumpi scabiemque vulvarum sedari, K. — *uteris*, V. — *sedare*, d. sedari, VR. — *cimice*, R². cinere, ΘVR¹Td.

§ 132. *alis*, ΘVR¹Td. *aliis*, R². — *aerugo*, ΘVRTd. *erucae*, β. — *semen*, VR²d. *semper*, R¹. — *inducatur*, VRTd. *inducantur*, β. — *aut non*, d. non, VR. — *eorum*, R²d. *eodem*, VR¹. — *perfici*, r. — *est*, R². *si*, VR¹d. — *itaque*, VR. — *eiusdem*, ΘVRTd. *eius*, β.

§ 133. *heminis tribus*, VRd. *tribus heminis*, βγ. — *volunt*, d. — *mixtum*, R²Td. *mixtum est*, VR¹. *mixto*, βγ. — *vespertilionis cerebro*, VRTd. *cerebro vespertilionis*, βγ. — *et lacte canino*, Gesner. hist. anim. 1, 175. 274. — *item*; ab h. v. novam periodum incipit β haec verba referens ad sequentia. Emendavit Harduin. — *cinis per se*, VRTd. *per se cinis*, βγ. — *Lacte canis*, VRTd. *cum lacte canis*, β. — *primiparae*, R¹. *primi pare*, V. *primi partus*, R²dβγ. *partus*; nam evulsis pilis quos renasci malunt alii non surgunt, vel nondum natis perunctis partibus, K. — *perunctae partes*, ΘVRTdr. *perunctis partibus*, βγ. — *alios non sufficiunt*, Θr. *ali non sufficiunt*, T. *ale non sufficiunt*, V. *alii non sufficiunt*, Rd. *alii non surgunt*, βγ. Prorsus eodem modo verbo suffi-
ciendi i. e. substituendi usus est Plin. 7, 68.

§ 134. *Idem*, R². *Item*, VR¹d. — *cani*, R²d. *canis*, V. Om. R¹. — *hirundino*, V.

formicarum supercilia denigrari cum muscis tritis tradunt, si vero oculi nigri nascentium placeant, soricem praegnantem edendum; capilli ne canescant vermium terrenorum cinere praestari admixto oleo.

47. Infantibus qui lacte concreto vexantur praesidio est 135 agninum coagulum ex aqua potum, aut si coagulatio lactis acciderit, discutitur coagulo ex aceto dato. Ad dentitiones cerebrum pecoris utilissimum est. Ossibus in canino fimo inventis adustio infantium quae vocatur siriasis adalligatis emendatur, ramex infantium lacertae viridis admotae dormientibus morsu; postea harundini adligata suspenditur in fumo traduntque pariter cum expirante sanari infantem. Co- 136 clearum saliva inlita infantium oculis palpebras corrigit gignitque; ramicosis coclearum cinis cum ture et ex uvis albo succo inlitus per dies triginta medetur. Inveniuntur in corniculis coclearum harenaciae duritiae; hae dentitionem facilem praestant adalligatae. Coclearum inanium cinis cerae mixtus procidentium interaneorum partis extremas prohibet; oportet autem cineri misceri saniem punctis emissam e cerebro viperarum. Cerebrum viperarum inligatum pelliculae denti- 137 tiones adiuvat; idem valent et grandissimi dentes serpentium. Fimum corvi lana adalligatum infantium tussi medetur. Vix est serio conplecti quaedam, non omittenda tamen, quia sunt prodita. Ramici infantium lacerta mederi iubent; marem hanc

cum, omitt. VRd. — praegnati, V. — praestare, V.

§ 135. si coagulatio lactis, R. si coagulatio lacte, ΘVTd. si vitium coagulato lacte, β. — dentitiones, R²T. dentiones, VR¹d. dentitionem, β. — pecoris, VRTK¹d. leporis, K². pecori, β. — ramex, Broter. rames, VR²d. rumes, R¹. ramices, β. — admoti, VR. — poste, V. — arundini, Vd (codd. Gel.) harundinem, R. — alligata, V (codd. Gel.) inligatae, ΘR. illigati, d. — suspenditur, codd. Gel. suspenduntur, VRd. — expirante, VR¹d. expirante ea, R². ea expirante, βγ.

§ 136. inlitu, V. — gignitque, Rd. cignitque, V. cingitque, Θ. — ramitosis, VRd. — et ex, VRTd. ex, βγ. — uvis, Td. ovis, VR¹. ovi, R²β. — albo, RTd. albo, V. albi, β. ovi albo succo, Gesner. hist. anim. 3. 468. et Dalec. — in, R². Omitt. VR¹d. — hae, V. eae, Rdβγ. — facile, VR. — cerae mixtus, VRTd. admixtus cerae, βγ. — cohibet, K. — cinere, d. — emissam e cerebro viperarum; cerebrum viperarum, R. emissam cerebrum viperarum, Vd.

§ 137. inligatum, R². illocum, VR¹d. — pellicula, d. — cedentiones, V. — idem, VRTd. ad idem, β. — valet, VT. — grandissimi, R². grano, VR¹Td. — tusi, V. — Ramici, R². Ramiti, VR¹d. — prendi, ΘBT. praendi, V. prehendi, dβγ. — intelligi, ΘVR¹Td. id intelligi, R²βγ. — si, ΘVR¹Td. quod sub, K. et quod sub, R²βγ. — habeant, Rd.

§ 138. Id, V²Rd. Ad, V¹. — per aurum, R²d. peraturum, VR¹. — vel argentum, K. — et, ΘVRTd. aut, βγ. — clostrum, R². closirum, ΘVR¹T.

prendi; intellegi si cauda unam cavernam habeat. Id agen- 138
dum ut per aurum et argentum et ostrum mordeat vitium;
tum in calice novo inligatur, in fumo ponitur. Urina infan-
tium cohibetur muribus elixis in cibo datis. Scarabaeorum
cornua grandia denticulata adalligata iis amuleti naturam
optinent. Bovae capiti lapillum inesse tradunt, quem ab ea
exspui si necem timeat; inopinantis praeciso capite exem-
ptum adalligatumque mire prodesse dentitioni. Item cerebrum 139
eiusdem ad eundem usum adalligari iubent et limacis lapil-
lum sive ossiculum; invenitur in dorso. Magnifice iuvat et
ovis cerebrum gingivis inlitum sicut auris adipis anserinus
cum ocimi suco inpositus. Sunt vermiculi in spinosis asperi,
lanuginosi; hos adalligatos protinus mederi tradunt infanti-
bus, si quid ex cibo haereat.

48. Somnos adlicit oesypum cum murræ momento in vini 140
cyathis duobus dilutum vel cum adipe anserino et vino myr-
tite, avis cuculus leporina pelle adalligatus, ardeolæ rostrum
in pelle asinina fronti adalligatum; putant et per se rostrum
effectus eiusdem esse vino conlutum. E diverso somnum arceat
vespertilionis caput aridum adalligatum.

49. In urina virili enecata lacerta venerem eius qui fecerit 141
inhibet; nam inter amatoria esse magi dicunt; inhibet et
fimur cocleae et columbinum cum oleo et vino potum. Pul-
mones volturini in dextra parte venerem concitant viris ad-

dostrum, d. — *novo*, R². Omitt. VR¹d. — *in fumo*, VRd. et *in fumo*, βγ. —
pomi, R. *poni*, Vd. — *Urinam*, V. — *datur*, V. — *iis*, ita nos scripsimus.
its, V. *his*, Rdβγ. — *obtinēt*, Vd. — *Bovae*, VRTd. *Bovis*, β. — *ea*, VTd.
eo, Rβγ. — *exspuit*, d. — *inopinantis*, R²Td. *inopinantem*, VR¹. *inopinatis*, β.
— *praecioso*, R¹. — *prodesse*, R. *prodest* si, V. *prodest*, d. — *dentitionis*, R¹.

§ 139. *invenitur*, VRd. *quod invenitur*, βγ. — *in*, R²d. Omitt. VR¹. —
sicut, R. *sicum*, d¹. *sicum*, Vd². — *spinosis*, ΘV. *spinosis herbis*, Rdβγ. —
hos, R²d. *si hos*, V. Om. R¹. — *haereat*, Rd. *ereat*, V (ante h. v. tenuē lit-
terae h. vestigium). *ereat*, K.

§ 140. *Somnus*, V. — *allicit*, R². *adicit*, Vd. *addicit*, R¹. — *murte*, V.
mirte, R¹. — *adalligatus*, VR². Omitt. R¹d. — *ardeolae* (sic) *rostrum in pelle*,
R². Omitt. VR¹d. — *asininae fronti*, d. *asininae frontis*, VR. — *effectus*
eiusdem, Rd. *effectus eius*, V. *eiusdem effectus*, βγ. — *somnum*, R². *somno*,
VR¹d. — *arcent*, R¹d. — *vespertilionum*, VR¹.

§ 141. *In urina*, VR². *Putant urina*, R¹. *Urina*, Td. — *enecata lacerta*, Td.
eneca lacerta, V. *necata lacerta*, R. *lacerta necata*, βγ. — *fecerit*, ΘVR²Tdr.
ferit, R¹. *biberit*, β. — *inhibet*, ΘT. *inhibent*, VRd. *cohibet*, β. — *amatoriam*,
VR. — *inhibent*, VRd. — *et ante columbinum* omitt. VRd. — *Pulmones*, ΘV.
Pulmonis, Rdβγ. — *in dextra parte*, Θ. *in dextre partis*, VR¹. *dextrae partis*,
R². *dextrae partes*, βγ. — *viridis*, V.

alligatae gruis pelle, item si lutea ex ovis quinque columbarum admixto adipis suilli denari pondere ex melle sorbeantur, passeris in cibo vel ova eorum, gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus. Ibium cineres cum adipe 142 anseris et irino perunctis, si conceptus sit, partus continere, contra inhiberi venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe inlitis adalligatisque pelle arietina tradunt, item cuiuscumque galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subiciantur. Cogunt concipere invitas saetae ex cauda mulae, si iunctis evellantur, inter se conligatae in coitu. Qui in 143 urinam canis suam egresserit dicitur ad venerem pigrior fieri. Mirum et de stellionis cinere, — si verum est, — linamento involutum in sinistra manu venerem stimulare, si transferatur in dextram, inhibere, item vespertilionis sanguinem collectum flocco suppositumque capiti mulierum libidinem movere aut anseris linguam in cibo vel potione sumptam.

50. Phthiriasim a toto corpore pota membrana senectutis 144 anguium triduo necat, serum exempto caseo potum cum exiguo sale. Caseos, si cerebrum mustelae coagulo addatur, negant conrumpi vetustate aut a muribus attingi; eiusdem mustelae cinis si detur in offa gallinaceis pullis et columbinis, tutos esse a mustelis. Iumentorum urinae tormina

lutea, VR². *lute*, R¹. *lecte*, d. — *quinque*, omitt. VR¹. — *admixto adipis*, R. *admixtis adipis*, V. *admixta adeps*, d. — *passeris*, VR. — *gallinaceae*, V.

§ 142. *Ibium*, R²d. *Ibicum*, VR¹. — *cineres cum adipe*, R²d. Omitt. VR¹. *cinere*, K. — *et*, VR²d. *adips et*, R¹. — *si*, VR. *sic*, d. — *sit*, omitt. VRd. — *contineri*, VRd. — *venere*, V. — *pugnatori*, V. — *galli gallinacei*, d. *galli*, R²T. Omitt. VR¹. — *si cum*, VR²d. *sucum*, R¹. — *invitas concipere*,

Td. — *setae*, Rd. *sed hac*, V. — *mulae si*, d. *muli e si*, V. *mulieri*, R. — *iunctis*, VR²d. *iunctis*, R¹. *cunctis*, codd. Gel. — *et inter se colliguntur in*, K.

§ 143. *Qui in*, R²d. *Qui*, VR¹. — *egesserit*, VR¹Td. *gesserit*, R². *ingeserit*, βγ. — *pigros*, Yd. — *linamento*, Vd. — *in dextra*, R²d². *intra*, VR¹d¹. — *inhiberi*, VRd. — *vespertilionis*, R². Omitt. VR¹d. — *flocco subpotum quae*, V. — *capit*, V. — *moveri ait anseris*, V. — *potionem*, V.

§ 144. *Phthiriasin a toto corpore*, Barbar. *ptyris*^e *semet toti corporis*, R. *Ptyriasiem ectaci corporis*, V. *Pthiriasim ectati corporis*, d. Spreta Barbari interpolatione Plinius scripsisse existimo: *Phthiriasim inhibet totius corporis pota* — *anguium*, *triduo necat serum* rell., ita ut verba *totius corporis* non ad *phthiriasim* referantur, quod modo ineptissime fit, cum phthiriasis non sit singularum corporis partium, sed semper totius corporis; referenda potius sunt ad sequentia et Plinius illam membranam non ex parte, sed totam bibendam esse demonstrat. Illius vero vocis *inhibet* ex scriptura codicis R a me erutae non leve vestigium in eo cernitur, quod vulgo β statim infra *inhibet* pro *necat* legebatur.

vespertilione adalligato finiuntur, verminatio ter circumdata verendis palumbe, mirum dictu; palumbis emissus moritur iumentumque liberatur confestim.

51. Ebriositas ova noctuae per triduum data in vino tae- 145
dium eius adducunt; ebrietatem arcet pecudum assus pulmo praesumptus. Hirundinis rostri cinis cum murra tritus et in vino quod bibetur inspersus securos praestabit a temulentia; invenit Orus Assyriorum rex.

52. Praeter haec sunt notabilia animalium ad hoc volumen 146
pertinentium. Gromphenam avem in Sardinia narrant grui similem, ignotam iam etiam Sardis, ut existumo; in eadem provincia ophion cervis tantum pilo similis nec alibi nascens. Iidem auctores nominavere subiugum, quod nec quale esset animal nec ubi nasceretur tradiderunt; fuisse quidem non dubito, cum et medicinae ex eo sint demonstratae. M. Cicero tradit animalia biuros vocari qui vitis in Campania erodant.

XVI. 53. Reliqua mirabilia ex iis quae diximus: non la- 147
trari a canē membranā ex secundis canis habentem aut leporis finum vel pilos tenentem; in culicum genere muliones non amplius quam uno die vivere eosque qui arborarii pici rostrum habeant et mella eximant ab apibus non attingi; porcos sequi eum a quo cerebrum corvi acceperint in offa;

— necat, Θ VRTd. r. inhibet, β. — serum, VRd. ac serum, βγ. — potum, om. V. — negant, VRTKd. negat, β. — in offa, R². Omitt. VR¹d. — pullis, omitt. VRd. — vespertilionis, VR¹. — circumdata, V. circumdata, R²d. circumdata, βγ. — verendis, R. medis, Vd. — palumbe, V. palumbe, R. palumbo, dβγ. — dictum, V. — palumbis, R¹. palumbus, VR²dβγ. — iumentumque, VR. iumentum, dβγ.

§ 145. abducunt, Td. — rostri, R². rostrum, VR¹d. — bibetur, R²d. libetur, V. bibitur, r. — invenit, VRd. invenit hoc, βγ. — Orus, VR. Horus, dβγ. — Assyriorum, d. Asiriorum, V. Siriorum, R¹. Massiriorum, R². — sex, d.

§ 146. Haec sunt praeter, d. — notabilia, V. — Gromphenam, d. Gropphenam, R. Zromphenam, V. — in, R². Omitt. Θ VR¹d. — Sardinia, R²d. Sardiniam, Θ V. — narrant, d. narratam, VR. — gravi, V. — iam etiam, R²d. lametiam, V. — Sardis, d. Sar, VR¹. nardis, R². — ophion, R². phion, VR¹d. est ophion, βγ. — Idem, V. — auctores nominavere, R¹d. auctoris, V. auctor est nomen habere, R². — subiugum, Θ VR¹Td. surulugum, R². sirulugum, β. — nec ubi, R²d. nec ubi nec ubi, V. — demonstrare, V. — animalia, Θ VRTd. animal, β. — biuros, Θ VTd. diuros, R¹. habituros, R². byturos, β. — erodant, VRd (codd. Gel.) rodant, r.

§ 147. is, V. his, Rdβγ. — dicemus, r. — membranā, VR²d. membrane, R¹. — ex, V. e, d. me, R¹. Om. R². — arborarii pici, R²d. arbora recipi, V. — rostrum, R². monstrum, VR¹d. — mella, Vd. melle, R¹. mellea, R². — eum a quo, Θ VR¹Td. eos a quibus, R²β. — offa, R (ex corr.) d. ossa, V.

pulverem in quo se mula volutaverit corpori inspersum mit-¹⁴⁸
tigare ardores amoris; sorices fugari si unus castratus emit-
tatur; anguina pelle et farre et sale serpyllo contritis una
defectisque cum vino in faucibus bouum uva maturascente, toto
anno eos valere, vel si hirundinum pulli tres tribus offi-
dentur; pulvere e vestigio anguium collecto sparsas apis in
alvom reverti; arietis dextro teste praeligato oves tantum
gigni; non lassescere in ullo labore qui nervos ex alis et¹⁴⁹
cruribus gruis habeant; mulas non calcitrare cum vinum bi-
berint. Ungulas tantum mularum repertas neque aliam ullam
materiam quae non perroderetur a veneno Stygis aquae, cum
id dandum Alexandro magno Antipater mitteret, dignum
memoria est, magna Aristotelis infamia excogitatum. Nunc
ad aquatilia praevertemur.

§ 148. *pulvere*, V. — *amores*, V. — *fugare*, VRd. — *castratus*, V. —
et farre et sale, VRd. *et sale et farre*, βγ. — *serpyllo*, VRd. *cum serpyllo*, βγ.
— *una*, VRTd. *uno die*, β. — *fantices*, R¹. — *tres tribus*, VRd. *tribus*, βγ.
— *sparsum*, VR¹. — *alvom*, ita nos scripsimus. *alvo*, VRd. *alvos*, Tγ. *al-*
vearia, β.

§ 149. *lassescere*, R². *lassare*, ΘVT. *lassare*, R¹. *lassari*, dγ. — *nullo*, VR¹.
— *perroderetur*, R². *perrodatur*, VR¹Td. — *a veneno*, om. R¹. — *dando*
alexandro, V. — *dignum memoria*, Vd. *digna memoria*, R. *memoria dignum*, βγ.
— *prevertemur*, d. *pvertemur*, R. *pervertemur*, V. *revertemur*, βγ.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXXI.

CAP. I. SECT. 1. **A**quatilium secuntur in medicina bene- § 1
ficia, opifice natura ne in illis quidem cessante et per undas
fluctusque ac reciprocos aestus amniumque rapidos cursus
inprobos exercente viris, nusquam potentia maiore, si verum
fateri volumus; quippe hoc elementum ceteris omnibus in-
perat. Terras devorant aquae, flammās necant, scandunt in 2
sublime et caelum quoque sibi vindicant ac nubium optentu
vitalem spiritum strangulant, quae causa fulmina elidit, ipso
secum discordante mundo. Quid esse mirabilius potest aquis
in caelo stantibus? At illae, ceu parum sit in tantam per-
venire altitudinem, rapiunt eo secum piscium examina, saepe
etiam lapides, subeuntque portantes aliena pondera. Eaedem 3
cadentes omnium terrae nascentium causa fiunt, prorsus mi-
rabili natura, si quis velit reputare, ut fruges gignantur, ar-
bores fruticesque vivant, in caelum migrare aquas animamque

Ad hunc librum toti sunt excussi VRd; de siglis $\phi\Omega$ in extremo libro
v. ad § 118.

§ 1. *opice*, V. — *nec*, θ . — *fluctisque*, V. — *exercente*, VRTKd. *exe-
rente*, β . — *vires*, R²Td. *virus*, VR¹. — *potentiam ea vire*, V.

§ 2. *aquae*, Rd. *aeque*, V. — *scandant*, V. — *obtentum*, Vd. — *fulmina
elidit*, R (codd. Gel.) *flumine lidit*, V. *fulm////e ledit*, d. — *ipso*, R²d. *ipse*,
VR¹. — *aquis*, R²d. *aquas*, VR¹. — *in caelo*, R². *caelo*, VR¹d. — *Ad
ille*, V. — *exanima*, V. — *in lapides*, V. — *subeuntque*, VRTd. *subvehunt*, β .

§ 3. *Eadem*, V. — *omnia*, V. — *terrae*, V. *terre*, R¹. *terra*, R²d $\beta\gamma$. —
nascentum, R¹. — *ut*, R. vi, Vd¹. *un*¹, d². *unde*, T. — *vivunt*, V.

etiam herbis vitalem inde deferre, confessione victa omnis terrae quoque viris aquarum esse benefici. Quapropter ante omnia ipsarum potentiae exempla ponemus; cunctas enim enumerare quis mortalium queat?

II. 2. Emicant benigne passimque in plurimis terris, aliae⁴ frigidae, aliae calidae, aliae iunctae sicut in Tarbellis Aquitanica gente et in Pyrenaeis montibus, tenui intervallo discernente, aliae tepidae egelidaeque auxilia morborum profitentes et e cunctis animalibus hominum tantum causa erumpentes. Augent numerum deorum nominibus variis urbisque condunt sicut Puteolos in Campania, Statyellas in Liguria, Sextias in Narbonensi provincia, nusquam tamen largius quam in Baiano sinu nec pluribus auxiliandi generibus. Aliae sulphuris, aliae aluminis, aliae salis, aliae nitri, aliae bituminis, nonnullae etiam acida salsave mixtura; vapore ipso aliquae prosunt. Tanta iis est vis ut balineas calefaciant ac frigidam etiam in soliis fervere cogant, quae nunc Baiae Posidianae vocantur nomine accepto a Claudii Caesaris liberto; opsonia quoque percocunt. Vaporant et in mari ipso quae Licini Crassi fuere, mediosque inter fluctus existit aliquid valetudini salutare.

confessione victa, V. *victa confessione*, Td. *vita confessione*, R². *confessione vita*, R¹. *iusta confessione*, βγ. *Vincere confessionem* per graecismum notissimum dicitur, de quo v. Ernesti. clav. Cicer. s. v. *vincere*, Ruhnken. ad Vell. 1, 8. — *benefici*, V. *beneficii*, Rβγ. *beneficium*, Td. — *potentia*, V. — *enumerare quis mortalium*, VRd. *quis mortalium enumerare*, βγ. — *queat*, R. *Emicant*, R. *que aremicant*, V.

§ 4. *pluribus*, R¹. — *aliae*, Td. *alie*, R¹. *ale*, V. *alibi*, R²βγ. — *fridae*, V. — *aliae* — *aliae*, VRTd. *alibi* — *alibi*, βγ. — *iunctae*, R²d (codd. Gel.) *inunctae*, V²R¹. (codd. Barbari). *inunctae*, V¹. *invinctae*, T. — *in*, R²d. Omitt. VR¹. — *Aquitonica*, R²d. *Aquitania*, V. *Verba Aquitanica* — *Pyrenaeis* om. R¹. — *gentibus*, R². — *discernente*, R²d. *discendente*, V. *descendente*, R¹. — *aliae*, VRTd. *alibi*, βγ. — *egelidaeque*, VR. *gelidaeque*, Td. — *profitentes*, VRTd. *conferentes*, β. — *animalibus*, θRTd. *animalium*, Vβγ. — *varies*, V. — *Statiellas*, VR². *Statielas*, R¹. — *Sextias*, V. — *Narboniensa*, V. — *Baiano sinu nec*, Rd. *balano si nunc e*, V.

§ 5. *aliae aluminis*, d. *ut aliae luminis*, V. *ut aliae aluminis*, R¹. *utilis aluminis*, R². — *acida*, Rd. *agida*, V¹. *algida*, V². — *vapore ipso*, VRT. *vapore quoque ipso*, dβγ. — *Tanta iis*, ita nos scripsimus. *Tantatis*, V. *Tanta his*, d². *Tantatio*, d¹. *Tantaque*, R (ex corr.). *Tantaque eis*, βγ. — *solis*, V. — *nunc*, Gronov. *in*, VRdβγ. — *Baiae*, Gronov. *bale*, V. *bala*, d. *Baiano*, R (in rasura) βγ. — *Posidianae*, d. *Possidianae*, VRr. Sed nomen *Possis*, de quo docte egit Keil. anall. epigr. p. 211. h. l. in censum non venit, cum ex Iuvenal. 14, 91. (*Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides*) sciamus hunc hominem, de quo plura v. apud Suet. Claud. 28., non *Possim*, sed *Posiden* dictum fuisse. — *mediosque*, R². *medios*, d. *que mediosque*, R¹. *mediisque*, V. — *valetudini*, R.

3. Iam generatim nervis prosunt pedibusve aut coxendici-
bus, aliae luxatis fractisve, inaniunt alvos, sanant vulnera,
capiti auribusque privatim medentur, oculis vero Ciceronia-
nae. Digna memoratu villa est ab Averno lacu Puteolos ten-
dentibus inposita litori, celebrata porticu ac nemore, quam
vocabat Cicero Academiam ab exemplo Athenarum, ibi com-
positis voluminibus eiusdem nominis, in qua et monimenta
sibi instauraverat, ceu vero non in toto terrarum orbe fe-
cisset. Huius in parte prima exiguo post obitum ipsius, An-
tistio Vetere possidente, eruperunt fontes calidi perquam
salubres oculis, celebrati carmine Laureae Tulli qui fuit e
libertis eius, ut protinus noscatur etiam ministeriorum hau-
stus ex illa maiestate ingeni. Ponam enim ipsum carmen
ubique et non ibi tantum legi:

Quo tua, Romanae vindex clarissime linguae,
Silva loco melius surgere iussa viret
Atque Academiae celebratam nomine villam
Nunc reparat cultu sub potiore Vetus,
Hoc etiam adparent lymphae non ante repertae
Languida quae infuso lumina rore levant.

§ 6. *generatis*, V. — *luxatis*, R². *eluxatis*, d. *eloxatis*, VR¹. — *fractisve*, om. R¹. — *vulnera*, ΘVRTd. *ulcera*, β. — *auribusque*, Rd. *auribus*, V. — *privati*, V. — *Dignum emorato*, V. — *celebra*, V. — *quam*, ΘVR¹Td. *quam et*, βγ. — *vocabat*, VR¹Td. *vocabas*, Θ. *evocabat*, R². — *nominis*, Rd (codd. Gel.) *nominibus*, V (codd. Barbari). — *monimenta*, R¹. *monumenta*, ΘVR²d. *monumentum*, β. — *non*, VR¹d. *non ex*, R². *non et*, γ. — *toto*, R²d. *eoto*, VR¹. — *fecisse*, VR.

§ 7. *exiguo*, om. R¹. — *ovitum*, V. — *validi*, VR¹. — *perquam*, R²d. *perque*, R¹. *inquam*, V. — *salubre*, V. — *Laurea ae*, V. — *ministeriorum haustus*, RTd. *ministeriorum haustis*, ΘV. *ministerium eius*, β. — *maiestate*, VRTd. *maiestas*, Θ. — *ingenii*, Td. *ingenā*, V. *ingenam*, ΘR¹. Omitt. R²β. At legendum est *ingeni*. Iam ponam enim, uti prorsus eadem ratione Plinius locutus est 21, 115. *ministri etiam ex illarum haustu maiestas ingens*, Dalec. ut protinus noscatur etiam (ipse scilicet Cicero) *ministeriorum haustus ex illa maiestate ingeniis*, Gronov. — *carmen*, VRd. *carmen dignum*, βγ. De audaciori usu accusativi c. infinitivo a *ponam* apti v. ad 34, 59. — *non ibi tantum*, R². *ibi tantum non*, VR¹d.

§ 8. Epigramma legitur in antholog. Burm. 2, 156., Meyeri 67. Quo, Crus. probabill. crit. 6. et Meyer. Confirmat d. Quod, VRβγ. — *tua Romanae*, R²d. *mane Varro*, V. // varro, R¹. — *solo*, Crus. — *surgere*, VR²d. *silbere*, R¹. — *viret*, R. *vires*, Vd. — *Academiae*, VRd. *Hecademeo*, Meyer. ex codice Heinsii coll. Hermann. ad Aristoph. nubb. 1005. — *reperat*, R¹. — *cultu*, R²d. *cultos*, VR¹. — *Hoc*, VRd. *Hic*, βγ. — *reperte*, V. — *rore levant*, R. *relevant*, V. *iam relevant*, d.

Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori

Hoc dedit, hac fontis cum patefecit ope,

Ut, quoniam totum legitur sine fine per orbem,

Sint plures oculis quae medeantur aquae.

4. In eadem Campaniae regione Sinuessanae aquae sterilitatem feminarum et virorum insaniam abolere produntur,
5. in Aenaria insula calculosis mederi, et quae vocatur Acidula ab Teano Sidicino quattuor milibus passuum, — haec frigida, — item in Stabiano quae dimidia vocatur, et in Venafraño ex fonte Acidulo. Idem contingit in Velino lacu potantibus; item in Syriae fonte iuxta Taurum montem auctor est M. Varro et in Phrygiae Gallo flumine Callimachus; sed ibi in potando necessarius modus, ne lymphatos agat, quod in Aethiopia accidere his qui e fonte rubro biberint Ctesias scribit.

6. Iuxta Romam Albulae aquae vulneribus medentur egelidae; sed Cutiliae in Sabinis gelidissimae suctu quodam corpora invadunt ut prope morsus videri possit, aptissimae stomacho, nervis, universo corpori.

7. Thespiarum fons conceptus mulieribus repraesentat, item in Arcadia flumen Elatum; custodit autem fetum Linus fons in eadem Arcadia abortusque fieri non patitur. E diverso in Pyrraea flumen quod Aphrodisium vocatur sterilis facit.

8. Lacu Alphio vitilignes tolli Varro auctor est Titiumque

Sinuessani, R¹. — *sterilitatem*, VR. — *saniem*, d.

§ 9. *quae*, R²d. *quo*, V. — *Venafraño*, R. *Venafraño*, V. *veneno frano*, d. — *Acidulo*, R². *Acidulos*, VR¹. *Acidulus*, d. — *Phrygiae*, R²d. *Phiae*, V. — *putando*, V. — *necessarius*, om. d. — *ne*, R². *ne in*, VR¹d. — *in*, R²d. Omitt. VR¹. — *iis*, K. — *e fonte*, ΘVRTd. *fonte*, β. — *esias*, V.

§ 10. *egelidae*, VR. *hae gelidae*, Td. *prae gelidae hae*, r. *egelidae hae*, βγ. — *Cutiliae*, d. *Cutillae*, VR. — *gellidissimae*, V. — *succo*, r. — *quodam*, R. *quidam*, d. *quiddam*, V. — *flumen Elatum*, R²d. *flumina latum*, VR¹. — *custodiat*, R¹. — *fetum*, Pint. r. *flatum*, VRTd. *partum*, β. — *Linus*, R². *Lemus*, V. *Levius*, T. *Leinus*, d. *Le//inus*, R¹. — *eadem*, R²d. *edem*, V. — *Pyrraea*, R. *Pyrra*, VK¹d. *ad Pyrasum*, K². — *flumen*, R²d. *non patitur flumen*, VR¹. — *Aphrodisium*, VRd. *Ambrysus*, K¹. *Amphrysus*, K². *Amphrysium*, Barbar. — *steriles*, R.

§ 11. *Lacu*, VR¹d. *Lacus*, R²βγ. — *apio*, R¹. *ahpio*, R². *opio*, Vd. *Alphion*, codd. Gel. βγ, quod retento ipso nomine in iustum casum mutavimus. — *tollit*, VRd. *tollit*, βγ. — *Titiumque*, d. *Titium quae*, VR. *Titium quendam*, βγ. — *faciem*, R (ex corr.) — *in epistola*, R. *epistola*, Vd. — *culpe*, R¹.

§ 12. *Tungris*, T. — *bullis stillantem*, RTdr. *bullis stillantem*, V (codd. Gel.) βγ. *stellis bullantem*, K¹. *tubulis stillantem*, K². — *ferrugines*, V. — *sebras*, V. — *calculorumque*, R². *calculorum*, VR¹d. — *vitia*; *eadem*, R²d. *vitiae adest*, V. —

praetura functum marmorei signi faciem habuisse propter id vitium. Cydnus Ciliciae amnis podagris medetur, sicut adparet in epistula Cassi Parmensis ad M. Antonium; contra aquarum culpa in Troezene omnium pedes vitia sentiunt. Tungri civitas Galliae fontem habet insignem, plurimis bullis¹² stillantem, ferruginei saporis, quod ipsum non nisi in fine potus intellegitur; purgat hic corpora, tertianas febris discutit calculorumque vitia; eadem aqua igne admoto turbida fit ac postremo rubescit. Leucogaei fontes inter Puteolos et Neapolim oculis et vulneribus medentur. Cicero in admirandis posuit Reatinis tantum paludibus ungulas iumentorum indurari.

9. Eudicus in Hestiaeotide fontis duos tradit esse, Cero-¹³ nam ex quo bibentis ovis nigras fieri, Nelea ex quo albas, ex utroque varias; Theophrastus Thuriis Crathim candorem facere, Sybarim nigrariam bobus ac pecori; 10. quin et ho-¹⁴ mines sentire differentiam eam; nam qui e Sybari bibant nigriores esse durioresque et crispo capillo, qui e Crathi candidos mollioresque ac porrecta coma; item in Macedonia qui velint sibi candida nasci ad Haliacmonem ducere, qui nigra aut fusca ad Axium. Idem omnia fusca nasci quibusdam in locis dicit et fruges quoque, sicut in Messapiis, at in Lusis Arcadiae quodam fonte muris terrestres vivere et conversari. Erythris Aleos amnis pilos gignit in corporibus.

igne admoto, R²d. igne admota, VR¹. igni admota, K. — ac postremo, ΘVRTd. ad postremum, β. — Leucogaei, R¹. — Puteoles, V. — oculis, VR. muculis, d¹. musculis, d².

§ 13. Eudoxus, Sylburg. ad (Aristotel.) auscult. mirab. 184. et Pontedera anti-quitt. Gr. et Lat. p. 216. — Hestiaeotide, R. Hestiaeoticae, V. Estiaeotide, dγ. Hestiaeae, Barbar. — Ceronam, VRd. Ceronem, βγ. Κηρσὺς dicitur Straboni 10, 14. p. 449., ubi v. Kramer. — nigras, VRd. albas, K. — Nelea, Harduin. ex Strabone et Antigono Carystio. Mellea, VR¹d¹. Melleam, Td². Melle, R². Melan, Kβ. — albas, VRd. nigras, K. — ex utroque, VRd. ex utroque autem, βγ. — Thuriis, VRd. in Thuriis, βγ. — Crathin, Merula et Barbarus. chra-tim, VRd. — bobus, d. bubus, R². ambobus, VR¹.

§ 14. e Sybari, ΘVRTd. Sybarim, β. — vibrant, V. — e Crathi, ΘVT. ex Crathi, dγ. et rati, R¹. echatari, R². ex Crathide, β. — madidioresque, ΘVRTd. — porrecta, VR. — vellint, V. — Haliacmonem, R (in corr.) Haliacmon, codd. Barbari. Allimo, V. aliamonem, d. Aliacmonem, βγ. — ducere qui nigra aut fusca; idem omnia fusca, R²d. Omitt. VR¹. — nasci quibusdam, R². quibusdam, Vβγ. nasci ab aliamo quibusdam, Td. Om. R¹. — dicit, VRTd. tradit nasci, βγ. — Messapis, R. — ad, V. — in Lusis, ΘVRTd (codd. Barbari). Lusis, β. — vivere, Rd (codd. Gel.) vivere, V. — conservari, Pint. — Aleos, R². Alios, VR¹. alius, d.

11. In Boeotia ad Trophonium deum iuxta flumen Her- 15
cynnum e duobus fontibus alter memoriam, alter oblivionem
adfert, inde nominibus inventis.

12. In Cilicia apud oppidum Cescum rivos fluit Nus ex
quo bibentium subtiliores sensus fieri Varro tradit, at in
Cea insula fontem esse quo hebetes fiant, Zamae in Africa
ex quo canorae voces.

13. Vinum taedio venire iis qui ex Clitorio lacu biberint 16
ait Endoxus, et Theopompus inebriari fontibus iis quos dixi-
mus. Mucianus Andri e fonte Liberi patris statis diebus
septenis eius dei vinum fluere, si auferatur e conspectu tem-
pli, sapore in aquam transeunte; 14. Polyclitus explere olei 17
vicem iuxta Solos Ciliciae Liparim, Theophrastus hoc idem
in Aethiopia eiusdem nominis fontem, Lycos in Tasitia eius
fontem esse cuius aqua luceat; idem Ecbatanis traditur.
Theopompus in Scotussa lacum esse dicit qui vulneribus me-
detur; 15. Iuba in Trogodytis lacum insanum malefica vi 18
appellatum ter die fieri amarum salsumque ac deinde dul-
cem totiensque et noctu, scatentem albis serpentibus vicenum

§ 15. *Hercynnum*, ita nos scripsimus praeeunte Müllero, qui *Orchomenos und*

die Minger p. 158. *Orcynum* coniecerat. ^{cyn} *er///num*, R. *eryc*, V. *Erycnum*, Td. *Orchomenon*, codd. Barbari, βγ. Et primum quidem duplicem litteram n ex R retinui, cui consentit codex Laurishem. Livii 45, 27. et quam scripturam pas-
sim Graecorum quoque scriptorum codd. exhibent; deinde mutare nolui u in a, quamquam constat amnem *Hercynnam* dictum fuisse; at uti § 13. Plinius *Ce-ronam* dixit diversus ab aliis scriptoribus, ita h. l. masculinam vel neutralem formam praetulit. — *e duobus fontibus alter*, RTd. *duo sunt fontes, quorum alter*, βγ. Om. V. — *In Cilicia*, R (ex corr.) — *apud*, V. — *Cescum*, codd. Gel. *Viscum*, VR¹Td. *Visgum*, R². *Crescum*, β. — *Nus*, codd. Gel. *nuus*, R². *no-
vus*, VR¹Td. — *Varro*, VR¹. *P. Varro*, R². *M. Varro*, dβγ. — *ad*, V. — *Chio*, Dalec. — *qui hebetes facit*, K. — *Africa ex quo*, R. *Africaes*, V. *Africa*, d. *Africa quo*, βγ.

§ 16. *taedio*, VR. *in taedium*, Tdγ. — *venire iis*, ita nos scripsimus. *veniret
is*, V. *venire his*, R (*his* ex corr.) dβγ. — *ait*, a (apud Harduin.) *at*, dβ. *ad*,
VR. — *et*, VRd. Om. γ. — *Theupompus*, VR. *Thepompus*, d. — *iis*, Vd.
his, ΘRT. — *diximus* 2, 230. — *Andri e*, V. *Andriae*, R. *Adrie*, d. — *statis*,
R². Omitt. VR¹Td. — *eius dei*, R. *eius det*, V. *eiusdem*, TKd. — *e*, VRd.
a, βγ. — *aqua*, Vd.

§ 17. *Polyclitus*, VRd, in quod iam incidit Passow. opusce. acad. p. 223., qui
Polycleetus scribit. *Polyclytus*, β. *Polycritus*, Meurs. ad Antig. Caryst. 150., γ. —
expleri, VRd. — *olei vicem*, omitt. VRd. — *Ciliciae*, R (*ciae* in rasura). *Ci-
lica*, d. Om. V. — *Liparim*, Passow. l. l. p. 222. *congui*, VR¹. *ungui*, R². *con-
gruit*, d. *fontem*, βγ. At ipsum nomen fluvii, qui Liparis dicebatur (Vitruv. VIII.
3, 8., Antig. Caryst. 150., excerptum Graecum VII. apud Passow. opusce.

cubitorum; idem in Arabia fontem exsilire tanta vi ut nullum non pondus incompactum respuat; 16. Theophrastus Marsyae 19 fontem in Phrygia ad Celaenarum oppidum saxa egerere. Non procul ab eo duo sunt fontes, Claeon et Gelon ab effectu Graecorum nominum dicti. Cyzici fons Cupidinis vocatur ex quo potantis amorem deponere Mucianus credit.

17. Crannone est fons calidus citra summum fervorem, qui 20 vino triduo addito calorem potionis custodit in vasis. Sunt et Mattiaci in Germania fontes calidi trans Rhenum quorum haustus triduo fervet, circa margines vero pumicem faciunt aquae.

18. Quod si quis fide carere ex his aliqua arbitratur, di- 21 scat in nulla parte naturae maiora esse miracula, quamquam inter initia operis abunde multa retulimus. Ctesias tradit Siden vocari stagnum in Indis in quo nihil innatet, omnia mergantur, Caelius apud nos in Averno etiam folia subsidere, Varro avis quae advolaverint emori. Contra in Africae 22 lacu Apuscidamo omnia fluitant, nihil mergitur, item in

p. 222.) desiderari non posse docent verba eiusdem nominis statim sequentia. — *Theophrastus*, VR¹d. — *hoc*, R². *huc*, V. *hac*, R¹. *ac*, d. — *idem*, VRTd. *idem fieri*, βγ. — *nominis*, θVRTd. *virtutis*, β. — *fontem*, VRTd. *fonte*, βγ. — *Lycus*, K. — *in Tasitia eius*, ita nos scripsimus. *inditistra eius*, VRd.

^{ti}
indistraei, R. in *Indiae terris*, βγ. *Tasitia pagus* (χώμη) commemoratur in Aethiopia a Ptolemaeo IV. 7, 15., cuius nomen aliis nos deficientibus fontibus reposui. — *pontem*, R. — *luceat*, θVRTd. *lucernae ardeant*, βγ. — *in Ecbatania*, K. — *Scotussei*, R². *Scotus ei*, VR¹. *Scotus ei*, d. *Scotussis*, eodd. Barbari. *Scotusa*, γ.

§ 18. *Trogodytis*, VRTd. *Troglodytis*, β. — *via*, VRd. — *et*, R. *ei*, V. *etiam*, dβγ. — *nocti*, VR¹. — *nullum non*, VR. *nulla*, T. *nulla mora*, dγ.

§ 19. *saxegerere*, V. — *ab eo*, Rd. *habeo*, V. — *sunt duo*, d. — *Claeon*, eodd. Barbari. *Cyllon*, VRd. — *Gelon*, R² (eodd. Barbari). *Gelon*, VR¹. *Gyllon*, d. — *ab effectu*, VR². *ab affectu*, R¹. *ab re*, Td. — *Graecorum nominum dicti*, R. *Graecorum nominum dicit*, V. Omitt. Td. — *credet*, V.

§ 20. *Cannone*, VR². *Canone*, R¹. *Cranone*, Barbar. dβγ. — *vino triduo addito*, VRTd. *in vino triduo addito*, θ. *in vinum additus triduo*, βγ. — *Mattiati*, VR¹. — *fontis callidi*, V. — *Renum*, V. — *haustus*, R²d. *haustum*, V. *hausto*, R¹.

§ 21. *ex his*, Rd. *extis*, V. — *arbitratur discat in nulla parte*, R². *arbitratur*, R¹d. *arbi tra*, V. — *naturae maiora esse*, d. *turcae maiorese*, V. *natura maiora esse*, R². *maiorea esse*, R¹. — *initia*, Barbar. Vd. *necia*, R. — *rettulimus*, V. — *Etesias*, V. — *Siden*, R². *Siderin*, θVR¹. *Syderin*, Td. *Silen*, Wesseling. ad Diod. Sic. 2, 37. p. 151. prob. Niclas. ad Antigon. Caryst. 161.; add. Benti. et Bohnken. ad Callim. fragm. p. 448. Exscripsit haec Isidorus orig. XIII. 13, 7. — *innatet sed omnia merguntur*, K. — *etiam*, VRd. *ait etiam*, βγ.

Siciliae fonte Plinthia, ut Apion tradit, et in Medorum lacu puteoque Saturni. Fons Limyrae transire solet in loca vicina portendens aliquid, mirumque quod cum piscibus transit; responsa ab his petunt incolae cibo quem rapiunt adnuentes; si vero eventum negent, caudis abigunt. Amnis Holcas in 23 Bithynia Bryazum adluit, — hoc et templo et deo nomen, — cuius gurgitem periuri negantur pati velut flammam urentem. Et in Cantabria fontes Tamarici in auguriis habentur; tres sunt octonis pedibus distantes, in unum alveum coeunt vasto singuli amne; siccantur duodeciens diebus, aliquando 24 viciens, citra suspicionem ullam aquae, cum sit vicinus iis fons sine intermissione largus. Dirum est non profluere eos adspicere volentibus, sicut proxume Lartio Licinio legato post praeturam; post septem enim dies occidit. In Iudaea rivos sabbatis omnibus siccatur.

19. E diverso miracula alia dira. Ctesias in Armenia fon- 25 tem esse scribit ex quo nigros piscis illico mortem adferre in cibis, — quod et circa Danuvi exortum audiui, — donec veniatur ad fontem alveo adpositum, ubi finitur id genus

§ 22. *Sicilia*, V. — *Plinthia*, Osann. in Schneidewin. philol. 3, 25. coll. Senec. natur. quaest. 3, 25: „Erat in Sicilia (fons), — in quo natant lateres et mergi proiecta non possunt, licet gravia sint.” *Pinthia*, ΘVR. *Phitia*, d. *Phin-*

thia, βγ. — *Mediorum*, V. — *poteoque*, VR¹. — *Fons*, Vd. /// *emtuni fons*, R. *Theuntuni fons*, T. *templum fons*, codd. Barbari. *Latere videtur nomen Lycii alicuius herois vel numinis, cui fons sacer fuit.* — *Limyrae*, VR (codd. Barbari). *Lymaie*, T. *Lynisie*, d. — *mirumque quod*, Rd (codd. Gel.) *mirumque quo*, V. *mirum quoque est quod*, K. — *responsa*, d. *petunt reponsa*, VR. — *caudis*, R². *gaudis*, VR¹. *gaudiis*, d.

§ 23. *Holcas*, V. *Oleas*, d. *olcas*, R (sed litterae c suprascripta est h et littera o ita mutata, ut scriba *Alchas* exarare voluisse videatur). *Olachas*, βγ. — *Bryacum*, R (acum ex corr.) *Brietium*, V. *Briecium*, d (codd. Barbari). — *hoc esse templo*, V. *hoc est templo*, RTd. Mihi Plinius *hoc est et templo* videtur scripsisse. — *deo*, Vd. dō, R. — *gurgitem*, VRTd. *gurgite*, codd. Barbari, β. — *negantur*, VRTd. *notantur*, codd. Barbari, β. — *velut flammam urentem*; haec vv. monacho cuidam deberi videntur inferiorum ex fide Christiana memori. Prorsus sunt otiosa et ipsam structuram turbant. — *Et in*, VRd. *In*, r (Ambr. I. II.) — *Tamamaricae*, Vd. *Tamamarre*, R. *Tamaritiae*, Ambr. I. II. — *auguriis*, ΘVRTd. *augurio*, β. — *vasto singuli amne*, ΘVRTd. *vasto amne*, β.

§ 24. *siccantur*, VRTd. *singulis siccantur*, β. — *duodecies*, R. *duodecim eas*, V. *duodecim*, d. *duodenis*, T. — *vicienis*, VR. *vicenis*, Td. — *vicinus is*, R¹. *vicinus his*, R². *vicinosis*, V. *viciniosis*, d. *vicinus illis*, βγ. — *intermissione*, V. — *Dirum*, R². *Mirum*, ΘVR¹Td. — *volentibus*, VR¹d. *non volentibus*, R². — *Lartio Licine*, V. — *post praeturam*, VRd. *post praetura*, θ. *per praeturam*, K. *praetorio*, Broter. At scripsit Plinius pr. i. e. *pro praetore*; v. Marquardt. *Handbuch der Röm. Alterth.* III. 1. p. 262. — *post septem enim dies occidit*, θ. *post septem dies accidit*, VRdβγ.

piscium, ideoque ibi caput amnis eius intellegit fama; hoc idem et in Lydia in stagno Nympharum tradunt. In Achaia 26 ad Pheneum aqua profluit ex saxis, Styx appellata, quae illico necat, ut diximus; sed esse piscis parvos in ea tradit Theophrastus, letalis et ipsos, quod non in alio genere mortiferorum fontium. Necare aquas Theopompus et in Thracia apud Cychros dicit, Lycus in Leontinis tertio die quam quis biberit, Varro ad Soracten in fonte cuius sit latitudo quattuor pedum; sole oriente eum exundare ferventi similem, avis 27 quae degustaverint iuxta mortuas iacere. Namque et haec insidiosa conditio est, quod quaedam etiam blandiuntur ad spectu, ut ad Nonacrim Arcadiae; — omnino enim nulla deterrent qualitate; — hanc putant nimio frigore esse noxiam, utpote cum profluens ipsa lapidescat. Aliter circa Thessalica 28 Tempe, quoniam virus omnibus terrori est traduntque aena etiam ac ferrum erodi illa aqua; profluit, ut indicavimus, brevi spatio, mirumque siliqua silvestris amplecti radicibus fontem eum dicitur semper florens purpura; et quaedam sui generis herba in labris fontis viret. In Macedonia, non procul

§ 25. *dirae tesias*, V. — *Arminia*, V. — *fontem esse scribit*, VR. *scribit esse fontem*, dβγ. — *nigros*, R². *nigre*, VR¹. *nigri*, d. — *Danuvii*, V. *Danubii*, Rd βγ. — *ideoque*, R²d. *adeoque*, VR¹T. — *amnis eius*, Vd. *eius amnis*, Rβγ. — *intelligit*, θVRTdr. *intelligitur*, β.

§ 26. *In Achaia*, RTd. *In Achia*, V. *In Inachia*, θ. *In Arcadia*, Barbar. β. — *ex*, VR. e, dβγ. — *appellata*, R². *appellatur*, θVR¹Tdγ. — *quae*, R²d. Omitt. VR¹T. — *diximus* 2, 231. 30, 149. — *Necari*, VR. — *Thracia*, V. *Trechea*, codd. Barbari. — *Cychros*, d. *Cicros*, VR. *Chytros*, Barbar. *Chropas* vel *Chropsos*, Dalec. *Cychropas*, Harduin. — *Licos*, Vd. — *quam quis*, VRTd. *si quisquam*, β. — *Soracten*, d. *Soracte*, R. *Soractae*, V. *Soractem*, Schneider. *grammat. Lat. 2. p. 462. coll. 7, 19. — scripsit esse fontem*, K.

§ 27. *aves*, VRTd. *avesque*, β. — *degustaverint*, VRd. *gustaverint*, β. — *Nonacrim*, VRd. *Nonacrin*, βγ. — *deterret qualitate sed hanc*, K. Vir doctus, qui hanc coniecturam protulit, recte quidem intellexit locum corruptum esse, tamen ipsa eius coniectura nullius est pretii. Aptissima vero prodit sententia, si lenissima mutatione scribimus: *omnino enim nonnulla deterrent qualitate*. Plinius enim dixerat quaedam ipso adspectu blandiri, cuius rei exemplum statim infra addit fontem ad Nonacrim; per parenthesin vero monet nonnulla sane qualitate sua detertere, ita ut h. l. *omnino* concedendi sensum habeat: si totam rem spectas. — *utputae*, V. — *ipse*, d. — *lapidescat*, R². *lapidesciat*, Vd. *lapide sciāt*, R¹.

§ 28. *Alter*, Td. — *Thesalica*, V. — *quoniam*, VR. *qui*, Td. — *virus*, R². *visus*, βγ. Omitt. VR¹Td. Ita aquae marinae virus tribuitur § 64. — *aena etiam*, ita nos scripsimus. *aen etiam*, VR. *aes etiam*, d. *etiam aes*, βγ. De *aena* v. ind. verborum. — *qua*, d. — *indicavimus*, R²d. *indicavis*, V. *indicav* ///, R¹. Ceterum v. 4, 31. — *semper*, R. *semper eum dicit*, V. *semper eum dio*, d. *semper eundo*, T. — *procul*, VRd (codd. Gel.) *procul ab*, K.

Euripidis poetae sepulchro, duo rivi confluunt, alter saluberrimi potus, alter mortiferi.

20. In Perperenis fons est quamcumque rigat lapideam²⁹ faciens terram; item calidae aquae in Euboeae Aedepso; nam qua cadit rivos, saxa in altitudinem crescunt. In Eurymenis delectae coronae in fontem lapideae fiunt. In Colossis flumen est quo lateres coniecti lapides extrahuntur. In Scyretico metallo arbores quaecumque flumine adluuntur saxa fiunt cum ramis. Destillantes quoque guttae lapide³⁰ rescunt in antris Coryciis; nam Miezae in Macedonia etiam pendentes in ipsis camariis, at in Corycio, cum cecidere; in quibusdam speluncis utroque modo, columnasque faciunt, ut in Phausia Chersonesi Rhodiorum in antro magno, etiam discolori adspectu. Et hactenus contenti simus exemplis.

III. 21. Quaeritur inter medicos, cuius generis aquae sint³¹ utilissimae. Stagnantis pigraeque merito damnant, utiliores quae profluunt existimantes, — cursu enim percussuque ipso extenuari atque proficere, — eoque miror cisternarum ab aliquis maxime probari. Sed hi rationem adferunt, quoniam levissima sit imbrium aqua, ut quae subire potuerit ac pendere in aere. Ideo et nivis praeferunt imbribus nivibusque³² etiam glaciem, velut ad infinitum coacta subtilitate; leviora

Corripidis, Vd. — *pote*, d.

§ 29. *quamcumque*, V. *quacumque*, RT. *quecumque*, d. *qui quacumque*, β. *quae-
cumque*, Gronov. — *lapideam*, RTd. *lapidem*, V. *lapidea* omisso *terram*, Gronov. — *faciens*, VTd. *facit*, B (in rasura) β. — *terram*, R. *ter*, Vd. *ferre idem*,

Gronov. — in *Euboeae Aedepso*, ita nos scripsimus. in *Euboeae egde pro*, R. in *Euboeae aedam pro*, V. in *Euboea eadem pro*, Td. in *euboeidion*, δρφ. in *euboeidion*, θ. in *Euhbo debio*, codd. Salmas. exerc. p. 124. b. G. in *Euboeae Delio*, codd. Gel. βγ. in *Euboeae Dio*, Salmas. in *Euboeae Dianae promontorio*, Gronov. Quod nos reposuimus, paene necessario ex R² sequitur, et fontes calidi Aedepsi in Euboea etiam aliunde sunt noti: Strabo 1. p. 60. 9. p. 425., Stephan. Byz. s. v., Plutarch. quaest. sympos. IV. 4. 1. Delion in Euboea aliis scriptoribus incognitum. De dicendi vero ratione in *Euboeae Aedepso* v. ad 37. 92. — *nam qua*, VRTK¹d. *nam quae*, K² (codd. Gel.) *namque*, δθρφ (codd. Barbari) β. — *cadit*, VRTd. *alluit*, codd. Barbari et Gel. β. — in *altitudinem*, R. in *altitudinis*, V. in *altitudines*, Gronov. Td. — *delectae*, V. — *lapideae*, V. *lapides*, Rdβγ. — *fiant*, VR¹. — *quo*, RTd. co, V. in *quo*. β. in *quod*, K. — *lateris*, R¹. — *coiecti*, V. — *lapides*, Rd. *lapidei*, VT. — *Scyretico*, B (ex corr.) *Siretico*, V. *Sirietico*, d. — *quacumque*, V. — *saxae*, V. *saxe*, R. *saxaeae*, Td.

§ 30. *Destillantes*, VRTd. *Distillantes*, β. — *gutte*, R². *guttis*, VR¹d. — *lapide*, VR¹d. *lapideae*, R². in *lapides*, βγ. — *Coricia ideo nam*, VR. *Coriciis deo nam*, Td. *durascunt*; in *antris Coryciis idem*, Pint. Cum mons Corycus etiam

enim haec esse et glaciem multo leviores aqua. Horum sententiam refelli interest vitae. In primis enim levitas illa deprehendi aliter quam sensu vix potest, nullo paene momento ponderis aquis inter se distantibus; nec levitatis in pluvia aqua argumentum est subisse eam in caelum, cum etiam lapides subire adpareat cadensque inficiatur halitu terrae, quo fit ut pluviae aquae sordium plurimum inesse sentiat citissimeque ideo calefiat aqua pluvia. Nivem quidem glaciemque subtilissimum elementi eius videri miror adposito grandinum argumento, e quibus pestilentissimum potum esse convenit. Nec vero pauci inter ipsos e contrario ex gelu ac nivibus insaluberrimos potus praedicant, quoniam exactum sit inde quod tenuissimum fuerit. Minui certe liquorem omnem congelatione deprehenditur et rore nimio scabiem fieri, pruina uredinem, cognatis et nivis causis. Pluvias quidem aquas celerrime putrescere convenit minimeque durare in navigatione. Epigenes autem aquam quae septiens putrefacta purgata sit perhibet amplius non putrescere. Nam cisternas etiam medici confitentur inutilis alvo duritia faucibusque; etiam limi non aliis inesse plus aut animalium quae faciunt taedium confitendum habent; nec statim amnium utilissimas

in Creta esset (4, 60.), in eadem vero Creta Idaeus quoque mons inveniretur (l. 1.), Plinius nescio an scripserit in antris *Coryciis*, item in *Idaeo* sc. antro, quo nomine *Idaeo* addito Plinius simul ambiguitatem vitabat, de Cretico an de Cilicio Coryco sermo esset. — *Miezae*, Barbar. V. *Miozae*, d. mio ze, R. — *camaris*, VRd. *cameris*, βγ. — ad, V. — *Corycio*, ita nos scripsimus. *Corinthio*, R. *Corintio*, ΘVTd. *Coryco*, βγ. — *cecidere*, ΘVRTdr. *decidere*, β. — in *Phausia*, codd. Hard. *ipsausia*, Vd. *ipsaia*, R. *Phausia*, β. — *cerronesi*, R. — *Rhodiorum*, Barbar. R. *Rhodo*, Vd. — *actenus*, V. — *contentis*, R.

§ 31. *Stagnantes*, V. — *dampnant*, R. — *fluunt*, Td. — *pecussoque*, V. — *cistanarum*, V. — *aliquis*, V. *aliquibus*, Rdβγ. — *hi*, om. R¹. — *levissima*, R². *brevissima*, VR¹d. — *aqua*, omitt. VRd. — *ut*, R². Omitt. VR¹d.

§ 32. *Ideo et*, VRd. *Ideoque*, codd. Barbari. *Ideoque et*, K. — *praeferuntur*, K. — *imbribus*, R (codd. Barbari). Omitt. VTd. — *ad infinitum*, Vd. *infinitum*, R. *affinibus*, Harduin. ex margine Dalecampii, γ. — *coacto*, V. — *leviorem*, Rd. *melioraem*, V. *meliozem*, T. — *aque*, d. — *refelli*, ΘVRTd. *refellere*, β. — *vituae*, V. — *reprehendi*, VRd. — *aliter*, R. *alitem*, V. *alitate*, d¹. *agilitate*, d². — *poenae*, V. — *distantibus*, R²d. *distantur*, VR¹. — *cum*, om. V. — *cadentesque inficiantur*, d. — *plurimum inesse*, VRd. *inesse plurimum*, βγ.

§ 33. *elementum*, Rd. — *adposito*, R²d. *videri adposito*, R¹. *videri adpositum*, V. — *ipsas*, d. — *gelo*, VR. — *insaluberrimis*, Vd¹. — *congelationem*, V. — *et nivis*, VR. *ex nivis*, d.

§ 34. *putrefacta*, V. — *perhibet*, R. Omitt. Vd. — *duricia*, VR²Td. *duricias*, R¹. *duritias facientes*, βγ. *confitentur alvo duritias facientes inutilisque faucibus*, K. — *plus*, Rd. *plis*, V. — *aut*, Rd. *ut*, V. — *confitendum*, R². *confitentes*, VR¹d.

esse, sicuti nec torrentium ullius, lacusque plurimos salubris maxime. Quatenam igitur et cuius generis aptissimae? aliae alibi. Parthorum reges ex Choaspe et Eulaeo tantum bibunt; hae quamvis in longinqua comitantur illos; sed horum placere non quia sint amnes adparet, quoniam neque e Tigri neque Euphrate neque e multis aliis bibunt.

22. Limus aquarum vitium est; si tamen idem amnis an- 36
guillis scateat, salubritatis indicium habetur, sicuti frigoris taenias in fonte gigni. Ante omnia autem damnantur amarae et quae sorbentem statim implent, quod evenit Troezene. Nam nitrosas atque salmacidas in desertis rubrum mare petentis addita polenta utilis intra duas horas faciunt ipsaque vescuntur polenta. Damnantur in primis fontes qui caenum faciunt quique malum colorem bibentibus; refert et si vasa aerea inficiunt aut si legumina tarde percocunt, si liquatae leniter terram relinunt decoctaeque crassis obducunt vasa crustis. Est etiamnum vitium non foetidae modo verum 37
omnino quicquam resipientis, iucundum sit illud licet gratumque et ut saepe ad viciniam lactis accedens. Aquam salubrem aeri quam simillimam esse oportet. Unus in toto orbe traditur fons aquae iucunde olentis in Mesopotamia Chabura; fabulae rationem adferunt, quoniam eo Iuno perfusa sit. De cetero aquarum salubrium sapor odorve nullus esse debet.

§ 35. ullius; pro h. v. habent vilius VRd. — salubres, Rd. salubresque. Nam, V. — maxime, omitt. VRd. — Quatenam, RTd. Quaedam, Vβγ. — cuius, VRT. huius, dβγ. — Parthorum, VR. Id Parthorum, d. — Choaspe et Eulaeo; pro his vv. habet quot aspectu euleo V, quo aspectu euleo R (ad marg. et eulaeo), quo aspectu eulo d. — hae, VT. he, R. heae, d. et eae, βγ. — sed, VRd. et, βγ. — placere, VRd. placere potum. βγ. — non quia sint, VR¹d. quia non sunt, R¹. — adparet, R²d. adparent, VR¹. — neque e, V. neque, R. neque ex, d. nec e, βγ. — neque Euphrate, R. nec Euphrate, βγ. Omitt. Vd. — neque e, VRd. nec e, βγ.

§ 36. taenias, RTd. taeneas, V. tineas, β. — fronte, V. — autem, om. d. — sorbentem, θVR. cum sorbentur, Tdγ. sorbem, liber optimus apud Salmas. exere. p. 81. a. F. scrobem, β. sorbitae, Salmas. — salmacidas, R². salmadicas, θV. salmaticas, R¹. salmandicas, Td. sedinacidas, liber optimus Salmasii, qui salinacidas legit. salsas, Dalec. — fontes qui; pro his vv. habet que fontes R², que fonte VR¹Td. Legendum videtur qui fontes, ut sit per attractionem dictum. — quique, R. que quas, V. quaeque, Td. — aerea, RK¹. aera, Vd. aere, β. atra, T. aerugine, K². — aut, R¹. et, VR¹d. — tradererococunt, V. — liquatae leniter terram, d. liquatae lenitentam terram, V. liquatae leniter terram, R. — relinunt, V. — eructis, V.

§ 37. secidae, d. — viciniam, R² (codd. Gel.) vicanam, R¹. vicena, Vd. —

23. Quidam statera iudicant de salubritate frustrante dili- 38
gentia, quando perrarum est ut levior sit aliqua. Certior
subtilitas inter paris meliorem esse quae calefiat refrigerere-
turque celerius; quin et haustam vasia, ne manus pendeant,
depositisque in humum tepescere adfirmant. Ex quonam ergo
genere maxime probabilis continget? Puteis nimirum, ut
in oppidis video constare, sed his quibus exercitationis ratio
crebro haustu contingit et illa tenuitas colante terra. Salu- 39
britati haec satis sunt; frigori et opacitas necessaria utque
caelum videant. Super omnia una observatio, eadem et ad
perennitatem pertinet, ut illa e vado exsiliat vena, non e
lateribus. Nam ut tactu gelida sit etiam arte contingit, si
expressa in altum aut e sublimi deiecta verberatum conri-
piat aera; in natando quidem spiritum continentibus frigidior
sentitur eadem. Neronis principis inventum est decoquere 40
aquam vitroque demissam in nivis refrigerare; ita voluptas
frigoris contingit sine vitiiis nivis. Omnem utique decoctam
utiliorem esse convenit, item calefactam magis refrigerari,
subtilissimo invento. Vitiosae aquae remedium est, si deco-
quatur ad dimidias partis. Aqua frigida ingesta sistitur san-
guis. Aestus in balineis arcetur, si quis ore teneat. Quae
sunt haustu frigidissimae non perinde et tactu esse, alter-
nante hoc bono, multi familiari exemplo colligunt.

salubris, VR¹. — aeri, V. aeris, R (ex corr.) d. — iocundi, V. — Chabura, ΘVR¹ Td. Chabylle, R². Cabure, codd. Barbari. Caburae, β. Mihi Plinius scripsisse videtur in Mesopotamiae Chabura; v. ad 37, 92. — sabrium, V.

§ 38. frustante, VR. — quando, VR¹ d. qua, R². — perrarum, R² d. ferra-
rum, V. ferarum, R¹. — et haustam, VRTd. exhaustam, Kβ. — ne manus pen-
deant depositisque, VRd. quae manu pendeant depositis, K. haustam vasis, depo-
sitisque, ne manus pendeant, in humum, tep., Broter. — humum, Vd. unum, R. —
Puteis — contingit, Vd. Om. R¹, habet a m. sec., ita tamen, ut continget legatur.
— video constare, Vd. constare video, Rβγ. constat, r. — ratio crebro (cerebro,
V) haustu, VRd. crebra iteratio haustu, K. — contingit, V. continget, Rd.

§ 39. Salubritate, VR¹. — una observatio, VRd. observatio una, βγ. — pere-
nitatem, V. — pertinet, R². pertinet qua, d. pertinentia, VR¹. Plinius perti-
nens videtur scripsisse. — illa e vado, Broter. R. ille vado, V. ile vado, d. illius
e vado, r. stillans vado, K. illa vado, β. — si, VR¹ d. si etiam, R² βγ. —
aut e, Vd. autem, R¹. autem e, R². — verberatum, ΘVRTd. verberatu, βγ. —
corripiatur aeris, K.

§ 40. decoquere, V. — ultroque, V. — voluptas, R². voluptates, VR¹ d. —
esse, om. R¹. — refrigerare, VRd. Illustrantur haec verba per Aristotel. me-
teor. I. 12, 17: συμβάλλεται δ' ἔτι πρὸς τὴν ταχυτῆτα τῆς πήξεως καὶ τὸ
πρὸς θερμάνειν τὸ ὕδωρ· θάττον γὰρ ψύγεται. — ingesta, VRd. iniecta, β.
— Aestus in balineis, VR. In balineis aestus, d. Aestus in balneis, β. — sunt, Vd.
sint, R². Om. R¹. — suavissimae non perinde eas tactu frigidissimas esse, K.

24. Clarissima aquarum omnium in toto orbe frigoris sa- 41
lubritatisque palma praeconio urbis Marcia est, inter reliqua
deum munera urbi tributa; vocabatur haec quondam Aufeia,
fons autem ipse Pitonia. Oritur in ultimis montibus Peli-
gnorum, transit Marsos et Fucinum lacum, Romam non dubie
petens; mox in specus mersa in Tiburtina se aperit a viii
m. p. fornicibus structis perducta. Primus eam in urbem
ducere auspicatus est Ancus Marcius unus e regibus, postea
Q. Marcius Rex in praetura rursusque restituit M. Agrippa.

25. Idem et Virginem adduxit ab octavi lapidis deverti- 42
culo duo milia pass. Praenestina via; iuxta est Herculanus
rivos quem refugiens Virginis nomen optinuit. Horum annuum
conparatione differentia supra dicta deprehenditur, cum quan-
tum Virgo tactu praestat, tantum praestet Marcia haustu,
quamquam utriusque iam pridem urbi perit voluptas, ambi-
tione avaritiaeque in villas ac suburbana detorquentibus pu-
blicam salutem.

26. Non ab re sit quaerendi aquas iunxisse rationem. 43
Reperiuntur in convallibus maxime et quodam convexitatis
cardine aut montium radicibus. Multi septentrionalis ubique
partis aquosas existumavere, qua in re varietatem naturae
aperuisse conveniat. In Hyrcanis montibus a meridiano la-
tere non pluit; ideo silvigeri ab aquilonis tantum parte sunt;
at Olympus, Ossa, Parnasus, Appenninus, Alpes undique
vestiuntur amnisque perfunduntur; aliqui ab austro, sicuti
in Creta Albi montes. Nihil ergo in his perpetuae observa-
tionis iudicabitur.

§ 41. *deum*, R. *ad eum*, V d. — *munera*, V d. r. *munere*, R β γ. — *turbe*, V. — *Aufeia*, R. *Aufeta*, d. *aut foeta*, V. *Saufeia*, Harduin. — *Pitonia*, V R T d. *Pi- conia*, β. — *Marisos*, V. — *Roma*, V. — *in specus*, R T d. *in spectus*, V. *specu*, β. — *aperit*, T. *aperint*, V R. *aperuit*, d. — *a*, Θ V R T d. Omitt. β γ. — *for- micibus tructis perduc*, V. — *Primum*, R¹. — *Q. Marcius*, R. *quas Marcius*, V. *que Marcius*, d.

§ 42. *deverticulo*, ita nos scripsimus. *diverticulo*, V R d β γ. — *duo milia*, V R. *duobus millibus*, d β γ. — *obtenit ut*, V. — *perennium*, K. — *dicta*, R. Omitt. V d. — *praestat*, Θ V R T. Omitt. d β γ. — *praestet*, V R¹ d. *praeter*, R². — *perit*, V. — *avaritiaeque*, V. — *detorquentibus*, Θ V R T d r (codd. Barbari). *decoquentibus*, β.

§ 43. *ab re sit*, V d. *absent*, R¹. *abrepsit*, R². — *rationem*, R². *causas*, T d. Omitt. V R¹. — *quondam*, d. — *devezitatis*, K. — *ubique*, R d. *ubi*, V. — *ap- paruisse*, R¹. — *ab aquilonis*, V d. *aquilonis*, R γ. — *Parnasus*, V R. *Parnassus*, d β γ. — *perfundiuntur*, V. — *sicuti*, V R¹. *sic et*, R². *sicut*, d β γ. — *alibi*, d.

27. Aquarum sunt notae iuncus aut harundo aut herba de 44
qua dictum est multumque alicui loco pectore incubans rana.
Salix enim erratica et alnus aut vitex aut harundo aut he-
dera sponte proveniunt et contrivatione aquae pluviae in locum
humiliorem e superioribus defluentis augurio fallaci, certiore 45
multo nebulosa exhalatione, ante ortum solis longius intuen-
tibus, quod quidam ex edito speculantur proni terram attin-
gente mento. Est et peculiaris aestumatio peritis tantum nota
quam ferventissimo aestu secuntur dieique horis ardentissi-
mis, qualis ex quoque loco reperiendus splendeat; nam si
terra sitiente umidior est ille, indubitata spes promittitur.
Sed tanta oculorum intentione opus est ut insolescant, quod 46
fugientes ad alia experimenta decurrunt; loco in altitudinem
pedum quinque defosso ollisque e fighno opere crudis aut
peruncta pelvi aerea cooperto lucernaque ardente concama-
rata frondibus, dein terra, si figlinum umidum ruptumve aut
in aere sudor vel lucerna sine defectu olei restincta aut etiam
vellus lanae madidum reperitur, non dubie promittunt aquas.
Quidam et igne prius excocunt locum, tanto efficaciore va-
sorum argumento.

28. Terra vero ipsa promittit candicantibus maculis aut 47
tota glauci coloris; in nigra enim scaturigines non fere sunt
perennes. Figularis creta semper adimit spes nec amplius
puteum fodiunt, coria terrae observantes, ut a nigra descendat
ordo supra dictus. Aqua semper dulcis in argillosa terra,
frigidior in tofo; namque et hic probatur; dulcis enim levis-
simasque facit et colando continet sordis. Sabulum exilis 48

§ 44. *incus*, R¹. — *et herbae*, d. — *dictum est* 26, 30. — *alicui*, VRTd.
aliqui, β. — *vites*, θ. — *aut arundo*, θ VRTd. Om. β. — *fallacia*, R¹.

§ 45. *certiore multo nebulosa exhalatione*, ita nos scripsimus. *certior penibulosa*
exhalatione, VR¹. *certior multo nebulosa exhalatione*, R². *certior est nebulosa ex-*
halatio, d. *certior multo nebulosa exhalatio est*, βγ. — *colis*, R. — *quidam ex*
edito, R. *quidam ex editu*, d. *qui etiam ex hedito*, V. *ex edito quidam*, βγ. — *at-*
tingente mento, VRd. *mento attingente*, βγ. — *oris*, V. — *quoque*, VRd. *quo-*
quo, β. — *humidior*, VR¹d. *utilior*, R². — *indubitata*, V.

§ 46. *oculorum intentione*, VRd. *intentione oculorum*, βγ. — *defossi*, V. —
pelvi, Vd. *pelvia*, R². *pelle*, R¹. — *concamarata*, VR. *concamerata*, dβγ. —
si figlinum, R¹d. *est liginum*, V. — *modidum*, V. — *aquis*, VR. Omitt. Td. —
igni, d. — *exquocunt*, V.

§ 47. *toto clauci*, V. — *caturrigines*, V. — *Figularis et adimit*, θ VRTd.
Figulari et adimitur, β. — *spem*, Gronov. — *toto*, VRd. — *levisimasque*,
θ VRTd. *levesque*, β.

limosasque promittit, glarea incertas venas sed boni saporis, sabulum masculum et harena et carbunculus certas stabilisque et salubris, rubra saxa optumas speique certissimas, radices montium saxosae et silex hoc amplius rigentis. Oportet autem fodientibus umidiore adsidue respondere glaebas faciliusque ferramenta descendere. Depressis puteis sulphurata⁴⁹ vel aluminosa occurrentia putearios necant; experimentum huius periculi est demissa ardens lucerna, si exstinguitur; tunc secundum puteum dextra ac sinistra fodiunt aestuaria quae graviolem illum halitum recipiant. Est et sine his vitis altitudine ipsa gravior aer quem emendant adsiduo linteorum iactu eventilando. Cum ad aquam ventum est, sine harenato opus surgit ne venae obstruantur. Quaedam aquae⁵⁰ vere statim incipiente frigidiores sunt quarum non in alto origo est, — hibernis enim constant imbribus, — quaedam canis ortu, sicut in Macedoniae Pella utrumque; ante oppidum enim incipiente aestate frigida est palustris, dein maximo aestu in excelsioribus oppidi riget. Hoc et in Chio evenit simili ratione portus et oppidi. Athenis Enneacrunos nimbosa aestate frigidior est quam puteus in Iovis horto; at ille siccitatibus riget, maxime autem putei circa arcturum; IV. non ipsa aestate deficiunt omnesque quadriduo eo subsidunt, iam vero multi hieme tota, ut circa Olynthum, vere primum aquis redeuntibus. In Sicilia quidem circa Mes-⁵¹ sanam et Mylas hieme in totum inarescunt fontes, aestate exundant amnemque faciunt. Apolloniae in Ponto fons iuxta mare aestate tantum superfluit et maxime circa canis ortum, parcius, si frigidior sit aestas. Quaedam terrae imbribus sic-

§ 48. *glarea*, d. *glaria*, VR¹. *glarie*, R². — *masculum*, V d. *masculi*, R¹. *masculinum*, R². — *et carbunculus*, d. *carbunculus*, VRT. *carbunculosus*, β. — *certissimas*, θ VR¹. *certissima*, R². *certissimae*, dβγ. — *montiumque*, VR. — *saxosae*, R² d. *saxosas*, VR¹. — *Oporteat*, R. — *ferramenta*, V.

§ 49. *ardent*, V. — *extinguitur*, VR d. *extinguatur*, βγ. — *fodiunt*, θ V. *fodiuntur*, Rdβ. — *graviolem*, V d. *graviores*, R. — *adsidue*, R. — *harenato*, θ VRT d (codd. Barbari). *harena*, β. — *obstruantur*, V.

§ 50. *aqua*, V. — *incipiente statim*, d. — *constant*, R² T d. *constat*, VR¹. — *quadam*, V. — *ortus*, V. — *Macedoniae Pella*, codd. Gel. *Macedonia apellant*, V. *Macedonia appellam*, R. *Macedonia apellant*, d. — *palustri*, R¹. — *aestu*, Rd. *aetae*, V. — *oppidis*, VRT d. — *rigit*, VR¹. — *oppidi*, Athenis, R. *oppida thenis*, V d. — *Enneacrunos*, R. *henne acrunus*, V. *Enneacynnos*, d. — *frigidior est aestaque*, codd. Barbari. — *arcturum*, R. *auctorum*, V. *auctunum*, T d (ex corr.) — *non*, VRT d. *nam*, β. — *Olynthum*, VR. *Olynpum*, dβγ.

ciores fiunt, velut in Narniensi agro, quod admirandis suis inseruit M. Cicero, siccitate lutum fieri prodens, imbre pulverem.

29. Omnis aqua hieme dulcior est, aestate minus, autumno 52 minime minusque per siccitates; neque aequalis amnium plerumque gustus est magna alvei differentia; quippe tales sunt aquae qualis terra per quam fluunt qualesque herbarum quas lavant suci; ergo iidem amnes parte aliqua reperiuntur insalubres. Mutant saporem et influentes rivi, ut Borysthenen, victique diluuntur; aliqui vero et imbre mutantur. Ter accidit in Bosporo ut salsi decidèrent necarentque frumenta; totiens et Nili rigua pluviae amara fecere, magna pestilentia Aegypti.

30. Nascuntur fontes decisis plerumque silvis, quos arborum 53 alimenta consumeabant; sicut in Haemo obsidente Gallos Cassandro, cum valli gratia silvas cecidissent; plerumque vero damnosi torrentes contrivantur detracta collibus silva continere nimbos ac digerere consueta. Et coli moverique terram callumque summae cutis solvi aquarum interest; proditur certe in Creta expugnato oppido quod vocabatur Arcadia cessasse fontis amnisque qui in eo situ multi erant, rursus condito post sex annos emersisse, ut quaeque coepissent partes coli.

V. Terrae quoque motus profundunt sorbentque aquas, 54 sicut circa Pheneum Arcadiae quinquies accidisse constat; sic et in Coryco monte amnis erupit posteaque coeptus est coli. Illa mutatio mira ubi causa nulla evidens adparet, sicut

§ 51. circa, omitt. VRTdr. — canis ortum, VRd. canis ortu, Tr. — siores, V. — Narniensi, VR²d (codd. Barbari). Arniensi, R¹. — admirandis suis inseruit M., om. V. — luctum, R.

§ 52. dulcior est, Vd. dulcior, Rβγ. — minus, R. minus autem, V. autem minus, dβγ. — autumno minime, om. r. — minusque, Vd. psique, R (ex corr.) — siccitates, V. — pharumque, V. — albei, V. — qualesque, Rd. qualesve, VT. — alia, r. — Boristhenen, VR. Borysthenem, dβγ. — diluuntur, V. — imbribus, K. — Ter, VR. Ger, d. — Nili rigua; pro his vv. habent niligua VR, insignia, d.

§ 53. alimenta, V. — Hiemo, V. Ceterum haec sumpsit Plinius ex Seneca nat. quaest. 3, 11., qui idem Theophrasto auctore utitur. — corrigantur, VRd. — ut quaeque, VR. uti quaeque, dβγ.

§ 54. fenium, R¹. finium, V. praene, R². apenninum, d. — Arcadiae, Rd. aquas aream die, V. — sic et in, VRd. sicut et in, r. — Corryco, V. — posteaque, ΘVRTd. posteaquam, β. — mira ubi, codd. Gel. miraculis, Rd. miraculus, V.

in Magnesia e calida facta frigida, salis non mutato sapore; et in Caria, ubi Neptuni templum est, amnis qui fuerat ante dulcis mutatus in salem est. Et illa miraculi plena, Arethu-⁵⁵ sam Syracusis fimum redolere per Olympia, verique simile, quoniam Alpheus in eam insulam sub ima maria permeet. Rhodiorum fons in Chersoneso nono anno purgamenta egerit. Mutantur et colores aquarum, sicut Babylone lacus aestate rubras habet diebus xi. Et Borysthenes aestatis temporibus⁵⁶ caeruleus fertur quamquam omnium aquarum tenuissimus ideoque innatans Hypani, in quo et illud mirabile, austris flantibus superiorem Hypanim fieri. Sed tenuitatis argumentum et aliud est quod nullum halitum, non modo nebulam emittit. Qui volunt diligentes circa hoc videri, dicunt aquas gravioras post brumam fieri.

VI. 31. Ceterum a fonte duci fœtilibus tubis utilissimum⁵⁷ est crassitudine binum digitorum commissuris pyxidatis ita ut superior intret, calce viva ex oleo levigatis. Libramentum aquae in centenos pedes sicilici minimum erit; si cuniculo veniet, in binos actus lumina esse debebunt. Quam surgere in sublime opus fuerit, plumbo veniat; subit altitudinem exortus sui. Si longiore tractu veniet, subeat crebro descendatque ne libramenta pereant. Fistulas denum pedum lon-⁵⁸ gitudinis esse legitimum est et, si quinariae erunt, sexagena

Magnesia e, d. Magnesiae, VR. Magneside, T. Magnesia, βγ. — calida facta frigida, VRd. calidam facta frigida, Θ. calidas factas frigidas, βγ. — salis, VRTd. solis, Θ. alias, β. — Carua, Θ. — omnis, Vd.

§ 55. *Arethusa, VRd. — ea insula, VRd. — sub ima maria, d. /// summa^{ria}, R. subma, V. — Cherroneso, Vβ. — Babylone, VR. Babylonias, dβ. — habent, T.*

§ 56. *Hypani, R²Td. Hispani, VR¹. — illud, V. — Hypani, R²Td. Hispani, VR¹. — aliud, V. — emittit, V. emittat, Rdβγ. — diligens, R. — haec, d.*

§ 57. *tubis, om. R¹. Ceterum totum hunc locum Plinius sumpsit ex Vitruv. 8, 6. — sicilici minimum erit, R¹Td. sulici minimum erit, R². sicilicimius numerit, V. sicilici mimumerit, φ. sicilicimis mimerit, ρ. sicilicimius invenerit, δ. aurum elici minimum erit, β. — cuniculo, VRTd. uno cuniculo, β. — bonos, V. — actus, VRd. adactus, β. — lumina, RTd. lumine, V. laminas, β. — Quam, VRTd. per quas, β. — plumbo, VRTd. e plumbo, βγ. — veniat, VRTd. Om. β. — crebo, V. — pereat, V.*

§ 58. *sexagena, R²d. sexageno, V. sexagene, R¹. — pendere, R²d. pendere, VR¹. — Denaria appellatur, VTK. Denaria appellantur, Rd. Denarias appellantur, βγ. — ei, V. — anfractu omni; ita haec verba nos collocavimus. omni*

pondo pendere, si octonariae, centena, si denariae, centena vicena, ac deinde ad has portiones. Denaria appellatur cuius laminae latitudo antequam curvetur digitorum decem est, dimidioque eius quinaria. In anfractu omni collis quinariam fieri, ubi dometur inpetus, necessarium est, item castella prout res exiget.

32. Homerum calidorum fontium mentionem non fecisse 59 demiror, cum alioqui lavari calida frequenter induceret, videlicet quia medicina tunc non erat haec quae nunc aquarum perfugio utitur. Est autem utilis sulphurata nervis, aluminata paralyticis aut simili modo solutis, bituminata aut nitrosa, qualis Cutilia est, bibendo atque purgationibus. Ple- 60 rique in gloria ducunt plurimis horis perpeti calorem earum, quod est inimicissimum; namque paulo diutius quam balineis uti oportet ac postea frigida mulceri nec sine oleo discedentis, quod vulgus alienum arbitratur, idcirco non alibi corporibus magis obnoxii; quippe et vastitate odoris capita replentur et frigore infestantur sudantia, reliqua corporum parte mersa. Similis error, quod quam plurimo potu gloriantur, vidique iam turgidos bibendo in tantum ut anuli integerentur cute, cum reddi non posset hausta multitudo aquae; nec hoc ergo fieri convenit sine crebro salis gustu.

anfractu, βγ. *anfracti omi*, R². *fracti omi*, R¹. *fracto omni*, V. *fractu omnis*, d. — *collis*, d. *collis*, VR². *collo*, R¹. — *quinariam*, R. *quinaria*, V. *quinarii*, d.

§ 59. *lavantes*, K. — *induceret*, R²d (codd. Gel.) *induceret et*, V. *indiceret*, Θ R¹. — *haec non erat tunc*, T. — *perfugio*, R²d. *profugio*, VR¹. — *aluminosa*, K. — *modo*, VRTdδρφ. *morbo*, β. — *solutis ut et bituminosa*. *At nitrosa*, K. — *Cutilia est*, Vd. *Cutilia*, Rγ. *utilis est*, δρφ. *Cutilia utilis ex*, β. — *atque*, d. *aquae*, VR. At quid hoc sibi vult, aquam nitrosam utilem esse bibendo atque purgationibus, ubi utraque haec vox casu dativo accipienda est et bibendo et purgationibus inepte sibi opponuntur? Legendum est *bibendo purgationibus*, ut Plinius dicat aquam nitrosam potu utilem esse purgationibus. Quod cum librarii non intelligerent, inepte vel *atque* vel *aquae* inseruerunt. Emendatio nostra egregie confirmatur per Vitruv. VIII 3, 4: *Bituminosi autem (fontes) interioris corporis vitia potionibus purgando solent mederi. Est autem aquae frigidae genus nitrosum, uti Pinnae Vestinae, Cutilius aliisque locis similibus, quod potionibus depurgat.*

§ 60. *gloriam*, d. — *mulceri nec*, Gronov. *dulcedinec*, V. *dulcedine nec*, Rdγ. *dulcedine*, δρφ. *dulci nec*, β. — *discedentis*, VR¹. *discedentes*, R²dβγ. *discedentibus*, K¹. *discedere*, K². — *idcirco morbis non*, K. — *reliqua*, VRd. Omitt. Hard. vitio operarum et γ. — *quod quam*, ita nos scripsimus. *quam*, VRTdγ. *quodam*, δρφ. *quo quidam*, β. — *gloriantur*, VRTd. *gloriantium*, Pint. γ. *Simili errore quidam* — *gloriantur*, Gronov. — *vidique*, Rd. *undique*, V. — *anuli*, V. — *cote*, V.

Utuntur et caeno fontium ipsorum utiliter, sed ita si inlitum ⁶¹ sole inarescat. Nec vero omnis quae sint calidae medicatas esse credendum, sicut in Segesta Siciliae, Larisa, Troade, Magnesia, Melo, Lipara; nec decolor species aeris argente, ut multi existumavere, medicaminum argumentum est, quando nihil eorum in Patavinis fontibus, ne odoris quidem differentia aliqua apprehenditur.

33. Medendi modus idem et in marinis erit quae calefiunt ⁶² ad nervorum dolores, feruminanda a fracturis ossa contunsa, item corpora ad siccanda, qua de causa et frigido mari utuntur. Praeterea est alius usus multiplex, principalis vero navigandi phthisi adfectis, ut diximus, aut sanguine egesto, sicut proxume Annaeum Gallionem fecisse post consulatum meminimus; neque enim Aegyptus propter se petitur sed propter ⁶³ longinquitatem navigandi. Quin et vomitiones ipsae instabili volutatione commotae plurimis morbis capitis, oculorum, pectoris medentur omnibusque propter quae helleborum bibitur. Aquam vero maris per sese efficaciorum discutiendis tumoribus putant medici, si illa decoquatur hordeacea farina ad parotidas; emplastris etiam, maxime albis, et malagmatis miscent; prodest et infusa crebro ictu. Bibitur ⁶⁴ quoque quamvis non sine iniuria stomachi ad purganda corpora bilemque atram aut sanguinem concretum reddendum alterutra parte. Quidam et in quartanis dedere eam biben-

§ 61. *ceno*, V. — *si*, VR²d. *sit*, R¹. — *in*, R². Omitt. VR¹Td. — *Segesta*, Pint. VR². *Segetas*, R¹. *Segeta*, Td. *Egesta*, Barbar. β. — *Sicilia*, T. — *Laris Atroadae*, V. — *existumavere*, d. *existimave*, VR¹. *existimaverunt*, R². — *Patavinis*, V. — *deprehendetur*, R¹. *depraehenderetur*, VR²d.

§ 62. *idem*, Rd. *id est*, V. — *feruminanda a fracturis*, ita nos scripsimus. *ferruminata a fracturis*, VRTd. *ferruminantia fracturis*, δρφ. *ferruminant et fracturas*, β. *ferruminandas fracturas*, Gronov. γ. *ferruminant et fracta cruris ossa*, Pint. — *ossa*, VRTdδρφ. *ossaque*, βγ. — *adsiccanda*, VR¹δρφ. *assiccanda*, Td. *siccanda*, R²γ. *siccant*, codd. Gel. β. *assiccando*, Pint. — *adfecti*, VRd. — *diximus* 24, 28. 54. — *sanguine egesto*, Td. *sanguinem egesto*, R². *sanguinem egeste*, VR¹. *sanguinem egerentibus*, β. *sanguinem excreantibus*, Kγ. — *meminimus*, Rd. *meum enim*, V.

§ 63. *Quippe et vomitiones*, Pint. — *instabili*, R²d. *sint abili*, VR¹. — *volutatione*, R. — *pectorisve*, T. — *per sese*, ΘV. *per se*, Rdβγ. — *discutiendis*, R². *discuti est discavendis*, V. *discutiendis cavendis*, R¹Td. — *si illa*, R. *stilla*, V. *illa*, Td. *Ceterum* v. Dioscor. 5, 19. — *decoquatur*, R²d. *decoquatur*, V. *decoquitur*, ΘT. *decoquitur*, R¹. — *et ad parotidas*, K. — *malacmatis*, VR. — *cerebro icto*, Dalec.

§ 64. *corpora bilemque*, Rd. *corporalemque*, V. — *et in*, ΘVR²Td. *et*, R¹β. — *articularibusque*, VR¹d. *articularibusque*, R²βγ. — *in hoc*, VRT. *et in hoc*,

dam et in tenesmis articulariisque morbis adservatam, in hoc vetustate virus deponentem, aliqui decoctam, omnes ex alto haustam nullaue dulcium mixtura corruptam, in quo usu praecedere vomitum volunt; tunc quoque acetum aut vinum ex aqua miscent. Qui puram dedere raphanos supermandi 65 ex mulso aceto iubent ut ad vomitiones revocent. Clysteribus quoque marinam infundunt tepefactam; testium quidem tumori fovendo non aliud praeferunt, item pernionum vitio ante ulcera, simili modo pruritibus, psoris et lichenum curationi. Lendes quoque et taetra capitis animalia hac curantur, ut liventia reducit eadem ad colorem, in quibus curationibus post marinam aceto calido fovere plurimum prodest. Quin et ad ictus venenatos salutaris intellegitur, ut phalangiorum et scorpionum et ptyade aspide respersis; calida autem in his adsumitur. Sufficit eadem cum aceto capitis doloribus; 66 tormina quoque et choleram calida infusa clysteribus sedat. Difficilius perfrigescunt marina calefacta. Mammas sororiantis, praecordia maciemque corporis piscinae maris corrigunt, aurium gravitatem, capitis dolores cum aceto ferventium vapor. Robiginem ferro marinae celerrime exterunt; pecorum quoque scabiem sanant lanasque emolliunt.

34. Nec ignoro haec mediterraneis supervacua videri posse; 67 verum et hoc cura providit inventa ratione qua sibi quisque aquam maris faceret. Illud in ea ratione mirum, si plus quam

dβγ. — *vetustate*, R². *ut vetusta*, VR¹. *ex vetustate*, Td. — *deponente*, Vd. — *decoctam*, R²d. *decocta*, V. *coctam*, R¹. — *ex alto*, R²d. Omitt. VR¹. — *nullaque*, Vd. *ullaue*, R¹. *nulloque*, R². — *ex aqua*, VR¹Td. *ex qua*, Θ. *aquae*, K. *aqua*, βγ. — *mittent*, VRd.

§ 65. *puram*, ΘVR¹Td. *parum*, β. — *ut vomitiones*, K. — *tumori*, R. *tumore*, V. *tumores*, d. — *pernionum*, R²d. *pernione*, R¹. *pernionem*, V. — *ut liventia*, VR. *et liventia*, dβγ. — *reducit eadem*, Rd. *eruducit aeadem*, V. — *colores*, VRd. — *Quin et ad ictus*, R. *Quinta dictus*, Vd. — *salutaria*, V. — *ptyade*, Barbar. *pthiadeqs*, R. *pthiadeos*, Vd. — *respersis*, Vd. *respersos*, ΘR. — *calidam*, V.

§ 66. *Sufficitur*, R¹. — *eadem*, VR. *autem eadem*, Td. — *cholera*, R².

choleras, VR¹T. *cholera*////, d. — *calida*¹, d. *calidam*, V. *calefacta*, Θ. — *infusa*¹, d. — *sedat*, d. *sedant*, R². *dant*, VR¹. — *calefacta*, ΘVR (codd. Gel.) *calefacti*, dβγ. — *sororiantes*, codd. Gel. *sororientes*, VR. *sorientes*, d. *rigentes*, K. — *gravitates*, T. — *doloribus*, V. — *exterunt*, V.

§ 67. *supervacua*, ΘVR¹Td. *supervacanea*, β. — *facere*, V. — *in ea*, R². *ea*, R¹d. *ae*, V.

sextarius salis in quattuor aquae sextarios mergatur, vinci aquam salemque non liquari. Cetero sextarius salis cum quattuor aquae sextariis salsissimi maris vim et naturam inplet; moderatissimum autem putant supra dictam aquae mensuram octonis salis temperari, quoniam ista et nervos excalefaciat et corpus non exasperet.

35. Inveteratur et quod vocant thalassomeli aequis portionibus maris, mellis, imbris; ex alto et ad hunc usum advehunt fictilique vaso et picato condunt. Prodest ad purgationes maxime sine stomachi vexatione et sapore grato et odore.

36. Hydromeli quoque ex imbre puro cum melle temperabatur quondam, quod daretur adpetentibus vini aegris veluti innocentiore potu, damnatum iam multis annis iisdem vitiis quibus vinum nec iisdem utilitatibus.

37. Quia saepe navigantes defectu aquae dulcis laborant, haec quoque subsidia demonstrabimus. Expansa circa navem vellera madescent accepto halitu maris, quibus dulcis umor exprimitur; item demissae reticulis in mare concavae e cera pilae vel vasa inania opturata dulcem intra se colligunt umorem; nam in terra marina aqua argilla percolata dulcescit. Luxata corpora et hominum et quadripedum natando in cuius libeat generis aqua facillime in artus redeunt. Est et in metu peregrinantium ut temptent valetudinem aquae igno-

sextarius, R²d. *sextariū*, VR¹. *sextarium*, θ. — in, θVRTd. cum, β. — aquae sextarios, V. sextarios aquae, RTd. aquae sextariis, β. — unti, R¹. — no, R¹. — loquari, VR¹. — sextarios, VR. — sextaris, R²d. sextarios, V. — vim, R². unquam, VR¹d. vinque, Pint. — octonis, Vd. octonis cyathis, Rβγ. — ista, VRd. ita, βγ. — excalefaciat, VRd. calefaciat, β. — exasperat, VR¹.

§ 68. et quod vocant, θVRd. et quod vocatur, T. quod vocatur, β. Ceterum v. Dioscor. 5, 20. — thalassihaeli, R¹. — equi, d. — imbris, VR¹. — et ad, VR²d. ad, R¹. — vaso, θ. vase, VRdβγ. — grato, om. R¹. — et odore, R². odore, Vd. Om. R¹.

§ 69. temperabitur, V. — quodam, VRd. — vini, θVRTd. vinum, β. — velut, d. — potam, V. — nec iisdem, d. necidem, R². necdem, VR¹.

§ 70. Et quia, K. — demonstravimus, VR. — navem, VR. navim, dβγ. Recipienda fuit illa forma, ut quae alibi apud Plinium cum aliis codd., tam Bambergensi confirmetur (v. 32, 3. 4.), ita ut iam etiam 8, 66. ex dβ navem reponere malim. — alitu, V. — dulcis umor, VRd. humor dulcis, βγ. — item, R²d. idem, R¹. id est, V. — mare, VRTKd. mari, β. — e cera, d. et cera, VR¹. cera, R². — inter marina, V. in terra argilla marina aqua percolata, K. — percollata, V.

§ 71. Luxata, R (ex corr.) Td. Lacta, θ. lacta, V. — corpora et hominum et, VRTd. hominum corpora et, β. membra, K. — cuius libeat, θVRd. cuiuslibet, β. — peregrinantium, V. — a balineis, r. — susceptam, R¹.

tae; hoc cavent e balineis egressi statim frigidam suspectam hauriendo.

38. Muscus qui in aqua fuerit podagris inlitus prodest, 72 idem oleo admixto talorum dolori tumorique. Spuma aquae adfrictu verrucas tollit; nec non harena litorum maris, praecipue tenuis et sole candens, in medicina est siccandis corporibus coopertis hydropicorum aut rheumatismos sentientium. Et hactenus de aquis; nunc de aquatilibus; ordiemur autem ut in reliquis a principalibus eorum quae sunt sal ac spongea.

VII. 39. Sal omnis aut fit aut gignitur, utrumque pluri- 73 bus modis, sed causa gemina, coacto umore vel siccato. Siccatur in lacu Tarentino aestivis solibus totumque stagnum in salem abit, modicum alioqui, altitudine genua non excedens; item in Sicilia in lacu qui Cocanicus vocatur et alio iuxta Gelam. Horum extremitates tantum inarescunt, sicut in Phrygia, Cappadocia, Aspendi, ubi largius coquitur et usque ad medium lacum. Aliud etiam in eo mirabile, quod tantun- 74 dem nocte subvenit quantum die auferas. Omnis e stagnis sal minutus atque non glæba est. Aliud genus ex aquis maris sponte gignitur, spuma in extremis litoribus ac scopulis relictæ; hic omnis sole densatur et est acrior qui in scopulis invenitur. Sunt etiamnum naturales differentiae tres.

§ 72. *idem*, VR²d. *ideo*, R¹. *item*, βγ. — *tumorque*, V. — *aquae marinae*, K. — *adfrictu*, VRKd. *adfricta*, β. — *et*, Rd. *sed*, θV. — *sole*, θVRTd. *solidus*, β. Ceterum v. Dioscor. 5, 166. — *urdiemur*, V. — *salsa*, VRd. — *ac*, VR¹. c², R². *et*, dβγ.

§ 73. *coacta*, V. — *vel*, VRTd. *aut*, βγ. — *siccum*, VR¹. — *sale*, VR. — *abit*, d. *habet*, VR¹. *id*, R². — *in Sicilia*, d. *non excedens in Sicilia*, R. *non excedens in Siciliam*, V. Utrumque verbum male ex superioribus repetitum. — *Cocanius*, R¹. — *sicuti*, R. — *largius*, R²d. *largio*, V. *largior*, R¹. — *coquitur*, V. — *lacum*, omitt. VR¹.

§ 74. *eo*, R²d. *quo*, VR¹. — *quod*, om. R¹. — *nocte*, θVRTd. *noctu*, β. — *e stagnis*, ita nos scripimus. *est alius*, VR¹d. *est omnis*, R². *est talis*, βγ. Ad emendationem nostram cum ipsi codd. ducant, ea commendatur etiam, quod ea admissa verbum *est* in vulgata scriptura prorsus intolerabiliter bis positum nunc semel modo apparet. Praeterea cum vi aliqua Plinius salem e stagnis petiit commemorat, quia statim ad marinum transgreditur. — *scopulis*, V. — *haec*, K. — *sole*, Pontedera antiquitt. Gr. et Lat. p. 613. ex Isidor. origg. XVI 2, 3. *spuma in extremis littoribus vel scopulis derelicta et sole decocta*. Eandem lectionem in suo exemplo invenit Vincent. Bellov. spec. nat. 6, 83., ubi legitur „relicta.” *rore*, VRdβγ. — *quae*, K. — *copulis*, V. — *etiam non*, V.

Namque in Bactris duo lacus vasti, alter ad Scythas versus, 75 alter ad Arios, sale exaestuant, sicut ad Citium in Cypro et circa Memphim extrahunt e lacu, dein sole siccant. Sed et summa fluminum densantur in salem, amne reliquo veluti sub gelu fluente, ut apud Caspiae portas quae salis flumina appellantur; item circa Mardos et Armenios. Praeterea apud 76 Bactros amnes Ochus et Oxus ex his adpositis montibus deferunt salis ramenta. Sunt et in Africa lacus et quidem turbidi salem ferentes. Ferunt quidem et calidi fontes, sicut Pagasaei. Et hactenus habent se genera ex aquis sponte provenientia. Sunt et montes nativi salis, ut in Indis Oro- 77 menus in quo lapicidarum modo caeditur renascens, maiusque regum vectigal ex eo est quam ex auro atque margaritis. Effoditur et e terra, ut palam est, umore densato in Cappadocia; ibi quidem caeditur specularium lapidum modo; pondus magnum glaebis quas micas vulgus appellat. Gerris 78 Arabiae oppido muros domosque massis salis faciunt aqua feruminantes. Invenit et iuxta Pelusium Ptolemaeus rex, cum castra faceret, quo exemplo postea inter Aegyptum et Arabiam etiam squalentibus locis coeptus est inveniri detractis harenis, qualiter et per Africae sitientia usque ad Hammonis oraculum, is quidem crescens cum luna noctibus. Nam Cyrenaici tractus nobilitantur Hammoniaco et ipso, quia sub harenis inveniatur, appellato; similis est colore alumini quod 79 schiston vocant, longis glaebis neque perlucidis, ingratus sa-

§ 75. *Bactris duo*, omitt. VR¹. — *alter ad Scythas versus alter*, R². *alter*, d. Omitt. VR¹. — *Arios*, Barbar. Vd. *alios*, R¹. *darios*, R². *Parios*, K. — *exaestuant*, Θ VR Td. *aestuant*, β. — *Cittium*, codd. Barbari. — *e lacu*, Θ VTd. *a lacu*, R. *lacu*, β. — *deinde*, Td. — *sale*, d. — *amnem*, V. — *gelus fluentem*, V. — *Amnenios*, V.

§ 76. *apud*, R². *et apud*, VR¹d. — *Betros*, VR¹. — *et Oxus*, d (codd. Barbari). *et yzisses*, R². *Iaxartes*, Barbar. K. Omitt. VR¹. — *ex his*, Θ VR¹Td. *ex*, β γ. Om. R². Vid. Gliemann. in Iahn. novis annal. 3. p. 90. — *turbidi* — *quidem*, om. V. — *Pegasaei*, β. — *hactenus habentes se*, V. — *ponte*, V.

§ 77. *in*, omitt. VRd. — *Oromenus*, R². *Ornemens*, VR¹d. — *lapicidarum*, Td. *lapicidinarum*, VR¹. *lapicidarum*, R². — *vectigale*, d. — *eo est*, VRd. *eo*, Gronov. γ. — *ex auro*, d. *ex auro est*, VR γ. *auro est*, Θ. — *margaretis*, VR. — *et e terra ut*, R². *aut*, Vd. Om. R¹. — *densatur*, VRd. — *ceditur*, R². *et editur*, VR¹d. — *glebris*, V.

§ 78. *Gerris*, Harduin. coll. 6. 147. et Strabon. 16. p. 766. *Carris*, VRd β. Add. Tzschuck. nott. cr. ad Mel. III. 8, 7. — *aqua*, R²d. *aque*, VR¹. — *feruminantia*, VR¹. — *Pholomeus*, V. — *quod*, R¹. — *saepius*, V. — *invenire*, R. — *sitientia usque*, Rd. *sitientibus*, V. — *oraculum quidem*, V. — *lunae motibus*, Ian. in diurn. antiq. 1837. no. 85. — *quiremaici*, V.

pore, sed medicinae utilis; probatur quam maxime perspicuus, rectis scissuris. Insigne de eo proditur quod levissimus intra specua suos in lucem universam prolatus vix credibili pondere ingravescat; causa evidens, cuniculorum spiritu madido sic adjuvante molientis ut adjuvant aquae. Adulteratur ⁸⁰ Siculo quem Cocanicum appellavimus, nec non et Cyprio mire simili. In Hispania quoque citeriore Egelestae caeditur glaebis paene tralucetibus cui iam pridem palma a plerisque medicis inter omnia salis genera perhibetur. Omnis locus in quo reperitur sal sterilis est nihilque gignit, et in totum sponte nascens intra haec est. Facticii varia genera, vulgaris ⁸¹ plurimusque in salinis mari adfuso, non sine aquae dulcis riguis, sed imbre maxime iuvante ac super omnia sole multo, atque aliter non inarescens. Africa circa Uticam construit acervos salis ad collium speciem, qui ubi sole lunaque induerere nullo umore liquescunt vixque etiam ferro caeduntur. Fit tamen et in Creta sine riguis mare in salinas infundentibus et circa Aegyptum ipso mari influente in solum, ut credo, Nilo sucosum. Fit et puteis in salinas ingestis; prima ⁸² densatio Babylone in bitumen liquidum cogitur oleo simile, quo et in lucernis utuntur; hoc detracto subest sal. Et in Cappadocia e puteis ac fonte aquam in salinas ingerunt; in Chaonia excocunt aquam ex fonte refrigerandoque salem faciunt inertem nec candidum. Galliae Germaniaeque ardentibus lignis aquam salsam infundunt.

§ 79. colore, R². corpore, VR¹Td. — sciston, VRd. — ingratus, R²d. ingrato, VR¹. — In signo; V. — universi, K. — credibile, V. — madi, V. — sic, R¹. scut, VR¹d. — adjuvantes, V. — molientes, om. R¹.

§ 80. appellavimus § 73. — Cyprum, Vd. — Egelestae, VR¹d. Egelastae, Barbar. R²β. — tralucetibus, V. translucetibus, Rdβγ. — palam, VR. — sal reperitur, d. — sal sponte nascens, r. — sterilis, R²d. sterelis, V. exterelis, R¹. — nihilque gignit in totum. Sunt inter haec facticii, r. — intra, VRTd. inter, β. — est, R²d. Omitt. VR¹.

§ 81. Facticii, R². Facti, VR¹d. — plurimusque, R². pluribusque, VR¹. pluribus, Td. — aquis, VR. — rugis, V. — multo atque, ita nos scripsimus. multoque, VR. multo, Td. — aliter non, VR. aliterque non, Td. non aliter, βγ. — inarescens, R². arescens, VR¹Td. — Africam, V. — construit acervos, VR. constituta cervos, d. — salis, Rd. solis, V. — sine riguis, R². sunt inriguis, VR¹d. — mare in salinas, VR. in salinas, d. in salinas mare, βγ. — mare, R. — sucosum, R²d. insucosum, VR¹.

§ 82. et, VRTd. et e, βγ. — Babilonie, R¹. — Et in Cappadocia ingerunt, V (ubi tamen quam legitur) Rd. Sal et in Cappadociae puteis ac fonte quem in sal. ing.; r. — Caonia, V. — et fonte, R². fonte, VR¹d. — faciant, VR¹. — nec candidum, Rd. negandium, V. sed candidum, K.

40. Hispaniae quadam sui parte e puteis hauriunt, muriam⁸³ appellantes; illi quidem et lignum referre arbitrantur. Quercus optuma, ut quae per se cinere sincero vim salis reddat; alibi corylus laudatur; ita infuso liquore salso carbo etiam in salem vertitur. Quicumque ligno confit sal niger est. Apud Theophrastum invenio Umbros harundinis et iunci cinerem decoquere aqua solitos, donec exiguum superesset umoris. Quin et e muria salsamentorum recoquitur iterumque consumpto liquore ad naturam suam redit; volgo e menis iucundissimus.

41. Marinorum maxume laudatur Cyprius a Salamine, de⁸⁴ stagnis Tarentinus ac Phrygius qui Tattaeus vocatur; hi duo oculis utiles. E Cappadocia qui in laterculis adfertur cutis nitorem dicitur facere; magis tamen extendit is quem Citieum appellavimus; itaque a partu ventrem eo cum melanthio inlinunt. Salsissimus sal qui siccissimus, suavissimus⁸⁵ omnium Tarentinus atque candidissimus, et de cetero fragilis qui maxume candidus. Pluvia dulcescit omnis; suavior tamen rores faciunt, sed copiosum aquilonis flatus; austro non nascitur. Flos salis non fit nisi aquilonibus. In igne nec crepitat nec exsilit Tragasaesus neque Acanthius ab oppido appellatus, nec ullius spuma aut ramentum aut tenuis;

§ 83. *Hispania*, VR¹. — *quidam*, V. — *e puteis*, VRd. *puteis*, β. — *hauriunt*, d. *haurium*, V. *aurium*, R. — *muriam*, R²d. *murium*, VR¹T. — *appellantes*, VR¹T. *appellante et*, R². *appellant*, d. *appellant et*, βγ. — *et*, VRTd. *etiam*, βγ. — *aut*, R. — *qui*, V. — *sincere*, d. — *corylus*, VR. — *Qui e ligno*, r. — *confit*, VR (codd. Gel.) *conficitur*, TKd. — *Theophrastum*, qui haec hauserat ex Aristotel. meteor. II. 3, 42: εἰσὶ δὲ (ἄλς) τήν τε δύναμιν ἀσθενέστεροι τῶν ἄλλων καὶ πλείους ἡδύνουσιν ἐμβληθέντες καὶ τὴν χροάν οὐχ ὁμοίως λευκοί· τοιοῦτον δ' ἕτερον γίνεσθαι καὶ ἐν ὀμβρίοις. — *Umbros*, VRTd (codd. Barbari). *Imbrios*, β ex Barbari coniectura, qui tamen ipse dubitat et magis ad illam scripturam inclinat. — *iuncis*, V. — *umores*, V. — *e menis*, codd. Barbari. *eminis*, V. *e maenis*, Rdβγ.

§ 84. *de stagnis*, θVTD. *destagestnis*, R. *at e stagnis*, codd. Gel. β. Ceterum v. Dioscor. 5, 125. et Isidor. origg. XVI. 2, 3. seqq. — *Tarentinus*, omitt. codd. Gel. — *Tattaeus*, d. *Tacteus*, θV. *Tateus*, R. — *utiles*, R²d. *humiles*, VR¹. — *E*, θVd. *Et*, R¹. *Ac*, R². *A*, βγ. — *qui*, VRd. *vero qui*, βγ. — *utriculis*, K. — *cutis*, R². *scutis*, VR¹d. — *niforem*, VR¹. — *Citieum*, Vd. *Cicum*, R. — *appellavimus* § 75. — *parte*, V. — *illinunt*, θVRTd. *illiniunt*, β.

§ 85. *sal qui*, θVRTdr. *sal*, β. — *de cetero*, R². *cetero*, VR¹d. — *rores*, R². *rore*, VR¹d. — *flatis*, V. — *nec crepitat*, R²d. *crepitat*, VR¹. — *Tragasaesus*, d. — *Acanthus*, d. *Achantus*, R². *Cantus*, R¹. *Cantis*, θV. — *nec ullius*, R²d. *nec ullus*, T. *ne ullus*, VR¹. — *spuma*, VR. *e spuma*, d. *ex*

Agrigentinus ignium patiens ex aqua exsilit. Sunt et colorum differentiae; rubet Memphi, rufus est circa Oxum, Centuripis purpureus, circa Gelam in eadem Sicilia tanti splendoris ut imaginem recipiat; in Cappadocia crocinus effoditur, translucidus et odoratissimus. Ad medicinae usus antiqui Tarentinum maxime laudabant, ab hoc quemcumque e marinis, ex eo genere spumeum praecipue, iumentorum vero et boum oculis Tragasaum et Baeticum. Ad opsonium et cibum utilior quisquis facile liquescit, item umidior; minorem enim amaritudinem habent, ut Atticus et Euboicus. Servandis carnibus aptior acer et siccus, ut Megaricus; conditur etiam odoribus additis et pulmentari vicem inplet excitans aviditatem invitansque in omnibus cibis, ita ut sit peculiaris ex eo intellectus inter innumera condimenta, iterum in mandendo quaesitus garo. Quin et pecudes armentaque et iumenta sale maxime sollicitantur ad pastus, multum largiores lacte multoque gratiores etiam in caseo dote. Ergo Hercules vita humanior sine sale non quit degere adeoque necessarium elementum est ut transierit intellectus ad voluptates animi quoque; scommata sales appellantur omnisque vitae lepos et summa hilaritas laborumque requies non alio

spuma, T. — aut *ramento*, VTd. aut *atramento*, R (aut a ab a. m.), codd. Salmas. exerc. p. 81. b. E. aut *ad ramenta*, Salmas. — aut *tenuis*; haec verba certissime corrupta. Desideratur aliquod verbum, ita ut ex codd. totus locus ita sit refingendus: *nec ullus sal spuma aut ramento* Quod vero verbum sit reponendum, nemo facile nunc divinaverit. aut *taenia*, K. — *ignis impatiens*, Meurs. ad Antig. Caryst. 183. — *exiliit*, V.

§ 86. *differentiae*, d. *differentia*, B. *differentiam*, V. — *rubet*, ΘVRd (codd. Barbari). *ruber*, βγ. — *centum ripis*, ΘVRd. — *ut imaginem*, VRdδρφ. *ut magnitudinem*, θ (omnes codd. Salmas. exerc. p. 82. a. B.) *ut imaginum similitudinem*, Salmas. — *crocinus*, ΘVRd¹. *crocineus*, Td². *croceus*, βγ. — *translucidus*, V. *translucidus*, Rdβγ. — *ab hoc*, VR. *ad hoc*, d. — *Peticum*, VR²d. *Piticum*, R¹.

§ 87. *ut Megaricus*, Rd. *tum egaricus*, V. — *additis*, RTKd. *additus*, Vβ. — *excitans*, R²d. Omitt. VR¹. — *iterum*, ΘVRTd. *ita est*, βγ. — *mandendo*, VR¹. — *quaesitus garo*, VRd. *quaesitum garum*, θ, unde quis suspicari possit Plinium *quaesitus in garum* scripsisse.

§ 88. *armentoque*, R². *armentatio*, VR¹d. — *pastus*, Rd. *partis*, V. *pastum*, βγ. — *multum*, VEd. *multo*, βγ. — *largiores*, Vd. *largiore*, Rβγ. — *lacte multoque*, R²d. *lactoque*, R¹. *lactoque*, V. — *Hercules*, VRdδφ. *Hercule*, β. — *non,quit*, Rdθ. *non quid*, V. *nequit*, β. — *adeoque*, B. *adeo ergo*, Vd. — *uti*, d. — *intellectus*, om. d¹. — *voluptates*, VR¹. *voluptatem*, R²dγ. *voluptates animique quoque*, K. — *scommata*, Pint. *samnia*, K. *nimia*, VRd. *nam ita*, Barbar. βγ. — *sales*, R²K. *sale*, VR¹d.

magis vocabulo constat. Honoribus etiam militiaeque inter-⁸⁹ponitur, salariis inde dictis magna apud antiquos auctoritate, sicut adparet ex nomine salariae viae, quoniam illa salem in Sabinos portari convenerat. Ancus Marcius rex salis modios \bar{v} i in congiario dedit populis et salinas primus instituit. Varro etiam pulmentari vice usos veteres auctor est et salem eum pane esitasse eos proverbio adparet; maxime tamen in saporis intellegitur auctoritas, quando nulla conficiuntur sine mola salsa.

42. Salinarum sinceritas summam fecit suam differentiam,⁹⁰ quandam favillam salis quae levissima ex eo est et candidissima; appellatur et flos salis, in totum diversa res umidiorisque naturae et crocei coloris aut rufi, veluti robigo salis, odore quoque ingrato $\sigma\alpha\upsilon$ gari, dissentiens a sale, non modo a spuma. Aegyptus invenit videturque Nilo deferri, et fontibus tamen quibusdam innatat. Optimum ex eo quod⁹¹ olei quandam pinguitudinem reddit; est enim etiam in sale pinguitudo, quod miremur. Adulteratur autem tinguaturque rubrica aut plerumque testa trita, qui fucus aqua deprehenditur diluente facticium colorem, cum verus ille non nisi oleo resolvatur et unguentarii propter colorem eo maxime utantur. Canitia in vasis summa est, media vero pars umidior, ut diximus. Floris natura aspera, excalfactoria, stomacho⁹² inutilis; sudorem ciet, alvoni solvit in vino et aqua, acopis

§ 89. *interponitur*, VR²d. et *interponitur*, R¹. — *auctoritate*, R. et *auctoritate*, Vd. — *salem*, θ VRTd. *sal*, β . — *convenerat*, θ VRTd. *consuerat*, β . — *rex*, Rd. *sez*, V. — *salis modios*, θ VR. *modios salis*, Td. *salis modia*, β . — VI, ita nos scripsimus. ut, θ VT. *sez*, R (e corr.) *sez mille*, d γ . *sez millia*, β . *modios sex millia*, Both. in Iahn. novo horreo 12, 366. — *populis*, θ VRT. *populo*, d $\beta\gamma$. — *vite*, V. — *et salem cum pane esitasse eos*, Rd (Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 5, 90.) *et salem cum pane esitasse eos*, θ VT. *et salem cum pane esitasse*, K. *esitasse enim salem cum pane et caseo ut*, β . — *maxima*, K.

§ 90. *Sabinarum*, Vd. — *quandam favillam*, VRTd. *quandam favilla*, codd. Gel. β . — *flos salis*, Dioscor. 5, 128. — *veliti*, V. — *gari*, d. *cari*, VR. — *Aegypto invenitur*, r. — *Nilo*, R². *Nudo*, VR¹d. — *deferri*, R²d. *diffiri*, VR¹. — *innatant*, V.

§ 91. *olet*, V. — *pinguedinem*, r. — *salo*, V. — *aquam*, VR. — *diluente*, R²Td. *diluente*, VR¹. — *colorem*, R². *coherent*, VR¹d. — *Canities*, K. — *summa*, R²d. *in summa*, VR¹T. *summo*, Est, K. — *medio vera*, V. — *dirimus* § 90.

§ 92. *alum*, V. — *acopis*, VRTKd. *acopis*, β . — *smegmatis*, K. *zmetis*, VR²d. *zmedis*, R¹. *smegmatis*, T. *smegmatis*, β . *ἀρότοις καὶ ἀρήγμασι πρὸς τριχῶν λεπτυσμόν*, Dioscor. — *pilos efficacissime*, d. *philosimae*, V. *philosimae*, R. — *Faeces*, Td. *fecis*, R². *ficis*, V. *effecis*, R¹. *Faeces imae*, $\beta\gamma$. —

et zmegmatis utilis; detrahit et ex palpebris pilos efficacissime. Faeces concutiuntur ut croci color redeat. Praeter haec etiamnum appellatur in salinis salsugo, ab aliis salsilago, tota liquida, marina aqua salsior, vi distans.

43. Aliud etiamnum liquoris exquisiti genus quod garum 93 vocavere, intestinis piscium ceterisque quae abicienda essent sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce quem Graeci garon vocabant, capite eius usto, suffitu extrahi secundas monstrantes; VIII. nunc e 94 scombro pisce laudatissimum in Carthaginis spartariae ceta-riis; sociorum id appellatur, singulis milibus nummum permutantibus congios fere binos. Nec liquor ullus paene praeter unguenta maiore in pretio esse coepit, nobilitatis etiam gen-tibus. Scombros quidem et Mauretania Baeticaeque Carteia ex oceano intrantis capiunt, ad nihil aliud utilis. Laudantur et Clazomenae garo Pompeiique et Leptis, sicut muria An-tipolis ac Thurii, iam vero et Delmatia.

44. Vitium huius est alex, imperfecta nec colata faex; 95 coepit tamen et privatim ex inutili pisciculo minumoque confici; apuam nostri, aphyen Graeci vocant, quoniam is pisciculus e pluvia nascitur. Foroiulienses piscem ex quo faciunt lupum appellant. Transiit deinde in luxuriam creve-runtque genera ad infinitum; sicuti garum ad colorem mulsi veteris adeoque dilutam suavitatem ut bibi possit; aliud vero 96

ut, R^d. vi, V. — croci color, V R^d. color croci, βγ. — Praeter haec, R^d. Prae-terea haec, VT. — liquida, R²d. Omit. VR¹; in V margini ἀρσ est adscri-ptum. — salsior vi, R¹. salsior cui, R². salsiore, VTd.

§ 93. Aliud, R. Aliut, V. Vidi aliud, Td. — exquisiti, V. — garum, VR^d. garon, βγ. — vocare, R. — suffitus extrahit, θ. — monstrantes, θ VR^Td. morantes, β.

§ 94. nunc e scombro, R²d. nunc e scombro, V. noncessūpo, R¹. — laudatis-simum, d (codd. Gel.) lautissimum, R. latissimum, V. — spartariae, R²d (codd. Gel.) sparfariae, VR¹. — cetarius, codd. Gel. cetaris, R². ceteris, VR¹d. — fere, θ VR^d. paene, β. — paene, om. R¹. — Scombros quidem, R. Scombro, Vd. — Mauretania, VR². Mauritania, d. Mauretani, R¹. — Baeticaeque Car-teia, R. Baeticaeque et Carteia, VTd. Baeticaeque et Carteia, β. — ad, VR²d. et, R¹. — alium, VR¹. — utile est, Vd. ut ille est, R. — Glauzomenae, Vd. — Pompeiique et, R (que et ex corr.) d. Pompei, V. — Thuri, V. — Delmatha, Vd. Dalmatia, R (codd. Gel.) βγ.

§ 95. est alex, R. est alex atque, V. alex est, d. — olata, R¹. — efex, VR. — et, R. Omit. Vd. — privatim, R². Omit. VR¹d. — ex inutili, VR²d. Om. R¹. — concii///, R¹. — nostris, R. — is, R. Omit. Vd. — nascitur, R². nascatur, VR¹d. — luxoria, VR. — diluta suavitatem, K.

castimoniarum superstitioni etiam sacrisque Iudaeis dicatum, quod fit e piscibus squama carentibus. Sic alex pervenit ad ostreas, echinos, urticas, cammaros, mullorum iocinera, innumerisque generibus ad saporis gulae coepit sal tabescere. Haec obiter indicata sint desideriis vitae, et ipsa tamen non nullius usus in medendo. Namque et alece scabies pecoris sanatur infusa per cutem incisam, et contra canis morsus draconisque marini prodest, in linteolis autem conceptis inponitur. Et garo ambusta recentia sanantur, si quis infundat⁹⁷ ac non nominet garum; contra canum quoque morsus prodest maxumeque crocodili et ulceribus quae serpunt aut sordidis; oris quoque et aurium ulceribus aut doloribus mirifice prodest. Muria quoque sive illa salsugo spissat, mordet, extenuat, siccatur, dysintericis utilis, etiam si nome intestina conripit; ischiadicis, coeliacis veteribus infunditur; fotu quoque apud mediterraneos aquae marinae vicem pensat.

IX. 45. Salis natura est per se ignea et inimica ignibus,⁹⁸ fugiens eos, omnia erodens, corpora vero adstringens, siccans, adligans, defuncta etiam a putrescendi tabo vindicans ut durent ita per saecula, in medendo vero mordens, adurens, repurgans, extenuans, dissolvens, stomacho tantum inutilis praeterquam ad excitandam aviditatem, adversus serpentium morsus cum origano, melle, hysopo, contra cerasten cum origano aut cedria aut pice aut melle. Auxiliatur contra⁹⁹

§ 96. *castimoniarum superstitioni*, ΘB. *ad castimoniarum superstitioni*, Td. *ad castimoniarum superstitionem*, V. *ad superstitionum castimoniam*, K. *ad castimoniarum superstitionem*, β. — *etiam sacrisque Iudaeis*, ΘVBTd. *et sacris Iudaeis*, K. *etiam sacris Iudaeis*, β. — *abdicatum*, K. — *carentibus*, Rd. *macerantibus*, V. *non carentibus*, Gesner. hist. anim. 4, 375. — *alex*, V uti saepe. — *urticas*, R²Td. Omitt. VR¹. — *cammaros*; pro h. v. habent maris VBTd. — *mullorum*, VRd. — *sapores*, d. *saporis*, B. *saporem*, Vβγ. — *gulae*, B. *gile*, V. *cytle*, d. — *non nullius*, B. *nonnulli*, Vdβ. — *sanantur*, d. — *draconivae*, V. — *conceptis*, VRTKd. *conceptis*, β.

§ 97. *morsus*, Θd. *morsum*, VRβγ. — *crocodilo*, V. — *ulceribus quae serpunt*, VRd. *nomis* (i. e. *nomis*) *deparentibus*, Θ. — *sive halme aut salsugo*, K. Ceterum v. Dioscor. 5, 127. — *utilis*, VBTd. *utilis est*, βγ. — *etiam*, delet Dalec. — *nomen*, V. — *et coeliacis*, K. — *fotu*, d. *fotu*, R². *fotu*, VR¹. — *pensat*, VR. *praestat*, Td.

§ 98. *est*, V. *Post ignea collocant* Rd. — *etiam*, VRd. *autem*, v. — *a putrescendi tabo*, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 5, 90. *a putrescendi'to*, B. *aputrescendi'to*, V. *a putrescendo*, d (codd. Gel.) βγ. Ceterum v. Dioscor. 5, 125. — *vindicans*, VR²d (Murbac.) *vendicans*, R¹β. *vendicans*, codd. Gel. — *duret*, V. — *ita*, VRd (Murbac., codd. Gel.) *ea*, K. — *repugnans*, V. — *stomacho*, d.

scolopendras ex aceto potus, adversus scorpionum ictus cum aequa parte lini seminis ex oleo vel aceto inlitus, adversus crabrones vero et vespas similiaque ex aceto, ad heterocranias capitique ulcera et pusulas papulasve et incipientis verrucas cum sebo vitulino, item oculorum remediis et ad excrescentis ibi carnis totiusque corporis pterygia, sed in oculis peculiariter, ob id collyriis, emplastris quoque additus, — ad haec maxime probatur Tattaëus aut Caunites; — ex 100 ictu vero subfusis cruore oculis suggillatisve cum murra pari pondere ac melle aut cum hysopo ex aqua calida, utque foveantur salsugine. Ad haec Hispaniensis éligitur contraque subfusiones oculorum cum lacte in coticulis teritur, privatim suggillationibus in linteolo involutus crebroque ex aqua ferventi inpositus, ulceribus oris manantibus in linteolo concoerpto, gingivarum tumori infricatus et contra scabritiem linguae fractus conminutusque. Aiunt dentis non erodi nec 101 putrescere, si quis cotidie mane ieiunus salem contineat sub lingua donec liquescat. Lepras idem et furunculos et lichenas et psoras emendat cum passa uva exempto eius ligno et sebo bubulo atque origano ac fermento vel pane, maxime Thebaicus; hic et ad pruritus eligitur, tonsillis et uvis cum melle prodest; quicumque ad anginas, hoc amplius cum oleo et aceto eodem tempore extra faucibus inlitus cum pice li-

stomachū, R. stomachum, V. — cerenten, R¹. — aut cedria, Barbar. ἡ ξεόπρας, Dioscor. et cedro, VRd. — aut melle, d. ac melle, VR. ἡ μέλιτος, Dioscor.

§ 99. scolopendras, R¹. — ex, om. R¹. — acetum, R. — aequa, T. qua, V. quarta, Rdβγ. — seminis, R²T. semine, VR¹d. — et oleo, VRd. — inlitus, V. — et vespas, VRT. vel vespas, dβγ. — similiaque, R. similiaque, V. similiter, Td. — heterocranias, R². heterocranias, R¹. heterocraneas, dβγ. hec ergo granias, V. heterocranas, Barbar. — pusulas, ΘVRd. pustulas, β. — papulas-oesas, R. — incipiente, R. — excrescentes, R²d. decrescentes, VR¹. — emplastris quoque, ΘVR. emplastrisque, dβγ. — additus, VR. additur, dβγ. — ad haec, VRd. ad hoc, T. — Tattaëus, Barbar. (Murbac., codd. Gel.) ettaeus, ΘVRTd. Tragasaëus, codd. Barbari, K. Teius, Pint. — aut, VR (Murbac.) et, Td. — Caunites, VTd (Murbac.) cognites, R¹. covnites, R².

§ 100. suggillatisve, Td. suggillatis suae, V. suggillatisque, dβγ. — ac melle, Rd. aut melle, V. — isopo, R. oesypo, K. — callida, V. — utque, R². autque, VR¹d. — salsugines, R. — involutus — linteolo, om. R¹. — ferventis, V. — concerpto, d. conconcepto, V. correpto, R. — infricatus, R². infractus, R¹Td. infricatus — linguae, om. V. — et contra — fractus, R²d. fractus, V. frictus, K. Omitt. R¹T. — conminutusque, V.

§ 101. corrodi, T. — nec, ΘVRd. neque, β. — et lichenas, VR²d. lichenas, R¹. — psoras, VR. — ligno, om. V. — hic et ad; pro his vv. habent ad hec et Vd, ad hac et R. — ovis, VR. — hic amplius, K. — eodem, Rd. et, V. — extra fauces illitus aut cum, r.

quida. Emollit et alvum in vino mixtus innoxie et taeniarum 102 genera pellit in vino potus. Aestus balinearum convalescentes ut tolerare possint linguae subditus praestat, nervorum dolores maxime circa umeros et renis in saccis patina ferventi crebro candefactus levat, colum torminaeque et coxarum dolores potus et in iisdem saccis inpositus candens, podagras cum farina ex melle et oleo tritus, ibi maxime usurpanda observatione quae totis corporibus nihil esse utilius sale et sole dixit; itaque cornea videmus corpora piscatorum; sed hoc praecipuum dicatur in podagris. Tollit et clavos pedum, 103 item perniones; ambustis ex oleo inponitur aut conmanducatus pusulasque reprimat, ignibus vero sacris ulceribusque quae serpant ex aceto aut hysopo, carcinomatis cum uva taminia, phagedaenis ulcerum tostus cum farina hordei, superinposito linteolo madente vino. Morbo regio laborantis, donec sudant ad ignem, contra pruritus quos sentiunt ex oleo et aceto infricatus iuvat, fatigatos ex oleo. Multi et 104 hydropicos sale curavere fervoresque febrium cum oleo perunxere et tussim veterem linotu eius discutere; clysteribus infudere ischiadicis. Ulcerum excrescentibus vel putrescentibus inposuere, crocodilorum morsibus ex aceto in linteolis ita ut batuerentur ante vineta ulcera. Bibitur et contra opium ex aceto mulso, luxatis inponitur cum farina et melle, item extuberationibus. Dentium dolori cum aceto fatus et inlitus 105

§ 102. *Emollit*, R²d. *Et mollit*, VR¹. — *mixto*, VR. — *innoxie*, Td. *innoxio*, V. *innoxia*, R. *Idem noxia*, β. — *et*, om. K. — *taeniarum*, K. *tenearum*, VR. *tinearum*, Tdβ. — *tolerari*, V. — *possint*, R²d. *possit*, VR¹. — *subditus*, d. *supditus*, R². *positus subditus*, V. *positus supditus*, R¹. — *dolores*, Vd. *dolorem*, Rβγ. — *maxime*, VR¹Td. *maxime usurpanda observatione*, R²β. — *patina*, ΘK. *aqua*, VRdβγ. — *candefactus*, ΘTK. *candefactus*, V. *madefactus*, Rdβγ. *madefactus*, K. — *lavat*, V. — *usurpanda observatione*, ΘTKd. *usurpanda observatione*, VR¹. *observanda usurpatione*, R²β. — *quae*, VR. *qua*, d. *qua quidem*, β. *qui quidam*, K. *qua quidam*, Pint. — *dixit*; *itaque*, Gro-nov. R²Td. *dixitque*, R¹. *dixistque*, V. *dicunt*. *Itaque*, β. — *hoc*, R²d. Omitt. VR¹.

§ 103. *pedum item*, R²d. *itepedum*, VR¹. — *pusulasque*, ΘVRd. *pustulasque*, β. — *ulceribusque*, Rd. *ulceribus*, V. — *serpant*, Vd. *serpunt*, Rβγ. — *oesypo*, K. — *ulcerem*, R¹. — *tostus*, TKd. *totus*, VR. *tritrus*, β. *tostum*, γ vitioperarum. — *superinposita*, Vd. — *sudant*, Vd. *sudent*, Rβγ. — *quos*, Vd. *quod*, R. — *infricatis*, V. — *fatigatos*, R. *fatigatus*, V. *et fatigatos*, dβγ.

§ 104. *tussim*, Rd. *inxim*, V. — *linotu*, V. — *ischiadicis*, d. *sciadicis*, VR². *radicis*, R¹. — *Ulcerum*, ΘVRd. *Ulceribus*, β. — *batuerentur*, VRd. *batuantur*, r. *paverentur*, Hard. — *ante vineta*, ita nos scripsimus partim cum Dalecampio, qui *arcte vineta* coniecit coll. Dioscor.: καὶ προχοδαίει δὲ ἄρχοντας βοήθουσαν (οἱ ἄλεις) ἐνδεδέντας εἰς ὀθόνιον λείωι καὶ βαπτόμενοι εἰς ὕψος,

cum resina prodest, ad omnia autem spuma salis iucundior utiliorque. Sed quicumque sal acopis additur ad excalfactiones, item zmegmatis ad extendendam cutem levandamque; pecorum quoque scabiem et boum inlitis tollit daturque lingendus et oculis iumentorum inspuitur. Haec de sale dicta sint.

X. 46. Non est differenda et nitri natura non multum a sale distans et eo diligentius dicenda, quia palam est medicos qui de eo scripserunt ignorasse naturam nec quemquam Theophrasto diligentius tradidisse. Exiguum fit apud Medos canescentibus siccitate convallibus, quod vocant halmyraga, minus etiam in Thracia iuxta Philippos, sordidum terra, quod appellant agrium. Nam quercu cremata numquam multum factitatum est et iam pridem in totum omissum; aquae vero nitrosae pluribus locis reperiuntur, sed sine viribus densandi. Optimum copiosumque in Litis Macedoniae, quod vocant Chalastricum, candidum purumque, proximum sali. Lacus est nitrosus, exsiliente e medio dulci fonticulo; ibi fit nitrum circa canis ortum novenis diebus totidemque cessat ac rursus innatat et deinde cessat; quo adparet soli naturam esse quae gignat, quoniam conpertum est nec soles proficere quicquam cum cesset nec imbris. Mirum et illud, scatebra fonticuli semper emicante lacum neque augeri neque fluere. His autem diebus quibus gignitur si fuere imbres, salsius nitrum faciunt, aquilones deterius, quia validius

στυφομένων τῶν μερῶν τοῖς ἐνδέσμοις. ante hic, V d (Hard.) ante inc, R'. ante ictum, R² rγ. antehac, β. ante ictu vel arcte vinctu, Barbar. — oppium, V. — exuberationibus, VR.

§ 105. dolore, VR'. — fotus, Θ VR. potus, Td. et fotu, β. — illinitus, R'. — zmegmatis, V. smegmatis, R. smegmatis, R dγ. smegmaticis, β. — extendendam, R² (Murbac.) extenuendam, VR'. extenuandam, T dγ. — datusque, V. — lingendos, VR. — Haec de, d. Haec ē de, R. Haec est de, V. Haec et de, β γ.

§ 106. medicos, VRTd. et medicos, β γ. — scripserunt, Rd. scripser, V. scripsere, β γ. — Theophrastus, VR'. Ceterum de nitro egerat Theophrastus in libro aliquo deperdito. — halmyraga, ita nos scripsimus. halmiraga, V (codd. Barbari). almiraga vel almyraga, codd. Salmas. de hyle p. 223. b. B. halmirhaga, R dγ. halmirhaga, β. halmirrhaga, Dalec. halmirrada, Salmas. — quod, R'. qua, R'. aqua, Vd.

§ 107. Namque aqua cremata, omnes codd. Salmas. — factitatum, R² d. facinatum, V. facinatum, R'. — emissum, R. — nitrosae, om. d. — plurimis, d. — Litis, Hard. Clitis, VRd. Chyris, K. Clytis, β. Chaetis vel Letis, Barbar. — Chalestricum, Vd. Colestricum, R. — salis, Vd. sale, R.

§ 108. proferre, liber optimus ap. Salmas. de hyle p. 222. a. F., qui profore legit. — cessat, K. — Mirum et, VRT. Mirum est et, d β γ. — neque augeri neque fluere, Θ VRTd. nec augeri nec effluere, β. — His, VR. Iis, d β γ.

conmovent limum; et hoc quidem nascitur. In Aegypto au- 109
tem conficitur multo abundantius sed deterius; nam fuscum
lapidosumque est. Fit paene eodem modo quo sal, nisi quod
salinis mare infundunt, Nilum autem nitrariis; haec cedente
Nilo madent suco nitri xl diebus continuis, non ut in Ma-
cedonia statis. Si et imbres adfuerunt, minus e flumine ad-
dunt statimque ut densari coeptum est rapitur, ne resolvatur
in nitrariis. Sic quoque olei natura intervenit ad scabiem 110
animalium utilis; ipsum autem conditum in acervis durat.
Mirum in lacu Ascanio et quibusdam circa Chalcida fontibus
summas aquas dulcis esse potarique, interiores nitrosas. In
nitro optimum quod tenuissimum et ideo spuma melior,
ad aliqua tamen sordidum, tamquam ad inficiendas purpuras
tincturasque omnis; magnus et vitro usus qui dicitur suo
loco. Nitrariae Aegypti circa Naucratis et Memphim tantum 111
solebant esse, circa Memphim deteriores; nam et lapidescit
ibi in acervis multique sunt cumuli ea de causa saxei. Fa-
ciunt ex his vasa nec non frequenter liquatum cum sul-
phure coquentes in carbonibus quoque quos inveterari volunt
illo nitro utuntur; sunt ibi nitrariae in quibus et rufum exit
a colore terrae. Spumam nitri quae maxime laudatur antiqui 112
negabant fieri nisi cum ros cecidisset, praegnantibus nitra-

§ 109. modo, R. malo, V. /// a loco, d. — quo, VR. In d rasura. — infun-
ditur, d. — nitrariis; pro h. v. habent monstrariis VRd. — haec cedente, VRT.
hae cedente, dγ. excedente, β. quae accedente, K. De haec v. ad 29, 124. — Nilo,
R²d. Omitt. VR¹T. — madent, V. madant, R¹. manant, Td. siccantur de-
cedente madent, R²β. madent, decedente siccantur, K. — succo nitri, VBTd. con-
crecentes nitro, K. nitro, r. — XL, om. r. — in, R²d. Omitt. VR¹. — et,
VR¹d. etiam, R²βγ. — adfuerunt, VRd. affuerint, β. — e, d. et, VR¹.
a, R². de, βγ. — coeptum est, VR. est coeptum, dβγ. — resolvantur, V.

§ 110. Hic quoque, K. — Chalcida, V. — potarique, Rd. putari. quae, V. —
interiores, ΘV. inferiores, Rdβγ. — vitro; si-quid video, legendum est h. l.
in vitro.

§ 111. Nitrarias, VR¹Td. Nitri egri, R² (vet. cqd. Salmas.) Nitrarias egre-
giae, β. nitrariae agri Aegyptiaci, Salmas. — Aegypti, VRTd. Aegyptiis. Nam,
codd. Barbari, β. — Memphim deteriores, R. — acerbis multisque, V. — cumuli,
ΘVR. cuniculi, Td. tumuli, β. — his, VR. eis, d. — frequenter, d. frequenti,
R. ei frequenti, V. A prima manu nec frequenti fuisse videtur. — liquant, K. —
in carbonibus quoque, VRd. in carbonibus. Ad ea quoque, βγ. — quos, ita nos
scripsimus. quas, VRd. quae, βγ. Unus Ulpianus, qui pandd. l. 55, 7. ad car-
bones coquendas atque conficiendas dixit, me movere non potuit, ut usum consue-
tum desererem. — terrae, R²d. et terrae, R¹. etrae, V. Faciunt — frequenti
liquatum — carbonibus. Nitrarias in quibus et rufum quoque, quas inveterari volunt
illo nitro utuntur. Sunt et nitrariae in quibus rufum exit a colore terrae, codd.
Salmas. de hyle p. 223. a. D., qui inde emendat: Faciunt — vasa. Nec non et

riis sed nondum parientibus; — itaque non fieri incitatis, etiamsi caderet; — alii acervorum fermento gigni existumavere. Proxima aetas medicorum aphronitrum tradidit in Asia 113 colligi, in speluncis mollibus destillans; — specus eos colycas vocant; — dein siccant sole. Optimum putatur Lydium; probatio ut sit minime ponderosum et maxime friabile, colore plene purpureo. Hoc in pastillis adfertur, Aegyptium in vasis picatis, ne liquescat; vasa quoque ea sole inarescentia perficiuntur. Nitri probatio ut sit tenuissimum 114 et quam maxime spongiosum fistulosumque. Adulteratur in Aegypto calce, deprehenditur gustu; sincerum enim statim resolvitur, adulteratum pungit, calce adpersum reddit odorem vehementem. Uritur in testa opertum ne exsultet; alias igni non exsilit nitrum nihilque gignit aut alit, cum in salinis herbae gignantur et in mari tot animalia, tantum algae. Sed maiorem esse acrimoniam nitri adparet non hoc tantum 115 argumento sed et illo, quod nitrariae calciamenta protinus consumunt, alias salubres oculorumque claritati utiles. In nitrariis non lippiunt; ulcera adlata eo celerrime sanantur, ibi facta tarde; ciet et sudores cum oleo perunctis corpusque emollit. In pane salis vice utuntur Chalastraeo, ad raphanos

frequenter — carbonibus ad ea quae inveterari volunt — utuntur. Sunt et nitrariae quoque in quibus, in ceteris vulgatam scripturam sequens.

§ 112. *nitrari*, V. — *acervorum*, ΘVRTd. *operimentorum*, r. *operimentum*, K³β. *operimentorum* id pro, K¹. *operimentum* id, K². — *fermento*, VRTK¹r. *sermento*, Θ. *fermentescens*ibus, K². *fermenti*, K³. — *cigni*, V.

§ 113. *Assia colligit*, V. — *mollibus*, ΘVRTKd. *malibus*, cod. optimus Salmas. de hyle p. 221. a. F. *hiemalibus*, alter proximae bonitatis apud eundem, qui probat. *mollibus*, β. in *speluncarum* mollibus, Dalec. — *destillans*, VRTd. *distillans*, β. — *eius*, d. — *colligas*, VRTd. *helicis*, K¹. *cochlicae*, K². *collicas* i. e. specus panibus rotundis similes, Harduin. *colicas*, γ. Retinui scripturam vulgatam, licet mihi scribendum videatur *σπώληας* coll. Photio: *σπώληξ*, τὸ πρὸς τῇ γῇ οἶδμα τῆς θαλάσσης, οἷον τὸ προθαράσσον κύμα, et Hesychio: *σπώληξ*, τὸ κυλίσμενον κύμα, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλω τὸ δινηθὲν καὶ συναχθὲν εἰς λεχμητόν, unde talis specus sane *scolex* dici potuit. — *siccari*, K. — *putatur*, ΘVRTd. *putant*, β. Ceterum v. Dioscor. 5, 130. — *Lydium*, R¹. — *plene*, Salmas. R². *pane*, VR¹. *paene*, dβγ. — *picatis* ne, d. *spissatis* ne, R. *spissa omni*, V. — *aea*, V.

§ 114. *gustu*; *sincerum*, Rd. *gustus* in *cerusa*, V. — *statim*, VTd. *facile*, Rβγ. — *persolvitur*, VR¹. — *aspersum*, d. *asperu*, R. et *asperu*, ΘV. — *vehementer*, ΘVRd. — non, delet Michaelis de nitro Plinii 21. — *aliter*, V. — *totque animalia non tantum*, K. — *alget*, d.

§ 115. *nitri*, ΘVRTd. *nitro*, β. — *sed et illo*, ΘVR¹TKd. *sed et in illo*, R². *sed in illo*, βγ. — *lippiunt*, V. — *allata*, VR. *illita*, d (i in rasura). — et, Rd. *hec*, V. — *sudores*, ΘVRTd. *sudorem*, β. — *Calistræo*, R². *Calistreo*, Vd. *Calistræae*, R¹. *Chalastrico*, Barbar.

Aegyptio; teneriores eos facit, sed opsonia alba et deteriora, olera viridiora. In medicina autem calefacit, extenuat, 116 mordet, spissat, siccatur, exulcerat, utile his quae evocanda sint aut discutienda et lenius mordenda atque extenuanda, sicut in papulis pusulisque. Quidam in hoc usu accensum vino austero restingunt atque ita trito in balineis utuntur sine oleo. Sudores nimios inhibet cum iride arida, adiecto oleo viridi, extenuat et cicatrices oculorum et scabritias genarum cum fico inlitum aut decoctum in passo ad dimidias partis, item contra argema oculorum; — inungues decoctum passo in mali punici calyce; — adiuvat et claritatem visus cum melle inunctum. Prodest dentium dolori ex vino, si cum pi- 117 pere conluantur, item cum porro decoctum; nigrescentis dentis crematum dentifricio ad colorem reducit, capitis animalia et lendis necat cum Samia terra inlitum ex oleo. Auribus purulentis vino liquatum infunditur, sordis eiusdem partis erodit ex aceto, sonitus et tinnitus discutit siccum additum. Vitili- 118 gines albas cum creta Cimolia aequo pondere ex aceto in sole inlitum emendat; furunculos admixtum resinae extrahit aut cum uva alba passa, nucleis eius simul tritis. Testium inflammationi occurrit, item eruptionibus pituitae in toto corpore cum axungia contraque canis morsus, addita et resina; initiis cum aceto inlinitur, sic et serpentium moribus, phagedaenis et ulceribus quae serpunt aut putrescunt cum calce

nam teneriores, K. — holera, K.

§ 116. vocanda, V. — sunt, K. — extenuenda, V. — pusulisque, θ d. pusillisque, V. pusillisque, R. — balneis, V. — nimios, R d. minus, V. — iride arida, V R d. arida iride, β γ. — adiecto, V R T d. r. adiecta, β. — oculorum, V R² d. caulorum, R¹. — argemas, θ V R d. — inungues, Gronov. unguis, V R d β γ. albugines, altera Gronovii coniectura. — decoctum, V d. decoctum cum, R β γ. — adiuvat, θ V R T d. adiuvat nitrum, β. — et claritatem, ita nos scripsimus. ad claritatem, V T d d (a m. sec.), quod probat Gronov. relegans lectorem ad sua ad Livium XXVIII. 1, 18. claritatem, R β γ.

§ 117. piperi, V. — animalia et lendes, R². animaliae lentes, V. animalia dentes, R¹. animalia edentes, d. — inlinitum, R². — erodit, R d. herodit, V. extertit, Barbar. r. extergit, K. — inditum, K.

§ 118. creta Cimolia, V T d. creta Cimoliae, R. Cimolia creta, β γ. — addita et resina. Quae ab his vv. usque ad finem huius libri leguntur, in V R bis exstant, primum hoc suo loco, tum § 57. post verba et pastinaca contra suum. Utriusque repetitionis, de qua v. praef. vol. I. p. VII., lectiones accurate indicavi, et codicis quidem V per ψ, codicis vero R per Ω. — initiis, R² Ω ψ d. inlitis, V R¹. — cum calce, V R Ω d. calce, ψ. — et aceto, K. — ficu, d. — datur illiniturque, R² Ω ψ d. inliniturque, V. inlinitur quae, R¹.

§ 119. cum ruta, V R d. cūruta, Ω ψ. — cummino, ψ. — et aceto, θ V R T K d. vel aceto, Ω ψ. ex aceto, β. — confrigatis, ψ. — in sudore datum, Dalec. insu-

ex aceto; hydropicis cum fico tunsum datur inliniturque. Discutit et tormina, si decoctum bibatur pondere drachmae 119 cum ruta vel aneto vel cumino. Reficit lassitudines cum oleo et aceto perunctorum, et contra algores horroresque prodest, manibus pedibusque confrictis cum oleo. Conprimit et pruritus subfusorum felle, maxime cum aceto in sudore datum. Succurrit et venenis fungorum ex posca potum aut, si buprestis hausta sit, ex aqua vomitioneque evocat. His qui 120 sanguinem tauri biberint cum lasere datur. In facie quoque exulcerationes sanat cum melle et lacte bubulo. Ambustis tostum donec nigrescat tritumque inlinitur. Infunditur ventris et renium dolori aut rigori corporum nervorumque doloribus. Paralyti linguae cum pane inponitur; suspiriosis in tisana sumitur. Tussim veterem sanat flore, mixto galbano 121 resinae terebinthinae, pari pondere omnium, ita ut fabae magnitudo devoretur. Coquitur dilutumque postea cum pice liquida sorbendum in angina datur. Flos eius cum oleo cyprino et articulorum doloribus in sole iucundus est. Regium quoque morbum extenuat in potione vini; et inflationes discutit, sanguinis profluvium e naribus sistit ex ferventi aqua vapore naribus raptō. Porriginem alumine permixto tollit, 122 alarum virus ex aqua cotidiano fotu, ulcera ex pituita nata cera permixtum, quo genere nervis quoque prodest, coeliacis infunditur. Perungui ante accessiones frigidas nitro et oleo multi praecepere, sicut adversus lepras, lentigines; podagricis

datum, ΘVRTd r Ω ψ. in usu datum, ey. datum, β. instillatum vel in sudatu, Harduin. — hausta, K. exposita, VR¹Td Ω ψ. pasta, R²β γ. Ita Plinius loquitur qui buprestim hauserit 28, 155. — vomitioneque, ita nos scripsimus. vomitionesque, VRd Ω ψ β γ. At v. 23, 80: (oleum) contra cantharidas, buprestim, salamandram, pityocampas; per se potum redditumque vomitionibus contra omnia supra dicta.

§ 120. *lasse reddatur, Ω. — ventris, d. urceis, ΘVRT Ω ψ. — renium, VRTd Ω ψ. renum, β. — dolori, R²Td. dolore, VR¹ Ω ψ. doloribus, β. — rigore, Ω. — nervorumve, d. nervorum vel, VR Ω ψ. — Paralyti linguae, K. Paralysin lingua, R Ω. Per alysin lingua, V ψ. Paralyti in lingua, d β γ. — tisana, VR. tisana, Ω ψ. ptisana, d β γ.*

§ 121. *terebinthinae, V ψ. — eius, R². et uva, VR¹T Ω ψ. et una, d. — cyprino, d. cypreo, R² Ω ψ. cypereo, VR¹. — et, R Ω ψ d. Omitt. V β γ. — extenuat in potione vini, VR¹Td Ω ψ. exterminat in potione vini, R²r. in vino exterminat potum, β. — sistit e naribus, d. — ex, VR Ω d. et, ψ.*

§ 122. *Porriginem, VR Ω ψ. Pruriginem, d β. — fato, R. — accessiones frigidas, d. accessiones frigida, R². accessio frigida, VR¹ Ω ψ. — et per oleo, V. — sicut, ΘVRT Ω ψ d. sic et, β. — et lentigines, K. — podagricis, d (codd. Gel.) podagris, VR Ω ψ.*

in balineis uti solio nitri prodest, atrophis, opisthotonis, tetanis. Sal et nitrum sulphuri concoctum in lapidem vertitur.

XI. 47. Spongearum genera diximus in naturis aquatilium¹²³ marinorum. Quidam ita distinguunt: alias ex his maris tenui fistula spissioresque, persorbentis quae et tinguntur in deliciis, aliquando et purpura; alias feminas maioribus fistulis ac perpetuis; in maribus alias duriores quas appellant tragos, tenuissimis fistulis atque densissimis. Candidae cura fiunt: e mollissimis recentes per aestatem tinctae salis spuma ad lunam et pruinas sternuntur inversae hoc est qua parte adhaesere, ut candorem bibant. Animal esse docuimus, etiam¹²⁴ cruore inhaerente. Aliqui narrant et auditu regi eas contrahique ad sonum, exprimentis abundantiam umoris, nec avelli petris posse, ideo abscindi ac saniem emittere. Quin et eas quae ab aquilone sint genitae praefereunt ceteris, nec usquam diutius durare spiritum medici adfirmant; sic et prodesse corporibus, quia nostro suum misceant, et ideo magis recentis magisque umidas, sed minus in calida aqua minusque unctas aut unctis corporibus inpositas; et spissas minus adhaerescere. Mollissimum genus earum penicilli; oculorum tumores¹²⁵

balneis, φ. — solio nitri, Barbar. solio, codd. Gel. solia nitri; VΩφd. soli anitri, R². soli aniti, R¹. — prodest, R (codd. Gel.) p̄st, d. prosumt, VΩφ. — atrophis, dφ. atropiliis, V. atropiis, RΩ. — Sal et nitrum, codd. Barbari. Sal nitrum, VRΩφdβγ. ut sale nitrum, K.

§ 123. diximus 9, 148 — 150. Ceterum v. Dioscor. 5, 137. — Quidam, VRΩφd. Quidam eas, Murbac. ap. Cornar. ad Dioscor. 5, 102., βγ. — maris,

VφTd (Murbac.) ex his^{ti} maris, R. ex his maris, Ω. mares existimavere, βγ. — fistulas, d. — spissioresque persorbentes, VRΩφd (Murbac.) spissiores, K. r. — quae et, VRΩφdK (Murbac.) quae, r. et quae, β. — inunguntur, VR. — in maribus, ita nos scripsimus. maribus, VRΩφd. e maribus, βγ. — alias duriores, VRΩd. alias durioribus, φ. duriores alias, βγ. — atque, RΩ. et quae, Vφ. etque, d. — e, R²d. et, VR¹Ωφ. fiunt. E mollissimis, K. — spumam, Vφ. — rores, K. — teruntur, R². — adere, Ω. — cadiorem, Ωφ.

§ 124. etiam, R. Omitt. VΩφd. — Aliquis, Vφ. — auditu, VR²φ. audi, R¹. audita, Ω. — regi eas, d. regi aeas, φ. raegi aeas, VΩ. regia eas, R. — contrahique, φ. — somnum, VΩ. — abscidi, V. — emittere, R². remittere, VR¹Ωφd. — in calida, VRΩφd. calida, r. — adhaerescere, VR². adhaerescente, d. adhaerescensem, R¹Ωφ.

§ 125. penicilli, R²d. penicillis, T (Murbac.) penicilis, Ωφ. penicinis, VR¹. e quo penicilli, K. — levat, R². levat, Murbac. sedant, Td. sedante, VR¹Ωφ. — multo, Vφ. — inpositae, K. inpositis, Murbac. — iidem, VRΩφd (codd. Gel.) eadem, K. — lippitudini, RdK¹² (codd. Gel.) lippitudinis, VΩφ. — utilissimi, codd. Gel. utilissime, VR¹Ω. utilissima, R². utilissimae, φK¹². — eosque — oportet, codd. Gel. Consentit d, nisi quod ea pro eosque habet. ea tenuissimos et mollissimosque oportet, R²Ωφ. ea tenuissimosque oportet, VR¹. ideo-

levant ex mulso inpositi; iidem abstergendae lippitudini utilissimi, eosque tenuissimos et mollissimos esse oportet. Inponuntur et spongiae ipsae epiphoris ex posca et ex aceto calido ad capitis dolores; de cetero recentes discutunt, molliunt, mitigant, veteres non glutinant volnera; usus earum ad abstergenda, fovenda, operienda a fotu, dum aliud inponatur. Ulcera quoque umida et senilia inpositae siccant; 126 fracturae et volnera sponseis utilissime foveantur; sanguis rapitur in secando ut curatio perspici possit. Et ipsae volnerum inflammationibus inponuntur, nunc siccae, nunc aceto adpersae, nunc vino, nunc aqua frigida; ex aqua vero caelesti inpositae secta recentia non patiuntur intumescere. Inponuntur et integris partibus sed fluctione occulta laborantibus quae discutienda sit et iis quae apostemata vocant melle decocto perunctis; item articulis, alias aceto salso madidae, alias e posca; si ferveat inpetus, ex aqua; eadem callo e salsa, at contra scorpionum ictus ex aceto. In volnerum curatione et sucidae lanae vicem implent, nunc ex vino et oleo, nunc ex eadem. Differentia haec quod lanae

que eas tenuissimas et mollissimas, K¹. Eam quas tenuissima est, mollissimam esse, K². — et spongiae, Θ VRTΩ ψ d. spongiae, β. — ipsae, om. ψ. — poscet, V. — et ex aceto, T d Ω ψ r. ex aceto, V (at vid. proximam scripturae varietatem) R β γ. — molliunt mitigant. V ψ. mitigant molliunt, R d Ω. — non glutinant, Θ V T Ω ψ d (Murbac.) conglutinant, β. mitigant, conglutinant vulnera, non item veteres, K. — ad abstergenda, R Ω d. ab abstergenda, V. ab adstergenda, ψ. — fovenda, om. Ω. — operienda, R. aperienda, V ψ d. Om. Ω. — imponatur, V R² Ω ψ. imponitur, d. adponatur, Θ R¹.

§ 126. sanguis iis rapitur, K. — inflammationibus inponuntur; pro his vv. habent inflammationes sine ciniungitur V, inflammationes si nec inungitur (vel inungitur) R d Ω ψ. — nunc siccae, V R d Ω. nec siccae, ψ. — nunc, V R d Ω. nec, ψ. — aceto adpersae, Θ V d K. ex aceto adpersae, R T Ω ψ (Murbac.) ex aceto inspersae, β. — nunc vino nunc aqua, Θ V R K. nunc vino nunc ex aqua, Ω d. nec vino nec ex aqua, ψ. nunc e vino nunc ex aqua, β. — ex aqua, R Ω ψ d. aqua, V. — secta, codd. Barbari. siccant, V R Ω ψ. siccant, T d.

§ 127. fluctione, Barbari. VRTΩ ψ d. fluxione, K (Murbac.) fluctuatione, codd. Gel. β. — quae discutienda, codd. Gel. qua, V R Ω ψ d. — et iis; pro his vv. habent ex his V R Ω ψ d. — apostema, Ω. — articulariis, T d. — e posca, R Ω d. e poscas, V ψ. posca, K. — si, om. ψ. — ferveat, Ω ψ d (codd. Barbari). fuerat, V R. — inpetus, Ω ψ d (codd. Barbari). imperatus, V R. — eadem, R (Murbac.) eadem, V Ω ψ d. — callo, V R ψ d. et callo, Ω (Murbac.) β γ. — e salsa, VRTΩ ψ d (Murbac.) salsa madidae, β. — at, R T Ω d. ad, V ψ. — et sucidae, V Ω ψ d. ut sucidae, R. — nunc — nunc, omitt. V R Ω ψ d. — eadem, „forte sucida lana; sed haec liquor non est. Quare non ex ipsa, sed succo eius, oesypo, id praestiterunt, nisi malis ex aqua, uti Dioscorides, Celsus, Galenus iubent.” GESNER. hist. anim. 4, 894. Quamquam in universam huic coniecturae est assentiendum, tamen quaeerere, annon ante verba nunc ex eadem nonnulla exciderint, quo haec relata fuerint.

emolliunt, spongiae coercent rapiuntque vitia ulcerum: Cir- 128
cumligantur et hydropicis siccae vel ex aqua tepida poscave,
utcumque blandiri opus est operirive aut siecari cutem. In-
ponuntur et his morbis quos vaporari oporteat ferventi aqua
perfusae expressaeque inter duas tabulas; sic et in stomacho
prosunt et in febris contra nimios ardores, et splenicis e
posca, ignibus sacris ex aceto, efficaciores quam aliud; in-
poni oportet sic ut sanas quoque partis spatiosae operiant.
Sanguinis profluvium sistunt ex aceto aut frigida, livorem 129
ab ictu recentem ex aqua salsa calida saepius mutata tol-
lunt, testium tumorem doloremque ex posca. Ad canum mor-
sus utiliter concisae inponuntur ex aceto aut frigida aut melle,
subinde umectandae. Africanæ cinis cum porri sectivi suco
sanguinem reicientibus haustu salis ex frigida prodest, idem
cinis cum oleo vel eum aceto fronti inlitus tertianas tollit.
Privatim Africanæ ex posca tumorem discutiunt, omnium 130
autem cinis cum pice crematarum sanguinem sistit vulnerum;
aliqui raras tantum ad hoc cum pice urunt. Et oculorum
causa conburuntur in cruda olla figulini operis, plurimum
proficiente eo cinere contra scabritias genarum excrescen-
tisque carnis et quidquid opus sit ibi destringere, spissare,
explere; utilius in eo usu lavare cinerem. Praestant et stri- 131
gilium vicem linteorumque adfectis corporibus et contra so-
lem apte protegunt capita. Medici inscitia ad duo nomina
eas redehere: Africanas quarum firmitus sit robur, Rhodia-

emolliunt, V. et molliunt, RΩψ. molliunt, d. — coercent, V. — vicerum, Ωψ.

§ 128. *vel ex, VRΩψ (Murbac.) vel, d. — posca, d. — blandiri, Murbac. blandiori, VRΩ. blandioribus, ψδβγ. — operirive, V. — siecari, Vd. siccare, RTΩψ. — oportet, Ωψ. — perfusa, d. — expressaeque, Ω. expraessaque, VRψd. — sic et in, ΘRTδψ. sic et, VΩ. sic et impositae, βγ. — et splenicis, ΘVRTΩψd. sed splenicis, γ. sed spleneticis, β.*

§ 129. *fluvium, V. — aqua frigida, Td. — abiectus, R. — inponuntur, RdΩψ (Murbac.) exponuntur, V. — subinde, ΘVRTΩψdK (Murbac.) abunde subinde, β. — porri, VRψd. corpori, Ω. — cum sale et frigida, K. — ilem, d. — cum oleo vel cum aceto, V. vel cum oleo vel cum aceto, RTΩψ. cum oleo et aceto, K. vel cum oleo vel aceto, dβγ. — tertinas, VRΩ.*

§ 130. *tumores, K. — sistit, VRd. se sistit, ψ. se sista, Ω. — ad hoc tantum, T. — figulini, V. — opus sit, om. Ω. — destringere, ψ. adstringere, K. — spissare, Ωψd. respissare, ΘVR.*

§ 131. *et, omitt. RΩ. — strigilium, d. strigilium, VRΩ. trigilium, ψ. strigilum, βγ. — linteorumque, VRΩψ. linteolumque, T. linteolorumque, βγ. — fricandis corporibus, K. — ad, Rd. in, VΩψ. — nomina eas, RΩ. nominatas, Vψd. — Afri; in his syllabis desinunt Ωψ. — firmior, VRd. — Rhodiasque, Vd.*

casque ad fovendum molliores; nunc autem mollissimae circa muros Antiphelli urbis reperiuntur. Trogus auctor est circa Lyciam penicillos mollissimos nasci in alto, unde ablatae sint spongeae, Polybius super aegrum suspensos quietiores facere noctis. Nunc praevertemur ad marina animalia et aquatilia.

Rhodias, R (Murbac.) et *Rhodiacas*, K. — *ad fovendum*, Murbac. *ad eovendum*, V. *adeo vendunt*, d. *adeo nondum*, R. — *circa Lyciam*, R d. *caliciam*, V. — *penicillis mollissimas*, K. — *ablatae*, V. — *suspensas*, K. — *prevertetur*, d. *revertetur*, VRβγ. — *et aquatilia*, R²d². Omit. VR¹d¹.

INDEX CRITICUS LIBRI XXIII—XXXI.

XXIII. 2. *has*, β . 6. *item*, β . 7. *auribus*, Harduin. 10. *et spiritus*, Broter. cum Harduino. 12. *vomitione*, β . 16. *et ceria*, Pintian. 21. *cedrostim*, Barbar. 22. *taedio cum*, β . 23. *purgat?* 28. *est*, β . 29. *sine*, β . 30. *ea*, β . 33. *usquam*, β . 35. *In frigido*, nos. 36. *Falerna*, Gronov. *Signinum*, β . 37. *colosque*, β . *circumiectis*, β . 38. *invitatur*, β . *magisque*, β . 39. *si sit*, β ? 40. *salubria*, β . *cuique*, β . 41. *curas*, β . 42. *iugem*, Gronov. 43. *contra*, β . *meracum*, β . 44. *Cardiacis*, β . *infusum autem*, nos. *cornu iis*, nos. *aufert*, nos. 47. *infirmi-
tati*, β . *helvinnaco tamen?* 48. *spe somni*, β . *nec a partu*—*aegrotantibus*, β . *doloribus faucium*, nos. *tetano nec*, β . 49. *et genis*, β . 50. *in vino*, β ? *id?* *non
nisi*, β . 51. *vini*, β . *et*, β . 52. *nec fieri iam arbitror?* *supervacuum est*, nos. *fin-
guntur*, β . *e napie*, Barbar. 53. *ischiadici*, β . 54. *quoties cum aliis*, β . *ster-
numenta*, nos. *olfactatum*, nos. 55. *potae hirudini*, Harduin.? *omni alia*, β . *spongia*, β . 56. *lichenas*, β . *colluunt*, β . 57. *domitrix*, β . 58. *pedum sensusque?*
impetu morbi? 60. *minas*, Barbar. 61. *fatentur?* *oxalme*, β . 62. *urucas*, nos. 63. *illinitur*, β . *inflammationi*, nos. 71. *Uruntur*, β . *efflorescentes*, nos. 72. *de-
rasus*, β . 77. *ideo*, Pintian. *decoctum*, β . 78. *nomas*, β . 80. *meconium ex aqua?*
salamandram, nos. *potum*, Barbar. *laudatissimum*, β . 81. *ructent*, β . 82. *cum
pari portione*, β . 88. *caryinum*, β . 91. *olet qui?* 93. *Malobathri*, β . 95. *Liri-
num*, β . *et Phaselinum*, β . *Selgicum*, nos. 96. *aquae*, β . 99. *spathe*, β . *Psoras*,
 β . *tener cum*, β . *renium*, nos. *item cinis*—*efficacissimus?* *ad*, β ? 100. *medici-
narum quae*, nos. 101. *condiuntur*, β . 103. *ex illis*, nos. *qui id*, Dalecamp. 106. *ex*, β . *apyrena*, nos. 109. *multa?* 113. *sisti*, β . *inpersi*, β . *emittit*, β . 119. *restingunt*, nos. *fico*, nos. 122. *Recolligenti*, Gronov. *aut nitro admixto*, β . *Decoctae quoque eadem*, β . 123. *coctae torminibus*, Barbar. *Nitro addito*,
Pintian. *Carcinomatii*, β . 124. *spasticis*, β . 125. *Crudae*, Barbar. *farinaque*,
Barbar. *lostus*, β . 126. *caseum*, β . 128. *sanant*, β . *Grossi*, β . *sanant*, β . 130. *intumescensem*, Harduin. 131. *utcumque autem*, β ? 132. *et?* *conluto ore*,
nos. *Qui*, nos. 137. *mori*, β . 138. *ad idemque*, β . 139. *qua*, β . *conferentem*,
nos. 141. *Cerasa*, β . 148. *ad*, β . 158. *pota*, β . *pota*, β . 159. *item?* 160. *eru-
ptioni*, nos. 163. *Inguen ne*, β . 164. *alarum*, Dalecamp. 166. *foliis*, β . *ruri
scopae*, β .

XXIII. 3. *Cummis*, nos. 4. *Hinc*, β . *medicina*, β . *medio*, β . 5. *magnitudo*, β . 7. *cacoethe*, nos. *vehementior est iligna*, nos. 8. *vermiculum?* 9. *vi*, nos. 11. *quod-
que*, β . 13. *capillo*, β . 18. *Phthiriasis*, β . 20. *admoti*; *contra*, β . 21. *sed*, β . 24. *emendare*, nos. *adversatur?* 27. *decocto*, β . 28. *prosumt*, β . 33. *e*, β . 34. *In*,
 β . 37. *autem*, nos. *hoc?* 40. *Ad*, β ? 42. *et?* 43. *et?* *acaciae*, nos. 47. *utile*, β . *Fundit*, β . *ex attritu*, Gronov. *obortas*, nos. *aeque ac*, Hand. 49. *primi vino*,
 β . 50. *ad deletum et*, nos. *commanducata*, β . *decocta*, β . 51. *helion*, β . 54. *al-
tera maior*, β . *et*, β . 57. *Alter*, nos. *floret*, β . 59. *lygon*, β . *in*, β . 60. *album*,
Barbar. 63. *eruptiones*, β ? *malagmata nervorum?* *phrenesi*, β . 65. *nascens*, β . 66. *cum fronde*, β ? 67. *quam ericen*, Bodaerus. *scopis Amerinis?* 70. *ipsa in*

posita, nos. *sedant*? 71. *auriumque*, β . *altitium*, β . 74. in, nos. *tumori*, β . 77. *taenias*, Dalecamp. *chrysocarpon*, β . 78. *cacoethe*, β . 82. *tanta vi*, Pintian. *acini*, Gronov. *chamaecisson*, β . *anthophoros*, Salmas. 83. *efficacissimis*, β . ut, β . *sint*, β . 85. *naturae vi*, Pintian. *guoniam*, β . 86. *radici*? 87. *valere*, β . *doloribus*, β . 88. *Cognata*, Barbar. *intumescendo*? 91. *digitali*, β . ut, β . 92. *trita — aceto*? 93. *alvom solvit*? *ulcera*, β . 94. *erythrodanus*, β . 96. *poculum*, β ? *ea et ex*, β . 101. *si*, β . 103. *omnia*, β . *fumum*, β . 104. *samolium*, β . 105. *viribus*, β . — 106. *utilitatibus*, β . 107. *Spinæ Aegyptiae sive Arabicae*, Harduin.? 108. *ea*, nos. 109. *acacia e*, Harduin. *arbore item viridi*? *spinosiore*, β . *minore tantum*, nos. *Spissatur*, β . 110. *utilis*, Dalecamp. 111. *aenae*, nos. 112. *erysicepstrum*, β . *adipsatheon*, β . 116. *Agrifolia*, Harduin. *Flore*, β . 119. *uvæ*, Harduin. 125. in, β . 127. *profluvia*, β . 130. *chamaedropem*, β . *cohaerescens*, β . 132. *Folia*? 133. *habet*, β . 134. *Chamaesyce*, Barbar. *utilissima*, β . in *vino cocta inuncta*, β ? 135. *farfarum*, Harduin. 136. *Chamaecyparissos*, β . *Ampeloprasen*, β . 137. *cleonicon*, nos. *zopyron*, β . 138. *est*, nos. 139. *echitum*, β . 140. *haemorrhoidas*, β . 141. *polygonoides*, β . 142. *aron de qua*, β . 144. *tonsillis*, β . 145. *Cleophantus*, β ? in, β . 149. *ut et — sistat*, β ? 150. *dracontion*, β . 151. *arisaros*, Barbar. *altera unum*, β . 152. *Myriophyllon*, β . *millefolium*, β . *et*, β . *solidari*, β . 153. *Pseudobunion*, Barbar. 155. *Onobrychis*, β . 158. *si*, β . 160. *chirocmeta*, Salmas. *Aglaophotin*, Barbar. *hac*, nos. 161. *cuius radice — in dieque*, β . 162. *Choaspe pavonum*, nos. *comedi aut*, β . *instabilitatem*, β ? 163. *Therionarca*, Barbar. *autem*, β . 164. *Thalassaeagle*, Gesner. *potamavgis*, Gesner. 165. *Hestiatorida*, Gronov. *Dionysomymphadem*, β . 166. *a conceptu puerperas*? 167. *oenotheridem*, β . *anacampserotem celebr arte*, β . 175. *Notia*, nos. in *hilaris*, nos. *nomas curat*, β . *potam e*, nos. 179. *praeligata*, nos. 181. *ita ire*, β ? 185. *ut*, nos. 186. *item*? *Damion*, β . 187. *potum*, nos.

XXV. 3. *est*, Gronov. 6. *Ponticarum*, Barbar. *de*, β . 7. in *reliqua*, β ? 10. *Italis*, nos. 12. *nepenthes*, β . *sint*, nos. 14. *ballim*, nos. 18. *quem*, β . *remedio*, Gronov. 19. *apparet*, β . 21. *reddit*, β . *Frisii*, Barbar. *gens tum fida*, Hermann. *monstravere*? 23. *ei*, nos. 25. *memor*, β . *postea*? 26. *haud*, nos. 27. *afferrique*? 29. *tuendo*? 31. *e*, β . 35. *irionis semini*, β . 37. *etiam*? *arbitrantur*, nos. 38. *parthenion*, β . *stante*, β . 39. *folia*, β . *aut*, β . 40. *usu*, β . *hoc*, β . 41. *succum*, β . *inunxitque*, β . *decoquitur*, β . 42. *Invenit*, β . *Achilleos*, β . *et a*, nos. *heracleon*, β . 43. *hanc*, β . *alii*, β . 44. *altiam*, β . 45. *hemionion*, Barbar. 47. *nota est*, β . 49. *secundum Oetaeum*, nos. *ex vicino*, Salmas. *et*, β . 51. *oclomon*, Bodaeus. 52. *libris*, *Drusum*? 54. *Ex aqua*, β . 55. *ac pice*, Barbar. 56. *soliti*? 61. *extra corporis*? 63. *querna*, Harduin. 64. *Polemoniam*, *alii Philetaeriam a certamine*, β . *similis nascitur*, nos. *montuosis*, Harduin. 65. *per extremitates*, Gronov. 67. *Pholoe et Lycæo*, Barbar. *iisdem omnibus*, Pintian.? 68. *libadion*, β . *palmum*, Barbar. *fruticante*, β . *lychnidis*, Barbar. 71. in, β . 74. *tenuioribus*, β . 75. *ideoque*? *madon*, β . 76. *tenui*, Dalecamp. *autumno*, β . *ei*, Barbar. 78. *specie thyrsi*, Salmas. *addito*, Pintian. 79. *tepido*? 80. *et napi similis*, β . 81. *caninam imitatur*, nos. 82. *circa*, β . *cachlam*, Barbar. *primum*, β . *Maeotim*, Pintian. *asthmata*, Salmas. 83. *sic dicta*, Salmas. *habet*, nos. *farcitur — sistit*? 87. *inventione*, Salmas. 88. *quaternis*, β . 89. *caule*, β . 91. *haec omisso animalis*, Pintian. *helzinen*, Salmas. 92. *ei*, β . 94. *omnivorae*, Barbar. 95. *longa*? 96. *clematitis*, Harduin. 97. *desquamato*, β . *oblonga*? 99. *e*, nos bis. *privatim quae*, nos. *cunila*, β . 100. *radix*, β . 101. *imponitur*, β . 103. *Galatia*, Barbar. 105. *peristereon*, β . 107. *favis*, β . 108. *pro eo*, Barbar. 109. *ipsa*, nos. 113. *Therionarca*, Barbar. 115. *eius*, nos. 117. *primas*, β . *ei*, Gronov. 118. *incisique*, β . *probatum crassitudine*, β . 120. *phlomon*, β . *elelispaci*, β . 121. *phlomidis*, β . *thyralis*, β . 122. *Thelyphonon*, β bis. 123. *rubetis*, Barbar. *ociore — perniciæ*? *neurada*, β . *parvis*, β . 124. *alisma*, β . *simplici et*, Barbar. 127. *et*, β . *centaurium*, β . *farinae*, β . 129. *anarrinon*, Barbar. 130. *eucleam*, Dalecamp. *alligata*, β . 132. *nymphaeae Heracliae*, nos. *si una*, β ? 133. *radix combusta*, Pintian. *sit suis*, β . *oleo*, β . 135. *Cacalia*, Barbar. 136. *per inferna*, β . 137. *xiphion aut phasganion*, β . *caule*, β . 138. *phasganion*. β . *serpentis*? *

140. *Pryllion*, β . *chrySTALLion*, β . 141. *contrahitur*, nos. *Thryselium*, Barbar. 142. *minoris*, β . 143. *discuti*. *Iberis*? cum *quinguesfolio*, β ? *cyclaminon* in, β . *Pryllion*, β . 144. *corchoron*, β . 145. *at*, β . *eam*, β . *serus oculus*, β . 146. *Aegilopas*, β . 148. *album*, β ? 149. *alias recentium*, Barbar.? 151. *algere*, β . 153. *alios*? 154. *vis*, β . *Susis*, β . 155. *Crethmos*, β . *gramias*, Barbar. *molybdaena*, β . *radice*, β . *Capros prima*, β . 157. *Ponticae*, *dein Galaticae*, β ? *utribus*, β . 159. *folio pingui*, nos cum Barbaro. *velut*, β . *aizoo*, nos. 160. *stergetheron*, β . *hypogeesum*, β . *erithales*, β . *trithales*, β . *isocetes*, *sed*, β ? 161. *folia*, β . 162. *andrachlen*, nos. *agrian*, Barbar. *sed*, nos. 165. *ozaenam*, nos. *Conmanducatur*, nos. *utilia*, β . 168. *sed minoribus*, β ? 171. *Venerium*, β . 172. *alto*, *Dalecamp*. *altis*, β . 173. *lacteo*, Ruell. *at*, nos. 174. *psyllium*, β .

XXVI. 6. *vari*, Pintian. *corpus intendens*, β . 8. *nascentem*, β . 10. *medicinam*, β . *Coi*, nos. 11. *celebrante etiamtum*, nos. *descendente*, β . *sedere*, β . 14. *mirabiliam*, nos. *cognomen ab aegris*, Gronov. 16. *imperatrice*? 19. *Meroides*? *tales dedit*? 24. *melle et azungia* — *item cum*, β . *diro*, β . 25. *alcea*, β . 28. *drachmae*, β . *ponderis*, Harduin. *ea demum*? *totidem*, *verbascum*? *cuius flos*, β . 33. *scapo*, β . *dypnoae*, β . 36. *anabasis*, β . 39. *isatis*, Barbar. *caule palmum alto*, nos cum Barbaro. 40. *vinaceis*, nos. *et sillybi*; *iis*, nos. *cummin*, nos. 41. *hemionium*, Barbar. 42. *sil*, Schneider. *stoechadis*, Barbar. 43. *expetit et condit*, Gronov. 44. *potu*? *quoue*, β . *dysintericis omisso et*, nos. 45. *alceae*, β ? 47. *trahunt*, β . 48. *styrace*, β . 49. *excreationes cum amylo*, Harduin. 52. *leucoron*, β . *thorybethron*, β . 57. *per urinam*, Ian. 58. *leniter*, β . 59. *facit*, β . 61. *utili*, Gronov. 62. *characias*, β . 64. *vomitone*, β . 66. *coryiten*, Barbar. 69. *helioscopion*, β . *gratissimo*; *nomen*, Dalecamp. 70. *Quinto quod*, nos. *nascenti*, nos. 71. *characias*, β . 72. *Apios ischas*, Barbar. 73. *per alum*, β . 74. *Tormina*? *daucumve*, β . 75. *vulnus*, β . 77. *Lien*, β . *farina e*, nos. 78. *Vesicae malis*, Harduin. 79. *Xiphii*, β . 82. *laudato*, Dalecamp. *batis*, Barbar.? *Folia pinguia albicant*, β . 83. *alceae*, Broter. *tollit*, β . 84. *Anthyllion*, β . *est anthyllis*, β . *chamaepityos*, β . 88. *cum sio*, β . 89. *et*, β . *infricata*, β . 90. *scamonia*, β . 91. *post se*, β . 92. *persolatae*, β . 94. *crethmon*, β . 95. *serapias*, β . *durior*, β . 96. *habet satyrion*? 97. *erythraicon*, β . 98. *stimulare*, nos. 99. *arregonon*, Dalecamp. 102. *aspera* — *succi*, β . *X I*, nos. 105. *impositum*, β . 108. *myrtida*, Harduin. 111. *amygdalae*, nos. 113. *panaces*, nos. *agaricon*, nos. 115. *cum oleo*, β . *quaternae*, Pintian. 119. *panaces*, β . 123. *etiam*? 124. *struthion* in, β . 130. *et epithimum*, nos. *alcimae*, nos. 131. *ischaemon*, β . 132. *sisti*, Gronov. 133. *scandente*, β . 134. *impositam*, β . 136. *inditumque*, β . *stephanomelis*, β . 137. *agaricum item*, Dalecamp. *symphyti sucus*, nos. *item*, nos. 139. *siccat*, β . 146. *cacoethe ex aceto*, β ? 149. *alga*, β . 150. *scabros*, β . 152. *etiam*, β . 153. *ut ne*, β . 157. *facit et*, nos. 158. *radice corticis* . . . , nos. *secundas*, β . *alcimae*, nos. 162. *perhibentur*, β . *utramque*, β . *similem*, β . 163. *Erigeron*, β . 164. *corissum*, nos. *ophrys*, Barbar.

XXVII. 2. *parentem*, β . 4. *in digitum*. *Ortum*? 7. *demonstratum*, β . 8. *hoc habet nomen*? *natura*, Barbar. 11. *phlomo*, β . *concauum alis*, Barbar. 12. *potae*, β . 13. *nominis*, *quoniam*, Pintian. 14. *gravi*, β . 15. *Hierosolyma*, Harduin. 17. *in sole*, β . 18. *scabritem*, nos. 19. *exigit*, β . 21. *ruptis convulsis*, β . 22. *ea et cibus*? *iure*, Barbar. 23. *Alsine*, β . *helzine*, β . 24. *helzine*, Barbar. 25. *Syriacae*, β . 26. *odor eis resinosis*, Barbar. 29. *Anonin*, Barbar. 30. *acopon*, β . 31. *e Scythia*, β . 32. *omphalocarpon*, Barbar. 33. *ut*, β . *ore*, β . 44. *in violis*? *Vulvae vitia et cutis*? 46. *et salem*, β . *appellatur*, β . 47. *ex minore*, β . 48. *inflationes*, β . *et*, β . 55. *Brabyta*, β . 56. *vis ei*, nos. 57. *Bupleuri*, β . 58. *Calyx*, Dalecamp. *arum*, β ? *decocti*, β . 59. *onocleam*, Dalecamp. 62. *nascitur*, β . *partus sexum*, β . *vocatur*, β . 63. *crataegon*, Harduin. 65. *Cynosorchin*, β . 68. *cucubali*, β . *strumis*, β . 71. *concauom*, nos. 73. *Dryophonon*, β . 75. *fuerit*, β . 78. *thelypterin*, β . *pterin*, β . 79. *taenias*, β bis. 81. *Galeopsis*, Barbar. 91. *coguntur*, β . 92. *aenae*, nos. *habens*, β . 93. *Hypecoon*, β . *adhaerent iis*, nos cum Barbaro. *habet*, β . 94. *Isopyron*, Barbar. *phasiolon*, Pintian. *caule*, Barbar. 96. *pardalion*, Pintian. *plures*, nos. 97. *lactuca*, β . *caule longo hir-*

suto, *β*. 98. *exonychon*, nos. 99. *est*, Barbar. 100. *αἷμα δάωξει*, Dalecamp. 102. *Mercuriali*, *β*. 104. *seridis*, Barbar. 106. *ferulacea*, *β*. 109. *croci*, *β*. 110. *Onosma*, *β*. *quatuor*, Pintian. *iacentia*, Pintian. *incisa*, *β*. 111. *Oxyris*, *β*. 113. *polygonaton*, *β*. *teuthalida*, *β*. *carcinethron*, Pintian. 115. *datatur*, nos. *infarctus*, Harduin. 118. *tormina*, *β*. 119. *minore quam candidi papaveris*, *β*. 121. *inplet*, Dalecamp. 122. *Poterion*, Barbar. 125. *mas*, Broter. 126. *Phelandrion*, *β*. *Phalaris*, Barbar. *florem*, *β*. 127. *e menis*, Harduin. 131. *morbos*, *β*. 132. *strychnon*, *β*. *quod*, *β*. 137. *octonive*, *β*. 138. *Collisum*, nos. *Thalictrum*, nos. 140. *napy*, Barbar. 142. *grano*, Barbar. *cacumine*, Barbar. *comen*, *β*. 143. *et aristolochia VI*, nos cum Harduin. *si in umbra*, Broter. 144. *radice*, *β*. 146. *vel certiores? omnium rerum*, nos.

XXVIII. 4. *ut viventibus poculis? morbi? una*, *β*. 5. *usque*, *β*. *Osthane*, nos. 6. *tui*, *β*. 10. *victimam*, nos. 12. *DCVIII*? 17. *excantassit*, Pintian. 22. *eligimus*, Barbar. 23. *memoriam*, *β*. 24. *Nam si mensa — videmus? 25. mutas*, Ferrar. *manifestum est. Alius? 26. bibente conviva, β. mensa linguenda? non esse, β. 27. execrabilissima si? 31. Tentyri nascentes, β. 34. evolsa corpori*, nos. 38. *palpebram*, nos. *tangat*, nos. 39. *Nos si haec — rite fieri? tutatur*, Gronov.? *respicere, β? 40. e, β. redivias*, Broter. 41. *a revulso, β. 42. Adicit*, nos. *Granius, β. vicinos, β? 44. aut*, nos. 49. *vel? affuso, β. faucibus, β. 50. quaestuosorum, β. 51. e, β. 56. valetudinem iuvare*, Dalecamp. 57. *pinna? mulae*, Harduin. 60. *fricari*, nos. 61. *sanguinemve, β. pressari*, nos. 62. *et*, nos. 64. *quippe cum — numerum quoque? 68. Auguria, β. 70. divinos, β. 73. additaque*, nos. *si sit*, nos. 74. *dorycnium? 77. congruat vis, β. 79. semen-tem, β. novellas vites eius? 80. vestis contactae? 81. de, β. 83. Ictitidas, β. 85. quo, β. 88. iocusque? 89. servant, β. 90. adeps cum, β. 91. potam*, nos. 93. *at, β. laevam, β. 95. rostri eruti sint, β. 101. mitigari, β. 103. servatos? 111. donat et, β. hic, β. 114. coarguendum? 116. humerum? somnia*, Pintian. 117. *tepente*, Harduin.? *dibatur? cum, β. 119. ut, β. 121. inguina, β. 122. et, β. 123. praevertemur*, Gronov. *spongiosa, β. 126. cum frigida, β. 127. singulis, β. quinis, β. 133. et, β. 136. efficaciore femina? est? 138. multis, β. picem liquidam? 142. axungiam, β. 145. Laudatissima e cervis*, nos. 146. *prae-stantissimum*, nos. *obducendis*, nos. 149. *primumque*, Pintian. 152. *scillite, β. 156. Laudant, β. 157. solida? 158. pharicon*, Barbar. 161. *et contra, β. 163. Porrigini*, Barbar. *urinam*, nos. 165. *felium*, nos cum Harduino. *tamaricis, β. ita? 166. pota aqua quae*, nos. 167. *eorundem*, Gronov. *inungunt, β. 168. ellychnia*, Barbar. 170. *edint*, nos. 173. *cicino, vir doctus apud Barbarum. 174. fel? 175. Virus, β. 176. sit, β? 187. ac, β. 189. gargarizatur, β. uberibus*, nos. 190. *felis, β. 191. e fagino*, nos. 193. *pota, equum mori*, Gesner. 197. *cum dulbis, β. 198. Adiciunt*, nos. 200. *et, β. aceti, β. 201. eo*, nos. 202. *lacte cocto, β. 204. ius, β. tradunt, β. 206. possint, β. 214. beta cocta, β. 217. celebri, β. 218. habet calida, β. causas? 219. sinapive vel, β. 220. hel-rines*, Barbar. 221. *etsi, β. contusis? 223. vitulique qui, β. 226. equi aquae, β. lichengue*, Barbar. 228. *Est, β. 231. convaluisse, β. et qui, β. 232. hircinum*, nos. 239. *femine, β. 242. patitur, β. 243. vituli, β. e, β. sanat, β. percurat? 244. illitae, β. 249. coagulum, β. 252. lichen ex aqua, β? ungula*, nos. 254. *Masculi, β. 256. qua, β. semen, β. 258. cum melle? 259. Lien — oris? 261. a coitu? 262. muris, β? 265. omnia haec, β. raham rubetam, β. 266. cornua pice, β. convenit absumat; ac, β?*

XXVIII. 4. *mediastinis, β. 5. praemia, β. ostendere, β. 6. diu scholae*, Gronov. *ea, β. procedente aevi nequitia*, nos. 7. *annua iis mercede*, nos. 8. *adsector; is, β. potentiam, β? 13. fuisse e re dictum*, Gronov. 14. *corrumpet, β. opicos, β. 16. immani pretio, β. iterumque? excepisse? 24. Theriace*, Barbar. *sit ex, β. secentis*, Fabric. *imperata, β. perfidiam, β. 29. a, β. materiae pompa, β. vitae, β. 30. nubentibus attingi? morderive, β. dolentibusque, β. 35. supernatet, β. 37. auris*, Harduin. 39. *miscent, β. 42. haemorrhoidum, β. 44. lien-tericis*, Pintian. *musti, β. 48. cyathis, β. 49. lutea, β. 50. resinam adiciunt, β. 51. potui dando, β. 52. innumeri aestate convoluti salivis*, Barbar. 54. *ob, β.*

55. *alioqui*, β . *pipere*, β . 56. *diximus*, β . *phoenice elate*, Barbar. *quod*, nos. in vino, nos. 60. *oberrat* et? 62. *his unguunt*, nos. 65. *percussos*, β . 67. *propiatatis*, β . 69. *praeacnere*? *cinerem*, β . 70. *bestiae*, β . 72. *ei*, β . *Anguis*, β . 75. *vel pede*, β ? 76. *ex iis*, Gronov. *produntur*, *cantharidum*? *potu*, β . 80. *ad tres*, β . 81. *magicae vanitatis*, β . 82. *autem*, β . 84. *diximus*, β . 86. *rhagion acino*, Barbar. *asterion*, Barbar. *penna*, β . 87. *Tetragnathii*, Barbar. *transversa*? 88. *agnino*, β . in, β . 89. *Est*, β . 90. *ut*, β . 91. *ne*, β . 94. *cynorrhodi*, β . *alba rosa*, β . 96. *Cantharides*, β . 99. *caudam*, β . *abscisa*, Broter. *hydrophobos*, β . 100. *idem*, β . *a rabioso*, β . *dandas*, β . 101. *muris*, β . *nido*, β . *neat*, β . 102. *chalcidicen*? 104. *Lemnia*, β . *qui in*, β . 106. *appellat*? 107. *Myioden*, β . 108. *dicuntur*, β . 113. *cum ebore*, β ? 114. *profluentem*, β . *Cochleae*, Harduin. 117. *pluma aurium micat*, nos. 118. *hirundinisve*, β . 119. *ex utero*? *manna una*, Barbar. 120. *et viperis*, β ? 121. *utrinque*, β . 124. *has scilicet* — *saginant*? 125. *Hippocratis*? 126. *superimponi*, β . 127. *fulvae*? 128. *sanatur*, β . 129. *cinaedia*, Barbar. 131. *dicitur*; *albugines quoque*, nos. 134. *liquatur*, β . 135. *melle*? 136. *distincti*, β . *tylon*, β . *et*, β . 140. *ternasve*, β . 141. *has*, β . *Musa* et *Picton*, β ? 143. *aut parotidi*, β .

XXX. 6. *alienae gentis*, β ? 7. *contenta ea*, nos. *a medicina*, Gronov. 8. *inparsit*, nos. *semper petitam*? 10. *aetate illam*, β . 12. *palamque et*, nos. 16. *Tridates*, Barbar. 18. *diceret*? 25. *tam*, β . *inveteratam*, β . 26. *doleat*? 27. *spina*, β . *labrorum*, β . in *trabibus*, Barbar. 30. *cedria*, β . *tritum* et, β . 31. *acu transfossae illita* ut, β . 32. *trita in*, nos. *smegma*, β ? 36. *sanguis*, β . *cineri*, β . *adaligari*, β . *feminarum*, β . 37. *ex oleo*, β . 38. *digerunt*, β . 40. *curari*, β . 42. *lactens*, β . 45. *Iolitanas*, Gronov. *Aetnaeas*, Gronov. *insulis Capreaeum*? *laudatores*, β ? 46. *aceratae*? *membrana inveterata*, β . *humidam*, β . 48. *cibo iis*, nos? 49. *hos esse qui*, Gronov. *si*? 50. *immortuae*, nos. 52. *immortuae*, nos. 54. *defodere*, β . 57. *vel latas*? 59. *ileos*, Barbar. 61. *ibidis* et *crematae*, β . 62. *bibique*, β . 64. *dolorem*, β . *fluentem*, β . 65. *calculos*, β . 66. *tritasque tres*, β . *cyatho*, β . *cum*, β . 67. *vesica*, β . *tostam*, β . 68. *glebulam dilutam*, Harduin. *millepedam onicon*, β . 69. *pompholygem*, Barbar. 72. *informationibus*, nos. *canini*, β . *carne tuis*, β . 73. *Tetris*, β . 74. in *cibo*, β . 75. *At*, nos. 77. *mensura*? *caedem*, β . *helzines*, β . *cremato*, β . 78. *sanguine cum urtica*? *palmiborum*, Harduin? *cum*, nos. 79. *glirium*, Harduin. 80. *soleas crematae*, β . *subtritas*, Gesner. *cum*, β . 81. *verrucae vero*, β . *intritae exedunt*, β . 82. *gentialeque*, nos. 83. *eundem*, Barbar.? *si aeger ei*, β . *respondeat qui*, β . 85. *caedentes*, β . 89. *nomine in*, nos. *casas*, β . 90. *unctu*? 91. *cervinis*, β . 92. *cerrino*, β . *inveteratos*, β . *potu*, β . 97. *olfactorius*, β . *inveteratis*, β . 98. *eorum*, β . *Pseudosphaceum*, β . 99. *panno*, β . 100. *alium*, β . *sinistro*, β . 101. *limacem*, β . 102. *aqua* — *hirundinum*, β . *passi*, β . 103. *inquirentia*, Gronov.? 104. in *splenio*, Gronov. *cum Pintiano*. 107. *immortuae*, β . 108. *nec*, β . 109. *Ambustis*, β . 110. *doloribus*, Gronov. 111. *vulva*, β . *frictae*, β . 114. *vis*, β . 115. *simblio*, Barbar. 117. *plagis sale* — *sumpto*. *Tradunt*, Harduin. *ea*, β . 120. *Ad*, β . 121. *eupatoriae*, β . 122. *cum testis*, β . 124. *Lumbos*, β . *finum*, β . 125. *etiam*, β . 126. *cypri*? 127. *longaeque*, β . 129. *capi*, β . 131. *servat*, β . 132. *malis*, β . 134. *cum*, β . 136. *ramicosis*, β . 138. *ostrum*, β . *ponitur*, β . *iis*, nos. 140. *asinina*, β . 141. *Inhibet*, β . *et*, β . 142. *sit*, β . *continere*, β . 143. in *dextram*, β . *inhibere*, β . 144. *Phthiriasin a toto corpore*, Barbar.? *pulis*, β . 146. *Sardinia*, β . 148. *fugari*, β . *alvom*, nos.

XXXI. 5. *nunc Baiae*, Gronov. 7. *ingenii*. *Ponam*? *Nelea*, Harduin. 14. *moltioresque*, β . 15. *Hercynnum*, nos. 17. *explere*, β . *olei vicem*, β . *Liparim*, Passow. in *Tasitia*, nos. *Scotussa*, β . 18. *vi*, β . 22. *Plinthia*, Osann. *Fons*? 23. *hoc et*, β ? *velut flammam urentem*? *Tamarici*, β . 24. *post praeturam*? 26. *Soracten*, β . 27. *nulla*? 28. *aena*, nos. 29. in *Euboeae Aedepso*, nos. 30. *Corycii*; *nam*, β ? *Corycio*, nos. 31. *aqua*, β . 32. *deprehendi*, β . 35. *ulius*, β . *maxime*, β . *Choaspe et Eulaeo*, β . 36. *fontes qui*, β ? 37. in *Mesopotamia*? 39. *pertinet*? 40. *refrigerari*, β . 42. *deverticulo*, nos. 45. *certiore*, nos. 46. *aquas*, β . 47. *tofo*, β . 50. *oppidi*, β . 51. *circa*, β . 52. *Nili rigua*, β .

53. *corrivantur*, β . 54. *Pheneum*, β . 55. *Arethusam*, β . *eam insulam*, β . 56. *Hypanim*, β . 58. *omni anfractu*, β . 59. *atque?* 60. *mulceri*, Gronov. *quod quam*, nos. 61. *deprehenditur*, β . 62. *feruminanda*, nos. *affectis*, β . 64. *miscent*, β . 65. *colorem*, β . *ptyade*, Barbar. 66. *choleram*, β . *calida*, β . 69. *quondam*, β . 72. *sal*, β . 74. *e stagnis*, nos. *sole*, Pontedera. 77. *in*, β . *densato*, β . 78. *Gerris*, Harduin. 81. *multo atque*, nos. 82. *ex fonte*, β . 84. *Citium*, β . 85. *Acanthius*, β . *aut tenuis?* 86. *Centuripis*, β . *Basticum*, β . 88. *armentaque*, β . *scommata*, Pintian. 90. *deferri*, β . 94. *utiles*, β . 96. *cammaros*, β . *mullorum*, β . 98. *aut cedria*, Barbar. 99. *ex oleo*, β . 101. *hic et ad*, β . 104. *vincta*, Dalec. 105. *et*, β . 106. *halmyraga*, nos. 107. *Litis*, Harduin. *Chalastricum*, β . 109. *nitrarius*, β . 110. *vitro?* 111. *Nitrariae*, β . *quos*, nos. 113. *colycas*, β ? 114. *vehementem*, β . 116. *argema*, β . *inungues*, Gronov. *et*, nos. 119. *in sudore datum*, Dalecamp. *vomitoneque*, nos. 120. *nervorumque*, β . 123. *in maribus*, nos. 126. *inflammationibus imponuntur*, β . 127. *et iis*, β . *nunc et vino et oleo*, nunc, β . *eadem?* 131. *firmius*, β .

GOETHAE. — TYPIS OFFICINAE STOLLBERGIANAE.

